

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + Keep it legal Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

DHAMMAPADAM.

EX TRIBUS CODICIBUS HAUNIENSIBUS

PALICE EDIDIT,

LATINE VERTIT, EXCERPTIS EX COMMENTARIO PALICO

NOTISQUE ILLUSTRAVIT

V. FAUSBÖLL.

HAUNIÆ

APUD HÆREDES REITZELII.

LIPSIÆ

APUD LORCKIUM.

LONDINI

APUD WILLIAMS & NOBGATE.

MDCCCLV.

VIRIS HUMANISSIMIS, ILLUSTRISSIMIS,

M. HAMMERICH,

Professori, Scholm Rectori,

ET

N. L. WESTERGAARD,

LL. OO. Professori, Equiti Ord. Dannebr.,

PRÆCEPTORIBUS OPTIMIS, PIE COLENDIS,

QUORUM UTERQUE VIRIBUS MEIS PERQUAM EXIGUIS SUMMA BENEVOLENTIA SUCCURREBAT,

HUNC LIBRUM

SACRUM ESSE VOLUIT

DEVOTISSIMUS

AUCTOR.

CORRIGENDA ET ADDENDA.

Pag. 21 l. 11 leg. kalyáne. 23, 9. 13 antalikkho. 24, 18 patto. 28, 5 appassut' áyam. 34, 6 mattañnútá, 27 sapientis (Buddhæ). 37, 1 Jighaccháparamá. 43, s punañ, 25 pro utique: sicut, 26 pro item: ita. 44, 28 pro dat ... vulgus: dant ... homines. 47, a post sedatione adde: scilicet. 55, 29 Arcem velut etc. 60, 12 -sati sotá. 63, 19 injucunda reputat. 67, so dimittat (quivis). 72, 80 pro Qui: (Qui). 75, 15 post vatem add. victorem. 78, 6 del. (?), 15 del. (mátu?), 16 del. (pitu?). 79, 5 del. (?), 20 tassa (c. satassa), 28 sq. ápucchitabbayuttako, se del. correct. 80, 2 al. Satthu santike etc., 19 al. sv-áham, 15 pabbajissám posterior manus in pabbajissam mutavit. 82, 28 sálohito, 26 del. correct. 83, 4. 8. 12 Pálita tvam, 23 cod. R*: patikkhitto tikiccháya, 24 R: niyato, ib. Pálita. 84, 1 -nettá 85, 2 te samjánitvá, 33 del. (ayam?), ib. yathá-(c. -o). v-idam (exstant verba naham bhikkhave ... itthisaddo initio cod. Anguttaranikáyo), 26 post -gámam add. (náma upanissáya therena vuttha-?). 86,6 gacchám' aham, 14 tvam (c. tam). 87, 1 Pandu-, s al. sac' áham, 18 R: upagantvána, 28 sallakkhesi. 88, 19 post navavaiihaddháya add. (-vuiih-?), 22 sammajjimsu (c. sama-). 89, 11 pro sineham : sinehena, 24 lanchanto. 90, 4, 5 del. correct. (versus est, sed corruptus), 16 add. colon post 91, 18 post balivaddassa add. (padam?). 93, 10 sq. hotîti. Dutiyagáthá (c. -áya) ... bhásitá (c. -am), 16 post koddhetvá add. (kotthetvá?), 24 asuka- (c. asúka-). 94, 19 et 95, 18 post

* Codex simhalensis Ratanávaliya (vide Westergaardii Codices Orientales p. 56), qui diversam, ut videtur, recensionem sequitur earundem fabularum, quæ codice Dhammapadassa Atthavannaná continentur, nonnullos ex versibus fabulis immixtis palice exhibet. Minoribus mendis tacite sublatis, inde quæ ad versus emendandos conferre possint petens, codicem litera R signo.

BO* Google

Maddhakundalivanno någantvå add. (-vannenågantvå?). 94, 81 transpone conjecturam post mayá. 95, 32 del. (-ssaro?). 96, 18 mamsam tam, R: ghatasittam, 21 R: sokaparetassa. 97, 2 sqq. versus sunt corrupti. 98, s9 -ppamánen' eva (c. -noneva). 101, 19 rájunam, 21 del. ativiya, pro visiya: vesiya. 102, 14 sugandham (c. dugg-). 103, 7 -parivárá (c. -re). 104, 25 vijite (c. jívite). 105, 9 Kosambivásino (c. -iyamvá-), so obhaggobhaggañ? cfr. p. 406. 106, 1 yúthá. 107, 14 dhammakathá (c. -mi-). 112, 7 cfr. Appendicem. 113, 12 sabbehi (c. sabbe), 20 sabbe, ib. 115, s2 bảhú (c. -u). 116, 17 add. v. 56 y' áyam. del. correct. 117, 1 sodhay- (c. -dhi-). 118, 19 -bhuñjitvá, 6 sávito (c. -á), 9 Channam, 18 del. correct. 119, 9 -punnama-, 12 páyento (c. páya-), 24 tesam (c. te). 121, 13 pabbajámá (c. -jjá-), 18 sq. lábhaggappatto. 122, 14. 25 sq. kam si tvam ávuso uddissa pabbajito, 30 dhammavinayam?, 31 del. na,? 123, 16 tikkhattum (c. -u). 125, 19 del. (?). 126, 24 post adási add. gámavásihi saddhim aggasassadánam náma adási. 127. 28 timsa (c. -á), 82 dve nav-. 128, 10 agantvá (c. á-), 19 gahitakam (c. -hina-), 23 ádentá (c. -o), 26 datvá (c. katvá). 129, 28 cattálísa-. 130, 9 dvenavuti-, 24 del. (?). 131, 1 post sahapamsukílitá add. (sahapamsukúliká?), 17 post kasiná add. (kasinam?), 82 amñam. 132, 21 mahá vatáyam. 133, 15 hitáya, 31 post Buddhánam add. (purato?). 134, 1 agantvá (c. á-). 135, 29 samalam- (c. samatalam-). 136, 7 mahárahehi (c. -gehi), 13 bhaveyyan. 138, 7 del. rattí, add. cfr. not. ad v. 24. 139, 10 sq. del. correct. (Satthari — Anupiyam n. M. nigamo — tam nissáya), 20 pabbajito (c. -tena), 26 (cod. add. pahite). 140, 17 cúl- (c. cul-), 29 viharitabbam. 141, 4 utthahatiti áha, Anuruddho. 142, 5 -mánákára-? 144, 4 post purato add. (jívitam pariccajitvá Satthu purato?). 145, s janam (c. já-), 19 ariyehi, R: ariyena, cfr. p. 332, 28 Kokáliko. 16, 2 uggañchi (c. uggaji), 16 R: passesi, 20 R: anutaram. 147, 12

Digitized by Google

R: gehe ca saki bhandanam, 18 R: udakamhi thalamhi ca, 21 má (e. ma) mam, 24 sq. R: core, Ráhule. 148, s del. correct., 12 devátidev-. 151, 16 na dussílassa,. 153, 2 Kosambim (c. -iyam), 92 mamsamñáya. 160, 9 transpone itthisatáni in superiorem lineam ante pariváram, 29 labhanákáro (c. -rí) ti, 32 adhimuñcitvá (c. -mucci-). 161, so kammassa (c. kamma). 163, si del. vivattachandass'? 166, 27 tathá (c. tátá). 173, 14 sq. R: Idam vatvá Sámavatí sammásambuddhasámiká má mam tvani saranam gaccha ... saranam gaccha tam Buddham. 175, si R: upadi ... káyanti. 177, 26 (vipákávasesena?). 181, 25 post passí add. v. 317 dassíno. 184, 28 Vesálim (c. -iyam). 186, 11 R: sappuriso. 192, 11 idáni 'ssá tundam (c. nidánissákundam). 194, 7 Simbali-, 19 del. correct. 211, 6 post Cfr. add. Hemacandra p. 317, 15 disápámokkhassá, 24 mahá vata ácariyo. 215, 26 R: sádhúni ... samákanivárá alona cháda-217, 8 bhavissatîti, 32 Vásabhakhattiyádásiyá. vanti tam. 219, 11 sq. Maháliliceh- (c. Maháliceh-), 15 árakkho (c. -á), 16 okáso (c. -á). 220, 11 amhehi (c. amhe), 14 evarúpá (c. -am), 31 post gahetvá add. cittam. 221, 15 bhedanadhammam (c. -namdha-), 17 dvattimsáya (c. -áhi), 18 idam (c. imam), 31 post mama add. ca. 222, 2 del. correct., 4 otáram (c. -ta-), 9 parivárena (c. -cáre-), 17 del. correct., so post tato add. avidúre. 223, 12 catutthaváre na. 224, 28 vassi. 238, 13 nisantiyo (nighamsantiyo?). 240, 20 vasantam (c. -te). 246, 1 vannapesi (c. vanna-). 251, 11 R: dassámi, 14 R: khomakotumbaráni ca, 31 pro suddham: sudhá-. 255, 7 R: jalam. '10 R: cetayati, nisedhajutindharam, 11 R: kathan nu Bhagavá, 19 R: apannamánaso. 256, 6 R: vínakacchá abhassatha, 19 laddhanáme lokiyamahájane (c. -o), not. b: namuñcino. 259, 13 260, 20 -vanná-. 268, 82 add. v. 207 addhána, v. 224 del. 248. devána. 274, 11 del. correct. 276, 19 del. Dubito ... v. 108. 279, 5 v. 410, 8 post etc. add. Aliter apud Burnouf: Lotus p. 829,

14 Jívakavatthukhandhake (c. -umkha-). 283, 17 del. conject. 284, 2 sacchikatanibbáno (c. -tá-). 286, 34 pro jo: yo. 287, 5 del. kam si tvam. 288, 14 add. v. 844 nibbanato, 18 Aramñakutiká, 28 áyusamv-. 295, 10 pro not. ad v. 7 leg. vv. 144. so7, 94 del. correct. 304, 13 catasso (c. manasso), 20 bhisamúlálam (c. hisa-), 32 R omittit te. 308, 11 ce (c. ca), 24 pallamkena. 311, 28 post pahassathá add. cfr. Boehtl. Chrest. p. 367. 312, 10 add. Gavessatha futurum existimavi, at sine dubio præsens habendum est verbi gaves secundum IV cl. declinati. 319, 81 paccayákára- (c. paccayákara-). 323, 7 Jháyanti referendum est ad rad. jhá v. jhe (sanscr. dhyai), quæ, ægue ac rad. cint, etiam ristem esse valere videtur. 327, 23 del. (?). 328, 32 post ekato add. (ekako?). 336, 4 add. scilicet contractum ex uttittháya. 337, 18 add. auf so 'mam. 341, 17 akopetvá (c. apokápetvá). 346, 15 post Velu- add. (-ambavanádayo?), 27 post amnamtitthiyá) add. (amnatitthiyánam?). 350, 19 R: cetopanidhihetúhi. 351, 26 pro (?): (niggatiká?). 356, 5 gátham (c. -A), 24 comma transpon. post nattham. 358, 16 candimas. 361, 18 add. 291. 363, 16 add. Rámáyana ed. Gorr. 4; 3, 2. 367, 1 Atulya por- ... ácinnam ev' (c. ec) etam. 368, 1 add. v. 364. 376, 10 satho. 377, 25 add. Pro buddhánam leg. buddhánam. 383, 9 Anattan. 385, 9 itaráni. 391, 16 viharáma. 404, 1 R: cátuddasim pañcadasim yáva pakkhassa atthamí, 2 R: atthangasusamáhitam, 12 R: karoti vá. 405, s R: Abhiyá vatha. 407, 29 -kútí. 409, 27 (sanscr. khanata). 413, 27 acchidda. 416, 3 átapam, 18 (del. (-im?), 16 karontehîti (c. karohîti), 19 pro cavam: evam, 25 vimnútam patto. 417, 7 vácimsu (c. vácivimsu), 10 R: nibimhase. 428, 1 santake (c. -ti-), 8 vatvá. 431, 2 add. Viñňápanim epitritum tertium removebis, si legeris viñňapanim. 438, 10 sq. pro paridhessati ... bahu: paridhassati, cfr. com. 464, 14 post loko add. ABC ssaggáya, 97 post jagar- add. ABC -nusikkhitam.

PRÆFATIO.

Triginta sunt anni, ex quo Raskius, illustrissimus linguarum indagator, quem præmatura mors literis præripuit, ex India in patriam redux Magnæ Bibliothecæ Regiæ Hauniensi eam tradidit codicum Palicorum et Simhalensium collectionem, "cui vix ulla par invenitur in tota Europæ continenti." a Hucusque vero nostratium nemo provinciam hanc incognitam explorandam suscepit, quamvis hæ literæ, quibus continentur ea, quæ divinum quoddam ingenium, raro inter homines splendens, scite docuit, uberrimos nobis promittant fructus, et ad universam cultus humani historiam perscrutandam, et ad res Indiæ investigandas, et ad regiones Buddhismo subjectas cognoscendas. Etenim non parvi facienda est accurata perscrutatio ejus religionis, quæ, si ethicam spectes, tam prope ad Christianismum accedit, ut idem fere moneant ejusmodi sententiæ: 'Quid tibi cum capillis religatis, stulte? Quid tibi cum amictu ex pellibus facto? Interna tua impervia sunt, externa terges.' 'Qui millies mille homines in certamine vincit, et qui semet ipsum solum superat, -- hic certe inter pugnæ victores optimus.' 'Vigilantia immortalitatis via est, socordia mortis via; vigiles non moriuntur, qui socordes, quasi mortui sunt.' 'Non iracundiâ iracundiæ

^a Vide dissert. Raskii: Nonnulla de pleno systemate Sibilantium in linguis montanis, item de methodo Ibericam et Armenicam linguam literis Europæis exprimendi; programma Universitatis a. 1832 p. 34.

Digitized by Google

sedantur hic unquam, placabilitate vero sedantur,' etc. ⁶ Atque hæc religio in ipsa India, ubi orta est, et ubi hodie quoque exstant perennia, quæ patriæ reliquit, monumenta, amplissima illa in saxis excavata templa, mille fere per annos simul cum Brahmanismo æquo jure viguit, ut fieri non possit, quin ex testimoniis ejus ad literas sanscriticas gravissimum

b Cum his confer:

'Die Sittenlehre des Buddhaismus, in welcher sich eine helle Einsicht in die Tiefen des menschlichen Herzens unverkennbar kund gibt, bildet daher den schönsten Theil seines Systems und hat wahrscheinlich am meisten beigetragen ihm Eingang zu verschaffen und seine weite Verbreitung zu sichern.' Schmidt in Mémoires de l'Acad. de St. Pétersb. VI Série, tome II p. 50.

'Il est difficile de comprendre que des hommes à qui la révélation a manqué aient pu s' élever aussi haut et s' approcher autant de la vérité.' Laboulaye apud F. Nève: Le Bouddhisme p. 22.

'Nous passâmes successivement en revue les vérités dogmatiques et morales. À notre grand étonnement, le Régent ne paraissait surpris de rien. — Votre religion, nous répétait-il sans cesse, est conforme à la nôtre; les vérités sont les mêmes, nous ne différons que dans les explications ... Il n'admettait entre lui et nous que deux points de dissidence, l'origine du monde et la transmigration des âmes.' Huc: Souvenirs d'un voyage dans la Tartarie, le Thibet et la Chine, 2 ed. tome II p. 330.

'Il existe à Lha-Ssa une coutume bien touchante, et que nous avons été en quelque sorte jaloux de rencontrer parmi des iufidèles. Sur le soir, au moment où le jour touche à son déclin, tous les Thibetains cessent de se mêler d'affaires, et se réunissent, hommes, femmes et enfants, conformément à leur sexe et à leur âge, dans les principaux quartiers de la ville et sur les places publiques. Aussitôt que les groupes se sont formés, tout le monde s' accroupit par terre, et on commence à chanter des prières lentement et à demivoix. Les concerts religieux qui s' élèvent du sein de ces réunions nombreuses produisent dans la ville une harmonie immense, solennelle, et qui agit fortement sur l'âme.' lbid. P. 337. accedat supplementum." Et ubi primum Buddhismus Indiæ fines transgredi coepit, veteri Sinensium culturæ novos vigores

• De ambitu literaturas sanscriticas ita loquitur Barthélémy St. Hilaire in Mémoires de l'Institut de France. Tome III. Paris 1841 p. 162:

'Dès aujourd'hui, nons connaissons assez de monumente de la littérature sanscrite; les ouvrages imprimés même sont assez nombreux, sans parler des richesses immenses de nos bibliothèques en manuscrits, pour affirmer que la littérature grecque, tout aboudante qu'elle est, l'est cependant beaucoup moins que la littérature indienne.'

De ambitu literaturæ Buddhismi australis vide Spence Hardyi Eastern Monachism p. 165 sq.

In the whole of the Winayapitaka, including the text and the comment, there are 69,250 stanzas The whole of the Sutrapitaka, including both the text and commentary, contains 396,500 stanzas In the whole of the Abhidharmmapitaka, including both the text and commentary, there are 126,250 stanzas 592,000 stanzas

'According to the computation of Turnour, the text alone of the Pitakas contains 4,500 leaves, each page being about 2 feet long and containing nine lines. Thus $4,500 \times 2 \times 9 = 81,000$ lines. These lines are written without any space between the words, and we may therefore conclude that in one line there are at least as many as ten lines of any ordinary poetical measure. Therefore $81,000 \times 10 = 810,000$. Again, the commentary extends to a greater length than the Pitakas, so that there must be nearly 2,000,000 lines in the whole of the sacred books.'

'Biblia sacra Buddhistarum numerantur quadraginta duo et efficiunt 3,683 volumina.' Pallegoix: Grammatica linguæ Thai p. 181.

De literatura Buddhismi septentrionalis legitur in Asiatic Researches vol. XX p. 42 (Analysis of the Dulvá, by A. Csoma Körösi) sic:

'The whole Ká-gyur collection (forming altogether exactly 100 volumes) is very frequently alluded to under the name Dé-not-sum, in Sanscrit, Tripitakah, the three Vessels or Repositories, compre-

infudit, et Tibetanis Mongolisque, Indiæ extra Gangem, Taprobanæ insulæ prima artium initia attulit, ut hodie vel tertiam humani generis partem asseclas habeat, et earum terrarum instituta, linguæ, al., nisi prius cognita quæ ei religioni sacra habetur lingua, vix intelligi possint.^d

Quæ quum ita essent, hoc mecum constitui, ut in his literis cum doctis hominibus communicandis pro virili parte elaborarem. Et ut initium facerem, selegi, suadente cl. Westergaardio, librum, qui Dhammapadam^e inscribitur, quod inter codices a Raskio allatos tria ejus exstarent exempla, quorum unum commentario instructum esset.

Tres hos codices, in parte priori catalogi Codicum Orienta-

hending under this appellation, 1st, the Dulvá (Vinaya); 2ndly, the Do (Sútra); 3rdly, the Sher-ch'hin (Abhidharmah).'

 d Cfr. La Loubère: Descr. du Roy. de Siam. Amsterd. 1700, vol. I p. 25:
 'Les termes de Réligion et de Justice, les noms des Charges et tous les ornemens de la langue Vulgaire sont empruntez de la Balie. Ils font même leure plus belles chansons en Balie, etc.'

Taylor Jones apud Weber: Ind. Studien B. II p. 320:

'Nearly half the words of the (siamese) language borrow a tinge or shade of meaning from their connection with Buddhism. A general and somewhat accurate view of this system is therefore essential to a good knowledge of the language. Without it a student gains only an approximation, often quite remote, to the true import of terms.'

e Cfr. Knighton: The History of Ceylon p. 77:

'In the "Damma Padan," or the "Footsteps of Religion," we have exemplified a code of morality, and a list of precepts which, for pureness, excellence and wisdom, is only second to that of the Divine lawgiver himself.'

Spence Hardy: Eastern Monachism p. 169:

'A collection might be made from the precepts of this work, that in the purity of its ethics could scarcely be equalled from any other heathen author.'

lium Bibliothecæ Regiæ Hauniensis pag. 20-82 numeris XVI, XVII, XVIII signatos, literis A, B, C notavi. Ex his unus B, qui præter textum commentarium Buddhaghosæ continet, codex templaris fuisse videtur, utpote satis eleganter exaratus, quum A et C, multo negligentius scripti, privato usui destinati fuisse videantur. Ut ex Variis Lectionibus ad calcem libri enotatis apparet, in rebus minoribus sæpe illi guidem dissentiunt (inprimis frequens est in cod. B, quod in A et C rarius fit, usus signi Anusváræ commodi causa pro ceteris nasalibus positi), sed si summam rei spectes, ex eadem tamen recension e fluxisse videntur. Omnes enim et in gravioribus his rebus consentiunt: atha balo v. 69, tasmá hi v. 208, tumhe v. 274, mahápuriso v. 859, karomíti v. 806, vv. 829-880, uppádo v. 182, vathagáram vv. 18-14, pacceti v. 125, et in aliis (cfr. Append.); quas corruptelas commentator ex parte repetit. Etiam menda aliquot inscitiæ et incuriæ majora tribus codicibus communia sunt, ut någghanti pro någghati v. 20, pácenti pro páceti v: 185. paravajjánupassissam pro -ssa v. 958, bhikkhu pro bhikkhum v. 362, cchinno v. 388, ghánena v. 360, unde nescio, num audacius sit concludere, omnes ex uno eodemque codice descriptos esse.

Plures versus, qui Dhammapado continentur, in aliis sacrorum scriptorum libris passim inveni citatos, constanter autem eâdem formâ, unde patere videtur, nunc unam solam esse lectionem sacrorum scriptorum, ab ecclesia receptam, quæ probabiliter ea est, quam decrevit tertium concilium buddhisticum (a. 246 a. Chr., secundum Lassenium, Ind. Alterth. vol. II p. 229), quo habito Mahindas in Taprobanem it apostolus sacra scripta secum afferens. Sed animadvertendum est, commentarios variam nonnunquam citare lectionem (ita in Dhpado p. 115 et 374), quæ sine dubio sæpe est vera. Hunc igitur ipsum textum, qualis apud Simhalenses fertur, edidi, quia in editione principe traditionis vestigia sequenda esse duco. In Notis autem et Appendice, ut potui, menda indicare conatus sum, et in altera editione id erit agendum, ut quantum fieri possit textus in integrum restituatur.

Inter literas buddhisticas sacras hunc librum antiquiorum in numero habendum esse, ex sermone, quo utitur, elucere videtur, qui multis in rebus a sanscritico et quidem antiquissimo prope abest, et multum ab eo dicendi genere differt, quo utuntur Sutta prosaica et scholia Buddhaghosæ. Huc pertinent: nom. præs. participii in -am, ut ganayam, rodam; 3 pers. plur. præs. medii in -are, ut socare, upapajjare; dat. gerund., ut netave, pahátave; præterea formæ, quales sunt: karoto et kubbato (karontassa), káhiti (karissati) al., arahatam (arahantánam), sabbhi (santehi), vaddha (vuddha), klesa (kilesa), cetya (cetiya) etc. Accedit, quod in ethico argumento solo versantur sententiæ singulosque spectant homines, non hominum societatem universam. Nec intempestivum videtur, si, quo tempore hic liber prodierit, quæritur, usum aftendere vocis nirutti v. 852, et quod numinum occurrunt hæc tantum nomina: Deva. (vv. 30. 56. 94. 105. 181. 200. 224. 280. 866. 490. 177), Gandhabba (vv. 105. 420), Ábhassara (v. 200), Mára (vv. 7. 8. 34. 37. 40. 46. 57. 105. 175. 274. 337. 350), Yama (vv. 285. 237. 44), Brahman (vv. 105. 280), Maghavan (v. 80).

Dhammapadum antiquius esse videtur libro Suttanip áta, qui non modo phrases in Dhammapado obvias frequenter repetat, sed etiam integros versus inde mutuatus sit (125. 205. 826. 358. 396-423) et dimidia hemistichia (pádas) complurium versuum (5. 20. 129. 141. 142. 170. 185. 289. 289. 315. 340. 345. 364. 367. 375). Quid ? quod Dhammapadum, ni fallor, hoc versu citat:

VI

Yo Dhammapade sudesite magge jívati saňňáto (leg. saňňato) satímá anavajjapadáni sevamáno,

tatiyam bhikkhu nam áhu maggajívim.

Præterea inveni in J át a k o quoque versus aliquot Dhammapadi (ut s. 4. 5. 21. 328-80. 845, fabulis jam iisdem jam diversis additis), quos probabile mihi videtur ex Játako in Dhammapadum translatos esse; nisi forte communi ex fonte utrumque librum profluxisse statuendum est, nam versus et Dhammapadi et Játaki revera fragmenta sunt antiquiorum scriptorum, quæ Gotamas Samanas finem ethicum spectans excerpsit. P át i m ok k h a vv. 185. 375 utrum ejus nominis librum significet necne, non satis liquet.

Libri titulum Dhammapadam, versus 44 et 101 respiciens, ita interpretor, ut Collectio Versuum de Religione significetur, nam pada propter verbum pacessati v. 44 collective intelligendum est, et gáthápadam v. 101 ostendere videtur, voci pada versus notionem inesse. Ceterum fieri potest, ut voci pada verbi sive sententiæ notio tribuenda sit. Gogerly vertit: The Footsteps of Religion; conferri potest v. 91.

Quæ ex commentario Buddhaghosæ excerpsi, quum uno tantum codice confidendum sit, fieri non potest, quin longe ab integritate absint. Nam codex, etsi non malus est, tamen, ne menda singularia haud pauca commemorem, primum, quomodo plerique codices Simhalenses comparati sunt, in quantitate vocalium i et u definienda, maxime in terminationibus, parum sibi constat; qua in re equidem, indicata codicis scriptura, grammaticorum palicorum decreta semper sequenda esse statueram, sed quum ex his quædam constantibus et hujus et majoris codicum partis testimoniis adversentur, propter dubitationem, quæ semper mihi hac de re obversata est, consilio neglecto, codicis scripturam interdum intactam reliqui. Deinde eadem incertitudo est in nasalibus n et n distinguendis; hac de re quum grammatici palici nihil præcipiant, et dialectus palica certe alias leges sequatur quam sanscritica (sic facile apparet, r sonum in voce obvium non valere ad n in n transmutandum in terminationibus flexionis, v. c. assúni s. acrúni, præter tíni, et in syllaba derivativa -in, v. c. averino s. avairinas); oportebat, ut in singulis vocibus quænam vulgaris esset scriptura indagarem, et sic scripsi cum n v. c. savana, nikkhamana, nibbána, pahína etc., cum n v. c. pamána, khína, pahini, pápunati, sakkunáti, ánápesi (exspectandum erat: aññápesi, cfr. Anecd. Pal. ed. Spiegel p. 72) etc.; hæsitavi autem in formis ñána et ñána, quarum quum prior longe frequentior sit, posteriorem tamen ob usum sanscriticum rejicere non ausus sum. Ut in regulam redigatur universus soni n et vocalium í et ú usus, prius fieri non potest, quam plures libri editi sunt, quum sint in his rebus codices deterrimi. Vacillat porro codex quod ad geminationem attinet consonantis in voce composita, duabus consonantibus initio alterius vocis latentibus: videtur mihi geminatio plerumque esse tenenda, itaque scribendum esse v. c. Ánandatthera, vimñána, parikkhitta, non Ánandathera, viñána, parikhitta. Nec semper satis accurate distinguit codex inter | et |; verum opinor, constanter | esse scribendum, quotiescunque in voce sanscritica palicæ respondenti inest d v. dh, sed non sæpius, qua de causa: kílati, dalha, gula, sed gilati, ulára, antalikkha etc. scripsi. Sunt præterea, ut facile apparebit, minutiora quædam pariter dubiosa, de quibus tamen, ne verbosior videar, loqui supersedeo.

Quod latina scriptura librum vulgavi, longæ defensionis sane non eget. Etenim quum literæ palicæ propriam scripturam nunc non habeant (olim habuisse Kammavácá testificatur), sed barmanica, siamensi, simhalensi utantur, inde effici mihi videtur, nihil obstare, quominus latinam nos adhibeamus; Europæi enim nos in usum scientiæ libros edimus, non vero in usum Barmanorum, Siamensium, Simhalensium; accedit, quod ita minori pretio curari potest editio. Typis vero sanscriticis excudere libros palicos parum commodi habet, nee consentaneum mihi videtur, quum præsenti scriptura sanscritica vix unquam usæ sint literæ palicæ. Transcriptio, quam sequor, hæc est:

> Vocales: a á, i í, u ú, r r, lr Diphthongi: e, ai, o, au Semiconsonantes: m, h Gutturales: k kh, g gh, ñ Palatales: c ch. j jh, ñ Linguales: t th, d dh, n Dentales: t th, d dh, n Labiales: p ph, b bh, m Semivocales: y, r, l l, v Sibilantes: c, s, s, <u>h</u>.

Fuit mihí ab initio consilium, libro glossarium in Dhammapadi textum addere, mox vero ab eo destiti, ut majorem textus partem ederem, quo in præsentia inprimis opus est. Addendos autem esse duxi indices vocum, de quibus in Notis dictum est, et nominum propriorum.

Multum doleo, quod mihi librum conscribenti compluria defuerunt adjumenta literaria, quæ hac in urbe non exstant, v. c. dissertationes Turnouri in Ephemeridibus Bengalicis: alia serius accepi, quam quibus recte uti possem, ut Burnoufii Le Lotus de la bonne Loi, et Spence Hardyi A Manual of Budhism. Ad ultimum hoc opus lectores volo delegatos, quoniam in eo insunt de scriptis simhalensibus versæ plures fabulæ, quæ apud nos palice inveniuntur.

Restat, ut commemorem, quibus ad librum edendum gavisus sim præsidiis. Ac primum quidem oportet maximis extollam laudibus publicam Patriæ meæ munificentiam; quae enim Imperii Danici liberalitas in studiis Orientalibus promovendis etiam apud exteros est celebrata, ca milii quoque eximio fuit subsidio, tutantibus res meas virr. ell., Publici Cultus et Disciplinæ Ministerio præsidentibus, Madvigio, Simonvo et Bangio. Deinde gratiæ agendæ sunt literarum classicarum peritissimo subrectori Frederiksborgensi Ostermanno, qui sanscritice lingue non imperitus textum latine reddenti multum mihi succurrit, præterea viris humanissimis mihique amicissimis Fabricio-Möllero et A. K. Greibio, varie mihi opitulantibus, maxime vero viro linguarum doctissimo Trencknero. cujus auxilio adjutus inter librum typis excudendum corrigendumque plurima emendare potui. Denique oportet me mentionem facere insignis benevolentise, qua res meas adjuverunt viri bibliothecis hujus urbis adjuncti, et inprimis celebranda est liberalitas, qua harum Bibliothecarum præfecti, virr. cll. Werlauffius, regi a consiliis conferentiarum, et Thorsenius, Professor, usum manuscriptorum et librorum mihi concesserunt.

Si apparebit me in hoc libro elaborando haud vanam operam posuisse, præter minora aliqua opus majus Játaki sequetur. Ita, L. B., vale et mihi fave!

Scribebam Hauniæ Id. Martiis MDCCCLV.

NAMO

TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMASAMBUDDHASSA.

1. Yamakavaggo.

1. Manopubbangamá dhammá, manoseiihá, manomayá; manasá ce paduiihena bhásati vá karoti vá, tato nam dukkham anveti, cakkam va vahato padam.

- 2. Manopubbangamá dhammá, manosetthá, manomayá; manasá ce pasannena bhásati vá karoti vá, tato nam sukham anveti cháyá va anapáyiní.
- a. "Akkocchi mam, avadhi mam, ajini mam, ahasi me;" ye tam upanayihanti, veram tesam na sammati.
- "Akkocchi mam, avadhi mam, ajini mam, ahasi me;" ye tam na upanayhanti, veram tesûpasammati.

Cap. 1.

- 1. Naturæ a mente principium ducunt, mens est potior pars earum, e mente constant; si (quis) mente inquinata aut loquitur aut agit, tum eum sequitur dolor, ut rota (bovis)
- 2. vehentis pedem. Naturæ a mente etc.; si (quis) mente serena aut loquitur aut agit, tum eum sequitur gaudium
- s. ut umbra non decedens. "Conviciis me obruit, vim mihi intulit, vicit me, spoliavit me;" qui isto (animo) sese
- 4. induunt, iracundia eorum non sedatur. Conviciis etc.; qui isto (animo) sese non induunt, iracundia in iis sedatur.

Digitized by Google

- 5. Na hi verena veráni sammant' idha kudácanam, averena ca sammanti; esa dhammo sanantano.
- 6. Pare ca na vijánanti: "mayam ettha yamámase;" ye ca tattha vijánanti, tato sammanti medhagá.
- 7. Subhánupassíviharantam, indriyesu asamvutam, bhojanamhi ca amattaññum, kusítam, hínavíriyam, tam ve pasahati máro, váto rukkham va dubbalam.
- 8. Asubhánupassíviharantam, indriyesu susamvutam, bhojanamhi ca mattaññum, saddham, áraddhavíriyam, tam ve na-ppasahati máro, váto selam va pabbatam.
- Anikkasávo kásávam yo vattham paridahessati, apeto damasaccena, na so kásávam arahati.
- 10. Yo ca vantakasáv' assa, sílesu susamáhito, upeto damasaccena, sa ve kásávam arahati.
- Asáre sáramatino sáre ca asáradassino, te sáram nâdhigacchanti micchásamkappagocará.
- 5. Non enim iracundiâ iracundiæ sedantur hic unquam, pla6. cabilitate vero sedantur; hæc lex æterna. Improbi non intelligunt: nos hic moriemur; qui vero hoc comprehen-
- dunt, tum (eorum) sedantur jurgia. Jucunda spectantem viventem, sensus non coercentem et in cibo modi nescium, socordem, viribus destitutum, eum certe superat Máras,
- s. ventus arborem sicut infirmam. Jucunda non spectantem viventem, sensus bene coercentem et in cibo modum noscentem, fidem habentem, intentis viribus præditum, eum certe non superat Máras, ventus saxeum velut montem.
 s. Cupiditate non liber qui luteam vestem induere vult, temperantia et probitate privatus, non ille lutea (veste)
 10. dignus est. Qui vero cupiditatem respuit, virtutibus bene instructus, temperantia et probitate præditus, ille certe

- 12. Sárañ ca sárato ñatvá asárañ ca asárato, te sáram adhigacchanti sammásamkappagocará.
- 13. Yathâgáram ducchannam vutthi samativijjhati, evam abhávitam cittam rágo samativijjhati.
- 14. Yathâgáram succhannam vutthi na samativijjhati, evam subhávitam cittam rágo na samativijjhati.
- 15. Idha socati, pecca socati pápakárí, ubhayattha socati; so socati, so vihaññati disvá kammakilițiham attano.
- 16. Idha modati, pecca modati katapuñño, ubhayattha modati; so modati, so pamodati disvá kammavisuddhim attano.
- 17. Idha tappati, pecca tappati pápakárí, ubhayattha tappati; "pápam me katan" ti tappati, bhiyyo tappati duggatim gato.

 11. lutea veste dignus est. In eo, quod non essentiale, essentiam opinantes atque in essentia non-essentiale *q*identes, hi essentiam non adeunt, falsi studii participes.
 12. Essentiam vero essentiam habentes, et non-essentiale non-essentiale, hi essentiam adeunt, veri studii parti-13. cipes. Sicut domum male tectam pluvia perrumpit, ita meditatione destitutam cogitationem cupido perrumpit.
 14. Sicut domum bene tectam pluvia non perrumpit, ita me-15. ditabundam cogitationem cupido non perrumpit. In hoc ævo moeret, morte obita moeret malum patrans, utrobique moeret; ille moeret, ille contristatur videns miseriam fa-16. cinoris sui. In hoc ævo gaudet, morte obita gaudet qui

3

- 15. Idha nandati, pecca nandati katapuñño, ubhayattha nandati; "puññam me katan" ti nandati; bhiyyo nandati suggatim gato.
- 19. Bahum pi ce sahitam bhásamáno
- na takkaro hoti naro pamatto, gopo va gávo gaņayam paresam na bhágavá sámaññassa hoti.
- 20. Appam pi ce sahitam bhásamáno dhammassa hoti anudhammacárí, rágañ ca dosañ ca paháya, moham, sammappajáno, suvimuttacitto, anupádiyáno idha vá huram vá, sa bhágavá sámaññassa hoti.

Yamakavaggo pathamo.

bonum perfecit, utrobique gaudet; ille gaudet, ille valde
17. gaudet videns munditiam facinoris sui. In hoc ævo cruciatur, morte obita cruciatur malum patrans, utrobique cruciatur; "malum a me peractum," ita (cogitans) crucia14. tur, magis cruciatur tartarum ingressus. In hoc ævo gaudet, morte obita gaudet qui bonum perfecit, utrobique gaudet ; "bonum a me peractum," ita (cogitans) gaudet, magis gaudet
19. coelum ingressus. Multa quoque si salutaria loquens ea

so. communitatis non fit particeps. Pauca quoque si (quis) salutaria loquens secundum legem vitam degit, et cupidinem et odium (et) perturbationem animi relinquens, plane sapiens, cogitatione bene liberata præditus, nihil appetens vel hic vel illic, is communitatis fit particeps.

non facit vir socors, bubulcus velut vaccas aliorum numerans,

Digitized by Google

2. Appamádavaggo.

- 21. Appamádo amatapadam, pamádo maccuno padam; appamattá na míyanti, ye pamattá yathámatá.
- 22. Etam visesato natvá appamádamhi panditá appamáde pamodanti, ariyánam gocare ratá.
- 23. Te jháyino, sátatiká, niccam dalhaparakkamá, phusanti dhírá nibbánam, yogakkhemam anuttaram.
- 24. Utthánavato, satímato, sucikammassa, nisammakárino, saññatassa ca, dhammajívino, appamattassa yaso 'bhivaddhati.
- 25. Utthánen', appamádena, saññamena damena ca dípam kayirátha medháví, yam ogho nâbhikírati.
- 26. Pamádam anuyuñjanti bálá, dummedhino janá; appamádañ ca medháví dhanam settham va rakkhati.

Cap. 2.

- 21. Vigilantia immortalitatis via (est), socordia mortis via; vigiles non moriuntur, qui socordes, quasi mortui
 22. (sunt). Hoc distincte cognoscentes vigilantiæ gnari vigi23. lantia gaudent, nobilium sorte lætantes. Hi meditabundi, perseverantes, semper fortibus viribus præditi, sapientes attingunt Nibbánum, felicitatem summam. Connitentis, recordantis, candide laborantis, considerate agentis sese continentisque, pie viventis, vigilantis gloria adaugescit.
- 24. (Virium) intentione, vigilantia, continentia et temperantia sapiens faciat (sibi) insulam, quam torrens non obruat.
 25. Socordiam sectantur stulti, insipientes homines; vigilan-27. tiam vero sapiens ut thesaurum optimum servat. Ne (quis)

- 27. Má pamádam anuyuñjetha, má kámaratisanthavam; appamatto hi jháyanto pappoti vipulam sukham.
- 28. Pamádam appamádena yadá nudati pandito, paññápásádam áruyha asoko sokinim pajam, pabbatatiho va bhummaithe, dhíro bále avekkhati.
- 29. Appamatto pamattesu, suttesu bahujágaro, abalassam vá síghasso, hitvá yáti sumedhaso.
- 30. Appamádena maghavá devánam setthatam gato; appamádam pasamsanti, pamádo garahito sadá.
- s1. Appamádarato bhikkhu, pamáde bhayadassivá, saññojanam anumthúlam saham aggîva gacchati.
- 32. Appamádarato bhikkhu, pamáde bhayadassivá, abhabbo parihánáya nibbánass' eva santike.

Appamádavaggo dutiyo.

socordiam sectetur, ne amoris et voluptatis familiaritatem, vigil enim meditans amplum gaudium adipiscitur.
28. Socordiam vigilantia quum dispellit intelligens (vir, tum), cognitionis palatio ascenso, moeroris expers vulgus moerore afflictum, velut in monte stans stantes in terra,
29. sapiens stultos despicit. Promptus inter socordes, inter sopitos pervigil, invalidum equum sicut agilis equus
30. (præcurrit), præcurrens, vadit bene sapiens. Vigilantia Maghavan deorum principatum adeptus est; vigilantiam
31. celebrant, socordia semper increpatur. Vigilantia gaudens bhikkhus (mendicus), socordiam timens, vincula parva
32. magnaque vincens, ignis velut perit. Vigilantia gaudens mendicus, socordiam metuens, perditioni non obnoxius est, in propinquo Nibbáni (versans).

3. Cittavaggo.

- ss. Phandanam, capalam cittam, dúrakkham, dunnivárayam, ujum karoti medháví, usukáro va tejanam.
- 34. Várijo va thale khitto, okamokata ubbhato, pariphandať idam cittam máradheyyam pahátave.
- s5. Dunniggahassa, lahuno, yatthakámanipátino cittassa damatho sádhu; cittam dantam sukhávaham.
- 36. Sududdasam, sunipunam, yatthakámanipátinam cittam rakkhetha medháví; cittam guttam sukhávaham.
- 87. Dúrangamam, ekacaram, asaríram, guhásayam ye cittam saññamessanti, mokkhanti márabandhaná.
- ss. Anavatthitacittassa, saddhammam avijánato, pariplavapasádassa paññá na paripúrati.

Cap. 3.

- 83. Luxuriantem, fluctuantem cogitationem, custoditu difficilem, coercitu difficilem, rectam reddit sapiens, sagittam velut
- 84. faber sagittarius. Piscis velut in terram conjectus ex aquæ domicilio ablatus, palpitat hæc cogitatio regno
- 85. Máræ relinquendo. Refrenatu difficilis, levis, quolibet sese præcipitantis cogitationis coercitio salutaris (est), cogitatio
- se. domita gaudium affert. Observatu difficilem, valde idoneam, quolibet delabentem cogitationem custodiat sapiens,
- 87. cogitatio custodita gaudium affert. Effuse vagantem, in solitudine versantem, incorporalem, in (cordis) latebris habitantem cogitationem qui cohibebunt, e Máræ vinculis
- ss. liberabuntur. Cogitatione inconstantis, veram legem non cognoscentis, (animi) tranquillitate vacillantis intellectus
- 89. plenitudinem non attingit. Cogitatione non rigida præditi,

7

- Ana vassutacittassa, ananváhatacetaso, puñňapápapahínassa, n' atthi jágarato bhayam.
- 40. Kumbhúpamam káyam imam viðitvá, nangarúpamam cittam idam ihapetvá, yojetha máram pañnávudhena, jitañ ca rakkhe, anivesano siyá.
- Aciram vať ayam káyo pathavim adhisessati chuddho, apetaviññáno, nirattham va kalingaram.
- 42. Diso disam yan tam kayirá, verivá pana verinam, miechápanihitam cittam pápiyo nam tato kare.
- 43. Na tam mátá pitá kayirá, aññe vâpi ca ňátaká, sammápanihitam cittam seyyaso nam tato kare.

Cittavaggo tatiyo.

integram mentem habentis, bono maloque vacui, vigilantis
40. non est metus. Vasi simile corpus hoc agnoscens, arci similem cogitationem hanc sistens, subigat (sapiens) Máram intellectus armis, victumque custodiat, domicilio
41. liber sit. Intra breve tempus, heu, hoc corpus humi ja42. cebit vile, judicii expers, inutilis velut surculus. Inimicus inimico quidquid fecerit, invidiosus rursus invidioso, —
43. falso applicata cogitatio plus mali ei adhuc affert. Non id mater (vel) pater fecerit, vel alii quoque propinqui, — perfecte applicata cogitatio plus boni ei adhuc affert.

4. Pupphavaggo.

- 44. Ko imam pathavim vijessati yamalokañ ca imam sadevakam? ko dhammapadam sudesitam kusalo puppham iva pacessati?
- 45. Sekho pathavim vijessati yamalokañ ca imam sadevakam; sekho dhammapadam sudesitam kusalo puppham iva pacessati.
- 46. Phenúpamam káyam imam viditvá, maricidhammam abhisambudháno, chetvána márassa papupphakáni, adassanam maccurájassa gacche.
- 47. Puppháni heva pacinantam byásattamanasam naram, suttam gámam mahogho va, maccu ádáya gacchati.
- 48. Puppháni heva pacinantam, byásattamanasam naram, atittam yeva kámesu antako kurute vasam.

Cap. 4.

- 14. Quisnam hanc terram superabit Yamæque mundum hunc unacum deorum? quisnam versus legis bene enarratos,
- 45. peritus (coronarius) flores velut, colliget ? Sekhas (discipulus) terram superabit Yamæque mundum hunc unacum deorum; sekhas versus legis bene enarratos, peritus (coronarius)
- 46. flores velut, colliget. Spumæ instar corpus hoc existimans, radiorum solis natura præditum agnoscens, scindens Máræ
- 47. sagittas (mendicus) mortis regem non videbit. Flores utique colligentem, constrictæ mentis virum, sopitum vicum
 4e. torrens velut, mors prehendens abit. Flores utique colli-

- 49. Yathâpi bhamaro, puppham vannagandham aheihayam, paleti rasam ádáya, evam gáme muní care.
- 50. Na paresam vilománi, na paresam katákatam, attano va avekkheyya katáni akatáni ca.
- 51. Yathâpi ruciram puppham, vannavantam, agandhakam, evam subhásitá vácá aphalá hoti akubbato.
- 52. Yathâpi ruciram puppham, vannavantam, sagandhakam evam subhásitá vácá saphalá hoti sakubbato.
- 53. Yathâpi puppharásimhá kayirá málagune bahú, evam játena maccena kattabbam kusalam bahum.
- 54. Na pupphagandho pativátam eti, na candanam tagaramalliká vá, satañ ca gandho pativátam eti, sabbá disá sappuriso paváti.
- 55. Candanam tagaram vâpi, uppalam, atha vassikí, etesam gandhajátánam sílagandho anuttaro.

gentem, constrictæ mentis virum, amoribus non saturatum
49. mors reddit sibi subjectum. Sicut apis florem colore et odore præditum non violans aufugit succo percepto, ita
50. in vico anachoreta incedat. Non aliorum aspera (verba), non aliorum facta et omissa, sua ipsius contempletur
51. (quisque) facta omissaque. Ut nitens flos, colore præditus, odore carens, ita bene prolatus sermo infecundus est non
52. agentis. Ut nitens flos, colore præditus et odore, ita
53. bene prolatus sermo frugifer est agentis. Sicut e copia florum facere potest (coronarius) multa genera sertorum,
54. ita nato mortali faciendum est bonum multum. Odor floris adversus ventum non procedit, nec candani nec tagaramallikæ; proborum vero odor adversus ventum

10

56. Appamatto ayam gandho, y' áyam tagaracandaní, yo ca sílavatam gandho, váti devesu uttamo.

•

- 57. Tesam sampannasílánam, appamádavihárinam, sammadaññávimuttánam máro maggam na vindati.
- 59. Yathá samkáradbánasmim, ujjhitasmim mahápathe, padumam tattha jáyetha sucigandham, manoramam;
- 39. evam samkárabhútesu andhabhúte puthujjane atirocati paññáya sammásambuddhasávako.

Pupphavaggo catuttho.

5. Bálavaggo.

60. Díghá jágarato rattí, dígham santassa yojanam, dígho bálánam samsáro, saddhammam avijánatam.

vel etiam tagarum, uppalum atque vassikis — horum odoratorum præclarus (est) odor, quo nullus præstantior.
56. (At) exiguus (tamen) hic odor, qui ipse est tagari et candani; qui vero proborum odor (est), spirat inter deos
57. præstantissimus. Horum virtute ornatorum, vigilanter viventium, ob perfectam cognitionem liberatorum Máras
58. viam non invenit. Sicut in sterquilinio ad magnam viam conjecto flos ibi nascitur puro odore præditus,
59. mentem exhilarans, ita inter (vulgus) stercori simile (versans) occoecato vulgo prælucet intelligentiâ plane sapientis (Buddhæ) sávakas (auscultator).

Cap. 5.

Go. Longa (est) nox vigilantis, longa via defatigati, longa stultorum revolutio (samsáro), veram legem non intelligentium.

- 61. Carañ ce nâdhigaccheyya seyyam, sadisam attano, ekacariyam dalham kayirá, n'atthi bále saháyatá.
- 62. "Puttá m'atthi, dhanam m'atthi", iti bálo vihaññati; attá hi attano n'atthi, kuto puttá, kuto dhanam.
- G3. Yo bálo maññatí balyam, pandito vâpi tena so,
 bálo ca panditamání, sa ve "bálo" ti vuccati.
- 64. Yávajívam pi ce bálo paņditam payirupásati, na so dhammam vijánáti, dabbí šúparasam yathá.
- 65. Muhuttam api ce viñňú panditam payirupásati, khippam dhammam vijánáti, jivhá súparasam yathá.
- 66. Caranti bálá, dummedhá, amittenêva attaná, karontá pápakam kammam, yam hoti katukapphalam.
- 67. Na tam kammam katam sádhu, yam katvá anutappati, yassa assumukho rodam vipákam patisevati.
- 51. Si (quis) socium itineris non adipiscatur meliorem, sui similem, solitarium iter firmum faciat, non est (enim)
 62. penes stultum sodalitas. "Filii mihi sunt, opes mihi sunt," ita (cogitans) stultus sollicitatur, compos enim sui
 63. non est, nedum filiorum, nedum opum. Qui stultus se stultum putat, sapiens ille quidem ideo, stultus vero se
 64. sapientem putans, is certe stultus dicitur. Per vitam etiam si stultus ad sapientem assidet, legem ille non sapit,
 65. ligula jusculi saporem velut (non sapit). Momentum etiam si intelligens ad sapientem assidet, cito legem sapit,
 66. lingua jusculi saporem velut (sapit). Versantur stulti, insipientes, cum inimicis velut, secum, patrantes malum
 67. facinus, quod fructus amaros profert. Non id facinus factum bene, quo peracto (quis) cruciatur, cujus mer68. cedem vultu lacrymoso plorans accipit. Id vero facinus

- 68. Tañ ca kammam katam sádhu, yam katvá nânutappati, yassa patíto, sumano, vipákam patisevati.
- 69. Madhuvá mañňatí bálo, yáva pápam na paccati; yadá ca paccatí pápam, atha bálo dukkham nigacchati.
- 70. Máse máse kusaggena bálo bhuñjetha bhojanam, na so samkhatadhammánam kalam nâgghati solasim.
- 71. Na hi pápam katam kammam sajju khíram va muccati, dahan tam bálam anveti bhasmácchanno va pávako.
- 72. Yávad eva anattháya ñattam bálassa jáyati, hanti bálassa sukkamsam muddham assa vipátayam.
- 78. Asatam bhávanam iccheyya purekkhárañ ca bhikkhusu ávásesu ca issariyam pújá parakulesu ca.
- 74. "Mam' eva kata maññantu gihí pabbajitá ubho, mam' eva ativasá assu kiccákiccesu, kismici,"
 iti bálassa samkappo, icchá máno ca vaddhati. `

bene factum, quo peracto non cruciatur, cujus mercedem 69. lætus (et) mente hilari accipit. Quasi mel (malefactum) æstimat stultus, quamdiu malefactum non maturescit; quando vero maturescit malefactum, tum stultus dolorem subit. 10. Per singulos menses extremo gramine kusæ stultus cibum comedat, non is ornatorum statuum partem adæquat de-71. cimam sextam. Non enim male factum facinus statim lac velut mutatur, urens illum stultum sequitur cinere 79. opertus sicut ignis. Quandocunque ad nullum fructum cognitio stulti nascitur, occidit stulti fortunam, caput ejus Injustam famam cupit primumque locum 78. diffringens. inter mendicos et in conventibus principatum et honores 74. in familiis alienis. "A me perfectum putent gihines (patresfamilias) et pabbajitæ (e vita sæculari profecti) utrique; mihi subjecti sint in iis, quæ facienda vel 75. "Añňá hi lábhúpanisá, aňňá nibbánagáminí," evam etam abhiňňáya bhikkhu, buddhassa sávako, sakkáram nâbhinandeyya, vivekam anubrúhaye.

Bálavaggo pañcamo.

6. Panditavaggo.

- 16. Nidhínam va pavattáram, yam passe vajjadassinam, niggayhavádim, medhávim, tádisam panditam bhaje; tádisam bhajamánassa seyyo hoti, na pápiyo.
- 77. Ovadeyy', anusáseyya, asabbhá ca niváraye; satam hi so piyo hoti, asatam hoti appiyo.
- 78. Na bhaje pápake mitte, na bhaje purisádhame; bhajetha mitte kalyáne, bhajetha purisuttame.

omittenda, in quacunque (re);" ita stulti animus (volvitur); 75. desiderium et arrogantia (ejus) increscit. "Aliud nempe (est) muneris studium, aliud quod Nibbánum spectat," ita hoc intellecto mendicus, Buddhæ auscultator, honorem non cupit, secessum auget.

Cap. 6.

- 76. Thesaurorum velut demonstratorem, quem videat (quis) vitia detegentem, increpantem, sapientem, ejusmodi intelli-
- 77. gentem colat, talem colenti melius fit, non pejus. Admoneat, præcipiat, ab inconcinno prohibeat; proborum videlicet
- 78. is amicus fit, improborum fit inimicus. Ne colat improbos amicos, ne colat homines infimos, colat amicos probos,
- 79. colat homines optimos. Legem imbibens læte degit serena

- 79. Dhammapíti sukham seti vippasannena cetasá, ariyappavedite dhamme sadá ramati pandito.
- so. Udakam hi nayanti nettiká, usukárá namayanti tejanam, dárum namayanti tacchaká: attánam damayanti panditá.
- s1. Selo yathá ekaghano vátena na samírati, evam nindápasamsásu na samiñjanti panditá.
- 82. Yathâpi rahado gambhíro, vippasanno, anávilo, evam dhammáni sutvána vippasídanti panditá.
- ss. Sabbattha ve sappurisá vajanti, na kámakámá lapayanti santo, sukhena phuiihá athavá dukhena na uccávacam panditá dassayanti.
- 84. Na attahetu, na parassa hetu na puttam icche, na dhanam, na rattham, na iccheyya adhammena samiddhim attano, sa sílavá, paññavá, dhammiko siyá.

cogitatione, a venerandis enarrata lege semper delectatur
so. sapiens. Aquam videlicet ducunt aquarii, fabri sagittarii subigunt sagittam, lignum subigunt fabri tignarii, semet ipsi
s1. domant sapientes. Saxum sicut solidum vento non commovetur, ita in vituperatione et laudatione non titubant sapientes.
s2. Sicut lacus profundus, serenus, inturbidus, ita leges audiss. endo sedantur sapientes. Ubique certe homines probi versantur, amori dediti non queruntur probi, gaudio tacti vel dolore quoque varium (habitum) non præbent sapientes.
s4. Non sui causa, non alterius causa nec filium expetit (sapiens), nec opes, nec regnum; non expetit injuriâ incre-

mentum suum, virtute is præditus (est), intelligentia,

- 85. Appaká te manussesu, ye janá páragámino; athâyam itará pajá tíram evânudhávati.
- 86. Ye ca kho sammadakkháte dhamme dhammánuvattino, te janá páram essanti, maccudheyyam suduttaram.
- 87. Kanham dhammam vippaháya sukkam bhávetha pandito; oká anokam ágamma viveke, yattha dúramam,
- ss. tatrâbhiratim iccheyya hitvá káme akiñcano, pariyodapeyya attánam cittaklesehi pandito.
- 89. Yesam sambodhiangesu sammá cittam subhávitam, ádánapatinissagge anupádáya ye ratá, khínásavá, jutímanto, te loke parinibbutá.

Panditavaggo chattho.

- s5. justitia. Pauci (sunt) ii inter homines, qui homines ripam ulteriorem attingunt, at reliqua ista multitudo ad ripam (cite-
- ss. riorem) tantum accurrit. Qui convenienter bene enarratæ legi degunt, ii homines ripam ulteriorem adibunt, (etsi) fines
- 87. mortis valde difficiles (sunt) trajectu. Nigra doctrina relicta albam amplectatur sapiens; domo in solitudinem egressus,
- ss. in secessu, ubi difficile delectatu, ibi delectationem exoptet relictis amoribus inops, lustret sese a cogitationis angustiis
 so. sapiens. Quorum in scientiæ membris cogitatio perfectissime consummata (est), qui cupiditatum omissione, nihil appetentes, gaudent a desideriis vacui, luminosi, ii in (hoc) ævo (jam) tranquilli.

7. Arahantavaggo.

- 90. Gataddhino, visokassa, vippamuttassa sabbadhí, sabbaganthappahínassa pariláho na vijjati.
- 91. Uyyuñjanti satímanto, na nikete ramanti te, hamsá va pallalam hitvá okam okam jahanti te.
- 92. Yesam sannicayo n'atthi, ye pariññátabhojaná,
 suññato animitto ca vimokho yassa gocaro,
 ákáse va sakuntánam gati tesam durannayá.
- 98. Yassâsavá parikkhíná, áháre ca anissito, suññato animitto ca vimokho yassa gocaro, ákáse va sakuntánam padan tassa durannayam.
- 94. Yass' indriyáni samatham gatáni assá yathá sárathiná sudantá, pahínamánassa, anásavassa, devâpi tassa pihayanti tádino.

Cap. 7.

90. Itinere perfuncti, moerore vacui, omni a parte soluti,
91. omnibus vinculis liberati angor non invenitur. Meditantur recordatione præditi, domicilio non gaudent hi; anseres velut lacum relinquentes omne domicilium relinquent hi.
92. Quibus non est coacervatio, qui cibos cognitos habent, vacuum notisque carens Nibbánum cui res est, quam spectat, per aerem sicut avium, cursus eorum vix conse93. quendus est. Cujus cupiditates exstinctæ (sunt), (qui-)que in cibo modicus, vacuum notisque carens Nibbánum cui res est, quam spectat, per aerem sicut avium, vestigium ejus
94. vix consequendum est. Cujus sensus ad quietem pervenerunt, equi velut ab auriga bene domiti, qui arrogantiam di-

2

95. Pathavísamo no virujjhati, indakhílúpamo, tádi subbato, rahado va apetakaddamo; samsárá na bhavanti tádino.

٤.

- 96. Santam tassa manam hoti, santá vácá ca kamma ca, sammadaññávimuttassa, upasantassa tádino.
- 97. Assaddho akataññú ca sandhicchedo ca yo naro, hatávakáso, vantáso, sa ve uttamaporiso.
- 98. Gáme vá yadivâraññe, ninne vá yadivá thale, yattha arahanto viharanti, tam bhúmim rámaneyyakam.
- 99. Ramaníyáni araññáni; yattha na ramatí jano, vítarágá ramessanti, na te kámagavesino.

Arahantavaggo sattamo.

misit, qui cupiditatum expers est, tali dii quoque invi95. dent. Qui terræ instar est, molestia non afficitur, limini (portæ urbis) similis, talis pius, lacus sicut luti expers;
96. revolutiones non fiunt talis (viri). Tranquilla ejus mens fit, tranquilla et sermo et actio, per absolutam cogni97. tionem soluti, sedati talis. Quicunque vir non credulus (est) et increatum (Nibbánum) novit et societatem (cum mundo) scindit, (boni malique) opportunitatem tollit, de98. sideria respuit, is certe homo præstantissimus. In vico vel in sylva, in mari vel in terra, ubicunque venerabiles
99. versantur, illud solum amoenum (dicunt). Delectabiles sunt sylvæ; ubi vulgus non delectatur, cupidinis expertes delectabuntur, hi (enim) voluptates non quærunt.

8. Sahassavaggo.

100. Sahassam api ce vácá anatthapadasamhitá, ekam atthapadam seyyo, yam sutvá upasammati.
101. Sahassam api ce gáthá anatthapadasamhitá, ekam gáthápadam seyyo, yam sutvá upasammati.
102. Yo ca gáthá satam bháse anatthapadasamhitá, ekam dhammapadam seyyo, yam sutvá upasammati.
103. Yo sahassam sahassena sañgáme mánuse jine, ekañ ca jeyyam attánam, sa ve sañgámajuttamo.
104. Attá have jitam seyyo, yá câyam itará pajá;

attadantassa posassa, niccam saññatacárino,

105. n' eva devo, na gandhabbo, na máro saha brahmuná jitam apajitam kayirá tathárúpassa jantuno.

Cap. 8.

100. Millia quoque (verba) si sermo (amplectitur, sed) vanis versibus constat, unus versus sententiosus melior, quo audito sedatur (homo). Millia quoque (verba) si carmen 101. (amplectitur, sed) vanis versibus constat, unus carminis versus melior, quo audito sedatur (homo). Quique carmina 109. (vel) centum dicat vanis versibus constantia, unus legis versus melior, quo audito sedatur (homo). **Oui millies** 103. mille homines in certamine vincit, et (qui) semet ipsum solum superat, hic certe inter pugnæ victores optimus. Semet ipsum vincere melius est quam hanc .ceteram 104. multitudinem; semet ipsum domantis viri, semper sese cohibentis, nec deus, nec gandhabbas, nec Máras una-105. cum Brahmane victoriam talis viri cladem facere potest. Oui singulis mensibus millia sacra facit centum per annos, 106.

2*

- 106. Máse máse sahassena yo yajetha satamsamam ekañ ca bhávitattánam muhuttam api pújaye, sá yeva pújaná seyyo yañce vassasatam hutam.
- 107. Yo ca vassasatam jantum aggim paricare vane ekañ ca bhávitattánam muhuttam api pújaye, sá yeva pújaná seyyo yañce vassasatam hutam.
- 108. Yam kiñci yittham va hutam va loke samvaccharam yajetha puñňapekho, sabbam pi tam na catubhágam eti; abhivádaná ujjugatesu seyyo.
- 109. Abhivádanasílissa, niccam vaddhápacáyino cattáro dhammá vaddhanti: áyu, vanno, sukham, balam.
- 110. Yo ca vassasatam jíve dussílo, asamáhito, ekáham jívitam seyyo sílavantassa jháyino.
- 111. Yo ca vassasatam jíve duppañño, asamáhito, ekáham jívitam seyyo paññávantassa jháyino.

et (qui) semet ipsum solum tranquillum momentum tantummodo colit, hic ipse cultus melior quam sacrificatio 107. centum per annos. Et quicunque centum per annos igni ministrat in sylva, et (qui) semet ipsum solum tranquillum momentum tantummodo colit, hic ipse cultus melior quam sacri-108. ficatio centum per annos. Quodcunque vel oblatum vel sacrificatum in (toto) mundo per annum (vulgo) offerat (quis) bona spectans, id cunctum non quartam adæquat partem (animi

109. Reverentia plenam naturam habentis, (virtute) provectiores semper venerantis quatuor qualitates augescunt: ætas, pul-

reverentia pleni); reverentia erga honeste viventes melior.

- 110. chritudo, gaudium, potestas. Quique centum annos vivit male moratus, non compositus, --- vita unius diei melior
- 111. bene morati, meditabundi. Quique centum annos vivit insi-

- 119. Yo ca vassasatam jíve kusíto, hínavíriyo, ekáham jívitam seyyo víriyam árabhato dalham.
- 113. Yo ca vassasatam jíve apassam udayavyayam, ekáham jívitam seyyo passato udayavyayam.
- 114. Yo ca vassasatam jíve apassam amatam padam, ekáham jívitam seyyo passato amatam padam.
- 115. Yo ca vassasatam jíve apassam dhammam uttamam, ekáham jívitam seyyo passato dhammam uttamam.

Sahassavaggo atthamo.

9. Pápavaggo.

116. Abhittharetha kalyáne, pápá cittam niváraye, dandham hi karoto puññam pápasmim ramatí mano.

piens, non compositus, — vita unius diei melior sapientia
præditi, meditabundi. Quique centum annos vivit languidus, viribus destitutus, — vita unius diei melior robur edentis
firmum. Quique centum annos vivit ortum (rerum) et interitum non animadvertens, — vita unius diei melior
ortum et interitum animadvertentis. Quique centum annos vivit viam immortalem non conspiciens, — vita unius
diei melior viam immortalem conspicientis. Quique centum annos vivit summam legem non conspicientis.

Сар. 9.

116. Festinet (quisque) in bono (agendo), a malo cogitationem retineat; segniter enim bonum agentis in malo delectatur

Digitized by Google

- 117. Pápañ ce puriso kayirá, na nam kayirá punappunam, na tamhi chandam kayirátha; dukkho pápassa uccayo.
- 118. Puññañ ce puriso kayirá, kayiráth' enam punappunam, tamhi chandam kayirátha; sukho puññassa uccayo.
- 119. Pápo pi passatí bhadram, yáva pápam na paccati, yadá ca paccatí pápam, atha pápo pápáni passati.
- 190. Bhadro pi passatí pápam, yáva bhadram na paccati, yadá ca paccatí bhadram, atha bhadro bhadráni passati.
- 121. Mâppamaññetha pápassa: "na man tam ágamissati"; udabindunipátena udakumbho pi púrati, púrati bálo pápassa thokathokam pi ácinam.
- 192. Mâppamaññetha puññassa: "na man tam ágamissati"; udabindunipátena udakumbho pi púrati, púrati dhíro puññassa thokathokam pi ácinam.
- 123. Vánijo va bhayam maggam appasattho, mahaddhano, visam jívitukámo va, pápáni parivajjaye.

117. mens. Malum si homo fecit, ne id faciat iterum iterumque ; ne in eo libidinem habeat, dolor (enim) mali accumulatio. 118. Bonum si homo fecit, faciat id iterum iterumque; in eo 119. libidinem habeat, lætitia (enim) boni accumulatio. Improbus bonum videt, quamdiu malefactum non maturescit; 120. ubi vero maturescit malefactum, tum mala videt. Probus malum videt, quamdiu bonum non maturescit, ubi vero 121. bonum maturescit, tum bona videt. Ne (quis) parvi æstimet malum (dum cogitat): "me id non adibit"; guttæ casu hydria impletur, impletur stultus malo paulatim colligens. 122. Ne (quis) parvi æstimet bonum (dum cogitat): "me id non adibit"; guttæ casu hydria impletur, impletur sapiens 198. bono paulatim colligens. Mercator velut periculosam viam (evitat), parva manu comitum, opulentissimus, vene194. Páņimhi ce vaņo nâssa, hareyya páņiná visam, nâbbaņam visam anveti; n' atthi pápam akubbato.

- 125. Yo appaduțthassa narassa dussati, suddhassa posassa, ananganassa, tam eva bálam pacceti pápam sukhumo rajo pațivátam va khitto.
- 126. Gabbham eke upapajjanti, nirayam pápakammino, saggam sugatino yanti, parinibbanti anásavá.
- 197. Na antalikhe, na samuddamajjhe, na pabbatánam vivaram pavissa, na vijjatí so jagatippadeso, yatthatthito muñceyya pápakammá.
- 128. Na antalikhe, na samuddamajjhe, na pabbatánam vivaram pavissa, na vijjatí so jagatippadeso, yatthaithitam na-ppasahetha maccu.

Pápavaggo navamo.

num(que) vivendi cupidus velut, mala fugiat (homo). 124. In manu si vulnus non est, prehendere potest (homo) manu venenum, invulneratam (manum) non aggreditur venenum : 125. non est peccatum (peccatum) non facientis. Qui virum innocentem offendit, integrum hominem, culpa liberum, in eum ipsum stultum retorquetur malum pulvis velut 126. tenuis adversus ventum conjectus. Uterum nonnulli subeunt, inferos malefici, ad coelum eunt vitam probam de-127. gentes, consummantur cupidinibus vacui. Non in aere, non in medio mari, non montium speluncas ingrediendo invenitur illa terræ regio, ubi commorans liberetur (homo) 126. malo facinore. Non in aere, non in medio mari, non

10. Daņdavaggo.

- 129. Sabbe tasanti dandassa, sabbe bháyanti maccuno; attánam upamam katvá na haneyya, na ghátaye.
 130. Sabbe tasanti dandassa, sabbesam jívitam piyam; attánam upamam katvá na haneyya, na ghátaye.
 131. Sukhakámáni bhútáni yo dandena vihimsati attano sukham esáno, pecca so na labhate sukham.
 139. Sukhakámáni bhútáni yo dandena na himsati attano sukham esáno, pecca so labhate sukham.
 138. Má voca pharusam kañci, vuttá pativadeyyu tam;
- dukhá hi sárambhakathá, patidandá phuseyyu tam.
- 134. Sace nêresi attánam kamso upahato yathá,
 - esa papto 'si nibbánam, sárambho te na vijjati.

montium speluncas ingrediendo invenitur illa terræ regio, in qua commorantem mors non vincat.

Cap. 10.

129. Omnes tremunt baculum, omnes timent mortem, se ipsum exemplum reddens ne occidat (quis), ne occidere faciat.
130. Omnes tremunt baculum, omnibus vita cara, se ipsum exemplum reddens ne occidat (quis), ne occidere faciat.
131. Gaudii cupidos animantes qui baculo lædit, suum ipsius gaudium desiderans, morte obita ille gaudium non conse132. quitur. Gaudii cupidos animantes qui baculo non lædit, suum ipsius gaudium desiderans, morte obita ille gaudium non conse132. quitur. Gaudii cupidos animantes qui baculo non lædit, suum ipsius gaudium desiderans, morte obita ille gaudium
138. consequitur. Ne dicas aspera in quemquam, lacessiti respondebunt tibi; molestus videlicet rixosus sermo, vin134. dicta assequetur te. Si mutum te ipsum reddere potes

135. Yathá dandena gopálo gávo páceti gocaram, evam jará ca maccu ca áyum pácenti páninam.

186. Atha pápáni kammáni karam bálo na bujjhati, sehi kammehi dummedho aggidaddho va tappati.

137. Yo dandena adandesu appadutthesu dussati, dasannam aññataram thánam khippam eva nigacchati:

- 138. vedanam pharusam, jánim sarírassa ca bhedanam, garukam vâpi ábádham cittakkhepam va pápune,
- 139. rájato va upassaggam abbhakkhánaň ca dárunam, parikkhayam va ňátínam bhogánam va pabhamgunam,
- 140. athav' assa agáráni aggi dahati pávako; káyassa bhedá duppañño nirayam so upapajjati.
- 141. Na naggacariyá, na jatá, na pamká, na násaká thandilasáyiká vá, rajovajallam, ukkutikappadhánam sodhenti maccam avitinnakamkham.

tympanum fractum velut, talis tu adipisceris Nibbánum,
125. (dum) rixandi cupido in te non invenitur. Sicut baculo bubulcus boves cogit in stabulum, ita et senium et mors
126. vitam cogunt animantium. Ac mala facinora patrans stultus non resipiscit; facinoribus suis, igne combustus
127. velut, insipiens uritur. Qui per baculum (homines) baculum non usurpantes, non offendentes, offendit, unam
128. e decem conditionibus cito adit: dolorem asperum, tabem corporisque diruptionem, vel etiam terribilem cladem, vel
129. cogitationis dissipationem assequitur; fulgentis (lunæ) defectionem et calumniam ingentem, vel interitum cogna140. torum vel opum dissolutionem; vel etiam domos ejus fulmen cremat (seu) ignis; corporis dissolutione insipiens
144. iste ad inferos accedit. Non nudorum vivendi ratio, non

- 149. Alamkato ce pi samañ careyya santo, danto, niyato, brahmacárí, sabbesu bhútesu nidháya dandam, so bráhmano, so samano, sa bhikkhu.
- 143a. Hirínisedho puriso koci lokasmim vijjati, yo nindam appabodhati, asso bhadro kasám iva?
- 143^b. Asso yathá bhadro kasánivittho átápino samvegino bhavátha.
- 144. Saddháya sílena ca viriyena ca samádhiná, dhammavinicchayena ca sampannavijjácaraná, patissatá pahassatha dukkham idam anappakam.
- 145. Udakam <u>h</u>i nayanti nettiká, usukárá namayanti tejanam, dárum namayanti tacchaká: attánam damayanti subbatá.

Dandavaggo dasamo.

capilli religati, non sordes, non jejunium nec cubatio in loco sacro, (non) pulveris tegumentum (nec) cossim sedendi constantia -purgant mortalem cupiditatum non
142. expertem. Ornamentis quoque instructus si (quis) tranquillitatem (animi) exercet tranquillus, domitus, refrenatus, religiosus, omnibus animalibus non afferens castigationem, ille bráhmanas, ille samanas, ille bhikkhus.
143. Pudore retentus homo quisnam in terra reperitur, qui increpationem non excitet, equus excellens flagellum velut ? Equus velut excellens flagello tactus, ardentes, veloces
144. estote. Fide et virtute et firmitate, meditatione et legis reputatione, scientiam et cultum exercentes, recordantes
145. relinquetis dolorem hune magnum. Aquam videlicet ducunt

11. Jarávaggo.

- 146. Ko nu háso, kim ánando? niccam pajjalite sati; andhakárena onaddhá padípam na gavessatha?
- 147. Passa cittakatam bimbam, arukáyam samussitam, áturam, bahusamkappam, yassa n' atthi dhuvan, thiti.
- 148. Parijinnam idam rúpam, roganiddham, pabhamgunam; bhijjati pútisandeho, maranam tamhi jívitam.
- 149. Yán' imáni, apattháni alápún' eva sárade, kápotakáni atthíni, táni disvána ká rati?
- 150. Atthínam nangaram katvá mamsalohitalepanam, yattha jará ca maccu ca, máno makkho ca ohito.

aquarii, fabri sagittarii subigunt sagittam, lignum subigunt fabri tignarii, semet ipsi domant pii.

Cap. 11.

146. Quænam (est) lætitia, quodnam gaudium (hoc in mundo)? semper exardescit recordatio; tenebris involuti (quam ob rem) lucernam non guæretis? Vide figuram versicolo-147. rem, ulcerosum corpus, congestum, ægrotum, multis consiliis captum, cujus non est (vel) firmitas (vel) constantia. Senio conficitur hæc forma, morborum nidus, fragilis; 148. finditur putridum corpus, mors (est) vita ejus. Quæ hæc 149. alba ossa, abjectæ cucurbitæ (velut) auctumno, --- ea videndo quodnam (est) gaudium? Ossium arce facta, carnis et 150. sanguinis (fit) conglutinatio, ubi et senium et mors, arro-151. gantia et simulatio deposita est. Obsolescunt certe regum currus admodum varii, item corpus quoque senectutem

Digitized by Google

- 151. Jíranti ve rájarathá sucittá, atho saríram pi jaram upeti, satañ ca dhammo na jaram upeti, santo have sabbhi pavedayanti.
- 152. Appassutáyam puriso balivaddo va jírati, mamsáni tassa vaddhanti, paññá tassa na vaddhati.
- 153. Anekajátisamsáram sandhávissam anibbisam gahakárakam gavesanto, dukkhá játi punappunam.
- 154. Gahakárakadittho 'si, puna geham na káhasi; sabbá te phásuká bhaggá, gahakutam visamkhitam, visamkháragatam cittam tanhánam khayam ajjhagá.
- 155. Acaritvá brahmacariyam, aladdhá yobbane dhanam jinnakoñcá va jháyanti khínamacche va pallale.
- 156. Acaritvá brahmacariyam, aladdhá yobbane dhanam senti cápátikhíná va puránáni anutthunam.

Jarávaggo ekádasamo.

subit, proborum vero pietas senectutem non subit, (sic) probi (Buddhæ) certe unacum probis (hominibus) tradunt.
152. Pauca edoctus hic homo bos velut senescit: carnes ejus
153. increscunt, cognitio ejus non increscit. Multiplices generationis revolutiones percurrerem, non inveniens, domus (corporis) fabricatorem quærens; doloris plena (est) gene154. ratio iterum iterumque (subeunda). Domus fabricatorem edoctus es, iterum domum non construes; omnes costæ tuæ fractæ sunt, culmen domus destructum; destructionem (Nibbánum) adepta cogitatio ad desideriorum ex155. stinctionem pervenit. Vita religiosa (statu Brahmacárinis) non culta, divitiis in juventute non comparatis, ardeæ decrepitæ velut in lacu piscibus destituto, tabescunt stulti.

12. Attavaggo.

- 157. Attánañ ce piyam jaññá, rakkheyyá nam surakkhitam; tinnam aññataram yámam patijaggeyya pandito.
 158. Attánam eva pathamam patirúpe nivesaye, ath' aññam anusáseyya, na kilisseyya pandito.
 159. Attánañ ce tathá kayirá yath' aññam anusásati, sudanto vata dametha, attá hi kira duddamo.
 160. Attá hi attano nátho, ko hi nátho paro siyá? attaná hi sudantena nátham labhati dullabham.
 161. Attaná va katam pápam, attajam, attasambhavam,
- abhimatthati dummedham, vajiram v' amhamayam manim.
- 162. Yassa accantadussílyam, máluvá sálam iv' otatam, karoti so tath' attánam yathá nam icchatí diso.
- 156. Vita religiosa non culta, divitiis in juventute non comparatis, jacent arcus triti velut pristina lugentes.

Cap. 12.

157. Si (quis) semet ipse carum habiturus est, habeat se bene
158. custoditum; trium vigiliarum unam vigilet sapiens. Semet ipsum primum in honesto constituat, dein alterum edo-.
150. ceat, (tum) non dolebit sapiens. Semet ipsum si (quis) ita format, ut alterum edoceat, bene domitus certe doma160. bit, se ipsum enim profecto difficile est domitu. Quisque enim sui dominus, quis enim dominus alienus sit? per se ipsum enim domitum dominum nanciscitur (homo) nactu
161. difficilem. Ab ipso factum peccatum, ex ipso progenitum, ab ipso oriundum, conterit insipientem, adamas velut e
162. saxo oriundus gemmam. Cujus permagna nequitia (est),

163. Sukaráni asádhúni attano ahitáni ca; yam ve hitañ ca sádhuñ ca, tam ve paramadukkaram.

- 164. Yo sásanam arahatam, ariyánam, dhammajívinam, patikkosati dummedho ditthim nissáya pápikam, phaláni katthakassêva attaghaññáya phallati.
- 165. Attaná va katam pápam attaná samkilissati, attaná akatam pápam attaná va visujjhati, suddhí, asuddhí paccattam, nâñño aññam visodhaye.
- 166. Attadattham paratthena bahunâpi na hápaye; attadattham abhiññáya sadatthapasuto siyá.

Attavaggo dvádasamo.

máluva arborem sicut eversam (facit, ita) is talem se ipsum 163. reddit, qualem eum cupit inimicus. Factu facilia (sunt) mala et (homini) ipsi insalutaria; quod vero salutare et id certe factu valde difficile (est). Qui præ-164. bonum, ceptum venerabilium, nobilium, pie viventium, increpat insipiens ad doctrinam confugiens falsam, fructus katthakæ (arboris) velut ad suam ipsius cladem maturitatem adipiscitur. Ab (homine) ipso factum malum in ipso ex-165. piabitur, ab ipso non factum malum in ipso compensabitur; probus (et) improbus singulatim (purificabuntur), 166. alter alterum non purgat. Suum ipsius commodum ob magnum quoque alterius commodum ne (quis) dimittat: commodum suum perspectum habens sui ipsius commodi studiosus sit.

13. Lokavaggo.

- 167. Hínam dhammam na seveyya, pamádena na samvase, miccháditthim na seveyya, na siyá lokavaddhano.
- 168. Uttitthe, na-ppamajjeyya, dhammam sucaritam care; dhammacárí sukham seti asmim loke paramhi ca.
- 169. Dhammam care sucaritam, na nam duccaritam care; dhammacárí sukham seti asmim loke paramhi ca.
- 170. Yathá bubbulakam passe, yathá passe marícikam, evam lokam avekkhantam maccurájá na passati.
- 171. Etha, passath' imam lokam cittam, rájarathúpamam, yattha bálá visídanti, n' atthi sango vijánatam.
- 179. Yo ca pubbe pamajjitvá pacchá so na-ppamajjati, so imam lokam pabháseti abbhá mutto va candimá.
- 173. Yassa pápam katam kammam kusalena pithíyati, so imam lokam pabháseti abbhá mutto va candimá.

Cap. 13.

- 167. Perditos mores ne (quis) colat, in socordia ne vitam degat, falsam doctrinam ne colat, ne sit mundi amplificator. Surgat, ne sit socors, vitam probam degat; qui pie 168. 169. vivit bene agit in hoc mundo et in altero. Vitam degat honestam, inhonestam ne degat; qui pie vivit bene agit 170. in hoc mundo et in altero. Sicut bullam contemplatur (quis), sicut contemplatur imagines aerias — tali modo 171. mundum despicientem rex mortis non conspicit. Venite. contemplamini hunc mundum versicolorem, currui regali similem, ubi stulti perduntur, (ubi) non est desiderium intel-172. ligentibus. Quique antea socordiæ deditus posthac socordiam non colit, is hunc mundum collustrat nube liberata
- 17s. velut luna. Cujus male factum facinus bono operitur,

- 174. Andhabhúto ayam loko, tanuk' ettha vipassati; sakunto jálamutto va appo saggáya gacchati.
- 175. Hamsá ádiccapathe yanti; ákáse yanti iddhiyá, níyanti dhírá lokamhá jetvá máram saváhanam.
- 176. Ekam dhammam atítassa, musávádissa jantuno, vitinnaparalokassa, n' atthi pápam akáriyam.
- 177. Na ve kadariyá devalokam vajanti, bálá have na-ppasamsanti dánam, dhíro ca dánam anumodamáno, ten' eva so hoti sukhí parattha.
- 178. Pathavyá ekarajjena saggassa gamanena vá, sabbalokádhipaccena sotápattiphalam varam.

Lokavaggo terasamo.

is hunc mundum collustrat nube liberata velut luna.
174. Occoecatus est hic mundus, pauci hic clare vident; avis
175. e reti extricata velut pauci coelum adeunt. Anseres solis via incedunt; in aere incedunt magiâ, tolluntur sapientes
176. e mundo, Mára et comitatu ejus superatis. Unum præceptum violantis, falsiloqui viri, mundum alterum repre177. hendentis, non est malefactum, quod non fiat. Non certe avari deorum mundum adeunt, stulti profecto non laudant liberalitatem, sapiens vero liberalitate gaudet, quare quidem
178. is evadit lætus in altero mundo. Terræ imperio coeli adituve, totius mundi dominatione fructus e statu sotá-pannæ (sotápatti) oriundus præstantior est.

14. Buddhavaggo.

- 179. Yassa jitam nâvajíyati, jitam assa no yáti koci loke, tam buddham, anantagocaram, apadam, kena padena nessatha?
- 180. Yassa jáliní, visattiká tanhá n'atthi kuhiňci netave, tam buddham, anantagocaram, apadam, kena padena nessatha?
- 181. Ye jhánapasutá, dhírá, nekkhammúpasame ratá, devâpi tesam pihayanti, sambuddhánam, satímatam.
- 182. Kiccho manussapatilábho, kiccham maccána jívitam, kiccham saddhammasavanam, kiccho buddhánam uppádo.
- 183. Sabbapápassa akaranam, kusalassa upasampadá, sacittapariyodapanam; etam buddhána sásanam.

Cap. 14.

- 179. Cujús victoria non vincitur, ad superationem (enim) ejus haud it quisquam in mundo; illum Buddham, in infinitas res incumbentem, non investigabilem, qua via investiga-
- 180. bitis? Cui irretiens, venenosum desiderium non est quoquam ducendi (potens), illum Buddham, in infinitas res incumbentem, non investigabilem, qua via investigabitis?
- 181. Qui meditationis studiosi, sapientes, otii tranquillitate gaudentes, iis dii etiam invident persapientibus, recorda-
- 182. tione plenis. Laboriosus est conceptus hominis, laboriosa mortalium vita, laboriosa veræ doctrinæ auditio, laboriosus
- 188. Buddharum ortus. Omnis mali omissio, boni susceptio, cogitationis suæ lustratio: hoc est Buddharum præceptum.

Э

- 184. Khantí paramam tapo titikkhá, nibbánam paramam vadanti buddhá, na hi pabbajito parúpaghátí, samano hoti param vihethayanto.
- 185. Anupavádo, anupagháto pátimokkhe ca samvaro mattaññutá ca bhattasmim patthañ ca sayanásanam adhicitte ca áyogo; etam buddhána sásanam.
- 186. Na kahápanavassena titti kámesu vijjati; "appassádá dukhá kámá", iti viñňáya pandito.
- 187. Api dibbesu kámesu ratim so nâdhigacchati, tanhakkhayarato hoti sammásambuddhasávako.
- 188. Bahum ve saranam yanti pabbatáni vanáni ca, árámarukkhacetyáni, manussá bhayatajjitá.
- 189. N' etam kho saranam khemam, n' etam saranam uttamam, n' etam saranam ágamma sabbadukkhá pamuccati.
- 184. Patientia optima devotio indulgentia (videlicet), Nibbánum optimum dicunt Buddhæ, non enim (is) pabbajitas (fit), qui alterum cædit, (neque) samanas fit, qui alterum Increpationis et vexationis omissio et secundum 185. affligit. præscripta (quæ liberationem spectant) continentia et moderatio edendi et secretus cubandi locus et in summa cogita-186. tione occupatio: hoc est Buddharum præceptum. Non per imbrem pecuniarum satietas libidinum invenitur, parum dulcedinis habentes doloris plenæ (sunt) libidines: 187. hoc perspecto homo sapiens (est). Etiam in divinis libidinibus gaudium ille non invenit, desiderii exstinctione 188. gaudens fit plane sapiens auscultator. Multiplex sane refugium adeunt: montes et sylvas, hortulos, arbores sacras, 189. homines formidine perculsi. Non illud tamen refugium securum, non illud refugium summum, non illud refugium

.

- 190. Yo ca buddhañ ca dhammañ ca samghañ ca saranam gato, cattári ariyasaccáni sammappaññáya passati:
- 191. dukkham, dukkhasamuppádam dukkhassa ca atikkamam ariyañ c' atthamgikam maggam, dukkhúpasamagáminam.
- 192. Etam kho saranam khemam, etam saranam uttamam, etam saranam ágamma sabbadukkhá pamuccati.
- 193. Dullabho purisájañño, na so sabbattha jáyati; yattha so jáyatí dhíro, tam kulam sukham edhati.
- 194. Sukho buddhánam uppádo, sukhá saddhammadesaná, sukhá samghassa sámaggí, samaggánam tapo sukho.
- 195. Pújárahe pújayato, buddhe yadiva sávake, papañcasamatikkante, tinnasokapariddave,
- 196. te tádise pújayato, nibbute, akutobhaye, na sakká puññam samkhátum im' ettam api kenaci.

Buddhavaggo cuddasamo.

Pathamakabhánaváram.

190. adeundo ab omni dolore liberatur (homo). Sed qui et ad Buddham et ad doctrinam et ad conventum confugit, quatuor veritates præcipuas clare perspiciendo videt: dolorem, doloris ortum et doloris interitum, excellentem 191. 192. octopartitam viam ad doloris sedationem ducentem. Illnd certe refugium securum, illud refugium summum, illud refugium adeundo ab omni dolore liberatur (homo). Dif-198. ficilis nactu homo miraculosus (Buddhas videlicet), non ille ubique nascitur; ubi ille nascitur sapiens, illa familia 191. bene adolescit. Lætabilis (est) Buddharum ortus, lætabilis veræ doctrinæ institutio, lætabilis unanimitas conventus, 195. unanimorum devotio lætabilis. Reverentia dignos venerantis Buddhas vel etiam auscultatores, perversitatem de-

Digitized by Google

15. Sukhavaggo.

- 197. Susukham vata jíváma verinesu averino, verinesu manussesu viharáma averino.
- 198. Susukham vata jíváma áturesu anáturá, áturesu manussésu viharáma anáturá.
- 199. Susukham vata jíváma ussukesu anussuká, ussukesu manussesu viharáma anussuká.
- 200. Susukham vata jíváma, yesan no n' atthi kiñcanam; pítibhakkhá bhavissáma devá ábhassará yathá.
- 201. Jayam veram pasavati, dukkham seti parájito, upasanto sukham seti hitvá jayaparájayam.
- 202. N' atthi rágasamo aggi, n' atthi dosasamo kali, n' atthi khandhádisá dukkhá, n' atthi santiparam sukham.
- 196. vincentes, moerorem et luctum superantes, hos tales venerantis tranquillos, a timore vacuos, non potest bonum (facinus) numerari hoc unum a quoquam.

Cap. 15.

197. Lætissime, age, vivamus inter iracundos mites, inter iracun198. dos homines degamus mites. Lætissime, age, vivamus inter ægrotos non ægroti, inter ægrotos homines degamus non
199. ægroti. Lætissime, age, vivamus inter desiderantes desiderii expertes, inter desiderantes homines degamus de200. siderii expertes. Lætissime, age, vivamus, nos quibus non est quidquam; gaudio vescentes erimus dei ábhas201. saræ velut. Victor inimicitias procreat, male agit victus;
203. sedatus bene agit victoria et clade relictis. Non est cu-

Digitized by Google

- 303. Jighacchá paramá rogá, samkhárá paramá dukhá, etam natvá yathábhútam nibbánam paramam sukham.
- 204. Árogyaparamá lábhá, santutthíparamam dhanam, vissásaparamá ñáti, nibbánam paramam sukham.
- 205. Pavivekarasam pítvá rasam upasame 'ssa ca niddaro hoti, nippápo, dhammapítirasam pivam.
- 306. Sádhu dassanam ariyánam, sanniváso sadá sukho; adassanena bálánam niccam eva sukhí siyá.
- 207. Bálasangatacárí hi dígham addhána socati, dukkho bálehi samváso amittenêva sabbadá, dhíro ca sukhasamváso, nátínam va samágamo.

pidini similis ignis, non odio simile peccatum, non sunt khandhis æquales dolores, non est sedatione majus gau-203. dium. Fames morbus gravissimus, sankháræ summi dolores, hoc revera agnoscens (sapiens agnoscit esse) Nibbánum 204. summum gaudium. Sanitas maximum lucrum, gaudium summæ divitiæ, fiducia optimus cognatus, Nibbánum 205. summum gaudium. Succo secessus bibito et succo tranquillitatis gustato terroris et peccati expers fit (homo) jucundum religionis succum bibens. Faustus (est) con-206. spectus excellentium, consuetudo (cum iis) semper gaustultos non videndo semper (homo) lætus est. dium : 207. Stultorum in consuetudine versans enim longa via moeret, dolor (est) consuetudo cum stultis ut cum inimico omnino; sapientis vero consuetudo gaudium propinquorum velut congressus. Propterea igitur: Sapientem, intelligentem 908. et multa edoctum, jumenti natura instructum, piis operibus ornatum, venerabilem — hunc talem virum probum, præclaro intellectu præditum, colat (homo) siderum viam velut luna.

Tasmá hi:

208. Dhírañ ca paññañ ca bahussutañ ca, dhorayhasílam, vatavantam, áriyam, tam tádisam sappurisam, sumedham, bhajetha, nakkhattapatham va candimá.

Sukhavaggo pannarasamo.

16. Piyavaggo.

- 209. Ayoge yuñjam attánam yogasmiñ ca ayojayam, attham hitvá piyaggáhí pihet' attánuyoginam.
- 210. Má piyehi samágañchi, appiyehi kudácanam; piyánam ádassanam dukkham appiyánañ ca dassanam.
- 211. Tasmá piyam na kayirátha, piyápáyo hi pápako; ganthá tesam na vijjanti, yesam n' atthi piyáppiyam.
- 212. Piyato jáyatí soko, piyato jáyatí bhayam; piyato vippamuttassa n'atthi soko, kuto bhayam.
- 218. Pemato jáyatí soko, pemato jáyatí bhayam; pemato vippamuttassa n'atthi soko, kuto bhayam.

Cap. 16.

200. Ad distractionem applicans sese et meditationi operam non navans, essentiâ relictâ jucunda capessens invidet
210. iis, qui ad meditandum semet ipsi applicant. Ne jucunda quærat (homo, neve) injucunda unquam; jucunda
211. non videre dolor (est) et injucunda videre. Ideo jucunda ne faciat, jucundorum enim jactura mala (est); vincula illis non inveniuntur, quibus nec jucundum est nec in212. jucundum. Ex jucundo nascitur moeror, ex jucundo nascitur metus; a jucundo soluti non est moeror, nedum metus.
213. E caritate nascitur moeror, e caritate nascitur metus; a 914. Ratiyá jáyatí soko, ratiyá jáyatí bhayam; ratiyá vippamuttassa n'atthi soko, kuto bhayam.

- 915. Kámato jáyatí soko, kámato jáyatí bhayam; kámato vippamuttassa n'atthi soko, kuto bhayam.
- 916. Tanháya jáyatí soko, tanháya jáyatí bhayam; tanháya vippamuttassa n'atthi soko, kuto bhayam.
- 217. Síladassanasampannam, dhammattham, saccavádinam, attano kamma kubbánam, tañ jano kurute piyam;
- 218. chandajáto anakkháte manasá ca puího siyá káme ca appaíibaddhacitto, "uddhamsoto" ti vuccati.
- 919. Cirappavásim purisam, dúrato sotthim ágatam, ňátimittá suhajjá ca abhinandanti ágatam.
- 220. Tath' eva katapuññam pi, asmá loká param gatam, puññáni patiganhanti, piyam ñátíva ágatam.

Piyavaggo solasamo.

914. caritate soluti non est moeror, nedum metus. E voluptate nascitur moeror, e voluptate nascitur metus; a vo-215. luptate soluti non est moeror, nedum metus. E cupiditate nascitur moeror, e cupiditate pascitur metus; a cu-216. piditate soluti non est moeror, nedum metus. E desiderio nascitur moeror, e desiderio nascitur metus; a de-947. siderio soluti non est moeror, nedum metus. Virtute et contemplatione præditum, pium, veridicum, suum ipsius opus agentem, eum vulgus reddit sibi gratum; cupidus \$15. (is) ineffabilis (Nibbáni) menteque opulentus est, et cupiditate cogitatio (ejus) non constringitur, (is) uddham-919. sotas (qui sublime fertur) vocatur. Diu peregrinatum virum, e longinquo salve redeuntem, cognati et familiares eso. et amici salutant venientem. Similiter eum, qui bona

17. Kodhavaggo.

- 391. Kodham jahe, vippajaheyya mánam, saññojanam sabbam atikkameyya; tan námarúpasmim asajjamánam, akiñcanam, nânupatanti dukkhá.
- 222. Yo ve uppatitam kodham ratham bhantam va dháraye, tam aham sárathim brúmi, rasmiggáho itaro jano.
- 223. Akkodhena jine kodham, asádhum sádhuná jine, jine kadariyam dánena, saccena alikavádinam.
- 924. Saccam bhane, na kujjheyya, dajjá appasmim yácito; etehi tíhi thánehi gacche devána santike.
- 225. Ahimsaká ye munayo, niccam káyena samvutá, te yanti accutam thánam, yattha gantvá na socare.

egit, ex hoc_mundo in alterum profectum bona (opera) excipiunt, dilectum propinqui velut redeuntem.

Cap. 17.

221. Iram ponat (homo), deponat arrogantiam, vinculum omne superet; eum speciei propriæ non inhærentem, inopem
222. non consequuntur dolores. Qui exortam iram currus volventis instar retinet, eum aurigam dico; frena tenens
223. cetera multitudo. Clementiâ vincat (homo) iram, malum bono vincat, vincat avarum liberalitate, sinceritate falsi224. loquum. Verum loquatur, ne irascatur, det parvulum rogatus: per has tres conditiones ibit in deorum pro225. pinquitatem. Vim non inferentes qui (sunt) anachoretæ, semper corpore domiti, ii adeunt immortale locum, quo
226. profecti non moerent. Semper vigilantium, die noctuque

Digitized by Google .

226. Sadá jágaramánánam, ahorattánusikkhinam, nibbánam adhimuttánam attham gacchanti ásavá.

- 927. Poránam etam atulam, n'etam, ajjatanám iva, nindanti tunhím ásínam, nindanti bahubháninam, mitabháninam pi nindanti, n'atthi loke anindito.
- 228. Na câhu, na ca bhavissati, na c'etarahi vijjati ekantam nindito poso, ekantam vá pasamsito.

299. Yañ ce viññú pasamsanti anuvicca suve suve, acchiddavuttim, medhávim, paññásílasamáhitam,

- 280. nekkham jambonadassêva, ko tam ninditum arahati? devâpi nam pasamsanti, brahmunâpi pasamsito.
- 31. Káyappakopam rakkheyya, káyena samvuto siyá; káyaduccaritam hitvá káyena sucaritam care.
- 32. Vacípakopam rakkheyya, vácáya samvuto siyá; vacíduccaritam hitvá vácáya sucaritam care.

discentium, in Nibbánum intendentium intereunt cupiditates. 227. Grandævum illum incomparabilem, non eum, ut (nec) infantem, (vituperant); vituperant tacite sedentem, vituperant multa loquentem, demense loquentem etiam vituperant, non est in mundo (quisquam) non vituperatus. Neque fuit, neque 998. erit, neque nunc reperitur solummodo vituperatus homo vel solummodo laudatus. Quem forte intelligentes laudant quo-999. tidie reputando, integram vitam degentem, sapientem, cognitione et virtute præditum, jambonadæ numi instar quis 220. eum vituperare sustinet? Etiam dii eum celebrant, a Brahma 221. ipso celebratus (est). A corporis iracundia caveat (homo), corpore domitus sit; malis corporis facinoribus relictis 232. per corpus bona facinora exerceat. A sermonis iracundia caveat, sermone domitus sit; malis sermonis facinoribus 223. relictis per sermonem bona facinora exerceat. A mentis

284. Káyena samvutá dhírá, atho vácáya samvutá, manasá samvutá dhírá, te ve suparisamvutá.

Kodhavaggo sattarasamo.

18. Malavaggo.

285. Pandupaláso va dáni 'sí,
yamapurisâpi ca tam upaṭṭhitá,
uyyogamukhe ca tiṭṭhasi,
pátheyyam pi ca te na vijjati.
286. So karohi dípam attano,

khippam váyama, pandito bhava; niddhantamalo, anañgano dibbam ariyabhúmim e<u>h</u>isi.

iracundia caveat, mente domitus sit, malis mentis faci-234. noribus relictis per mentem bona facinora exerceat. Corpore domiti sapientes itidemque sermone domiti, mente domiti sapientes, hi sane ab omni parte bene domiti.

Cap. 18.

285. Flaccidum folium velut nunc es et Yamæ ministri quoque tibi appropinquarunt et in tabis ostio stas et (bonorum
286. operum) viaticum tibi non invenitur. Tu fac tibi insulam, celeriter labora, sapiens esto; maculis liberatus, culpæ

287. expers divinam excellentium terram adibis. Ætatem con-

- 287. Upanítavayo va dáni 'sí, sampayáto 'si yamassa santike, váso pi ca te n' atthi antará, pátheyyam pi ca te na vijjati.
- 238. So karohi dípam attano, khippam váyama, pandito bhava; niddhantamalo, anangano na puna játijáram upehisi.
- 289. Anupubbena medháví thokathokam khane khane, kammáro rajatassêva, niddhame malam attano.
- 240. Ayasá va malam samuṭṭhitam taduṭṭháya tam eva khádati, evam atidhonacárinam sáni kammáni nayanti duggatim.
- 241. Asajjháyamalá mantá, anuțthánamalá ghará, malam vannassa kosajjam, pamádo rakkhato malam.
- 242. Mal' itthiyá duccaritam, maccheram dadato malam, malá ve pápaká dhammá asmim loke paramhi ca.

fecisti nunc, processisti in propinquitatem Yamæ et commoratio tibi non est in itinere et viaticum tibi non in-Tu fac tibi insulam, celeriter labora, sapiens venitur. 288. esto; maculis liberatus, culpæ expers non iterum genituram et senectutem subibis. Ordine sapiens paulatim quoquo 989. temporis puncto, opifex (maculas) argenti velut, auferat maculas suas. In ferro utique macula orta extemplo hoc 940. ipsum comedit, item modum transgredientes sua facinora trahunt ad inferos. Sine meditatione vitiosæ (sunt) preces, 941. sine contentione vitiosa oeconomia, vitium (est) coloris languor, socordia custodientis vitium. Vitium (est) mu-**94**9. lieris evagatio, avaritia dantis vitium, vitia certe mali

- 248. Tato malá malataram: avijjá paramam malam, etam malam pahatvána nimmalá hotha, bhikkhavo.
- 244. Sujívam ahirikena, kákasúrena, dhamsiná, pakkhandiná, pagabbhena, samkilitthena jívitam.
- 245. Hirímatá ca dujjívam, niccam sucigavesiná, alínen', appagabbhena, suddhájívena, passatá.
- 246. Yo pánam atimápeti musávádañ ca bhásati, loke adinnam ádiyati paradárañ ca gacchati;
- 247. surámerayapánañ ca yo naro anuyuñjati, idh' evam eso lokasmim múlam khanati attano.
- 248. Evam bho purisa jánáhi: pápadhammá asaññatá; má nam lobho adhammo ca ciram dukkháya randhayum.
- 249. Dadanti ve yathásaddham, yathápásádanam jano, tattha yo mamku hoti paresam pánabhojane, na so divá vá rattim vá samádhim adhigacchati.
- 243. mores in hoc mundo et in altero. Dein vitio vitiosius (est): inscientia summum vitium; hoc vitio relicto a vitiis 244. vacui estote, o mendici. Facile vita agitur ab impudico, kákasúræ (simili), obtrecțatore, protervo, arroganti, malo. 245. A pudico vero difficulter agitur, candida semper quærenti, propensione vacuo, non arroganti, integram vitam 246. degenti, (clare) videnti. Qui vitam exstinguit falsumque sermonem profert, in mundo non data sibi arripit et ad 247. alterius uxorem accedit, qui vir ad suram et merayum (potus inebriantes) bibendum se dat, is in hoc ipso mundo 248. radicem lædit suam. Sic, heus homo, scito malos esse intemperantes, ne eum desiderium et impietas diu dolori 249. subjiciant. (Dona) dat quidem ex fide, ex favore vulgus, ob hoc qui tristis fit, ob aliorum potum et cibum, 250. non is vel interdiu vel noctu meditationem adit. Cui

250. Yassa c' etam samucchinnam, múlaghaccam samúhatam, sa ve divá vá rattim vá samádhim adhigacchati.

- 251. N' atthi rágasamo aggi, n' atthi dosasamo gaho, n' atthi mohasamam jálam, n' atthi tanhásamá nadí.
- 252. Sudassam vajjam aññesam, attano pana duddasam; paresam hi so vajjáni opunáti yathábhusam, attano pana chádeti, kalim va kitavá satho.
- 253. Paravajjánupassissa, niccam ujjhánasaññino, ásavá tassa vaddhanti, árá so ásavakkhayá.
- 254. Ákáse padam n' atthi, samano n' atthi báhiro, papañcábhiratá pajá, nippapañcá tathágatá.
- 255. Ákáse padam n'atthi, samano n'atthi báhiro, samkhárá 'sassatá n' atthi, n' atthi buddhánam iñjitam.

Malavaggo atthárasamo.

vero id excisum est, radicitus exstirpatum, is certe vel
251. interdiu vel noctu meditationem adit. Non est cupidini similis ignis, non est odio similis captivitas, non est perturbationi simile rete, non est desiderio similis fluvius.
252. Facile visu vitium aliorum, suum e contrario difficile visu; aliorum nempe is vitia detegit quam maxime, sua e contrario occultat, tessaram velut lusor fraudulentus.
253. Aliorum vitia observantis, semper vituperationis animo præditi, libidines ejus crescunt, longe is a libidinum in254. teritu abest. In aere incessus non est, samanas non est extraneus, perversitate delectatur vulgus, a perversitate
255. soluti Tathágatæ. In aere incessus non est, samanas non est extraneus, naturæ æternæ non sunt, non est Buddharum motus.

19. Dhammatthavaggo.

- 256. Na tena hoti dhammatiho, yen' attham sahasá naye; yo ca attham anatthañ ca ubho niccheyya, pandito,
 257. asáhasena dhammena, samena nayatí pare, dhammassa gutto, medháví, "dhammatho" ti pavuccati.
 258. Na tena paudito hoti, yávatá bahu bhásati; khemí, averí, abhayo "pandito" ti pavuccati.
 259. Na távatá dhammadharo, yávatá bahu bhásati; yo ca appam pi sutvána dhammam káyena passati, sa ve dhammadharo hoti, yo dhammam na-ppamajjati.
 260. Na tena thero hoti, yen' assa phalitam siro, paripakko vayo tassa, "moghajinno" ti vuccati;
- 261. yamhi saccañ ca dhammo ca, ahimsá, saññamo, damo, sa ve vantamalo, dhíro, "thero" ti pavuccati.

Cap. 19.

956. Non ideo fit (homo) justus, quod causam ex arbitrio dijudicet; qui autem verum falsumque utrumque considerat
957. sapiens, (qui) non arbitrario modo (sed) animo æquo judicat alios, legis custos, intelligens, (is) justus appellatur.
958. Non ideo sapiens fit (homo), quod multa loquatur; placidus, iracundiæ et formidinis expers sapiens appellatur.
959. Non ideo legis servator (fit homo), quod multa loquatur; placidus, iracundiæ et formidinis expers sapiens appellatur.
950. Non ideo legis servator (fit homo), quod multa loquatur; sed qui pauca etiamsi edoctus legem corpore perspicit, sed qui pauca etiamsi edoctus legem non negligit. Non ideo theras fit (homo), quod sit canum caput, plane matura (quidem) ætas ejus, (attamen) frustra senescens vogen. catur; in quo et veritas et pietas, mansuetudo, temperantia, moderatio, is certe culpa vacuus, sapiens, theras

46

Digitized by Google

362. Na vákkaranamattena vannapokkharatáya vá sádhurúpo naro hoti issukí, maccharí, satho;

- 265. yassa c' etam samucchinnam, múlaghaccam samúhatam, sa vantadoso, medháví, "sádhurúpo" ti vuccati.
- 964. Na mundakena samano abbuto, alikam bhanam, icchálobhasamápanno samano kim bhavissati?

265. yo ca sameti pápáni anumthúláni sabbaso, samitattá hi pápánam "samano" ti pavuccati.

- 266. Na tena bhikkhú hoti, yávatá bhikkhate pare, vissam dhammam samádáya bhikkhu hoti na távatá;
- 267. yo dha puññañ ca pápañ ca báhetvá brahmacariyavá samkháya loke carati, sa ve "bhikkhú" ti vuccati.
- 268. Na monena muní hoti múlharúpo, aviddasu, yo ca tulam va paggayha varam ádáya, pandito,
- 269. pápáni parivajjeti, sa muní, tena so muni; yo munáti ubho loke, muní tena pavuccati.

appellatur. Non verba faciendo tantummodo sive coloris 262. pulchritudine venustus fit homo invidus, avarus, fraudulentus; cui vero id excisum, radicitus exstirpatum, is 963. vitii respuens, sapiens, venustus vocatur. Non tonsurâ 264. samanas (fit homo) intemperans, falsiloquus; cupiditate 265. et appetitu captus samanas num erit? Qui vero mala sedat parva magnaque omni ex parte, a sedatione malorum samanas appellatur. Non ideo bhikkhus fit (homo), **266.** quod apud alios mendicet, tota lege assumpta bhikkhus 267. fit non ideo; qui hic, bono maloque alienato, religiosus considerate in mundo vivit, is profecto bhikkhus appel-Non silentio munis (anachoreta) fit stultus, in-968. latur. sciens, qui vero, trutina prehensa, meliore parte sumpta, sapiens mala evitat, is munis, ideo munis est; qui con-269.

- 270. Na tena ariyo hoti, yena pánáni himsati, ahimsá sabbapánánam "ariyo" ti pavuccati.
- 271. Na sílabbatamattena báhusaccena vá puna athavá samádhilábhena viviccasayanena vá
- 272. phusámi nekkhammasukham aputhujjanasevitam; bhikkhu, vissásam ápádi appatto ásavakkhayam.

Dhammatthavaggo ekúnavísatimo.

20. Maggavaggo.

- 273. Maggán' atihañgiko seitho, saccánam caturo padá, virágo seitho dhammánam dipadánañ ca cakkhumá.
- 274. Es' eva maggo, n' atth' añño dassanassa visuddhiyá; etam hi tumhe patipajjatha, márass' etam pamohanam.
 - 270. siderat utrumque in mundo, muni ideo appellatur. Non ideo ariyas (nobilis) fit (ullus), quod animantia cædat; ob mansuetudinem erga omnia animantia ariyas appella.
 - 271. tur. Non virtute et votis susceptis solis vel rursus multorum recordatione vel etiam meditationis lucratione vel
 - 272. lecto secreto adipiscor tranquillitatis gaudium viris excellentibus appetitum; o bhikkhus, fiduciam obtinuit qui cupiditatum interitum adeptus est.

Cap. 20.

278. Viarum octopartita (est) optima, veritatum quatuor versus,
a cupidine vacuitas optimus (est) statuum, bipedumque
274. contemplatione præditus. Hæc ipsa via (est), non est

- 275. Etam hi tumhe patipanná dukkhass' antam karissatha; akkháto ve mayá maggo añňáya sallasanthanam.
- 276. Tumhehi kiccam átappam, akkhátáro tathágatá; patipanná pamokkhanti jháyino márabandhaná.
- err. "Sabbe samkhárá aniccá" ti yadá pañňáya passati, atha nibbindatí dukkhe, esa maggo visuddhiyá.
- 278. "Sabbe samkhárá dukkhá" ti yadá paññáya passati, atha nibbirdatí dukkhe, esa maggo visuddhiyá.
- 270. "Sabbe dhammá anattá" ti yadá paññáya passati, atha nibbindatí dukkhe, esa maggo visuddhiyá.
- 280. Utthánakálamhi anutthaháno yuvá, balí, álasiyá upeto, samsannasamkappamano, kusíto, paññáya maggam alaso na vindati.

alia cognitionis lustrationi (subveniens); hanc igitur vos 175. amplectimini, Máræ hæc (est) illusio. Hanc enim vos amplectentes doloris finem facietis; enarrata profecto a me (est) via, intellecta doloris sedatione. Vobis facienda (est) virium contentio, enarratores (tantum) Tathágatæ; (viam) amplectentes liberabuntur meditabundi e Máræ "Omnes creaturæ inconstantes", id quando saerr. vinculis. pientiâ videt (homo), tum liberatur in dolore; hæc est via 178. (quæ) ad lustrationem (conducit). "Omnes creaturæ doloris plenæ", id quando sapientiâ videt (homo), tum liberatur in dolore, hæc est via (quæ) ad lustrationem (conducit). 279. "Omnes naturæ sui impotentes sunt", id quando sapientiå videt (homo), tum liberatur in dolore; hæc est via (quæ) 200. ad lustrationem (conducit). Roboris tempore vires non contendens juvenis robustus, ignaviæ indulgens, voluntate menteque depressus, segnis, intelligentiæ viam ignavus non

- 281. Vácánurakkhí, manasá susamvuto, káyena ca akúsalam na kayirá; ete tayo kammapathe visodhaye, árádhaye maggam isippaveditam.
 - 282. Yogá ve jáyatí bhúrí, ayogá bhúrisamkhayo; etam dvedhápatham ñatvá bhaváya vibhaváya ca tath' attánam niveseyya yathá bhúrí pavaddhati.
 - 283. Vanam chindatha, má rukkham, vanato jáyatí bhayam; chetvá vanañ ca vanathañ ca nibbáná hotha, bhikkhavo.
 - 284. Yávam hi vanatho na chijjati anumatto pi narassa nárisu, pațibaddhamano va táva so, vaccho khírapako va mátari.
 - 285. Ucchinda sineham attano, kumudam sáradikam va pániná, santimaggam eva brúhaya, nibbánam sugatena desitam.
 - 281. invenit. Verba (sua) custodiens (sit), mente bene domitus (sit), corporeque malum ne faciat; has tres actionis vias
 282. purget, amplectatur viam a vatibus enarratam. E meditatione certe nascitur intelligentia, e distractione intelligentiæ interitus; hac bipartita via cognita incrementi et decrementi, talem se ipse reddat (homo), ut intelligentia
 283. crescat. Cupiditatem (vana i. e. cupiditas s. sylva) exstirpate, non arborem (dico), e cupiditate oritur metus; cupiditate vel minima exstirpata (miseriis) liberati estote, o mendici.
 - 284. Quamdiu enim cupiditas non exstirpatur vel minima viri in feminas, tamdiu mente constrictus est ille, sicut
 285. vitulus lactens matri. Exstirpa tuam ipsius propensionem lotum auctumnalem velut manu, tranquillitatis viam am-

- sec. "Idha vassam vasissámi, idha hemantagimhisu", iti bálo vicinteti, antaráyam na bujjhati.
- 287. Tam puttapasusammattam, byásattamanasam naram, suttam gámam mahogho va, maccu ádáya gacchati.
- ses. Na santi puttá tánáya, na pitá, na pi bandhavá; antakenâdhipannassa n' atthi ñátísu tánatá.
- 289. Etam atthavasam natvá pandito sílasamvuto nibbánagamanam maggam khippam eva visodhave.

Maggavaggo vísatimo.

21. Pakiņņakavaggo.

- 300. Mattásukhapariccágá passe ce vipulam sukham, caje mattásukham dhíro sampassam vipulam sukham.
- 291. Paradukkhúpadhánena yo attano sukham icchati, verasamsaggasamsaitho verá so na parimuccati.
- per tempus pluvium habitabo, hic frigido et fervido (tempore)", sic stultus secum volvit, obstacula non animadvertit. Illum de filiis et pecudibus sollicitum, constrictæ mentis virum, sopitum vicum torrens velut, mors
 prehendens proficiscitur. Non sunt filii saluti, non pater neque propinqui; quem mors adiit, ei non est penes
 cognatos salus. Hac rei vi perspecta sapiens virtute temperatus viam ad Nibbánum ducentem cito purget.

Cap. 21.

290. Exigui gaudii relictione si videt amplum gaudium, relinquat exiguum gaudium sapiens, amplum gaudium spectans.

- 292. Yam hi kiccam tad apaviddham, akiccam pana kayirati, unnalánam, pamattánam, tesam vaddhanti ásavá.
- 293. Yesañ ca susamáraddhá, niccam káyagatá sati, akiccan te na sevanti, kicce sátaccakárino, satánam, sampajánánam attham gacchanti ásavá.
- 294. Mátaram, pitaram hantvá, rájáno dve ca khattiye, rattham sánucaram hantvá anígho yáti bráhmano.
- 295. Mátaram, pitaram hantvá, rájáno dve ca sotthiye, veyyagghapañcamam hantvá anígho yáti bráhmano.
- 296. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká, yesam divá ca ratto ca niccam buddhagatá sati.
- 297. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká, yesam divá ca ratto ca niccam dhammagatá sati.
- 298. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká, yesam divá ca ratto ca niccam samghagatá sati.
- 291. Aliis dolorem imponendo qui suum ipsius gaudium exoptat, iracundiæ vinculo vinctus, iracundia ille non libe-Quod nempe faciendum (est) id negligitur, (quod) 292. ratur. rursus non faciendum (id) agitur: insolentium, socordium, 198. horum crescunt cupiditates. Quorum vero valde firma est semper corpus respiciens recordatio, quod non faciendum ii non persequuntur, quæ facienda semper agentes; re-**994.** cordantium, intelligentium intereunt cupiditates. Matre (et) patre occisis regibusque duobus militaribus, regno unacum eo pertinentibus devastato insons evadit bráhmanas. 995. Matre (et) patre occisis regibusque duobus brahmanicis, occiso viro errante quinto insons evadit bráhmanas. 296. Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ auscultatores, quorum et interdiu et noctu semper Buddham respiciens
- 997. recordatio (est). Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ

soo. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká, yesam divá ca ratto ca niccam káyagatá sati.

- soo. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká yesam divá ca ratto ca ahimsáya rato mano.
- so1. Suppabuddham pabujjhanti sadá gotamasávaká, yesam divá ca ratto ca bhávanáya rato mano.
- 302. Duppabbajjam durabhiramam, durávásá ghará dukhá, dukkho samánasamváso, dukkhánupatiť addhagú; tasmá na c'addhagú siyá na ca dukkhánupatito siyá.
- 303. Saddho, sílena sampanno, yasobhogasamappito yam yam padesam bhajati, tattha tatth' eva pújito.
- 304. Dúre santo pakásenti himavanto va pabbato, asant' ettha na dissanti rattikhittá yathá sará.

auscultatores, quorum et interdiu et noctu semper legem 298. respiciens recordatio (est). Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ auscultatores, quorum et interdiu et noctu semper 1999. conventum respiciens recordatio (est). Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ auscultatores, quorum et interdiu et noctu semper corpus respiciens recordatio (est). 300. Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ auscultatores, quorum et interdiu et noctu mansuetudine gaudens mens so1. (est). Vigilantissime vigilant semper Gotamidæ auscultatores, quorum et interdiu et noctu meditatione gaudens Molestus pabbajitæ status difficilis delectatu mens (est). 802. (est), difficiles gestu oeconomiæ dolore (sunt) plenæ, dolore plena arrogantium consuetudo, dolori subjecti (sunt) viatores, propterea neque viator sit (quisquam) neque dolori Fidei plenus, virtute præditus, gloria et subjectus sit. 808. opibus instructus quamcunque regionem invisit, hic ibidem so4. honoratus (est). Longe probi fulgent Himavantas velut

205. Ekásanam, ekaseyyam eko caram atandito, eko damayam attánam vanante ramito siyá.

Pakinnakavaggo ekavísatimo.

22. Nirayavaggo.

806. Abhútavádí nirayam upeti, yo vâpi katvá na karomîti câha; ubho pi te pecca samá bhavanti nihínakammá manujá parattha.

- 807. Kásávakanthá bahavo pápadhammá, asaññatá, pápá pápehi kammehi nirayan te upapajjare.
- sos. Seyyo ayogulo bhutto tatto, aggisikhúpamo, yañ ce bhuñjeyya dussílo ratthapindam asaññato.

mons; improbi hic non conspiciuntur noctu emissæ sicut sos. sagittæ. Sedem solitariam, cubitum solitarium solitarius colens non segnis, solitarius semet ipse domans in sylva extrema delectatus sit.

Сар. 22.

soc. Falsiloquus inferos subit vel etiam qui (malo) facto "non facio" ita dicit, ambo quidem illi morte obita pares fiunt aor. perniciosa facinora patrantes homines illic. Humeros veste lutea cincti multi male morati, indomiti (sunt);
sos. mali ob mala facinora inferos illi adeunt. Melior (est) globus ferri consumtus candens, ignis flammæ similis, quam si vescatur impius terræ cibo indomitus.
soo. In quatuor status vir socors incidit alterius uxorem appetens: infortunium, cubitum ingratum, vituperationem

Digitized by Google

- 309. Cattári thánáni naro pamatto ápajjatí paradárúpaseví: apuññalábham, nanikámaseyyam, nindam tatíyam, nirayam catuttham.
- 810. Apuññalábho ca gatí ca pápiká bhítassa bhítáya ratí ca thokiká, rájá ca dandam garukam paneti; tasmá naro paradáram na seve.
- s11. Kuso yathá duggahíto hattham evânukantati, sámaññam dupparámatiham nirayáya upakaddhati.
- 312. Yam kiñci sathilam kammam samkilitthañ ca yam vatam samkassaram brahmacariyam, na tam hoti mahapphalam.
- s13. Kayirañ ce kayirath'enam, dalham enam parakkame; sathilo hi paribbájo bhiyyo ákirate rajam.
- 314. Akatam dukkatam seyyo, pacchá tapati dukkatam; katañ ca sukatam seyyo, yam katvá nânutappati.
- s10. tertiam, tartarum quartum. Et infortunium et (inferorum) via mala (ei evenit) timidique cum timida (femina) gaudium brevissimum, rex grave supplicium sumit, propterea vir
- 811. alterius uxorem ne appetat. Sicut gramen kusæ male prehensum manum secat, (ita) communitas male suscepta
- a19. ad inferos ducit. Quodvis falsum facinus malumque quod(vis) opus, dubio animo plena vita religiosa (status
- 313. brahmacárinis): hæc non fiunt magno fructui. Faciendum si (quid est), perficiat (homo) id, firmiter id agat; falsus enim paribbájas (mendicus ambulans) magis spar-
- 814. git vitium. Non factum perperam factum melius (est), postea urit perperam factum, et factum bene factum
 815. melius, quo facto non uritur (homo). Arx velut in finibus sita, custodita, (munimentis) interioribus et exte-

- 815. Nangaram yathá paccantam, guttam, santarabáhiram, evam gopetha attánam; khano ve má upaccagá, khanátítá hi socanti nirayamhi samappitá.
- 816. Alajjitá ye lajjanti, lajjitá ye na lajjare, miccháditthisamádáná sattá gacchanti duggatim.
- 317. Abhaye bhayadassíno bhaye ca abhayadassino, miccháditthisamádáná sattá gacchanti duggatim.
- 818. Avajje vajjamatino vajje ca avajjadassino, miccháditthisamádáná sattá gacchanti duggatim,
- s19. Vajjaň ca vajjato ňatvá avajjaň ca avajjato sammáditthisamádáná sattá gacchanti suggatim.

Nirayavaggo dvávísatimo.

rioribus instructa, — sic custodiat semet ipse; ne momentum quidem prætereat, qui enim momentum amiserunt moerent 316. inferis traditi. Non pudendi quos pudet, pudendi quos non pudet, falsæ doctrinæ dediti animantes ad inferos 817. vadunt. In non periculoso periculum conspicientes et in periculoso periculum non conspicientes falsæ doctrinæ 318. dediti animantes ad inferos vadunt. In (eo, quod) non fugiendum (est), fugiendum opinantes et in (eo, quod) fugiendum (est), fugiendum non conspicientes falsæ doctrinæ 319. dediti animantes ad inferos vadunt. Fugiendumque fugiendum censentes et non fugiendum non fugiendum, veræ

doctrinæ dediti animantes in coelum vadunt.

23. Nágavaggo.

- 220. Aham, nágo va samgáme cápáto patitam saram, ativákyan titikkhissam, dussílo hi bahujjano.
- 321. Dantam nayanti samitim, dantam rájábhirúhati, danto settho manussesu, yo 'tivákyan titikkhati.
- 392. Varam assatará dantá, ájáníyá va sindhavá, kuñjará va mahánágá, attadanto tato varam.
- sas. Na hi etehi yánehi gaccheyya agatam disam yath' attánam sudantena, dantena gacchati.
- s94. Dhanapálako náma kuñjaro, katukappabhedano, dunnivárayo, baddho kabalam na bhuñjati: sumarati nágavanassa kuñjaro.

Cap. 23.

320. Ego elephantus velut in certamine ex arcu emissam sa-391. gittam verba aspera perferam, impium enim vulgus. Domitum ducunt in coetum, domitum rex ascendit; domitus optimus (est) inter homines, qui verba aspera perfert. and Præstantes (sunt) muli domiti, generosi (equi) sindhuici, magni elephanti kunjaræ; per se domitus adhuc præstanses. tior. Non enim his vehiculis adire potest (quisquam) non aditam (Nibbáni) regionem (eo modo), quo per se ipsum bene domitum, domitu eo pervenit. Dhanapálakas nomine 394. elephantus, acri succo præditus, vix coercendus, ligatus frustum non edit; memor est elephantorum sylvæ elephan-Torpidus quando (quis) fit et pinguefactus, somtus. 395. nolentus, sese volutans jacens, magnus aper velut cibo sacrificali nutritus, iterum iterumque uterum subit stolidus.

57

- 225. Middhí yadá hoti mahagghaso ca, niddáyitá, samparivattasáyí, mahávaráho va nivápaputtho, punappunam gabbham upeti mando.
- 826. Idam pure cittam acári cárikam yenicchakam, yatthakámam, yathásukham, tad ajj' aham niggahessámi yoniso, hatthippabhinnam viya amkusaggaho.
- 897. Appamádaratá hotha, sacittam anurakkhatha, duggá uddharath' attánam, pamke sanno va kuñjaro.
- 828. Sace labhetha nipakam saháyam, saddhimcaram sádhuviháridhíram, abhibhuyya sabbáni parissayáni carevya ten' attamano, satímá.
- 899. No ce labhetha nipakam saháyam, saddhimcaram sádhuviháridhíram, rájá va rattham vijitam paháya eko care mátangarañño va nágo.
- 826. Antea hæc cogitatio migrabat migrationem ex arbitrio, quo voluit, sicut placuit, eam nunc ego retinebo sapientiâ,
 827. elephantum furentem velut rector. Vigilantiâ læti estote, cogitationem vestram custodite, e vix pervio (mundo) ex828. trahite vosmet ipsi, in luto hærens velut elephantus. Si obtinuerit (quis) prudentem socium, comitem probe viventem sapientemque, omni horrore superato cum eo degat lætus,
 829. recordationis plenus. Si non obtinuerit prudentem socium, comitem probe viventem sapientemque, solitarius agat mátangarannas velut
 830. elephantus. Solitarii vita melior: non est penes stultum so- dalitas; solitarius agat neve mala patret pauca desideria

- 2800. Ekassa caritam seyyo, n'atthi bále saháyatá; eko care na ca pápáni kayirá appossukko mátangaranno va nágo.
- 831. Atthamhi játamhi sukhá saháyá, tuṭihí sukhá yá itarítarena, puññam sukham jívitasamkhayamhi, sabbassa dukkhassa sukham pahánam.
- 389. Sukhá matteyyatá loke, atho petteyyatá sukhá, sukhá sámaññatá loke, atho brahmaññatá sukhá.
- 332. Sukham yávajará sílam, sukhá saddhá patițihitá, sukho paññáya pațilábho, pápánam akaranam sukham.

Nágavaggo tevísatimo.

24. Tanhávaggo.

- 884. Manujassa pamattacárino
 tanhá vaddhati máluvá viya,
 so palavatí huráhuram
 phalam iccham va vanasmim vánaro.
- sai. habens mátangarannas velut elephantus. Negotio exorto suaves (sunt) sodales, gaudium suave quod mutuum, bonum (facinus) suave in vitæ exstinctione, omnis doloris relictio
 suavis. Suave (est) munus matris in mundo, item munus patris suave, suave munus samanæ in mundo, item musa. nus brahmanæ suave. Suavis (est) in senectute virtus, suavis fides firma, suavis intellectus adeptio, mala non facere suave.

- 385. Yam esá sahatí jammí tanhá loke visattiká soká tassa pavaddhanti abhivaddham va bíranam.
- 336. Yo ve tam sahatí jammim tanham loke duraccayam soká tamhá papatanti udabindu va pokkhará.
- 887. Tam vovadámi bhaddam vo, yávanť ettha samágatá : tanháya múlam khanatha, usírattho va bíranam, má vo, nalam va soto va, máro bhañji punappunam.
- 388. Yathâpi múle anupaddave dalho chinno pi rukkho punar eva rúhati, evam pi tanhánusaye anúhate nibbattati dukkham idam punappunam.
- 389. Yassa chattimsatísotá manápassa vaná bhusá, váhá vahanti dudditiham samkappá ráganissitá.
- 340. Savanti sabbadhí sotá, latá ubbhijja tițthati, tañ ca disvá latam játam múlam paññáya chindatha.

Cap. 24.

- 884. Hominis socorditer viventis libido increscit máluva velut; is currit huc et illuc fructum desiderans sicut in sylva simia.
- 385. Quem illa superat sæva libido in mundo venenosa, dolores ejus augentur, sese adaugens velut (gramen) bíranum.
 886. Qui vero illam superat sævam libidinem in mundo vix vincendam, dolores ab eo decidunt gutta velut de loto.
- 387. Hoc dico salutare vobis, quotquot hic congressi: libidinis radicem exstirpate usíræ opulentus velut bíranum, ne vos, arundinem velut flumen, Máras frangat iterum
 388. iterumque. Sicut, radice salva, firma arbor tonsa etiam denuo crescit, ita etiam libidinis studio non exstirpato
 a89. revertitur dolor hic iterum iterumque. Cui triginta sex fluminibus diffluens jucundi cupiditas (est) valida, (eum) equi (velut) vehunt male edoctum studia amores petentia.

- saritáni sinehitáni ca
 somanassáni bhavanti jantuno,
 te sátasitá, sukhesino,
 te ve játijarúpagá nará.
- 842. Tasináya purakkhatá pajá parisappanti saso va bádhito, saññojanasañgasattá dukkham upenti punappunam ciráya.
- 343. Tasiņáya purakkhatá pajá parisappanti saso va bádhito, tasmá tasiņam vinodaye bhikkhu, ákamkha virágam attano.
- 344. Yo nibbanato vanádhimutto vanamutto vanam eva dhávati, tam puggalam eva passatha, mutto bandhanam eva dhávati.
- 840. Fluunt ubique (cupiditatis) flumina, planta serpens (velut) pullulans stat (cupiditas), eam vero plantam ortam videntes 841. radicem prudentia scindite. Ruentia et libidinosa gaudia fiunt viri (cupiditati subjecti), illi voluptates petentes et gaudia exoptantes, illi certe generationem senectutemque 342. subeunt viri. Cupiditatem subsequentes homines serpunt lepus velut (a venatore) pressus; ligamentis et vinculis 848. vincti dolorem subeunt iterum iterumque diu. Cupiditatem subsequentes homines serpunt lepus velut (a venatore) pressus, propterea cupiditatem dispellat mendicus exoptans suam ipsius a cupidine vacuitatem. 344. Qui in Nibbánum sylvestri vita intendens cupidine liberatus in cupidinem ipsam incurrit, illum quidem vi-345. rum contemplamini, solutus in vinculum incurrit. Non

- 845. Na tam dalham bandhanam áhu dhírá, yad áyasam, dárujam, pabbajañ ca; sárattarattá manikundalesu, puttesu, dáresu ca yá apekhá,
- s46. etam dalham bandhanam áhu dhírá, ohárinam, sithilam, duppamuñcam; etam pi chetvána paribbajanti anapekhino kámasukham paháya.
- 847. Ye rágarattânupatanti sotam sayamkatam makkatako va jálam, etam pi chetvána vajanti dhírá, anapekhino, sabbadukkham paháya.
- 848. Muñca pure, muñca pacchato, majjhe muñca bhavassa páragú, sabbattha vimuttamánaso na punañ játijaram upehisi.

id firmum vinculum dicunt sapientes, quod ferreum, ligneum deciduumque; vehementissimum gemmarum annulorumque, filiorum`et uxorum quod (est) desiderium, 846. hoc firmum vinculum dicunt sapientes, perdens, laxum, vix dissolubile; hoc scisso ambulant desiderii expertes 847. voluptatibus et gaudiis relictis. Qui cupidini dediti (sunt, hi desiderii) flumen sequuntur ab ipsis factum, araneus velut rete; hoc (vinculo) scisso ambulant sapientes de-345. siderii expertes omni dolore relicto. Mitte (quæ) ante, mitte (quæ) posthac, (quæ) in medio (jacent) mitte, mundum transiens, omni ex parte liberatam mentem possidens non iterum genituram et senectutem subibis. 849. Deliberatione agitati hominis, vehementi cupidine capti, jucunda spectantis, magis libido augetur, is certe firmum

- 319. Vitakkapamathitassa jantuno, tibbarágassa, subhánupassino, bhiyyo tanhá pavaddhati, esa kho dalham karoti bandhanam.
- 350. Vitakkúpasame ca yo rato asubham bhávayatí sadásato, esa kho vyantikáhiti, esa-cchecchati márabandhanam.
- 851. Nițțham gato, asantásí, vítatanho, anangano acchidda bhavasalláni, antimo 'yam samussayo.
- s52. Vítatanho, anádáno, niruttipadakovido akkharánam sannipátam jaññá pubbaparáni ca, sa ve antimasáríro mahápañño mahápuriso ti vuccati.
- s5s. Sabbábhibhú, sabbavidú 'ham asmi, sabbesu dhammesu anúpalitto, sabbañjaho, tanhakkhaye vimutto, sayam abhiññáya kam uddiseyyam?
- facit vinculum. Qui vero deliberationis sedatione delectatus 350. injucundis studet semper recordatione præditus, is certe (libidinem) removebit, is rescindet Máræ vinculum. Con-351. summationem consecutus, non trepidus, libidinis et angoris expers abscidit mundi dolores; ultimum hoc (ei est) Libidinis et cupiditatis expers, niruttis vocabucorpus. 352. lorum peritus, (et qui) litterarum congeriem cognovit, priores (litteras) posterioresque, is certe ultimum corpus habens admodum sapiens vocatur. Omnia vincens, om-353. nium gnarus ego sum, omnibus conditionibus non adhærens, omnia relinquens, in libidinis exstinctione solutus, ipse intelligens quemnam edocebo? Omne donum reli-854. gionis donum vincit, omnem dulcedinem religionis dulcedo

- 854. Sabbadánam dhammadánam jináti, sabbam rasam dhammaraso jináti, sabbam ratim dhammaratí jináti, tanhakkhayo sabbadukkham jináti.
- 855. Hananti bhogá dummedham, no ce páragavesino, bhogatanháya dummedho hanti aññe va attanam.
- 356. Tinadosáni khettáni, rágadosá ayam pajá, tasmá hi vítarágesu dinnam hoti mahapphalam.
- s57. Tiņadosáni khettáni, dosadosá ayam pajá, tasmá hi vítadosesu dinnam hoti mahapphalam.
- s5s. Tiņadosáni khettáni, mohadosá ayam pajá, tasmá hi vítamohesu dinnam hoti mahapphalam.
- s59. Tinadosáni khettáni, icchádosá ayam pajá, tasmá hi vigaticchesu dinnam hoti mahapphalam.

Tanhávaggo catuvísatimo.

vincit, omne gaudium religionis gaudium vincit, libidinis 355. exstinctio omnem dolorem vincit. Occidunt opes insipientem, non si (qui forte) ulteriorem ripam quærunt; ob opum cupiditatem insipiens occidit tanguam alios semet ipsum. 856. Herbis vitiantur agri, cupidine vitiatur hoc vulgus, ideo scilicet cupidinis expertibus donum (oblatum) fit magno 857. fructui. Herbis vitiantur agri, odio vitiatur hoc vulgus, ideo scilicet odii expertibus donum (oblatum) fit magno 358. fructui. Herbis vitiantur agri, perturbatione (animi) vitiatur hoc vulgus, ideo scilicet perturbationis expertibus s59. donum (oblatum) fit magno fructui. Herbis vitiantur agri, desiderio vitiatur hoc vulgus, ideo scilicet desiderii expertibus donum (oblatum) fit magno fructui.

25. Bhikkhuvaggo.

- 360. Cakkhuná samvaro sádhu, sádhu sotena samvaro, ghánena samvaro sádhu, sádhu jivháya samvaro.
- s61. Káyena samvaro sádhu, sádhu vácáya samvaro, manasá samvaro sádhu, sádhu sabbattha samvaro; sabbattha samvuto bhikkhu sabbadukkhá pamuccati.
- Base. Hatthasaññato, pádasaññato,
 vácáya saññato, saññatuttamo,
 ajjhattarato, samáhito,
 eko santusito, tam áhu bhikkhum.
- 363. Yo mukhasaññato bhikkhu, mantabhání, anuddhato, attham dhammañ ca dípeti, madhuram tassa bhásitam.
- 364. Dhammárámo, dhammarato, dhammam anuvicintayam, dhammam anussaram bhikkhu saddhammá na pariháyati.

Cap. 25.

Oculi continentia salutaris (est), salutaris auris continentia, 360. nasi continentia salutaris (est), salutaris linguæ continentia. Corporis continentia salutaris (est), salutaris sermonis 361. continentia, mentis continentia salutaris (est), salutaris omnibus in rebus continentia; omnibus in rebus se continens bhikkhus (mendicus) omni dolore liberatur. (Qui) manu 362. moderatus, pede moderatus, sermone moderatus, moderatorum optimus, animo intimo delectatus, compositus, solitarius gaudens, eum appellant bhikkhum. Qui bhikkhus 368. ore moderatus, sapienter loquens, non tumidus, sensus (sermonis) et religionem illustrat, dulcis (est) ejus oratio. 364. Cui religio hortulus, religione gaudens, religionem reputans, religionem recordatus bhikkhus vera religione non

- se5. Salábham nátimaññeyya, nâññesam pihayañ care, aññesam pihayam bhikkhu samádhim nâdhigacchati.
- 366. Appalábho pi ce bhikkhu salábham nâtimaññati, tam ve devá pasamsanti, suddhájívim, atanditam.
- sor. Sabbaso námarúpasmim yassa n'atthi mamáyitam, asatá ca na socati, sa ve "bhikkhú" ti vuccati.
- ses. Mettáviháriyo bhikkhu, pasanno buddhasásane, adhigacche padam santam, samkhárúpasamam, sukham.
- s69. Siñca, bhikkhu, imam návam, sittá te lahum essati, chetvá rágañ ca dosañ ca tato nibbánam ehisi.
- s70. Pañca chinde, pañca jahe, pañca vuttari bhávaye, pañcasañgátigo bhikkhu "oghatinno" ti vuccati.
- s71. Jháya, bhikkhu, má ca pamádo, má te kámagune bhavassu cittam, má lohagulam gilí pamatto, má kandí "dukkham idan" ti dayhamáno.
- Suum ipsius lucrum ne nimis magni æstimet, 365. excidit. ne aliis invidens agat; aliis invidens bhikkhus medita-Paululum modo non adipiscitur. lucratus si 266. tionem bhikkhus lucrum suum non nimis magni æstimat, eum sane dii celebrant puram vitam degentem, non segnem. speciei propriæ cui non est studium neque 867. Omnino ses. vanis moeret, is certe bhikkhus dicitur. Benevole vivens bhikkhus, Buddhæ præceptis sedatus, adit locum trånquillum, naturarum (samkhárá) sedationem, gaudium. aso. Exhauri, bhikkhus, hanc navem, exhausta tibi cito procedet, cupidine et odio rescissis dein Nibbánum adibis. sto. Quinque (vincula) scindat bhikkhus, quinque (vincula) relinguat, quinque (sensus) removeat, quinque vincula qui superavit bhikkhus oghatinnas (flumen transgressus)

srs. N' atthi jhánam apaññassa, paññá n' atthi ajháyato; yamhi jhánañ ca paññañ ca, sa ve nibbánasantike.

- ara. Suññágáram pavittbassa, santacittassa bhikkhuno amánusí ratí hoti, sammá dhammam vipassato.
- a74. Yato yato sammasati khandhánam udayavyayam, labhatí pítipámojjam, amatam tam vijánatam;
- ar5. tatrâyam ádi bhavati idha paññassa bhikkhuno: indriyaguttí, santutthí pátimokkhe ca samvaro, mitte bhajassu kalyáne, suddhájíve, atandite,
- arc. patisantháravutť assa, ácárakusalo siyá, tato pámojjabahulo dukkhass' antam karissati.
- anz. Vassiká viya puppháni maddaváni pamuñcati, evam rágañ ca dosañ ca vippamuñcetha, bhikkhavo.
- Meditare, bhikkhus, neve socors sis, ne tua ad m1. dicitur. res jucundas sit cogitatio (applicata), ne globum ferreum devoret socors, ne ululet: "dolor hic (est)", tortus. 379. Non est meditatio non intelligentis, intellectus non est non meditantis; in quo et meditatio et intellectus, is sane 373. in Nibbáni propinquitate (versatur). Vacuam domum ingresso, sedata cogitatione prædito bhikkhui divina voluptas sv4. fit plane religionem perspicienti. Símulac consideravit naturarum ortum et interitum, adipiscitur gaudium et 875. voluptatem, immortalitatem illam intelligentium; huius rei hoc exordium fit hic intelligentis bhikkhûs: sensuum custodia, animus contentus et secundum præscripta (quæ liberationem spectant) continentia; amicos colas probos, puram vitam degentes, impigros; vitam familiarem agat, 376. morum gnarus sit, tum gaudio abundans doloris finem faciet. Vassika sicut flores flaccidos dimittit, ita et cupidinem 877. 878. et odium dimittite, o bhikkhus. Corpore sedatus, ser-

s78. Santakáyo, santaváco, santavá, susamáhito, vantalokámiso bhikkhu "upasanto" ti vuccati.

879. Attaná coday' attánam, patimáse attam attaná, so attagutto, satimá, sukham, bhikkhu, viháhisi.

- sso. Attá hi attano nátho, attá hi attano gati, tasmá saññámay' attánam, assam bhadram va vánijo."
- 881. Pámojjabahulo bhikkhu, pasanno buddhasásane,

adhigacche padam santam, samkhárúpasamam, sukham. 882. Yo have daharo bhikkhu yunjati buddhasásane,

so imam lokam pabháseti abbhá mutto va candimá.

Bhikkhuvaggo pañcavísatimo.

mone sedatus, (mente) sedatus, bene compositus, qui cupia79. ditates mundi exspuit bhikkhus sedatus vocatur. Per te incita te ipse, exploret se (quisque) per se, talis tu per te custoditus, recordatione præditus, læte, o bhikkhus, vitam
a80. ages. Quisque enim sui (est) dominus, quisque enim suum refugium; ideo cohibe te ipsum, equum generosum velut
a81. mercator. Gaudio abundans bhikkhus, sedatus Buddhæ præceptis, adit locum tranquillum, naturarum (samkhárá)
a82. sedationem, gaudium. Qui utique juvenis bhikkhus applicat se ad Buddhæ præcepta, is hunc mundum collustrat nube liberata velut luna.

26. Bráhmanavaggo.

- xs. Chinda sotam parakkamma, káme panuda, bráhmaņa; samkháránam khayam natvá akatannú 'si, bráhmana.
- Yadá dvayesu dhammesu páragú hoti bráhmano,
 ath' assa sabbe samyogá attham gacchanti jánato.
- 85. Yassa páram apáram vá, párápáram na vijjati, vítaddaram, visannuttam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 886. Jháyim, virajam, ásínam, katakiccam, anásavam, uttamattham anuppattam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 287. Divá tapati ádicco, rattim ábháti candimá, sannaddho khattiyo tapati, jháyí tapati bráhmano, atha sabbam ahorattim buddho tapati tejasá.
- #88. "Báhitapápo" ti bráhmano, samacariyá "samano" ti vuccati, pabbájay' attano malam tasmá "pabbajito" ti vuccati.

Cap. 26.

283. Exstingue (cupiditatis) flumen connitendo, cupiditates propelle, o bráhmana; naturarum (samkhárá) interitu perspecto in284. creatum (Nibbánum) novisti, o bráhmana. Quando duabus in rebus ripam ulteriorem attingit bráhmanas, tum omnes
285. ejus vincula intereunt intelligentis. Cui ulterius vel citerius utrumque non invenitur, terroris expertem, solutum,
286. eum ego dico bráhmanam. Meditabundum, vitii expertem, (solitarium) sedentem, negotio functum, cupidinibus vacuum,
287. summam rem adeptum, eum ego dico bráhmanam. Die ardet sol, noctu fulget luna, armatus miles ardet, meditabundus ardet bráhmanas, at omnes dies noctesque Buddhas

69

- 389. Na bráhmanassa paháreyya, nâssa muñcetha bráhmano, dhí bráhmanassa hantáram, tato dhi v'assa muñcati.
- aso. Na bráhmanass' etad akiñci seyyo, yadá nisedho manaso piyehi; yato yato himsamano nivattati, tato tato sammati meva dukkham.
- 391. Yassa káyena, vácáya, manasá n' atthi dukkatam, samvutam tíhi thánchi, tam aham brúmi bráhmanam.
- 399. Yamhá dhammam vijáneyya sammásambuddhadesitam, sakkaccam nam namasseyya, aggihuttam va bráhmano.
- 398. Na jatáhi, na gottehi, na jacco hoti bráhmano; yamhi saccañ ca dhammo ca, so sukhí, so ca bráhmano.
- Kin te jatáhi, dummedha? kin te ajinasátiyá? 894. abbhantaran te gahanam, báhiram parimajjasi.
- Qui malum alienavit bráhmanas (dicitur); ass. ardet claritate. ob vitam sedatam samanas dicitur; dimittens suum ipsius 389. vitium, ideo pabbajitas dicitur. Ne (quis) bráhmanæ vim inferat, ne in illum se mittat bráhmanas; væ ei, qui bráh-390. manam cædit, dein væ (ei), qui in illum se mittit. Non bráhmanæ hoc paulo melius, quando retentio (fit) mentis a jucundis; quo ex tempore violenta mens desinit, inde 891. usque sedatur utique dolor. Cui corpore, sermone, mente non est malefactum, domitum (his) tribus nominibus, eum 892. ego dico bráhmanam. Quo ex tempore religionem cognoverit (quis) a persapientibus traditam, assidue cam ve-393. neretur ignem sanctum velut bráhmanas. Non capillis religatis, non gente nobilis fit bráhmanas; in quo (vero) et veritas et pietas, is beatus isque bráhmanas. Quid tibi cum 894. capillis religatis, stulte? quid tibi cum amictu ex pellibus facto? interna tua impervia (sunt), externa terges. Sordidam 295.

70

- sec. Na vâham bráhmanam brúmi yonijam, mattisambhavam, bhovádi náma so hoti, sa ve hoti sakiñcano; akiñcanam, anádánam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 397. Sabbasamyojanam chetvá yo ve na paritassati, samgátigam, visamyuttam, tam aham brúmi bráhmanam.
- sse. Chetvá nandhim varattañ ca, sandánam sahanukkamam, ukkhittapaligham, buddham, tam aham brúmi bráhmanam.
- 399. Akkosam vadhabandhañ ca aduttho yo titikkhati, khantibalam, baláníkam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 400. Akkodhanam, vatavantam, sílavantam, anussutam, dantam, antimasáríram, tam aham brúmi bráhmanam.
- 401. Vári pokkharapatte va, áragger iva sásapo, yo na lippati kámesu, tam aham brúmi bráhmanam.

vestem gestantem hominem, macrum, venis consitum, solitarium in sylva meditantem, eum ego dico bráhmanam. 296. Non ego bráhmanam dicoutero natum, matre brahmanica oriundum, bhovádis (vociferator) nempe is fit, is quidem fit opulentus; inopem, cupiditatis expertem, eum ego dico Omni ligamento scisso qui non contremit, 297. bráhmanam. vincula qui superavit, solutum, eum ego dico bráhmanam. ass. Scissis loris et corrigiis (et) funibus ordine, claustra (inscientiae) sse. qui excussit, sapientem, eum ego dico bráhmanam. Objurgationem et cædem et vinculum insons qui fert, patientiæ robore instructum (et hoc) robur exercitum habentem, eum ego dico bráhmanam. Non iracundum, piis 400. operibus ornatum, virtute instructum, non rigidum, domitum, ultimo corpore indutum, eum ego dico bráhmanam. Aqua in folio loti velut, in sagittæ cuspide velutgranum 401.

- 402. Yo dukkhassa pajánáti idh' eva khayam attano, pannabháram, visaññuttam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 408. Gambhírapaññam, medhávim, maggámaggassa kovidam, uttamattham anuppattam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 404. Asamsattham gahatthehi anágárehi c'úbhayam, anokasárim, appiccham, tam aham brúmi bráhmanam.
- 405. Nidháya dandam bhútesu tasesu thávaresu ca, yo na hanti, na gháteti, tam aham brúmi bráhmanam.
- 406. Aviruddham viruddhesu, attadandesu nibbutam, sádánesu anádánam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 407. Yassa rágo ca doso ca, máno makkho ca pátito, sásapor iva áraggá, tam aham brúmi bráhmanam.
- 408. Akakkasam, viññápanim, giram saccam udíraye, yáya nâbhisaje kañci, tam aham brúmi bráhmanam.

sinapis qui non inhæret libidinibus, eum ego dico bráhmanam. Qui doloris sui cognoscit hic interitum, onus 402. qui deposuit, solutum, eum ego dico bráhmanam. Alta 408. intelligentia præditum, sapientem, (quæ sit) via et (quæ) non (sit) via gnarum, summam rem adeptum, eum 404. ego dico bráhmanam. Non utentem (hominibus) in domo et sine domo versantibus utrisque, sine domicilio grassantem, pauca desiderantem, eum ego dico bráhmanam. Non adhibita castigatione in animantes infirmos et 405. firmos, qui non ferit neque ferire facit, eum ego dico 406. bráhmanam. Obstantibus non obstantem, erga (homines) supplicio semet ipsos afficientes mitem, adversus cupientes 407. non cupientem, eum ego dico bráhmanam. Cujus et cupiditas et odium, arrogantia et simulatio deciderunt, granum sinapis velut de sagittæ cuspide, eum ego dico bráhma-408. nam. Qui lenem, edocentem, veram vocem profert, qua

- 109. Yo dha dígham va rassam vá, anumthúlam, subhásubham loke adinnam nâdiyati, tam aham brúmi bráhmanam.
- 410. Ásá yassa na vijjanti asmim löke paramhi ca, nirásayam, visamyuttam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 111. Yassâlayá na vijjanti, aññáya akathamkathí, amatogadham anuppattam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 412. Yo dha puññañ ca pápañ ca, ubho samgam upaccagá, asokam, virajam, suddham, tam aham brúmi bráhmanam.
- 413. Candam va vimalam, suddham, vippasannam, anávilam, nandíbhavaparikkhínam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 414. Yo imam palipatham, duggam samsáram, moham accagá, tinno, páragato, jháyí, anejo, akathamkathí, anupádáya nibbuto, tam aham brúmi bráhmanam.
- 415. Yo dha káme pahatvána anágáro paribbaje, kámábhavaparikkhínam, tam aham brúmi bráhmanam.
- non objurget quemquam, eum ego dico bráhmanam. Qui 409. hic neque longum neque breve, neque parvum neque magnum, neque jucundum neque injucundum in mundo non datum sibi arripit, eum ego dico bráhmanam. Cupiditates cui 410. non inveniuntur in hoc mundo alteroque, cupidinis expertem, solutum, eum ego dico bráhmanam. Cui studia 411. non reperiuntur, (re) perspecta non dubitantem, immortalitatis comprehensionem adeptum, eum ego dico bráhmanam. Qui hic et bonum et malum, utrumque vinculum supe-419. ravit, moeroris expertem, vitio liberum, integrum, eum ego dico bráhmanam. Lunæ instar immaculatum, purum, 413. placatum, inturbidum, voluptatem qui exstinxit, eum ego dico bráhmanam. Qui hanc adversariam, vix perviam revolutio-414. nem, perturbationem superavit, transgressus, ripam ulterio-

rem adeptus, meditabundus, concupiscentiæ expers, non dubi-

- 416. Yo dha tanham' pahatvána anágáro paribbaje, tanhábhavaparikkhínam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 417. Hitvá mánusakam yogam dibbam yogam upaccagá, sabbayogavisamyuttam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 418. Hitvá ratiň ca aratiň ca sítibhútam, nirúpadhim, sabbalokábhibhum, víram, tam aham brúmi bráhmanam.
- 419. Cutim yo vedi sattánam upapattiñ ca sabbaso, asattam, sugatam, buddham, tam aham brúmi bráhmanam.
- 420. Yassa gatim na jánanti devá, gandhabbamánusá, khínásavam, arahantam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 421. Yassa pure ca pacchá ca majjhe ca n'atthi kiñcanam, akiñcanam, anádánam, tam aham brúmi bráhmanam.
- 422. Usabham, pavaram, víram, mahesim, vijitávinam, anejam, nahátakam, buddham, tam aham brúmi bráhmanam.

tans, non sibi arripiens tranquillus, eum ego dico bráh-Qui hic libidinibus relictis sine domo vagatur, 415. manam. libidinem qui exstinxit, eum ego dico bráhmanam. 416. Qui hic desiderio relicto sine domo vagatur, desiderium 417. qui exstinxit, eum ego dico bráhmanam. (Qui) relicta humana societate divinam societatem superavit, omni 418. societate liberatum, eum ego dico bráhmanam. Relicta et lætitia et moestitia tranquillum factum, miseriarum expertem, omnes mundos superantem, heroem, eum ego 419. dico bráhmanam. Interitum qui novit animantium ortumque omnino, non studiosum, beatum, sapientem, 490. eum ego dico bráhmanam. Cujus cursum non perspiciunt dii, gandhabbæ hominesque, cupiditates qui ex-421. stinxit, venerabilem, eum ego dico bráhmanam. Cui et ante et posthac et in medio non est quidquam, inopem, 499. appetitus expertem, eum ego dico bráhmanam. Tanri 423. Pubbenivásam yo vedí saggápáyañ ca passati, atho játikkhayam patto, abhiññávosito muni; sabbavositavosánam, tam aham brúmi bráhmanam.

Bráhmanavaggo chabbísatimo.

- 1. Yamakam, appamadam, cittam, puppham, bálena panditam, arahantam sahassena, pápam dandena: te dasa;
- jará, attá ca, loko ca, buddham, sukham piyena ca, kodham, malañ ca, dhammattham maggavaggena: vísati;
- pakinnam, nirayam, nágo, tanham, bhikkhu ca, bráhmano:
 ete chabbísatí vaggá desitâdiccabandhuná.

Dhammapadam nitthitam.

(instar), eximium, heroem, magnum vatem, concupiscentiæ expertem, lautum, sapientem, eum ego dico bráhmanam.
428. Pristinas commorationes qui novit et coelum tartarumque perspicit, item generationis interitum (qui) adeptus (et) cognitione confectus (est) anachoreta, — omni confectione confectum, eum ego dico bráhmanam.

 Yamake vísatí gáthá, appamádamhi dvádasa, ekádasá cittavagge, pupphavaggamhi solasa;

 bále sattarasá gáthá, panditamhi catuddasa; arahante dasá gáthá, sahasse honti solasa,

- s. terasá pápavaggamhi, dandamhi dasa satta ca, ekádasá jarávagge, attavaggamhi dvádasa,
- dvádasá lokavaggamhi, buddhavaggamhi solasa; sukhe ca piyavagge ca gátháyo honti dvádasa,
- sattarasá ca dhammatihe, magavaggamhi solasa;
- 6. pakiņņe soļasá gáthá, niraye, náge cuddasa, dvávísa taņhávaggamhi, tevísá bhikkhuvaggaká, cattálisa ca gátháyo bráhmaņe vaggamuttame. (= 418.)

Gáthásatáni cattári tevísá ca punâpare dhammapade nipátamhi desitâdiccabandhuná. (= 423.)

Sabbe sattá sukhappattá averá ca, anámayá, dígháyuká, aññamaññam piyá, papponti nibbutim.

Siddhir astu, subham astu, árogyam astu.

76

EXCERPTA EX COMMENTARIO ET NOTÆ.

Qui codice B continetur commentarius ita comparatus est, ut singulis versibus (vel interdum pluribus conjunctis) præmittatur fabula tum longior tum brevior, quæ ostendat, quo loco commorans quemque respiciens Buddhas hanc doctrinam tradiderit; fabula desinit in versum, quem deinde sequitur inter-Totius commentarii rationem plane ut pretatio verborum. cognoscas jam commentationem in primum versum integram Posthac ex interpretatione verborum ad in lucem proferam. singulos versus graviora excerpam; fabulæ vero plures sunt et longioris sæpe ambitus, quam quas omnes describere possim, nec necessarium puto, nam neque arcte intimeque cum versibus cohærent, neque doctrinam versibus traditam nisi generatim respiciunt, ut ad versus interpretandos fere nihil inde redundet. Delectum igitur habebo earum præsertim quæ ad historiam illustrandam aliquid conferre videantur., Textum, ut potui, emendare conatus sum.

v. 1. Ayam dhammadesaná kattha bhásitá ti: Sávatthiyam; kam árabbhá ti: Cakkhupálattheram. Sávatthiyam kira Mahásvanno náma kutumbiko ahosi (cod. abhosi) addho, mahaddhano, mahábhogo, aputtako; so ekadivasam nahánatittham gantvá nahátvá ágacchanto antarámagge sampannasákham ekam vanaspatim disvá ayam mahesakkháya devatáya

adhiggahíto bhavissatíti tassa hetthábhágam sodhápetvá pákáraparikkhepam kárápetvá váliká okirápetvá dhajapatákam ussápetvá vanaspatim alamkaritvá puttam vá dhítaram lvá tumhákam mahásakkáram karissámíti abhitvá patthanam katvá pakkámíti. Ath' assa bhariyáya kucchiyam gabbho patitthási, so tassá (?) gabbhapariháram adási, sá dasamásaccavena puttam vijávi, setthí (c. -i) attaná pálitam vanaspatim nissáya laddhattá tassa Pálo ti námam akási. Aparabháge amnam puttam labhi, tassa Cullapálo ti námam katvá itarassa Mahápálo ti námam kari; te vayappatte gharabandhanena bandhimsu. Tasmim samaye Satthá pavattavaradhammacakko (c. -dhammá-) anupubbena gantvá Anáthapindikamahásetthiná catupannásakotidhanam vissajjetvá kárite Jetavanamaháviháre viharati mahájanam saggamagge ca mokkhamagge ca patitthápayamáno (c. - no); Tathágato hi mátipakkhato (mátu- ?) asítiyá pítipakkhato (pitu-?) asítiyá ti dveasítiñátikulasahassehi (?) kárite viháre ekam eva vásam vasitvá Anáthapindikena kárite Jetavanamaháviháre ekúnavísati (-vassáváse?), Visákháva sattavísatikotidhanapariccágena kárite Pubbáráme chavassáváse ti, dvinnam kulánam gunamahantatam paticca Sávatthim nissáya pañcavísativassáváse vasi. Anáthapindiko pi Visákhâpi maháupásiká nibaddham divasassa dve váre Tathágatassa upatthánam gacchanti, gacchantá va daharasámanerá (c. -nerá) no hatthe olokessantîti tucchahatthato na gatapubbá purebhattam gacchantá khádanivádíni gáhápetvá gacchanti, pacchábhattam pañca bhesajjáni Nivesanesu pana nesam dvinnam bhikattha ca pánáni. khusahassánam niccapamñattán' evâsanáni honti, annapánabhesajjesu yo yam icchati tassa tam (? c. tam cassatam) yadicchitam eva sampajjati. Tesu Anáthapindikena ekam eva divasam pi Satthá (c. satthárá) pañham na pucchitapubbo, so kira Tathágato buddhasukhumálo khattiyasukhumálo upakáro me gahapatîti mayham dhammam desento kilameyyá ti Satthari

adhimattasinehena panham na pucchati; Satthá pana tasmim nisinnamatte yeva ayam setthí (c. -i) mam arakkhitabbattháne rakkhati, aham hi kappasatasahassádhikáni cattári asamkheyyáni alamkatapativattam attano sísam chitvá akkhíni uppátetvá hadayamamsam ubbattetvá pánasamam (?) puttadáram pariccajitvá páramiyo púrento paresam dhammadesanattháya meva púresim, esa mam arakkhitabbattháne rakkhatíti ekam dhammadesanam katheti yeva. Tadá Sávatthiyam sattamanussakotiyo vasanti, tesu Satthudbammakatham sutvá pañcakotimattá manussá ariyasávaká játá (c. add. dvekotimattá manussá ariyasáviká játá), dvekotimattá puthujjaná; tesu arivasávakánam dve veva kiccáni ahesum: purebhattam dánam denti, pacchábhattam gandhamáládihatthá vatthabhesajjádipánakádim gáhápetvá dhammasavanattham gacchanti. Ath' ekadivasam Mahápálo ariyasávake gandhamáládihatthe viháram gacchante disvá ayam mahájano kuhim gacchantíti pucchitvá dhammasavanává ti sutvá aham pi gamissámíti gantvá Sattháram vanditvá parisapariyante Buddhá va náma dhammam desentá saranasílapabbajjánisídi. dínam upanissayam oloketvá ajjhásayavasena dhammam desenti. Tasmá tam divasam Satthá satassa (?) upanissayam oloketvá dhammam desento (c. add. tam divasam) anupubbikatham kathesi; seyyathídam dánakatham sílakatham saggakatham kámánam ádínavam (c. ádi-) otáram samkilesam nekkhamme ánisamsam Tam sutvá Mahápálo kutumbiko cintesi: paralokam pakásesi. gacchantam puttadhítaro vá bhogá vá nânugacchanti, saríram pi attaná saddhim na gacchati, kim me gharávásena, pabbajissámíti so desanápariyosáne Sattháram upasamkamitvá pabbajjam yáci; atha nam Satthá n'atthi te koci ápucchitabbo (c. -bbanti) yuttako nátíti (c. ná-) áha; kanithabhátá me atthi bhante ti; tena hi tam ápucchá ti; so sádhú ti sampaticchitvá Sattháram vanditvá geham gantvá kanittham pakkosápetvá táta yam imasmim kule savimnánakávimnánakam (c. -nána-) dhanam

kiñci atthi sabban tam tava bháro, paṭipajjáhi (c. -bhi) nan ti, tumhe pana sámîti, aham Satthusantike pabbajissámîti, kim kathesi bhátika (c. bhásatika); tvam (c. tvá) me mátari matáya mátá viya, pitari mate pitá viya laddho, vo mahávibhavo, sakká geham ajjhávasanteh' eva pumñáni kátum, má evam akatthá ti; táta mayá Satthudhammadesaná sutá, Satthárá hi sanhasukhumam tilakkhanam áropetvá ádimajjhapariyosánakalyánadhammo (c. -sának-) desito, na sakká so agáramajjhe púretum, pabbajissámi tátá ti, bhátika tarunâpi ca táv' ettha mahallakakále pabbajjissáthá (?) ti táta, mahallakassa hi attano hatthapádâpi anassavá honti, na vase vattanti, kim angápananátaká (?), sváham tava katham na karomi, samanapatipattim púressámi.

Jarájajjaritá honti hatthapádâp', anassavá; "

vassa so vihatatthámo, katham dhammam carissasi. Pabbajissám' evâham tátá ti tassa viravantass' eva Satthusantikam gantvá pabbajjam vácitvá laddhapabbajjúpasampado ácariyupajjháyánam santike pañcavassáni vasitvá vutthavasso paváretvá Sattháram upasamkamitvá (c. satthárúpas-) vanditvá pucchi: bhante, imasmim sásane kati dhuránîti; ganthadburam (c. gandhadhúram) vipassanádhuram ti dve yeva dhuráni bhikkhú ti; katamam pana bhante ganthadhuram(c. gandha-), katamam vipassanádhuran ti; attano pamňánurúpena ekam vá dve vá nikáve sakalam vá pana Tepitakam Buddhavacanam ugganhitvá tassa dháranam kathanam (c. - nam) vácanan ti idam g a n t h a d h u r a m (c. gandha-) náma; sallahukavuttito pana patthasenásanábhiratassa (c. pantha-) attabháve khayavayam patthapetvá sátaccakirivávasena vipassanam vaddhetvá arahattagahanam vipassa nádhuram námá ti; bhante, aham mahallakakále pabbajito ganthadhuram (c. gandha-) púretum na sakkhissámi, vipassanádhuram pana púressámíti, kammatthánam me kathethá ti. Ath' assa Satthá yáva arahattá kammatthánam kathesi. So

cod. -pádapanassavá.

Sattháram vanditvá attaná sahagámino bhikkhú pariyesanto satthim bhikkhú labhitvá tehi saddhim nikkhamitvá vísavojanasatam (c. vísamyo-) maggam gantvá ekam mahantam paccantagámam patvá tattha sapariváro pindáya pávisi, manussá vattasampanne bhikkhú disvá va pasannacittá ásanáni pamňápetvá nisídápetvá (c. -sid-) panítenâhárena (c. pan-) parivisitvá bhante kuhim ayyá gacchantíti pucchitvá yatháphásukatthánam upásaká ti vutte panditamanussá vásam senásanam pariyesanti, bhadantá ti natvá bhante sace ayyá imam temásam idha vaseyyum mayam saranesu patittháya síláni ganheyyámá ti áhamsu, te pi mayam imáni kuláni nissáya bhavanissaranam karissámá ti adhivásesum, manussá tesam patimñam (c. patiňam) gahetvá viháram patijaggitvá rattitthánadivátthánáni sampádetvá adamsu, te nibaddham tam eva gámam pindáva pavisanti ; atha ne eko vejjo upasamkamitvá bhante bahunnam vasanattháne aphásukam pi náma hoti, tasmim uppanne mayham katheyyátha, bhesajjam karissámíti paváresi; thero vassúpanáyikadivase te bhikkhú ámantetvá pucchi: ávuso imam temásam katíhi (c. katihi) irivápathehi vítinámessathá ti; catúhi (c. catuhi) bhante ti; kim pan' etam ávuso patirúpam, na nu appamattehi bhavitabbam, mayam abhidharamánassa (c. mayam bhi-) Buddhassa santike kammatthánam gahetvá ágatá, Buddhá ca náma na sakká sathena árádhetum, kalyánajjhásayena h'ete árádhetabbá (c. -bbam), pamattassa ca náma cattáro apáyá sakagehasadisá, appamattá hothâvuso ti; tumhe. pana bhante ti; aham tíhi iriyápathehi vítinán essámíti pitthim (?) na sáressámi ávuso ti; sádhu bhante appamattá hothá ti. Therassa niddam anokkamantassa pathamamáse atikkante akkhirogo uppajji, chiddaghatato udakadhárá viya akkhíhi dhárá paggharanti, so sabbarattim samanadhammam katvá arunuggamane gabbham pavisitvá nisídi. Bhikkhú bhikkhácáraveláya therassa santikam upasamkamitvá bhikkhácára-

6

velâgată (c. -gante) ti áhamsu; tena h' ávuso ganhatha pattacívaran ti; attano pattacívaram gáhápetvá nikkhami. Bhikkhú tassa akkhí (c. -i) paggharante disvá kim etam bhante ti pucchimsu; akkhí me ávuso vátá vijjhantíti; na nu bhante vejjen' amhá paváritá, tassa kathemá ti; sádh' ávuso ti; te vejjassa kathavimsu, so telam pacitvá pesesi, thero násáva telam ásincanto nisinnako va ásincitvá antogámam pávisi, vejjo disvá áha: avyassa kira akkhí (c. -i) váto vijjhatíti (c. vijja-); áma upásaká ti; bhante mayá telam pacitvá pesitam násáya vo ásittan (c. asittan) ti; áma upásaká ti; idáni kídisan ti; rujat' eva upásaká ti; vejjo mayá ekaváren' eva vúpasamattham telam pahitam, kin nu kho rogo na vúpasanto (c. vup-) ti cintetvá bhante nisíditvá (c. -sid-) vo ásittam nipajjitvá ti pucchi; thero tunhí (c. -i) ahosi, punappunam pucchiyamáno pi na kathesi; so viháram gantvá vasanatthánam olokessámíti cintetvá tena hi bhante gacchathá ti theram vissajjetvá viháram gantvá therassa vasanatthánam olokento camkamananisídanatthánam eva disvá sayanatthánam adisvá bhante nisinno hi ásitto 'sîti (c. hi vo ásitto hîti) pucchi; thero tunhí (c. -i) ahosi; má bhante evam akattha, samanadhammo náma saríre (c. -rir-) vápente sakká kátum, nipajjitvá ásiñcathá ti punappuna yáci, gacchathâvuso mantetvá jánissámîti, therassa ca tattha n'eva ñáti na salohito (c. sálohitá) atthi yena saddhim manteyya (c. satthimatteyya), kena ca (c. kaca) pana saddhim mantento vadehi táva ávuso pálitatvam kim akkhíhi (c. akkhi) olokessasi udahu Buddhasasanam, anamatamaggasmim (c. -taggasmim) hi samsáravaddhe tava anakkhikakálassa gananá n'atthi, anekáni pana Buddhasatáni Buddhasahassáni atítáni, tesu te ekabuddho pi na paricinno (--?), idáni imam antovassam tavo máse na nipajjissámíti te mánasam baddham, tasmá cakkhúni te nassantu vá bhijjantu vá Buddhasásanam eva dhárehi, má cakhúniti (c. -iti) bhútakáyam ovadanto imá gáthá abhási:

Cakkhúni háyanti mamáyitáni, sotáni háyanti, tath' eva deho, sabbam p' idam háyati káyanissitarh, kimkáraná pálitatvam pamajjasi. Cakkhúni jíranti mamáyitáni, sotáni jíranti, tath' eva káyo sabbam p' idam jírati káyanissitam, kimkáraná pálitatvam pamajjasi. Cakkhúni bhijjanti mamáyitáni, sotáni bhijjanti , tath' eva káyo, sabbam p' idam bhijjati dehanissitam, kimkáraná pálitatvam pamajjasîti.

Evam tíhi gátháhi attano ovádam datvá nisinnako va natthukammam katvá gámam pindáya pávisi. Vejjo disvá kim bhante natthukammam katan ti pucchi; áma upásaká ti; kídisam bhante ti; rujať eva upásaká ti; nisíditvá (c. nisidisvá) vo bhante katam nipajjitvá ti; thero tunhí ahosi, punappuna pucchito pi na kiñci kathesi; atha nam vejjo bhante tumhe sappáyam na karotha, ajja patháya asukena me telam pakkan ti má vadittha; aham pi mayá vo telam pakkan ti na vakkhámíti áha. So vejjena paccakkháto viháram gantvá vejjena pi paccakkháto 'si, iriyápatham má vissajji samaná ti:

Patikkhitinno kiccháya vejjenâsi vivajjito,

niyatá maccurájassa kim pálita pamajjasíti(— ?). Imáya gátháya attánam ovaditvá samanadhammam akási. Ath' assa majjhimayáme atikkamante apubbam acarimam akkhíni c' eva kilesá ca pabhijjimsu (c pahi-). So sukkhavipassako (sukhavi-?) arahá hutvá gabbham pavisitvá nisídi. Bhikkhú bhikkhácáraveláyam gantvá bhikkhácárakálo bhante ti áhamsu; kálo ávuso ti; áma bhante ti; tena hi gacchathá ti; tumhe pana bhante ti; akkhíni me ávuso parihínáníti. Te tassa

« cod. addit jírá.

⁵ cod. omittit sotáni.

6.

٩.

akkhíni oloketvá assupunnanetto hutvá bhante má cintavittha, mayam vo patijaggissámá ti (c. -mîti) theram assásetvá kattabbayuttakam vattam katvá gámam pávisimsu. Manussá theram adisvá bhante amhákam aggo kuhin ti pucchitvá tam pavattim sutvá yágum pesetvá sayam pindapátam ádáya gantvá theram vanditvá pádamúle pavaddhayamáná roditvá mayam bhante patijaggissáma, tumhe má cintayitthá ti samassásetvá pakkamimsu. Tato pattháya nibaddham yágubhattam viháram eva pesenti, thero pi itare satthibhikkhú nirantaram ovadati, te tass' ováde thatvá upakattháya paváranáya sabbe va saha patisambhidáhi arahattam pápunimsu, vutthavassá ca pana Sattháram datthukámá hutvá theram áhamsu: bhante Sattháram datthukám' amhá ti, thero tesam vacanam sutvá cintesi: aham dubbalo antarámagge ca amanussapariggahítá ataví atthi, mayi etehi saddhim gacchante sabbe kilamissanti, bhikkham pi labhitum na sakkhissanti, ime puretaram eva pesissámîti; atha ne áha: ávuso tumhe purato gacchathá ti; tumhe pana bhante ti; aham dubbalo antarámagge ca amanussapariggahítá ataví atthi, mayi tumhehi saddhim gacchante sabbe kilamissatha, tumhe purato gacchathá ti; má bhante evam karittha; mayam tumhehi saddhim neva gamissámá ti; má vo ávuso rucci, evam sante mayham aphásukam bhavissati, mayham kanittho tumhe disvá pucchissati, ath' assa mama cakkhúnam parihínabhávam ároceyyátha, so mayham santikam kañcid eva pahinissati, tena saddhim ágacchissámi, tumhe mama vacanena Dasabalañ ca asítimaháthere ca vandathá ti te uyvojesi; te theram khamápetvá antogámam pavisimsu. Manussá nisídápetvá bhikkham datvá kim bhante ayyánam gamanákáro pamñáyatíti; áma upásaká, Sattháram datthukám' amhá ti; te punappuna vácitvá tesam gamanachandam eva natvá anugantvá paridevitvá nivattimsu; te pi anupubbena Jetavanam gantvá Sattháran ca

maháthere ca (c. -rañ ca) therassa vacanena vanditvá puna

divase yattha therassa kanittho vasati tam víthim pindáya pávisimsu; kutimbiko tesam jánitvá nisídápetvá katapatisantháro bhátikathero me kuhin ti pucchi, ath' assa tam pavattim árocesum, so tesam pádamúle pavaddhento roditvá pucchi: idáni bhante kim kátabban ti; thero ito kassaci gamanam paccásimsati (c. pandás-), gatakále tena saddhim ágamissatíti; ayam bhante bhágineyyo Pálito náma, etam pesethá ti; evam pesetum na sakká, magge paripantho atthi, pabbájetvá pesetum vaddhatíti; evam katvá pesetha bhante ti: atha nam pabbájetvá addhamásamattam cívaragahanádíni sikkhápetvá maggam ácikkhitvá pahinimsu. So anupubbena tam gámam patvá gámadváre ekam mahallakam disvá imam gámam nissáva koci aramňako viháro atthíti pucchi; atthi bhante ti; ko tattha vasatîti; Pálitathero bhante ti; maggam me ácikkhathá ti; ko 'si tvan ti; bhaddantatherassa bhágineyyo 'mhîti; atha nam gahetvá viháram nesi, so theram vanditvá addhamásamattam vattapativattam katvá theram sammá patijaggitvá bhante mátulakutumbiko me tumhákam ágamanam paccásimsati, etha gacchámá ti áha; tena hi mam yatthini ganháhi; so yatthikotim gahetvá therena saddhim antogámam pávisi; manussá nisídápetvá kim bhante gamanákáro vo pamňáyatíti pucchimsu; áma upásaká gantvá Sattháram vandissámíti. Te nánappakárena vácitvá alabhantá theram uvyojentá upaddhapatham gantvá roditvá nivattimsu; sámanero theram yatthikotim (c. addit: vá) ádáya gacchanto antarámagge ataviyam Katthanangaram náma therena upanissayavutthapubbagámam sampápuni; so tato nikkhamitvá aramñe gáyitvá dárúni uddharantivá ekissá itthiyá gítasaddam sutvá sare nimittam ganhi. Itthisaddo viya añño saddo purisánam sakalasaríram pharitvá thátum samattho náma n' atthi, ten â ha Bhaga vá: nâham bhikkhave amnam ekasaddam pi samanupassámi yo evam purisassa cittam pariyádáya titthati yathá yidam (ayam?) bhikkhave itthisaddo ti;

sámanero tattha nimittam gahetvá vatthikotim vissajjetvá titthatha táva (c. táca) bhante kiccam me atthîti tassá santikam gato, sá tam disvá tunhí ahosi, so táva saddhim sílavipattim pápuni; thero cintesi: idán' ev' eko gítasaddo suyattha (súyati?), so ca kho itthiyá, sámanero pi so sílavipattim patto bhavissatîti; so pi attano kiccam nitthápetvá ágantvá gacchámaham bhante ti áha, atha nam thero pucchi: pápo játo 'si sámanero ti, so tunhí hutvá punappuna pucchito na kiñci kathesi, atha nam thero áha: tádisena pápena mama yatthigahanakiccam n'atthîti, so samvegappatto kásáyáni apanetva gihiniyámena paridahitvá bhante aham pubbe sámanero idáni pan'amhi gihí játo, pabbajanto pi câham na saddháya pabbajito maggaparipanthabhayena pabbajito, etha gacchámá ti áha; ávuso gihipápo (c. gí-) pi pápo samanapápo pi pápo yeva, tam samanabháve thatvâpi (c. -pí) sílamattam púretum násakkhi, gihí (c. gíhi) hutvá kim náma kalyánam karissasi, tádisena pápena me yatthigahanakiccam n' atthiti; bhante amanussupaddavo maggo, tumhe pi andhá, katham idha vasissathá ti; atha nam thero ávuso tvam má evam cintayi, idh' eva me nipajjitvá marantassa pi aparáparam pavaddhentassa pi tayá saddhim gamanam náma n'atthîti vatvá imá gáthá abhási:

Handâham hatacakkhu 'smi, kantáraddhánam ágato, semá(?) na gacchámi, n' atthi bále saháyatá.

Handâham hatacakkhu 'smi", kantáraddhánam ágato,

marissámi, no gamissámi^b, n' atthi bále saháyatá.

Tam sutvá itaro samvegajáto bháriyam vata me sáhasikam ananucchavikam kammam katan ti báhá paggayha kandanto vanasandam pakkhanditvá tathá pakkanto va ahosi. Therassâni sílatejena satthiyojanáyámam pannásayojanavitthatam pannarasayojanabahalam jayasumanapupphavannam nisidanutthahanakále sumbanamanuññamanapakatikam (? c. -su onamanunn-?) a cod. -smin.

· cod. gá-.

Sakkassa devaramño pandukambalasilásanam un<u>hákáram das</u>sesi. Sakko ko nu kho mam tháná cávetukámo ti olokento dibbena cakkhuná theram addasa; tenâ<u>h</u>u poráná:

Sahassanetto devindo dibbam cakkhum visodhayi",

pápagarahí ayam Pálo ájívam parisodhayi.

Sahassanetto devindo dibbam cakkhum visodhayi,

dhammagaruko ayam Pálo nisinno sásane rato ti. Ath' assa etad ahosi: sacâham evarúpassa pápagarahino dhammagarukassa ayyassa santikam na gamissámi muddhá me sattadhá páleyya, gamissámi 'ssa santikan ti (c. -missantikanti). Tato:

Sahassanetto devindo devarajjasirídharo

khanena ágantvána Cakkhupálam upágami.

Upagantvá pana therassâvidúre padasaddam akási; atha nam thero pucchi: ko esá ti; aham bhante addhiko ti; kuhim yási upásaká ti; Sávatthim bhante ti; yáhi ávuso ti; ayyo pana bhante kuhim gamissasîti; aham pi (c. ahamhi) tatth' eva gamissámîti; tena hi ekato gaccháma bhante ti; aham dubbalo, mayá saddhim gacchantassa tava papañco bhavissatîti; mayham accáyikam n'atthi, aham pi ayyena saddhim gacchanto dasasu pumňakirivavatthusu ekam labhissámi, ekato gaccháma bhante Thero eko sappuriso bhavissatîti cintetvá tena hi vatthiti. koțim ganha upásaká ti áha; Sakko tathá katvá pathavim samkhipanto samkhipanto sáyanhasamaye Jetavanam sampápesi; thero samkhapanavádisadde sutvá katth' esa saddo ti pucchi; Sávatthiyam bhante ti; mayam gamanakále cirena gamimhá ti; aham ujukamaggam jánámi bhante ti; tasmim khane thero nâyam manusso devatá bhavissatîti sallakhesi.

Sahassanetto devindo devarajjasirídharo

samkhipitvána tam maggam khippam Sávatthim ágami. So theram therass' eva Sattháya kanitthakutumbikena (c.-tthá-)

cod. -yim.

káritam pannasálam netvá pallamke nisídápetvá piyasaháyavannena tassa santikam gantvá sammá (c. -ma) Pálá ti pakkositvá kim sammá ti; therassâgatabhávam jánásíti; na jánámi, kim pana thero ágato ti; áma sammá idán' áham viháram gantvá theram tayá katapannasáláya nisinnakam disvá ágato 'mhîti vatvá pakkámi; kutumbiko pi viháram gantvá theram disvá pádamúle pavaddhento idam disvá aham bhante tumhákam pabbajitum na dásin ti ádíni vatvá dve dásakárake bhujisse (c. buchi-) katvá therassa santike pabbájetvá antogámato vágubhattádíni áharitvá theram upatthahathá ti pátipádesi; sámanerá vattapativattam katvá theram upatthahimsu. Ath' ekadivasam disávásino bhikkhú Sattháram passissámá ti Jetavanam ágantvá Sattháram vanditvá asítimaháthere disvá viháracárikam carantá Cakkhupálatherassa vasanatthánam patvá imam pi passissámá ti sáyam tadabhimukhá ahesum; tasmim khane mahámegho utthahi, te idáni sáyañ ca megho ca utthito, páto va gantvá passissámá ti nivattimsu; devo pathamayámam vassitvá majjhimayáme vigame vigato, thero áraddhaviriyo ácinnacamkamano (?), tasmá pacchimayáme camkamam otari, tadá pana navavatthaddháya bhúmiyá bahú indagopaká utthahimsu, te there camkamante yebhuyyena vipajjimsu; ávásiká therassa camkamanatthánam kálass' eva na samajjimsu (sampajj-?), itare bhikkhú therassa vasanatthánam passissámá ti ágantvá camkamane pánake disvá ko imasmim camkamîti pucchimsu; amhákam upajjháyo bhante ti; te upajjhávimsu: passatha samanassa kammam, sacakkhukále nipajjitvá niddáyanto kiñci akatvá idáni cakkhuvikalakále camkamámíti ettake páne máresi, attham karissámíti anattham karíti (c. -ri-). Atha gantvá Tathágatassa árocesum : bhante Cakkhupálatthero camkamámíti bahupánake máresíti; kim pana so tumhehi márento dittho ti; na dittho bhante ti; yath' eva tumhe tam na passatha tathâpi so te páne na passati, khínásavánam maranacetaná náma n' atthi bhikkhave ti; bhante arahattassa

upanissaye sati kasmá andho játo ti; attaná katakammavasena; kim pana tena katan ti; tena hi bhikkhave sunátha: Atite Báránasiráje (c. -já) rajjam kárente eko vejjo gámanigame (c. -nigamame) caritvá vejjakammam karonto ekam cakkhudubbalakam itthim disvá pucchi: kin te aphásukan ti; akkhíhi na passámi; bhesajjam te karomîti; karohi sámîti; kim me dassasîti; sace me akkhîni pákatikáni kátum sakkhissasi aham te saddhim puttadhítáhi dásí (e. -i) bhavissámíti; so sádhú ti bhesajjam samvidahi, ekabhesajjen' eva akkhíni pákatikáni ahesum; sá cintesi: aham etassa puttadhítáhi saddhim dásí (c. -i) bhavissan ti patijánim, na kho pana mam sanehana (sineham ?) samudácarissati, vañcessámi nam ti, sá vejjenâgantvá kídisam bhadde ti putthá pubbe me akkhíni (c. -ini) thokam rujimsu, idáni atirekataram rujantîti; vejjo avam mam vancetvá kinci adatukámá. na me etáya dinnabhatiyá attho, idán' eva nam andham karissámîti (c. -iti) cintetvá geham gantvá bhariváva nam attham ácikkhi, sá tunhí ahosi, so ekam bhesajjam vojetvá tassá santikam gantvá bhadde imam bhesajjam anjáhíti anjápesi, dve akkhíni dípasikhá viya vijjháyimsu. Vejjo Cakkhupálo ahosi bhikkhave, tadá mama puttena katakammam pacchato pacchato anubandhi, pápakammam hi nám' etam dhuram vahato balivaddassa padam cakkam viya anugacchatiti. Idam vatthum kathetvá anusandhim ghatetvá patithápitamattikam sásanam rájamuddáya lañchanto viya dhammarájá imam · gátham áha:

Manopubbañgamá dhammá, manoseithá, manomayá; manasá ce padutthena bhásati vá karoti vá,

tato nam dukkham anveti cakkam va vahato padam ti. Tattha mano ti kámávacarakusaládibhedam sabbam pi catubhúmikacittam. Imasmim pana pade tadá tassa vejjassa uppannavasena niyamiyamánam vavatthápiyamánam paricchijjiyamánam domanassasahagatam patighasampayuttacittam eva labbhati.

Pubbangamá ti tena pathamagáminá hutvá samannágatá. Dhammá ti gunadesanáparivattinissattavasena cattáro dham-Tesu na hi dhammo adhammo ca ubho samavimá náma. pákino: adhammo nirayan ti (c. nirayanyanti) dhammo pápeti sugatin ti (c. sugg-), ayam gunadhammo náma; dhammam vo bhikkhave desissámi ádikalyánan ti, ayam desanádhammo náma; idha pana bhikkhave ekacce kulaputtá dhammam parivápunanti suttam geyyan ti (c. geyyánti), ayam pariyatti-' dhammo náma; tasmim kho pana samaye na dhammá hontîti, khandhá hontíti, ayam nissattadhammo náma, nijjívadhammo ti pi es' eva. Tesu imasmim tháne nissattanijívadhammo adhippeto, so atthato tayo arúpino khandhá: vedanákhandho, sa ṁ ñ á khandho, sa ṁ k h á r a kkhandho ti, ete hi manopubbañgamá. Etesam hi mano pubbangamo náma, katham pan': etehi saddhim ekavatthuko ekárammano apubbácarimam (c. apubbamcar-) ekakkhane uppajjamáno pubbangamo náma hotíti uppádappaccayatthena. Yathá hi bahusu ekato gámaghátakádikammáni karontesu ko etesam pubbangamo ti vutte yo tesam paccayo hoti yam nissáya te tam kammam karonti so danto (c. datto) vá matto vá tesam pubbangamo ti vuccati, evam sampadam idam veditabbam. Iti uppádappaccayatthena mano pubbañgamo etesan ti manopubbañgamá; na hi te mane anuppajjante (c. mano appajjante) uppajjitum sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesu pi uppajjati Adhipativasena pana mano settho etesan ti manoveva. setthá, yathá hi corádínam corajetthakádayo adhipatino setthá tathá tesam pi mano settho (c. setthá). Yathá pana dáruádíhi nipphannáni (c. dáruhi ádíhi nippa-) táni bhandáni dárumavádíni náma honti tathá ete pi manato nipphannattá (c. nippantattá) manomayá náma. Paduțthená ti ágantukehi abhijjhádíhi upakkilésehi (c. sehi) padutthena, pakatimano hi bhavangadosehi paduttham hoti na ca na cittam nápurimam bha-

ł

91

vangacittam eva (?), ten âh a Bhagavá: pabhassaram idam bhikkhave cittam tañ ca kho ágantukehi upakkilesehi upakkilitthan ti; evam manasá ce padutthena bhásati vá karoti vá so bhásamáno catubbidham vacíduccaritam (c. -ci-) eva bhásati, karonto tividham káyaduccaritam eva karoti, abhásanto akaronto táya abhijihádíhi padutthamánasatáya tividham manoduccaritam púreti: evam assa dasa akusalakammapathá páripúrim gacchanti. Tato nam dukkham anvetîti tato tividhaduccaritato tam puggalam dukkham anveti, duccaritánubhávena cattáro apáve manussesu vá tamabhávam gacchantam káyavatthukam pi itaram pîti iminá pariyáyena káyikacetasikam vipákadukkham anugacchati, yathá kim: cakkam va vahato padam, dhuravuttassa dhuram vahato balivaddassa cakkam viva; vathá hi so ekam pi divasam dve pi pañca pi dasa pi addhamásam pi vahanto cakkam nivattetum jahitum na sakkoti atha ca assa purato abhikkamantassa yugam gívam (c. gívá) bádhati pacchato patikkamantassa cakkam úrumamsam patihanti, imehi dvíh' ákárehi bádhantam cakkam tassa pádánupadikam hoti, tath¹ eva (c. tattheva) manasá padutthena tíni duccaritáni púretvá thitam puggalam nirayádisu tattha tattha gatattháne duccaritamúlakam káyikam pi cetasikam pi dukkham anubandhatíti. Gáthápariyosáne timsasahassá bhikkhú saha patisambhidáhi arahattam pápunimsu, sampattaparisáya pi desaná sátthiká ahosîti. Cakkhupálattherassa vatthum.

Si quid in fabula illa ad versum interpretandum inest anxilii, ex posterioribus petendum est, quæ ea de causa vertam. Postquam in superioribus narratum est, quomodo Cakkhupálas inter officia summo ardore gerenda oculorum lumine orbatus sit, sic pergit narratio: (Bhikkhus quærunt p. sol. 2:) "Domine, arahantis dignitatis beatitudinem adeptus cur coecus factus est Cakkhupálas?— Propter suum ipsius facinus (inquit magister).—

Quid tandem ab eo factum est'? - Audite igitur, o bhikkhus. Regnante olim rege Báránasis, medicus quidam per rura et oppida proficiscens munere suo fungens mulierem ex oculis laborantem conspectam rogavit: quid tibi molestum? -- Oculis non cerno. - Medicamentum tibi conficiam. - Confice, here. --Quidnam mihi dabis? --- Si oculos meos sanos reddere potueris, ego tibi cum filiis filiabusque mancipium ero. - Is, bene, inquit. Medicamentum composuit; uno hoc medicamento oculi sani Illa cogitavit: me cum filiis filiabusque mancipium facti sunt. ei fore promisi... eludam eum. Tum a medico advenienti rogata, quomodo valeret: antea, inquit, oculi mei paulum dolebant, jam vero gravius dolent. Medicus: hæc mihi decepto ne det quidquam cupida est, nec mihi pactæ cum ea mercedis usus erit, nunc igitur eam occoecabo, hæc quum secum reputasset, domum abiens uxori eam rem narravit. Ea tacuit. Is medicamento parato ad illam prope accedens hoc medicamentum inungi jussit. Tum ambo oculi ut lumen lucernæ exstincti sunt. Medicus fuit Cakkhupálas, o bhikkhus. Hoc a filio meo tunc factum facinus perpetuo ei adhærebat; malefactum enim hunc, sicut bovis jugum vehentis pedem rota, insequitur." ---Hinc apparet, ei rationi quæ inter mentem et dhammam intercedat, quum primarium in versu occupet locum, nullam ex fabula lucem afferri.

Ad dhammam quod attinet, quanquam vocis notio ad universum ambitum difficilem habet definitionem, in duobus primis versibus et in v. 279 de natura et conditione vitæ humanæ haud dubie usurpatur. Quod vero commentator ad versum 1 et 2 de tribus et ad v. 279 de quinque attributis (khandhá, cfr. Burnouf: Introd. p. 475. 511. 684) naturæ humanæ vocem interpretatus est, id e scholastica doctrina repetendum est, in hunc quidem locum non convenit. Gogerly, teste Spence Hardy: Eastern Monachism p. 28, hunc versum ita

Digitized by Google

93

vertit: "Mind precedes action. The motive is chief: actions proceed from mind. If any one speak or act from a corrupt mind, suffering will follow the action, as the wheel follows the lifted foot of the ox." Dhammam igitur actionem intelligit, quod certe fieri non potest.

Pedis tertii choriambus in his duobus versibus (bhásati vá) atque in v. 382 (yuñjati buddh-) contra auctoritatem grammaticorum sanscriticorum obvius (cfr. Boehtlingkii Chrestom. p. 447) tollatur, si ad analogiam v. 63 cet. bhásatí et yuñjatí legamus.

Dutiyagátháya pi Sávatthiyam yeva Maddhav. 2. kundalim árabbha bhásitam. Sávatthiyam kira Adinnapubbako náma bráhmano ahosi, tena kassaci kimitadinnapubbam (kiñcid adin-?), tena tam Adinnapubbako tv-eva sanjánimsu; tass' ekaputtako ahosi piyo manápo; ath' assa pilandhanam káretukámo sace suvannakárassácikkhissámi vetanam dátabbam bhavissatíti sayam eva suvannam koddhetvá maddháni kundaláni katvá adási, ten' assa putto Maddhakundalí tveva pamňáyittha; tassa solasavassakále pandurogo udapádi; mátá puttam oloketvá bráhmana puttassa te rogo uppanno, tikicchápehi nan ti áha; bhoti sace vejjam ánessámi bhattavetanam dátabbam bhavissati, tvam mama dhanacchedanam (c. dhanavacch-) na olokesîti; atha kim karissasi bráhmaná ti; yathá me dhanacchedo na hoti tathá karissámíti; so vejjánam santikam gantvá asúkarogassa náma tumhe kim bhesajjam karothá ti pucchi; ath'assa te yam vá tam vá rukkhatañcádim (-tac-?) ácikkhanti; so tam áharitvá puttassa bhesajjam karoti, tam karontass' ev' assa rogo balavá ahosi, atekicchabhávam upágami; bráhmano tassa dubbalabhávam natvá ekam vejjam pakkosi, so oloketvá va amhákam ekam kiccam atthi, amñam vejjam pakkositvá tikicchápehíti tam paccakkháya nikkhami; bráhmano tassa maranasamayam natvá imassa dassanattháya

ágatá antogahe sápateyyam passissanti bahi nam karissámíti puttam níharitvá bahi álinde nipajjápesi. Tam divasam Bhagavá balavapaccúsasamaye mahákarunásamápattito vuttháya pubbabuddhesu katádhikáranam (c. -nam) ussannakusalamúlánam venevvabandhavánam dassanattham Buddhacakkhuná lokam volokento dasasahassicakkavále ñánajálam patthari. Maddhakundalo bahi álinde nipannákáren' eva tassa anto pamňávi; Satthá tam disvá tassa antogehá níharitvá (c. ni-) tattha nipajjápitabhávam ñatvá atthi nu kho mayham ettha gatapaccayena attho ti upadhárento idam addasa. Ayam mánavo mayi manam pasádetvá kálam katvá távatimsayojanike kanakavimáne nibbattissati, accharásahassam assa pariváro bhavissati; bráhmano pana nam (c. panam) jhápetvá rodanto áláhane vicarissati; devaputto tigávutappamánam satthisakatahárálamkárapatimanditam accharásahassapariváram attabhávam oloketvá kena nu kho kammena mayá ayam sirisampatti laddhá ti olokento mayi cittapasádena laddhabhávam ňatvá dhanacchedabhayena mama bhesajjam akatvá idáni álágantvá rodati vippakárappattam nam karissámîti hanam (c. kassámíti) pitari akkhantiyá Maddhakundalivanno nâgantvá áláhanassâvidúre nipajjitvá rodissati, atha nam bráhmano ko 'si tvan ti pucchitvá ahan te putto Maddhakundalîti, kuhim nibbatto 'sîti, távatimsabhavane ti, kim kammam katvá ti vutte mayi cittappasádena nibbattabhávam ácikkhissati (c. ac-), bráhmano tumhesu cittam pasádetvá sagge nibbattanam (c. nibbattanáma) atthîti mam pucchissatîti, ath' assâham ettakáni satáni vá sahassáni vá tassakkágananáya (tassa takkagánanáyo?) paricchinditum ti (?) dhammapade gátham bhásissámi, gáthápariyosáne (c. gáthampariy-) caturásítiyá pánasahassánam dhammábhisamayo (c. - hi-)' bhavissati, Maddhakundalo sotápanno bhavissati, tathá Adinnapubbako bráhmano; iti imam kulaputtam nissáya dhammayáyo (dhammábhisamayo?) mayá bhavissatîti ñatvá puna divase katasarírapatijaggano mahábhikkhusamghaparivuto Sávatthim

pindáya pavisitvá anupubbena bráhmanassa gehadváram gato tasmim khane Maddhakundalo antogehábhimukho nipanno hoti: Satthá attano apassanabhávam natvá ekam rasmim vissajjesi: mánavo kim obháso nám' eso ti parivattitvá nipanno Sattháram disvá andhabálapitaram nissáva evarúpam (c. erú-) Buddham upasamkamitvá káyaveyyávatikam vá kátum dhammam vá sotum nâlattham, idáni me hatthâpi avidheyyá; amñam (c. añam) kattabbam n'atthîti manam eva pasádesi. Satthá alam ettakena imassá ti pakkámi; so Tathágate cakkhupatham vijahante vijahante yeva pasannamano kálam katvá suttappabuddho viya devaloke, timsayojanike kanakavimáne nibbatti. Bráhmano pi 'ssa saríram jhápetvá áláhane rodanaparáyano ahosi, devasikam áláhanam gantvá rodati: kaham ekaputtaka kaham ekaputtaká ti; devaputto pi attano sampattim oloketvá kena kammena laddhá ti upadhárento Satthari manopasádená ti ñatvá avam bráhmano mama aphásukakále bhesajjam akáretvá idáni áláhanam gantvá rodati, vippakárappattam etam kátum vaddhatîti Maddhakundalivanno nâgantvá áláhanassâvidúre báhá paggayha rodanto atthási; bráhmano tam disvá aham táva puttasokena rodámi, esa kimattham rodati, pucchissámi nan ti pucchanto imam gátham áha:

Alamkato Maddhakundalí málábhárí haricandanussado • báhá paggayha kandasi

vanamajjhe kim dukkhito tuvan ti.

So áha: Svannamayo pabhassaro uppanno rathapañjaro mama, tassa cakkayugam (c. -kamyu-) na vindámi, tena dukkhena jahissam jívitan ti. Atha nam bráhmano áha: Sovannamayam manimayam lobhamayam (loha-?) atha rúpiyámayam ácikkha me bhaddamánava, cakkayugam (c. -kamyu-) patilábhayámi te. Tam sutvá mánavo ayam puttassa bhesajjam akatvá puttapatirúpakam

« (-ssaro?)

(c. -rúpákam) disvá rodanto svannádimayam rathacakkam karomíti vadati, hotu, nigganhissámi nan ti cintetvá kíva mahantam mama cakkayugam karissasîti vatvá yáva mahantam ákamkhasîti vutte candasúriyehi me attho, te me dehîti yácanto so mánavo tassa pávadi: candasúriyá ubhayettha bhátare, sovannamayo ratho (c. rathatho) mama tena cakkayugena sobhatiti. Atha nam bráhmano áha: bálo ko tvam mánava, yo (yam ?) tvam patthayase apatthiyam mamnámi, tuvam marissasi, na hi tuvam lacchasi candasuriye ti. Atha nam mánavo kim pana pamňáyamánass' attháya rodanto bálo hoti udáhu appamñávamánassá ti vatvá gamanágamanam pi dissati, vannadhátú ubhavettha víti (?) yo peto pana kálakato na dissako n' ídha kandatam balyataro. Tam sutvá bráhmano yuttam esa vadatíti sallakkhetvá saccam kho vadesi mánava, aham eva kandatam balyataro candam víya dárako rudapetam (?) kálakatábhipatthayan ti vatvá tassa katháya nissoko hutvá mánavassâthutim karonto imá gáthá abhási:

Ádittam vata mam santam, ghatam sittam va pávakam, váriná viya osincam sabbam nibbápay' odaram, Abbahi vata me sallam, sokam hadayanissitam, yo me sokam " kare tassa puttasokam apánudi. Sváham abbúlhasallo 'smi, sítibhúto 'smi, nibbuto, na socámi, na rodámi, tava sutvána mánavá ti.

Atha nam ko náma tvan ti pucchanto:

Devatá nu 'si, gandhabbo, ádu Sakko purindado, ko vá tvam, kassa vá putto, katham jánemu tam mayan ti áha.

Ath' assa mánavo yañ ca kandasi yañ ca rodasi puttam áláhane sayam ohitvá sváham (c. sváha) kusalam karitvá kammam tidasánam sahavyatam patto ti ácikkhi. Bráhmano áha: appam vá bahum vá naddasáma dánam dadantassa sake agáre

« cod. soka.

Digitized by Google

uposathakammanı vá, tádi sakena kammena gato 'si (c. yi) devalokan ti. Mánavo áha: ábádhiko 'ham dukkhito báhagiláno áturarúpo 'mhi (c. mahi) sake nivesane, Buddham vigatarajam vitinuakamkham addakkhim, sugatam anomapamñam, sváham muditamano pasannacitto añjalim akarim Tathágatassa, táham (tenâham?) kusalakammam (adde: akatvá?) tidasánam sahavyatam patto ti. Tasmim kathente kathente yeva bráhmaņassa sakalasaríram (c. -ra) pítiyá paripúri, so tam pítim pávadanto: acchariyam vata abbhutam, añjalikammassa ayam ídiso (c. idiso) vipáko, aham pi muditamano pasannacitto ajj' eva Buddham saranam gacchámíti áha (c. ábha). Atha nam mánavo:

Ajj' eva Buddham saranam vajámi dhammam ca samghañ ca pasannacitto , tath' eva sikkháya padáni pañca akhandapulláni samádiyassu: Pánátipátá viramassu khippam, loke adinnam parivajjayassu, amajjapo, má ca musá bhanáhi, sakena dárena ca hohi tuttho ti áha .

So sádhú ti sampaticchitvá imá gáthá abhási: Atthakámo 'si me yakkha, hitakámo 'si devate, karomi tuyham vacanam, tvam asi ácariyo mama. Upemi Buddham saranam dhammañ câpi anuttaram samghañ ca, naradevassa gacchámi saranam aham. Pánátipátá viramámi khippam, loke adinnam parivajjayámi, amajjapo, no ca musá bhanámi,

sakena dárena ca homi tuttho ti.

Atha nam devaputto: bráhmanagehe bahum dhanam atthi, Şattháram upasamkamitvá dánam dehi, dhammam sunáhi,

« cod. pasanta-. . . cod. abha. c cod. no.

pañham (c. pañam) pucchá ti vatvá tatth' ev' antaradháyi. Bráhmano pi geham gantvá bráhmanim ámantetvá: bhadde aham samanam Gotamam nimantetvá pañham pucchissámi, sakkáram karohiti vatvá viháram gantvá Sattháram n' eva abhivádetvá na patisantháram katvá ekamantam thito: bho (Jotama adhivásehi me ajjatanáya bhattam saddhim bhikkhusamghená ti áha. Satthá adhivásesi, so Satthu adhivásanam viditvá vegena gantvá sakanivesane khádaniyam bhojaniyam patiyadapesi, Sattha bhikkhusamghaparivuto tassa geham gantvá pamňattásane nisídi, bráhmano sakkaccam parivisi. Mahájano sannipati, miccháditthikena kira Tathágate nimantite dve janakáyá sannipatanti, miccháditthiká: ajja samanam Gotamam pamhapuccháya (c. -hamp-) vihethiyamánam passissámá ti sannipatanti, sammáditthiká: ajja Buddhavisayam Buddhalílham passissámá ti sannipatanti. Atha bráhmano katabhattakiccam Tathágatam upasamkamitvá nivásane nisinno pañham pucchi: bho Gotania tumhákam dánam adatvá pújam akatvá dhammam asutvá uposathavásam avasitvá kevalam manopasádamatten' eva sagge nibbattá náma hontíti; bráhmana kasmá mam pucchasi, na nu te puttena Maddhakundaliná mayi manam pasádetvá attano sagge nibbattabhávo kathito ti; kadá bho (Jotamá ti; na nu tvam ajja susánam gantvá kanto (kandanto?) avidúre báhá paggayha kandantam ekam mánavam disvá: alamkato Maddhakundalí málábhárí haricandanussado ti dvíhi janehi kathitakatham pakásento sabbam Maddhakundalivatthum kathesi, ten' ev' etam Buddhabhásitam náma játam kathetvá pana na kho bráhmana ekasatam na dve atha kho mayi manam pasádetvá sagge nibbattánam gananá n' atthiti áha. Mahájano (c. -jáno) na nibbematiko (c. -ke) hoti, ath' assa anibbematikabhávam viditvá Satthá Maddhakundalidevaputto vimánen' eva saddhim ágacchatú ti adhitthási, so tigávutappamáno n' eva dibbábharanapatimanditena attabhávenågantvá

· Digitized by Google

vimánāvaruyha (c. vimánámaruyha) Sattháram vanditvá ekamantam atthási. Atha nam Satthá: tam imam sampattim (c. -tti) kim kammam katvá patilabhíti pucchanto:

Abhikkantena vannena yá tvam titthasi devate, obhásentí disá sabbá osadhí viya táraká, pucchámi tam devi mahánubháve:

manussabhútá kim akási puññan ti

gátham áha; devaputto: ayam bhante tumhesu manam pasádetvá laddhá ti; mayi manam pasádetvá laddhá te ti; áina bhante ti. Mahájano devaputtam oloketvá: acchariyá vata bho Buddhaguná, Adinnapubbakabráhmanassa náma putto amnam (c. anam) kinci pumnam (c. punam) akatvá Satthari manam pasádetvá evarúpasampattim patilábhíti tutthim pave-Atha nesam kusalákusalakammakarane mano pubbañdesi. gamo mano settho, pasannena hi manena katakammam devalokam manussaloká (c. -kam) gacchantam puggalam cháyá va na vijahatîti idam vatthum kathetvá anusandhim ghatetvá patitthápitamattikam sásanam rájamuddáya lacchanto viya dhammarájá imam gátham áha: Mano pubbangamá etc. Tattha mano ti avisesena sabbam pi catubhúmakacittam vuccati, imasmini pana pade ... somanassa sahagatam nánasampayuttacittam eva labbhati ; ... d h a m m á ti vedanádayo tayo khandhá ; ... p asan n e n â ti anabhijjhádíhi gunehi pasannena... Gáthápariyosáne caturásítiyá pánasahassánam dhammábhisamayo ahosi. Maddhakundalí devaputto sotápattiphale patitthahi, tathá Adinnapubbako bráhmano, so táva mahantam vibhavam Buddhasásane vippakiríti. Maddhakundalivatthum.

Et hæc et superior fabula, ut aliæ quoque, ex opere aliquo versibus composito transcriptæ esse videntur, ejus scilicet generis, quod puránam dicitur, cujus reliquias exhibent et versus toti fabulis immixti sermone antiquitatem prodentes, et versuum fragmenta rhythmi quibusdam vestigiis insignita.

499

7• Digitized by Google Ad hos versus graviores quæ insuper apud Upham (Mahávansi vol. III. p. sos sq.) occurrunt, etiamsi inepta, supplendi tamen causa afferam. Primi hemistichii sensum sic exprimit: thought is the root and the principal thing which marks every intention; et versus vario modo enarrat: the mind is the origin of all the different thoughts, and whatsoever sins a person does by means of his mind, they go together with him or her into his or ther next life in hell, in the same manner as a wheel goes after an ox who draws it etc.; as the wheels of a cart follow always the bullocks wherever they draw it, a person who has once committed such sin, follows his custom of committing sins wherever he is born again; et: as the shadow of a man will not leave him at any time, a person who has once done a god act, will not forget to do good acts always wherever he is born etc.

w. 3-4. Locus: Jetavanam. Persona: Tissatthero.

Tattha akkocchíti akkosi; avadhíti pahari; ajiníti kutasakkhim otáranena vá vádapativádena vá káranuttariyakáranena vá ajesi; ah ásíti mama santakam pattádisu kiñcid eva avahari; ye tan ti ye keci devá vá manussá vá gahatthá vá pabbajitá vá tam akkocchi man ti ádivatthukam kodham sakatadhuram viya nánápútimacchádíni viya ca kusádíhi punappunam vethentá upanayhan ti tesam sakim uppannam veram na sammatíti;... tes u pamádena uppannam pi veram iminá anupanayhantesu (c. -nayhanne) nirindhano viya játavedo upasammatíti.

A kk o c c h i aoristus est radicis kus (sanscr. kruç), sanscritice esset ákrauxít, quod quidem a grammaticis ignoratur, vide Westergaardii Radices s. v. Sanscriticum x fere kkh fit, rarius cch et quidem h. l. euphoniæ causa in vicinitate soni k, cfr. tacchaka, kucchi. A j i n i aor. radicis ji; stirpes illæ, quæ

radicis incremento ortæ (den udvidede Rodform, cfr. Westerg. Sanskrit Formlære p. 42) variis temporibus modisque formandis inserviunt, latius aliquanto palice quam sanscritice patent, v. c. fut. pápunissati, pahinissati, vijinissati; aor. tussimsu, kujjhimsu, paribhunji, ganhimsu, cintayimsu; inf. paribhunjitum, ganhitum ger. pativijihitva, sannayihitvá, patisunitvá, ugganhitvá. In passivo idem occurrit, quo fit, ut lingua palica passivos habeat infinitivos et passiva gerundia v. c. vimuccimsu, muccitum (act. muñcitum), muccitvá (act. muñcitvá), jinitabba. Ahási sansc. ahársít aor. a rad. har sansc. hr. Up an ayihan ti a rad. nah, forma est ex upanayhanti diducta. Metathesin litteræ h (sive primitivæ sive ex sibilanti ortæ), linguam palicam cum sanscritica comparans, invenies in confinio nasalium et semivocalium, ex. gr. pañha, unha, ganháti, jimha, gimha, amhamaya, muyhati, mayham, jivhá, atque in initio verborum vocalibus insertis: rahada, naháru, mihita; sansc. praçna, usna, grhnáti, jihma, grísma, acmamaya, muhyati, jihvá, hrada, snáyu, smita. Verborum diductio, vocalibus occursus consonantium evitandi causa insertis, adest in exemplis: sakkunáti, rajunam, pápunáti, sineha, paduma, sumarati, silesuma, sukhuma, cetiya, hammiya, iriyá, ativiya, visiya, vajira, hiri, araha, kilesa, gilána, siloka, hiládati. Eadem metathesis eademque diductio reperitur in payirupásati, kayirátha, kayirati etc.

Exstat in codd. A et B lectio: tesupasammati, que haud dubie admitti potest, sive prior vox ex auctoritate commentatoris pro locativo apocopato tes(u) habenda sive pro genitivo tes(am), quod quidem parallelismus prioris versus commendare videtur.

Si grammaticis sanscriticis credendum est (Boehtl. Chrest. p. 447), secundo hemistichii loco pæone tertio uti non licet, attamen in Dhammapado, præter v. s (-nayihanti), invenies: v. 118 kayirátha, v. 236 papatanti, v. 139 vata dametha (c. B dammetha), v. 944 ahirikena, quod tamen in ahirfkena emendari potest. Adnumerandus est v. 389, si vera est lectio (-pahareyya), quam comm. et c. B præbent. Pæon quartus (ajini mam) in pede tertio itidem non permissus in v. 154 quoque exstat, attamen illic gahakútam facile corrigi potest.

Gogerly (Sp. Hardy p. 29) hos versus sic vertit: Their anger is not subdued who recal to mind — he abused me. he struck me, he conquered me, he plundered me. But their anger is subdued who do not recal to mind — he abused me, he struck me, he conquered me, he plundered me.

v. 5. Locus: Jetavanam. Persona: Káliyakkhiní.

Tattha na h i verená ti yathá hi khelasimghánikádiasucimakkhitatthánam (c.-lamsi-) teh' eva asucíhi dhovanto suddham duggandham kátum asakkoti (c.-konti) atha kho tam thánam .,. asuddhatarañ ca duggandhatarañ ca hoti evam evam akkosantam (c. asakkontam *) paccakkosanto paharantam (c. parantam) patiharanto verena veram vúpasametum na sakkoti atha kho bhiyyo veram eva karoti...; yathá pana táni kheládíni asucíni vippasannena udakena dhoviyamánáni (c. ddho-) nassanti tam thánam suddham hoti niggandham evam eva averena khantimettodakena yonisomanasikárena paccayekkhanena veráni vúpasammanti patippassambhanti abhávam gacchanti; e s a d h a m m o san a n t a n o ti esa averena verúpasamanasamkháto poránako dhammo sabbesam buddhapaccekabuddhakhínásavánam gatamaggo ti.

Sammant' idha cfr. v. s4 pariphandat' idam, v. 149 yán' imáni, alápún' eva, v. 209 pihet' attá-, v. 274 n' atth' añño, v. 376 patisantháravutt' assa, Kammav. ed. Spiegel p. 7, l. 18 tunh' assa. Sanantano sans. sanátano, cfr. Vañgísa, náñga (?), nañgara; Burnouf: Introd. p. 621. Ad ultima verba

· Emendationem cl. Westergaardio debeo.

Digitized by Google

tfr. Manu 4, 128. Rámáyana ed. Gorr. 3, 18/24, 8/13. Maliábh. 12, 4740 cet.

Gogerly sic vertit: Anger will never be appeased by anger, but by gentleness. This is the doctrine of the ancients.

v. 6. Pare ca na vijánantîti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto kosambake bhikkhú árabbha kathesi. Kosambiyam hi Ghositáráme pañcasatapariváre dve bhikkhú vijarimsu Vinayadharo ca Dhammakathiko ca. Tesu Dhammakathiko ekadivasam saríravañjim (?) katvá udake kotthake (?) ácamanaudakávasesam bhájane thapetvá nikkhami; pacchá Vinayadharo tattha pavittho tam udakam disvá nikkhamitvá itaram pucchi: ávuso tayá udakam thapitan ti; áma ávuso ti; kim pan' ettha ápattibhávam na jánásíti (c. -siti); áma na jánámiti; hoť ávuso ettha ápattiti; tena hi patikarissámi tan ti; sace pana te ávuso asañcicca asatiyá katam n'atthi ápattiti (c. -ttiti) so tassa ápattiyá anápattiditthi ahosi. Vinayadharo pi attano nissitakánam : ayam Dhammakathiko ápattim ápajjamáno pi na jánátíti árocesi; te tassa nissitake disvá: tumhákam upajjháyo ápattim ápajjitvápi ápattibhávam na jánátíti (c. -náti) áhamsu ; te gantvá attano upajjháyassârocesum, so evam áha: Vinayadharo pubbe anápattîti vatvá idáni ápattîti vadati, musávádí (c.-di) eso ti; te gantvá: tumhákam upajjháyo musávádíti evam annamannakalaham vaddhayimsu. Tato Vinayadharo okásam labhitvá Dhammakathikassa ápattiyá ukkhepaniyakammam akási, tato pattháya tesam paccayadáyaká upatthakapi dve kotthásá (c. -se) ahesum, ovádapatiggáhaká bhikkhuniyo pi árakkhadevatâpi sanditthasambhattá ákásatthadevatâpîti yáva brahmaloká sabbe puthujjaná dve, pakkhá ahesum, cátummahárájikam áditvá yáva akanitthabhavaná pan' idam koláhalam agamási. Ath' eko amñataro bhikkhu Tathágatam upasamkamitvá: ukkhepakáyam(?) dhammiken'evâyam kammena

ukkhitto, ukkhittánuvattakánam adhammikena kammena ukkhitto ti laddhim ukkhepehi váriyamánánam pi ca tesam tam anupariváretvá vicaranabhávam árocesi (----?). Bhagavá samaggá kira hontú ti dve váre pesetvá na icchanti bhante samaggá bhavitun ti sutvá tatiyaváre bhinno bhikkhusamgho ti bhinno bhikkhusamgho ti tesam santikam gantvá ukkhepakánam úkkhepane itaresañ ca ápattivá adassanáva (c. -dasa-) ádínavam (c. ádi-) kathetvá puna tesam tatth' eva ekasímáya uposathádíni anujánitvá bhattaggádisu bhandanajátánam ásanantarikáya nisíditabban ti bhattaggevam(?) paññápetvá idáni bhandanajátá viharantíti sutvá tattha gantvá alam bhikkhave má bhandanan ti ádíni (c. -di-) vatvá bhikkhave bhandanakalahaviggahavivádá nám' ete anatthakáraká, kalaham nissáya hi latukikâpi sakuniká hatthinágam jívitakkhayam pápesíti (c. -siti) Latukikajátakam kathetvá bhikkhave samaggá hotha, má vivádatha, vivádam nissáya hi anekasahassavaddhaká jívitakkhayam pattá ti Vaddhakajátakam kathesi, evam pi tesu vacanam anádiyamtesu amnatatena dhammavádiná Tathágatassa vihesam (?) anicchantena: ágametu bhante Bhagavá dhammassámi appossukko bhante Bhagavá ditthadhammasukhaviháram anuyutto viharatu mayam tena bhandanena kalahena viggahena vivádena pañňávissámá ti vutte bhútapubbam bhikkhave Báránasiyam Brahmadatto náma Kásirájá ahosíti (c. -siti) Brahmadattena Díghatikosalarañño rajjam acchinditvá amfiátakavesena vasantassa máritabhávañ c'eva Díghávukumárena attano jívite dinne tato pattháya tesam samaggabhávañ (c.-ggá-) ca kathetvá tesam hi náma bhikkhave rájánam adinnasatthánam evarúpam khantisoraccam bhavissati, idha kho tam bhikkhave sohetayam (?), tumhe evam svákkháte (c. -o) dhammavinaye pabbajitá samáná khamá ca bhaveyyátha soratá cá ti ovaditvapi n'eva te samagge kátum asakkhi. So táya ákinnaviháratáya ukkanthito: aham kho idáni ákinno dukkham viharámi, ime ta bhikkhú (c. -u) mama vacanam na karonti, yannúnáham

(c. -nnu-) eko ganamhá vúpakattho víhareyyan ti cintetvá Kommbiyam pindáya caritvá anapaloketvá bhikkhusamgham ekako va attano pattacívaram ádáya Bálakalonakárámam gantvá tattha Bhagutherassa ekavárikavattham kathetvá pácínavamsamigadáve tinnam kulaputtánam sámaggiyarasánisamsam kathetvá yena párilevvakam tad avasari, tatra sudam Bhagavá párilevvakam upanissáya Rakkhitavanasande bhaddasálamúle párileyyakena hatthina upatthiyamano phasukam vassavasam vasi. Kosambiyam vásino pi kho upásaká viháram gantvá Sattháram apassantá kuhim bhante Satthá ti pucchitvá párileyyavanasándam gato ti; kimkáraná ti; amhe samagge kátum váyami, vayam pana na samaggá ahumhá ti; bhante tumhe Satthu santike pabbajitvá tasmim sámaggim karonte samaggá nahuvatthá ti; evam ávuso ti; manussá: ime Satthu santike pabbajitvá tasmim sámaggim karonte pi samaggá na játá, mayam ime nissáya Sattháram (c. -ra) datthum na labhimha, imesam n' eva ásanam dassáma (c. -má) na abhivádanádíni karissámá ti, tato pattháya tesam sámicimattam (samiti-?) pi na karimsu. Te appaháratáva sussamáná katipáhen' eva ujuká hutvá amñamamñam accayam desetvá khamápetvá: upásaká mayam samaggá játá, tumhe pi no purimasadisâpi hothá ti (c. pi) áhamsu; khamápite pana vo bhante Satthá ti; na khamápito ávuso ti; tena hi Sattháram khamápetha, Satthu khamápitakále mayam pi tumhákam pubbasadisá bhavissámá ti. Te antovassabhávena Satthu santikam gantum avisahanta dukkhena tam antovassam vítinámesum. Satthá pana tena hatthiná upatthiyamáno sukham vasi, so pi hi zanamhá saphásuvihárattháy' eva tam vanasandam pávisi, yathaha: aham kho akinno viharami, hatthihi hatthinihi hatthikalabhehi atticchápehi (hatthi-?) chinnaggáni c'eva tináni khádámi, bbhagge bhaggañ ca me sákhábhañgam khádanti, aviláni ca pániyáni pivámi, ogáhantassa me uttinnassa hatthiniyo káyam upaflighamsantiyo gacchanti; yannúnâham eko ganasmá vúpakattho

vihareyyan ti. Atha kho so hatthinago yutha apakkamma yena parileyyakarakkhitavanasando (c.-kamra-) bhaddasálamúlam yena Bhagavá ten' upasamkami, upasamkamitvá pana Bhagavantam vanditvá olokento amňam kiñci adisvá bhaddasálamúlam pádena paharanto tacchetvá sondáya (c. soddháya) sákham gabetvá sammajji, tato pattháya sondáya ghatam gahetvá pániyam paribhojaniyam upatthapeti, unhodakena atthe sati unhodakam patiyádeti, katham : hatthena kattháni ghamsitvá aggim (c. -i) páteti tam dárúni ukkhipanto (c. -e) jáletvá tattha tattha pásáne pavitvá dárudandakena pavaddhetvá paricchinnáya khuddakasondiyam (-?) khipati, tato hattham otáretvá udakassa tattabhávam jánitvá gantvá Sattháram vandati, Satthá udakan te tápitam párileyyá ti vatvá tattha gantvá naháyati, ath' assa nánávidháni phaláni áharitvá deti, yadá pana Satthá gámam pindáya pavisati tadá Satthu pattacívaram ádáya kumbhe patithápetvá Satthárá saddhim yeva gacchati, Satthá gámúpacáram patvá: párileyya ito pattháya gantum na sakká, áhara me pattacívaran ti áharápetvá gámam pavisati, so pi yáva Satthu nikkhamaná tatth' eva thatvá Satthu ágamanakále paccuggamanam katvá purimanaven' eva pattacívaram gahetvá vasanattháne otáretvá vattam dassetvá sákháya víjati, rattim válamigaparipanthaniváranattham mahantam dandam sondáva gahetvá Sattháram rakkhissámíti yáva arunuggamaná vanasandassa antarantarena vivarati, tato pattháya yeva kira so vanasando Rakkhitavanasando náma játo, arune (c. -o) uggate (c. -he) mukhodakadánam ákatvá ten' eva upáyena sabbavattáni karoti. Ath' eko makkato tam hatthim (c. -i) uttháya samuttháya Tathágatassa abhisamácárikam karontam disvá aham pi kiñcid eva karissámíti vivaranto ekadivasam nimmakkhikam dandakamadhum disvá dandakam bhañjitvá dandaken' eva saddhim madhupatalam Satthu santikam haritvá kadalipattam chinditvá tattha thapetvá adási, Satthá ganhi, makkato: karissati nu kho paribhogam na karissatîti olokento gahetvá nisinnam

disvá kin nu kho (c. ko) cintetvá dandakotivam gahetvá parivattetvá upadhárento andakáni disvá táni sanikam apanetvá adási, Satthá paribhogam akási, so tutthamánaso tam tam sákham gahetvá naccanto atthási, ath'assâgahitasákhâpi akkantasákhâpi bhijji, so ekasmim khánumattake patitvá nibbiddhagatto pasannen' eva cittena kálam katvá távatimsabhavane timsayojanike kanakavimáne nibbatti, accharásahassasapariváro ahosi. Tathágatassa tattha hatthinágena upatthiyamánassa vasanabhávo sakalajambudípe (c. -bú-) pákato ahosi, Sávatthinangarato Anáthapindiko Visákhá maháupásiká ti evam ádíni mahákuláni Ánandattherassa sásanam pahinimsu (c. -han-): Sattháram no bhante dassethá ti, disávásino pi ca pañcasatá bhikkhú vutthavassá Ánandattheram upasamkamitvá: cirassutá no Ánanda Bhagavato sammukhá dhammikathá, sádhu mayam ávuso Ánanda labheyyáma, Bhagavato sammukhádhammikathasavanáyá (?) ti yácimsu (c. yám-), thero te bhikkhú ádáya tattha gantvá: temásam ekavihárino Tathágatassa santikam ettakehi (c. etth-) bhikkhúhi saddhim upasamkamitum ayuttan (c. áy-) ti cintetvá te bhikkhú bahi thapetvá ekako Sattháram upasamkami, párileyyako tam disvá dandam ádáya pakkandi, Satthá oloketvá: apehi párileyyaka má cárayi (vá-?), Buddhupattháko eso ti áha, so tatth' eva dandam chaddetvá pattacívarapatiggahanam ápucchi, thero na adási, náñgo: sace uggahimtavatto (-hita-?) bhavissati Satthu nisídanapásánaphalake parikkháram na thapesíti (-essatíti ?) cintesi, thero pattacívaram bhúmiyam thapesi, vattasampanná hi garúnam ásane vá sayane vá attano parikkháram na thapenti, thero Sattháram vanditvá ekamantam nisídi, Satthá ekako ágato síti pucchitvá paňcasatehi bhikkhúhi saddhim ágatabhávam sutvá kaham pan'ete ti vatvá tumhákam cittam ajánanto bahi thapetvá ágato 'mhîti vutte pakkosáhi ne ti, thero tathá akási. Satthá tehi saddhim patisantháram katvá tehi bhikkhúhi: bhante Bhagavá buddhasukhumálo ca tumhehi temásam ekakehi titthantehi nisídantehi ca dukkaram katam, vattapativattakárako pi mukhodakádidáyako pi nâhosi (c. -há-) mamne ti vutte bhikkhave párileyyakahatthiná mama sabbakiccáni katáni, evarúpam hi saháyakam labhantena ekate vasitum yuttam, alabhantassa ekacárikabhávo vaseyyá ti vatvá ime Nágavagge tisso gáthá abhási:

Sace labhetha nipakam saháyam, saddhimcaram sádhuviháridhíram, abhibhuyya sabbáni parissayáni careyya ten' attamano⁴, satímá. No ce labhetha nipakam saháyam, saddhimcaram sádhuviháridhíram, rájá ca rattham vijitam paháya eko care mátangaramño va nágo. Ekassa caritam seyyo, n' atthi bále saháyatá, eko care na ca pápáni kayirá appossukko mátangaramño va nágo⁴ ti.

Gáthápariyosáne pañcasatâpi te bhikkhú arahatte patițthahimsu. Ánandatthero Anáthapindikádíhi pesitam sásanam árocetvá: bhante Anáthapindikapamukhá pañca ariyasávakakotiyo ágamanam paccásimsantîti áha, Satthá: tena hi ganháhi pattacívaran ti pattacívaram gáhápetvá nikkhami. Nágo gantvá magge tiriyam atthási, kim karoti bhante nángo ti; tumhákam bhikkhave bhikkham dátum paccásimsatîti, dígharattam kho panâyam mayham upakáro, n'assa cittam kopetum vaddhati, nivattatha bhikkhave ti Satthá bhikkhú gahetvá nivatti; hatthí pi vanasandam pavisitvá pana sakadaliphaládíni nánáphaláni samharitvá rásim katvá puna divase pañcasatabhikkhúnam (c. -tá-) adási, pañcasatá bhikkhú sabbáni khepetum nâsakkhimsu, bhattakiccapariyosáne Satthá pattacívaram gahetvá nikkhami, nágo bhikkhúnam antarantarena gantvá Satthu purato tiriyam atthási, kim karoti

• c. -no.

V. 378-330.

c cod. nango.

bhante ti, ayam bhikkhave tumhe pesetvá mam nivattesi, atha namSatthá: párileyya idam mama anivattitagamanam (c. -tanga-), tava iminá attabhávena jhánam vá vipassanam vá maggaphalam vá n'atthi, tittha tvan ti áha (c. aham), na sutvá nágo mukhe sondam pakkhipitvá rodanto pacchato pacchato agamási, so hi Sattháram nivattetum labhanto ten' eva nivámena vávajívam pati-Satthá pana gámúpacáram patvá: párileyya ito jaggeyya. pattháya tava abhumimanussáváso saparipanto (-?), tittha tvan ti áha, so rodamáno thatvá Satthari cakkhupatham (c. -khump-) vijahante hadayena phalitena kálam katvá Satthari pasádena távatimsabhavane timsayojanike (c. -ko) kanakavimáne accharásahassamajjhe nibbatti, Párileyyakadevaputto yev'assa námam ahosi. Satthâpi anupubbena Jetavanam agamási, kosambaká bhikkhú Satthá kira Sávatthim gato ti sutvá Sattháram khamápetum tattha agamamsu; Kosalarájá te kira kosambaká bhandanakáraká bhikkhú ágacchantíti sutvá Sattháram upasamkamitvá; cham bhante tesam mama vijitam pavisitum na dassámíti áha: mahárája sílavantá te bhikkhú, kevalam amñamaññam vivádena mama vacanam na ganhimsu, idáni mam khamápetum ágacchanti, ágacchantu mahárájá ti (c. -m); Anáthapindiko pi: aham tesam viháram pavisitum na dassámíti vatvá tath' eva Bhagavatá patikkhitto tunhí ahosi. Sávatthiyam anuppattánam pana tesam Bhagavá ekamante vicittam kárápetvá senásanam dápesi, amne bhikkhú tehi saddhim ekato na nisídanti na titthanti, ágatágatá Sattháram pucchanti: kanam mete (kaham ete?) bhante bhandanakáraká kosambaká bhikkhú ti. Satthá ete ti dasseti (c. addit: te) ete ca ete kirá ti ágatágatehi anguliyá (c. -yya) dassiyamáná lajjáya sígham ukkhipitum asakkontá Bhagavato pádamúle nipajjitvá Bhagavantam khamápesum, Satthá: bháriyam (c. há-) vo bhikkhave katam, tumhe náma mádisassa Buddhassa santike pabbajitvá mayi sámaggim karonte mama vacanam (c. vaca) na karittha, poránakapanditapi vajjhappattánam mátápitunnam ovádam sutvá tesu jívitá voropiyamánesu pi tam anatikkamitvá pacchá dvísu ratthesu rajjam káravimsú ti vatvá puna Devakosambikajátakam kathetvá: evam bhikkhave Díghávukumáro mátápitusu jívitá voropiyamánesu pi tesam ovádam anatikkamitvá Brahmadattassa dhítaram labhitvá dvísu Kásikosalaratthesu rajjam karesi (c. -ro-), tumhehi pana mama vacanam akarontehi bháriyam katan ti vatvá imam gátham áha: Pare ca etc. Tattha pare ti pandite thapetvá tato amñe, bhandanakáraká (c. -a) pare náma, te tattha samghamajjhe koláhalam karontá: mayam yamámas e uparamáma nassáma satatam samitam maccusantikam gacchámá ti na jánanti; ye ca tattha vijánantíti ye tattha panditá mayam maccusamípam gacchámá ti vijánanti; tato sam manti medhagá ti, evam hi te jánantá yonisomanasikáram uppádetvá medhagánam kalahánam vúpasamáya patipajjanti, atha nesam táya patipattivá te medhagá sammantíti. Atha vá pare cá ti pubbe mayá má bhikkhave bhandanan ti ádíni vatvá ovadiyamánâpi mama ovádassa apatiggahanena amamaká pare; mayam chandádivasena micchágahanam gahetvá ettha samghamajjhe yamámase bhandanádínam vuddhiyá váyamámá ti na vijánanti... Gáthápariyosáne sampattabhikkhú sotápattiphaládisu patitthahimsú ti. Kosambakavatthum.

Yamámahai. In hac forma palica lingua et sanscritice esset yamámahai. In hac forma palica lingua et sanscritica rem susceperunt altera alterius, sonum enim s in suffixo verbali mase (ex masai, forma e masi vedorum amplificata) lingua palica servavit, sanscritica vero in h convertit. Yamámase ex altera commentatoris interpretatione intelligendum est: jurgia ut augeamus enitemur; vijánanti tum esset: sapiunt. His vero duabus interpretationibus relictis melius fortasse verteremus: oportet, ut hic nos cohibeamus.

Digitized by Google

Gogerly sic vertit: Persons do not reflect, we shall speedily die; if any do thus reflect, their quarrels speedily terminate.

v. 7-8. Locus: Setavyanangaram. Personæ: Cúlakálo et Mahákálo.

Tattha subhánupassîti (c. -siti) subham anupassantam, itthárammane (c. -no) mánasam vissajjetvá viharantan (c. -ran) ti attho; yo hi puggalo nimittagáham anuvyañjanagáham (c. anubyañj-); ganhanto nakhá sobhaná ti (c. sobhati) ganháti, añgulivo sobhaná ti (c. -náti) ganháti, hatthapádajamghá úru kari (?) udaram thaná gívá otthá dantá mukham (c. mukhá) násá akkhíni kanhá bhamuká nalátá (c -tam) kesá sobhaná (c. -ná) ti ganháti, kesá lomam (c. -má) nakhá dantá taco sobhaná ti ganháti, vanno subho samthánam subhan ti ganháti, ayam subhánupassí (c. -ssi) náma, tam evam subhánupassíviharantam; ... kámavyápádavihimsávitakkavasikatáya (c. -kkamvasik-) ku sítam; hínavíriyan ti nibbiriyam catusu iriyápathesu viriyakaranasamrahitam; pasah at îti abhibhavati (c. abhavati) ajjhottharati; váto rukkham va dubbalan ti balavaváto chinnatate játam dubbalarukkham viya; yathá hi so váto tassa rukkhassa pupphapalásádim pi sádeti khuddasákhâpi bhañjati samúlakam pi tam rukkham ubbattetvá pátetvá uddhamúlam adhosákham (c.-khám) katvá gacchati evam evam evarúpam puggalam anto uppanno kilesamáro pasahati...; a s u b h á n u p a s s îti (c. -passiti) dasasu ahesum (asubhesu?) amnataram asubham passantam patikkúlamanasikárentam kese asubhato passantam lome nakhe dante tacam vannam santhánam asubhato passantam; indriyesú ti chasu indrivesu susamvutam nimittádigáharahitam pihitadváram ...

Ca amattaññum sive legendum est c'amatt-, ut v. 191 c'atth-, v. 11 vat'ayam, v. 17 ovadeyy'anus-, v. 826 ajj'aham cet., sive câmatt-, ad analogiam v. 298 câhu, v. 85 athâyam, v. 396 vâham cet. Pasahati máro ionicus a minori removeri potest pasahatí legendo, cfr. notam ad v. 1. Asubhánupassíviharantam commentator solvit in asubha et anup-, guod vix permitti potest, quum anupassin in altero versu altero sensu sumendum esset; cfr. tamen vv. s49-50, Spence Hardy p. 947. Viharantam recitandum est vih'rantam, quæ enim in lingua palica metri causa fit contractio verborum (cfr. ad v. s. opposita diductioni ad v. s commemoratæ) in formam antiquiorem, licentia quadam poetica etiam alias locum habere videtur ita ut vocalis interdum ut Hebræorum Sh'va legenda sit, cfr. in pede primo vv. 82. 183. 918. 228. 387. 389. (8. 72. ss. 153. 185. 927. 271. 411), in pede secundo vv. 7. s. 27. 47. AS. ps. 182. 185. 275. 283. 292. 802. 838, in pede tertio vv. p. 14. 126. 181. 281. 282. 288. 291. 802. 864. 879. Na-ppasahati máro recita -sah'tí máro.

Gogerly: He who lives regarding the pleasures of existence, with unrestrained passions, immoderate in food, indolent, unpersevering, Máraya (lust) will certainly subdue him, as the feeble tree is overturned by the blast. He who lives meditating on the evils of existence etc.

v. 9-10. Anikkasávo ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Rájagahe Devadattassa kásávalábham árabbha kathesi. Ekasmim hisamaye dve aggasávaká pañcasate pañcasate attano pariváre ádáya Sattháram ápucchitvá Jetavanato Rájagaham agamamsu; Rájagahavásino dve pi tayo (pi?) bahú pi ekato hutvá ágantukadánam adamsu. Ath' ekadivasam áyasmá Sáriputto anumodanam karonto: upásaká eko`sayam dánam deti param na samádapeti, so nibbattanibbattattháne bhogasampadam labhati no parivárasampadam, eko param samádapeti sayam na deti, so nibbattanibbattattháne parivárasam-

padam labhati no bhogasampadam, eko sayam pi na deti param pi na samádapeti, so nibbattanibbattattháne kañjikamattam pi kucchipúram na labhati, anátho hoti nippaccayo, eko sayam pi deti param pi samádapeti, so nibbattanibbattattháne attabhávasate pi attabhávasahasse pi attabhávasatasahasse pi bhogasampadam c'eva parivárasampadañ ca labhatiti evam dhammam desesi. Tañ c'eko panditapuriso sutvá: acchariyam vata bho dhammadesanásu káranam kamitam, mavá imásam dvinnam sampattínam nipphádakammam kátum vaddhatîti cintetvá bhante sve mayham bhikkham ganhatú (c. -tí) ti theram nimantesi; kittakehi te bhikkhúhi attho upásaká ti; kittaká pana vo bhante parivárá ti; sahassam upásaká ti; sabbe va saddhim sve bhikkham ganhatha bhante ti; thero adhivásesi ; upásako nañgaravíthiyam (c. -vi-) caranto : amma táta mayá bhikkhusahassam nimantitam, tumhe kittakánam bhikkhúnam bhikkham dátum sakkhissatha, tumhe kittakánan ti samádapeti; manussá attano attano pahenakaniyámena: mayam dvinnam dassáma, mayam vísatiyá, mayam satassá ti áhamsu (c. ah-); upásako: tena hi ekasmim tháne samágamam katvá ekato va pacissáma, sábbe tilatandulasappipánítádíni (c. -phánit-) samáharathá ti ekattháne samáharápesi. Ath' assa eko kutimbiko sahassagghanakam gandhakásávavattham datvá: sace te dánavaddham na-ppahoti idam vissajjetvá tadá dánam púreyyási, sace pahoti yass' icchasi tassa bhikkhuno dadeyyásîti áha; tassa sabbam dánavaddham pahosi, kiñci únam náma nâhosi. So manusse pucchi: idam ayyá (c. -o) kásávam ekena kuțimbikena evam náma vatvá dinnam atirekam játam, kassa nam demá ti; ekacce: Sáriputtattherassá ti áhamsu (c. ah-), ekacce: thero sassapákasamaye ágantvá gamanasílo Devadatto amhákam mañgalámañgalesu saháyo udakamaniko viya niccappatitthito, tassa tam demá ti áhamsu, sambahulikáya katáya pi Devadattassa dátabban ti cattáro bahutará ahesum, atha nam

8

er y

Devadattassa adamsu, so tam chinditvá samvidahitvá nivásetvá párupitvá vicarati; tam disvá: na idam Devadattassa anucchavikam, Sáriputtattherassa anucchavikam, Sáriputtattherassa anucchavikam (c. -ko) Devadatto attano ananucchavikam (c. anucch-) nivásetvá párupitvá vicaratíti vadimsu. Ath' eko disávásiko bhikkhu Rájagahato (c.-ha) Sávatthim gantvá Sattháram vanditvá katapatisantháro (c.-tthá-) Satthárá dvinnam aggasávakánam phásuviháram pucchito (adde: tato) pattháva sabbam tam pavattim árocesi, Satthá: na kho bhikkhave idán' ev' eso attano ananucchavikam vattham dháreti, pubbe pi dháresi yevá ti vatvá atítam áhari: Atíte Báránasiyam Brahmadatte rajjam kárente Báránasivásí (c. -si) eko hatthimárako hatthí (c. -i) máretvá dante ca nakhe ca antáni ca ghanamamsañ ca áharitvá vikkínanto (c. vikki-) jívikam kappeti; ath' ekasmim aramñe anekasahassá hatthí (c. -i) gocaram gahetvá gacchantá paccekabuddhe disvá tato pattháya gacchamáná gamanakále jannukehi (c. jann-) patitvá vanditvá pakkamanti; ekadivasam hatthimárako tam kiriyam disvá: aham ime kicchena máremi, ime ca gamanágamanakále paccekabuddhe vandanti, kin nu kho disvá vandantíti cintento kásávan ti sallakkhetvá mayap' idáni kásávam laddhum vaddhatíti cintetvá ekassa paccekabuddhassa játassaram oruyha naháyantassa tíre thapitesu kásávesu cívaram thenetvá tesam hatthinam gamanágamanamagge sattim gahetvá sasísam párupitvá nisídati, hatthí tam disvá paccekabuddho ti samñáya (c. samnásaya) vanditvá pakkamanti, so tesam sabbesam (c. sabba) pacchato gacchantam sattiya paharitvá máretvá dantádíni gahetvá sesam bhúmivam nikhanitvá (c. -ni-) gacchati; aparabháge Bodhisatto hatthiyoniyam pațisandhim gahetvá hatthijetthako yúthapati (c. -tí) ahosi, tadâpi so tath' eva karoti, mahápuriso attanoparisáya paribhánam (c.-nim) natvá kuhim ime hatthí (c. -i) gatá mandá játá ti

pucchitvá na jánáma sámíti vutte kuhimci gacchantá mam

anápucchantá (c. -pucchá) na gamissanti, paripanthena (c. -pantena) bhavitabban ti cintetvá etasmin tháne kásávam párupitvá nisinnassa santiká paripanthena bhavitabban ti parisamkitvá tam pariganhitum sabbe hatthí purato (c. pú-) pesetvá savam pacchá vilambamáno ágacchati, so sesahatthísu vanditvá gatesu mahápurisam ágacchantam disvá cívaram samharitvá sattim vissajji, mahápuriso satim upatthapento ágacchanto patikkamitvá sattim vañcesi (c. vadvesi), atha nam iminá hatthí (c. -i) násitá (c. -ná) ti ganhitum pakkhandi, itaro ekam rukkham purato katvá nilíyi, atha nam rukkhena saddhim sondáya parikkhipitvá gahetvá bhúmiyam potthessámíti tena níharitvá dassitam kásávam disvá sváham (sac'áham?) imasmim dussissámi anekasahassesu me buddhapaccekabuddhakhínásavesu lajjá va náma (c. addit: bhinna) bhavissatîti adhivásetvá tayá me ettaká násitá ti pucchi, áma sámíti vutte kasmá evam bháriyam kammam akási, attano ananucchavikam vítarágánam anucchavikam vattham paridahitvá evarúpam kammam karontena bháriyam tayá katan ti evañ ca pana vatvá uttarim pi nigganhanto: Anikkasávo kásávam — pe — sa ve kásávam arahatíti vatvá ayuttan te katan ti áha. Satthá imam dhammadesanam áharitvá: tadá hatthimárako (c. hatthí-) Devadatto ahosi, tassa (c. -á) niggáhako hatthinángo aham (c. ábh-) evá ti játakam samodhánetvá: na bhikkhave idán' eva pubbe pi Devadatto attano ananucchavikam vattham dháreti vevá ti vatvá imá gáthá bhási: Anikkasávo etc. Chaddantajátakenâpi ayam attho dípetabbo ti. Tattha an ikkasávo ti rágádíhi kasávehi sakasávo (c. sakavo) paridahessatîti nivásanapárupanaattharaņavasena (c. nívás-) paribhuñjissati, paridadhassatîti pi pátho; ... vantakasáv' assá ti catúhi maggehi vantakasávo chadditakasávo pahínakasávo assa; sílesú ti catupárisuddhisílesu; su sam áh i to ti suțthusamáhito sutthito ... Gáthápariyosáne disávásiko bhikkhu sotápanno játo, aññe pi bahusotápattiphaládíni pápunimsú ti

8*

desaná mahájanassa sátthiká ahosíti. Devadattassa dinnakásávavatthum.

A nikkasávo cfr. Mahábh. 12,566 sq. Paridahessati recita par'dah-; animadvertendum est in verbis dhá et thá aspirationem, a consonanti separatam, consonantem fieri, v. c. santhahati, upatthahati, utthahitvá, nidahanti, pidahápetvá (cfr. not. ad upanayihanti v. s). Simile quid in partic. dalha, múlha, lílha cet. fieri videtur, attamen in his littera h tantummodo spirans est, neque enim vocalis antecedens corripitur neque in metro conjunctio litterarum lh longam efficit syllabam. De dhá aliter sentit doctissimus Spiegel: Kammav. p. VII not. A rahati recita arhati; hanc verbi in formam antiquiorem contractionem, metri causa necessariam, videre licet multis aliis locis v. c. vv. 280. 30. 61. 79. 98. 112. 223. 267. 78. 53. 118. 64. 161. 162. 82. 422. Vantakasáv'assa cfr. v. 302 dukkhánupatiť addh-, v. 389 y' assa, v. 152 appassuť áyam, v. 174 tanuk' ettha, v. 304 asanť ettha, v. 387 yávanť ettha.

Gogerly: He who wears the yellow garment with a polluted mind, regardless of true doctrine, and destitute of a subdued spirit, is unworthy of the yellow robe. He is worthy of the yellow robe who is purified from lusts, established in virtue, of a subdued spirit, and conversant with true doctrine.

v. 11-12. Asáre sáramatino ti imam dhammadesanam Satthá Veluvane viharanto aggasávakehi niveditam Sañjayassa anágamanam árabbha kathesi. Tatrâyam anupubbikathá: Amhákam hi Satthá ito kappasatasahassádhikánam catunnam asamkheyyánam matthake Amaranañgare Sumedho náma bráhmanakumáro hutvá sabbasippe nipphattim (c. nippa-) patvá mátápitunnam accayena anekakotisamkham dhanam pariccajitvá isípabbajjam pabbajitvá Himavante vasanto jbánábhimňam nibbattetvá ákásena gacchanto Dípamkaradasabalassa Sudassa-

Digitized by Google

navihárato Rammanangarapavisanattháya maggam sodhiyamánam janam disvá sayam pi ekam padesam gahetvá tasmim asodhite yeva ágatassa Satthuno attánam setum katvá kalale attharitvá: Satthá sasávakasamgho kalalam anakkamitvá mam akkamanto gacchatú ti (c. -tutí) nipanno, Satthá tam disvá va: buddhamkuro esa, anágate kappasahassádhikánam catunnam asamkheyyánam pariyosáne Gotamo náma Buddho bhavissati; vyákato tassa Satthuno, aparabháge Kondañňo Mamgalo Sumano Revato Sobhito Anomadassí Padumo Nárado Padumuttaro Sumedho Sujáto Piyadassí Atthadassí Dhammadassí Siddhattho Tisso Phusso Vipassí (c. -ssi) Sikhí (c. -khi) Vessabhú (c.-u) Kakusandho Konágamano Kassapo ti lokam obhásetvá uppannánam imesam pi tevísatiyánam Buddhánam santike laddhavyákarano, dasa páramiyo dasa upapáramiyo dasa paramatthapáramiyo ti samatimsapáramiyo púretvá Vessantarattabháve thito pathavíkampanáni mahádánáni datvá puttadáram pariccajitvá áyupariyosáne Tusitapure nibbattitvá tattha yávatáyukam thatvá dasasahassacakkaváladevatáhi sannipatitvá (c. -mdevatáhasanti-) :

Kálo te mahávíra uppajja mátukucchiyam

sadevakan tárayanto bujjhassu amatam padan ti vutte pañca mahávilokanáni viloketvá tato cuto Sakyarájakule pațisandhim gahetvá tattha mahásampattiyá parihariyamáno anukkamena bhadrayobbanam patvá tinnam utúnam (c. utu-) anucchavikesu tísu pásádesu devalokasirim viya rajjasirim anubhavanto uyyánakíláya (c.-ki-) gamanasamaye anukkamena jinnavyádhimatasamkhyáte (c. jinna-) tayo devadúte disvá sañjátasamvego nivattitvá catutthaváre pabbajitam disvá sádhu pabbajjá ti pabbajjáya rucim uppádetvá uyyánam gantvá tattha divasam khepetvá Mañgalapokkharanítíre (c. -ni-) nisinno kappakavesam gahetvá ágatena Vissakammena devaputtena alamkatapatiyatto (c. -nto) Ráhulakumárassa játasásanam sutvá puttasinehassa balavabhávam (c. -vá-) natvá yáva idam bandhanam na vaddhati távad eva nam chindissámíti cintetvá sáyam nangaram pavisanto:

Nibbutá núna sá mátá nibbuto " núna so pitá,

nibbutá núna sá nárí, yassâyam ídiso patîti Kiságotamínámapitucchádhítábhásitam imam gátham sutvá aham imáya nibbutapadam sávitá ti muttáháram omuncitvá tassá pesetvá attano bhavanam pavisitvá sirisayane nipanno niddúpagatánam nátakitthínam vippakáram disvá nibbinnahadayo channam utthápetvá Kanthakam áharápetvá Kanthakam áruyha channasaháyo dasasahassacakkaváladevatáhi parivuto mahábhinikkhamanam nikkhamitvá Anománámanadítíre pabbajitvá anukkamena Rájagaham gantvá tattha pindáya caritvá Pandavapabbatapabbháre (c. paddha - bbáre) nisinno Magadharamño rajjena nimantiyamáno tam patikkhipitvá sabbamňútam (c. -ňu-) patvá attano vijitam ágamanattháya tena gahitapatimno (c. -mp-) Álárañ ca Uddakañ (c.uda-) ca upasamkamitvá tesam santike adhigatavisesam analamkaritvá jabbassáti (?) mahápadhánam padahitvá visákhapunnamádivase (c. -madi-) páto va Sujátáya dinnapáyásam paribhunjitva Neranjaráya nadiyá svannapátim paváhetvá Neranjaráya nadiyá tíre Mahávanasande nánásamápattíhi divasabhágam vítinámetvá sáyanhasamaye sotthiyena dinnam tinam gahetvá Kálena nángarájena abhitthutaguno bodhimandam áruyha tináni santharitvá na táv imam pallamkam bhindissámi yáva me anupádáya ásavehi cittam vimuccatíti patimňam katvá puratthábhimukho nisíditvá súrive (c. addit: na) anatthamite yeva Márabalam (c. -mb-) vidhamitvá pathamayáme pubbenivásaňánam majjhimayáme cutuppátañánam patvá pacchimavámávasáne paccavákáre ňánam otáretvá dasabalacatuvesárajjádisabbagunapatimanditam sabbamňútaňánam (c. -ňu-) pativijihitvá sattasattáham bodhimande vítinámetvá atthame sattáhe ajapálanigrodhamúle nisinno dhamma-

cod. nibbutá.

Digitized by Google

gambhíratápaccavekkhanena appossukkatam ápajjamáno (c. -uo) dasasahassamahábrahmaparivárena (c. -ssí-) Sahampatibrahmuná ávácitadhammadesano (c. -ná) buddhacakkhuná lokam oloketvá Brahmano ca ajjhesanam adhivásetvá kassa nu kho aham pathamam dhammam deseyyan (c. dhammades-) ti olokento Áláruddakánam kálakatabhávam natvá pancavaggiyánam bhikkhúnam bahúpakárakatam anussaritvá uttháyásaná Kásipuram (c. -pú-) gacchanto antarámaggena upásakena (c. upakena) saddhim mantetvá asálhipunnamádivase (c. -nnadi-) Isipatane migadáve pañcavaggiyánam vasanatthánam (c. -ána) patvá te ananucchavikena samudácárena samudácarante samnápetvá Amnákondannapamukhe atthárasabrahmakotiyo (-?) amatam páyanto dhammacakkam pavattetvá (c. -kappav-) pavattavaradhammacakko (c.-ttarava-) pañcamiyam pakkhassa sabbe te bhikkhú arahatte patitthápetvá tamvasam eva Yasakulaputtassa (c. yassa-) upanissayasampattim disvá tam rattibháge (c. -mbh-) nibbijjitvá geham paháya nikkhantam ehi Yasá ti pakkositvá tasmim ňeva rattibháge sotápattiphalam (c. -la) puna divase arahattam pápesi, apare pi tassa saháyake catupaññásajane (c. -pann-) ehi bhikkhú (c.-u, adde: ti) pabbajjáya pabbájetvá arahattam pápesi, evam loke ekasatthiyá arabantesu játesu vutthavasso paváretvá caratha bhikkhave cárikan ti satthim bhikkhú disásu pesetvá sayam Uruvelam gacchanto antarámagge Kappásikavanasande timsayojane Bhaddavaggiyakumáre vinesi, te pabbapacchimako (sabba-) sotápanno sabbuttamo anágámí (c. án-) ahosi, te pi sabbe ehi bhikkhubháven'eva pabbájetvá disásu pesetvá sayam Uruvelam gantvá adduddháni (c.-ddhoni) pátiháriyasahassáni dassetvá Uruvelakassapádayo sahassajatilapariváre tebhátikajatile vinetvá ehi bhikkhubháven' eva pabbájetvá Gayásíse nisídápetvá (c. -sid-) ádittapariyáyadesanáya arahatte patitthápetvá tena arahantasahassena parivuto Bimbisáraramño dvinnam (din-?) patimñam niocessámíti (c. -miti) Rájagahanangarúpacáre (c. -pácáro) Latthi-

vanuyyánam gantvá Satthá kira ágato ti sutvá dvádasanahutehi (c. tvádasa-) bráhmanagahapatikehi saddhim ágatassa ramño madhuradhammakatham kathento rájánam ekadasahi nahutehi saddhim sotápattiphale patitthápetvá ekanahutam saranesu patitthápetvá puna divase Sakkena devaramñá (c. -o) mánavavannam gahetvá abhitthutaguno Rájagahanangaram pavisitvá rájanivesane katabhattakicco Veluvanárámam patiggahetvá tatth' eva vásam kappesi, tattha nam Sáriputtamoggalláná upasamkamimsu. Tatrâpi ayam anupubbikathá: Anuppanne yeva hi Buddhe Rájagahato avidúre Upatissagámo Kolitagámo dve bráhmanagámá, tesu Upatissagáme Rúpasáriyá náma bráhmanivá gabbhassa patitthitadivase yeva Kolitagáme Moggallánámabráhmaniyâpi gabbho patițthahi, táni kira dve pi kuláni yáva sattamá kulaparivaddhá ábaddhaparibaddhá (?) saháyakán' eva tásam dvinnam pi ekadivasam (c. -da-) eva gabbhapariháram adamsu, tá ubho pi dasamásaccayena (c.-ma-) putte vijáyimsu, námagahanadivase Sáribráhmaniyá puttassa Upatissagámake jetthakulassa puttattá Upatisso ti námam karimsu, itarassa Kolitagáme jetthakulassa puttattá Kolito ti námam karimsu; te ubho vuddhim anváya sabbasippánam páram ágamamsu. Upatissamánavassa kílanattháya nadim vá uyyánam vá gamanakále pañca svannásivikásatáni (c. -náni, c. addit: parivárá) honti, Kolitamánavassa pañca ájamñarathasatáni (c. -tá), dve pi janá pañcamánavakasataparivárá honti, Rájagahe ca anusamvaccharam giraggasamajjam náma hoti, tesam dvinnam pi ekattháne yeva mañcam bandhanti, dve pi ekato va nisíditvá samajjam passantá hasitattháne hasanti, samvegattháne samvijjanti, dáyam dátum yuttattháne dáyam denti, tesam iminá va niyámena ekadivasam samajjam passantánam páripákagatassa fiánassa purimesu divasesu viya hasitattháne háso vá samvegattháne samvegajananam vá dátum yuttattháne dánam vá na (c. ná) hoti, dve pi pana janá evam cintavimsu: kim ettha

oloketabbam atthi, sabbe v'ime appatte vassasate apannattikabhávam gamissanti (c. gámissati), amhehi pana ekamokkhadhammam pariyesitum vaddhatîti árammanam gahetvá nisídamsu (c. nisidasu), tato Kolito Upatissam (c. -ssa) aha: samma Upatissa na tvam amnesu divasesu viya hatthapahattho, anattamanadhátuko 'si, kin te sallakkhitan (c. sala-) ti; samma Kolita etesam olokane sáro náma n' atthi, niratthakam etam, attano mokkhadhammam gavesitum vaddhatîti idam cintayanto nisinno 'mhi (c. mahi), tvam kim pana kasmá anattamano ti; so pi tath' eva áha; ath' assa attaná saddhim ekajjhásayatam natvá Upatisso aha: amhakam ubhinnam pi sucintitam, mokkhadhammam pana gavesantehi eká pabbajjá laddhum vaddhati, kassa santike pabbajjámá ti (c. si). Tena kho pana samayena Sanjayo paribbájako Rájagahe pativasati mahatiyá paribbájakaparisáya saddhim. Te tassa santike pañca (c. -á) mánavakasatáni siviká ca rathe ca gahetvá gacchathá ti uyyojetvá pañcahi pi satehi saddhim Sanjayassa santike pabbajimsu, tesam pabbajitakálato (c. -lakato) pattháya Sañjayo lábhaggasaggappatto ahosi, katipáhen'eva (c. -hevaneva) sabbam Sañjayassa samayam parimadditvá: ácariya tumhákam jánanasamavo ettako va (c. ca) udáhu uttarim pi atthîti pucchimsu; ettako va, sabbam tumhehi nátan ti vutte cintavimsu: evam sati imassa santike brahmacariyaváso va niratthako, mayam yam mokkhadhammam gavesitum nikkhantá tam (c. so) imassa santike uppádetum na sakkoma, mayam (c. -yá) kho pana Jambudípe -(c. -o) gámanigamarájadhániyo carantá addhá mokkhadhammadesakam kanci ácariyam labhissámá ti tato pattháya yattha yattha panditasamanabráhmaná atthiti vadanti tattha tattha gantvá sákaccham karonti, tehi putthapanham anne kathetum na sakkonti, te pana tesam panham vissajjanti, evam sakalajambudípam (c. -bú-) pariganhitvá nivattitvá sakatthánam (c. -n-) eva ágantvá: samma Kolita yo pathamam amatam

adhigacchati so árocetú (c. -tum) ti katikam akamsu; evam tesu katikam katvá viharantesu Satthá vuttánukkamena Rájagaham patvá Veluvanam patiggahetvá Veluvane viharati; tadá caratha bhikkhave cárikam bahujanahitává ti ratanattavagunappakásanattham uyyojitánam ekasatthiyá arahantánam antare . pañcavaggiyánam abbhantare Assajithero patinivattitvá Rájagaham ágato puna divase páto va pattacívaram ádáya Rájagaham pindáya pávisi; tasmim samaye Upatissaparibbájako páto va bhattakiccam (c. bhanta-) katvá Paribbájakárámam gacchanto theram disvá cintesi: mayá evarúpo náma pabbajito na ditthapubbo yeva, te (ye?) loke arahanto (-tá?) vá arahantamaggam vá samápanná, ayam nesam bhikkhu aññataro, yannúnáham imam bhikkhum upasamkamitvá puccheyyam : k'ási (c. kamsi) tvam ávuso, uddissapabbajito ko vá te Satthá kassa vá tvam dhammam rocesíti (c. karoc-); ath' assa etad ahosi: akálo kho imam bhikkhum panham pucchitum, antaragharam pavittho pindáya carati, yannúnâham imam bhikkhum pitthito pitthito anubandheyyam, atthikehi upamnátam maggan ti theram laddhapindapátam annataram okásam gacchantam disvá nisíditukámatam (c. nisid-) c'assa ñatvá attano paribbájakapitthikam pamñápetvá adási, bhattakiccapariyosáne pi 'ssa attano kundikáya udakam adási, evam ácariyavattam katvá katabhattakiccena therena saddhim madhurapatisantháram katvá evam áha: patippasannáni (c. pavipp-) kho te (c. to) ávuso indriyáni, parisuddho chavivanno pariyodáto, k'ási tvam ávuso, uddissapabbajito ko vá te Satthá kassa vá tvam dhammam rocesîti (c. -iti) pucchi; thero cintesi: ime paribbájaká náma sásanassa patipakkhabhútá, imassa sásane gambhíratam dassessámíti attano navakabhávam dassento áha: aham kho ávuso navo acirapabbajito adhunâgato imam dhammam vinayam na, naham sakkhissámi vitthárena dhammam desetun ti; paribbájako aham Upatisso náma, tvam vathásattivá (c. -sant-)

bigitized by Google

appam vá bahum vá vadatha, etam navasatena navasahassena pativijihitum mayham bháro ti cintetvá áha: appam vá bahum vá bhásassu (c. bahubhá-), attham neva me brúhi, atthen'eva me attho, kim káhasi vyanjanam bahun ti; evam vutte thero: ve dhammá hetuppabhavá ti gátham áha; paribbájako pathamapadadvayam eva sutvá sahassanayasampanne sotápattiphale patitthahi, itaram padadvayam sotápannakále nitthási, sotápanno hutvá uparivisese appavattante bhavissati ettha káranan ti sallakkhetvá theram áha: bhante má uparidhammadesanam vaddhavittha, ettakam (c. etth-) eva hotu, kuhim amhákam Satthá vasatiti; Veluvane ávuso ti; tena hi bhante tumhe purato thátha, mayham eko saháyako atthi, amhehi ca amnamamnam katiká katá: vo vo pathamam amatam adhigacchati so árocetú ti, aham tam patimnam mocetvá saháyakam (c. -mk-) gahetvá tumhákam ágamanamaggen' eva Satthu santikam ágamissámá pañcapatitthitena therassa pádesu nipatitvá tikkhattupati dakkhinam (c. - nam) katvá theram uvvojetvá Paribbájakárámábhimukho agamási. Kolitaparibbájako tam dúrato vágacchantam disvá: ajja mayham (c. -ha) saháyakassa mukhavannena amnadivasesu viva addhánena amatam adhigatam bhavissatîti amatádhigamam pucchi; so pi 'ssa: ávuso amatam atigatan (adhi-?) ti patijánitvá tam eva gátham abhási; gátháparivosáne Kolito sotápattiphale patitthahitvá áha: kuhim kira samma amhákam Satthá vasatíti; Veluvane kira samma, evam no ácariyena (c.-ye) Assajittherena kathitan ti; tena hi samma áváma Sattháram passissámá ti; Sáriputtatthero ca nám' esa sadâpi ácariyapújako, tasmá saháyakam evam áha: samma amhehi adhigatam amhákam ácariyassa Sañjayaparibbájakassámi bujjhamáno (-?) pativijjhissati, apativijjhanto amhákam saddahitvá Satthu santikam gamissati, Buddhadesanam (c. -ddhá-) hutvá (sutvá?) maggapativedham karissatîti; tato pi dve pi janá Sañjayassa santikam agamamsu, Sañjayo te disvá va: kin

tátá koci vo amaggadesiko (amatamagg-?) laddho ti pucchi; áma ácariya laddho, Buddho loke uppanno, dhammo uppanno, samgho uppanno, tumhe tucche asáre (c. ás-) vicaratha, etha Satthu santikam gamissámá ti; gacchatha (c. gaccha) tumhe, aham na sakkhissámîti; kimkáraná ti; aham mahájanassa ácariyo hutvá vicarim, tassa me antevásiváso cátivá udakañ ca nibhá ca patti viva hoti (-?), na sakkhissám' aham antevásivásam (c. -vásimvá) vasitun ti; má evam kari ácariyá ti; hotu tátá (c. -a), gacchatha tumhe, nâham sakkhissámîti; ácariya loke Buddhassa uppannakálato pattháya mahájano gandhamáládihattho gantvá tam eva pújessati, mayam pi tatth' eva gamissáma, tumhe kim karissathá ti; tátá (c. -a) kin nu kho imasmim loke dandhá bahú udáhu panditá ti; dandhá ácariya bahú, panditá náma katici eva hontîti; tena hi panditá panditá samanassa Gotamassa santikam gamissanti, dandhá dandhá mama santikam ágamissanti, gacchatha (c. -etha) tumhe, nâham gamissámîti; te pamñáyissatha tumhe ácariyá ti pakkamimsu; tesu (c. te) gacchantesu Sañjayassa parisá bhijji, tasmim khane árámo tuccho ahosi, so tuccham árámam disvá unham lohitam chaddesi, tehi pi saddhim gacchantesu pañcasu paribbájakasatesu Sañjayassa addhateyyasatáni nivattimsu, attano antevásikchi addhateyychi paribbájakasatchi saddhim Veluvanam agamamsu. Satthá catuparisamajjhe nisinno dhammam (c. -ma) desento te dúrato va disvá bhikkhú ámantesi: bhikkhave dve saháyá ágacchanti Kolito ca Upatisso ca, etam me sávakavugam bhavissati aggam bhaddayugan ti; te Sattháram vanditvá ekamantam nisídimsu, te Bhagavantam etad avocum : labhevyáma mayam bhante Bhagavato santike pabbajjam, labheyyáma upasampadan ti; etha bhikkhavo ti Bhagavá avoca, svákkháto Bhagavatá dhammo, caratha brahmacariyam sammá dukkhassa antakiriyáyá ti; sabbe iddhimayapattacívaradhará vassasatikatherá viya ahesum; atha nesam parisáya cariyávasena Satthá dhammadesanam vaddhesi, thapetvá dve aggasávake avasesá arahattam pápunimsu, aggasávakánam pana uparimaggakiccam na nițthási, kimkáraná: sávakapáramíñánassa mahantatáya; athâyasmá Mahámoggalláno pabbajitadivasato sattame divase Magadharatthe Kallaválagámakam upanissáya viharanto thínamiddhe okkamante Satthárá samvedito thínamiddham vinodetvá Tathágatena dinnam dhátukammatthánam sunanto va uparimagnitthápetvá sávakapáramíñánassa matthakam gatáva kiccam patto; Sáriputtatthero pi pabbajitadivasato addhamásam atikkamitvá Satthárá saddhim tam eva Rájagaham upanissáya Súkarabatelene viharanto attano bhágineyyassa Díghanakhaparibbájakassa Vedanápariggahasuttante desiyamáne suttánusárena ñánam pesetvá parassa vaddhitam (c.-ddi-) bhattam bhuñjanto viya sávakapáramíñánassa matthakam patto, na nu câyasmá mahápañño, atha tasmá (ka-?) Mahámoggallánato ciratarena sávakapáramíñánam pápuníti: parikammamahantatáya, yathá hi duggatamanussá katthaci gantukámá khippam eva nikkhamanti, rájunam pana hatthivahanakappanadimahantam parikammam laddhum vaddhati, evam sampadam idam veditabbam. Tam divasam pana Satthá vaddhamánakaccháyáya (?) Veluvane sávakasannipátam aggasávakatthánam datvá pátimokkham dvinnam theránam uddisi; bhikkhú ujjhávimsu: Satthá mukholokena bhikkham deti, aggasávakatthánam dentena náma pathamam pabbajitánam pañcavaggivánam dátum vaddhati, etc: anoloken tena sattherapamukhánam pañcapaññásáya (c. -panna-) bhikkhúnam dátum vaddhati, ete: anolokentena Bhaddavaggiyánam, ete: anolokentena Uruvelakassapádínam, ettake paháya sabbapacchápabbajitánam aggasávakatthánam dentena mukham oloketvá dinnan ti vadimsu: Satthá kim kathetha bhikkhave ti pucchitvá idam námá ti vutte náham bhikkhave mukham oloketvá bhikkham demi, etesam pana attaná attaná patthitapatthitam eva demi. Amñákondaññe hi ekasmin sasse nava aggasassadánáni dente na aggasávakatthánam patthetvá adási (-?), aggadhammam pana arahantam

`

sabbapathamam pativijjhitum patthetvá adásíti; kadá Bhagavá ti; sunissatha bhikkhave ti; áma bhante ti; bhikkhave ito ekanavutikappe Vipassí Bhagavá loke udapádi, tadá Mahákálo Cúlakálo ti dve bhátiká kutumbiká mahantam sálikhettam vapápesum, ath' ekadivasam Cúlakálo sálikhettam gantvá ekam sáligabbham pháletvá khádi, atimadhuram ahosi, so Buddhapamukhassa samghassa sáligabbham dánam dátukámo hutvá jetthakabhátikam (c. -bháti) upasamkamitvá: bhátika sálikam gabbham pháletvá Buddhánam anucchavikam katvá pavádetvá dánam demá ti áha; kim vadesi, sáligabbham pháletvá dánam náma n'eva atíte bhútapubbam nânágate bhavissati, má sassam násayîti; so punappuna yáci yeva; atha nam bhátá: tena hi khettam dve kottháse katvá mama kotthásam amanasikatvá (c. anámasi-) attano khettakottháse yam icchasi (c. -ti) tam karohiti áha; so sádhú ti khettam vibhajitvá bahumanusse hatthakammam vácitvá sáligabbham pháletvá nirudake khíre pacápetvá sappimadhusakkaráhi yojetvá Buddhapamukhassa bhikkhusamghassa dánam datvá bhattakiccapariyosáne: imam bhante mama aggadánam aggadhammassa sabbapathamam pativedháya samvattatú ti áha; Satthá evam hotú ti (c. -îti) anumodanam akási; so khettam gantvá olokento sakalakhette (-ttam?) kannikabaddháhi viya sálisísehi sanchannam disvá pancavidhapítim (c. -i) patilabhitvá lábhá vata me ti cintetvá puthukakále puthukaggam náma adási, dáyane dáyanaggam venikarane veggam (?) kalápádisu kalápaggam khalaggam khalabhandaggam kotthaggan ti evam ekasasse navaváre aggadánam adási, tassa sabbaváre gahitatthánam paripúri (c. -pu-), sassam atirekam uddhápanasampannam (?) ahosi, dhammo (c. -e) nám' esa attánam rakkhantam rakkhati:

Dhammo have rakkhati dhammacárim, dhammo sucinne sukham ávaháti, etá nisamso dhamme sucinno(-?) na duggatim gacchati dhammacárîti.

Esa me Vipassisammásambuddhakále aggadhammam pathamam pațivijjhitum patthento nava aggadánáni adási; ito satasahassakappamatthake pana Hamsavatínangare (c. -ti-) Padumuttarabuddhakále pi sattáham mahádánam datvá tassa Bhagavato pádamúle nipajjitvá aggadhammassa pathamam pativijjhanaftham eva, patthanam thapesi; iti iminá patthitam eva mayá dinnam, nâham mukham oloketvá demîti. Yasakulaputtapamukhá pañcapamnásajaná kim kammam karimsu bhante ti; ete pi ekassa Buddhassa santike arahattam patthenta bahum pumnakammam katvá aparabháge anuppanne Buddhe saháyaká hutvá ávaggabandhanena pumnáni karontá (c.-o) anáthasaríráni patijaggantá vicarimsu, te ekadivasam gabbham itthim kálakatam disvá jhápessámá ti susánam harimsu, etesu pañca jane tumhe jhápethá ti susáne thapetvá sesá (c. -a) gámam pavitthá, Yasadárako (c. vadá-) tam saríram súlehi vijihitvá parivattetvá parivattetvá jhápento asubhasamnam patilabhi, itaresam pi catunnam janánam: passatha bho imam saríram tattha tattha viddhastan cammam kabaragorúpam (-?) viya duggandham patikkúlan ti dassesi, te pi tattha asubhasamnam patilabhimsu, te panca pi janá gámam gantvá sesasaháyakánam kathayimsu, Yaso pana dárako geham gantvá mátápitunnañ ca bhariyáya ca kathesi, te sabbam pi asubham bhávayimsu, idam etesam pubbakámam (-kammam?), ten'evaYasassa itthágáre susánasamñam uppajji,táya (c. tá) ca upanissayasampattivá sabbesam visesádhigamo nibbatti; evam ime pi attaná patthitam eva labhimsu, nâham mukham oloketvá dammíti. Bhaddavaggiyá saháyaká pana kim karimsu bhante ti; ete pi pubbabuddhánam santike arahattam patthetvá pumnáni katvá aparabháge anuppanne Buddhe timsá dhuttá hutvá tundilovádam sutvá satthivassasahassáni pañcasíláni rakkhimsu, nâham mukham oloketvá dammîti. Uruvelakassapádayo pana bhante kim karimsú ti; arahattam eva patthetvá pumňáni karimsu, ito hi dvenavutikappe Tisso Phusso dve

Buddhá uppajjimsu, Phussabuddhassa Mahindo náma rájá pitá ahosi, tasmim pana sambodhim patte rañño kanitthaputto aggasávako purohitaputto dutiyasávako ahosi, rájá Satthu santikam gantvá jetthaputto me Buddho kanitthaputto aggasávako purohitaputto dutiyasávako ti te oloketvá mam'eva Buddho mam' eva dhammo mam' eva samgho ti namo tassa Bhagavato arahato sammásambuddhassá ti tikkhattum udánam udánetvá Satthu pádamúle nipajjitvá: bhante idáni me navutivassasahassaparimánassa áyuno kotiyam ukkutikam nisíditvá niddáyanakálo viya, amnesam gehadváram ágantvá yávâham jívámi táva me cattáro paccaye adhivásethá ti patimňam gahetvá nibaddham buddhúpatthánam (c. -up-) karoti; ramño pana apare pi tayo puttá ahesum, tesu jetthassa pañca yodhasatáni pariváro majjhimassa tíni (c. ti-) kanitthassa dve, te mayam pi bhátikam bhojessámá ti pitaram okásam yácitvá punappuna yácantápi alabhitvá paccante (c. -ccaya-) kupite tassa vúpasamattháya pesitá paccantam vúpasametvá pitu santikam ágamimsu, atha ne pitá álingitvá síse cumbitvá varam vo tátá dammîti áha, te sádhu devá ti varam gahinakam (?) katvá puna katipáhaccayena pitará ganhatha tátá varan ti vuttá: deva amhákam amñena kenaci attho n'atthi, ito pattháya mayam bhojessáma, imam no varam dehîti áhamsu (c. ah-); na demi tátá ti; niccakálam adento satta samvaccharáni dethá ti; na demi tátá ti; tena hi cha pañca cattári tíni dve ekam samvaccharam satta máse cha máse pañca máse cattáro máse tayo máse dethá ti; na demi tátá ti; hotu deva, ekekassa no ekekam másam katvá tayo máse dethá ti; sádhu tátá, tena hi tayo máse bhojethá ti; tesam pana tinnam pi eko va kotthágáriko eko áyuttako, tassa dvádasanahutapurisapariváro (c. -tampu-), te te pakkosápetvá: mayam imam temásam dasasíláni gahetvá kásáváni nivásetvá Satthárá saha vásam vasissáma (c. vass-), tumhe ettakam náma dánavattam (-vaddham?) gahetvá devasikam navutisahassánam bhikkhúnam vodhasahassassa ca no sabbam khádaniyam bhojaniyam samvatteyyátha, mayam hi ito pattháya na kiñci vakkhámá ti vadimsu, te tavo pi janá (c. -náma) parivárakapurisasahassam gahetvá dasasíláni samádáya kásáyanivatthá viháre veva vasimsu, kotthágáriko ca ávuttako (c. av-) ca ekato hutvá tinnam bhátikánam kotthágárehi várena dánavaddham gahetvá dánam denti, kammakaránam puttá yágubhattádínam pana attháya rodanti, te tesam bhikkhusamghe anágate yeva yágubhattádíni denti, bhikkhusamghassa bhattakiccávasáne kiñci atirekam na bhútapubbam, te aparabháge dárakánam demá ti attanâpi gahetvá khádísu (-dimsu ?), manumnam áháram disvá adhivásetum nâsakkhimsu, pana(?) caturásítisahassá ahesum, te samghassa dinnam vaddham kháditvá káyassa bhedá pettivisaye nibbattimsu, te bhátiká puna purisasahassena saddhim kálam katvá devaloke nibbattitvá devaloká devalokam samsarantá dve navutikappe khepesum; evam te tayo bhátaro arahattam patthentá (c. -o) tadá kalyánadhammam karimsu, te attaná patthitam eva labhimsu, nâham mukham oloketvá dammi. Tadá pana tesam áyuttako (c. ay-) Bimbisáro ahosi, kotthágáriko Visákho upásako, tesam kammakará (c. -o) tadá petesu nibbattitvá sugatiduggativasena samsarantá imasmim kappe cattári buddhantaráni petaloke veva nibbattimsu, te imasmim kappe sabbapathamam uppannam cattálisasahassáyukam (c. -ay-) Kakusandham Bhagavantam upasamkamitvá: amhákam áháralabhanakálam (c.-mla-) ácikkhathá ti pucchimsu; mama táva kále na labhissatha, mama pacchato mahápathaviyá yojanamattam abhirúlháya Konágamanabuddho uppajjissati, tam pucchevyáthá (c. -athá) ti áha: te tattakam kálam khepetvá tam pucchimsu, so pi: mama kále na labhissatha, mama pana pacchato mahápathaviyá yojanamattam abhirúlháya Kassapabuddho uppajjissati, tam puccheyyáthá (c. -athá) ti áha; te natavuttakam (?) kálam khepetvá tasmim uppanne tam pucchimsu, so pi: mama kále na labhis-

Digitized by Google

satha, mama pana pacchato mahápathaviyá yojanamattam abhirúlháya Gotamo Buddho náma uppajjissati, tadá tumhákam ñátako Bimbisáro náma rájá bhavissati, so Satthu dánam datvá tumhákam pápessati, tadá labhissathá ti áha; tesam ekabuddhantaram svedivasam sadisam (?) ahosi. Te Tathágate uppanne Bimbisáraramño pathamadivasam dáne dinne rattibháge bheravasaddam katvá rañño attánam dassayimsu, so puna divase Veluvanam ágantvá Tathágatassa tam pavattim árocesi, Satthá: mahárája ito dve navutikappamatthake Phussabuddhakále ete tava ñátaká bhikkhusamghassa dinnavaddham kháditvá petaloke nibbattitvá samsarantá Kakusandhádayo Buddhe pucchitvá tehi idañ c'idañ ca vuttá ettakam (c. etth-) kálam tava dánam paccásimsamáná bhiyyo tava dáne dinne pattim (c. -i) alabhamáná evam evam akamsú ti; kim pana bhante idáni pi dinne labhissantîti; áma mahárájá ti; Buddhapamukham bhikkhusamgham nimantetvá puna divase mahádánam datvá bhante ito tesam petánam dibbannapánam sampajjatú ti pattim adási, tesam tam eva nibbatti, puna divase naggá hutvá attánam dassesun, rájá ajja bhante naggá hutvá attánam dassesun ti pucchi, vattháni te na dinnáni mahárájá ti, puna divase Buddhapamukhassa samghassa cívaráni datvá ito tesam dibbavattháni hontú ti pápesi, tam khanam (c.-a) neva nesam dibbavattháni uppajjimsu, petattabhávam vijahitvá dibbattabhávena santhahimsu, Satthá anumodanam karontí (-to?) tirokuddesu titthantîti (?) tirokuddánumodanam akási, anumodanávasáne caturásítiyá pánasahassánam dhammábhisamayo ahosi. Iti Satthá tebhátikajatilánam vatthum kathetvá imam pi dhammadesanam áhari. Aggasávaká pana bhante kim karimsú ti; aggasávakabháváya patthanam karimsu, kappasatasahassádhikassa hi kappánam asamkheyyassa ito matthake Sáriputto bráhmanamahásárakule nibbatti, námena Saradamánavo náma ahosi, Moggalláno gahapatimahásárakule nibbatti, námena Sirivaddhakutumbiko (c. -iyo) náma ahosir

te ubho pi sahapamsukílitá saháyaká (c.-asá) ahesum ; Saradamánavo pitu accayena kulasantakam mahádhanam (c. -dhá-) patipajjitvá ekadivasam rahogato (c. rabh-) cintesi: aham idhalokattabhávam eva jánámi no paralokattabhávam, játasattánan ca maranam náma dhuvam, mayá ekam pabbajjam pabbajitvá mokkhadhammagavesanam kátum vaddhatíti, so saháyakam upasamkamitvá áha: samma Sirivaddhaka (c. -kam) aham pabbajitvá mokkhadhammam gavesissámi, tvam mayá saddhim pabbajitum sakkhissasîti; na sakkhissámi samma, tvam veva pabbajjáhîti (c. -bhíti); so cintesi : paralokam gacchanto saháyam (c. -ya) vá ňátimitte vá gahetvá gato náma n' atthi, attaná katam attano va hotiti, tato ratanakotthágáram vivárápetvá kapaniddhikavanibbakayácakánam mahádánam datvá pabbatapádam pavisitvá isipabbajjam pabbaji. Tassa eko dve tayo ti evam anupabbajjam pabbajitá catusattatisahassamattá jatilá ahesum, so pañca abhimñá attha ca samápattivo nibbattetvá tesam jatilánam kasiná parikammam ácikkhi, te sabbe pañca abhimñá attha samápattivo nibbattesum. Tena samayena Anomadassinámabuddho loke udapádi, nangaram Candavatí náma ahosi, pitá Yasavasanto náma khattivo, mátá Yasodhará náma deví, bodhi ajjunarukkho, Nisabho ca Anomo ca dve aggasávaká, Varuno náma upattháko, Sundará ca Sumaná cá ti dve aggasáviká, áyu vassasatasahassam ahosi, saríram atthapaññásahatthubbedham, sarírappabhádvádasayojanam, paribhikkhusatasahassapariváro (c. -rá) ahosi; so ekadivasam paccúsakále mahákarunáya samápattito vuttháya lokam volokento Saradatápasam disvá: ajja mayham Saradatápasasantikam gatapaccayena dhammadesaná ca mahatí bhavissati, so ca aggasávakatthánam patthessati, tassa saháyako Sirivaddhasetthikutumbiko dutiyasávakatthánam, desanápariyosáne c'assa parivárá catusattatisahassá jatilá arahattam (c. -nt-) pápunissanti, mayá tattha gantum vaddhatîti attano pattacívaram ádáya amnam

> 9. Digitized by Google

kiñci anámantetvá síso viya ekacaro hutvá Saradatápasassa antevásikesu phaláphalattháya (c. -latváya) gatesu Buddhabhávam jánátú ti passantass' eva Saradatápasassa ákásato (c. -ko) otaritvá pathaviyam patitthási, Saradatápaso Buddhánubhávañ c' eva saríranipphattiñ ca disvá lakkhanante sammasitvá: imehi lakkhanehi samannágato náma agáramajjhe vasanto rájá hoti cakkavattí (c.-i), pabbajanto loke vivattacchado sabbamñú Buddho hoti, ayam puriso nissamsayam (c. nissas-) Buddho ti jánitvá paccuggamanam katvá pañcapatitthitena vanditvá ásanam pamňápetvá adási, nisídi Bhagavá pamňattásane, Saradatápaso pi attano anucchavikam ásanam gahetvá ekamantam nisídi; tasmim samaye catusattatisahassá jatilá panítáni ojavantáni phaláphaláni gahetvá ácariyassa santikam sampatta Buddhanam c' eva acarivassa ca nisinnasanam oloketvá áhamsu (c. ah-): ácariya mayam imasmim loke tumhehi mahantataro n'atthîti vicaráma, ayam puriso tumhehi mahantataro mamñe ti; tátá kim vadetha, sásapena saddhim atthasatthiyojanasatasahassubbedham Sinerum samam kátum icchatha, sabbamnúbuddhena saddhim mama upamam má karittha puttaká ti; atha te tápasá: sac'áyam issarasanto abhavissa na amhákam ácariyo evarúpam áharissatha, yáva mahávať áyam puriso ti sabbe pádesu pádesu patitvá sirasá vandimsu; atha te ácariyo áha: tátá amhákam Buddhánam anucchaviko devyadhammo n'atthi, Satthá ca bhikkhácáraveláyam idhâgato, mayam yathábalam devyadhammam dassáma, tumhe yam yam panítam phalaphalam tam tam aharatha ti áharápetvá hatthe dhovitvá savam Tathágatassa patte patitthápesi, Satthárá phalapatiggahítamatte (c. -lamp-) devatá dibbojam pakkhipimsu, so tápaso udakam pi sayam eva parissávetvá adási, tato bhattakiccam katvá nisinne Satthari sabbe antevásike pakkositvá Satthu santike sáráníyakatham kathento nisídi (c. -si-); Satthá: dve aggasávaká bhikkhusamghena saddhim ágacchantú (c. -atú) ti cintesi, so (te?) Satthu cittam katvá (ñatvá?) satasahassakhínásavaparivárá (c. -váp-) ágantvá Sattháram vanditvá ekamantam atthamsu, tato Saradatápaso antevásike ámantesi: tátá Buddhánam nisinnásanam pi nicasatasahassassa (c. -hassa; níca-?) pi ásanam n'atthi, tumhehi ajja uláram Buddhasakkáram kátum vaddhati, pabbatapádato vannagandhasampannáni (c. -nná) puppháni áharathá ti, kathan kálo papañco viva hoti iddhimato pana iddhivisayo ácinteyyá (-?) ti muhuttamatten' eva te tápasá vannagandhasampannáni puppháni áharitvá Buddhánam vojanappamánam pupphásanam pamnápesum, ubhinnam aggasávakánam tigávutam sesam bhikkhúnam addhayojanikáni bhedam samghanavakassa usabhamattam ahosi (-?). Katham ekasmim assamapade táva mahantáni ásanáni pamnattáníti na cintetabbam, iddhivisayo h' esa (c. bhesa). Evam pamñattesu Saradatápaso Tathágatassa purato añjalim paggayha thito: bhante mayham dígharattam hi táya sukháya imam pupphásanam abhiruyha tháthá (? c. thá) ti áha; nánápupphañ ca gandhañ ca sannipátetvána ekato pupphásanam pamnápetvá idam vacanam brúvi:

Idam te ásanam víra pamñattam tav'anucchavam, mama cittam pasádento nisída " pupphamásane. Sattarattimdivam Buddho nisídi pupphamásane

mama cittam pasádetvá hásayitvá sadevake ti.

Evam nisinne Satthari dve aggasávaká sesabhikkhú ca attano attano pattásane nisídimsu, Saradatápaso mahantam pupphachattam gahetvá Tathágatassa matthake dhárento atthási, Satthá: jatilánam ayam sakkáro mahapphalo hotú ti nirodhasamápattim samápajji, Satthu samápannabhávam ñatvá dve aggasávakâpi sesabhikkhú pi samápattim samápajjimsu. Tathágato sattáham nirodhasamápattim samápajjitvá nisinno, antevásiká bhikkhácárakále sampatte vanamúlaphalam paribhuñjitvá sesakálam Buddhánam añjalim paggayha titthanti, Saradatápaso

.

cod. nisídí.

pana bhikkhácáram pi ágantvá pupphachattam dhárayamáno va sattáham pítisukhena vítinámesi. Satthá nirodhá vuttháya dakkhinapasse nisinnam aggasávakam Nisabhattheram ámantesi : Nisabha sakkárakaránam (c. -ramkára-) tápasánam pupphásanánumodanam karohîti cakkavattiramño santiká patiladdhamahálábho mahávodho viva tutthamánaso sávakapáramíñáne thatvá pupphásanánumodanam árabhi. Tassa desanávasáne dutiyasávakam ámantesi: tvam pi bhikkhú dhammam desehîti, Anomathero Tepitakam Buddhavacanam sammasitvá dhammam kathesi; dvinnam sávakánam desanáya ekassâpi abhisamayo nâhosi. Atha Satthá aparimáne buddhavisese thatvá dhammadesanam árabhi (c. -hi), desanávasáne thapetvá Saradatápasam sabbe pi catusattatisahassajatilá arahattam pápunimsu, Satthá etha bhikkhave ti hattham pasáresi, tesam távad eva kesamassum antaradháyi, attha parikkhárá káyapatimukhá va ahesum, Saradatápaso kasmá arahattam na patto ti: vikkhittacittattá; tassa kira Buddhánam dutiyásane nisíditvá sávakapáramíñáne thatvá dhammam desayato aggasávakassa dhammadesanam sotum áraddhakálato pattháya: aho vatâham pi anágate uppajjanakassa sásane iminá sávakena patiladdham dhuram (c. dhú-) labheyyan ti cittam uppajji, so tena parivitakkena maggaphalam (c. -mph-) pativedham kátum násakkhi. Tathágatam pana vanditvá sammukhe thatvá áha: bhante tumhákam anantarásane nisinno bhikkhu tumhákam sásane ko náma hotíti; mayá pavattitam dhammacakkam anupavattento sávakapáramínánassa kotippatto solasa pamňá pativijjhitvá thito mayham sásane aggasávako náma eso ti; bhante yaváyam (y'áyam?) mayá sattáham pupphachattam dhárentena sakkáro kato aham imassa phalena amñam Sakkattam vá Brahmattam vá na patthemi, anágate pana ayam Nisabhatthero viya ekassa Buddhassa aggasávako bhaveyyan ti patthanam akási; Satthá samijjhissati nu kho imassa purisassa patthaná ti anágatam samnánam pesetvá olokento kappasatasahassádhikam

ekam asamkheyyam atikkamitvá samijihanabháyam addasa, disvá Saradatápasam áha: na te ayam patthaná moghá bhavissati (c. mogho vissati), anágate pana kappasatasahassádhikam (c.-kánam) ekam asamkheyyam atikkamitvá Gotamo náma Buddho loke uppajjissati, tassa mátá Mahámáyá náma deví bhavissati, pitá Suddhodano náma rájá bhavissati, putto Ráhulo náma, upattháko Ánando náma, dutiyasávako Moggalláno náma, tvam pan' assa aggasávako dhammasenápati Sáriputto náma bhavissasîti (c. -títi), evam tápasam vyákaritvá dhammakatham kathetvá bhikkhusamghaparivuto ákásam pakkhandi. Saradatápaso pi antevásikatheránam santikam gantvá saháyakassa Sirivaddhakutumbikassa sásanam pesesi: bhante mayham saháyakassa vadetha: saháyakena te Saradatápasena Anomadassibuddhassa pádamúle anágate uppajjanakassa Gotamabuddhassa sásane aggasávakatthánam patthitam tvam dutiyasávakatthánam patthehîti, evañ ca pana vatvá therehi puretaram eva ekapassena gantvá Sirivaddhakassa nivesanadváre atthási, Sirivaddhako cirassam vata me ayyo ágato ti ásane nisídápetvá attaná nícatare ásane nisinno, antevásikapurisá pana vo bhante na pamnáyantîti (c. -atíti) pucchi; áma samma amhákam assamam Anomadassí Buddho ágato, mayam tassa attano balena sakkáre (c. -are) akarimha, Satthá sabbesam dhammam desesi, desanápariyosáne thapetvá mam sesá arahattam patvá pabbajimsu, aham Satthu aggasávakam Nisabhattheram disvá anágate uppajjanakassa Gotamabuddhassa náma sásane aggasávakatthánam patthesim, tvam pi tassa sásane dutiyasávakatthánam patthehîti; mayham Buddhehi saddhim paricayo n'atthi bhante ti; Buddhehi saddhim kathanam mayham bháro hotu, tvam mahantam adhisakkáram sajjehîti; Sirivaddho tassa (c. ti-) vacanam sutvá attano nivesanadváre rájamánena atthakarísamattam thánam samatalamkáretvá (?) válikam okiritvá lájapañcamáni puppháni vikiritvá níluppalachadanam Buddhásanam paññápetvá sesabhikkhúnam (c.-kkhu-) pi ásanáni pativádetvá mahantam sakkárasammánam sajjetvá

Buddhánam nimantanattháya Saradatápasassa samñam adási, tápaso Buddhapamukham bhikkhusamgham gahetvá tassa nivesanam agamási, Sirivaddho pi paccuggamanam katvá Tathágatassa hatthato pattam gahetvá mandapam pavesetvá paññattásanesu nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusamghassa dakkhinodakam datvá panítabhojanena parivisitvá bhattakiccapariyosáne Buddhapamukham bhikkhusamgham maháragehi vatthehi acchádetvá: bhante nâyam árabbho appamattá katthánattháya (-?) iminá va niyámena (c. -nam) sattáham anukampam karothá ti áha. Satthá adhivásesi, so ten' eva nivámena sattáham mahádánam pavattetvá Bhagavantam vanditvá anjalim. paggayha thito áha: bhante mama saháyo Saradatápaso yassa Satthu aggasávako bhavejjan ti patthesi aham tass' eva dutiyasávako bhaveyyan ti; Satthá anágatam oloketvá tassa patthanáya samijihanabhávam disvá vyákási: tvam ito kappasataashassádhikam asamkheyyam atikkamitvá Gotamabuddhassa dutivasávako bhavissasíti, Buddhánam vyákaranam sutvá Sirivaddhako haithapahattho ahosi, Satthá bhattánumodanam katvá sapariváro viháram eva gato. Ayam bhikkhave mama puttehi tadá patthitapatthaná, te yathá patthitam eva labhimsu, nâham mukham oloketvá demíti. Evam vutte dve aggasávaká Bhagavantam vanditvá: bhante mayam agáriyabhútá samáná giraggasamajjadassanáya gatá ti yáva Assajitherassa santiká sotápattiphalapativedhá sabbam paccuppannavatthum kathetvá te mayam bhante ácariyassa santikam gantvá tam tumhákam pádamúlam ánetukámá tassa laddhiyá nissárabhávam kathetvá idhágamane ánlsamsam kathayimha, so: idáni mayham antevásiváso náma cátiyá udakaň ca nibhávappattisadiso (-?), na sakkhissámi antevásivásam vasitun ti vatvá: ácariya idáni mahájanogandhamáládihattho gantvá Sattháram yeva pújessati, tumhe katham katham bhavissathá ti vutte: kim pana imasmim loke panditá bahú udáhu dandhá, dandhá ti kathite: tena hi panditá

panditá samanassa Gotamassa santikam gamissanti, dandhá dandhá mama santikam ágamissanti, gacchatha tumhe ti vatvá ágantum n'atthi bhante ti. Tam sutvá Satthá: bhikkhave Sañjayo attano miccháditthitáya asáram sáro ti sárañ ca asáro ti ganhi, tumhe pana attano panditatáya sáram sárato asáram asárato ñatvá asáram paháya sáram eva ganhitthá (c. -itvá) ti vatvá imá (c. -am) gáthá (c. -am) abhási: Asáre etc. Tattha as ár e sáramatino cattáro paccayá (?) dasavatthuká miccháditthiká tassá upanissayabhútá dhammadesaná ti,ayam asáro náma,tasmim sáraditthino ti attho; sáre ca asáradassino ti dasavatthuká sammáditthikassa (-ká tassá?) upanissavabhútá dhammadesaná ti, ayam sáro náma, tasmim nâyam sáro ti asáradassino; te sáran ti te pi tam miccháditthigahanam gahetvá thitá kámavitakkádínam vasena micchásamkappagocará hutvá sílasáram samádhisáram paññásáram (c. addit: vimuttisáram) vimuttiñánadassanásáram paramatthasáram nibbánañ ca nâdhigacchanti; sárañ cá ti tam eva sílasárádisáram sáro náma ayam vuttappakáraň ca asáram asáro ayan ti ňatvá; te sáran ti te panditá evam sammádassanam gahetvá thitá nekkhammasamkappádínam (c. -na) vasena sammásamkappagocará hutvá tam vuttappakáram sáram adhigacchantíti ... Gáthápariyosáne bahú (c. -u) sotápattiphaládíni pápunimsu, sannipatitánam sátthiká Aggasávakavatthum. desaná ahosîti.

Ca asáradassino cfr. notam ad ca amatt- v. 7. Præterea cfr. vv. 31-32 et vv. 317-19.

Gogerly: Those who regard evil as good, or good as evil, will never attain to excellence, but are nurtered in error. Those who know good to be good, and evil to be evil, will attain to excellence, being nourished by truth.

v. 13-14. Locus: Jetavanam. Persona: Nando.
 Bhávanárahitattá abhávitam cittam pi rágo sama-

tivijjhati, na kevalam rágo va dosamohamánádayo sabbakilesá tathárúpam cittam ativijjhanti yeva; subhávitan ti samathavipassanábhávanáhi (c. -bhi) subhávitam...

Yathâgáram recita yathá agáram. Vutthi samativijjhati pæon primus non permissus vutthí legendo evitari potest ad instar v. 24 satímato, v. 25 abhikírati, v. 49 muní, v. 60 rattí etc. Vutthi na samativijjhati cfr. notam ad viharantam v. 7. H. l. cod. C vutthí exhibet.

Gogerly: As the rain completely penetrates the ill-thatched roof, so will lust completely subdue the unmeditative mind. As the rain cannot penetrate the well-covered roof, so lust cannot overcome the contemplative mind.

v. 13. Locus: Veluvanam. Persona: Cundasúkariko.

... Akatam vata me kalyánam katam pápan ti ekaso ten' eva (c. ekaseteva) maranasamaye idha socati idam (c. idham) assa (adde: idha) kammasocanam, vipákam anubhonto pana pecca socati idam assa paraloke vipákasocanam ... disvá kammakilittham attano kilitthakammam passitvá...

Gogerly: The sinner mourns in this world, and he will mourn in the next world. In both worlds he has sorrow; he grieves, he is tormented, perceiving his own impure actions.

v. 16. Locus: Jetavanam. Persona: dhammikaupásako.

Tattha katapuñño ti nánappakárassa kusalassa kárako puggalo akatam vata me pápam katam kalyánan ti idha kammamodanena pecca vipákamodanena modati ... kammavisuddhin ti dhammikaupásako pi attano kammavisuddhim (c. -ddhi) pumňakammasampattim (c. -tti) disvá kálakiriyato pubbe idhaloke pi modati kálam katvá idáni paraloke pi modati atimodati yevá ti...

Digitized by Google

Pecca gerundium verbi i præfixo pa, sanscritice pretya sonat. De metro hujus versus et sequentium appendicem vide. Gogerly: The virtuous man rejoices in this world, and he will rejoice in the next world. In both worlds he has joy;

be rejoices, he exults, perceiving his own virtuous deeds.

v. 17. Idha tappatîti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Devadattam árabbha kathesi. Devadattassa vatthum pabbajjáto pattháya váva pathavippavesaná Devadattam árabbha bhásitáni sabbáni játakáni vittháretvá kathitam; ayam pan' ettha samkhepo : Satthari Anupiyam náma Mallánam nigamam (c. nigamotam) nissáva Anupivambavane viharante veva Tathágatassa lakkhanapatiggahanadivase yeva asítisahassehi ňátikulehi rájá vá hotu Buddho vá khattiyapariváro vicarissatíti asítisahassaputtá patimñátá; tesu yebhuyyena pabbajitesu Bhaddiyam rajanam Anuruddham Ánandam Bhagum Kimbilam Devadattan ti ime cha Sakke apabbajante disvá: mayam attano putte pabbájema, ime cha Sakyánam (c. -na) nátaká mamne tasmá na pabbajantîti katham samutthápesum; atha kho Mahánámo Sakko Anuruddham upasamkamitvá: táta (c. -á) amhákam kulá pabbajitena n' atthi, tvam vá pabbaja aham vá pabbajissámíti áha. So pana sukhumálo hoti sampannabhogo, n' atthiti (c. -iti) vacanam pi tena na sutapubbam, ekadivasam hi tesu chasu khattiyesu gulikílam (c.-á) kílantesu Anuruddho púpe parájito púvattháya pahini, ath' assa mátá púve sajjetvá pahini, te kháditvá puna kílimsu, punappuna tass' eva parájayo hoti, mátá pan' assa pahite tikkhattum púve pahinitvá catutthaváre púvam n'atthîti pahini, so n'atthîti (c. -iti) vacanassa asutapubbattá esâp'eká púvavikati (c. -í) bhavissatíti mamñamáno natthipúvam me áharathá ti pesesi, mátá pan'assa natthipúvam pana ayyo dethá ti vutte mama puttena (c.-te) n' atthîti padam na sutapubbam iminá pana upáyena etam attham jánápessámíti tuccham suvannapátim amñáya (c. aňáya) suvannapátivá patikujjitvá pesesi. Nagarapariggáhiká devatá cintesum: Anuruddhasakkena annahárakále attano bhágabhattam uparitthapaccekabuddhassa datvá n'atthîti (c.-iti) me vacanassa savanam má hotú (c.-u) ti bhojanuppattiyá (c. addit: na) jánanam má hotú (c. -u) ti patthaná katá, sac'áyam tucchapátim passissati (c.-si) devasamágamam pavisitum na labhissáma (c. -bhassámí) sísam (c. si-) pi no sattadhá pháleyyá ti, atha tam pátim dibbapúvapunnam akamsu, tassá gulamandale thapetvá ugghátitamattáya púvagandho sakalanangare chádetvá thito púvakandam mukhe thapitamattam eva sattarasaharaniyo sahassáni anupari (?), so cintesi : nâham nâham mátupiyo, ettakam me kálam imam natthipúvam náma na paci, ito pattháya amñam púvam náma na khádessámíti geham gantvâpi mátaram pucchi : amma tumhákam aham piyo appiyo ti; táta ekakkhino akkhim viya ca hadayam viya ca atipiyo me ti; atha kasmá ettakam (c. ettamkám) kálam mayham natthipúvam na pacittha ammá ti ; sá culúpatthákam pucchi: atha (atthi?) kiñci pátiyam tátá ti; paripunná (c. -am) ayyo páti púvehi, evarúpá púvá náma na ditthapubbá ti; sá cintesi: mayham putto pumñavá katábhiníháro bhavissati, devatáhi pátim púretvá púvá pahitá bhavissantîti (c. -atíni); atha nam putto: amma ito pattháyâham amňam púvam náma na khádissámi, natthipúvam eva paceyyásîti (c. -as-); sâpi 'ssa tato pattháya púvam kháditukámusmíti vutte tucchapátim eva amňáya pátiyá patikujjetvá pesesi, yáva agáramajjhe vasi táv' assa devatá pú (púve ?) pahinimsu. So ettakam pi ajánanto va pabbajjam náma kim jánissati, tasmá: ká esá pabbajjá námá ti bhátaram pucchitvá oháritakesamussukásáyavatthena kanthatthare vá bidalamañcake vá nipajjitvá pindáya. carantena viháritabbam (c. -vihát-) esá pabbajjá námá ti vutte : bhátika aham sukhumálo, nâham sakkhissámi pabbajitun ti áha; tena hi táta kammantam (c.kim-) uggahetvá gharávásam vasa (c. -i) na hi sakká amhesu ekena apabbajitun ti; atha nam ko esa 8

Digitized by Google

1

ļ

1

1

i

ł

1

I

ŝ i

ş ſ

kammanto námá ti pucchitvá, --- bhattutthánatthánam pi ajánanto kulaputto kammantam náma kim jánissati, ekadivasam hi tinnam khattiyánam kathá udapádi: bhattam náma kuhim utthahitîti, Kimbilo áha: kotthe utthahitîti, atha nam Bhaddiyo: tvam bhattutthánatthánam na jánási, bhattam náma ukkhaliyam utthahutiti áha, Anaruddho: tumhe dve pi na jánátha, náma ratanamakuláya suvannapátiyam utthahatíti bhattam áha; tesu kira ekadivasam Kimbilo kotthato víhí (c. -i) otarivamáne disvá ete kotthe va játá ti samňí (c. saňi) ahosi, Bhaddivo ekadivasam ukkhalito bhattam vaddhiyamánam disvá ukkhaliyam ñeva uppannan ti samñí (c.-i) ahosi, Anuruddhena pana n' eva víhí (c. -i) koddhentá na bhattam pacantá (c. pavanatá) na vaddhentá ditthapubbá, vaddhetvá pana purato thapiyam (-mánam ?) eva passati, so bhuñjitukámakále bhattam pátiyam utthahatîti samñam akási, evam tayo pi bhattutthánatthánam na jánanti ; — tenâvam ko esa ko esa kammanto námá ti pucchitvá pathamam khettam kasápetabban ti ádikam samvacchare samvacchare kattabbakiccam sutvá kadá kammantánam anto pamñáyissati kadá mayam appossukká (c. -o) bhoge bhunjissámá ti vatvá kammantánam apariyantatáya akkhayatáya tena hi tvam neva gharávásam vasa na mayham ekena attho ti mátaram upasamkamitvá anuiánáhi (c. -bhi) mam amma pabbajissámíti vatvá táya tikkhattum patikkhipitvá sace te saháyako Bhaddiyarájá pabbajati tena saddhim pabbajáhíti (c. -bhíti) vutte tam upasamkamitvá mama kho samma pabbajjá tava patibaddhá ti vatvá tam nánáppakárehi samňápetvá sattame divase attaná saddhim pabbajanattháva patimňam (c. patiň-) ganhi. Tato Bhaddiyo Sakkhirájá Anuruddho Ánando Bhagu Kimbilo Devadatto ti ime cha khattiyá Upálikappakasattamá devá viya dibbasampattim sattáham anubhavitvá uyyánam (c. -na) gacchantá viya caturanginiyá senáya nikkhamitvá paravisayam patvá rájánáya senam (c. -á) nivattetvá paravisayam pakkamimsu, tattha cha khattiya attano attano abha-

ranáni omuňcitvá bhandikam katvá handabhane (?) Upáli nivattassu alam te ettakam jívikává ti tassa adamsu, so tesam pádamúle pavaddhetvá paridevitvá ánam (c. a-) atikkamitum asakkontouttháya nivatti, tesam vijátakále vanam árodanappattam viya pathaví kampamánakárappattá viya ahosi (-?). Upáli thokam nivattitvá: candá kho sákhiyá iminá kumárá nipphátitá ti gháteyyum pi mam, ime hi náma Sakyakumárá evarúpam sampattim paháya imáni anaggháni ábharanáni khelapindam viya chaddhetvá pabbajissan ti kimangapanábhantibhandikam (-?) muncitvá táni ábharanáni rukkhe laggetvá atthiká (c.-káva) ganhantú (c. ganhantu) ti vatvá tesam santikam gantvá tehi kasmá nivatto 'sîti puttho tam attham árocesi, atha nam te ádáya Satthu santikam gantvá: mayam (c.-yham) bhante Sákiyá náma mánanissitá, ayam amhákam dígharattam parivárako, imam pathamataram pabbájetha, mayam assa pathamataram abhivádanádíni karissáma, evam no máno nimmádayissatíti vatvá pathamataram pabbájetvá pacchá sayam pabbajimsu, tesu áyasmá Bhaddiyo ten' ev' antaravassena (c.-eva) tevijjo (c. addit: te) ahosi, ávasmá Anuruddho dibbacakkhuko hutvá pacchá Mahápurisavitakkasuttam sutvá arahattam pápuni, áyasmá Ánando sotápattiphale patitthahi, Bhagutthero ca Kimbilathero ca aparabháge vipassanam vaddhetvá arahattam pápunimsu, Devadatto puthujjanikam iddhim patvá, - aparabháge Satthari Kosambiyam viharante sávakasamghassa Tathágatassa mahanto lábhasakkáro nibbatti, vatthabhesajjádihatthá manussá viháram pavisitvá: kuhim Satthá kuhim Sáriputtatthero kuhim Moggalláno kuhim Mahákassapatthero kuhim Bhaddiyatthero kuhim Anuruddhatthero kuhim Ánandatthero kuhim Bhaguthero. kuhim Kimbilatthero ti asítiyá mahásávakánam nisinnatthánam oloketvá vicaranti, Devadattatthero kuhim nisinno vá thito vá ti vattapi n'atthi, so cintesi: aham etehi saddhim yeva pabbajito, ete hi khattiyapabbajitá aham pi khattiyapabbajito, lábhasakkárahatthá manussá ete pariyesanti mama námam

gahetapi n'atthi, kena nu kho saddhim ekato kam pasádetvá mama lábhasakkáram nibbatteyyan ti tassa etad ahosi: ayam rájá Bimbisáro pathamadassanen' eva ekádasahi navuttehi saddhim sotápattiphale patithito, na sakká (c.-ka) etena saddhim ekato bhavitum, Kosalaramñá (c.-o) ca saddhim na sakká, ayam kho pana rañño putto Ajátasattussa ucchañge nisíditvá kumárassa ci (-?) gunadose na jánáti, etena saddhim ekato bhavissámíti Kosambito Rájagaham gantvá kumáravannam abhinimminitvá cattáro ásivíse catusu hatthapádesu ekam gíváya pilandhitvá ekam síse cumbatakam katvá ekam ekamsam karitvá imáva abhimekhaláva ákásato oruyha Ajátasattussa ucchange nisíditvá (c. -sid-) tena hi tena ko 'si tvan ti vutte aham Devadatto ti vatvá tassa bhayavinodanattham tam attabhávam patisamgharitvá samghátipattacívaradharo purato thatvá tam pasádetvá lábhasakkáram nibbattesi, so lábhasakkárábhibhúto (c. -bhuto) aham bhikkhusamgham pariharissamîti papakam cittam uppadetvá saha cittuppádena iddhito parihávitvá Sattháram Veluvanaviháre sarájikáya parisáya dhammam desentam vanditvá uttháyásaná (c. -náya) anjalim paggayha: Bhagavá bhante etarahi jinno vuddho mahallako appossukko ditthadhammasukhaviháram anuyunjatu, aham bhikkhusamgham pariharissami, niyyadetha (c. -yyo-) me bhikkhusamghan ti vatvá Satthárá khelásikavádena apasádetvá patikkhitto anattamano imam pathamam Tathágate ághátam bandhitvá apakkami, ath' assa Bhagavá Rájagahe pabbájakapakásaniyakammam káresi, so pariccatto 'dáni aham samanena Gotamena, idáni 'ssa anattham karissámîti Ajátasattum upasamkamitvá áha: pubbe kho kumáramanussá dígháyuká etarahi appáyuká, thánam kho pan'etam vijjati yam tvam kumáro va samáno kálam karevyási, tena hi tvam kumára pitaram hantvá rájá hohi, aham Bhagavantam hantvá Buddho bhavissámíti vatvá tasmim rajje patitthite Tathágatassa vadháya purise (c. - o) payojetvá tesu sotápattiphalam patvá nivattesu sayam

Gijjhakútam abhiruhitvá aham eva samanam Gotamam jívitá voropessámíti silam pavijihitvá ruhiruppádakammam (?) katvá iminâpi upáyena máretum asakkonto puna nálágirim (c. -i) vissajjápesi, tasmim ágacchante Ánandathero attano jívitam Satthu pariccajitvá purato atthási. Satthá nágam dametvá nangará nikkhamitvá viháram ágantvá anekasahassehi upásakehi abhibhatamahádánam paribhunjitvá tasmim divase sannipatitánam atthárasakotisamkhánam Rájagahavásinam anupubbikatham kathetvá caturásítiyá pánasahassánam dhammábhisamaye játe: aho maháguno áyasmá Ánando tathárúpe náma hatthinánge ágacchante attano jívitam pariccajitvá (c. -ji) Satthu purato atthásíti therassa gunakatham sutvá: na bhikkhave idán' eva pubbe p' esa mam' attháya jívitam pariccadi vevá ti vatvá bhikkhúhi yácito Cúlahamsamaháhamsakakkatajátakáni kathesi. Devadattassâpi kammam n'eva rathá (tathá?) rañño márápitattá na vadhakánam payojitattá na siláya (c. síl-) paviddhattá pákatam ahosi vathá nálágirihatthino vissajjitattá; tadá hi mahájano: rájâpi Devadatten' eva márápito vadhaká vojitá silâpi apaviddhá, idáni pana tena nálágiri vissajjápito. evarúpam náma pápam gahetvá rájá vicaratîti koláhalam akási; rájá mahájanassa katham sutvá pañca thálipákasatáni hárápetvá na puna tass' upatthánam agamási, nángará pi 'ssa kulam upagatassa bhikkhámattam pi na adamsu, so parihínalábhasakkáro ko hamňena (?) jívitukámo Sattháram upasamkamitvá pañca vatthúni yácitvá Bhagavatá alam Devadatta yo icchati áramňako hotú ti patikkhitto: kassâvuso vacanam sobhanam, kim Tathágatassa udáhu mama, aham hi ukkatthavasena evam vadámi sádhu bhante bhikkhu vávajívam áramnako assa, pindapátiká pamsukúliká rukkhamúliká macchamamsam (c. -sa) na khádevyun ti yo (c. so) dukkhá muñcitukámo so mayá saddhim ágaccha (-tu?) gacchatú (c. -tu) ti vatvá pakkámi; tassa vacanam sutvá ekacce navapabbajitá mandabuddhino kalyánam Devadatto áha etena saddhim vicarissámá ti tena saddhim ekato ahesum; iti so pañcasatehi bhikkhúhi saddhim (c. addit: tehi bhikkhúhi saddhim) tehi pañcahi vatthúhi lúkhappasannam (c. lu-) jánam samňápento kulesu vimňápetvá bhuňjanto samghabhedáya parakkami,so Bhagavatá saccam (c. -á) kira tvam Devadatta samghabhedáya parakkamasi cakkabhedáyá ti puttho saccan ti vatvá garuko (c. -rá-) kho Devadatta samghabhedo ti ádíhi (c. -ihi) ovadito pi Satthu vacanam anádiyitvá pakkanto áyasmantam Ánandam Rájagahe pindáya carantam disvá: ajja tagge dánáham ávuso Ánanda amňateva Bhagavatá amňatra bhikkhusamgho (-?), uposatham karissámi samghakammam karissámíti áha, thero tam attham Bhagavato árocesi, tam viditvá Satthá uppannadhammasamgho va gova (?) hutvá: Devadatto sadevakassa lokassa anatthanissitam attano Avícimhi paccanakammam karotíti parivitakketvá:

Sukaráni" asádhúni attano ahitáni ca,

yam ve hitañ ca sádhuñ ca tam ve paramadukkaran ti* imam gátham vatvá puna imam udánam udánesi:

Sukaram b sádhuná c sádhu, sádhu pápena dukkaram;

pápam pápena sukaram ⁶, pápam ariye<u>h</u>i dukkaran ti. Atha kho Devadatto uposathadivase attano parisáya saddhim ekamantam nisíditvá: yass'imáni pañca vatthúni khamanti so salákam ganhatú (c.-ntu) ti vatvá pañcasatehi (c.-te) Vajjiputtehi (c. -ohi) navakehi appakatamñúhi salákáya gahitáya samgham bhinditvá te (c.tehi) bhikkhú ádáya Gayásísam agamási, tassa tattha gatabhávam sutvá Satthá tesam bhikkhúnam ánayanattháya dve aggasávake pesesi, tattha gantvá áha: desanápátiháriyánusásaniyañ ca iddhipátiháriyánusásaniyañ ca anusásantá te amatam páyetvá ádáya kásenâgamimsu (-yâká-?), kokáliko pi kho utithehi ávuso Devadatta níte te bhikkhú Sáriputtamoggallánehi tvam mayá vutte (-?): má ávuso Sáriputtamoggalláne vissási, pápicchá Sáriputtamoggalláná pápikánam icchánam vaságatá

• V. Dhpd. v. 163. « cod. súkaráni. » cod. súkaram. « cod. sádhuna.

10

ti vatvá channukena (jannu-?) hadayamajjhe paharitassa tatth' eva unham lohitam mukhato uggaji. Ayasmantam pana Sáriputtam bhikkhusamghaparivutam ákásenagacchantam disvá bhikkhú áhamsu: bhante áyasmá Sáriputto gamanakále attadutiyo va (c. ca) gato idáni (c. -na) mahápariváro ágacchanto sobhatîti; Satthá: na bhikkhave idán' eva tiracchánayoniyam nibbattakále pi mama putto mama santikam ágacchanto sobhati yevá ti vatvá:

Hoti sílavatam attho patisantháravuttinam ":

Lakkhanam passa áyantam nátisamghapurakkhatam,

atha passas' imam Kálam suvihínam va nátihíti

idam játakam kathesi. Puna bhikkhúhi bhante Devadatto kira dve aggasávake ubhosu passesu nisídápetvá Buddhalílháya dhammam desessámíti tumhákam anukiriyam karíti (c. -iti) vutte: na bhikkhave idán' eva pubbe p'esa mama anukiriyam kátum váyami na pana sakkhîti vatvá:

Api Víraka passehi b sakunam manjubhánakam mayúragívasamkásam patim mayham Savitthakam. Udakathalacarassa ° pakkhino niccam ámakamacchabhojino tassânukaram Savitthako sevále paligunthito mato ti

ádiná játakam kathetvá aparáparesu pi divasesu tathárúpim eva katham árabbha:

Acáratáyam vitudam vanáni kattharukkhesu asárakesu ath' assa dákhadiram játasáram yatthamhi dágarulá uttamamgan ti; Lasí ca te nipphalitá matthako ca vidalito, sabbá te phásuká bhaggá idáni kho tvam samma virocasîti (-?)

ca (c. va) evam ádíni játakáni kathesi. Puna akatamnú Devadatto ti katham árabbha:

cod. -satthár-. ¹ cod. -esí. ^c cod. udakrathalavarassa.

.

Akaramhasa te kiccam yam balam ahuvamhase; migarája namo ty-atthu, api kiñci labhámase. Mama lohitabhattassa kiccam luddá nikuccato

dantantaragato santo tam bahum yam pi jívasîti (-?) ádíni játakáni kathesi. Puna vadháya parisakkanam apanassa (?) árabbha:

Natam etam kurungassa yam tvam sepanni seyyasi;

amñam sepannim gacchámi, na me te ruccate phalam ti ádíni játakáni kathesi. Puna ubhato parihíno Devadatto lábhasakkárato ca sámamñato cá ti kathásu pavattamánásu: na bhikkhave idán' eva pubbe p' esa parihíno yevá ti vatvá:

Akkhí bhinná pato nattho sakkhi gehe ca bhandanam

ubhato paduțihakammanto udakam pi phalam pi cá ti (-?) ádíni játakáni kathesi. Evam evam Rájagahe viharanto Devadattam (c. -tta) árabbha bahúni játakáni kathetvá Rájagahato Sávatthim gantvá Jetavanaviháre vásam kappesi. Devadatto pi kho navamáse (c. -ma-) giláno pacchime kále Sattháram datțhukámo hutvá attano sávake áha: aham Sattháram datțhudatthukámo tam me dassethá ti vatvá: tvam samatthakále Satthárá saddhim verí hutvá ácari, na mayam tam tattha nessámá ti vutto: mamam násetha, mayá Satthari ágháto kato, Satthu pana mayi kesaggamatto pi ágháto n' atthi. So hi Bhagavá:

Vadhake Devadattamhi coro angulimálake

dhanapálake Ráhulo c' eva sabbattha samamánase (-?). Dassetha (c.-eta) me tam Bhagavantan ti punappuna yáci, atha nam te mañcakenâdáya nikkhamimsu. Tassa gamanam sutvá bhikkhú Satthu árocesum : bhante Devadatto kira tumhákam dassanattháya ágacchatîti ; bhikkhave ten' attabhávena (adde : na) mam passitum labhissatîti. Bhikkhú kira pañcannam vatthúnam áyácitakálato (c. -leto) paṭtháya puna Buddhe daṭthum na labhanti, ayam dhammatá. Asukaṭṭhánañ ca (c. addit : asukaṭṭhánañ ca) ágato

^{10*}

bhante ti; yam icchati tam karotu, na so mam passitumlabhissatîti; bhante ito yojanamattam ágato, addhayojanam, gávutam, pokkharanísamípam ágato bhante ti; sace pi antojetavanam pi pavisati n'evam passitum labhissatîti; Devadattam gahetvá ágatá Jetavanapokkharanítíre (c. -ni-) mañcam otáretvá pokkharanim naháyitum otarimsu, Devadatto pi kho mañcato uțiháya ubho páde bhúmiyam (c. bhu-) ihapetvá nisídi, te paihavim pavisimsu, so anukkamena yáva gopphaká yáva jannuká (c. jann-) yáva kaito yáva (c. yoca) thanato yáva gívato pavisitvá hanukatthikassa bhúmiyam patitthitakále (c. -táká-):

Imehi atthíhi tam aggapuggalam devá ti devantaradammasárathim samantacakkhum satapumñalakkhanam

pánehi Buddham saranam gato 'smîti (-?)

imam gátham áha. Idam kira thánam disvá Tathágato Devadattam pabbájesi, sace hi so na pabbajissa gihí hutvá kammañ ca bháriyam akarissa áyatibhavassa ca paccayam kátum aparaddhabhávena (c. raddh-) pana niccalo va hutvá paccatú ti vojanasatike ante (antoavícimhi?) násakkhissa, pabbajitvá pana kiňcâpi kammam bháriyam karissati áyatibhayassa paccayam kátum sakkhissatîti, tena nam Satthá pabbájesi, so hi ito satasahassakappamatthake Atthissaro náma paccekabuddho bhavissati. So pathavim pavisitvá Avícimhi nibbatti, niccale Buddhe aparaddhabhávena pana niccalo va hutvá paccatú ti yojanasatike antoavícimhi yojanasatubbedham eva saríram nibbatti, sísam yáva kannasakkhalito upariayokapálam pávisi, pádá yáva gopphaká hettháayapathaviyam (c. -íya) pavitthá, mahátálakkhandhaparimánam (c. maha--nam) ayasúlam pacchimabhittito nikkhamitvá pitthimajjham bhinditvá udarena nikkhamitvá puratthimam bhittim pávisi, aparam dakkhinabhittito nikkhamitvá dakkhinapassam bhinditvá uttarapassena nikkhamitvá uttarabhittim (c. -rapahitti) pávisi, aparam uparikapallato nikkhamitvá matthakam bhinditvá adhobhágena nikkhamitvá ayapathavim pávisi, evam so tattha niccalo hutvá paccati. Bhikkhú: ettakam thánam ágantvá Devadatto Sattháram datthum alabhitvá va pathavim pavittho ti katham (c. -tam) samutthápesum, Satthá: na bhikkhave Devadatto idán' eva mayi aparajjhitvá pathavim pávisi, pubbe pi pavittho yevá ti vatvá Hatthirájakále maggamúlham purisam samassásetvá attano pitthim áropetvá khemantam pápitena tena puna tikkhattum ágantvá aggattháne majjhattháne múle ti evam dante chinditvá tatiyaváre mahápurisassa cakkhupatham atikkamantassa pathavim pavitthabhávam dípetum:

Akatamnussa posassa, niccam vivaradassino,

sabbañ ce pathavim dajjá, n' eva nam abhirádhaye ti imam játakam kathetvá puna pi puna pi tath' eva katháya samutthitáya Khantivádabhúte attani aparajjhitvá Kaláburájabhútassa tassa pathavim pavitthabhávam dípetum Khantivádajátakam (c. -ka), Cúladhammapálabhúte attani aparajjhitvá Mahápatáparájabhútassa tassa pathavim pavitthabhávam dípetum Cúladhammapálajátakañ ca kathesi. Pathavim pavitthe pana Devadatte mahájano hatthatuttho dhajapatákakadaliyo ussápetvá punnaghate thapetvá lábhá (c. -a) vata no ti mahantam chanam anubhoti, tam attham Bhagavato árocesum, Bhagavá: na bhikkhave idán' eva Devadatte mate mahájano tussati, pubbe pi tussati yevá ti vatvá sabbajanassa appiye cande pharuse Báránasiyam (c. -nas-) Pingalaráje náma mate mahájanassa tutthabhávam dípetum:

Sabbo jano himsito Pingalena, tasmim mate paccayam vedayanti; piyo nu te ási akannanetto^a, kasmá nu tvam rodasi dvárapála. Na me piyo ási^b akannanetto^a, bháyámi paccágamanáya^c tassa, ito gato himseyya maccurájam, so himsito áneyya^d puna idhá ti ^a cod. ák-. ^b cod. ásí. ^c cod. pacchá-, ^d cod. ánaseyys. idam Pingalajátakam kathesi. Bhikkhú Sattháram pucchimsu: idáni bhante Devadatto kuhim nibbatto ti; Avícimahániraye (c. avici-) bhikkhave ti; bhante idha tappanto vicaritvá puna gantvá tappanatiháne yeva nibbatto ti; áma bhikkhave pabbajitá vá honti (-tu?) gahaithá vá pamádavihárino ubhayattha tappanti yevá ti vatvá imam gátham áha: Idha tappati etc. Tattha idha tappatîti idha kammatappanena domanassamattena tappati; peccá ti paraloke pana vipákatappanena atidárunena apáyadukkhena tappati ... Devadattassa vatthum.

Gogerly: The sinner suffers in this world, and he will suffer in the next world. In both worlds he suffers; he suffers, knowing — sin has been committed by me; and dreadfully will he suffer in the regions of torment.

v. 18. Locus: Jetavanam. Persona: Sumanádeví.

... Sugatim gato sattapaññása vassakotiyo satthiñ ca vassasatasahassáni dibbasampattim anubhavanto Tusitapure ativiya nandatîti.

Suggatim consonans metri causa geminata præterea in vv. 66. 319. 320. 108. 351 (katukapphalam, bahujjano, ujjugatesu, acchidda) animadvertenda est, duplex vero consonans vice versa simplex facta in vv. 88. 186. 203. 802. 218 (dukhá, putho).

Gogerly: The virtuous man is happy in this world, and he will be happy in the next world. In both worlds he is happy; he is happy, knowing - I have acted virtuously, and greatly will he rejoice in heaven.

v. 19-20. Locus: Jetavanam. Personæ: dve saháyakabhikkhú.

Tattha sahitan ti Tepitakassa Buddhavacanass' etam námam, tam ácariye upasamkamitvá ugganhitvá bahum pi **resam bhásamáno vácento tam dhammam sutvá yam kára-

Digitized by Google

kena puggalena kattabbam tamkaro na hoti (c.ho), kukkutassa pakkhapaharanamattam pi (?) aniccádivasena yonisomanasikáram na-ppavattati, eso yathá náma divasabhatiyá (c. -sam-) gávo rakkhanto gopo páto va paticchitvá sáyam ganetvá sámikánam niyyádetvá divasabhatimattam ganhati yatháruciyá pana pañca gorase paribhuñjitum na labhati evam eva kevalam antevásikánam santiká vattapativattakaranamattassa bhágí (c. -gi) hoti sámamñassa pana bhágí (c. -gi) na hoti, yathá pana gopálakena nivyáditánam gunnam gorasam sámiká va paribhuñjanti tathá tena kathitam dhammam sutvá kárakapuggalá yathánusittham patipajjitvá keci pathamajjhánádíni pápunanti keci vipassanam vaddhetvá maggaphaláni pápunantíti gosámiká gorasasseva sámaññassa bhágino honti; iti Satthá sílasampannassa bahussutassa pamádavihárino aniccádivasena vonisomanasikáre na pavattassa (c. pam-) bhikkhuno vasena pathamam gátham kathesi, nadussílassa dutiyagáthá pana appassutassâpi yonisomanasikáre kammam karontassa kárakapuggalassa vasena kathitá; tattha appam pi ce ti thokam ekavaggadvivaggamattam pi; dhammassa hoti anudhammacárîti attham amnáya dhammam amnáya navalokuttaradhammassa anurúpapubbagáhapatipadásamkhátam catupárisuddhisíladhammam dhutangaasubhakammatthánádibhedam caranato anudhammacárí hoti, ajja ajj' evá ti pativedham ákamkhanto vicarati, so imáya sammápatipattiyá (c. smáp-) rágañ ca dosañ ca (c. rágadveso ca) paháya moham sammáhetuná nayena parijánitabbadhamme parijánanto tadangavikkhambhanasamucchedapatippassaddhinissaranavimuttínam vasena suvimuttacitto; anupádiyáno idha vá huram vá ti idhalokam paralokam pariyápanná (c. -panna) vá ajjhattikabáhirá vá khandháyatanadhátuyo catúhi upádánehi anupádiyanto mahákhínásavo maggasamkhátassa sámaññassa vasena ágatassa phalasámaññassa c'eva pañcaasekhadhammakkhandhassa ca bhágivá hotíti.

Sahitam commentator nomen appellat orationis Buddhæ tripartitæ (Tepițakam Buddhavacanam), inde vero etymologia vocabuli non elucet. Nescio an recte ex sa et hita compositum existimaverim. Takkaro sanscr. esset tatkaro. Dhammassa anudhammacárí cfr. v. se dhamme dhammánuvattino. Moham melius fortasse ad præcedens paháya refertur et epexegesis intelligitur verborum rágo et doso, hoc posito interpungendum est post moham. Sum in versione ejusmodi locos secutus ut: rágadosamohánam abhávena; cfr. Sp. Hardy p. 152. Sammappajáno verbum compositum ex sammá et pajáno. Anupádiyáno præs. part. med. radicis dá præf. upa et á; cfr. vv. e9. 414. 352. 396. 406. 421.

Gogerly: The worldly-minded man, who understands much of religion, and talks much concerning it, without keeping its precepts, is like a herdsman of other men's cattle, who is not a partaker of the flock he tends. The pious man, who though he understands but little, and talks but little of religion, is an observer of its precepts; who removes lust, wrath, and folly far from him; who is considerative, possessed of a mind free from evil and without attachments; he, in this world and that to come, is a partaker of the fruits of piety.

Quum in reliquis capitibus sententia totius capitis vel potius notio ejus primaria titulo subscripto indicetur, huic uni capiti ex forma externa nomen imponitur; Gogerly certe (cfr. Sp. Hardy p. 80) yamaka intelligit versus gemellos (doubleanswering verses), cfr. Wilson Sanscr. Dict. s. v.

v. 21-23. Appamádo amatapadan ti imam dhammadesanam Satthá Kosambiyam upanissáya Ghositáráme viharanto Sámavatípamukhánam (c. -ti-) pañcannam itthisatánam Mágandikapamukhánam itissá (?) pañcannam ñátisatánam maranavyasanam árabbha kathesi. Tatrâyam anupubbikathá: Atíte Allakapparatthe Allakapparájá náma Vethadípakarájá námá ti ime dve daharakálato pattháya saháyaká ekácariyakule sippam ugganhitvá attano pitunnam accayena chattam ussápetvá ávámato dasadasavojanike ratthe rájáno ahesum, te kálena kálam samágantvá ekato titthantá nisídantá nipajjantá mahájanam jávamánañ ca mívamánañ ca disvá: paralokam gacchantam anugacchanto náma n'atthi, antamaso attano saríram pi sabbam paháya gantabbam, kin no gharávásena, pabbajissámá ti mantetvá rajjáni puttadárassa nivyádetvá isipabbajjam pabbajitvá Himavantapadese vasantá mantayimsu: mayam rajjam paháya pabbajitá, na jívitum asakkontá, te mayam ekattháne vasantá apabbajitasadisá yeva homa, tasmá visum vasissáma, tvam etasmim pabbate vasa, aham imasmim vasissámi, anvaddhamásam pana uposathadivase ekato bhavissámá ti; atha nesam etad ahosi: evam pi no ganasanganiká bhavissati, tvam tava pabbate aggim jáleyyási, aham mama pabbate jálissámi, táya mam (mayam?) samnáya atthibhávam jánissámá ti, te tathá karimsu; atháparabháge Vethadípakatápaso kálam katvá mahesakkho devarájá hutvá nibbatto, tato anvaddhamáse pabbate aggim adisvá itaro (c.-e) saháyako me kálakato ti amnási, itaro pi nibbattakkhane yeva attano devasirim oloketvá kammam upadhárento nekkhammato pattháya attano tapacariyam disvá gantvá mama saháyam passissámíti tam attabhávam vijahitvá maggikapuriso viya tassa santikam gantvá vanditvá ekamantam atthási; atha nam so áha: kuto ágato 'sîti; maggikapuriso aham bhante, dúrato va ágato 'mhi, kim pana bhante ayyo imasmim tháne ekako vasati, amño (c. -e) pi koci atthiti; atthi

eko saháyako ti; kuhim so ti; etasmim pabbate vasati, uposathadivase pana aggim na jálesi, mato bhavissatîti; evam bhante ti; evam ávuso ti; aham so bhante ti; kuhim so nibbatto 'sîti; devaloke mahesakkho devarájá hutvá nibbatto 'smi (c. smim) bhante, avyam passissámíti pana ágato 'mhi, api nu kho avyánam pana imasmim tháne vasantánam koci upaddavo atthiti; ámâvuso hatthí (c. -i) nissáya kilamámíti; kim vo bhante hatthí (c.-i) kim karontîti; sammajjanattháne landam pátenti, pádehi paharitvá pamsum uddharanti, sv-áham landam chaddento pamsum samam karonto kilamámíti; kim pana tesam anágamanam icchathá ti; ámâvuso; tena hi tesam anágamanam karissámíti tápasassa hatthikantavínañ c' eva hatthikantamantañ ca adási, dadanto ca pana vínáya tisso tantivo dassetvá tavo mante ugganhápetvá: imam tantim (c. nan-) paharitvá imasmim mante vutte nivattetvá oloketum pi asakkontá hatthí (c. -i) paláyanti, imam tantim paharitvá imasmim mante vutte nivattitvá pacchato olokentá paláyanti, imam tantim paharitvá imasmim mante vutte yúthapati pitthim upanento ágacchatîti ácikkhitvá yam vo ruccati tam kareyyáthá (c. -athá) ti vatvá pakkámi, tápaso paláyanamantam vatvá paláyanatantim paharitvá hatthí (c. -i) palá-Tasmim samaye Kosambiyam Parantapo náma petvá vasi. rájá hoti, so ekadivasam gabbhiniyá deviyá saddhim bálátapam tappamáno ákásatale nisídi, deví ramño párupanam satasahassagghanikam (c. -ni-) rattakambalam párupitvá nisinná ramná (c. -o) saddhim sallappamáná ramňo angulito satasahassagghanikam rájamuddikam níharitvá attano anguliyam pilandhi (c. -im), tasmim samaye hatthilingasakuno gacchanto ákásena devim disvá mamsapesîti (?) samñáya pakkhe vissajjetvá otari, rájá tassa otaranasaddena uttháya antonivesanam pávisi, deví (c. -i) garugabbhatáya ca bhírukajátikatáya ca vegena gantum nâsakkhi, atha nam so sakuņo ajjhappatto nakhe (c.-a) panjare nisídápetvá ákásam pakkhandi, te kira sakuņá (c. -a) pañcannam hatthínam balam dhá-

Digitized by Google

renti, tasmá ákásena netvá yathárucitatthánam gantvá nisíditvá mamsam khádanti, sápi tena niyyamáná maranabhayabhítá cintesi: sac' áham viravissámi, manussasaddo náma tiracchánagatánam ubbejaniyo, tam sutvá mam chaddesi, evam sante saha gabbhena jívitakkhayam pápunissámi, yasmim pana tháne nisíditvá mam kháditum árabhissati tatra nam saddam katvá palápessámíti sá attano panditatáya adhivásesi, tadá ca Himavantapadese thokam vaddhitvá mandapákárena thito eko mahánigrodho hoti, so sakuno migarúpáni tattha netvá khádati, tasmá tam pi tatth' eva netvá vitapaantare thapetvá ágatamaggam olokesi, ágatamaggolokanam kira tesam dhammatá, tasmim khane deví idáni imam palápetum vaddhatíti cintetvá ubho hatthe ukkhipitvá pánisaddam c' eva mukhasaddan ca katvá palápesi, ath' assá suriyuggamanavele kammajavátá calimsu, sabbadisásu gajjanto mahámegho utthahi, sukhe(?) thitáya rájamahesiyá má bháyi ayyá ti vacanamattam alabhamánáya dukkhaparetáya sabbarattim niddá náma na hosi, pabháyamánáya rattiyá valáhakavigamo ca arunuggamanañ (c. arun-) ca tassá (c.-a) gabbhavuțțhánañ ca ekakkhane yeva ahosi, sá meghautuñ ca arunautuñ ca gahetvá játattá puttassa Udeno ti námam akási. Allakappatápasassâpi kho tato avidúre vasanatthánam hoti, so pakatiyá vassadivase sítabhayena phaláphalattháya vanam na pavisati, tam rukkhamúlam gantvá sakunehi kháditamamsánam atthim áharitvá koddhetvá rasam katvá pivati, tasmá tam divasam pi atthim áharissámíti tatth' eva gantvá rukkhamúle atthim pariyesanto upari dárakasaddam sutvá olokento devim disvá kâsi tvan ti vatvá manussi 'mhîti katham ágatá ti hatthilingasakunenânít' amhîti (c. -nítanam-) vutte otaráhîti áha; játisambhedato bháyámi avyá ti; kâsi tvan ti; khattiyá ti; aham pi khattiyo (c. -e) vá ti; tena hi khattiyamáyá (?) kathehîti; so kathesi; tena hi áruyha puttakam me otárehîti; so ekena passena abhiruhanamaggam (c. -han-) katvá abhiruhitvá dárakam ganhi, má mam hatthena

chupíti (c. chúpiti) ca vutto (c. -á) nam acchupitvá va dárakam otáresi, devim pi otáresi, atha nam assamapadam netvá sílabhedam akatvá va anukampáva patijaggi, nimmakkhikamadhum áharitvá sayañjátasálim áharitvá yágum pacitvá adási; evam tasmim pațijaggante sá aparabháge cintesi: aham n'eva ágatamaggam na gamanamaggam jánámi, iminâpi me saddhim vissásamattam pi n'atthi, sace pana amhe paháya katthaci gamissati ubho pi idh'eva maranam pápunissáma, yam kiñci katvá imassa sílam bhinditvá yathá mam na muñcati tathá kátum vaddhatíti, atha nam dunnivatthá duppárupitá (c. -rutá) dassanena palobhetvá sílavinásam pápesi, tato pattháya dve pi samaggavásam vasimsu. Ath' ekadivasam tápaso nakkhattayogam olokento Parantapassa nakkhattapílanam disvá bhadde Kosambiyam Parantaparájá mato ti áha; kasmá avya evam vadesi, kim tena saddhim ágháto atthîti; n' atthi bhadde, nakkhattapílanam (c. -lam) assa disvá evam vadámíti ; sá parodi, atha nam kasmá rodasíti pucchitvá táva tassa attano sámikabháve akkháte áha : má bhadde rodi, játassa náma nivato maccú ti; jánámi avyá ti; atha kasmá rodasíti vutte me kulasantakassa rajjassa anucchaviko sace tattha bhavissati setacchattam ussápayissati, mahájaniko vata játo ti sokena rodámi ayyá ti; hotu bhadde, má cintayi, sac'assa rajjam patthesi aham assa rajjam labhanákáram karissámíti; ath' assa hatthikantavínañ c'eva hatthikantamante ca adási, tadá anekáni hatthisahassáni ágantvá vatarukkhamúle nisídanti, atha nam áha: hatthísu anágatesu yeva rukkham abhiruhitvá tesu ágatesu imam mantam vatvá imam tantim pahara, sabbe nivattitvá oloketum pi asakkontá palávissanti, ath' otaritvá ágacchevyásîti, so tathá katvá ágantvá tam pavattim árocesi, atha nam dutivadivase áha: ajja imam mantam vatvá imam tantim pahareyyási, nivattitvá olokentá (c. -o) paláyissantîti, tadâpi tathákatvá ágantvá árocesi; ath' assa mátaram ámantetvá: bhadde te puttassa te sásanam dehi, etto va gantvá rájá bhavissatíti; sá puttam ámantetvá: táta tvam

Kosambiyam Parantaparañño putto, mam hatthilingasakuno ánesîti (c.án-) vatvá senápatiádínam námáni ácikkhitvá: asaddahantánam imam pitupárupanam kambalañ c'eva pilandhanamuddikam (c. -á) ca dassevyásíti datvá uyvojesi; kumáro tápasam idáni kim karomîti áha; rukkhassa hetthimasákháya nisíditvá imam mantam vatvá tantim pahara, jetthakahatthí (c. -i) te pitthim upanámetvá upasamkamissati, tassa pitthiyam nisinno rattham gantvá rajjam ganháhíti; so mátápitaro vanditvá tathá katvá ágatassa hatthino pitthiyam nisíditvá kanne mantayi: aham Kosambiyam Parantaparañño putto, pettikam me rajjam ganhitvá dehi sámîti; so tam sutvá anekáni hatthisahassáni sannipatantú ti hatthiravam ravi, anekáni hatthisahassáni (c. -ssá) sannipatimsu, puna (c. -na) jinnahatthí (c. -i) patikkamantú ti hatthiravam (c. addit : ravam) ravi, jinnahatthí (c. -i) patikkamimsu, puna atitaruná (c.-ná) nivattantú ti ravi, te pi nivattimsu; so anekehi vodhahatthisahassehi parivuto paccantagámam patvá: aham rañño putto, sampattim patthayamáná mayá saddhim ágacchantú ti tato pattháya manussasañgaham (c. -ussá-) karonto gantvá nagaram pariváretvá yuddham vá me detu rajjam vá ti sásanam pesesi; nágará áhamsu: mayam dve pi na dassáma, amhákam pi deví garugabbhá hatthilingasakunena hatá, tassá atthibhávam vá natthibhávam vá na jánáma, yáva tassá pavattim na sunáma (c. sun-) táva (c. tá) n'eva yuddham dassáma na rajjan ti, tadá kira tam pavenirajjam ahosi, tato kumáro aham tassá putto ti vatvá senápatiádínam námáni kathetvá tathápi asaddahantánam kambalañ ca muddikañ ca dassesi, te kambalamuddikam sañjánitvá dváram vivaritvá rajjena abhisiñcimsu. Ayam táva Udenassa uppatti... Idam Ghositasetthino vatthum ... Idam Sámavatiyá vatthum. Udenassa pana aparâpi Vásuladattá náma deví ahosi Candapajjotassa dhítá; Ujjeniyam (c.-m) hi Candapajjoto náma rájá ahosi, so ekadivasam uvyánato ágacchanto attano sampattim oloketvá: atthi nu kho amñassa pi kassaci evarúpá sampatti (c. -ttim) nám' esa (?) Kosambiyam Udenassa ramno atimahatí (c. -i) sampattîti vutte áha: tena hi ganhissáma nan ti; na sakká so gahetun ti; yam kiñci katvá ganhissám' evá ti; na sakká devá ti; kimkáraná ti; so hatthikantam náma sippam jánáti, mantam parivattetvá hatthikantavínam vádento náge palápeti pi ganháti pi, hatthiváhanasampanno tena sadiso náma n'atthîti; na sakká mayá tam gahetun ti; sace te deva ekantena ayam nicchayo, tena hi dáruhatthim káretvá tassâsannatthánam pesehi, so hatthiváhanam vá assaváhanam vá dúram pi gacchati, tattha nam ágatam gahetum sakká bhavissatîti; rájá atth' eso upáyo ti dárumayam yantahatthim káretvá bahi pilotikáhi vethetvá katacittakammam tassa vijite ásannattháne ekasmim saratíre vissajjápesi, hatthino antokucchiyam satthi purisá aparáparam camkamanti, hatthilandam áharitvá tattha tattha chaddesum; eko vanacarako hatthim disvá amhákam rañňo anucchaviko ti cintetvá gantvá ramňo árocesi: deva mayá sabbaseto Kelásakútapatibhágo tumhákam c'eva anucchaviko varavárano dittho ti, Udeno tam eva maggadesikam katvá hatthim abhiruyha sapariváro nikkhami, tassâgamanam natvá carapurisá gantvá Candapajjotassa árocesum, so ágantvá majjhe tuccham katvá ubhosu passesu balakávam pavojesi, Udeno tassâgamanam ajánanto hatthim anubandhi, antothitamanussá vegena palápesum, katthahatthí (c.-i) ramño mantam parivattetvá vínam vádentassa tantisaddam asunanto viya paláyati yeva, rájá hatthinágam pápunitum asakkonto assam áruyha anubandhi, tasmim vegena anubandhante balakáyo ohivi, rájá ekako va ahosi, atha nam ubhosu passesu pavuttá Candapajjotassa purisá ganhitvá attano ramño adamsu, ath' assa balakáyo amittavasagatabhávam natvá bahikhandháváram Candapajjoto pi Udenam jívagáham eva nivesetvá acchi. gáhápetvá ekasmim coragehe parikkhipitvá dváram pidahápetvá tayo divase jayapánam pivi, Udeno tatiyadivase árakkhike puc-

chi: kaham vo tátá (c.-a) rájá ti ; paccámitto me gahito ti jayapánam pivatîti; ká nám' esá mátugámassa viya tumhákam ramño kiriyá, na nu patirájánam gahetvá vissajjetum vá máretum (adde: vá) vaddhati, amhe dukkham nisídápetvá jayapánam kira pivatíti; te gantvá ramno tam attham kathesum; so ágantvá saccam kira tvam evam vadesíti pucchi; áma mahárájá ti; sádhu tam vissajjessámi, evarúpo kira te manto atthi, tam mayham dassasîti; sádhu dassámi ganhanasamayena ganháti kim tvam mam vandissasîti; ty-áham vandissámîti na vandissámi (-mîti?); aham pi na dassámi (-mîti ?); evam sante rájánan te karissámîti; karohi, sarírassa me issaro na pana cittassá ti; rájá tassa súragajjitam sutvá kathan nu kho mantam ganhissámíti cintetvá imam mantam amñam jánápetum na sakká, mama dhítaram etassa santike ugganhápetvá aham tassá santike ganhissámíti; atha nam áha: amnassa vanditvá ganhantassa dassasíti; áma mahárájá ti; tena hi amhákam ghare eká khujjá atthi, tassá antosániyam nisinnáya tvam bahisániyam thito va mantam vácehîti; khujjá vá hotu píthasappí (c. -i) vá, vandantivá dassámîti; tato rájá gantvá dhítaram Vásuladattam áha: amma eko samkhakutthí (c. -i) anaggham mantam jánáti, tam amñam jánápetum na sakká, tvam antosániyam nisíditvá mantam ganha, so bahisániyam thatvá tuyham vácessati, tava santiká aham ganhissámíti, evam so tesam amñamamñam santhavakaranabhayena dhítaram khujjam itaram samkhakutthim katvá kathesi; so tassá antosániyam nisinnáya bahithito mantam vácesi, atha nam ekadivasam punappuna vuccamánam pi mantapadam vattum asakkontim: are khujje atibahalotthakapolan te mukham, evam náma vadehíti áha; sá kujjhitvá are dutthakuttha kim evam vadesi, mádisá khujjá náma hontíti; sánikannam ukkhipitvá kâsi tvan ti vutte ramno dhítá Vásuladattá nám' ahan ti aha; pitá te mayham kathento khujjá ti kathesîti; mayham kathento pi tam samkhakutthim náma katvá kathesíti; te

ubho pi tena hi amhákam esa (?) santhavakaranabhayena kathitam bhavissatîti antosániyam yeva santhavam karimsu, tato pattháya mantagahanam vá sippagahanam vá n'atthi. Rájâni dhítaram niccam pucchati: sippam ganhasi ammá ti; ganhámi tátá ti. Atha nam ekadivasam Udeno áha: bhadde sámikena kattabbam náma n' eva mátápitaro na bhátibhaginiyo kátum sakkonti, sace mayham jívitam dassasi pañca te (c. pañcasate) pariváram datvá aggamahesitthánam dassámíti; sace imasmim itthisatáni vacane patitthátum sakkhissatha dassámi vo jívitadánan ti; sakkhissámi bhadde ti; sá sádhu sámíti pitu santikam gantvá vanditvá ekamantam atthási; atha nam so pucchi: amma nitthitam sippan ti atha kim ammá ti (-?); amhákam ekam dváraň ca váhanañ ca laddhum vaddhati tátá ti; idam kim ammá ti; táta rattim kira tárakasamnáya mantassa upacárattháya ekam osadham gahetabbam atthîti, tasmá amhákam veláya vá aveláva vá nikkhamanakále ekadváraň c'eva váhanaň ca laddhum vaddhatîti; rájá sádhú ti sampațicchi; te attano abhirucitam ekam dváram hatthagatam karimsu. Ramño pana pañca váhanáni ahesum, Bhaddavatí (c. -i) náma kaneru ekadivasam pamňása vojanáni gacchati, Káko náma dáso satthi vojanáni gacchati, Celakanthi ca náma Muñjakesi cá ti dve assá vojanasatam gacchanti, Nálágirihatthí (c.-i) vísayojanasatan (c. vísamy-) ti: so kira rájá anuppanne Buddhe ekassa issarassa upattháko ahosi, ath' ekadivasam tasmim issare bahinagare nahátvá ágacchante eko paccekabuddho nagaram pindáya pavisitvá sakalanagaravásínam Márena avasitattá ekabhikkham pi alabhitvá yathádhotena pattena nikkhami, atha nam nagaradváram pattakále Máro amnataravesena upasamkamitvá api bhante kinci laddhan ti pucchi; kim pana me tam labhanam (c. -á) kárîti; tena hi nivattitvá puna pavisatha, idáni karissámíti; nâham puna nivattissámíti; sace hi nivatteyya puna so sakalanagaravásínam saríre adhimuccitvá pánim paharitvá hasanakelim káreyya;

atha so issaro yathádhotena pattenâgacchantam paccekabuddham disvá vanditvá api bhante kiñci laddhan ti pucchi; caritvá nikkhant' amha ávuso ti; so cintesi: ayyo mayá pucchitam akathetvá amnam vadatíti na kinci laddham bhavissatíti, atha pattam olokento tuccham disvá gehe bhattassa nitthitánitthitabhávam ajánantáya súro hutvá pattam gahetum avisahanto bhante thokam adhivásethá ti vatvá vegena gharam gantvá amhákam bhattan (-am nitthitan?) ti pucchitvá nitthitan ti vutte tam upatthákam áha: táta añño (c. -e) tavá sampannavegataro (c. -namv-) n'atthi, síghena javena bhadantam patvá pattam me bhante dethá ti vatvá pattam gahetvá ehîti, so ekavacanen' eva pakkhanditvá pattam gahetvá áhari, itaro attano bhojanassa pattam púretvá: imam sígham ayyassa sampápehi, aham te ito pattim dammîti áha; so vegena gantvá paccekabuddhassa pattam datvá paňcapatitthitena vanditvá bhante velá upakatthá ti aham atisíghena javena gato câgato, etassa me javassa phalena yojanánam pañňásasatthisatavísasatagamanasamattháni (c. panná--vísamsatam-) váhanáni nibbattantu, ágacchantassa ca me gacchantassa saríram surivatejena tattam, tassa me phalena nibbattattháne áná surivatejasadisá hotu, imasmim me pindapáte sáminá patti dinná, tassa nissandena tumhehi ditthadhammassa bhágí homîti áha; paccekabuddho evam hotú ti vatvá:

Icchitam patthitam tuyham sabbam eva samijjhatu, púrentu sabbasamkappá cando pannarasí yathá. Icchitam patthitam tuyham khippam eva samijjhatu,

púrentu sabbasamkappá mani jotiraso yathá (adde: ti) anumodanam akási, paccekabuddhánam kira imá dve gáthá anumodanagáthá náma honti, tattha jotiraso ti sabbakámadadam maniratanam pavuccati. Idam tassa pubbacaritam. So etarahi Candapajjoto ahosi, tassa kammanissandena imáni pañca váhanáni nibbattimsu. Ath' ekadivasam rájá uyyánam kíláya nikkhami, Udeno ajja paláyitabban ti mahantamahante camma-

11

pasibbake hiramñasuvannassa púretvá kaneruyá pitthe thapetvá Vásuladattam ádáya paláyi, antopurapálá disvá gantvá ramno árocesum, rájá sígham gacchathá ti balam pahini, Udeno balassa pakkantabhávam natvá kahápanapasibbakam mocetvá pátesi, manussá kahápane uccinitvá puna pakkhandimsu, itaro suvannapasibbakam mocetvá pátetvá tesam suvannalobhena papañcentánam yeva bahinivittham attano khandháváram pápuni, atha nam ágacchantam disvá va attano balakáyo pariváretvá nagaram pavesesi, so gantvá Vásuladattam abhisiñcitvá aggamahesittháne thapesîti. Idam Vásuladattáva vatthum. Apará pana Mágandiyá náma rañño santiká aggamahesitthánam labhi; sá kira Kururatthe Mágandiyabráhmanassa dhítá, mátu pi 'ssá Mágandiyá (c. -ya) tv-eva námam (c -a), cúlapitâpi (c. -tapi) 'ssá Mágandivo va. Sá abhirúpá ahosi devaccharapatibhágá. pitá pan' assá anucchavikam sámikam alabhanto mahantakulehi yácito pi na mayham dhítu tumhe anucchaviká ti tajjetvá uyyojesi. Ath' ekadivasam Satthá paccúsasamaye lokam olokento Mágandiyabráhmanassa pajápatikassa anágámiphalúpassayam disvá attano pattacívaram ádáya tassa nigame aggiparicaranatthánam agamási, so Tathágatassa rúpaggappattam attabhávam oloketvá: imasmim loke iminá purisena sadiso amno puriso náma n'atthi, ayam mayham dhítu anucchaviko, imassa posávanattháya mama dhítaram dassámíti cintetvá: samana eká me dhítá atthi, aham ettakam kálam tassá anucchavikam purisam na passámi, tumhe tassá sá ca tumhákam veva anucchaviká, tumhákam hi pádaparicáriká tassá ca bhattá laddhum vaddhati, tam vo aham dassámi, yáva mamâgamaná idh' eva titthathá ti áha, Satthá kiñci avatvá tunhí ahosi: bráhmano vegena gharam gantvá: bhoti bhoti dhítu me anucchavikapuriso dittho, síghasígham nam alamkarohîti tam alamkárápetvá saddhim bráhmaniyá ádáya Satthu santikam páyási ; sakalanagaram samkhubhi : ayam ettakam kálam

mayham dhítu anucchaviko (c. addit: na) n' atthiti kassaci adatvá ajja me dhítu anucchaviko dittho ti kira vadati, kídiso nu kho so, passissáma nan ti mahájano ten' eva saddhim nikkhami; tasmim dhítaram gahetvá ágacchante tena vuttattháne athatvá tattha padacetiyam dassetvá gantvá amňasmim tháne atthási, Buddhánam hi padacetiyam adhitthahitvá akkattháne (?) yeva pamnáyati na amnattha, yesan c'attháya adhitthitam hoti te yeva nam passanti, tesam padam adassanakaranattham hatthiádayo vá akkamantu mahámegho vá vassatu verambaváto vá paharatu, na (c. nam) koci makkhetum sakkoti; atha bráhmaní bráhmanam áha: kuhim so puriso ti; imasmim tháne tittháhîti nam avacam, kuhim nu kho so gato ti olokento padacetivam disvá ayam assa padavalañjo (?) ti áha; bráhmaní salakkhanamantánam tinnam vedánam pagunatáva lakkhanamante parivattetvá pádalakkhanam upadháretvá na vidam bráhmana pañcakámagunásevino padan ti vatvá imam gátham áha:

Rattasabhi " ukkuțikam padam bhave, duțțhassa hoti sahasânupílitam, múlhassa hoti avakaddhitam padam,

vivattacchadassa bidam ídisam padan ti;

atha nam bráhmano evam áha: bhoti tvam udakapátiyam kumbhíle gehamajjhe ca pana core vissamante passanasílá, tunhí hohîti; bráhmaná yam icchasi (c. -ati) tam (c. yam) vadehi, na yidam pañcakámagunásevino padan ti; tato olokento hi Sattháram disvá ayam so puriso ti vatvá bráhmano gantvá: samana dhítaran te posávanattháya dammîti áha; Satthá dhítará(c. -ráni) te mayham attho atthi vá n' atthi vá ti avatvá va bráhmana ekan te káranam kathemîti vatvá kathehi samaná ti vutte mahábhinikkhamato paṭiháya yáva ajapálanigrodhamúle ca pana atíto idáni me esa viyan ti (-?) tassá sokáturassa sokavúpasama-

rattassa hi?
vivattachandass'?

nattham ágatáhi Máradhítáhi kumárívannádivasena(c. -ri-) payojitam palobhanam ácikkhitvá tadâpi mayham

Disvána tanham aratim ratin ca nâhosi chando api methunasmim; kim ev'idam muttakarísapunnam,

pádâpi nam samphusitum na icche ti

imam gátham áha, gáthápariyosáne bráhmano bráhmaní ca anágámiphale patitthahimsu; Mágandiyâpi kho: sac'assa mayá attho natthikabhávo vattabbo, ayam pana mam muttakarísapunnam karoti, hotu attano játikulapadesabhogavayasampattim ágamma tathárúpam bhattáram labhitvá samanassa kattabbavuttakam jánissámíti Satthari ághátam bandhi; kim pana Satthá tassá (c.-a) attani ághátuppattim jánáti na jánátíti: jánáti, jánanto kasmá gátham áha: itaresam dvinnam vasena, Buddhá hi ághátam aganetvá maggaphaládhigamárahánam vasena dhammam desenti veva; mátápitaro nam netvá Cúlamágandivam paticchápetvá pabbajitvá arahattam pápunimsu, Cúlamágandiko pi cintesi: mama dhítá omakasattassa na anucchaviká, ekassa rañño va anucchaviká ti tam ádáya Kosambim gantvá sabbálamkárehi alamkaritvá: imam itthiratanam devassa anucchavikan ti Udenassa rañño adási, so tam disvá uppannabalavasineho abhisekam datvá pañcasatamátugámapariváram (c.-satá-) katvá aggamahesittháne thapesi. Evam assa diyaddhasahassanátakitthiparivárá tisso aggamahesiyo ahesum. Tasmim kho pana samaye Ghositasetthí (c. -i) Kukkutasetthí (c. -i) Páváriyasetthíti Kosambiyam tayo setthí (c. -i) honti, te upakattháva vassúpanáyikáya pañcasate tápase Himavantato ágantvá nagare bhikkháya carante disvá pasíditvá nisídápetvá bhojetvá patiñňam gahetvá cattáro máse attano santike vasápetvá puna cassáratte (câsárante?) ágamanattháya patijánápetvá uyyojesum, tápasâpi tato pattháya attha máse Himavante vasitvá cattáro máse tesam santike vasanti, te aparabháge Himavantato ágacchantá aram-

fiáyatane ekam mahánigrodham disvá tassa múle nisídimsu. tesu jetthakatápaso cintesi: imasmim rukkhe adhivatthá devatá na oramatthintiká(?) bhavissati, mahesakkhen' ettha devarájena bhavitabbam, sádhu vatť assa sac' áyam isiganassa páníyam (c. pán-) dadeyyá ti, so páníyam (c. pán-) adási, tápaso nahánodakam cintesi, tam pi adási, tato bhojanam cintesi, tam pi adási (c. addit: tadá bhojanam cintesi tam pi adási), ath' assa etad ahosi: ayam devarájá amhehi cintitacintitam sabbam deti, aho vata nam passevyámá ti, so rukkhakkhandham padáletvá attánam dasseti, atha nam : devarájá mahatí (c.-i) te sampatti, kin nu kho katvá ayam laddhá ti pucchimsu; má pucchattha ayyá ti; ácikkha (c. -i) devarájá ti, so attaná katakammassa parittattá lajjamáno kathetum na visahati, punappuna nippíliyamáno pana tena hi sunáthá (c. sun-) ti vatvá kathesi. So kir' eko duggatamanusso hutvá bhatim parivesanto Anáthapindikassa santike bhatikammam (c. -tim-) labhitvá tam nissáya jívikam kappesi, ath' ekasmim uposathadivase sampatte Anáthapindiko vihárato ágantvá pucchi: tassa bhatikassa ajja uposathadivasabhávo kenaci kathito ti; na kathito sámíti; tena hi'ssa sáyamásam (c. -sum) pacathá ti; ath' assa patthodanam pacimsu, so divasam araññe kammam katvá sávam gantvá bhatte vaddhetvá dinne játo 'smîti sahasá bhuñjitvá va: amnesu divasesu imasmim gehe bhattam detha súpam detha vvañjanam dethá ti mahákoláhalam hoti, ajja sabbe nissaddá na (?c.ni) pucchimsu, mayham ev' ekassâháram vaddhayimsu, kin nu kho etan ti cintetvá pucchi: avasesá bhunjimsú ti (adde: na bhunjimsú ti?); kimkáraná ti; imasmim gehe uposathadivasesu sáyamásam na bhuñjati, sabbe uposathiká honti, antamaso thanapávino dárake mukham vikkháletvá catumadhuram mukhe pakkhipápetvá mahásetthí (c. -i) uposathike káreti, gandhatele dípenti, khuddakamahallakadáraká sayam gatá dvattimsákáram sajjháyanti, tuyham pana uposathadivasabhávam kathetum satim na karimha, tasmá tav'eva (c. tave) pakkam bhattam, bhuñjassu nan ti; sace idáni uposathikena bhavitum vaddhati aham pi bhaveyyan ti; idam sețthí (c. -i) jánátíti; tena hi pucchathá (c. -tá) ti; te gantvá sețthim pucchimsu, so evam áha : idáni abhuñjitvá mukham vikkháletvá uposatham gámi (?) adhitthahant oupaddhuposathakammam labhissatíti; itaro tam sutvá tathá akási, tassa sakaladivasam kammam katvá chátassa saríre (c. -ri-) vátá kujjhimsu, yottam bandhitvá yottakotiyam gahetvá parivattîti, setthí (c. -i) tam pavattim sutvá ukkábhidháriyamáhi (?) catumadhuram gáhápetvá tassa santikam gantvá kim tátá ti pucchi; sámi vátá me kupitá ti; tena hi uttháy' idam bhesajjam khádáhíti; tumhe pi khádittha sámíti; amhákam aphásukam n'atthi, tvam khádáhîti; sámi uposathakammam karonto sakalam kátum nâsakkhim (c.-i), upaddhakammam pi me vikalam (c.-ká-) má ahosîti ; na icchi, má evam kari tátá ti vuccamáno (c. -no) pi anicchitvá arune utthahante milátamálá viya kálam katvá tasmim nigrodharukkhe nibbatti. Tasmá imam attham kathetvá: so setthí (c.-i) Buddhamámako dhammamamako samghamámako, tam nissáya katassa upaddhuposathakammassa nissandena esá sampatti mayá laddhá ti áha. Buddho ti vacanam sutvá va pañcasatá tápasá vuttháya devatáya añjalim paggayha Buddho ti vadehíti Buddho ti vademíti tikkhattum patijánápetvá ghoso pi kho eso dullabho lokasmin ti udánam udánetvá: devate anekesu kappasatasahassesu assutapubbam (c. anassu-) saddam taya sunapit' amha ti ahamsu, ath' antevásino ácariyam etad avocum: tena hi Satthu santikam gacchámá ti, tátá tam (te?) seithino amhákam bahúpakárá, sve tesam nivesane bhikkham ganhitvá tesam pi ácikkhitvá gamissámá ti adhiváseti, tátá (?) ti te adhivásayimsu, puna divase setthino yágubhattam sampádetvá ásanáni pamñápetvá ajja no ayyánam ágamanadivaso ti natvá paccuggamanam katvá ádáya nivesanam gantvá nisídápetvá bhikkham adamsu, te katabhattakiccá: mahásetthino mayam gamissámá ti vadimsu; na nu bhante tumhehi cattáro vassike máse amhákam gahitá ca

patimñá, idáni kuhim gacchathá ti; loke kira Buddho uppanno dhammo uppanno samgho uppanno, tasmá Satthu santikam gamissámáti; kim pana tassa Satthu santikam (c. addit: gamissá) tumhákam neva gantum vaddhatíti; amnesam pi aváritam ávuso ti; tena hi bhante ágata (?) mayam pi parivaccham katvá ágacchámá ti; tumhesu parivaccham va karontesu amhákam papañco hoti. mayam purato gaccháma, tumhe (c. -esu) ágacchevyáthá (c. -va-) ti vatvá te puretaram gantvá sammásambuddham disvá abhitthavitvá vanditvá ekamantam nisídimsu, atha nesam Satthá anupubbikatham kathetvá dhammam desesi, desanápariyosáne sabbe pi saha pațisambhidáhi arahattam patvá pabbajjam yácitvá ehi bhikkhavo ti vacanasamanantaram iddhimayapattacívaradhará ehibhikkhú ahesum; te pi kho tayo setthí (c.-i) pañcahi pañcahi sakatasatehi vatthacchádanasappimadhupphánitádíni dánúpakaranáni ádáya Sávatthim (c. -iyam) patvá Sattháram vanditvá dhammakatham sutvá kathápariyosáne sotápattiphale patittháva addhamásamattam dánam dadamáná Satthu santike vasitvá Kosambígamanattháya (c. -bi-) Sattháram yácitvá Satthárá patimñam dadanto (-tá?) sumňágáre kho Tathágatá abhiramantíti vutte amňátam (?) bhante amhehi pahitasásane gantum vaddhatíti vatvá Kosambim gantvá Ghositasetthí (c. -i) Ghositárámam Kukkutasetthí (c. -i) Kukkutárámam Pávárivasetthí (c. -i) Pávárikáráman ti tayo maháviháre káretvá Satthu ágamanattháya sásanam pahinimsu (c.-ni-),Satthá tesam sásanam sutvá tattha agamási, te paccuggantvá Sattháram viháram pavesetvá várena várena patijagganti, Satthá devasikam ekekasmim viháre vasati, yassa viháre vutto hoti tass' eva gharadváre pindáya carati. Tesam pana tinnam setthínam upattháko Sumano (c. -uo) náma málákáro ahosi, so te setthino evam áha: aham tumhákam dígharattam upakárako Sattháram bhojetakámo 'mhi, mayham pi ekadivasam Sattháram dethá ti; tena hi sve bhojehîti; sádhu sádhu sámîti; so Sattháram nimantetvá sakkáram patiyádesi. Tadá rájá Sámavatiyá deva-

sikam pupphamúle attha kahápane deti, tassá Khujjuttará náma dásí Sumanamálákárassa santikam gantvá nibaddham puppháni ganhati, atha nam tasmim divase ágatam málákáro áha: mayá Satthá nimantito, ajja pupphehi (c. -phe) Sattháram pújessámíti tittha táva tvam parivesanáya saháyiká hutvá dhammam sutvá avasesáni puppháni gahetvá gamissasíti (c. -ssámíti); sádhu sádhú ti adhivásesi; Sumano Buddhapamukham bhikkhusamgham parivisitvá anumodanakaranattháya (c.-ran-) pattam gahesi, Satthá anumodanadhammadesanam árabhi, Khujjuttará Satthu dhammakatham sunantí (c. -i) yeva sotápattiphale patithahi, sá amñesu divasesu cattáro kahápane attaná (c. -o) gahetvá catúhi puppháni gahetvá gacchati, tam divasam atthahi puppháni gahetvá gatá, atha nam Sámavatí (c. -i) áha: kin nu kho amma ajja amhákam ramná digunam pupphamúlam dinnan ti; no ayyo ti; atha kasmá bahúni pupphánîti; amnesu divasesu cattáro kahápane gahetvá catúhi puppháni áharámîti; ajja kasmá na ganhîti; sammásambuddhassa dhammakatham sutvá dhammassa adhigatattá ti; atha nam: are dutthadási ettakam kálam tayá gahitakahápane mama dehíti; atha nam tajjetvá: amma tavá pítam amatam amhehi pi páyehíti vatvá tena hi mam nahápehîti vutte solasagandhodakaghatehi nahápetvá dve maddhasátake dápesi; ekam nivásetvá ekam ekamsam párupitvá ásanam pañňápetvá ekam víjanim áharápetvá ásane nisíditvá citravíjanim ádáya pañca mátugámasatáni ámantetvá Satthárá desitaniyámen' eva dhammam desesi, tassá dhammakatham sutvá sabbápi sotápattiphale patitthahimsu, sabbápi Khujjuttaram vanditvá: amma ajja pattháya tvam kil tthakammam má kari, amhákam mátittháne ácariyattháne yeva thatvá Satthu santikam gantvá desitam desitam dhammam sutvá amhákam kathehîti vadimsu, Satthá (sá tathá ?) karonti(-í?) aparabháge tipitakadhará játá, atha nam Satthá etadaggam bhikkhave mama sávikánam upásikánam bahussutánam dhammakathikánam yadidam Khujjuttará ti

etadagge thapesi. Tâpi kho pañcasatá itthiyo tam evam áhamsu : amma Sattháram passitukám' amha, tam no dassehi (c. -îti), gandhamáládíhi nam pújessámá ti; ayye rájakulam náma bhárivam, tumhe gahetvá bahi gantum na sakká ti; amma má no násehi, dasseh' eva amhákam Sattháran ti; tena hi tumhákam vasanavasanagabbhánam bhittísu (c. -isu) yattakena oloketum sakká hoti tattakam chiddam katvá gandhamálam áharápetvá Sattháram tinnam setthínam gharadváram gacchantam tesu tesu thánesu thatvá oloketha c'eva hatthe ca pasáretvá vandatha c'eva pújethá ti; tathá (c. ka-) katvá Sattháram gacchantam c'eva ágacchantañ ca olokentá (c. -o) vandimsu c'eva pújesum (c. -su). Ath' ekadivasam Mágandiyá attano pásádatalato nikkhamitvá camkamamáná tásam vasanatthánam gantvá gabbhe chiddam disvá idam kin ti (c. kiñci) pucchitvá táhi tassá Satthari baddhághátam ajánantíhi: Satthá imam nagaram gato, mayam ettha thatvá Sattháram passáma c'eva pújema cá ti vutte: ágato náma imam nagaram samano Gotamo, idáni 'ssa kattabbam jánissámi, imápi tassa upattháviká, imásam pi kattabbam jánissámîti cintetvá rañño árocesi: mahárája Sámavatímissikánam (c. -ti-) bahiddhá, patthaná atthi, katipáhen' eva te jívitam harissantîti; rájá na tá evarúpam karissantíti na saddahi, puna vutte pi na saddahi yeva, atha nam tikkhattum vutte pi asaddahantam: sace me na saddahatha tásam vasanatthánam gantvá upadhárehi mahárájá ti áha, rájá gantvá gabbhesu chiddam disvá idam kin ti pucchitvá tasmim atthe árocite tásam akuppitvá akujihitvá kiñci avatvá va chiddáni pidahápetvá sabbagabbhesu uddhacchiddakavátapánáni kira tasmim kále uppannáni. Mágandiyá tásam kiñci kátum asakkunitvá samanassa Gotamassa ca kattabbam karissámíti nágaránam lañjam datvá: samanam Gotamam antonagaram pavisitvá carantam dásakammakarehi (c. -re) porisehi saddhim akkositvá paribhásitvá palápethá ti; miccháditthiká tísu ratanesu appasanná antonagaram pavittham

Sattháram anubandhitvá: coro'si bálo'si múlho 'si ottho'si gono 'si gadrabho 'si nerayiko 'si tiracchánagato 'si, n' atthi tuyham sugati, duggati yeva tuyham pátikamkhá ti dasahi akkosavatthúhi akkosanti paribhásanti, tam sutvá áyasmá Ánando Sattháram etad avoca: bhante ime nágará amhe akkosanti paribhásanti, ito amnattha gacchámá ti; kuhim Ánandá ti; amnam nagaram bhante ti : tattha manussesu akkosantesu puna kattha gamissáma Ánandá ti; tato pi amñam nagaram bhante ti; tattha manussessu akkosantesu kuhim gamissámá ti; tato pi tato pi amnam nagaram bhante ti; Ánanda na evam kátum vaddhati, vattha adhikaranam uppannam tatth' eva tasmim vúpasamante (-sante ?) amnattha gantum vaddhati, ke pana teÁnanda akkosantîti; bhante dásakammakare upádáya sabbe akkosantîti ; aham (yathá ?) Ánanda samgámam (c. -a) otinnahatthino (c. -nne-) catúhi disáhi (c. da-) ágate sare sahitum bháro tath' eva bahúhi dussílehi kathitakathánam (c.-katá-)sahanam náma mayham bháro ti vatvá attánam árabbha dhammam desento imá Nágavagge* tisso gáthá abhási:

Aham, nágo va samgáme cápáto" patitam saram, ativákyan titikkhissam, dussílo hi bahujjano. Dantam nayanti samitim, dantam rájâbhirúhati^s, danto settho manussesu, yo 'tivákyan^e titikkhati. Varam assatará dantá, ájániyyá^d va sindhavá,

kunjará va mahánágá, attadanto tato varan ti.

Dhammakathá sampattajanassa sátthiká ahosi, evam dhammam desetvá: má cintayi Ánanda, ete sattáham eva akkosanti, aṭṭhame divase tuṇhí bhavissanti, Buddhánam hi uppannam adhikaraṇam sattáhato uttarim nâgacchati. Mágandiyá Sattháram akkosápetvá palápetum asakkontí (c. -i) kin nu kho karissámîti cintetvá imá etassa upatthambhabhútá etásam vyasanam karissámîti ekadivasam rañño surápánaṭṭháne upaṭṭhánam karontí cúlapitu sásanam pahiṇi: aṭṭha kira matakuk-*v. 320 sqq. « cod. vápáno. • cod. bhíruhati. « cod. tavákyan. • cod. ájáníyyá.

kute attha sañjívakukkute gahetvá ágacchatu, ágantvá ca sopánamatthake thatvá ágatabhávam nivedetvá pavisatú ti vutte pi apavisitvá pathamam attha(c. aňja) saňjívakukkute pahinatu pacchá itare ti, cúlupatthákassa ca: mama vacanam karevvásíti lañcam adási; Mágandiko (c. -dhiko) ágantvá ramňo nivedápetvá pavisatú ti vutte ramňo ápánabhúmim na pavisámíti, itará cúlupatthákam pahini: gaccha táta mama cúlapitu santikan ti, so gantvá tena dinne attha sañjívakukkute ánetvá deva purohitena pannákáro (c.-e) pahito ti áha, rájá: bhaddako vata no uttaribhañgo uppanno, ko nu kho paceyyá ti áha (c. á); Mágandiyá: mahárája Sámavatípamukhá(c.-ti-) pañcasatá itthiyo nikkammá vicaranti, tásam pesehi, tá pacitvá áharissantíti áha; rájá: gaccha tásam datvá amñassa kira hatthe adatvá sayam eva máretvá pacatú ti pesesi, cúlaupattháko sádhu devá ti gantvá tathá vatvá táhi mayam pánátipátam (c. -tim) na karomá ti patikkhitto ágantvá tam attham ramno árocesi, Mágandiká: ditthante mahárája idáni tásani pánátipátassa karanam vá akaranam vá jánissasi, samanassa Gotamassa pacitvá pesetú ti vadehi devá ti áha, rájá tathá vatvá pesesi, itaro te gahetvá gacchanto viva hutvá gantvá te (c. tesu) kukkute purohitassa datvá matakukkute tásam santikam netvá ime kira kukkute pacitvá Satthu santikam pahinathá (c.-atthá) ti áha, midam náma amhákam kiccan ti paccuggantvá ganhimsu, so rañño santikam gantvá kim tátá ti puttho samanassa Gotamassa pacitvá pesethá ti vuttamatte patimaggam ágantvá ganhimsú ti ácikkhi, Mágandiyá: passa mahárája, na tá tumhádisánam karonti, bahiddhá patthaná tásam atthíti vutte na saddaha (-hîti?), rájá tam sutvâpi adhivásetvá tunhí ahosi. Mágandiyá kin nu kho karissámíti cintesi, tadá pana rájá Sámavatiyá Vásuladattáva Mágandivává ti tissannam pi etásam (c. -te-) pásádatale várena (c. -na) várena (c. -na) sattáham vítinámeti, atha nam sve vá pare vá Sámavativá pásádatalam gamissatíti ñatvá Mágandiyá cúlapitu sásanam palini: agadena kira dáthá dhovitvá ekam

sappam pesetú ti, so tathá katvá pesesi, rájá attano gamanatthánam hatthikantavínam ádáya yeva gacchati, tassá pokkhare ekam chiddam atthi, Mágandiyá tena chiddena sappam pavesetvá chiddam málákulena thakesi, sappo dvíhatíham antovínáyam eva ahosi, Mágandiyá ramño gamanadivase ajja katarissá pásádam gamissasi devá ti pucchitvá Sámavatiyá ti vutte: ajja mayá amanápo supino dittho, na sakká tattha gantum

návam eva ahosi, Mágandiyá ramño gamanadivase ajja katarissá pásádam gamissasi devá ti pucchitvá Sámavativá ti vutte: ajja mayá amanápo supino dittho, na sakká tattha gantum devá ti; gacchám' evá ti; sá yávatatiyam váretvá evam sante aham pi tumhehi saddhim gamissámíti vatvá nivattivamánápi anivattitvá na jánámi kim bhavissati devá ti ranná (c. -o) saddhim veva agamási, rájá Sámavatímissikádíhi (c. -ti-) dinnáni vatthapupphagandhábharanáni dháretvá subhojanam bhunjitvá vínam ussísake thapetvá sayane nipajji, Mágandiyá aparáparam vicarantí (c. -i) viva hutvá vínácchiddato pupphagulam apanesi, sappo dvíhatíham niráháro tena chiddena nikkhamitvá passanto phanam katvá sayanapithe nipajji, Mágandiyá tam disvá áhandi (?) deva sappo ti mahásaddam katvá rájánañ ca tava (?) akkosantí (c.-i): ayam dandharájá alakkhiko mayham vacanam na sunáti (c. -ná-), imá (c. -áni) pi nissiriká dubbinítá (c.-ni-) kim náma ramño santiká na labhanti, tumhe imasmim mate veva sukham jívissatha jívante dukkham jívatha, ajja mayá pápasupino dittho, Sámavatiyá pásádam gantum na vaddhatíti viravantiyâpi me tavá saddo na suto devá ti áha, rájá sappam disvá maranabhavatajjito : evarúpam hi náma imá karissanti, aho pápá, aham imásam pápabhávam ácikkhantiyâpi imissá vacanam na saddahim, pathamam attano gabbhesu chiddáni katvá nisinná, puna mavá pesite kukkute pahinimsu, ajja sayane sappam vissajjayimsú ti kodhena sampajjalito ahosi; Sámavatí pi pañcannam itthisatánam ovádam adási: amma amhákam amnam patisaranam (c.-ná) n' atthi, narindo ca devivá ca attani ca samasamam eva mettam pavattetha, má kassaci kopam karitthá ti; rájá sahassatthámasingadhanum ádáya jiyam (c. jí-) pothetvá visapítam

saram sannayhitvá Sámavatim dhure katvá sabbá patipátiyá thapápetvá Sámavatiyá ure saram vissajjesi, so tassá mettánubhávena patinivattitvá ágatamaggábhimukho va hutvá hadayam pavisanto viya atthási, rájá cintesi: mayá khitto saro silam pi nibbijjhitvá gacchati, ákáse patihananakatthánam (c. -hanna-) n' atthi, atha ca pan esa nivattitvá mamâbhimukho va játo, ayam hi náma niccito nijjívo saro pi etissá gunam jáni, aham manussabhúto pi na jánámíti, so dhanum chaddetvá añjalim paggayha Sámavatiyá pádamúle ukkutikam nisíditvá imam gátham áha:

Sammuyhámi pamuyhámi, sabbá muyhanti medisá,

Sámavati mam táyassu, tvañ ca me saranam bhavá ti; sá tassa vacanam sutvá: sádhu deva mam saranam gacchá (c.-a) ti avatvá yam allam mallárája saranam gatá tam eva tvam pi gacchá ti, idam vatvána Sámavatí (c.-i): sammásambuddhá vikámá,

imam[•] tvam saranam gaccha yam aham saranam gatá, esa Buddho, mahárája, esa Buddho anuttaro,

saranam tvam Buddham gaccha⁴, tvañ ^c ca me saranam bhavá ti áha; rájá idán' áham atirekataram bháyámîti vatvá imam gátham áha:

Esa bhiyyo pamuyhámi, sabbá muyhanti medisá,

Sámavati mam táyassu, tvañ ca me saranam bhavá ti; atha nam sá purimanayen' eva puna patikkhipitvá: tena tvañ ca saranam gacchámi Satthárañ ca, varañ ca te dammîti vutte: varo gahito hotu mahárájá ti áha; so Sattháram upasamkamitvá saranam gantvá nimantetvá Buddhapamukhassa bhikkhusamghassa sattáham dánam datvá Sámavatim ámantetvá utthehi varam ganhá ti; áma mahárája mayham hirañnádíhi attho n' atthi, idam pana me varam dehi: tathá karohi yathá Satthá nibaddham pañcahi bhikkhusatehi saddhim idhâgacchati, dhammam sunissámîti; rájá Sattháram vanditvá: bhante pañcahi bhikkhusatehi saddhim nibaddham idhâgacchatha, Sámavatímis-

• cod. mam.

• cod. omittit gaccha. cod. tan.

siká (c. -ti-) dhammam sossámá ti vadantîti áha; mahárája Buddhánam náma ekasmim tháne nibaddham gantum na vaddhatîti, mahájano paccásimsatîti; tena hi bhante ekam bhikkhum ánápethá ti; Satthá Ánandattheram ánápesi, so pañca bhikkhusatáni ádáya nibaddham rájakulam gacchati, tâpi deviyo nibaddham theram bhojenti dhammam sunanti, ta ekadiyasam therassa dhammakatham sutvá pañcahi uttarásañgasatehi pújam akamsu, ekeko uttarásango pañca satáni agghati, tá ekavatthá disvá rájá pucchi: kuhim vo uttarásangá (c. -o) ti; ayyassa no dinná ti; tena sabbe gahitá i; áma gahitá ti; rájá theram upasamkamitvá vanditvá táhi uttarásangánam dinnabhávam pucchitvá táhi dinnabhávañ ca therena gahitabhávañ ca sutvá: na nu bhante atibahúni vattháni, ettakehi kim karissathá ti pucchi; amhákam pahenakáni (c. -ho-) ganhitvá sesáni jinnacívarakánam (c.jinn-) dassámi mahárájá ti; te attano cívaráni kim karissantîti; jinnataracívaránam (c. jinn-) dassantîti; te attano cívaráni kim karissantîti; paccattharanáni karissantîti; puránapaccattharanáni kim karissantîti; bhummattharanáni karissantîti; puránabhummattharanáni kim karissantíti; pádapuñchanáni mahárájá ti; puránapádapuñchanáni kim karissantíti; khandákhandikam koddhetvá mattikam madditvá bhittim limpissantîti; bhante ettakam gantvâpi avvánam dinnassatîti(?); áma mahárája; pasanno aparáni pi pañca vatthasatáni áharápetvá pádamúle thapápesi, thero kira pañcasatagghanakán' eva vattháni sahassabhágena pádamúle thapetvá dinnáni satasahassakkhattum labhi, sahassagghanakáni (c. -na-) sahassabhágena pádamúle thapetvá dinnáni sahassakkhattum labhi, satasahassagghanakáni sahassabhágena pádamúle thapetvá dinnáni satakkhattum labhi, ekam dve tíni cattári pañca dasá ti ádiná navena laddhánam pana gananá n' atthi, Tathágate kira parinibbute thero sakalajambudípam vicaritvá sabbaviháresu bhikkhúnam attano santakán' eva pattacívaráni adási. Mágandivá (c.-di): yam aham karomi tam tathá ahutvá amña-

thá va hoti, kin nu kho karissámîti cintetvá atth' eso upáyo ti uvyánakílam gacchantí (c. -i) cúlapitu sásanam pabini: Sámavativá pásádam gantvá dussakotthágáratelakotthágáráni vivarápetvá dussáni telacátísu (c. -ti-) temetvá thambhe vethetvá tá sabbâpi ekato katvá dváram pidahitvá bahivantakam datvá dandadípikáhi gehe aggim dadamáno otaritvá gacchatú ti; pásádam abhiruyha kotthágáráni vivaritvá vattháni telacátísu (c. -ti-) temetvá thambhe vethetum árabhi, atha nam Sámavatípamukhá (c. -ti-) itthiyo kim etam cúlapitá ti vadantiyo (c. -iso) upasamkamimsu, amma rájá dalhikammattháya ime thambhe telapilotikáhi (c. -kánihi) vethápeti, rájagahe náma suyuttaduyuttam dujjátam, má me santike hotha ammá ti, evam vatvá tá ágatá gabbhe pavesetvá dváráni pidahitvá bahiyantakam datvá ádito pattháya aggim dento otari; Sámavatí (c. -i) tásam ovádam adási: amhákam anamatagge samsáre vicarantínam evam evam agginá jháma attabhávam nam Buddhañánena pi paricchedena sukaro (-?) appamattá hothá ti, tá gehe jháyante vedanápariggahakammatthánam manasikarontiyo káci dutiyaphalam káci tativaphalam pápunimsu, tena vuttam (?). Atha kho sambahulá bhikkhú pacchábhattam pindapátapatikkantá yena Bhagavá ten' upasamkamimsu, upasamkamitvá Bhagavantam abhivádetvá ekamantam nisídimsu, ekamantam nisinná kho te bhikkhú Bhagavantam etad avocum : idha bhante rañño Udenassa uvyánagatassa antepuram daddham, pañca itthisatáni kálakatáni (c. -áti) Sámavatípamukháni (c. -ti-), tásam bhante upásikánam ká gati ko aggisamparáyo ti; sant' ettha bhikkhave upásikávo sotápanná, santi sakadágáminiyo, santi anágáminiyo, sabbá tá bhikkhave upásikáyo anipphalá kálakatá ti; atha kho Bhagavá etam attham viditvá táyam veláyam imam udánam udánesi:

Mohasambandhano loko bhabbarúpo va dissati, upadhisambandhano bálo tamassa parivárito, sassati viya kháyá ti (?) passato n'atthi kiñcanan ti, evañ ca pana vatvá: bhikkhave sattá náma vaddhe vicarantá niccakálam appamattá hutvá pumnakammam eva na karonti, pamádino hutvá pápakammam pi karonti, tasmá vaddhe vicarantá sukham pi dukkham pi anubhavantíti dhammam desesi. Rájá Sámavatígeham (c. -ti-) kira jhávatíti sutvá vegenágacchanto pi adaddhe sampápunitum nâsakkhi, ágantvá pana geham nibbápetvá uppannabalavadomanasso amaccaparivuto nisíditvá Sámavatiyá gune anussaranto kassa nu kho idam kamman ti cintetvá Mágandiyákáritam bhavissatíti natvá tásetvá pucchivamáná na kathessati sanikam upáyena pucchissámíti cintetvá amacce áha: ambho aham ito pubbe upattháya samuttháya ásamkitaparisamkito va homi, sá me niccam otáram eva gavesati, idáni pana me cittam nibbutam bhavissati, sukhena ca savitum labhissámíti; kena nu kho deva idam kammam katan ti; mayi sinehena kenâpi katam bhavissatîti (c. -ssati); Mágandiyá samípe thitá: amno ko kátum sakkhissati, maya katam deva, aham cúlapitaram ánápetvá káresin ti áha; tam thapetvá añño mayi sinehasatto náma n'atthi, pasanno 'smi, varan te dammi, attano nátiganam pakkosápehíti; sá nátakánam sásanam pahini: rájá me pasanno varam deti, sígham ágacchatú ti; rájá ágatágatánam mahantam sakkáram káresi, tam disvá tassá amnátakápi lancham datvá mayam Mágandiyáya nátaká ti ágacchimsu, rájá te sabbe gáhápetvá rájangane nábhippamáne (c.- nena) áváte khanápetvá te tattha nisídápetvá pamsum púretvá upari palálam vikirápetvá aggim dápesi, cammassa daddhakále ayanamgalena kasápetvá khandákhandam hírahíram káresi, Mágandivásarírato pi tikhinena satthena ghanaghanatthánesu mamsam uppáthetvá telakapallakam uddhanam áropetvá púve viya bhajjápetvá tam eva khádápesi. Dhammasabháyam pi bhikkhú (c. -u) katham samutthápesum : ananucchavikam vata evarúpáya saddhásampannáya upásikáya evarúpam (c. -á) maranan ti; Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya

sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte: bhikkhave imasmini attabháve Sámavatípamukhánam (c. -ti-) itthínam etam ayuttam appattam, pubbe katakammassa pana yuttam eva pattam eva etáhi laddhan ti vatvá kim bhante etáhi pubbe katam ácikkhathá ti yácito atítam áhari: Atíte Báránasiyam (c. -na-) Brahmadatte rajjam kárente rájagahe nibaddham attha paccekabuddhá bhuñjanti, pañcasatá itthiyo te upatthahanti, tesu satta janá Himavantam gacchanti, eko - nadítíre ekam tinagahanam (c. -nam) atthi -- tattha jhánam samápajjitvá nisídi, ath' ekadivasam rájá paccekabuddhesu gatesu tá itthiyo ádáya udakakílam kílitum gato, tattha tá itthiyo divasabhágam udake kílitvá uttaritvá sítapílitá visívetukámá amhákam aggim karanatthánam olokethá ti aparáparam vicarantiyo tam tinagahanam (c. -nam) disvá tinarásíti samňáya tam pariváretvá thitá aggim adamsu, tinesu jhávitvá patantesu paccekabuddham disvá: natth' amhá, natth' amhá, rañño paccekabuddho jháyati, rájá ñatvá amhe násessati, sudaddham nam karissámá ti sabbá ito c'ito ca dárúni (c. -ni) áharitvá tassa upari rásim karimsu, mahádárurási ahosi, atha nam álimpetvá idáni jháyissatíti pakkamimsu, tá pathamam asañcetaniká hutvá idáni kammenâbajjhimsu (c. -mma-), paccekabuddham pana antosamápattiyá (c. -ya) sakatasahassadárúni (c. - ni) áharitvá álimpentâpi (c. -topi) usmákáramattam pi vigahápetum na sakkonti, tasmá so sattame divase uttháya yathásukham agamási, tá tassa kammassa katattá bahúni vassasatasahassáni niraye pacitvá tass' eva kammassa vikávasesena (vipákavasena?) attabhávasatena iminá va nivámena gehe jhávamáne jhávimsu, idam etásam pubbakamman ti. Evam vutte bhikkhú Sattháram patipucchimsu: Khujjuttará pana bhante kena kammena khujjá játá kena mahápaññá, kena sotápattiphalam adhigatá, kena paresam pesanakáriká játá ti; bhikkhave tass' eva ramño Báránasiyam (c. -na-) rajjam karanakále sv-eva paccekabuddho thokakhujjadhátuko

ahosi, ath' eká upattháyiká itthi kambalam párupitvá svannasarakam gahetvá amhákam paccekabuddho evañ ca evañ ca vicaratîti khujjá hutvá tassa vicaranákáram dassesi, tassa nissandena khujjá játá; te pana paccekabuddhe pathamadivasam rájagehe nisídápetvá patte gáhápetvá páyásassa púretvá dápesi, unhapáyásassa púre patte paccekabuddhá parivattetvá parivattetvá ganhanti, sá itthi te tathá karonte disvá attano santakáni attha dantavalayáni datvá idha thapetvá ganhathá ti áha, te tathá katvá tam oloketvá n'atthi bhante amhákam etehi (c. eteti) attho (adde : ti), tumhákam ñeva táni pariccattáni, gahetvá gacchathá ti áha, te Nandamúlakapabbháram agamamsu, ajjāpi táni valaváni arogáni (c. ár-) eva, sá tassa kammassa nissandena idáni tipitakadhará mahápaññá játá; paccekabuddhánam kataupatthánanissandena pana sotápattiphalam patvá idam assá buddhantare kammam; Kassapasammásambuddhakále pana eká Báránasísetthino (c. -nasi-) dhítá vaddhamánaccháyáya ádásam gahetvá attánam alamkarontí (c. -i) nisídi, ath' assá vissásiká eká khínásavá bhikkhuní nam datthum agamási, bhikkhuniyo khínásavápi sáyanhasamaye upatthákakuláni datthukámá honti, tasmim pana khane setthidhítáya santike káci pesanakáriká n' atthi, sá: vandámi ayye etam táva me pasádhanapelikam gahetvá dethá ti áha, therí (c. -i) cintesi: sac' assá imam ganhitvá na dassámi mayi ághátam katvá niraye nibbattissati, sace pana dassámi parassa pesanakáriká hutvá nibbattissámi (c. -ssati), nirayasantápato kho pana parapessábhávo va sevvo ti sá anuddayam paticca tam gahetvá tassá adási, tassa kammassa nissandena paresam pesanakáriká játá ti. Pun' ekadivasam dhammasabháyam katham samutthápesum : Sámavatípamukhá (c. -ti-) pañcasatá itthiyo gehe agginá jháyimsu, Mágandikáya nátaká upari palálaggim datvá ayanangalehi bhinná, Mágandiká pakkatthitatele pakká, ke (c. ko) nu kho ettha jívanti náma ke matá námá ti; Satthá ágantvá káva nu 'ttha bhik-

khave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti bhikkhave ye keci pamattá te vassasatam jívantâpi vutte : matá yeva náma, ye appamattá te matá jívantâpi amatá yeva, tasmá Mágandiyá jívantí pi matá (c. mátápitá) yeva náma, Sámavatípamukhá (c. -ti-) matá jívanti yeva náma, na bhikkhave appamattá maranti námá ti vatvá imá gáthá abhási: Appamádo etc. Tattha appamádo ti padam mahantam attham dípeti, mahantam attham gahetvá titthati, sakalam pi tepitakam buddhavacanam állaritvá kathiyamánam appamádam eva otarati (c. -nti);... ye keci kusalá dhammá sabbe te appamádamúlaká... appamádo tesam dhammánam aggam akkhávatíti ; so pan' esa atthato sativá avippaváso náma niccam upatthitáva satiyá c'etam (c. -ta) námam; a matapadan ti amatam vuccati nibbánam, tam hi ajátattá na jívati na miyyati (c. mí-), tasmá amatan ti vuccati, padan ti iminá ti (?) padam amatam pápunantîti attho, amatassa adhigamúpáyo ti vuttam hoti; pamádo ti pamajjanabhávo mutthasaccasamkhátassa satiyá vossaggass' etam námam; ... padan ti upáyo maggo; pamatto hi játim nâtivattati, játo jiyyati (c. jí-) c' eva miyyati (c. mí-) cá ti pamádo maccuno padam náma hoti, maranam upeti (c. upenti); appamattá na míyantîti satiyá samannágatá hi appamattá na maranti, ajarámará hontîti na sallakkhetabbá, na hi koci satto ajarámaro náma atthi, pamattassa pana vaddham (c. vaddha) náma aparicchinnam appamattassa paricchinnam, tasmá pamattá játiádíhi aparimuttattá jívantapi matapi matá yeva náma, appamattá pana appamádalakkhanam vaddhetvá khippam maggaphaláni sacchikatvá dutiyatatiyaattabhávesu na nibbattanti, tasmá te jívantâpi matâpi na míyanti yeva náma; ye pamattá yathámatá ti ye pana sattá pamattá te pamádamaranena matá (c. mattá), yathá hi jívitindriyúpacchedena matá dárukkhandhasadisá apagatavimňáná tath' eva honti, tesam tesam pi hi matánam viya ga-

12*

hatthánam táva dánam dassáma sílam rakkhissámá ti ekam cittam pi anuppajjati, pabbajitánam pi ácariyupajjháyavattádíni púrayissáma dhútangádíni (c. dhu-) samádiyissâma bhávanam vaddhessámá ti ekacittam pi anuppajjatíti matena (mattena?) ninnakaraná (c. -nákarana) va honti, tena vuttam : ye pamattá vathámatá ti; eta m vises a to ñat vá ti pamattassa vattato nissaranam n'atthi appamattassa atthiti etam visesam visesato jánitvá: ke pana tam visesam jánantíti: appamádamhi panditá ti ye panditá medháví (c. -i) sajípañňá (sajívapaňňá?) attano appamáde thatvá appamádam vaddhenti te evam visesam káranam jánanti;... a riyánam buddhapaccekabuddhasávakánam gocarasamkháte catusatipatthánádibhede (c.-dam) sattatimsabodhapakkhiyadhamme navavidhe lokuttaradhamme caratá niratá abhiratá hontíti attho; te jháyino ti te appamattá panditá atthasamápattisamkhátena árammanúpanijjhánena (c. -núp-) vipassanámaggaphalasamkhátena lakkhanúpanijihánena vá ti duvidhenůpi jhánena (c. jjhá-) jháyino; sátatiká ti abhinikkhamato (c. -kka-) pattháya yáva arahattamaggá satatam pavattakáyikacetasikaviriyá; ... phusantíti ettha dve phusaná: ñánaphusaná vipákaphusaná ca, tattha cattáro maggá ňánaphusaná náma, cattári phaláni vipákaphusaná adhippetá, arivaphalena nibbánam sacchikarontá dhírá panditá táya vipákaphusanáya nibbánam sacchikaronti, yogakkhemam anuttaran ti ye cattáro yogá mahájanam vaddhe osídápenti tehi khemam nibbhayam sabbehi lokiyalokuttaradhammehi setthattá anuttaran ti ... Sámavatiyá Mágandiyáya ca caranaparidípi Udenavatthum.

Appamádo amatapadam legendum est appamádo 'matapadam ad instar v. 24 yaso 'bhivaddhati, vv. 184. 154 patto 'si, dițtho 'si, v. 821 yo 'tivákyan, v. 851 antimo 'yam. Amatapadam efr. v. 114 amatam padam. Ariyánam nobilium, præclarorum, i. e. proborum, perfectorum; palica enim lingua hoc vocabulum præsertim morali sensu usurpari videtur. Cfr. vv. 79. 164. 190-91. 270. 208, et librum Suttanipáto dictum cap. Dvayatánupassanásuttam, adhibito Dhpd. v. 6,

Yam pare sukhato áhu tad ariyá áhu dukkhato,

yam pare dukkhato áhu tad ariyá sukhato vidú. Comm. de tribus ordinibus, buddhá, paccekabuddhá et sávaká dictis, intelligit. Cfr. Burnouf: Introd. p. 290, præterea Lassen: Ind. Alterth. I, p. 5 et Nève: le mythe des Ribhavas p. 117.

Gogerly, teste W. Knighton (history of Ceylon p. 77), v. 21 sic vertit: Religion is the path of immortality; irreligion the path of death. The righteous die not, but the irreligious are even as now dead. Cfr. Upham: Mahávansi vol. III, p. 214.

v. 24. Locus: Veluvanam. Persona: Kumbhaghosako. ... Nisammakárino ti evañ ce bhavissatîti evam karissámîti vá imasmim kamme evam kate idam náma bhavissatîti vá evam nidánam sallakkhetvá rogam tikicchaká (? c. rogatikicchánam) viya sabbakammáni nisámetvá upadháretvá karontassa; ... dhammajívino ti agáriyassa kulákuláni vajjetvá kasigorakkhádíhi (c. -dínihi) anagárikassa vejjakammadútakammádíni vajjetvá dhammena samena bhikkhácariyáya jívikam kappentassa; appamattassá ti avippavutthasatino...

De metro appendicem vide. Satímato exempla i vocalis productæ adhuc exstant vv. 91. 181. 828 satímat, v. 89 jutímat, vv. 7. 8 -passí-, vv. 49. 268-69 muní, vv. 63. 69. 119. 120. 99. 116. 119-20. 127-28. 162. 193. 219 Sq. 262-88. 257. 277-79. 809. 884-36. 850 374 maññatí, passatí, ramatí etc., v. 25 kírati, v. 152 jírati. Adnumerandi sunt fortasse vv. 7. 8. 112. 143. 245 víriya, <u>h</u>irí.

w. 25. Locus: Veluvanam. Persona: Cúlapanthakatthero. ... Imasmim ativiya dullabhapati<u>i</u>ihitáya ativiya gambhíre samsáraságare attano pati<u>i</u>ihábhútam (c. -bhu-) ara<u>h</u>attaphalam dípam kayirátha kareyya kátum sakkuneyyá ti attho; kídisam: yam oghonâbhikírati, yam catubbidho pi kilesogho abhikiritum na sakkoti, na <u>h</u>i sakká ara<u>h</u>attam oghena vikiritun ti...

Uțțhánen' appamádena cfr. v. 41 vat' ayam, vv. 158. 384 ath' aññam, ath' assa, v. 826 ajj' aham, v. 62 cet. n' atthi, v. 161 v' amhamayam, vv. 191. 802 c' ațțhamgikam, c' addhagú, vv. 256. 260 yen' attham, yen' assa, v. 828 ten' attamano, v. 77 ovadeyy' anusáseyya, v. 827 uddharath' attánam, v. 879 coday' attánam, saññámay' attánam, vv. 275. 876 dukkhass' antam.

Gogerly (cfr. Knighton p. 78) versum anglice reddit: The wise man so establishes himself, in industry, perseverance, prudence and mental control, that he is not carried away by the floods of sensuality.

v. 26-27. Locus: Jetavanam. Personæ: Bálanakkhattaghuttam.

Tattha bálá ti bálena samannágatá idhalokaparalokattham ajánantá...; yathá <u>h</u>i uttamam dhanam nissáya kámagunasampattim pápunissáma puttadáram posissáma paralokagamanamaggam sodhemá ti dhane ánisamsam passantá nam rakkhanti evam pandito pi appamatto pathamajjhánádíni patilabhati anaggaphaláni pápunáti tisso vijjá cha abhimňá sampádetíti appamáde ánisamsam passanto dhanam settham va appamádam rakkhatíti attho; má pamádan ti tasmá tumhe má pamádam anuyuñjetha má pamádena kálam vítinámayittha, kám a r a t i s a n t h a v a n ti vatthukámakilesakámesu ratisamkhátam tanhásanthavam pi má anuyuñjetha má vidittha má patilabhittha...

Anuyuñjetha 3 pers. est potentialis attanop. a rad.

yuñj præf. anu; quod quo jure 2 pers. aor. parassap. habeat commentator, nescio.

Gogerly (cfr. Knighton p. 78) v. 27 sic vertit: Live not in the practice of irreligion, neither cleave to sensuality; for the meditative and the religious man experiences great happiness.

v. 28. Pamádam appamádená ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Mahákassapattheram árabbha Ekasmim hi divase thero Pipphaliguháyam viharanto kathesi. Rájagahe pindapátapatikkanto álokam vaddhetvá pamatte va appamatto va udakapathavípabbatádisu (c. -vi-) cavanake uppajjanake satte (c. addit: na) dibbena cakkhuná olokento nisídi. Satthá Jetavane nisinno va kena nu kho vihárena ajja mama putto Kassapo viharatîti dibbena cakkhuná upadhárento sattánam cutúpapátam olokento viharatíti ňatvá: sattánam cutúpapátam náma buddhaňánena pi aparicchinno mátukucchiyam patisandhim gahetvá mátápitaro ajánápetvá va cavanakasattánam paricchedam kátum na sakká, te jánitum tava ca avisavo Kassapa amattako(?) tava visayo, sabbaso pana cavante ca uppajjante ca jánitum passitum Buddhánam eva visayo ti vatvá obhásam pharitvá sammukhe nisinno viya hutvá imam gátham áha: Pamádam appamádena etc. Tattha nudatîti, yathá náma pokkharanim pavisantam navodakam puránodakam samkhobhetvá tass' okásam adatvá tam attano matthakamatthakena paláyantam nudatîti harati evam eva pandito appamádalakkhanam brúhento pamádass' okásam adatvá appamádavegena nudatíti harati, atha so panunnapamádo (c. panunná-) accuggatattháne parisuddham dibbacakkhum samkhátam pamnáya pásádam tassa anucchavikam patipadam púrento táya patipadáya nisseniyá pásádam viya áruyha pahínasokasallatáya as o k o appahínasokasallatáya sokinim pajam sattakáyañ cavamánañ

ca uppajjamánaň ca dibbacakkhuná avekkhati passati, yathá kim: pabbatattho va bhummatthe pabbatamuddhani thito bhúmiyam thite uparipásádapariveno akicchena avekkhati tathá yo pi dhíro pandito mahákhínásavo ásamucchinne vaddhabíje bále cavante ca uppajjante ca avekkhatíti.

v. 29. Locus: Jetavanam. Personæ: dve saháyaká bhikkhú.

... Su tt e sú ti satijágariyábhávena sabbiriyápathesu niddáyantesu yeva; b a hujágar o ti mahante sativepulle jágariye thito; a b a l a s sa m vá ti kunthapadam chinnajavam dubbalassam síghajavo sindhavájáníyo viya; su m ed h a so ti uttamapamño tathárúpam puggalam ágamena pi adhigamena pi hitvá yáti, mandapamñasmim hi ekam suttam gahetum váyamante yeva sumedhaso ekam vaggam (c. magg-) ganháti evam táva ágamena yáti, mandapamñe (c. -pamñena) pana rattitthánadivátthánádíni kátum váyamante yeva kammatthánam uggahetvá sajjháyante yeva ca sumedhaso pi pubbabháge pi parena katam rattitthánam divátthánam pavisitvá kammatthánam sammasanto sabbakilese khepetvá nava lokuttaradhamme hatthamgate karoti evam adhigamena hitvá yáti, vaddhe pana tam hitvá chaddetvá vaddhato nissaranto yáti yevá ti.

Non plane accurata videtur constructio hujus versus; vix enim gerundium hitvá in comparativam enunciationem trahere licet, et ad enunciationem primariam relatum objecto caret, dicendum erat: appamatto pamatte... hitvá yáti.

v. 30. Appamádena Maghavá ti imam dhammadesanam Satthá Vesáliyam nissáya kútágárasáláyam viharanto Sakkam devarájam árabbha kathesi. Vesáliyam hi Maháli náma Licchavi, so Tathágatassa Sakkapanhasuttantadesanam

sutvá: sammásambuddho Sakkassa sampattim mahatim katvá kathesi, disvá nu kho udáhu adisvá, jánáti nu kho udáhu no, pucchissámi nan ti cintetvá atha kho Maháli Licchavi yena Bhagavá ten' upasamkami, upasamkamitvá Bhagavantam abhivádetvá ekamantam nisídi, ekamantam nisinno kho Maháli Bhagavantam etad avoca: dittho bhante Bhagavatá Sakko devánam indo; dittho kho me Maháli Sakko devánam indo ti; so hi núna (c. add. so) bhante Sakkapatirúpako bhavissati, duddaso hi bhante Sakko devánam indo ti; Sakkanı câham Maháli pajánámi Sakkakarane ca dhamme yesañ ca dhammánam samádinnattá Sakko Sakkattam (c. -ntam) ajjhagá tiñca (?) pajánámi, Sakko Maháli devánam indo pubbe manussabhúto samáno Magho náma mánavo (c. -na-) ahosi, tasmá Maghavá ti vuccati, Sakko Maháli devánam indo pubbe manussabhúto samáno pure pure dánam adási, tasmá Purindado pinádo (?) ti vuccati, Sakko Maháli devánam indo pubbe manussabhúto samáno sakkaccam dánam adási, tasmá Sakko ti vuccati, Sakko Maháli devánam indo pubbe manussabhúto samáno ávasatham adási, tasmá Vásavo ti vuccati, Sakko Maháli devánam indo sahassam pi attham muhuttena cintesi, tasmá Sahassakkho ti vuccati, Sakkassa Maháli devánam indassa Sujátá náma asurakamňá pajápati, tasmá Sujampatîti vuccati, Sakko Maháli devánam indo devánam távatimsánam issariyádim pathavyam (?c. add. ka) rajjam káresi, tasmá devánam Indo ti vuccati, Sakkassa Maháli devánam indassa pubbe manussabhútassa satta vutapadáni (c. mata-) samattáni samádinnáni ahesum yesam samádinnattá Sakko Sakkattam (c. -ntam) ajjhagá, katamáni satta: yávajívam mátápettibharo assam, vávajívam kule jetthápacáví (c. -pajávino) assam, yávajívam sanhaváco assam, yávajívam apisuno assam, yávajívam vigatamalamaccherena cetasá agáram ajjhávaseyyam, muttacágo payathapánivossaggarato (?), yácayogo dánasamvibhágarato:

Yávajívam saccaváco assam, yávajívam akkodhano assam, sace pi me kodho uppajjeyya

khippam eva nam pativineyyan ti.

Sakkassa Maháli devánam indassa pubbe manussabhútassa imáni satta vutapadáni samattáni samádinnáni ahesum yesam samádinnattá Sakko Sakkattam ajjhagá ti.

Mátápettibharam jantum, kule jetthápacáyinam,

sanham sakhilasambhásam, pesuneyyappaháyinam,

Maccheravinaye yuttam, saccam, kodhábhibhum naram,

tam ve devá távatimsá áhu sappurisá itîti.

Idam Maháli Sakkena Maghamánavakakále katakamman ti vatvá puna tena katham bhante Maghamánavo patipajiîti tassa patipattim vitthárato sotukámena puttho tena hi sunáhíti vatvá atítam áhari: Atíte Magadharatthe Macalagáme Magho mánavo gámakaranatthánam gantvá attano titthanatthánam gantvá pádena pamsum viyúhitvá ramaníyam katvá atthási, aparo tam báhuná paharitvá tato apanetvá sayam tattha atthási, so tassa akujjhitvá va amñam thánam ramaníyam katvá thito, tato pi nam amno báhuná paharitvá apanetvá sayam atthási, so tassa pi akujihitvá amňam thánam ramaníyam katvá thito, iti tam gehato nikkhantá nikkhantá purisá báhuná paharitvá sodhitasodhitatthánato apanesum, so: sabbe pi te sukhitá játá, iminá kammena mayham sukhadáyakena pumñakammena bhavitabban ti cintetvá puna divase khuddálam ádáya khalamandalamattam thánam ramaníyam akási, sabbe gantvá tatth' eva atthamsu, nesam sítasamaye aggin katvá adási, tato ramaníyam thánam náma sabbesam piyam, ito pattháya mayá maggam samam (c. sám-) karontena (c. -te) vicaritum vaddhatíti cintetvá páto va nikkhamitvá maggam samam karonto chinditvá haritabbayuttaká rukkhasákhá haranto vicarati, atha nam aparo disvá ália: samma kim karosíti; mayham saggagáminim maggam

sammá ti; aham pi te saháyo homîti; hohi samma, saggo náma bahunnam pi manápo ti; tato pattháya dve janá ahesum, te disvá tath' eva pucchitvá ca sutvá ca aparo pi tesam sahávo (c. add. saháyo) játo evam aparo pi aparo pîti sabbe pi tettimsajaná játá, te (c. tesam) sabbe pi khuddáládihatthá maggam samam karontá yojanadviyojanamattatthánam (c. -namdvi-) gacchanti, te disvá gámabhojako cintesi: ime manussá ayoge yuttá, sabbe p'ime aramnato macchamamsádíni vá áhareyyum suram vá katvá piveyyum amnam vá tádisam kammam kareyyum, aham pi kinci kiñci labheyyan ti, atha ne (c. no) pakkosápetvá pucchi: kim karontá carathá ti; saggamaggam sámíti; gharávásam vasantenâpi cyam kátum vaddhati, aramnato macchamamsádíni áliaritum suram katvá pátum nánappakáre ca kammante kátum vaddhatîti; te tassa vacanam patikkhipimsu yeva, punappuna vuccamáná patikkhipimsu yeva, so kujjhitvá násessámi ne ti rañño santikam gantvá core te deva vaggabandhanena vicarante passámîti vatvá gaccha te gahetvá ánehîti vutte tathá katvá ramňo dassesi, rájá avímamsitvá va hatthiná maddápethá ti ánápesi, Magho sesánam ovádam adási: sammá thapetvá mettam amnam amhákam avassayo n' atthi, tumhe katthaci kopam akatvá ramňo (c. -á) gámabhojake maddanahatthimhi ca attani ca mettacittena samacittá ca hothá ti, te tathá karimsu, atha nesam mettánubhávena hatthí (c. -i) upasamkamitum na visahi, rájá tam attham sutvá bahú (c. -u) disvá madditum na visahissati, gaccha katasárakena paticchádetvá maddápethá ti ágate katasárakena paticchádetvá madditum pesiyamáno hatthí (c. -i) dúrato va patikkami, rájá tam pavattim sutvá káranen' ettha bhavitabban ti ne pakkosápetvá pucchi: támam nissáya tumhe mam (?) kim na labhathá ti; kim etam devá ti; tumhe kira vaggabandhanena corá hutvá aramñe carathá (c. rathá) ti; ko evam áha; gámabhojako tátá ti; pa mayam deva corá, mayam pana attano saggamaggam (c. saggam) sodhentá idañ c' idañ ca karoma, gáma-

bhojako amhe akusalakiriyáya niyojetvá attano vacanam karonto násetukámo kujihitvá evam áhá ti; tátá (c. -a) ayam tiraccháno tumhákam gune jánáti, manussabhúto jánitum násakkhim, khamatha me ti, evañ ca pana vatvá saputtadárakagámabhojakam tesam hatthim árohaníyam tan ca gámam yathásukham paribhogam katvá adási, te idh' eva no katapumñassânisamso dittho ti bhiyyoso(c. bhí-) mattáya (c. mant-) pasannamánasá hutvá tam hatthim várena várena abhiruyha gacchantá mantavimsu: idáni amhehi atirekataram pumnam katabbam, kim karoma ti catummahápathe thávaram katvá mahájanassa vissamanasálam (c. -kálam) karissámá ti te vaddhakim pakkosápetvá sálam patthapesum, mátugámesu pana vigatáya (?) tassá sáláya mátugámánam pattim nâdamsu. Maghassa pana gehe Nandá Cittá Sudhammá Sujátá ti catasso itthiyo honti, tásu Sudhammá vaddhakiná saddhim ekato hutvá bhátika imassa sáláyam mam jetthikam karohîti vatvá lañcam adási, so sádhú ti sampaticchitvá pathamam eva kannikárukkham sukkhápetvá tacchitvá vijihitvá kannikam nitthapetvá Sudhammá náma ayam sálá ti akkharáni (c. -ni) chinditvá vatthena palivethetvá thapesi, atha sálam nitthapetvá kannikáropanadivase ayyo ayyo e (ekam?) na sarimhá ti áha; kim náma hoti: kannikan ti; áharissámá ti; idáni chinnarukkhena kátum na sakká, pubbe yeva hi chinditvá thapitakanniká laddhum vaddhatîti; idáni kim kátabban ti; sace kassaci gehe nitthápetvá pithipitávikkináyikakanniká (?) atthi sá parivesitabbá (c. -yetab-) ti; te pariyesantá Sudhammáya gehe disvá sahassam datvá múlena na labhimsu, sace mam sáláva pattim (c. -i) karotha dassámíti vutte pana mayam mátugámánam pattim na dadamhá ti áhamsu, atha ne vaddhakí áha: ayyo tumhe kim karotha, thapetvá Brahmalokam amñam mátugámarahitatthánam náma n' atthi, ganhatha kannikam, evam sante amhákam kammam nittham gamissatîti, te sádhú ti kannikam gahetvá sálam nitthápetvá tidhá vibhajimsu, ekasmim kottháse issaránam vasa-

•

natthánam karimsu, ekasmin duggatánam, ekasmin gilánánam. Tettimsajaná tettimsaphalakáni pamñápetvá hatthino (c. -thi) samñam adamsu : ágantuko ágantvá yassa atthataphalake nisídati tam gahetvá phalakasámikass' eva gehe patitthápehi, tassa pádaparikammam pitthiparikammam khádaníyam bhojaníyam sayanáni sabbáni sámikass' eva bháro bhavissatîti, hatthí (c. -i) ágatágatam gahetvá phalakasámikassa gharam neti, so tassa tam diva-Magho sáláya avidúre kovilárarukkham sam kattabbam karoti. ropetvá tassa múle pásánaphalakam atthari, sálam pavitthá pavitthá kannikam oloketvá akkharáni vácetvá Sudhammá náma me (?) sálá ti vadanti, tettimsajanánam námam (c. -a) na pamñá-Nandá (c. náná) cintesi: ime sálam karontá amhehi vati. apattikam (c. áp-) karimsu, Sudhammá pana attano vyattatáya pattiká játá, mayâpi kiñci kátum vaddhati, kin nu kho karissámíti, ath' assá etad ahosi: sálam ágatánam pana páníyañ (c. pán-) c'eva nahánodakañ ca laddhum vaddhatîti pokkharanim khanápessámíti (c. -ná-), sá pokkharanim káresi. Cittá cintesi: Sudhammáya kanniká dinná, Nandáya pokkharaní káritá, mayâpi kiñci kátum vaddhatíti, kin nu kho karissámi, ath' assá etad ahosi: sálam ágatehi páníyam (c. pán-) pivitvá nahátvá gamanakále málam pilandhitvá gantum vaddhati, pupphárámam káressámíti, sá ramaníyam (c. -ní-) pupphárámam káresi, yebhuyyena tasmim áráme asuko náma pupphúpagaphalúpagarukkho n' atthîti na hosi. Sujátá pana áha: Maghassa mátuladhítá meva (aham eva?) pádaparicáriká ca, etena katakammam mayham eva mayá katam (c. -á) etass' evá ti cintetvá kiñci akatvá attabhávam eva mandayamáná vítinámesi. Magho pi mátupatthánam pitupatthánam kule jetthápacáyikakammam saccavácam apharusavácam apisunavácam maccheravinayam akkodhan ti imáni satta vutapadáni púretvá:

Mátápettibharam jantum, kule jetthápacáyinam, sanham sakhilasambhásam, pesuneyyappaháyinam,

tam ve devá távatimsá áhu sappurisá itîti,

evam pasamsivabhávam ápajjitvá jívitapariyosáne távatimsabhavane Sakko devarájá hutvá nibbatti, te pi 'ssa sahává tatth' eva nibbattimsu, vaddhakí Vissakammadevaputto hutvá nibbatti, tadá távatimsabhavane asurá vasanti, te abhítavá devaputtá nibbattîti (?) dibbapánam sajjayimsu, Sakko attano parisáya kañci ájívanattháya samñam adási, asurá pivitvá pamajjimsu, Sakko kim me imehi sádháranena rajjená ti parisáya samnam datvá te pádesu gahápetvá samudde khipápesi, te avamsirá samudde patimsu, atha nesam pumnánubhávena Sunehetthimatale asuravimánam náma nibbatti, cittapátali runo náma nibbatti, devásurasamgáme pana asuresu parájitesu dasavojanasahassam távatimsadevanagaram náma nibbatti, tassa pácínapacchimadváránam antará dasavojanasahassam, tathá dakkhinuttaránam, tam pana nagaram (c. -a) dvárasahassayuttam (c. -amy-) ahosi árámapokkharanípatimanditam (c. -ni-), tassa majjhe sáláya nissandena tiyojanasatubbedhehi dhajehi patimandito sattavojanasatubbedho pásádo Vejayanto náma uggañchi, suvannayatthisumanidhajá (c. -sama-) ahesum, paválayatthisumuttádhajá ahesum, muttávatthisupaváladhajá, sattaratanamayásu yatthísu sattaratanadhajá, iti sáláya nissandena yojanasatubbedho pásádo sattaratanamayo va hutvá nibbatti, kovilárarukkhassa nissandena samantá yojanasataparimandalo páricchatto nibbatti, pásánaphalakassa (c. -na-) nissandena páricchattakamúle díghato satthiyojaná puthulato pañňásayojaná (c. -nn-) pañcadasayojaná sajayasumaná (c. yajay-) lattabahalato kapátalavannapandukambalasilá nibbatti, yattha nisinnakále upaddhakáyo pavisati utthitakále únam paripúrati, hatthí (c. -i) Erávano náma devaputto hutvá nibbatti, devalokasmim hi tiracchánagatá na honti, tasmá so uyyánakíláya nikkhamanakále attabhávam vijahitvá diyaddhayojanasatiko Erávano (c. -no) náma

hatthí (c. -i) hoti, so tettimsajanánam tettimsakumbhe mápeti, áváte (c. -ena) gávutaaddhayojanappamáne sabbesam majjhe Sakkassa attháya Sudassanam náma timsayojanikam kumbham mápeti, tassa upari dvádasayojaniko ratanamandapo hoti, tattha antarantará sattaratanamayá yojanubbedhá dhajá utthahanti, pariyante kimkinikajálam olambati, sassamandavátari (?) tassa ca pañcangikaturiyasaddasammisso dibbasangítasadde ravo niccharati, mandapamajjhe Sakkassa yoniko manipallamko pamñatto hoti, tattha Sakko nisídati, tettimsakumbhánam ekekasmim kumbhe satta dante mápeti, ekeko pañňásayojanávámo (c. -nn-), ekekasmim cettha (?) satta satta pokkharaniyo honti, ekekapokkharaniyá satta padumagacchá (c. -mánig-), ekekasmim gacche satta puppháni honti, ekekassa pupphassa satta satta pattáni, ekekasmim patte satta devadhítaro naccanti, evam samantá paññásayojane (c. -nn-) tháne hatthidantesu yeva naccasaddam (c. -ms-) hoti, evam mahantam yasam anubhavanto Sakko devarájá vicarati. Sudhammápi kálam katvá gantvá tatth' eva nibbatti, tadá Sudhammá náma navayojanasatiká (c. -am) devasabhá nibbatti, tato ramaníyataram kira amnam thánam náma n' atthi, másassa atthadivase dhammasavanam tatth' eva hoti, yáv' ajjataná ramaníyam thánam disvá Sudhammá (c. -a) devasabhá viyá ti vadanti. Nandâpi kálam katvá tatth' eva nibbatti, tassá pañcayojanasatiká Nandá náma pokkharaní (c. -i) nibbatti. Cittá kálam katvá gantvá tatth' eva nibbatti, tassâpi pañcavojanasatikam Cittalatávanam náma nibbatti; tattha uppannapubbanimitte devaputte netvá mohá samáná caranti. Sujátá pana kálam katvá ekissá girikandaráya bakasakuniká hutvá Sakko attano paricáriká olokento: Sudhammá idh' nibbatti. eva nibbattá, tathá Nandá ca Cittá ca (c. -ttañca), Sujátá nu kho kuhim nibbattá ti cintento tam tattha nibbattam disvá: bálá kiñci pumňam akatvá tiracchánayoniyam nibbattá, idáni pana pumnam káretvá idhânetum vaddhatîti attabhávam vija-

hitvá amňátakavesena tassá santikam gantvá kim karontí (c. -i) idha vicarasîti pucchi; ko pana tvam sámîti; ahan te sámiko Magho ti; kuhim nibbatto 'si sámîti; aham távatimsadevaloke nibbatto, tava (c. tá-) saháyikánam nibbattatthánam jánásíti ; na jánámi sámíti; tâpi mam' eva santike nibbattá, passissasi (c.-ati) te saháviká ti; kath' áham tattha gamissámíti; Sakko ahan te nessámîti vatvá tam hatthatale katvá devalokam netvá Nandáya pokkharaniyá vissajjetvá itarásam (c. -rá) tinnam árocesi: tumhákam saháyikam Sujátam passissathá ti; kuhim sá devá ti; Nandápokkharaniyá (c.-dap-) tíre ti; tá tisso pi gantvá: aho ayyáya evarúpam attabhávamandanassa phalam, nidánissákundam (?) passatha, páde passatha, jamghe (c. -o) passatha, sobhati etissá attabhávo ti kelim katvá pakkamimsu; puna Sakko tassá santikam gantvá ditthá te saháviká ti vatvá ditthá mani uppandetvá gatá tatth' eva mam nehîti vutte tam tatth' eva netvá udake vissajjetvá ditthá te tásam sampattíti pucchi; ditthá devá ti; tayâpi tattha nibbattanúpáyam kátum vaddhatíti; kim karomi devá ti; mayá dinnam ovádam rakkhissasíti; rakkhissámi devá ti; ath' assá pañca síláni datvá appamattá rakkhá ti (c. -átíti) vatvá pakkámi; sá tato pattháya sayam matamacchake yeva pariyesitvá khádati, Sakko katipáhaccayena tassá vímamsanattháya gantvá válukapitthe matamacchako viya hutvá nipajji, sá disvá matamacchako ti samñáya aggahesi, maccho gilanakále nañguttham cálesi, sá jívamacchako ti udake vissajicsi, so thokam vítinámetvá puna tassá purato uttáno hutvá nipajji, puna sá matako ti samñáya gahetvá gilanakále agganañguttham cálentam disvá jívamaccho (c.-á) ti vissajjesi, evam tikkhattum vímamsitvá sádhukam sílam rakkhatíti attánam jánápetvá: aham vímamsanattháya ágato, sádhukani sílani rakkhasi, evam rakkhamáná na cirass' eva mama santike nibbattissasi, appamattá (c. -o) hohîti vatvá pakkámi, tato pațtháya sayam matamaccham labhati vá na vá, alabhamáná katipáhaccaven' eva sussitvá kálam katvá tassa sílassa phalena Báránasiyam (c. -na-) kumbhakárakassa dhítá hutvá nibbatti, ath' assá pannarasasolasavassakále Sakko kuhim nu kho sá nibbattá ti ávajjento disvá idáni mayá tattha gantum vaddhatíti elálukavanno na pamňáyamánehi sattahi rattanehi vánakam púretvá tam pájento Báránasim pavisitvá elálukáni ganhathá ti ugghosento víthiyam patipajji, muggamásádíni gahetvá ágate pana múlena na demíti vatvá katham dehîti (desîti?) vutto sílarakkhikáya (c. -mr-) itthiyá dammîti áha, sílam náma sámi kídisam, kim kálam udáhu níládivannan ti; tumhe sílam kídisan ti pi na jánátha, kim eva nam rakkhissatha, sílarakkhikáva pana dassámíti; sámi kumbhakárassa dhítá sílam rakkhámíti vicarati, etissá esá dehîti; sámi pi na (?) tena hi mayham dehîti áha; kâsi tvan ti; aham avijahitapañcasílá ti; tuyham etáni mayá ánítáníti (c. -níníti) yánakam pájento tassá gharam gantvá asamháriyam katvá elálukavannena devadattiyam dhanam datvá attánam jánápetvá: idan te jívitavuttivá dhanam, pañca síláni (c. -lá) akhandáni katvá rakkhá ti vatvá pakkámi; sâpi tato cavitvá asurabhavane asurajetthakassa dhítá hutvá Sakkassa verivaghare nibbatti, dvísu pana attabhávesu sílassa rakkhitattá abhirúpá ahosi suvannavanná asádháraná sarúpasiriyá samannágatá; Vepacitti asurindo ágatágatánam asuránam: tumhe mama dhítu anucchaviká na hothá ti tam kassaci adatvá: mama dhítá attaná va attano anucchavikam sámikam váressatíti asurabalam sannipátápetvá tuyham anucchavikam sámikam ganhá ti tassá (c. -a) hatthe pupphadámam adási, tasmim khane Sakko tassá nibbattatthánam olokento tam pavattim natvá idáni mayá gantum vaddhatíti mahallakaasuravannam nimminitvá gantvá parisapariyante atthási, sá ito c' ito (add. ca) olokentí (c. -i) pubbasannivásavasena uppannena pemena mahogheneva ajjhotthatahadayá hutvá eso me sámiko ti tassa upari pupphadámam khipi, asurá: amhákam rájá ettakam kálam dhítu anuccha-

18

vikam alabhitvá idáni ayam ev'assa dhítu pitámahato mahallako anucchaviko ti lajjayamáná apakkamimsu, Sakko tam hatthe gahetvá Sakko'ham asmîti naditvá ákásam pakkhandi, asurá vañcimhá jarasakkená ti tam anubandhimsu, Mátali samgáhako Vejayantaratham áharitvá antarámagge atthási, Sakko tam tattha áropetvá devanagarábhimukho páyási, ath' simbalivanam sampattakále rathasaddam sutvá bhítá 8888 garulapotaká viravimsu, tesam saddam sutvá Sakko Mátalim pucchi: ke (c. ko) ete viravantîti; garulá devá ti; kimkáraná ti; rathasaddam sutvá maranabhayená ti; mam ekam nissáya ettaká janá rathavegena cunnitá (c. -o) má nassi (?), nivattehi rathan ti: so sindhavasahassassa dandasamnam datvá ratham nivattesi, tam disvá asurá: jarasakko asurapurato pattháya paláyanto idáni ratham nivattesi, addhá amñena upatthambho laddho bhavissatíti nivattitvá ágatamaggen' eva asurapuram pavisitvá puna sísam ukkhipimsu, Sujam asurakamnam devanagaram netvá addhateyyánam accharákotínam jetthikattháne thapesi, sá Sakkena varam váci: mahárája mama imasmim devaloke mátápitaro vá bhátikabhaginiyo (c. -ni-) vá n' atthi, yattha yattha gacchasi tattha tattha mam gahetvá gacchevyásîti, so sádhú ti tassá patimňam adási, tato pattháya cittapátaliyá pupphitáya amhákam dibbapáricchattakassa pupphanakálo ti asurá yuddhattháya Sakkam abhiyanti, Sakko hetthá samudde nágánam árakkham adási, tato supannánam (c.-nná-) kumbhandánam vakkhánam tato catunnam mahárájánam sádhu parijaná (?) devanagaradváresu vajirahatthá (c. vaňj-) Indapatimá thapesi, asurá nágádayo chinditvá ágatápi Indapatimá disvá Sakko nikkhanto ti paláyanti. Evam Maháli Magho mánavo appamádapatipadam patipajji, evam appamatto pan' esa evarúpam issariyam patvá dvísu devalokesu rajjam káreti, appamádo nám' esa Buddhádíhi pasattho, appamádam hi nissáya sabbesam pi lokiyalokuttaránam visesánam adhigamo hohîti (hotîti?) vatvá imam gátham áha: appamádena

etc. Tattha appamádená ti Macalagáme bhúmippadesasodhanam ádimkatvá katena appamádena; Maghavá ti idáni Maghavá ti paññáto Maghamánavo (c. -na-) dvinnam devalokánam rájabhávena setthamgato; pasam sant îti Buddhádayo panditá appamádam eva thomenti vannayanti, kimkáraná: sabbesam lokiyalokuttaránam visesánam patilábhakárattá;...garahito nindito, kimkáraná: sabbavipattínam múlabhávato... Sakkavatthum.

Setthatá sanscr. cresthatá Manu 4,245.

v. 31. Appamádarato bhikkhú ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto amñataram bhikkhum árabbha kathesi; so kira Satthu santike yávaarahattam kammatthánam thápetvá aramñam pavisitvá ghatento váyamanto arahattam pattum nâsakkhi; so visesetvá kammatthánam kathápessámi, tato nikkhamitvá Satthu santikam ágacchanto antarámagge mahantam dávaggim utthitam disvá vegen' ekam mundapabbatam abhiruyha nisinno aramñe(c. -a) dayhamánam aggim disvá árammanam ganhi: yathá ayam aggi mahantáni ca khuddakáni ca upádánáni dahanto gacchati evam ariyamaggañánagginâpi mahantáni khuddakáni ca samyojanáni dahantena gantabbam bhavissatíti; Satthá gandhakutiyam nisinno va tassa cittopacáram ñatvá evam etam tam (?) bhikkhu mahantamkhuddakáni hi upádánáni viya imesam sattánam abbhantare uppajjamánáni anumthúláni (c. an-) samvojanáni táni (c. tá) ňánagginá jhápetvá abhabbuppattikáni kátum vattatíti vatvá obhásam vissajjetvá tassa bhikkhuno abhimukhe viya pamňáyamáno imam obhásagátham (c. -samgá-) áha: Appamádarato etc... Pamáde bhayadassivá ti nirayuppattiádikapamáde (c. -kampa-) bhayam passanto, tásam vá uppattínam múlattá pamádam bhayato passanto, sam y o jan an ti vattadukkhena saddhim yojanam, pajánam vaddhe osídápanasamattham dasavidhasamyojanam, anum thúlan (c. an-) ti mahantañ ca khuddakañ ca daham aggîva gacchatîti, yathá ayam aggi mahantañ

13* Google ·

ca khuddakañ ca upádánam dahanto gacchati evam evam yo appamádarato bhikkhu appamádádhigatena ñánagginá etam samyojanam dahanto abhabbuppattikam karonto gacchatîti.... Amňatarabhikkhussa vatthum.

Dassivá nominat. thematis dassivas sanscr. darçivas, cfr. Westerg. Sanskr. Læseb. p. 5 dharmadarçiván, et Sanskr. Forml. p. sp. Anum thúlam, cod. Canum thu-, Banum thu-, ut comment. passim; A anuthu-. Nasalis inter duas vocis compositæ partes frequentius quam sanscr. inseri videtur. Cfr. etiam ad v. 5.

v. 32. Locus: Jetavanam. Persona: Nigamatissatthero.

Tattha abhabbo parihánáyá ti so evarúpo bhikkhu samathavipassanádhammehi vá maggaphalehi vá parihánáya abhabbo, nâpi pattehi pariháyati na appattáni na pápunáti (c. -nanti), nibbánass' eva santike ti kilesanibbánassâpi anupádáya (c. -dá) parinibbánassâpi santike yevá ti.

Abhabbo sanscr. abhavyo; cfr. Spiegel: Kammav. p. 10. 11: abhabbo haritattáya, punavirulhiyá. Bollensen: Vikramorvaçí p. 145.

v. 33-34. Locus: Cálináya pabbato. Persona: Meghiyatthero.

... Yathá náma usukáro araññato ekam dandakam áharitvá nittacam karitvá kañjiyatelena makkhetvá añgárakapalle tápetvá rukkhálake uppíletvá tibbakam ujum válavijjhanayoggam karoti (c. -onti) katvá ca pana rájamahámattánam sippam dassetvá mahantam sakkárasammánam labhati evam evam medháví (c. -i) pandito vimňú puriso phandanádisabhávam p' etam cittam dhútañgáramňavásena (c. dhut-) nittacam apagatam olárikalesam (-taolá-?) katvá saddhásinehena temetvá káyikacetasikaviriyena tápetva samathavipassanálake uppíletvá (c. ujji-)

ujum akutilam nibbisevanam karoti katvá ca pana samkháre sammasitvá mahantam avijjákhandham padáletvá tisso vijjá cha abhimñá navalokuttaradhammo ti imam visesam hatthagatam eva (c. evam) katvá aggam dakkhineyyabhávam labhati; ... okamokata ubbhato ti okapunnehi cívarehîti ettha udakam, okam paháya aniketasárîti ettha álayo; idha ubhayam pi labbhati... udakasamkhátá álayá ti ayam attho, ubbhato ti uddhato, pariphandat' idam cittan ti vathá so udakálayato ubbhato thale khitto maccho udakam alabhanto pariphandati evam idam pañcakámagunálayábhiratam cittam tato (adde: attánam) uddharitvá máradheyyasamkhátavaddham pahátum vipassanákammattháne cittam käyikacetasikaviriyena santápiyamánam pariphandati santhátum na sakkoti, evam sante pi dhuram anikkhipitvá medhávipuggalo tam vuttanayen' eva ujum kammaniyam (c. -ni-) karotîti attho; aparo nayo: idam máradheyyam kilesavaddham avijahitvá thitam cittam so várijo viya pariphandati, tasmá máradheyyam pahátave yena kilesavaddhasamkhátena máradheyyen' eva pariphandati tam pahátabban ti.

Uju sanscr. rju. Usukáro sanscr. isukáro, respondet igitur vocalis u sanscr. i, rarioris hujus mutationis exempla alia sunt: susu s. çisu, pasuta s. prasita (Okkáku s. Ixváku), cfr. Burnouf: Introd. p. 285 not. Okamokata inserta euphoniæ causa consonante m, cfr. v. 247 idh' eva-meso, Clough: Pali Grammar p. 11. Ubbhato sanscr. udbhrto Máradheyyam Máræ regnum, cfr. commentar. in Suttanipátam fol. jhá: maccudheyyan ti maccu ettha dhiyyatîti (c. dhíyy-) maccudheyyam (c. -a), tebhúmakavaddhass' etam adhivacanam. Pahátave dativus infinitivi, cfr. dialectum vedicam, Clough: Pali Grammar p. 121.

Gogerly (Knighton p. 78): As the fletcher makes straight his arrows, so the wise and virtuous man rectifies his mind. ... Yatthakámanipátino ti yattha katthacid eva nipátanasílassa, etam (c. etan) hi labhitatthánam vá yuttatthánam vá ayuttatthánam vá na jánáti, n'eva játim oloketi na gottam na vaddham, yattha yattha icchati tattha tatth'eva nipatatîti (c. -tantîti);... maggaphalasukham arahattaparamatthanibbánasukham ca ávahatîti...

v. 36. Locus: Sávatthí. Persona: amñataro ukkanthitabhikkhu.

Duddasa sanscr. durdrça Mahábh. 7,9454. 12,10142.

v. 37. Dúrangaman ti imam dhammadesanam Satthá Sávatthiyam viharanto Samgharakkhitam náma árabbha ka-Sávatthiyam kir' eko kulaputto Satthu dhammadesanam thesi. sutvá nikkhamitvá pabbajito laddhúpasampado Samgharakkhitatthero náma hutvá katipáhen' eva arahattam pápuni (c. -ni), assa kanittho puttam labhitvá therassa námam akási, so Bhágineyyasamgharakkhito (c. -ne-) náma hutvá vayappatto therass' eva santike pabbajitvá laddhúpasampado amňatarasmim gámákárâpi me (?) vassam upagantvá ekam sattahattham ekam atthahatthan ti dve vassavásikasátake labhitvá atthahattham upajjháyassa me bhavissatîti sallakkhetvá sattahattham mayham bhavissatîti cimtetvá vutthavasso upajjháyam passissámíti ágacchanto antarámagge pindáya caranto ágantvá there (c. -o) viháram anágate yeva viháram pavisitvá therassa divátthánam sammajjitvá pádodakam upatthapetvá ásanam pamnápetvá ágamanamaggam olokento nisídi, ath' assa ágacchantam disvá paccuggamanam katvá pattacívaram gahetvá nisídatha bhante ti theram nisídápetvá tálavantam ádáya víjetvá pánivam datvá páde dhovitvá tam sátakam ánetvá pádamúle thapetvá bhante imam paribhuñjathá ti vatvá víjamáno atthási, atha nam thero áha: Samgharakkhita mayham civaraparipunnam, tvam eva paribhuñjá

Digitized by Google

ti; bhante mayá laddhakálato pattháya ayam tumhákam eva sallakkhito, paribhogam karothá ti; hotu Samgharakkhita, paripunnam me (c. add. ti) cívaram, tvam eva paribhuñjá ti; bhante má evam karotha, tumhehi paribhuñjanto (?) mayham mahapphalam bhavissatîti, atha nam tassa punappuna kathentassâpi thero na icchi, evam so víjamáno (c. vi-) thito va cintesi: aham therassa gihikále bhágineyyo (c. -ne-) pabbajitakále saddhiviháriko, evam pi mayá saddhim upajiháyo paribhogam na kátukámo, imasmim mavá saddhim paribhogam akaronte kim me samanabhávena, gihí (c. -i) bhavissámíti, ath' assa etad ahosi: dussanthápayo gharaváso, kin nu kho katvá gihí bhúto jívissámíti, tato cintesi: atthahatthasátakam vikkínitvá (c. -in-) ekam elikam ganhissámíti, eliká náma khippam vijávanti, sv-áham vijátam vikkínitvá (c. -in-) múlam karissámi, múlam katvá ekam pajápatim ánessámi, ekam sá puttam vijávissati (c. -nti), ath' assa mama mátulassa námam katvá múlam (c. -a) vánake nisídápetvá (c. -si-) mama puttañ ca bhariyañ ca ádáya mátulam vanditum ágacchissámi, ágacchanto antarámagge mama bhariyam vakkhámi: ánehi táva me puttam, vahissámi nan ti, sá kin te (c. add. na) puttena gahitena, ehi imam yánakam pájehíti vatvá puttam gahetvá aham nessámi nan ti sandháretum asakkontí (c. -i) cakkapáde chaddessati, ath' assa saríram áruyihitvá cakkam gamissati, atha nam: tvam mama puttam n' eva mayham adási na sandháretum sakkhi, násito 'smi (c. -im) tayá ti vatvá patodalatthiyá pitthim paharissámíti, so evam cintento thatvá víjamáno therassa síse (c. si-) tálavantena pahari, thero kin nu kho aham Samgharakkhitena síse pahato ti upadhárento cintitacintitam sabbam natvá: Samgharakkhita mátugámam paháram dátum nâsakkhi, ettha mahallakatherassa ko doso ti áha, so: alto nattho 'mhi, ñátam (c. -tá) kira meva upajjháyena cintitacintitan ti tálavantam chaddetvá paláyitum áraddho, atha nam dahará ca sámanerá ca anubandhitvá ádáya Satthu santikam agamamsu, Satthá te bhikkhú disvá va kim bhik-

Digitized by Google

khave ágať attha, eko vo bhikkhu laddho ti pucchi; áma bhante ti, idam daharam ukkanthitvá paláyantam gahetvá tumhákam santikam ágať amhá ti; evam kira bhikkhú ti; áma bhante ti; kimattham te bhikkhu evam bháriyam kammam katam (c. -tham). na nu tvam áraddhaviriyassa ekassa buddhassa putto, mádisassa buddhassa náma sásane pabbajitvá attánam dametvá sotápanno ti vá sakadágámianágámiarahá ti vá vadápetum (?) nâsakkhi, kimattham evam bháriyam kammam akásíti; ukkanthito 'smi bhante ti; kimkáraná ukkanthito 'sîti; so ekam vassávásikam laddhadivasato pattháya yáva therassa tálavantena paharanam sabbam tam pavattim (c. -i) árocetvá iminá káranena paláto 'smi bhante ti áha, atha nam Satthá: bhikkhu má cintayi, cittam nám' etam dúre hontam pi árammanam sampaticchanakajátikam (?) rágadosamohabandhaná muccanattháya váyamitum vaddhatíti vatvá imam gátham áha: Dúrangamam etc.... Sattatthacittáni pana ekato kannikábaddháni ekakkhane uppajjitum samattháni náma n' atthi, uppattikále ekekam eva cittam uppajjati, tasmim niruddhe puna ekekam eva uppajjatîti ekacaram (c. -var-) náma játam, sattatthacittassa sarírasanthánam vá níládippakáro vannabhedo vá n' atthiti asaríram náma játam, guhá náma catumahábhútaguhá, idañ ca hadayarúpam nissáya vattatíti guhásayam náma játam; ve cittan ti ve keci purisá vá itthiyo vá gahatthá vá pabbajitá vá anuppajjantassa kilesassa uppajjitum ádenná (?) satisammohena uppannam kilesam pajahantá cittam saññamessanti yatam (c. yamtam) avikkhittam karissanti, mokkhanti márabandhaná sabbe te kilesabandhanábhávena. márabandhanasamkhátá tebhúmakavaddhá (c. -bhu-) muccissantîti ... Bhágineyyasamgharakkhitattheravatthum.

Mokkhanti márabandhaná epitritus tertius removeri potest mokkhantí legendo. Márabandhanácfr. vv. 276. 850. Saññamessanti fut. rad. yam præf. sam. v. 38-39. Locus: Sávatthí. Persona: Cittahatthatthero. ... Sattatimsabodhapakkhikadhammabhedam idam saddhammam ajánantassa, parittasaddhammatáya upplavallopanasaddhatáya(?)vá paripalavapasádassa, kámávacararúpávacarádibhedâpi pamñá (c. pañá) na paripúrati, kámávacaráya pi aparipúriyamánáya kuto ca rúpávacará(?)rúpávacaralokuttarapamňá (c. -paňáya) paripúrissatîti dípeti; anavassutacittassá ti rágena acintacittassa (?), ananváhatacetaso ti áha, cittokhilajáto (?)ti ágatattháne dosena cittassa pahatabhávo vutto, idha pana dosena appatihatacittassá ti attho; ... so pana saddhádíhi pañcahi jágaradhammehi samannágatattá jágaro náma, tasmá tassa jaggantassâpi ajaggamtassâpi kilesabhayam n' atthi...

An avassuta hæsitavi in hac forma explicanda; num recte pro part. perf. pass. habuerim radicis se sanscr. çyai præf. ava una cum particula negativa an, judicent docti. Cfr. comm. in anussuta v. 400. Puññapápapa<u>h</u>ínassa cfr. vv. 267. 412.

v. 40. Locus: Sávatthí. Personæ: pañcasatavipassakabhikkhú.

... Nangarúpaman ti nangaram náma bahiddhá thiram (c. thír-) hoti gambhíraparikham pákáraparikkhittam adváraddhálayuttam (?) anto suvibhattavíthicatukkasimghátakasampannam, antará pana (c. -nam) tam vilumpissámá ti bahiddhá corá ágantvá pavisitum asakkontá pabbatam asajja (ásajja?) patihatá viya gacchanti; evam evam pandito kulaputto attano vipassanácittam thiram (c. thír-) nangarasadisam katvá fhapetvá nangare thito ekato dhárádinánappakárena ávudhena coragahanam viya vipassanámayena ca ariyamaggamayena (c. arimag-) ca pamñávudhena (c. pañá-) tam tam maggavajjham(?) kilesam patibáhanto tam kilesamáram y o je t ha hareyyá ti attho; j i t a m ca r a k k h e ti jitam uppáditam (c. uppájit-) tam tarunavipassanam ávásasappáyam utusappáyam bhojanasappáyam puggalasappáyam dhammasavanasappáyádim ásevanto antarantará samápattim samápajjitvá tato vuttháya suddhacittena samkháre sammasanto rakkheyya; an i v es a no s i y á ti análayo bhaveyya, yathá náma yodho sangámasíse balakotthakam katvá amittehi saddhim yujjhanto cháto vá pipásito vá hutvá sannáhe vá sithile ávudhe vá patite balakotthakam pavisitvá vissamitvá bhuñjitvá pivitvá sannayihitvá ávudham gahetvá puna nikkhamitvá yujjhanto parasenam maddati ajitam jináti jitam rakkhati... evam evam bhikkhu patiladdham karunávipassanam (tarunav-?) punappuna samápattim samápajjitvá vuttháya suddhacittena (c. -citte) samkháre sammasanto rakkhitum sakkoti uttarimaggaphalena (c. -paláhena) kilesamáram jináti ... samápattinivesanam katvá tattha niveseyya álayam na kareyyá ti attho (c. -yyátha attho)...

Nangarúpamam cfr. v. 815. Anivesano cfr. anágára, anoka vv. 404. 415. Mahábh. 12,8919. De metro appendicem vide.

v. 41. Locus: Sávatthí. Persona: Pútigattatissatthero.

... Chuddho ti apaviddho (c. -vițiho) ti apagatavimīnánatáya tuccho hutvá sessatîti dasseti, yathá kim : nirattham va kaliāgaram nirupakáram (c. nirúp-) niratthakam kațihabaddham viya...

Chuddho ni fallor altèra est forma palica sanscritici vocabuli xudro, pro vulgari khuddo, litera d ob latentem semivocalem r aspirata, cfr. tattha sanscr. tatra etc., atque x in cch mutato, cfr. not. ad v. s. Cod. B chuddo. Apetavim ñáno A et B -vimňáno. Kalingaram cfr. Manu 4,241. 5,69.

v. 42. Diso disan ti imam dhammadesanam Satthá Kosalajanapade Nandagopálakam árabbha kathesi. Sávatthiyam kira

Anáthapindikassa gahapatino Nando náma gopálako goyútham rakkhati addho mahaddhano mahábhogo, so kira yathá seniyo jațilo pabbajjávasena evam gopálakante rájapílam pariharanto (?) attano kutumbam rakkhati, so kálánukálam pañca gorase ádáya Anáthapindikassa santikam ágantvá Sattháram passati dhammam sunáti attano vasanatthánam ágamanattháya Sattháram vácati, Satthá tassa ñánaparipákam ágamayamáno ágantvá paripakkabhávam natvá ekadivasam mahábhikkhusamghaparivuto cárikam caranto maggá okkamma tassa vane amñatarasmim (c. añ-) rukkhamúle nisídi, Nando Satthu santikam ágantvá vanditvá patisantháram katvá Sattháram nimantetvá sattáham bhikkhusamghassa panítam pañcagorasadánam adási, sattame divase Satthá anumodanam katvá dánakathádibhedam anupubbikatham (c. -tam) kathesi, kathápariyosáne Nandagopálako sotápattiphale patitháya Satthu pattam gahetvá Sattháram anugacchanto dúram gantvá tittha upásaká ti nivattiyamáno vanditvá nivatti, atha nam eko luddako vijjhitvá máresi, pacchato ágacchantá bhikkhú disvá gantvá Sattháram áhamsu: Nando bhante gopálako tumhákam idhâgatattá mahádánam datvá anugantvá nivattanto (c. ani-) márito, sace tumhe nâgacchissatha nâssa maranam abhavissá (c.-a) ti ; Satthá: mayi bhikkhave ágate pi anágate pi tassa catasso disá catasso anudisá gacchantassâpi maranato muccanúpáyo náma n'atthi, yam hi n' eva corá na verino karonti tam imesam sattánam antopaduțtham micchápanihitam cittam eva karotîti vatvá imam gátham áha: Diso etc. Tattha diso disan ti coro coram disvá ti páthaseso, yan tam kayirá ti yam (adde: tam ?) tassa anayavyasanam kareyya, dutiyapade pi es'eva nayo, idam vuttam hoti: eko ekassa mittadúhicoro (?) puttadárakhettavatthugomahisádisu aparajjhanto yassa aparajjhati tam pi tatth' eva attani aparajjhantam coram disvá verivá pana kenacid eva karaníyena (c. -ní-) baddham veram verim disvá attano akakkhalatáya dárunatáya (-?), yan tam tassa anayavyasanam kareyya puttadáram vá píleyya (c. pi-) khettádíni vá náseyya jívitá vá pana tam voropeyya, dasasu akusalakammapathesu micchá thapitattá micchá panihitam (c. -paní-) cittam pápiyo nam tato kare ti purisam tato pápataram kareyya, vuttappakárehi diso vá disassa (c. dissá) verivá vá verino imasmim yev' attabháve (c. -vo) dukkham uppádeyya, jívitakkhayam vá káreyya, idam pana akusalakammapathesu (c. -kathesu) micchá thapitam cittam ditthe va dhamme anayavyasanam pápeti, attabhávasatasahassesu pi catusu apáyesu khipitvá sísam ukkhipitum (c. -khitum) na detîti ... Nandagopálavatthum.

In constructione hujus versus ellipsis inesse videtur; sententia enim hæc est: quod mali homo homini facere potest, nihil est præ detrimento, quod fluit ex mente falso directa. Yan tam Mahábh. 13,1674. Verivá sanscr. esset vairiván.

,

v. 43. Na tam mátá pitá kayirá ti imam dhammadesanam Satthá Soreyyanangare samutthitam Sávatthiyam nitthapesi. Sammásambuddhe Sávatthiyam viharante (c. -o) Soreyyanangare Soreyyasetthiputto ekena saháyakena saddhim sukhayánake nisíditvá mahantena parivárena nahápanattháva nangará nikkhami, tasmim khane Mahákaccáyanatthero Soreyyam pindáya pavisitukámo bahinañgare samghátim párupati, therassa ca suvannavannam saríram, Soreyyasetthiputto tam disvá cintesi: aho vata ayam vá thero mama bhariyá bhaveyya mama vá bhariyáya saríravanno etassa saríravanno (c. -e) viva bhaveyyá ti, tassa cintitamatte yeva purisalingam antaradháyi itthilingam pátur ahosi, so lajjito yánaká oruyha paláyi, parijano kam (tam?) asajjánanto (asañj-?) kim etam kim etan ti áha, sapi Takkasilámaggam patipajji, saháyako pi 'ssá ito c' ito ca vicaritvâpi nâddasa, sabbe naháyitvá geham gamimsu, kaham setthiputto ti ca vutte nahátvá ágato bhavissatîti

mamnamhá ti vadimsu, ath' assa mátápitaro tattha tattha pariyesitvá apassantá (c. -o) roditvá paridevitvá mato bhavissatîti matakam bhattam adamsu, sá ekam Takkasilágámim (c.-la-) sattháváham disvá vánakam pacchato pacchato anubandhi, atha nam manussá disvá: amhákam vánakassa pacchato pacchato ágacchasi, mayam kassa dáriká ti tam na jánámá ti vadimsu, sápi: tumhe attano vánakam pájetha, aham padasá gamissámíti, ságacchantí gacchantí angulimuddikam datvá ekasmim vánake okásam káresi, manussá cintayimsu: Takkasilánangare (c. -la-) amhákam setthiputtassa bhariyá n' atthi, tassa ácikkhissáma, mahápannákáro (c. -pann-) no bhavissatîti, te gantvá : sámi amhehi tumhákam ekam itthiratanam ánítan ti, so sutvá tam pakkosápetvá attano vibhavasánurúpam pásádikam (?) disvá uppannasineho gehe akási. Purisá hi itthiyo (c. -e) vá itthiyo purisá (c. -o) vá abhútapubbá náma n'atthi, purisá hi parassa dáre aticaritvá kálam katvá bahúni vassasatasahassáni niraye pacitva manussajátim ágacchantá attabhávasate itthibhávam ápajjanti, Ánandatthero pi hi kappasatasahassam púritapáramim (-í?) ariyasávako samsáre samsaranto ekasmim attabháve kammárakule nibbatto, paradárakakammam katvá niraye pakkávasesena cuddasasu attabhávesu parassa pádaparicáriká itthi ahosi, sattasu attabhávesu bíjuddharanam pápuni, itthiyo pana dánádíni pamnaáni (c. pun-) katvá itthibháve chandam virojetvá idam no pumñam purisattabhávapatilábháya samvattatú ti cittam adhitthahitvá kálam katvá purisattabhávam pațilabhanti patidevatá hutvá sámike (c. -o) sammápatipattivasena pi purisattabhávam patilabhanti ca, ayam pana setthiputto thero(-e?) ayoniso cittam uppádetvá imasmim yeva attabháve itthibhávam patilabhati. Takkasiláya setthiputtena saddhim samvásam anváya pan' assá kucchiyam gabbho patitthási, sá dasamásaccayena (c. -mápac-) puttam labhitvá tassa padasá gamanakále aparam pi puttam patilabhi, evam assá kucchiyam vuttá dve puttá ahesum, Soreyyanangare tam paticca nibbattá cepi-

cattá (dve ti cattáro?) puttá ahesum, tasmim kále Soreyyanangarato so tassá saháyakasetthiputto pañcahi sakatasatehi Takkasilam (c. -sí-) gantvá sukhayánake nisinno nangaram pávisi, atha nam sá upari pásádatale vátapánam vivaritvá antaravíthim olokavamáná thitá disvá saňjánitvá dásim pesetvá pakkosápetvá mahátale nisídápetvá (c. -si-) sakkárasammánam akási, atha nam so áha: bhadde tvam ito pubbe amhehi na ditthapubbá, atha ca pana no mahantam sakkáram karosi, jánási tvam amhe ti: áma sámi jánámi, na nu tumhe Soreyyanagaravásino (-vásí ?) 'sîti ; áma bhadde ti; sá mátápitunnam ca bhariváva ca puttánañ ca arogabhávam (c. ár-) pucchi, itaro áma bhadde arogá (c. ár-) ti vatvá áha: jánási tvam ete ti; áma sámi jánámi, tesam eko putto atthi, so kaham sámíti; bhadde (c. -o) ene (?) má kathehi, mayam tena saddhim ekadivasam sukhayánake nisíditvá (c. -si-) naháyitum nikkhamitvá n' eva tassa gatim nâgatim jánáma, ito c'ito (c. cuto) ca vicaritvá adisvá mátápitunnam árocavimha, te pi 'ssa roditvá kanditvá petakiccam karimsú ti; aham so sámîti; apehi bhadde kim kathesi, mayham saháyo devakumáro viva eko puriso ti; hotu me sámi aham so ti; atha idam kim námá ti; tam divasan te ayyo Mahákaccáyanathero dittho ti, aham Mahákaccáyanatheram oloketvá: aho vata ayam vá thero mama bhariyá bhaveyya etassa (c. ek-) vá saríravanno viya mama bhariyáya saríravanno bhaveyyá ti cintesim, cintitakkhane eva (c. -am) yam me purisalingam antaradháyi itthilingam pátu bhavi, athâham lajjáya kassaci vattum asakkunitvá palávitvá idhâgatá sámîti; aho te bháriyam kammam katam, kasmá mayham nâcikkhi, api pana te thero khamápito ti: na khamápito sámi, jánási jánási pana tvam kaham thero ti; imam eva nangaram nissáya viharatíti; sace pindáya caranto idhâgaccheyya aham mama ayyassa bhikkháháram dadevyam sámíti; tena hi sígham sakkáram karohi, amhákam ayyam khaniápessámá ti therassa vasanatthánam gantvá van-

,

ditvá ekamante nisinno: bhante sve mayham bhikkham ganhathá ti áha; na nu tvam seithiputta ágantuko ti; bhante má amhákam ágantukabhávam pucchatha, sve me bhikkham ganhathá ti; thero adhivásesi, gehe pi therassa mahásakkáro pativatto (c. -nto), thero puna divase nam gehadváram agamási, atha nam nisídápetvá panítenah árena parivisitvá setthiputto tam itthim gahetvá therassa pádamúle nipajjápetvá: bhante mayham sahávikáva khamathá ti áha; kim etan ti; ayam bhante pubbe mayham piyasaháyiko hutvá tumhe oloketvá evam náma cintesi, ath' assa purisalingam antaradháyi itthilingam pátu bhavi, khamatha bhante ti; tena hi utthahatha, khamámi vo ahan ti; therena (c. -na) khamámíti vuttamatte eva (c. -am) itthilingam antaradháyi purisalingam pátu bhavi, purisalinge pátubhútamatte eva (c. -am) tam Takkasiláya setthiputto áha : samma saháyaka ime dve dáraká tava kucchiyam vutthattá mam paticca nibbattattá ubhinnam pi no puttá eva, idh' eva vasissáma, ma ukkatthiti (?); samma aham ekena attabhávena pathamam puriso hutvá itthibhávam patvá puna puriso játo vippakáram patto ti, pathamam mam paticca me dve puttá nibbatti (-ttá ?), idáni me kucchito dve nikkhantá, sáham ekena attabhávena vippakárappattena (?) puna gehe vasissasîti samnam (c. san-) má kari, aham ayyassa santike pabbajissámíti, ime dáraká tava bhárá, imesu má pamajiíti putte paricumbitvá parissajitvá pitu niyyádetvá nikkhamitvá therassa santike pabbaji, thero pi nam pabbájetvá upasampádetvá va cárikam caramáno Sávatthim (c.-iyam) agamási, tassa Soreyyathero ti námam ahosi, janapadavásino tam pavattim ñatvá samkhubhitvá (c. -ku-) kotúhalajátá upasamkamitvá pucchimsu: evam kira bhante ti; ámâvuso (c. -áuso) ti; bhante evarúpam pi káranam náma hoti, tumhákam kira kucchiyam dve puttá nibbattá, tumhe paticca játá, tesam vo kataresu balavasineho ti; kucchiyam vutthakesu ávuso ti; ágatágatá nibaddham tath' eva pucchanti; thero: kucchiyam vutthakesu eva sineho balavá ti;

mayham katthaci sineho n' atthîti; bhikkhú: ayam abhútam katheti, purimadivase kucchiyam vutthaputtesu sineho balavá ti vatvá idáni mayham katthaci sineho n' atthíti vadati, amnam (c. an-) vyákaroti bhante ti áhamsu; Satthá: na bhikkhave mayham putto amnam (c. an-) vyákaroti, mama puttassa sammápanihitena cittena maggadassanam ditthakálato pattháya na katthaci sineho játo, yam yam sampattim n'eva mátápitá kátum sakkonti tam imesam sattánam abbhantare pavattasammápanihitam cittam eva vadetíti vatvá imam gatham áha: Na Tattha na tan ti tam káranam n'eva mátá katam etc. revya na pitá na amñe ňátaká, sammá panihitan ti dasasu kusalakammapathesu sammá thapitam, seyyaso nam tato kare ti tato káranáto seyvaso nam varataram uttaritaram káreyya karotîti attho; mátápitaro pi puttánam dhanam dadamáná ekasmim eva attabháve kammam akatvá sukhajívitam (c. -á) pavattanakadhanam dátum sakkonti, Visákháya mátápitaro pi tava mahaddhaná mahábhogá tassá ekasmim attabháve sukhena jívitakappanam adamsu, catusu pana dípesu cakkavattisirim dátum samatthá mátápitaro pi náma puttánam n' atthi pag eva dibbasampattim vá pathamajjhánádisampattim vá lokuttaradhammasampattidáne kathá va n'atthi (?), sammá panihitam pana cittam sabbam p' etam sampattim dátum sakkoti, tena seyyaso nam tato kare ti. . . Soreyyattherassa vuttam : vatthum.

Quid sibi velit commentatoris tam káraņam, tato káraņáto, non perspicio. Tam per prolepsin intelligo dictum pro sequentibus: seyyaso nam tato kare, num recte, videant docti.

Gogerly (teste Knighton p. 78) versum reddit: True nobility is not of one's parentage, but of a virtuous and noble soul.

Locus: Sávatthí. v. 44-45. Personæ: pathavikathápasutapañcasatabhikkhú.

Tattha koiman ti koimam attabhávasamkhátam pathavim vijessatiti attano nánena vijánissati pativijhissati sacchikarissatîti attho Yamalokañ cá ti catubbidham apáyalokañ ca imam sadevakan ti imam manussalokan ca devalokena saddhim ko vijessati vijinissati vijanissati (c. vijan- vijin-) sacchikarissatîti pucchati; dhammapadam pativijjhissati vathásabhávato kathitattá sattatimsabodhasudesitan ti pakkhikadhammasamkhátam dhammapadam kusalo málákáro puppham vicinanto viva ko pacessatîti (c. vijess-) vicinissati (c. -ssa) upparikkhissati (c. upap-) pativijjhissati (c. -ssa) sacchikarissatîti attho; sekho ti adhisílasikkhá adhicittasikkhá adhipamňásikkhá ti imá tisso sikkhá sikkhito (c. -ato) sotápattimaggatthánam ádimkatvá váva arahattamaggattháná (c. -ttá--ttháya) sattavidho sekho imam attabháyapathavim arahattamaggena tato chandarágam (c. -dáráham) apakaddhanto vijessati ...; yathá náma kusalo málákáro pupphárámam pavisitvá tarunamakuláni (c. -ná-) ca pánakaviddháni ca milátáni ca gandikajátáni (c. kagand-) ca puppháni vajjetvá sobhanáni sujátán' (c. sujátásujátán) eva puppháni cináti evam evam imam (c. ime) sukathitam suniddhittham (sunitthitam?) bodhapakkhikadhammapa⁺am (c. boda-) pi pamnáya pacessati vicinissati upparikkhissati pativijjhissati sacchikarissatîti Satthá sayam eva panham vissajjesi ...

Pathavim terram i. e. hunc animæ revolutæ statum, hanc existentiam, sanscr. prthavím, th ex th orto ob latentem r sonum, cfr. pathama, addha, pati, hata, vivata, vaddhati etc. Dhammapadam non spectat ad librum hunc, sed universe dictum accipiendum est, et quidem ut in titulo libri collectivo Ceterum padam et h. l. et v. 100 sq. melius fortasse sensu. verbum intelligitur. De metro appendicem vide.

209

v. 46. Phenúpaman ti imam dhammadesanam Satthá marícikammatthánikam Sávatthivam viharanto amnataram bhikkhum árabbha kathesi; so kira Satthu santike kammasamanadhammam karissámíti amñataram tthánam gahetvá pavisitvá ghatitvá vávamitvá arahattam pattum asakko visesetvá kammatthánam kathápessámíti Satthu santikam ágacchanto antarámagge marícim disvá: yathá ayam gimhasamaye utthitá maríci dúre thitánam rúpúpagatá viya pamňávati (c. pañ-) santikam ágacchantánam n'eva samnáyati ayam attabhávo pi uppádavayatthena (c. -nam) evarúpo hotiti marícikammatthánam bhávento ágantvá maggakilanto Aciravativam nahávitvá ekasmim candasotatíre cháváva nisinno udakavegábhighátena utthahitvá mahante mahante (c. -tena) phenapinde (c. -ná-) bhijjamáne disvá: ayam attabhávo pi uppajjitvá bhijjanatthena evarúpo yevá ti árammanam aggahesi; Satthá gandhakutiyam thito etam theram disvá: evam etam bhikkhú, evarúpo v'ayam attabhávo, phenapindo viya maríci viya uppajjanabhijjanasabhávo evá ti vatvá imam gátham áha: Phenúpamam etc. Tattha iman ti imam kesádisamúhasamkhátam kávam abaladubbalaanaddhatiyatávakalikatthena (?) phenapindasarikkho (c. -ná-) ti viditvá, marícidhamman ti yathá marícidúre thitánam rúpagatá (c. -tam) viya gayhúpagá viya hoti santike upagacchantánam rittá tucchá (c. -am) agay húpagá sampajjati eyam kanikam ittarapaccupatthánatthena ayam káyo pi marícidhammo ti abhisambudháno (c. -ddháno) bujjhanto jánanto ti attho, papupphakáníti Márassa pupphakasamkhátáni tebhumakáni vaddháni ariyamaggena chinditvá khínásavo bhikkhu maccurájassa adassananii (c. -ná) avisayanii (c. -yá) amatamahánibbánanii gaccheyyá ti... Marícikammatthánikattherassa vatthum.

Máras ex auctoritate Amarakosæ et Abhidhánappadípikæ (Aviggaho tu kámo ca manobhú madano bhave antako vasavattí ca pápimá ca pajápati

Pamattabandhu kanho ca máro namuci, tassa tu tanhâratí ragá dhítu (?), hatthí tu girimekhalo)

idem est ac Brachmanarum Kámas, utrique sagittæ flores in acumine ferentes (papupphakáni) attribuuntur. Distinguit commentarius ad v. 887 in Mára: Kilesamáram, Maranamáram et Devaputtamáram. Cfr. Burnouf: Introd. p. 76. Chetvána cfr. Clough: Pali Grammar p. 121. Maccurájá cfr. v. 170. Phenú-, cum n, sic codd. omnes.

v. 47. Puppháni heva pacinantan ti imam dhammadesanam Satthá Sávatthiyam viharanto saparisam mahoghena ajjhottharitvá máritam Vidúdabham árabbha kathesi. Tatrâyam anupubbikathá: Sávatthiyam Mahákosalaramño putto Pasenadikumáro náma Vesáliyam Licchavikumáro Maháli náma Kusináráyam Mallarájaputto Bandhulo námá ti ime tayo Disápámokkhassa ácariyassa santike sippuggahanattháya Takkasilam gantvá bahinangare sáláya samágatá annamanňassa ágatakáranaň ca kulaň ca námaň ca pucchitvá saljáyaká hutvá ekato va ácariyam upasamkamitvá na cirass' eva uggahitasippá te ácariyam upasamkamitvá ápucchitvá (c. ap-) ekato (c. -ako) va nikkhamitvá sakasakatthánáni agamamsu. Tesu Pasenadikumáro pitu sippam dassetvá pasannena (c. -nne) pitará rajje abhisitto. Mahálikumáro Licchavínam sippam dassento mahantena ussáhena dassesi, tassa akkhíni bhijjitvá agamamsu, Licchavirájáno mahávataácariyo akkhivinásam patto ti nam (c. nanam) parissajissáma upattháhissáma nan ti satasahassutthánakam ekam váram adamsu, so tam nissáya pañcasate Licchavirájaputte sippam sikkhápento vasi. Bandhulakumáro satthim satthim velum gahetvá majjhe ayasalákam (c. ayamsa-) pakkhipitvá satthikalápe ussápetvá thapite Mallarajjakulehi ime kappetú ti vutto asítihattham ákásam lamghitvá asiná kappento ágamási, so osanakalápe ayasalákáya kíniti (-?)

saddam sutvá kim etan ti pucchitvá sabbakalápesu ayasalákánam thapitabhávam sutvá asim chaddetvá rodamáno (c. -no) mayham ettakesu nátisuhajjesu eko pi sneho hutvá imam káranam nacikkhi, sace hi aham jáneyyam ayasalákáya saddam anutthapento va chindeyyan ti vatvá sabbe p'ime máretvá rajjam karessan ti mátápitunnam kathesi, tehi pavenirajjam (c. -ni-) táta idam na labbhá evam kátun ti nánappakárehi várito tena hi mama saháyakassa santikam gamissámíti Sávatthim (c. -iyam) gamási. Pasenadirájá tassa ágamanam sutvá paccuggantvá mahantena sakkárena (c. -na) nangaram pavesetvá senápatittháne thapesi, so mátápitaro pakkosápetvá tatth eva vásam kappesi. Ath' ekadivasam rájá upari pásáde thito antaravíthim olokavamáno Anáthapindikassa Cúlaanáthapindikassa Visákháya Suppavásáyá ti etesam geham bhattakiccattháya gacchante anekasahasse bhikkhú disvá kaham avvá gacchantîti pucchitvá deva Anáthapindikassa gehe niccabhattagilánabhattádínam (c. -di-) attháya devasikam dve bhikkhusahassáni ágacchanti Cúlaanáthapindikassa pañca satáni tathá Visákháva tathá Suppavásáyá ti vutte sayam pi bhikkhusamghan upatthahitukámo viháram gantvá bhikkhusahassena saddhim Sattháram nimantetvá sattáham dánam datvá sattame divase vanditvá paňcahi bhikkhusatehi saddhim nibaddham bhikkham ganhathá ti áha, mahárája (c. -já) buddhá náma ekattháne nibaddham bhikkham na ganhanti, bahú (c.-u) buddhánam ágamanam paccásimsantíti, tena hi ekam bhikkhum nibaddham pesethá ti, Satthá Ánandattherassa bháram akási, rájá bhikkhusamghe ágate pattam gahetvá ime náma parivisantú ti avicáretvá va sattáham sayam eva parivisitvá atthame divase vikkhitto papañcam akási, rájakule náma anánattá ásanáni namňápetvá (c. paň-) bhikkhú nisídápetvá (c. -sid-) parivisitum na labhantîti bhikkhú na mayam idha-tthátum sakkhissámá ti bahú pakkamimsu, rájá dutivadivase pi pamajji, dutivadivase pi

bahú pakkamimsu, tatiyadivase pi pamajji, tadá Ánandatheram ekam eva thapetvá avasesá pakkamimsu. Pumňavantá (c. puň-) námakáranávasiká honti, kulánam pasádam rakkhanti, Tathátagassa ca Sáriputtatthero Mahámoggallánatthero ti dve aggasávaká, Khemá Uppalavanná ti dve aggasáviká, upásakesu Citto gahapati Hatthako Álavako ti dve (c. add. aggasávaká) upásaká, upásikásu Velukandakinandamátá Khujjuttará ti dve upásiká (c. aggasáviká) iť ime attha jane (c. -á) ádimkatvá thánantarappattá sabbe pi sávaká ekadesena dasannam páramínam púritattá mahápumná (c. -puñá) abhiníhárasampanná, Ánandatthero pi kappasatasahassam púritapáramí abhiníhárasampanno mahápumño attano káranávasikatáya kulassa pasádam rakkhanto. Tam ekam eva nisídápetvá parivisimsu, rájá bhikkhúnam gatakále ágantvá khádaniyabhojaniyáni tath' eva thapitáni disvá kim ayyá na ágamimsú (c. a-) ti pucchitvá Ánandatthero ekako va ágato devá ti sutvá addhá ettakam me chedanam akamsú ti bhikkhúnam kuddho: Satthu santikam gantvá bhante mavá pañcannam bhikkhusatánam bhikkhá patiyattá, Ánandatthero kira ekako va gato, patiyattabhikkhá tath' eva thitá, pañcasatá bhikkhú mama gehe samňam (c. sañ-) na karimsu, kim nu kho káranan ti káranam pucchissámíti bhikkhúnam kuddho santikam gantvá: bhante mayá pañcannam bhikkhusatánam bhikkhá (c. -áya) patiyattá, Ánandatthero kira ekako va gato, patiyattabhikkhá tath' eva thitá, pañcasatá bhikkhú mama gehe samnam na karimsu, kin nu kho káranan ti áha, Satthá bhikkhúnam dosam avatvá mama sávakánam tumhehi saddhim ivisváso n'atthi tena na gatá bhavissantîti vatvá kulánam anupagamanakáranan (c. -nak-) ca upagamanakáranañ (c. -nak-) ca pakásento bhikkhú ámantetvá imam suttam áha: Navahi bhikkhave angehi samannágatam kulam anupagantvá vá nâlam (al-?) upagantum upagantvá vá nâlam (al-?) upanisíditum, katamehi navahi: na manápena paccutthenti, na manápena abhivádenti, na manápena ásanam

denti, santam assa patiguhanti, bahukam pi thokam denti, panítam (c. paní-) pi lúkham denti, asakkaccam denti no sakkaccam, na upanisídanti dhammasavanáya, bhásitam assa na ranjívanti, imehi kho (c. so) bhikkhave navahi angehi samannágatam kulam anupagantvá vá nálam (al-?) upagantum upagantvá vá nálam (al-?) upanisíditum; navahi bhikkhave angehi samannágatam kulam anupagantvá vá nálam upagantum upagantvá vá nálam upanisíditum, katamehi navahi: manápena paccutthenti, manápena abhivádenti, manápena ásanam denti, santam assa na pariguhanti, bahukam pi bahukam denti, panítam pi panítam denti, sakkaccam denti no asakkaccam, upanisídanti dhammasavanáya, bhásam tassa ranjívanti, imehi kho bhikkhave navahi angehi samannágatam kulam anupagantvá vá alam (nál-?) upagantum upagantvá vá alam (nál-?) upanisíditum. Iti ha kho mahárája mama sávaká tumhákam santiká vissásam alabhantá (c. add. na) gatá na bhavissanti, poránakapanditá (c. -nak-) hi avissásiyattháne sakkaccam upatthiyamánapi maranantikam vedanam patvá vissásikatthánam eva gamimsú ti, kadá bhante ti ramná puttho atítam áhari: Atíte Báránasiyam (c. -na-) Brahmadatte rajjam kárente Kesavá náma rájá rajjam paháva isipabbajjam pabbaji, tam pañca purisasatáni anupabbajimsu, so pasádhanakappako Kesavatápaso náma ahosi, pan' assa pabbajitvá Kappako náma antevásiko aliosi, Kesavatápaso parisáva saddhim attha máse Himavante vasitvá vassarantelonambilasevanattháya (?) Báránasim (c. -na-) patvá bhikkháya pávisi. atha nam rájá disvá pasíditvá catumásam attano santike vasanattháya patimňam (c. patiň-) ganhitvá (c. -nh-) uyyáne vasápento sáyam sáyapátam assa upatthánam gacchati, avasesatápasá katipáham vasitvá hatthisaddádíhi ubbálhá ácariya ukkanthit' amhá gacchámá ti áhamsu; kaham tátá ti; Himavantam ácariyá ti; rájá amhákam ágatadivase eva cátumásam idha vasanattháya patimnam (c. patin-) ganhi, katham gamissáma

tátá ti ; tumhehi amhákam anácikkhitvá va patimňá (c. -am) dinná, mayam na sakkoma vasitum, ito avidúre tumhákam pavattivasanattháne vasissámá ti vanditvá pakkamimsu, Kappantevásikena saddhim ácariyo ohiyi, rájá upatthánam ágato kaham avyá ti pucchi, ukkanthiť amhá ti vatvá Himavantam gatá mahárájá ti, Kappo pi na cirass' eva ukkanthitvá ácariyena punappuna váriyamáno pi na sakkomíti vatvá pakkámi, itaresam pana santikam ágantvá ácarivassa pavattim sunanto avidúre tháne vasi, aparabháge ácariyassa antevásike anussarantassa kucchirogo uppajji, rájá vejjehi tikicchápeti, rogo (c. -e) na vúpasammati, tápaso áha: mahárája icchatha me rogavúpasamanan ti; bhante sváha (sac' áham?) sakkuneyyam idán' eva vo phásukam kareyyan ti; mahárája sace me phásukam icchasi (c -sim) mam antevásikánam santikam pesehîti; rájá sádhu bhante ti mañcake nipajjápetvá Náradaamaccapamukhe cattáro amacce mama avvassa pavattim ňatvá mavham

sásanam pahineyyáthá (c. -neyya-) ti uyyojesi, Kappantevásiko ácariyassa ágamanam sutvá paccuggantvá itare kahan ti vutte asukattháne kira vasantîti áha, te pi ácariyassa ágatabhávam sutvá tatth 'eva samosaritvá ácariyassa unhodakam datvá phaláphalam adamsu, tam khanam yeva rogo vúpasami, katipáhena (c. -he) suvannavanno (c. -á) ahosi, atha nam Nárado pucchi:

Manussindam jahitvána sabbakámasamiddhinam kathan nu bhagavá Kesí Kappassa ramati assame ti. Sádúni ramaníyáni (?), santi rukkhá manoramá, subhásitáni Kappassa Nárada ramayanti mam. Sálínam odanam bhutvá sucim mamsúpasecanam katham sámákanim váram aloná jayanti tam (?). Asádum yadi vá sádum appam vá yadi vá bahum vissattho yattha bhuñjeyya vissásaparamá rasá ti. Satthá imam dhammadesanam áharitvá játakam samo-

dhánento tadá rájá bhikkhusamghena saddhim Moggalláno ahosi Nárado Sáriputto Kappantevásí Ánando Kesavatápaso aliam evá ti vatvá: evam mahárája pubbe panditá máranantikam vedanam patvá vissásikatthánam gamimsu, mama sávaká na tumhákam santike vissásam labhanti mamñe ti áha. Rájá bhikkhusamghena saddhim mayá vissásam kátum vaddhatíti kathan nu kho karissámíti sammásambuddbassa nátidhítaram (c. -dhíram) mama gehe kátum vaddhati evam sante dahará ca sámanerá (c.-ne-) ca sammásambuddhassa nátirájá ti mama santikam vissatthá nibaddham ágamissantíti cintetvá ekam me dhítaram dentú ti Sákiyánam santike pesesi, katarasakkassa dhítá ti ca ñatvá ágacchevyáthá ti vatvá dúte ánápesi, dútá gantvá Sákiyadárikam vácimsu, te sannipatitvá : pakkhuntariyo (pakkhantaro?) rájá, sace na dassáma vinásessati no, na kho pana amhehi kulena sadiso, kin nu kho kátabban ti cintayimsu, Mahánámo: mama dásiyá játá Vásabhakhattiyá náma dhítá kucchismim rúpaggappattá atthi tam dassámá ti vatvá dúte áha: sádhu ramño dárikam dassámá ti, sá kassa dhítá ti, sammásambuddhassa cullapitu puttassa Mahánámasakkassa dhítá Vásabhakhattiyá námá ti, te gantvá ramňo árocavimsu, rájá: vadi evam sádhu sígham ánetha, khattiyá náma bahúmayá (?) dásídhítaram (c.-si-) pi pahineyyum, pitará saddhim ekabhájane bhunjantim áneyyáthá (c. -atha) ti pesesi, te gantvá deva tumhehi saddhim ekato bhuñjantim (c. -ti) rájá icchatíti áhamsu, Mahánámo sádhu tátá ti tam alamkárápetvá attano bhuñjanakále pakkosápetvá táya saddhim ekato bhunjanákáram dassetvá dútánam nivyádesi, te ádáya Sávatthinangaram gantvá tam pavattim ramno árocesum, rájá tutthamánaso tam pañcannam ittbisatánam jetthikam katvá aggamahesittháne abhisiñci, sá na cirass' eva suvannavannam puttam vijáyi, ath' assa námagahanadivase rájá attano ayyakáya -kávikáva) santikam pesesi: Sakvarájadhítá Vásabha-(c. khattiyá puttam vijátá, kim assa námam karontú ti, tam

pana sásanam gahetvá gato amacco thokam badhiradhátuko, so gantvá ramňo ayyakáya árocesi, sá tam sutvá: Vásabhakhatavijáyitvapi sabbam janam abhibhavi, idáni tivá puttam pana ramno ativiya vallabliá bhavissatîti áha, badhirámacco vallabhá ti vacanam dussutam sutvá vidúdabho ti sallakkhetvá rájánam upagantvá deva kumárassa Vidúdabho (c. -ho) ti námam karothá ti áha, rájá poránakam (c. -na-) no kulasantakam námam dhavissatíti cintetvá Vidúdabho (c. -ho-) ti námam akási, ath' assa daharakále eva rájá Satthu piyam karomíti senápatithánam adási, so kuntáraparihárena vaddhanto sattavassikakále amñesam kumáránam mátámahakulato (c. -há-) hatthirúpakaassarúpakádíni áhariyamánáni disvá mátaram pucchi : amma amñesam mátámahakulato (c. -há-) pannákáro áharivati (c. -rí-), mayham koci kiñci na pesîti, kin tvam nimmátápitiká ti, atha nam sá táta tava Sakyarájáno mátámahá, dúre pana vasanti, tena te na kiñci pesentîti vatvá vañcesi, solasavassakále amma tava mátámahakularin (c. -ha-) passitukámo 'mhîti vatvá alam táta kin tattha karissasíti (c. -atíti) váriyamáno pi punappuna yáci, ath' assa mátá tena hi gacchá ti sampaticchi, so pitu árocetvá mahantena parivárena nikkhami, Vásabhakhattivá puretaram pannam pesesi: aham idha sukham vasámi, mâssa kiñci sámino antaram dassayimsú ti váci, Sákivá Vidúdabhassa ágamanam natvá vanditum na sakká ti tassa daharatare kumáre janapadam pahinitvá (c. -ni-) tasmim Kapilapuram sampatte Satthágáre sannipatimsu, kumáro tattha gantvá atthási, atha nam ayam te táta mátámaho ayam mátulo ti vadimsu, te sabbe vandamáno vicaritvá ekam pi attánam vandantam adisvá kin nu kho mam vanditá n' atthîti pucchi, Sákiyá kanitthakumárá te janapadam gatá ti tassa mahantam sakkáram karimsu, so katipáham vasitvá mahantena parivárena nikkhami, ath' eká dásí Satthágáre tena nisinnam phalakam idam Vásabhakhattivá dásivá puttassa

nisinnaphalakan ti akkositvá khírodakena dhovati, eko puriso attano ávudham pamussitvá nivatto tam ganhanto tam Vidúdabhakumárassa (c. -haku-) akkosanasaddam sutvá tam antaram pucchitvá Vásabhakhattiyádásiyá kucchismim Mahánámassa Sakkassa játá ti balakáyassa kathesi, Vásabhakhattivá kira dásídhítá (c. -si-) ti mahákoláhalam ahosi, tam sutvá: ete táva (c. ettova) mama (c. mam) nisinnaphalakam khírodakena dhovanti, aham pana rajje patitthitakále etesam galalohitam gahetvá mama phalakam dhovápessámíti cittam thapesi, tasmim Sávatthim (c. -iyam) gate amaccá tam pavattim ramño (c. raño) árocayimsu, rájá mayham dásídhítaram (c. -si-) adamsú ti Sákiyánam kujjhityá Vásabhakhattiyáya ca puttassa ca dinnam pariháram acchinditvá dásadásíhi laddhabbamattam eva dápesi, tato katipáhaccayena Satthá rájanivesanam gantvá nisídi, rájá ágantvá vanditvá: bhante tumhákam kira ñátakehi dásídhítá (c.-si-) mayham dinná, ten' assâham saputtáya pariháram acchinditvá dásadásíhi laddhabbamattam eva dápesin ti áha, Satthá avuttam mahárája Sákiyehi katam, dadantehi náma samajátiká dátabbá, assa (?) tam pana mahárája vadámi: Vásabhakhattiyá rájadhítá khattiyaramno gehe abhisekam laddhá, Vidúdabbo pi khattiyarájánam eva paticca játo, mátigottam náma kim karissati, pitigottam eva pamánam ti poránakapanditá, daliddiyá katthahárikáya aggamahesitthánam adamsu, tassá kucchismim hi játakumáro dvádasavojanikáva Báránasiyam rajjam patvá Katthaváhanarájá náma iáto ti Katthahárikajátakam kathesi, rájá dhammakatham sutvá pitu gottam eva kira pamánan ti tussitvá mátáputtánam pakatipariháram eva dápesi. Bandhulasenápatissa pi kho Kusinárávam Mallikáva dhítá Malliká náma bharivá dígharattam na vijávi, atha nam Bandhulo attano kulagharam eva gacchá ti uvyojesi, sá Sattháram disvá gamissámíti Jetavanam pavisitvá Tathágatam vanditvá thitá kaham gacchasíti vuttá sámiko ınam bhante kulagharam pesetîti áha, kimkáraná (adde: ti),

vamjhá kir' asmi (c.-im) aputtiká ti, yadi evam gamanakiccam n' atthi nivattassú ti, sá tutthamánasá Sattháram vanditvá nivesanam gantvá kasmá nivattásíti vutte Dasabalena nivattiť amhîti áha, Bandhulo dittham bhavissati díghadassiná káranan ti sampațiechi (c. -itvá), să na cirass' eva gabbham patilabhitvá uppannadohalá dohalo me uppanno ti árocesi, kimdohalo ti, Vesálinangare ganarájakulánam abhisekamangalapokkharaniyam otaritvá nahátvá páníyam (c. -ní-) pátukám' amhi sámíti, Bandhulo sádhú ti vatvá sahassatthámam dhanum gahetvá tam ratham áropetvá Sávatthito nikkhamitvá ratham váhento Mahálicchavino dinnadvárena Vesálim pávisi. Mahálicchavino ca dvárasamípe eva nivesanam hoti, so rathassa ummáre patighátasaddam sutvá: Bandhulassa rathasaddo, ajja Licchavínam bhayam uppajjissatîti áha, pokkharaniyá anto ca bahi ca árakkhá balavá, upari lohajálam patthatam, sakunánam pi okásá n' atthi, Bandbulasenápati pana rathá otaritvá árakkhike vettena paharanto palápetvá lohajálam chinditvá antopokkharaniyam bhariyam nahápetvá sayam pi nahátvá (c. - ápetvá) pana tam ratham (c. -tha) áropetvá nangará nikkhamitvá ágatamaggen' eva páyási, árakkhiká Licchavínam árocesum, Licchavirájáno kujjhitvá pañca rathasatáni áruyha Bandhulamallam ganhissámá ti nikkhamimsu, tam pavattim Mahálissa árocayimsu, Maháli: má gamittha, so hi vo sabbe ghátessatíti áha, te pi mayam gamissáma evá ti vadimsu, tena hi cakkassa yáva nábhito (c. náh-) pavitthatthánam disvá nivatteyyátha, tato anivattantá purato asanisaddam viya sunissatha (c. sun-), tamhá tháná nivatteyyátha, tato anivattantá tumhákam rathadhuresu chiddam passissatha, tamhá tháná nivattevyátha (c. ani-), purato má gamitthá ti, te tassa vacanena anivattitvá tam anubandhimsu yeva, Malliká disvá rathá (c. -e) pamňáyantíti áha, tena hi ekasseva pamňáyanakále árocevyásíti, sá yadá sabbe eko viya hutvá pamňáyimsu tadá ekam eva rathasísam pamñáyatíti áha, Bandhulo tena hi imá rasmiyo ganháhíti tassá (c. -a) rasmiyo datvá rathe thito va dhanum áropesi, rathacakkam yáva nábhito pathavim pávisi. Licchaví tam thánam disvâpi na nivattimsu, itaro thokam gantvá jivam pothesi (c. sopáth-), asanisaddo viva ahosi, te tato pi na nivattimsu, anubandhantá gacchant' eva (c. ova), Bandhulo rathe thitako va ekam saram khipi, so pañcannam rathasatánam rathasíse chiddam katvá pañca rájasatáni parikarabandhattháne vinivijihitvá pathavim (c. -vi) pávisi, te attano viddhabhávam ajánitvá tittha re tittha re ti vadantá anubandhimsu eva, Bandhulo ratham thapetvá tumhe mataká matakehi saddhim mayham yuddham náma n' atthîti áha, mataká náma amhe sadisá hontíti, tena hi sabbapurimassa parikkháram mocethá ti, te mocavimsu, so muttamatte yeva maritvá patito, atha te sabbe pi: tumhe evarúpam attano gharáni gantvá samvidhátabbam samvidahitvá puttadáram anusásitvá sannáham mocethá ti áha, te tathá katvá sabbe pi jívitakkhavam pattá. Bandhulo pi Mallikam Sávatthim ánesi, sá solasakkhattum vamake putte vijávi, sabbe pi súrá thámasampanná ahesum, sabbasippe nipphattim (c. -pp-) pápunimsu, ekekassa purisasahassapariváro ahosi, pitará saddhim rájanivesanam gacchantehi teh' eva rájamganam paripúri, ath' ekadivasam vinicchaye kútaddhaparápitamanussá (?) Bandhulam ágacchantam disvá maháviravam viravantá vinicchayaamaccánam kútaddhakáranam tassa árocesum, so vinicchayam gantvá tam addham tíretvá sámikam eva sámim akási (1?), mahájano mahásaddena sádhukáram pavattesi, rájá kim idan ti pucchitvá tam attham sutvá tussitvá sabbe pi te amacce háretvá Bandhulass' eva viniechayam niyyádesi, so tato pattháya sammá viniechini, te poránakavinicchaviká laňjam alabhantá appalábhá hutvá Bandhulo rajjam patthetíti rájakule paribhindimsu, rájá tesam katham gahetyá niggahetum násakkhi, imasmim idh'eya (c. -am) pátiyamáne garahá uppajjissatíti puna cintetvá payuttapurisehi

paccantam paharápetvá Bandhulam pakkosápetvá paccanto kira kupito tava puttehi saddhim gantvá core ganháhîti pahinitvá (c. -ni-) etth' ev' assa dvattimsáya puttehi saddhim sísam chinditvá áharathá ti tena saddhim amne pi samatthe maháyodhe pesesi, tasmim paccantam gacchante yeva senápati kira ágacchatíti payuttakacorá paláyimsu, so tam padesam ávásápetvá santhápetvá nivatti, ath' assa nangarato avidúrattháne te yodhá saddhim puttehi sísam chimdimsu, tam divasam Mallikáya pañcahi bhikkhusatehi saddhim dve aggasávaká nimantitá honti, ath' assá pubbanhe yeva sámikassa te puttehi saddhim sísam chinnan ti pannam áharitvá adamsu, sá tam pavattim natvá kassaci kiñci avatvá pannam ucchange katvá bhikkhusamgham eva parivisi, ath' assá (c. -a) páricárikávo bhikkhúnam bhattam datvá sappicátim áharantivo theránam purato cátim bhimdimsu, dhammasenápati bhedanam dhammam bhinnam na cintetabban ti áha, sá ucchamgato panuam níharitvá dvattimsáhi puttehi saddhim pitu sísam chinnan ti me imam pannam (c. -nn-) aharimsu, aham imam sutvapi na cintemi, sappicátivam bhinnáya kim cintessámi bhánte ti áha, dhammasenápati animittamanam nátan ti ádíni vatvá dhammam desetvá utthávásaná viháram agamási, sápi dvattimsa sunisá pakkosápetvá: tumhákam sámiká niraparádhá attano purimakammaphalam labhimsu, tumhe má socittha, ramño upari manopadosam má karitthá (adde: ti) ovadi, ramño ca purisá tam katham sutvá gantvá tásam (c. te-) niddosabhávam ramno kathayimsu, rájá samvegappatto tassá (c. -a) nivesanam gantvá Mallikaň ca sunisáyo c'assá (c.- a) khamápetvá Mallikáya varam adási, sá gahito me hotú ti vatvá tasmim gate matakabhattam datvá nahátvá rájánam upasamkamitvá: deva tumhehi me varo dinno mayhañ ca amñen' attho n' atthi dvattimsáya ca me sunisánam mama kulagharagamanam (c. -ramga-) anujánáthá ti áha, rájá sampaticchi, sá dvattimsa (c. -áya) sunisáyo

vathásakáni kuláni pesesi, sá Kusináránangaram attano kulagharam agamási, rájapi Bandhulasenápatino bhágineyyassa (c. -ne-) Díghakáráyanassa náma senápatithánam adási, so pana mátulo me iminá márito ti ramño otaram gavesanto vicarati, rájâpi niraparádhassa Bandhulassa máritakálato pattháya vippatisárí cittassádam na labhati, rajjasukham nânubhoti, tadá Satthá Sakyánam eva Ulumpam náma nigamam upanissáya viharati, rájá tattha gantvá árámato avidúre khandháváram nivásetvá mandena paricárena Sattháram vandissámíti viháram gantvá pañca rájakakudabhandáni Díghakárávanassa datvá ekako va gandhakutim pávisi, sabbam Dhammacetiyasuttantaniyamena veditabbam, tasmim gandhakutim pavitthe Káráyano táni rájakakudabandáni gahetvá Vidúdabham (c. -ham) rájánam katvá ramno ekam assam ekan ca upatthánakárikam mátugáman nivattetvá Sávatthim agamási, rájá Satthárá saddhim piyakatham kathetvá nikkhanto senam adisvá tam mátugámam pucchitvá pavattim sutvá bháginevyam (c. -ne-) ádáva gantvá Vidúdabham (c. -ham) gahessámíti Rájagaham gacchanto vikále dváresu pihitesu nangaram patvá ekissá sáláva nipajjitvá vátátapakilanto rattibháge tatth' eva kálam akási, vibhátáya rattiyá deva Kosalanarindo anátho játo 'síti vilapantivá tassá itthivá saddam sutvá ramño árocesum, so mátulassa mahantena sakkárena sarírakiccam káresi, Vidúdabho pi rajjam labhitvá tam veram saritvá sabbe pi Sákive máressámíti mahatiyá senáya nikkhami, tam divasam Satthá paccúsakále lokam volokento nátisamghassa vinásam disvá nátisamgaham kátum vaddhatíti cintetvá pubbanhasamaye pindáya caritvá pindapátapatikkanto gandhakutiyam síhaseyyam kappe:vá sáyanhasamaye ákásenâgantvá Kapilavatthusámante ekasmim kabaraccháye rukkhamúle nisídi, tato Vidúdabhassa rajjasímáya mahanto sandaccháyo nigrodharukkho atthi. Vidúdabho Sattháram disvá upasamkamitvá vanditvá bhante

kimkáraná (c. -áya) evarúpáya unhaveláya imasmim kabaraccháve rukkhamúle nisinn' attha, etasmim sandaccháve nigrodhamúle nisídatha bhante ti vatvá hotu mahárája nátakánam chává náma sítalá ti vutte nátakánurakkhanattháva Satthá ágato bhavissatîti cintetvá Sattháram vanditvá nivattitvá Sávatthim eva paccágami, Satthâpi uppatitvá Jetavanam eva gato, rájá Sákiyánam dosam saritvá dutiyam pi nikkhamitvá tatth' eva Sattháram passitvá puna nivatti, tatiyaváre pi nikkhamitvá tatth' eva Sattháram passitvá nivatti, catutthaváre pana tasmim nikkhante Satthá Sákiyánam pubbakammam oloketvá tesam nadiyam visapakkhepanapápakammassa appatibáhiyabhávam ñatvá catutthavárena agamási, Vidúdabho Sákiye ghátessámíti mahantena balena nikkhami, sammásambuddhassa pana hátaká asattughátaká náma, attaná marantâpi pare (c.-esam) jívitá na voropenti, te cintayimsu: mayam sikkhitá katahatthá katupásaná mahissáya (?), na kho pana sakká amhehi param jívitá voropetum, attano kammam dassetvá palápessámá ti te katasannáhá nikkhamitvá yuddham árabhimsu (c. -hi-), tehi khittasará Vidúdabhassa (c. -hassa) purisánam antarantare gacchanti, phalakantarakannacchiddantarádíhi nikkhamanti, Vidúdabho disvá: na nu bhane Sákiyá asattughátak'amhá ti vadanti, atha ca pana me purise násentíti, atha nam eko puriso áha: kim sámi nivattitvá (c. ni-) olokesíti ; Sákiyá me purise násentíti ; tumhákam koci puriso mato náma n'atthi, imgha te ganápethá ti; ganápento ekassa pi khayam na passi, so tato nivattitvá: ye ye bhane (c. -ne) Sákiy' amhá ti bhananti sabbe máretha, mátámahassa pana me Mahánámasakkassa santike thitánam jívitam dethá ti áha, Sákiyá gahetabbagahanam (?) apassantá ekacce tinam (c. -n-) dasitvá ekacce nálam gahetvá atthamsu, tumhe Sákiyá no ti pucchi, te pana yasmá te marantapi musávádam na bhananti tasmá tinam (c. -n-) dasitvá thitá no sáko tinan ti vadanti, nalam gahetvá thitá no sáko nalo ti vadanti, tesu Mahánámassa ca santike jívitam

labhimsu, tesu tinam (c. -n-) dasitvá thitá Tinasákiyá náma nalam gahetvá thitá Nalasákivá náma játá, avasese khírapáyake pi dárake avissajjetvá ghátápento lohitanadim pavattetvá tesam galalohitena phalakan dhovápesi, evam Sákiyavamso Vidúdabhena ucchinno, so Mahánámasakkam nivattetvá pátarásaveláva pátarásam karissámíti ekasmim tháne otaritvá odane upaníte ekato bhunjissámá ti ayyakam pakkosápesi, khattiyá pana jívitam cajantâpi dásíputtehi saddhim na bhuñjanti, tasmá Mahánámo ekam saram oloketvá kilitthagatto 'mhi naháyissámi tává ti áha, sádhu ayyaka naháyathá ti, so ayam mam ekato abhunjantam ghátessati sayam eva me matam seyyo ti kese muñcitvá agge ganthi, tam katvá kese pádangutthake pavesetvá udake nimmujjitassa gunatejena nágabhavanam unhákáram dassesi, nágarájá kim nu kho ti upadhárento tassa santikam ágantvá tam phane nisídápetvá nángabhavanam pavesesi, so dvádasa vassáni tatth' eva vasi, Vidúdabho mayham ayyako idáni ágamissati idáni ágamissasíti nisíditvá tasmim aticiráyante saram vicinápetvá dípálokena paresam vatthantaráni pi oloketvá (adde: tassa ca?) adisvá gato bhavissatíti pakkámi, so rattibháge Aciravatim patvá khandháváram nivásesi, ekacce anto nadiyam válikápuline nipajjimsu ekacce bahi thale, anto nipannesu pi pubbe akatapápakammá atthi bahi nipannesu pi pubbe katapápakammá, tesu nipannattháne kipilliká utthahimsu, te mayham nipannattháne kipilliká mayham pi nipannattháne kipilliká ti utthahitvá akatapápakammá uttaritvá thale nipajjimsu, katapápakammá otaritvá válikápuline nipajjimsu, tasmim khane megho utthahitvá ghanakarakavassam vasi, nadiyá ogho ágantvá Vidúdabham (c. -hena) saddhim parisáya samuddam eva pápesi, sabbe tattha macchakacchapabhattá ahesum. Mahájano katham samutthápesi: Sákiyánam maranam ayuttam, evam náma koddhetvá koddhetvá Sákiyá máretabbá ti ananucchavikam etan ti, Satthá tam

katham sutvá : bhikkhave imasmim attabháve kiñcâpi Sákiyánam evam maranam ayuttam, pubbe kammavasena puna yuttam eva etehi laddhan ti áha, kim pana bhante ete pubbe akamsú ti, pubbe ekato (c. -ako) hutvá nadiyam visam pakkhipimsú ti ; pun' ekadiyasam dhammasabháyam katham samutthápesum : Vidúdabho ettake Sákiye máretvá ágacchanto attano manoratham matthakam appatte (?) eva ettakam janam ádáva samudde macchakacchapabhattam játo ti, Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháva sannisinná ti pucchitvá imáva námá ti vutte: bhikkhave imesam sattánam manoratham matthakam appatte (?) eva maccurájá (c. -cú-) suttam gámam ajjhottharanto mahogho viya jívitindriyam chinditvá catúsu apáyasamuddesu (c. -dde) nimujjápetíti vatvá imam gátham áha: Puppháni etc.... Evam kámagunasamkhátáni puppháni eva pacinantam sampatte vá asampatte vá kámagune byásattamanasam naram, suttam gáman ti gámassa gehabhittiádínam supanavasena supanam náma n' atthi sattánam (c. -tthá-) pana suttapamattatam upádáya sutto náma hoti evam suttagámam, dve tíni vojanáni ávatagambhíro mahogho va maccu ádáya gacchati, yathá so mahogho itthipurisagomahisakukkutádisu kiñci anavasesetvá sabban tam gámam samuddam pápetvá macchakacchapabhattam karoti evam eva byásattamanasani naram maranamaccu ádáva jívitindriyam (c. jitindr-) assa chinditvá catúsu apáyasamuddesu nimujjápetíti ... Vidúdabhavatthum.

Cum .hoc versu et sequenti cfr. v. 287 et Mahábh. 12,6534 sqq. 9939 sqq. Heva i. e. eva anteposito h, itidem meva, yeva (ñeva); Clough: Pali Grammar p. 11 et 13.

v. 48. Puppháni hevá ti imam dhammadesanam Satthá Sávatthiyam viharanto Patipújikam náma árabbha kathesi. Vatthum távatimsadevaloke samutthitam, tattha kira Málábhárí (c. -i) náma devaputto accharásahassaparivuto uyyánam

¹²

pávisi, pañcasatá devadhítaro rukkham áruyha puppháni pátenti, pañcasatá hi pátitáni puppháni gahetvá devaputtam alamkaronti, tásu eká devadhítá, rukkhasákháya meva cutá, saríram dípasikhá viya nibbáyi; Sávatthiyam kulagehe patisandhim gahetvá játakále játissará hutvá Málábháridevaputtassa (c. -rí-) bhariy' amhîti anussarantí (c. -ti) buddhim anváya gandhamáládipújam katvá sámikassa santike abhinibbattim patthesi, solasavassakále parakulam gatapi salákabhattam pakkhikabhattam vassávásikáni (?) datvá ayam me sámikassa santike nibbattanattháya (c. -ttáya) saccakáro hotú ti vadati, ath' assá (c. -a) bhikkhú ayam uttháya samuttháya patim eva patthetîti Patipújiká ti námam karimsu, sâpi nibaddham ásanasálam patijaggati pánívam upatthapeti ásanáni pamñáamne pi manussá salákabhattádíni dátukámá amma peti , imáni pi bhikkhusamghassa pativádevyásíti vatvá áharitvá denti, sâpi etena niyámena ágacchantí gacchantí ekapadaváre chappamñásakusaladhamme patilabhati, tassá kucchiyam gabbho samutthahi, sá dasamásaccayena puttam vijáyi, tassa padasá gamanakále amñam pîti cattáro putte patilabhi, sá ekadivasam dánam datvá pújam katvá dhammam sutvá sikkhápadáni rakkhitvá divasaparivosáne tam khanam nibbatten' ekena rogena kálam katvá attano sámikass' eva santike nibbatti; itarâpi ettakam kálam devaputtam alamkaronti eva, devaputto nam disvá tam páto va pattháya na dissasi kuhim gatasíti áha; cuť amhi sámíti; kim vadesíti; evam etam sámíti; kuhim nibbattâsîti; Sávatthiyam kulagehe ti; kittakam kálam tattha thitâsîti; sá: dasamásaccavena mátu kucchito nikkhamitvá solasavassakále parakulam gantvá cattáro putte vijávitvá dánádíni puñňáni katvá tumhe patthetvá ágantvá tumhákam eva santike nibbatti 'mhi sámîti; manussánam kittakam áyun ti; vassasatamattan ti; ettakam evá ti; áma sámíti; ettakam áyum gahetvá nibbattamanussá kin nu kho suttapamattá kálam

atinámenti udáhu dánádíni pumňáni karontíti; kim vadetha sámi asamkhevyam áyum gahetvá nibbattá viva ajarámará viya niccappamattá manussá ti; Málábháridevaputtassa mahásamvego udapádi (c. -dí): vassasatamattam ávum gahetvá nibbattamanussá kira pamattá nipajjitvá niddáyanti, kadá nu kho dukkhá muccissantîti; amhákam pana vassasatam távatimsánam devánam eko rattindivo, táva rattivá timsarattivo máso, tena másena dvádasamásiko samvaccharo, tena samvaccharena dibbam vassasahassam áyuppamánam, tam manussagananáya tisso ca vassakotivo satthiñ ca vassasatasahassáni, tasmá tassa devaputtassa ekadivaso pi nâtikkanto, muhuttasadiso va kálo ahosi, evam appávukánam manussánam pamádo náma ativiya avutto ti; puna divase bhikkhú (c. -u) gámam pavitthá ásanasálam apatijaggitam ásanáni appamñattáni pániyam anupatthápitam (c. -ásitam) disvá kaham Patipújiká ti áhamsu, bhante kaham tumhe tam dakkhissatha hiyyo ayyesu (c. -osu) bhuñjitvá gatesu sávanhasamave matá ti sutvá puthujjaná bhikkhú etissá upakáram sarantá assúni (c. -u-) sandháretum násakkhimsu, khínásavánam dhammasamvego udapádi, te bhattakiccam katvá viháram gantvá Sattháram pucchimsu: bhante Patipújiká uttháya samuttháya nánappakáráni pumňáni katvá sámikam eva patthesi, sá idáni matá, kaham nu kho nibbattá ti; attano sámikass' eva santike bhikkhave ti; n' atthi bhante sámikassa santike ti; na sá bhikkhave etam sámikam patthesi, távatimsabhavane tassá (c. -a) Málábháridevaputto náma sámiko, sá tassa pupphapilandhanatthánato cavitvá punâgantvá tass' eva santike nibbattá ti; evam kira bhante (adde: ti); áma bhikkhave ti; aho parittakam bhante sattánam jívitam, páto amhe parivisitvá sáyam uppannavyádhiná náma matá ti; Satthá: áma bhikkhave parittam sattánam hi jívitam náma, ten' eva 'me satte vatthukámehi c'eva kilesakámehi ca atitte eva antako attano (c. -á) vase vattetvá kandante paridevante

gahetvá gacchatíti vatvá imam gátham áha: Puppháni etc. Tattha puppháni heva pacinantan ti puppháráme málákáro nánápuppháni viya attabhávapatibaddháni c'eva upakaranapatibaddháni ca kámagunapuppháni ocinantam (c. ocinnam) eva, byásattamanasam naran ti asampattesu patthanávasena sampattesu setthavasena vividhenâkárena ásattacittam, atittam yeva kámesú ti vatthukámakilesakámesu pariyesanena pi patilábhena pi paribhogena pi nidhánena pi atittam eva samánam, antako kurute vasan ti maranasamkháto antako kandantam paridevamtam gahetvá gacchanto attano vasam pápetíti attho... Patipújikáya vatthum.

v. 49. Locus : Sávatthí. Persona : Maccharikosiyasetthí. ... Pupphan ti puppháráme caranto pupphañ Ca. vannañ ca gandhañ ca ahethento avinásento caratíti attho, paletîti evam caritvá yávadattham rasam pivitvá aparam pi madhukaranattháya ádáya yeti, so evam vanagahanam ajjhogahetvá ekasmim rukkhasusire tam rajavissakam (?) rasam thapetvá anupubbena madhukarasam madhum karoti, na nassa puppháráme caritapaccayá, puppham vá vannagandham vássa vigacchatíti, atha kho sabbam pakatikam eva hoti, evam gáme muní care ti evam sekhásekhabhedo (c. -de) anágáriyamuni kulam patipátivá gáme bhikkham ganhanto vicaratîti attho, na hi tassa gáme caranapaccayá, kulánam saddháháni vá bhogaháni vá saddhâpi bhogâpi pákatiká va honti, evañ caritvá pana nikkhamitvá sekhamuni táva bahigáme udakaphásukattháne samghátim pamñápetvá nisinno akkhamaham janavanapaticchádanaputtamamsúpamavasena (?) paccavekkhanto piudapátam paribhuñjitvá tathárúpam vanasandam anupavisitvá ajjhattikakammatthánam sammasanto cattáro magge cattári ca phaláni hatthagatán' eva karoti, asekhamuni pana ditthadhamme sukhaviháram anuyuñjati, ayam assa bhamarena saddhim madhukaranasarikkhatá veditabbá, idha pana khínásavo veditabbo...

Gogerly (Knighton p. 78): As the bee collects nectar and departs without injuring the beauty or the odour of the flowers, so the sage sojourns among men; he views their ways, and learns wisdom from their folly.

v. 50. Locus: Sávatthí. Persona: Pátikájíviko.

Tattha na paresam vilománíti paresam vilománi pharusáni mamammacchedakavacanáni. (?) na manasikátabbáni, na paresam katákatan ti: asuko upásako assaddho appasanno, nâpi (c. nádi) 'ssa gehe katacchubhikkhádíni díyanti na salákabhattádíni, na cívarádipaccavadánam etassa atthi, tathá: asuká upásiká assaddhá appasanná, nâpi 'ssá (c. -a) gehe katacchubhikkhádíni dívanti na salákabhattádíni, na cívarádipaccayadánam etissá atthi, tathá: asuko bhikkhu assaddho appasanno, na pi upajiháyavattam karoti na ácariyavattam na ágantukavattam na gamikavattam na cetiyanganavattam na uposathágáravattam na bhojanasálájantágharavattáni, nâpi 'ssa kiñci dhútañgam (c. dhu-) atthi, na bhávanárámatáya ussáhamattam píti evam paresam katákatam pana na oloketabbam, attano va avekkheyyá ti katham hutassame (?) rattimdivá vítipatantíti pabbajitena abhinham paccavekkhitabban ti imam ovádam anussaranto saddhápabbajito kulaputto kin nu kho aham aniccam dukkham ananta (anattam ?) ti tilakkhanam áropetvá yoge kammam kátum sakkhim na sakkhin ti evam attano katákatáni olokeyyá ti...

Va forma apocopata est particulæ eva.

Gogerly: Be not anxious to discover the faults of others, but jealously watch your own. v. 51-52. Locus: Sávatthí. Persona: Chattapániupásako.

A g a n d h a k a n ti gandharahitam pálibhaddakagirikannikájayasumanádibhedam, evam subhásitá vácá náma Tepitakam Buddhavacanam vannasanthánasampannam agandhapupphasadisam, yathá pana agandhakapuppham yo nam dháreti tassa saríre gandham na pharati evam etam pi yo nam sakkaccam savanádíhi na samácarati tassa sakkaccam asamácarantassa yam tattha kattabbam tam akubbato sutagandham (c. sug-) cágagandham (c. váhaccam) patipattigandhañ ca na ávahati aphalá hoti..., sagandhakan ti campakaníluppalapupphádibhedam,... sakubbato yo sakkaccam (c. -cca) savanádíni tattha kattabbam karoti (c. addit: so) assa puggalassa saphalá hoti, sutagandhacágagandhapatipattigandhánam ávahanato (c. -hanto) mahapphalá hoti mahánisamsá ti attho...

Subhásitá vácá non opus esse videtur cum commentatore de Buddhæ dictis interpretari. Sakubbato sine dubio pro sakkubbato (cfr. not. ad v. 18), genit. partic. præs. act. a sakkar (sanscr. satkr), constanter, assidue (sakkaccam) agere. De metro cfr. not. ad v. 7-8.

v. 53. Yathâpi puppharásimhá ti imam dhammadesanam Satthá Sávatthim (c. -iyam) upanissáya (c. -ssá) Pubbáráme viharanto Visákham upásikam árabbha kathesi ; sá kira Angaratthe Bhaddiyanangare Mendakasetthiputtassa Dhananjayasetthino aggamahesiyá Sumanáya deviyá kucchismim nibbatti, tassá sattavassikakále Satthá Selabráhmanádínam bodhaneyyabandhavánam upanissayasampattim disvá mahábhikkhusamghapariváro cárikan caramáno tam nangaram pápuni, tasmin ca samaye Mendako gahapati tasmim nangare pancannam mahápumnánam jetthako hutvá setthitthánam karoti ; panca mahápumná náma Mendako

setthí (c. -i) ca náma, Padumá tass' eva jetthakabhariyá, tass' eva jetthakaputto Dhananjayo náma, tassa bhariyá Sumaná náma, Mendakasetthissa dáso Punno námá ti; na kevalañ ca Mendakasetthí (c. -i) eva, Bimbisáraramño pana vijite pañca amitabhogá náma ahesum: Jotiyo Jatilo Mendako Punnako Kákavaliyo ti, tesu ayam Mendakasetthí (c. -i) Dasabalassa attano nangarani sampattabhávam natvá puttassa Dhananjayasetthino dhítaram Visákham dárikam pakkosápetvá áha: amma tuyham pi mañgalam amhákam pi mañgalam, tava parivárehi paňcahi dárikásatehi saddhim paňca rathasatáni áruyha pañcahi dásísatehi (c. -sis-) parivutá Dasabalassa paccuggamanam karohîti, sá sádhú ti patisunitvá tathá akási, káranákáranesu pana kusalattá vávatiká vánassa bhúmi (-?) vánena gantvá yáná paccorohitvá pattiká va Sattháram upasamkamitvá vanditvá ekamantam atthási, ath' assá cariváva vasena Satthá dhammam desesi, sá desanávasáne pañcahi dárikásatehi saddhim sotápattiphale patițihahi, Mendakasețihi (c. -i) pi kho Sattháram upasamkamitvá dhammakatham sutvá sotápattiphale patittháya svátanáya nimantetvá puna divase antonivesane panítena khádaníyena bhojaniyena Buddhapamukham bhikkhusamgham parivisitvá eten' eva upáyena addhamásam mahádánam adási, Satthá Bhaddiyanañgare yathábhirantam viharitvá pakkámi. Tena kho pana samayena Bimbisáro ca Pasenadikosalo ca amnamamnam bhaginípatiká (c. -ini-) honti; ath' ekadivasam Kosalarájá cintesi: Bimbisárassa vijite pañca amitabhogá vasanti, mayham vijite eko pi tádiso n' atthi, yan núnâham Bimbisárassa santikam gantvá ekam mahápumñam vácevyan ti, so tattha gantvá ramňá katapatisanthárena (c. -ttháre) kimkáraná ágato 'sîti puttho : tumhákam vijite pañca amitabhogá mahápumñá vasanti, tato ekam gahetvá gamissámíti ágato 'mhíti, tesu me ekam dethá ti áha; mahákuláni amhehi cáletum na sakká ti áha; aham aladdhá na gamissámíti áha; rájá amaccehi saddhim

mantetvá: Jotiádínam mahákulánam cálanam náma pathaviyá cálanasadisam (c. -lamsa-), Mendakamahásetthissa putto Dhananjayasetthí (c. -i) náma atthi, tena saddhim mantetvá va pativacanam te dassámá ti vatvá tam pakkosápetvá: táta Kosalarájá Dhananjayasetthim gahetvá va gamissámíti vadati, tvam tena saddhim gacchá ti; tumhesu pahinantesu gamissámi devá ti; tena hi parivaccham katvá gaccha tátá ti; so attano kattabbayuttam akási, rájápi 'ssa mahantam sakkáram katvá imam ádáya gacchathá ti Pasenadirájánam uyyojesi, so tam ádáya Sávatthim ekarattivásena gacchanto ekam phásukatthánam patvá nivásam ganhi, atha nam Dhanañjayasetthí (c. -i) pucchi : idam kassa vijitan (c. jivitan) ti; mayham setthîti; kíva dúre ito Sávatthîti; sattayojanamatthake ti; antonañgaram sambádham, amhákam parijano mahanto, sace rocetha (c. -otha) idh' eva vaseyyáma devá ti; rájá sádhú ti sampaticchitvá tasmim tháne nangaram mápetvá tassa datvá agamási, tasmim padese sáyam vasanatthánassa gahitattá nagarassa Sáketan t' eva námam, ahosi. Sávatthiyam pi kho Migárasetthino putto Punnavaddhanakumáro náma vayappatto ahosi, atha nam mátápitaro vadimsu: táta tava ruccanattháne ekam dárikam upadhárehíti; mayham evarúpáva java (?) kiccam n' atthîti; putta má evam kari, kulam náma aputtakam na titthatíti; so punappuna vuccamáno tena hi pañcakalyánasamannágatam dárikam labhamáno tumhákam vacanam karissámíti áha; káni pan' etáni pañca kalyánáni náma tátá ti; kesakalyánam mamsakalyánam atthikalyánam chavikalyánam vayakalyánan ti: mahápumñáya hi itthiyá kesá morakalápasadisá hutvá muñcitvá vissatthá nivásanantam paharitvá nivattitvá uddhaggá titthanti, idam kesakalyánam náma; dantávaranam bimbaphalasadisam vannasampannam samam suphassitam hoti, idam mamsakalyánam náma; dantá sukká samavivará ussá- / petvá thapitavajirapamti viya samacchinnam samkhapattam viya vá sobhanti, idam atthikalyánam náma hoti; káliyávannakádíhi avilitto eva chavivanno siniddho níluppaladámasadiso hoti odátáya (odáto?) kanikárapupphadámasadiso ti, idam chavikalyánam náma; dasakkhattum vijátápi kho pana sakim vijátá viya avihatayobbaná heva hoti, idam vayakalyánam náma hoti; ath' assa mátápitaro atthuttarasatabráhmane (c. -tambr-) nimantetvá bhojetvá paňcakalyánasamannágatá itthiyo náma hontíti pucchimsu; áma hontîti; tena hi evarúpam dárikam pariyesitum attha janá gacchantú ti, bahum dhanam datvá ágatakále vo kattabbam jánissáma, gacchatha evarúpam dárikam pariyesatha ditthakále ca imam pilandheyyáthá ti satasahassagghanikam suvannamálam datvá uyyojesum, te mahantamahantáni nangaráni (c. -ni) gantvá pariyesamáná va pañcakalyánadhammasamannágatam dárikam adisvá nivattitvá ágacchantá vivatanakkhattadivase Sáketam anuppattá ajja amhákam kammam (c. -a) nippajjissatîti (c. nipa-) cintayimsu, tasmim kira nangare anusamvaccharam vivatanakkhattam náma hoti, tadá bahi anikkhamakuláni pi parivárena saddhim gehá nikkhamitvá apaticchannena sarírena padasá va nadítíram gacchanti, tasmim divase khattiyamahásáládínam puttapi samánajátikam manápam kuladárikam disvá málágulena parikkhipissámá ti tam tam maggam nissáya titthanti, te pi bráhmaná nadítíre ekam sálam pavisitvá atthamsu, tasmim khane Visákhá pannarasasolasavassuddesiká (c. -udes-) hutvá pañcahi kumárikásatehi sabbábharanapatimanditá parivutá nadim gantvá naháyissámíti tam padesam pattá, atha kho megho utthahitvá pávassi, paňcasatá kumárikávo vegenágatá gantvá sálam pavisimsu, bráhmaná olokentá (c. -ta) tásu ekam pi pañcakalyánasamannágatam na passimsu, Visákhá pakatigamanen' eva sálam pávisi, vatthábharanáni temimsu, bráhmaná tassá cattári kalyánáni disvá dante passitukámá: alasajátiká amhákam dhítá, etissá sámiko kanjikamattam pi labhissati mamne ti amnamamnam kathayimsu, atha ne Visákhá áha: kim vadetha tumhe ti; tam kametha (kathema?) ammá ti; madhuro

kira tassá saddo kamsatálasaro viva niccharati; atha ne puna madhurasaddena kimkáraná kathethá ti pucchi; tava pariváritthiyo vatthálamkáre atemetvá vegena sálam pavitthá, tuyham ettakam thánam vegena gamanamattam pi n'atthi, vatthábharane temetvá ágatásíti tasmá kathemá ti; tátá (c. -a) evam má detha (vadetha ?), aham etáhi balavatará, káranam pana sallakkhetvá javenágať amhíti; kim ammá ti; tátá (c. -aň) cattáro janá (c. janá) javamáná (c. -na) na sobhanti, aparam pi káranam atthi; katame cattáro janá na sobhanti ammá ti ; tátá abhisitto rájá táva sabbábharanapatimandito kaccham bandhitvá rájangane javamáno (c. chavamáno) na sobhati: kim ayam mahárájá gahapatiko viva dhávatíti amnadatthum garaham labhati, sanikam gacchanto va sobhati, ramño mangalahatthí pi alamkato javamáno (c. chava-) na sobhati (c. -iti), váranalílháva gacchanto va sobhati, pabbajito javamáno (c. -no) na sobhati : kim ayam samano gihí viya dhávatîti kevalam garaham eva labhati, samitagamane pana sobhati, itthi javamáná (c. -no) na sobhati: kim esá itthi puriso viya dhávatíti garahitabbá va hoti, ime cattáro javamáná na sobhanti; katamam pana tam aparam (c. -rá) káranam ammá ti; tátá mátápitaro náma dhítaram angapaccangáni santhápetvá posenti, mayam hi vikkíniya-. Bhandam (c. vikki-) náma, amhe parakulam pesanattháya posenti, sace javamánánam dasákanne vá bhúmiyam vá pakkhalitvá patitakále hattho vá pádo vá bhijjeyya kulass' eva bhárá bhaveyyáma, pasádhanabhandakam pana temetvá sukkhissati, imam káranam sallakkhetvá na dháviť amhi (c. -vitantivamhi) tátá ti (c. hi); bráhmaná tassá katham kathanakále dantasampattim disvá evarúpá no sampatti na ditthapubbá ti tassá sádhukáram datvá amma tuyham eva sá anucchaviká hotîti (c. títi) vatvá tam suvannamálam pilandhayimsu, atha ne pucchi: kataranañgarato ágat' attha tátá ti; Sávatthito ammá ti; setthikulam kataram námá ti; Migárasetthí (c. -i) náma ammá ti; ayyaputto konámo ti;

Punnavaddhanakumáro (c. punna-) ammá ti; sá samánajátikam no kulan ti adhivásetvá pitu sásanam pahini: amhákam ratham pesentú ti; kiñcâpi hi sá ágamanakále padasá ágatá, máláya pana pilandhanakálato pattháya tathá gantum na labhanti, issaradáriká rathádíhi gacchanti, itará pakatiyánakam vá abhiruhanti (c. -rúh-) chattam (c. -ttá) vá tálapannam upari karonti, tasmim asati nivatthasátakassa dassanam ukkhipitvá amse khipanti eva, tassá pana pitá pañca rathasatáni (c. rata-) pesesi, sá saparivárá ratham áruyha gatá, bráhmanâpi ekato va gaminsu, atha ne (c. nam) setthí (c. -i) pucchi : kuto ágat' atthá ti; Sávatthito mahásetthîti; setthí (c. -i) kataro námá ti; Migárasetthí (c. -i) náma; putto konámo ti; Punnavaddhanakumáro náma; dhanam kittakam dhanan ti; cattálísa kotiyo mahásetthîti; dhanam táva amhákam dhanam upádáya (c. uppá-) kákanikattháníyam, dárikáya pana árakkhamattáya laddhakálato pattháya kim amñena káranená ti (c. pi) adhivásesi, so tesam sakkáram katvá ekadvíham vasápetvá uyyojesi, te Sávatthim gantyá Migárasetthissa laddhá (c. -am) no dáriká ti árocayimsu, kassa dhítá (c.-tará) ti, Dhanañjayasetthino ti (c. pi), so: mahákulassa dáriká laddhá, khippam eva nam ánetum vaddhatíti tattha gamanattham ramño árocesi, rájá: mahákulam etam mayá Bimbisárassa santiká ánetvá Sákete (c. -tene) vásitam (c. vas-), tassa sammánam kátum vaddhatíti aham pi ágamissámíti áha, so sádhu devá ti vatvá Dhanañjayasetthino sásanam pesesi: mayi ágacchante rájápi ágamissati, mahantam rájabalam, ettakassa janassa kattabbayuttakam kátum sakkhissasi (c. -ati) na sakkhissasíti, itaro : sace (c. same) pi dasa rájáno ágacchanti ágacchantú ti patisásanam pesesi, Migárasetthí (c. -i) táva mahante nagare gehagopakamattam thapetvá sesajanam ádáya gantvá addhayojanamatte tháne thatvá ágať amhá ti sásanam pahini, Dhananjavasetthí (c. -i) bahum pannákáram (c. pann-) pesetvá dhítará (c. -ráya) saddhim mantesi: amma sasuro kira te Kosalaraññá

٤.

saddhim ágato (c. -te), tassa katarageham patijaggitabbam ramno kataram uparájádínam kataráníti, panditá setthidhítá cchiraggitikkhañáná (jíraggatikhinañáná?) kappasatasahassam patthitapatthaná abhiníhárasampanná sasurassa me asukam geham patijaggatha ramño asukam uparájádínam asukániti samvidahitvá dásakammakare pakkosápetvá: ettaká ramno kattabbakiccam karotha ettaká uparájádínam, hatthiassádayo pi tumhe eva patijaggatha assabandhádayo pi, ágantvá mañgalaanubhavissantîti samvidahi, kimkáraná: cchanam mavam Visákháya mangalatthánam gantvá na kinci labhimha, assarakkhanádíni karontá (c. -to) vicarimhá ti keci (c. koci) vattum má labhimsú ti, tam divasam eva Visákháya pitá pañcasate suvannakáre pakkosápetvá: dhítu me mahálatápasádhanam náma karothá (adde: ti) rattasvannanikkhasahassam (c. -nnátini-) tadanurúpáni ca rajatamanimuttápaválavajirádíni dápesi, rájá katipáham vasitvá va Dhananjayasetthissa sásanam pahini: na sakká setthiná amhákam bharanam (c. har-) posanam kátum, dárikáva gamanakálam jánátú ti, so pi ramňo sásanam pesesi: idáni vassakálo ágato, tena sakká cátumásam vicaritum, tumhákam balakáyassa yam sabbam tam mama bháro, mayá pesitakále devo gamissatîti, tato pattháya Sáketanagaram niccanakkhattam viya ahosi, rájánam ádimkatvá sabbesam málágandhavatthádíni patiyattán' eva honti, ten' eva (c. e) janá cintayimsu: setthí (c. -i) amhákam eva sakkáram karotíti, evam tayo másá atikkantá, pasádhanam pana na táva nitthitam (c. tittháti), kammantádhittháhiká ágantvá setthino árocesum: amnam asattam (?) náma n' atthi, balakáyassa pana bhattapacanadárúni na-ppahontîti; gacchatha tátá, imasmim nangare parijinnahatthasáládayo c' eva jinnakáni ca geháni gahetvá pacathá ti; evam pacatakánam (pacantánam?) pi addhamáso atikkanto, tato puna pi dárúni n'atthíti árocavimsu; imasmim kále na sakká dárúni laddhum, dussakotthágáráni vivaritvá thúlasátakehi vaddhiyo katvá telacátísu (c. -isu)

ż

temetvá bhattam pacathá ti; te addhamásam tathá akamsu, evam cattáro másá atikkantá, pasádhanam pi nitthitam, asuttamayam pasádhanam rajatena suttakiccam karimsu, tam síse patimukkam pádapitthim gacchati, tasmim tháne muddiká vojetvá katá suvannamayá bhandiká honti rajatamayá pásaká, matthakamajihe eká mudiká dvísu kannapitthísu (c. -asu) dve galavátake eká dvísu jannúsu (c. -ntusu) dve dvísu kapparesu dve dvísu katipassesu dve ti, tasmim kho pana pasádhane ekam moram karimsu, tassa dakkhinapasse rakkhasesa (?) rattasuvannamayáni pañca sattasatáni ahesum vámapasse pañca sattasatáni, tundam paválamayam akkhíni manimayáni tathá gívá ca piñjáni ca pattanáliyo rajatamayá (c. paja-) fathá (c. ta) jamghá, so Visákháya matthakamajjhe pabbatakúte (c.- tamk-) thatvá naccantamayúro (c. -cata-) viya kháyatîti, pattanálisahassassa saddo dibbasangítapancangikaturiyaghoso viya ca pavattati, santikam upagatá yeva tassa (c. -á) amorabhávam jánanti, pasádhanam navakotiagghanakam ahosi, satasahassam hatthakammamúle dívittha, kissa pana nissandena táy' etam pasádhanam laddhan (c. landan) ti: sá kira Kassapabuddhakále vísativá bhikkhusahassánam cívarasátakam datvá suttam pi súciyo pi rajanam pi attano santakam eva adási, tassa cívaradánassa nissandena imam pasádhanam labhi, itthínam hi cívaradánam mahálatápasádhanabhandena matthakam pappoti purisánam iddhimayapattacívarená ti, evam mahásetthí (c. -i) catúhi (c. -tu-) másehi dhítu parivaccham katvá tassá deyyadhammam dadamáno kahápanapúráni pañca sakatasatáni adási, suvannabhájanapúráni pañca sakatasatáni rajatabhájanapúráni pañca tambabhájanapúráni pañca patthakoseyyavatthapúráni pañca sakatasatáni sappipúráni pañca náválitandulapúráni (?) pañca nangalapháládiupakaranapúráni pañca sakatasatáni, evam kir' assa ahosi : mama dhítáya gatattháne asukena náma me attho ti má parassa gehadváram pahinîti (c. -níti) tassá sabbúpakaranáni dápesi,

ekekasmim rathe sabbálamkárapatimanditá (c. -raratim-) tisso tisso vannadásiyo thapetvá pañca rathasatáni adási, etam nahápentivo bhojentivo alamkarontivo vicarathá ti divaddhasahassá paricáriká adási, ath' assa etad ahosi: mama dhítu gávo dassámîti so-purise ánápesi : gacchatha bhane cúlavajassa dváram vivaritvá tísu gávutesu tisso bheriyo gahetvá titthatha, puthulato usabhamattattháne ubhosu passesu titthatha, gávínam tato param gantum má daditthá (c. datitthá) ti, evam thitakále bherisamñam kareyyáthá ti, tathá akamsu, te gávínam vajato nikkhamitvá gávutam gatakále bherisamňam akamsu, puna addhayojanam gatakále akamsu, puna tigávutam gatakále, puthulato gamanañ ca niváresum, evam díghato tigávute puthulato usabhamatte tháne gáviyo amnamamnam nisasantiyo atthamsu (c. -asu), mahásetthí (c. -i) mama dhítu ettiká gávo alam dváram pidahathá ti vajadváram pidahápesi, tasmim pihite Visákháya pumňaphalena balavagávo ca dhenuyo (c. -uvo) ca uppatitvá nikkhamimsu, manussánam várentánam várentánam eva satthisahassá balavagávo satthisahassá ca dhenuyo nikkhantá, tattha balavavacchá pacchá tásam dhenúnam usabhá ahesum, kassa nissandena evam gávo gatá ti: nivárentánam nivárentánam dinnadánassa, sá kira Kassapasammásambuddhakále Kikissa ramño sattannam dhítánam kanitthá (c. -a) Samghadásí náma hutvá vísatiyá bhikkhusahassánam pañcagorasadánam dadamáná daharánañ ca sámaneránañ (c. -ne-) ca hattham pidahitvá alam alan ti várentánam pi idam madhuram idam manápan (c. mán-) ti adási, evam tassa nissandena tá váriyamánâpi gávo nikkhamimsu, setthiná ettakassa dhanassa dinnakále setthibhariyá áha: tumhehi mayham dhítu bhandam samvidahitam, veyyávaccakará (c. -kapá) pana dásadásiyo na samvidahitá, kimkáraná ti, mama dhítari sasnehanisnehánam jánanattham, aham hi táya saddhim ágacchamáná kehivávhagetvá to (-?) pahinámi, yánam áruyha gamanakále evam pana etáya saddhim

gantukámá gacchantu má ágacchantu kámá (-?) ti vakkhámîti, atha sve mama dhítá gamissatîti gabbhe nisinno dhítaram samípe nisídápetvá: amma patikule vasantiyá náma imam imañ ca ácáram sikkhitum vaddhatíti ovádam adási, ayam pi Migárasetthí (c. -i) anantaragabbhe nisinno pana Dhanañjayasetthino ovádam assosi, so pi setthí (c. -i) dhítaram evam ovadi: amma sasurakule vasantiyá náma antoaggi bahi na níharitabbo, bahiaggi anto na pavesetabbo, dadantass' eva dátabbam, adadamtassa na dátabbam, dadamtassâpi adadamtassa pi dátabbam, sukham nisíditabbam, sukham bhunjitabbam, sukham nipajjitabbam, aggi paricaritabbo, antodevatapi namassitabbá ti, -idam dasavidham ovádam datvá puna divase sabbá seniyo sannipátetvá rájasenáya majjhe attha kutumbike pátibhoge gahetvá sace me gatattháne dhítu doso uppajjati tumhehi sodhetabbo ti vatvá navakotiagghanakena (c. -nak-) mahálatápasádhanena dhítaram pasádhetvá nahánacunnamúlakam catupannásakotidhanam datvá vánam áropetvá Sáketassa samantá attano santakesu anurádhapuramantakesu cuddasasu bhatágámesu ánañca pápesi (-?): mama dhítará (c. -rena) saddhim gantukámá gacchantú ti, te saddam sutvá va amhákam ayyáya gamanakále kim amhákam idhá ti cuddasa gámá (c. -me) kiñci asesetvá nikkhamimsu, Dhanañjayasetthí (c. -i) pi ramño ca Migárasetthino ca sakkáram katvá thokam anugantvá tehi saddhim dhítaram uyyojesi, Migárasetthí (c. -i) sabbapacchato yánake nisíditvá gacchanto balakáyam disvá ke nu (c. ná) te ti pucchi, sunisáya vo vevyávaccakará dásídásá (c. -si-) ti, ettake ko posessati (c. pe-) pothetvá ne palápetha apalávante ito karothá ti, Visákhá pana: apetha má váretha balam eva balassa bhattam dassatîti áha, setthí (c. -i) evam vutte pi amma n' atthi amhákam eteh' attho ete (adde: ko) posessatîti leddudandádíhi pothápetvá (c. pá-) palátávasesake alam amhákam ettakehíti gahetvá páyási, atha Visákhá Sávatthinangaradváram (c.-ramdvá-)

pattakále cintesi: paticchannayánasmim (c. -nná-) nu kho nisíditvá pavisámi udáhu rathe thatvá ti, ath' assá etad abhibho (?): paticchannayánena me pavisantiyá mahálatápasádhanassa viseso na pamnáyissatíti sá sakalanangarassa attánam dassentí (c. -i) rathe thatvá nagaram pávisi, Sávatthivásino Visákháya sampattim disvá: esá kira Visákhá náma, evarúpá ayam sampatti etissá va anucchaviká ti áhamsu, iti sá mahásampattivá setthino geham pávisi, gatadivasavassá sakalanagaravásino: amhákam Dhanañjayasetthí (c. -i) attano nagaram sampattánam mahásakkáram akásíti yathásattim yathábalam pannákáram pahinimsu, Visákhá pahitam pahitam pannákáram tasmim yeva nagare amnamamnesu kulesu sabbatthakam eva dápesi, itthi (?) sá idam mayham mátu detha idam pitu idam bhátu idam bhaginiyá ti tesam tesam vayánurúpam piyavacanam vatvá pannákáram pesentí (c. -i) sakalanangaravásino nátike viya akási, ath' assá rattibhágasamanantare ájamñavalaváya gabbhavutthánam ahosi, sadásíhi dandadípake gahápetvá tattha gantvá valavam unhodakena nahápetvá telena makkhápetvá attano vasanatthánam eva Migárasetthí (c. -i) agamási . puttassa áváhamangalam karonto Dhuraviháre vasantesu (c. -te) pi Tathágatam amanasikatvá dígharattam naggasamanakesu patitthitena pemena vodiyamáno mayham ayyánam pi sakkáram karissámíti ekadivasam anekasatesu navabhájanesu nirudakapáyásam pacápetvá pañcasate acelake nimantápetvá attano geham pavesetvá ágacchatu me sunisá arahante vandatú (c. -ntú) ti Visákháya sásanam pahini, sá arahanto ti vacanam sutvá sotápanná ariyasáviká hatthatutthá hutvá tesam bhojanatthánam ágantvá te oloketvá evarúpá hirottappavajjitá arahantá náma na honti kasmá mam sasuro pakkosápesíti setthim garahitvá attano vasanatthánam eva gatá, acelaká nam disvá sabbe ekappaháren' eva setthim garahimsu: kim tvam gahapati amnam na lattha, samanassa Gotamassa sávi-

kam mahákálakannim idha pavesesi, vegena tam imasmá gehá nikaddhápehîti, so na sakká mayá imesam vacanamatten' (c. -tec) eva nikaddhápetum mahákulassa dhítá ti cintetvá ayyá dahará náma jánitvá vá ajánitvá vá karevyum tumhe tunhí hothá ti te uyyojetvá mahárahe ásane nisíditvá suvannapátiyam appodakam madhupáyásam paribhuñjati, tasmim samaye eko pindacárikathero pindáya caranto tam nivesanam pávisi, Visákhá sasuram (c. ya-) víjamáná (c. -ná) thitá, tam disvá sasurassa ácikkhitum na yuttan ti yathá so theram passati evam apagantvá atthási, so pana bálo theram disvâpi apassanto viva hutvá adhomukho bhuñjať (c. -jiť) eva, Visákhá theram disvâpi me sasuro samnam na karotîti (c. -osíti) natvá: aticchatha bhante mayham sasuro puránam khádatíti áha, so niganthehi kathitakále adhivásetvápi nisinno puránam khádatíti vuttakkhane yeva hattham apanetvá (c. áp-): imam páyásam ito haratha, evam (etam?) imasmá gehá nikkaddhatha, ayam kho mam evarúpam mamgalakále asucikhádakam náma karotíti (c. -osíti) áha, tasmim kho pana nivesane sabbe va dásakammakará Visákhásantaká va. ko nam hatthe vá páde vá ganhissati, mukhena kathetum samattho pi n' atthi, Visákhá sasurassa katham sutvá áha: táta na ettaken' eva mayam nikkhamáma, nâham tumhehi udakatitthato kumbhadásí (c. -i) viva ánítá, dharamánakamátápitunnam dhítaro náma ettaken' eva na nikkhammanti, eten' eva me káranena (c. -nevana) pitá idhágamanakále attha kutumbike pakkosápetvá sace me dhítu doso uppajjati sodheyyáthá (c. -athá) ti vatvá mam teşam hatthe thapesi, te pakkosápetvá mayham dosádosam sodhápethá ti, setthí (c. -i) esá kalyánam kathetíti attha kutumbike pakkosápetvá: ayam dáriká mamgalakále nisíditvá suvannapátiyam nirudakapáyásam (c. nirú-) paribhuñjantam (c. -tim) mam asucikhádako ti vadatíti áha, imissá dosam áropetvá imam ito nikkaddhathá ti; evam kira ammá ti; nâham evam vadámi, ekasmim pana pindapátathere gharadváre thite

sasuro (c. -rá) me appodakam madhupáyásam paribhuñjanto na manasikaroti, aham mayham sasuro imasmim attabháve pumñam na karoti puránam (c. -na, c. addit: puñameme) khádatîti cintetvá: aticchatha bhante mayham sasuro puránam khádatíti avacam, etta me (c. addit: me) ko doso ti; n' atthi, amhákam dhítá yuttam katheti, tam kasmá kujjhasîti; ayyo esa táva doso má hotu, ayam (c. aya) pana ekadivasam majjhimayáme dásídásaparivutá (c. dási-) pacchágeham agamásíti; evam kira ammá ti; tátá (c. -a) nâham amnena káranena gatá, imasmim pana gehe ajáneyyavalaváya vijátáya samňam pi akatvá nisíditum náma ayuttan ti dandadípiká gáhápetvá dásíhi (c. -ihi) saddhim gantvá valaváva vijátapariháram kárápesin (c. -sen) ti; ayya amhákam dhítá (c. dhi-) tava gehe dásíhi pi akattabbakammam karoti, tvam ettha kim dosam passasîti; ayyo idhâpi táva (c. tava) doso má hotu (c. tu), imassá pana pitá idhágamanakále imam ovadanto gulahapaticchanne (gúlha-?) dasa ováde adási, tesam attham na jánámi, tesam me attham kathetu (-etha?), missá (im-?) pana pitá antoaggi bahi na níharitabbo (c. -vit-) ti áha, sakká nu kho amhchi ubhato pativissakagehánam aggim adatvá vasitum ti; evam kira ammá ti; tátá (c. -a) mayham pitá na ete sandháya kathesi, idam pana sandháya kathesi: amma sassusasurasámikánam agunam disvá bahitasmim (báhirasmim?) gehe thatvá má kathesi, evarúpo (c. -e) hi aggi náma n' atthîti; ayyo etam táva evam hotu, imissá pana pitá báhirato aggi na anto pavesetabbo (c. -so-) ti áha, kim sakká amhehi antoaggimhi nibbute báhirato aggim anáharitun ti; evam kira ammá ti; tátá mayham pitá na etam sandháya kathesi, idam pana sandháya kathesi: sace pi pativissakagehesu (c. -kamgeh-) itthiyo vá purisá (c. -o) vá sasurasámikánam agunam kathenti tehi kathitam áharitvá asuko náma tumhákam evam evan ca agunam kathetîti puna má kathevyási, etena hi agginá sadiso aggi náma n' atthîti; evam imasmim pi (c. mi) kárane sá (c. vá) nid-

dosá va ahosi, vathá ca ettha evam sesesu pi, tesu pana ayam adhippávo: yam pi hi tassá pitará ye dadanti tesam yeva dátabban ti vuttam vácitam upakaranam gahetvá ve patidenti tesam yeva dátabban ti sandháya vuttam, ye na dentîti idam pi ve vácikkam (vácitam?) gahetvá na patidenti tesam na dátabban ti sandháya (c. nan-) vuttam, dadantassâpi adadantassâpi dátabban ti idam pana daliddesu nátimittesu sampattesu te patidátum sakkontu vá má vá dátum eva vaddhatíti sandháya vuttam, sukham nisíditabban ti idam pi sassusasurasámike disvá utthatabbattháne nisíditum na vaddhatíti sandháya vuttam, sukham bhuñjitabban ti idam pana sassusasurasámikehi puretaram abhuñjitvá te parivisitvá sabbe (-esam?) pi laddháladdham ñatvá pacchá sayam bhunjitum vaddhatíti sandháya vuttam, sukham nipajjitabban (c. nipañj-) ti idam pi sassusasurasámikelji puretaram sayanam áruyha na nipajjitabbam (c. nipañj-) tesam kattabbayuttakam vattapativattam katvá pacchá sayam nipajjitum yuttan ti idam sandháya vuttam, aggi paricaritabbo ti idam pana sassum pi sasuram pi sámikam pi aggikkhandham viya urangarájánam viya ca katvá passitum vaddhatíti sandháya vuttam, antodevatá namassitabbá ti idam sassuñ ca sasurañ ca sámikaň ca devatam viya katvá datthum vaddhatíti sandháya vuttam, evam setthí (c. -i) imesam dasaovádánam attham sutvá pativacanam apassanto adhomukho nisídi. atha nam kutimbiká: kim setthi amno (c. ane) pi amhákam dhítu doso atthiti pucchimsu, n' atthi ayyá ti, atha kasmá nam niddosam akáranena gehá nikkaddhápesíti, evam vutte Visákhá áha: tátá kiñcâpi mayham sasurassa vañcane (vacanena?) pathamam eva gamanam na yuttam, pitá pana me ágamanakále mama dosádosam sodhanattháya mam tumhákam hatthe thapesi, tumhehi ca me niddosabhávo (c. -gávo) ñáto, idáni ca mayham gantum sukhan ti dásídáse (c. -si-) yánádíni sajjápethá ti ánápesi (c. án-); atha nam setthí (c. -i) te kutimbike gahetvá amma mayá ajánitvá

^{16.}

kathitam khamáhi me ti áha; táta tumhákam khamitabbam (c. -a) táva khamámi, aham pana Buddhasásane aveccappasannassa (?) kulassa dhitá, na mayam viná bhikkhusamghena vattáma, sace mama rucivá bhikkhusamgham patijaggitum labhámi vasissámíti; amma tvam yatháruciyá tava samane patijaggá ti áha; Visákhá Dasabalam nimantápetvá puna divase nivesanam pavesesi (c. pavi-), naggasamanâpi (c. -ná-) Satthu Migárasetthino gehagamanabhávam sutvá gantvá geham pariváretvá nisídimsu (c. sid-), Visákhá dakkhinodakam datvá: sabbo sakkáro pativádito, sasuro me ágantvá Dasabalam parivisatú ti sásanam pesesi, atha ágantuimam (-tukámam?) ájíviká má kho tvam gahapati samanassa Gotamassa santikam gacchá ti niváresum, so sunhá me sayam eva pativisatú (pari-?) ti pahini, sá Buddhapamukham bhikkhusamgham parivisitvá nitthite bhattakicce puna sásanam pesesi: sasuro me ágantvá dhammakatham sunáhíti (-átú ti?), atha nam idáni anágamanam (c. án-) náma ativiya ayuttan ti dhammam sotukámatáya gacchantam puna te áhamsu: tena hi samanassa (c. -na-) Gotamassa dhammam sunanto bahisániyam nisíditvá sunáhíti puretaram ev'assa gantvá sánim parikkhipimsu, so gantvá bahisániyam nisídi, Satthá: tvam bahisániyá vá nisída (c. -i) parakudde vá parasele vá, paracakkavále pana nisída, aham Buddho náma sakkomi tam mama saddam sávetun ti mahájambukkhandhe gahetvá calanto viya amatavassam vassanto (c. vasa-) viya ca dhammam desetum anupubbikatham árabhi. Sammásambuddhe ca pana dhammam desente purato thitâpi pacchato pi cakkaválasatam cakkaválasahassam atikkamitvá thitâpi akanitthabhavane thitâpi Satthá mam neva oloketi mayham eva dhammam desetîti vadanti, Satthá mam neva (?) olokento viva tena tena saddhim sallapanto viya ca hoti, candúpamá kira buddhá, yathá cando gaganamajjhe thito (c. -e) mayham upari cando ti sabbasattánam (c. -ttánanam) kháyati evam katthaci (c. -vi) thitánam

abhimukhe thitá viya kháyanti, idam kira nesam alamkatasísam chinditvá achita (?) akkhíni (c. -ni) uppátetvá hadayamamsam ubbattetvá (c. uddhatetvá) parassa dásattháva Jálisadise putte Kanhádinásadisá dhítaro Maddísadisá pajápatiyo (adde: hitvá?) dinnadánassa phalam (c. pal-). Migárasetthí pi kho Tathágatassa desanam vinivattento bahisániyam nisinno va sahassanayapatimandite sotápattiphale patittháya acalasaddháya samannágato tísu saranesu nikkhamkho hutvá sánikam ukkhipitvá gantvá sunháya thanam gahetvá tvam me ajja pattháya mátá ti tam mátittháne thapesi, sâpi tato pattháya Migáramátá náma játá, pacchábháge puttam labhitvâpi Migáro ti 'ssa námam akási, mahásetthí (c. -i) sunisáya thanam vissajjetvá gantvá Bhagavato pádesu patitvá páde páníhi (c. -ihi) ca parisambáhanto mukhena ca paricumbanto Migáro 'ham mam (?) bhante ti tikkhattum námam sávetvá: aham bhante ettakam kálam etta náma dinnam mahapphalan ti na jánámi, idáni me sunisam nissáya nátam, sabbaapáyadukkhá mutto 'mhi, sunisá me imam geham ágacchantí attháya hitáya ágatá ti vatvá imam gátham áha:

So 'ham ajja pajánámi yattha dinnam mahapphalam,

attháya vata me bhaddá sunisá gharam ágatá ti,

Visákhá puna divase sattháya pi Sattháram nimantesi, ath' assa puna divase pi sassu sotápattiphalam patvá (pattá?) tato pattháya tam geham sásanassa vivatadváram ahosi, tato setthí (c. -i) cintesi: bahúpakárá me sunisá, passantákáram (pannák-?) assá karissámi, etissá hi gariyam (c. bha-) pasádhanam niccakálam pasádhetum na sakká, sallahukam assá divá ca ratto ca sabbiriyápathesu (c. samb-) pasádhanayoggam pasádhanam káressámíti sahassagghanakam (c. -na-) ghanamatthakam náma pasádhanam káretvá tasmim nitthite Buddhapamukham bhikkhusamgham (c. -a) nimantetvá sakkaccam bhojetvá Visákham solasahi gandhodakaghatehi nahápetvá Satthu sammukhe tha-

petvá pasádhetvá Sattháram vannapesi (?), Satthá anumodanam katvá viháram eva gato, Visákhâpi tato pattháya dánádíni pumňáni karontí Satthu santiká attha vare labhitvá gaganatale candalekhá (c. -del-) viva pamňáyamáná puttadhítáhi vuddhim pápuni, tassá kira dasa puttá dasa dhítaro (c. -rá) ahesum, tesu (c. te) ekekassa dasa dasa puttá ca dhítaro ca ahesum, tesu tesu ekekassa dasa dasa puttá ca dhítaro cá ti evam assá puttanattasattánam vasena pavattáni vísádhikáni cattári satáni attha ca pánasahassáni ahesum, sayam vísam vassasatam atthási, síse ekam pi phalitam náma náhosi, niccam solasavassuddesiká viya aliosi, tam puttanattapariváram viháram gacchantim (c. -tí) disvá katamá etta Visákhá ti patipucchitáro honti, ye gacchantim passanti idáni thokam gacchatu gacchamáná va no avvá sobhatíti cintenti, ve thitam nisinnam nipannam passanti idáni thokam nipajjatu nipanná va no ayyá sobhatîti cintenti, iti catusu iriyápathesu asukairiyápathe (c. -esu) náma na sobhatíti na vattabbá ahosi, pañcannam kho pana hatthínam thámam dháreti, rájá Visákhá kira pañcannam hatthínam thámam dháretíti sutvá viháram gantvá dhammam sutvá ágamanaveláya thámam vímamsitukámo hatthim vissajjápesi, sondam (c. soddhem) so (c. sá) ukkhipitvá Visákham abhimukho agamási, tassá pariváritthiyo pañcasatá ekaccá palávimsu ekaccá nam parissajitvá kim idan ti vutte rájá kira te ayothámanı vímamsitukámo hatthim vissajjápesîti (c. -esi) vadimsu, Visákhá imam disvá kim paláyitena kathan nu kho nam ganhissámíti cintetvá sace nam dalham ganhissámi vinásevyá ti dvíhi amgulíhi sondáyam gahetvá patipanámehi (-esi?), hatthí (c. -i) samdháretum (c. yam-) santhátum násakkhi, rájamgane ukkuțiko hutvá nipati, mahájano sádhukáram adási, sá saparivárá sotthiná geham agamási. Tena kho pana samayena Sávatthiyam Visákhá Migáramátá bahuputtá hoti (c. honti) bahunattá arogaputtá aroganattá (c. ár-) abhimamgalasammatá, távatakesu puttanatta-

sahassesu eko pi antará maranam patto náma nâhosi, Sávatthivásino mamgalesu chanesu (c. ja-) Visákham pathamam nimantetvá bhojenti, ath' ekasmim ussavadivase mahájane manditapasádhite dhammasavanáya viháram gacchante Visákhâpi nimantitattháne bhunjitvá mahálatápasádhanam pasádhetvá(c.-de-) mahájanena saddhim viháram gantvá ábharanáni muñcitvá dásiyá adási, yam sandháya vuttam: Tena kho pana samayena Sávatthiyam ussavo hoti, manussá alamkatapatiyattá árámam gacchanti, Visákhâpi Migáramátá alamkatapatiyattá viháram gacchati, atha kho Visákhá Migáramátá ábharanáni muñcitvá uttarásamge bhandikam bandhitvá dásiyá adási: hanácche (?) imam bhandikam ganháhíti, sá kira viháram gacchantí: evarúpam mahággham pasádhanam síse patimukkam váva pádapitthim alamkaranakam (c. -na-) alamkaritvá viháram pavisitum ayuttan ti tam muncitvá bhandikam katvá attano attano" pumnen' eva nibbattáya pañcahatthithámadharáya dásiyá hatthe adási, sá eva ganhitum sakkoti, tena nam áha: amma imam pasádhanam ganha, Satthu santiká nivattakále pasádhessámi nan ti, tam pana datvá ghanamatthapasádhanam pasádhetvá Sattháram upasamkamitvá dhammam assosi, dhammasavanávasáne (c. -návane) Bhagavantam vanditvá uttháya pakkámi, sapi 'ssá dásí tam pasádhanam pammutthá, dhammam sutvá pana pakkantáya parisáya sace kiñci pammutham (c. -á) hoti tam Ánandathero (c. -e) patisámeti, iti so tam divasam mahálatápasádhanam disvá Satthu árocesi : bhante Visákhá pasádhanam pamussitvá gatá ti, ekamantam thapehi Ánandá ti, thero ukkhipitvá sopánapasse laggetvá thapesi. Visákhâpi Suppiyáya saddhim ágantukagamikagilánádínam kattabbayuttakam jánissámîti antoviháre vicari, tá pana upásikáyo antoviháre disvá sappimadhuteládíhi hatthiká pakativá va dahará ca sámanerá ca thálakádíni (c. -na) gahetvá upasamkamanti, tasmim pi divase tath' eva karimsu, ath' ekam gilánam bhikkhum disvá Suppiyá

ken' attho avyassá ti pucchitvá paticchádaniyená ti vutte: hotu avyo pesessámíti dutiyadivase kappiyam alabhantí (c. -ti) attano úrumamsena kattabbakiccam katvá puna Satthari pasádena pákatikasarírá va ahosi. Visákhá giláne ca dahare ca oloketvá amnena várena nikkhamitvá vihárúpacáre thitá: amma pasádhanam áhara pasádhessámíti áha, tasmim khane sá dásí pamussitvá nikkhantabhávam ňatvá ayye pammutth' amhîti áha, tena hi gantvá ganhitvá ehi, sace pana mayham avyena Ánandatherena ukkhipitvá amňasmim tháne thapitam hoti má áharevvási. avvass' eva tam mayá pariccattan ti, jánáti kira sá: kulamanussánam pammutthabhandakam thero patisámeti, tasmá evam áha, thero pi tam dásim disvá kimattham ágatásíti pucchitvá avváva me pasádhanam pammussitvá gať amhîti vutte: etasmim veva (c. sema) sopánapasse thapitam, gaccha nam ganhá ti áha, sá ayyá tumhákam hatthena ámatthabhandakam mayham ayyáya anáharaniyam katan ti vatvá tucchahatthá va gantvá kim ammá ti Visákháya putthá tam attham árocesi, amma nâham mama avvena ámatthabhandakam pilandhissámi, pariccattam mavá, ayyánam pana patijaggitum dukkham, tam vissajjitvá kappiyam bhandam upanessámi, gaccha tam áharáhíti, sá gantvá áhari, Visákhá tam apilamdhitvá va kammáre pakkosápetvá agghápesi, nava kotiyo agghati kárápanikam pana satasahassan ti vutte pasádhanam váne thapetvá tena hi tam vikkínathá (c. -in-) ti áha, tattakam dhanam datvá ganhitum na koci sakkhissati, tañ ca pasádhanam pasádhetum anucchaviká itthí náma dullabhá, pathavímandalasmim (c. -das-) hi tisso (c. tasse) va itthivo mahálatápasádhanam labhimsu: Visákhá maháupásiká (c. -khá) Bandhulamallasenápatissa bhariyá Malliká Báránasísetthino (c. -sis-) dhítá ti, tasmá (c. tassá) Visákhá sayam eva tassa múlam datvá satasahassádhiká navakotiyo sakate áropetvá viháram netvá Sattháram vanditvá: bhante mayham ayyena Ánandatherena mama pasádhanam hatthena ámattham, tena ámatthakálato pattháya 249

na sakká tam mayá pilandhitum, tam (c. patam) pana vissajjetvá kappiyam upanessámíti vikkínápesim(c. -inápe) tan ti, amňam ganhitum samattham adisvá aham ev' assa múlam gáhápetvá ágatá, catusu paccayesu katarapaccayena upanemi bhante ti, pácínadváre (c. -ci-) samghassávasanatthánam kátum yuttan te Visákhe ti, vuttam bhante ti Visákhá tutthamánasá navakotíhi bhúmim eva ganhi, aparáhi navakotíhi viháram árabhi, ath' ekadivasam Satthá paccúsasamaye lokam olokento devaloká cavitvá Bhaddiyanangare setthikule nibbattassa Bhaddiyassa náma setthiputtassa upanissayasampattim disvá Anáthapindikassa gehe bhattakiccam katvá uttaradvárábhimukho ahosi, pakatiyâpi Satthá Visákháya gehe bhikkham ganhitvá dakkhinadvárena nikkhamitvá Jetavane vasati, Anáthapindikassa gehe bhikkham gahetvá pácínadvárena (c. -ci-) nikkhamitvá Pubbáráme vasati, uttaradváram sandhváya gacchantam neva Bhagavantam disvá cárikam pakkamissatîti jánanti, Visákhâpi tam divasam uttaradvárábhimukho gato ti sutvá va vegena gantvá vatitvá(?) áha: cárikam gantukám' attha bhante ti; áma Visákhe ti; bhante ettakam dhanam paticcajitvá tumhákam viháram káremi, nivattatha (c. -vatth-) bhante ti; anivattigamanam idam Visákhe ti; sá addhá hetusampannam (c. -na) kiñci (c. ka-) passati Bhagavá ti cintetvá: tena (c. -ná) hi (c. ha) bhante mayham katákatavijánanakam (c. -tamviját-) ekam bhikkhum nivattetvá gacchathá ti, árocesi (yassa roc-?) tassa pattam ganha(c. -i)Visákhe ti, sá kiñcâpi Ánandatheram piyáyati, Mahámoggallánathero iddhimá, etam me nissáya kammam lahum nippajjissatíti pana cintetvá therassa pattam gauhi, thero Sattháram olokesi, Satthá tava pariváre pañcasate bhikkhú gahetvá nivatta Moggalláná ti áha, so tathá akási, tassânubhávena pamñása satthi yojanáni pi rukkhattháya ca pásánattháya ca gatá mahantamahante rukkhe ca pásáne (c. -ne) ca gahetvá tam divasam eva ágacchanti, n' eva sakate rukkhe pásáne ca áropentá kilamanti na akkho bhañjati, na cirass' eva dvebhúmakam pásádam karimsu, hetthábhúmiyá pañca gabbhasatáni, uparibhúmiyam gabbhasahassapatimandito pásádo ahosi. Satthá navahi másehi cárikam caritvá puna Sávatthim agamási, Visákháya pi pásáde kammam navahi másehi nitthitam, pásádakútam (c. -dá-) ghanakottimarattasuvannen' eva (?) saddhim udakaghataganhanakam káresi, Satthá Jetavanaviháram gacchatíti ca sutvá paccuggamanam katvá Sattháram attano viháram netvá patimnam ganhi: bhante (c. bhante) imam catumásam bhikkhusamgham gahetvá idh' eva vasatha, pásádam aham karissámîti, Satthá adhivásesi, tato pattháya Buddhapamukhassa bhikkhusamghassa viháre eva dánam deti, ath' assá eká saháviká sahassagghanikam (c. -ni-) ekam vattham ádáya ágantvá: saháyike aham imam vattham tava pásáde bhummattharanasamkhepena attharitukámá, attharanatthánam me ácikkhá ti áha, sahávike sace ty-áham okáso n'atthîti vakkhámi tvam me okásam adátukámá ti mamnissasi (c. mana-), sayam eva pásádassa dve bhúmiyo gabbhasahassañ ca oloketvá attharanatthánam jánáhíti, sá sahassagghanakam (c. -na-) vattham gahetvá tattha vicarantí (c. -im) tato appataramúlam vattham adisvá nâham imasmim pásáde pumñabhágam labhámíti domanassappattá ekasmim tháne rodantí atthási, atha nam Anandathero disvá kasmá rodasíti pucchi, sá tam attham árocesi, thero má cintavi ahan te attharanatthánam ácikkhissámíti vatvá: sopánapádadhovanantare pádapuñjanam katvá attharáhi, bhikkhú páde dhovitvá pathamam ettha pucchitvá anto pavisissanti, evan te mahapphalam bhavissatîti áha, Visákháya kira tam asallakkhitatthánam, Visákhá cattáro máse antoviháre Buddhapamukhassa samghassa dánam adási, osánadivase bhikkhusamghassa cívarasátake adási, samghanavakena laddhacívarasátaká (c. -am) sahassam agghimsu, sabbesam pattáni púretvá bhesajjam adási, dánapariccágena nava kotivo agamamsú (c. -sun) ti vihárassa bhúmígahane nava (c. ne-) kotiyo vihárakárápane

nava viháramahe navá ti sabbâpi sattavísati kotiyo sá Buddhasásane pariccaji, itthattabháve thatvá miccháditthikassa gehe vasamáná (-náya?) evarúpo pariccágo (c. -ge) náma amñissá n' atthi, sá vihárassa (c. -ramassa) nitthitadivase vaddhamánakaccháyáya (c. -yaya) puttanattaparivutá yam mayá pubbe patthitam sabbam me matthakam pattan ti pásádam anuparigaechantí (c. -i) pañcahi gátháhi madhurasarena udánam udánesi:

Kadâham pásádam rammam suddhá" mattikalepanam viháradánam dassámi, samkappo mayha púrito. Kadâham mañcapíthañ^b ca bhisibimbohanáni (?) ca senásanabhandam dassam^c, samkappo mayha púrito. Kadâham salákabhattam sucim mamsúpasecanam^d bhojanadánam dassámi, samkappo mayha púrito. Kadâham kásikam vattham khopakappásikáni^c ca cívaradánam dassámi, samkappo mayha púrito. Kadâham sappinavanítam (?) madhutelañ ca phánitam^f

bhesajjadánam dassámi, samkappo mayha púrito ti. Bhikkhú tassá saddam sutvá Satthu árocayimsu: bhante amhehi ettake addháne Visákháya gáyitam náma na ditthapubbam (c. -á), sá ajja puttanattaparivutá gáyamáná pásádam anupariyáti, kin nu mec' (?) assá pittam (c. -a) kupitam udáhu ummattiká játá ti, Satthá na (c. ni) bhikkhave mayham dhítá gáyati attano pan'assá ajjhásayo paripunno sá patthitapatthaná me matthakam pattá ti tutthamánasá udánam udánentí (c. -i) vicaratîti vatvá kadá pana bhante táya patthaná patthitá ti sunissatha bhikkhave ti sunissáma bhante ti vutte atítam áhari: Bhikkhave ito satasahassakappamatthake Padumuttaro náma buddho loke nibbatti, tassa vassasatasahassam áyu ahosi, khínásavánam satasahassam pariváro, nagaram Hamsavatí náma, pitá Sunando náma rájá, mátá Sújátá náma deví, tassa aggu-

α suddham? ^b cod. pith-. c cod. dassá. d cod. -sev-. e khoma-? ∫ cod. phán-. pattháyiká eká upásiká attha vare (c. vá-) yácitvá mátittháne thatvá Sattháram catúhi (c. -uhi) paccayehi patijaggati, sáyapátam upatthánam gacchati, tassá eká saháyiká táya saddhim nibaddham viháram gacchati, sá tassá Satthárá saddhim vissásena kathanañ ca vallabhabhávañ ca disvá kin nu kho katvá evam buddhánam vallabhá hontíti cintetvá Sattháram pucchi: bhante esá itthi tumhákam kim hotíti; upattháyikánam aggá ti; bhante kim katvá dávikánam (c. day-) aggá hontîti; kappasatasahassam (c. -ssá) patthanam patthetvá ti; idáni patthetvá laddhum sakká bhante ti; áma sakká ti; tena hi bhante bhikkhusatasahassena saddhim sattaham mayham bhikkham ganhathá ti áha; Satthá adhivásesi, sattáham dánam datvá osánadivase cívarasátake datvá Sattháram vanditvá pádamúle nipajjitvá: bhante nâham imassa dánassa phalena devissariyádínam (c. -ssir-) amñataram patthemi, tumhádisassa pan'ekassa buddhassa santike attha vare labhitvá mátittháne thatvá catúhi paccayehi patijaggitum samatthánam aggá bhaveyyan ti patthanam patthesi, Satthá samijihissati nu kho imissá patthaná ti anágatam ávajjento kappasatasahassam oloketvá: kappasatasahassapariyosáne Gotamo náma buddho uppajjissati, tadá tvam Visákhá náma upásiká hutvá tassa santike attha vare labhitvá mátittháne thatvá catúhi (c. -uhi) paccavehi patijaggantánam upatthávikánam aggá bhavissasíti áha, tassá sásam pi seva va laddhabbá viva ahosi (-?), sá vávatávukam (c. -utam) pumňam katvá tato cutá devaloke nibbattitvá devamanussesu samsarantí (c. -i) Kassapasammásambuddhakále Kikissa Kásiramňo sattannam dhítánam kanitthá Samghadásí (c. -i) náma hutvá parakulam ágantvá táhi bhaginíhi saddhim dígharattam dánádíni pumňáni katvá Kassapasammásambuddhassa pádamúle pi: anágate tumhádisassa buddhassa mátitháne thatvá catupaccayadáyikánam aggá bhaveyyan ti patthanam akási, tato pattháya pana devamanussesu sam-

· Digitized by Google

sarantí imasmim attabháve Mendakasetthiputtassa Dhanañjavasetthino dhítá hutvá nibbattá mayham sásane bahúni (c. -ti) pumnáni akási, iti kho bhikkhave na mavham dhítá gávatíti. patthanáya pana nipphattim disvá udánam udánetíti vatvá Satthá dhammam desento: bhikkhave yathá náma cheko málákáro (c. -la-) nánápupphánam mahantam rásim patvá nánappakáre málágune karoti karoti evam evam Visákhá (c. -áya) nánappakáráni kusaláni kátum cittam namatíti vatvá imam gátham áha: Yathâpi puppharásimhá etc. Tattha puppharásigahanam bahupupphadassanattham, sace hi appáni puppháni honti málákáro ca cheko n'eva bahumálágune kátum sakkoti, acheko pana appesu pi bahúsu pi pupphesu na sakkoti yeva, bahúsu pana pupphesu santesu cheko málákáro dakkho kusalo bahumálágune karoti, evam evam sace ekaccassa saddhá mandá bhogá ca bahú samvijjanti n'eva sakkoti bahúni kusaláni kátum mandáya ca pana saddháya mandesu ca panabhogesu uláráva ca pana saddháya mandesu ca bhogesu na sakkoti yeva uláráya pana saddháya uláresu ca bhogesu (c. add. sati) sakkoti ... Visákháva vatthum.

Málagune sic codd. B et C. A málamgune, ex qua lectione málágune fortasse emendandum est, anusvára ex á orto, comment. tamen passim: málakáro. Bahú scripsi cum ú contra omnes codices (ut etiam: thúlam v. s1), quum sit discrimen inter longam et brevem u vocalem in mscriptis sæpe tam exiguum, ut vix appareat.

v. 54-55. Locus: Sávatthí. Persona: Ánandatthero.

... Candanan ti candanagandho, tagaramalliká vá ti imesanı pi gandho eva adhippeto (c. -te), sáragandhánam aggassa <u>h</u>i lo<u>h</u>itacandanassâpi tagaramallikáya pi anuvátam eva yáti no paḷivátam; satañ ca gandho ti sappurisánam pana buddhapaccekabuddhasávakánam sílagandho paḷivátam eti, kimkáraná: sabbá disá sappuriso paváti yasmá sappuriso sílagandhena sabbá disá ajjhottharitvá gacchati tasmá tassa gandho pativátam etîti vattabbo, tena vuttam pativátam etîti; vassikîti játasumaná, etesan ti imesam candanádínam gandhajátánam gandho sílavantánam sappurisánam sílagandho anuttaro asadiso appatibhágo ti...

Commentator alterum hemistichium v. 55, ni fallor, ita intelligit: horum odoratorum odor (et) virtute præditorum, proborum virorum virtutis odor valde præstans cst. Tali vero interpretatione versui obtruditur sensus, qui per anticipationem ex sequenti petitus climacem evertit.

v. 56. Locus: Veluvanam. Persona: Mahákassapatthero.

Tattha appamatto ti parivattapamáno (parittapamáno?); yo ca sílavatan ti yo pana sílavantánam sílagandho so tagare viya lohitacandane viya ca parittako na hoti ativiya uláro vippháriko, ten' eva káranena váti devesu uttamo pavaro seitho hutvá devesu ca manussesu ca sabbatthakam eva váti ottharanto gacchatîti...

Appamatto h. l. modicus, sanscr. alpamátro. Y'áyam (yo ayam) cír. appassuť áyam v. 15?, præterea: dukkhánupatiť addhagú v. 802, y'assa v. 389. Tagaracandaní nominativus adjectivi in in desinentis.

v. 57. Tesam sampannasílánan ti imam dhammadesanam Satthá Rájagaham nissáya Veluvane viharanto Godhikatherassa parinibbánam árabbha kathesi; so hi áyasmá Isigilipasse Kálasiláyam viharanto appamatto átápí (c. -i) pahitatto samádhikam cetovimuttim phusitvá ekassa ánusayikassa rogassa vasena tato pariháyi, so dutiyam pi tatiyam pi chakkhattum jhánam nibbattetvá parihíno sattame váre uppádetvá cintesi: aham chakkhattum jháná parihíno, parihínajhánassa kho pana aniyatá gati, idán' eva sattham áharissámíti kesolopanasatthakam gahetvá galanálim (c. -i) chinditum mañcake nipajji, Máro tassa cittam ñatvá: ayam bhikkhu sattham áharitukámo, áharantá kho pana jívite nirapekkhá honti, te vipassanam patthapetvá arahattam pápunanti, sac'áham etam váressámi na me vacanam karissatîti Satthárá nam váressámíti amňátakavesena Sattháram upasamkamitvá evam áha:

Mahávíra mahápañña iddhiyá yasasá jala" sabbaverabhayátíta^b páde vandámi cakkhuma. Sávako te mahávíra maranam maranábhibhú° ákamkhati^d khetayatí tam nisetthajutindhara Kaphamñahi (-?) Bhagavá tuyham sávako sásane rato appattamánaso sekho kálam kayirá janesabhá ti; tasmim khane therena sattham áharitam (c. -apit-) hoti; Satthá

Máro ayan ti viditvá imam gátham áha:

Evam hi dhírá kubbanti, nâvakamkhanti jívitam,

samúlam tanham abbuyha Godhiko parinibbuto.

Atha Bhagavá sambahulehi bhikkhúhi saddhim therassa sattham áharitvá nipannatthánam agamási, tasmim khane Máro pápimá kattha nu kho imassa patisandhivimňánam patitthitan ti dhúmarási viya timirapuňjo viya ca hutvá sabbadisásu therassa vimňánam samannesati (c. -nte-), Bhagavá tam dhúmatimirabhávam bhikkhúnam dassetvá: eso kho bhikkhave Máro pápimá Godhikassa kulaputtassa vimňánam samannesati (c. -nte-) kattha Godhikassa kulaputtassa vimňánam patitthitan ti, appatitthitena ca bhikkhave vimňánena Godhiko kulaputto parinibbuto ti áha, Máro pi tassa vimňánat datthum asakkonto kumáravanní hutvá beluvapanduvínam (c. -nam) ádáya Sattháram upasamkamitvá pucchi: uddham adho tiriyam disá anudisá sv-áham anvesam nâ higacchámi, Godhiko so kuhim gato ti, atha nam Satthá áha:

a cod.-jalam. b cod.-tam. c cod.-bhum. d cod.-khamati.

So dhíro dhitisampanno jháyí^a jhánarato sadá ahorattam anuyuñjam jívitam anikámayam Jitvá Namucino^b senam anágantvá punabbhavam samúlam tanham abbuyha Godhiko parinibbuto ti, evam vutte Máro pápimá Bhagavantam gátháya ajjhabhási:

Tassa sokaparetassa vínákacchác abhissatha,

tato so dummano yakkho tatth' ev' antaradháyathá ti, Satthâpi: kin te pápima Godhikassa kulaputtassa nibbattatthánena, tassa hi nibbattatthánam tumhádisánam satam pi sahassam pi datthum na sakkotîti vatvá imam gátham áha: Te sampannasílánam etc.... Sammadam ñávimuttánan ti^v hetuná nayena káranena jánitvá ... gatamaggam na vindati na patilabbati na passatîti... Godhikatherassa parinibbánavatthum.

Sammadaññá- cum d inserto, cfr. not. ad v. 34 et 47.

v. 58-59. Locus: Jetavanam. Persona: Garahadinno.

Tattha samkáradhánasmin (c. samkhár-) ti kacavararásimhíti attho;... samkárabhútesú ti samkáram (c. samkhár-) iva bhútesu; puthujjane ti puthúnam kilesánam jánanato evam laddhanámo (c. -me) lokiyamahájano; idam vuttam hoti: yathá mahápathe chaddite samkáradhánasmim asucije gucchapatikkule (c. -la) pi sucigandham padumam jáyetha tam rájamahámattádínam manoramam piyam manápam upari matthake patitthitárahañ c' eva bhaveyya evam eva samkárabhútesu pi puthujjanesu játo nippaññassa mahájanassa acakkhukassa antare nibbatto pi attano pamñábalena kámesu ádínavam nekkhamme ca ánisamsam disvá nikkhamitvá pabbajito pabbajjámattena pi tato uttarim sílasamádhipamñávimuttiñánadassanáni árádhetvâpi sammásambuddhasávako khínásavo bhikkhu (c. -uno) andhabhúte puthujjane atikkamitvá rocati sobhatîti...

^a cod. jháyi. ^b cod. namcunino.

e cod. vína-.

Digitized by Google

In v. 59 vertendo commentarium sequutus sum; at præstat fortasse, verbis andhabhúte puthujjane locativis singul. habitis, atirocati sensu intransitivo intelligere, ita ut vertamus: sic in stercori simili occoecato vulgo excellit intelligentiâ Buddhæ auditor. Sávako cfr. vv. 75. 187. 195. 296. Puthujjano sanscr. prthagjano, cfr. Burnouf: Introd. p. 290. Abhidhánapp. ed. Clough p. 142 v. 7. (p. 56 v. 28.)

Gogerly: As the lily, growing from a heap of manure accidentally cast upon the highway, delights the soul with the delicacy of its fragrance, so the wise, the disciples of the all-perfect Buddha, shine amongst the foolish, and are grateful to the gods.

v. 60. Locus: Jetavanam. Persona: Pasenadikosalo.

... Bálánan ti idhalokaparalokattham ajánantánam bálánam, samsáravaddhassa pariyantam kátum asakkontánam, yam sattatimsabodhapakkhikabhedam saddhammam ñatvá samsárassa antam karonti tam saddhammam avijánatam (c. -nitam) samsáro dígho náma, so hi attano dhammatáya eva dígho náma... bálánam pana pariyantam kátum asakkontánam atidígho cá ti...

Samsáro revolutio animæ in novas existentias, samsárá variæ existendi formæ, in quas animæ revolvuntur (samsaranti); cfr. vv. 95. 158. 414. Manu 12, 89. Mahábh. 12, 7181 etc. Samsáras opponitur Nibbáno.

v. 61. Locus: Sávatthí. Persona: Mahákassapattherassa saddhiviháriko.

...Seyyam sadisam attano ti attano sílasamádhipaññágunehi adhikataram vá sadisam vá na labheyya c'eva; ekacariyan ti etesu hi seyyam labhamáno síládíhi vaddhati sadisam labhamáno na pariháyati... ekacariyam dalham kayirá ekíbhávam eva thiram katvá sabbairiyápathesu eko va vihareyya, kimkáraná: n'atthi bále saháyatá náma cúlasílam majjhimasílam mahásílam dasa kathávatthúni terasa dhútanīgaguná (c. dhutanīgagune) vipassanánánam (c. -nágunam) eattáro maggá cattári phaláni tisso vijjá cha abhimná ayam saháyatáguno (c. -kágune) bálam nissáya n'atthîti...

Seyyam sadisam attanomeliorem, sui similem, i. e. sibi convenientem; commentator vero intelligit: vel meliorem vel sui similem. Saháyatá cfr. vv. 829-30.

v. 62. Locus: Sávatthí. Persona: Anandasetthí.

Tass' attho puttá me atthi iti bálo puttatanháya vihamnati dukkhívati, puttá me nassimsú ti vihamnati nassantîti vihamñati nassissantîti vihamñati', dhane pi es' eva nayo, iti chahi ákárehi vihamnati; putte posessámíti rattin ca divá ca thalajalapathádisu nánappakárato váyamanto (c. -te) pi vihamňati, dhanam uppádessamíti kasivanijjádíni (c. -vani-) karonto pi vihamnat' eva, vihamnantassa ca attá hi attano n' atthi tena vighátena dukkhitam attánam sukhitam kátum asakkontassa, pavattiyam pi'ssa attá hi attano n' atthi maranamañce nipannassa maranantikáhi vedanáhi aggijáláhi viya paridayhamánassa chijjamánesu sandhibandhanesu ca bhijjamánesu atthisamghátesu nimmíletvá paralokam ummíletvá idhalokam passantassâpi, divase divase tikkhattum nahápetvá tikkhattum bhojetvá gandhamáládíhi alamkaritvá yávajívam puttho pi sabhávena dukkbaparittánam kátum asamatthatáya attá hi attano n' atthi kuto puttá kuto dhanam; puttá vá dhanam vá tasmim samaye kim eva karissanti, Ánandasetthino pi kassaci kiñci adatvá puttass' attháya dhanam santhapetvá pubbe vá maranamance idáni vá imam dukkham pattassa kuto puttá kuto dhanam, puttá vá dhanam vá kim dukkham harimsu kim vá dukkham uppádayimsú ti...

M' atthi rarius, ut opinor, pro my-atthi, cir. Clough: Pali grammar p. 10. Observa usum sing. atthi pro plurali santi v. 288.

v. 63. Locus: Jetavanam. Personæ: ganthibhedakacorá. ... Sa ve bálo ti yo ca bálo samáno ko amño (c. -e) mayá sadiso bahussuto vá dhammakathiko vá vinayadharo vá dhutaváde atthîti evam panditamání hoti so amñam panditam anupasamkamanto apayirupásanto n' eva pariyattim ugganháti na patipattim púreti ekantabálabhávam eva pápunáti...

Balyam sanscr. bályam insipientia. Vâpi, ni fallor, ex eva et api. Panditamání ionici a minore, in pede socundo obvii, præterea exstant exempla dilucida in vv. 400. 420, ambigua in vv. 7. 182. 185. 206. 248. 292. 318. 333.

v. 64. Yávajívam pi ce bálo ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Udáyittheram árabbha kathesi; so kira mahátheresu (c. -rosu) patikkantesu dhammasabham gantvá dhammásane nisídati, atha nam ekadivasam ágantuká bhikkhú disvá ayam bahussuto maháthero bhavissatîti mamñamáná khandhádipatisamyuttam pañham pucchitvâpi kiñci ajánamánam ko eso buddhehi (c. buddhehi) saddhim ekaviháre vasamáno khandhadhátuáyatanamattam pi na jánátíti garahitvá Tathágatassa árocesum, Satthá tesam dhammam desento imam gátham áha: Yávajívam etc. Tass' attho: bálo náma vávajívam pi panditam upasamkamanto pavirupásanto imam buddhavacanam ettakam buddhavacanan ti evam pariyattidhammam vá ayam váro ácáro gocaro idam sávajjam idam anavajjam idam sevina sevitabbam idam pativijjhitabbam idam tabbam idam sacchikátabban ti evam patipattipativedhadhammam vá na jánáti, yathá kiñci: dabbí súparasam viya, yathá hi dabbí yáva parikkhayá nánappakáráya súpavikatiyá samparivattamá-

Digitized by Google

nâpi idam loņikam (c. loni-) idam aloņikam (c. -alon-) tittakam khárikam katukam ambilam accambilam kasávan (c. kásáv-) ti súparasam na jánáti evam evam bálo yávajívam pi paņditam payirupásamáno vuttappakáradhammam na vijánátîti. Desanávasáne ágantukabhikkhúnam ásavehi cittáni vimuccimsú ti. Udávittherassa vatthum.

v. 63. Locus: Jetavanam. Personæ: timsa pátheyyaká bhikkhú.

Viññú cfr. Clough: Pali grammar p. 115.

v. 66. Locus: Veluvanam. Persona: suppabuddho kutthi.

Tattha carantîti catuiriyápathe<u>h</u>i akusalam eva karontá vicaranti... amittenevá ti amittabhútena viya veriná viya <u>h</u>utvá; kațukapphalan ti tikhiņaphalam dukkhaphalam...

Katukapphalam cfr. not. ad v. 18.

v. 67. Locus: Jetavanam. Persona: kassako.

 W. 68. Locus: Veluvanam. Persona: Sumanamálákáro. Observa in pede primo choriambum (yassa patíto); item in VV. 122. 148, 150. 265. 265. 863. 875. 399. 420. 421.

v. 69. Locus: Jetavanam. Persona: Uppalavannatherí.

Tattha madhuvá ti bálassa hi pápam akusaladhammam karontassa tam kammam madhu viya madhurarasam viya ittham kantam manápam viya upattháti... na paccati ditthadhamme vá samparáye vá vipákam na deti...

Madhuvá adverbium, sanscr. madhuvat. Atha bálo sic omnes codd. Sine dubio bálo glossa per negligentiam in versum irrepsit. Cfr. vv. 119. 120. v. 70. Locus: Veļuvanam. Persona: Jambuko ájívako. Tass' attho: sace bálo apariñánadhammo síládigunaparibhávito tittháyatane pabbajito tapacaranam púressámíti máse máse pante (patte?) kusaggena bhojanam bhuñjanto vassasatam bhuñjetha bhojanam na so samkhatadhammánam kalam (c. ká-) nâgghati solasim, samkhátadhammá vuccanti ñátadhammá tulitadhammá, tesu heithimakotiyá sotápanno (c. -nno) samkhátadhammo uparikotiyá khínásavo... idam vuttam hoti: yam tassá samkhátadhammánam cetanáya phalam tam solasa koitháse katvá tato ekekam puna solasa solasa koitháse katvá tato ekassa koithásassa phalam tad eva tassa bálassa tapacaranato mahantataran (c. -tamtaran) ti...

Attende iterationem negationis: na nâgghati. Samkhata-A B; C samkhatha-. Samkhatadhammo h. l., ni fallor, adjectivum est notionis: qui ornatam habet naturam, ornatissimus, amplissimus. Itidem pápadhammo malus, devadhammo divinus. Samkhata sanscr. samskrta cum samkháta sanscr. samkhyáta sæpe confundi videtur. Cfr. commentarium in v. 273. Aggh sanscr. arh vel argh; cfr. Mahábh. 12, 6504. (6636. 9919.) etc. solasa s. sodaça, cfr. cúlá, chal abhiñná-

v. 71. Locus: Veluvanam. Persona: ahipeto.

...Yathá idam sajju khíram tam khanam yeva na muccati na parinamati na pakatim (c. phakaki) jahati... evam evam pápakammam pi kayiramánam (c. -nam) eva na paccati, yadi vipacceyya na koci pápakammam kátum visaheyya... tam bálam dutiye vá tatiye vá attabháve nirayádisu (c. -isá) nibbattam dahantam anugacchatîti...

Sajju sanser. sadyas (sadyo), Clough: Pali gr. p. 69. Khíram va muccati, similiter Mahábh. 12, 8423, cfr. 1, 3838. 12, 8551. Manu 4, 172. dahan cfr. dasati. v. 72. Locus: Veluvanam. Persona: satthikútapeto.

Tattha yávad evá ti avadhiparicchede 'ttha nipáto; ñattan ti jánanabhávo, yam pi sippam jánáti yamhi vá issariye yase sampattiyañ ca thito janena ñáyatîti pákato pamñatto hoti tass' etam náma (c. -am) sippam vá hi issariyádibhávo (adde: vá) bálassa anattháy' eva jáyati, tam nissáya so attano anattham eva karoti; hantîti vináseti; sukkamsan ti kusalakotthásam, bálassa hi sippam vá issariyam vá uppajjamánam kusalakotthásam ghátentam eva uppajjati; muddhan ti pamñáy' etam námam; vipátayan ti viddhamsayamánam, tassa hitam sukkamsam hanantam pamñásamkhátam vipátentam viddhamsentam eva hantîti...

Sukkamsam, ni fallor, ex sukka sanser. çukla et amsa, alba sors; ñattam sancr. jñátram (?).

v. 73-74. Asatam bhávanam iccheyyásîti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Sudhammattheram árabbha kathesi. Desaná Macchikásande samuttháya Sávatthiyam nitthitá. Macchikásandanagarasmim hi Citto gahapati pañcavaggiyánam abbhantaran Mahánámatheram pindáya caramánam disvá tassa iriyápathe pasíditvá pattam ádáya geham pavesetvá bhojetvá bhattakiccávasáne dhammakatham sunanto sotápattiphalam patvá acalasaddho hutvá Ambátakavanam náma attano uyyánam samghárámam kátukámo therassa hatthe udakam pátetvá niyyádesi, tasmim khane patitthitam Buddhasásanan ti udakapariyantam (?) katvá mahápathavi kampi, mahásetthí (c. -i) uyyáne maháviháram káretvá sabbadisáhi ágatánam. bhikkhúnam vivatadváro ahosi, Macchikásande pi Sudhammatthero náma nevásiko ahosi. Aparena samayena Cittassa gunakatham sutvá dve aggasávaká tassa sangaham kátukámá Macchikásandam agamamsu, Citto gahapati tesam ágamanam sutvá addhayojanamattam paccuggantvá te ádáya attano viháram

Digitized by Google

pavesetvá ágantukavattam katvá bhante thokam dhammakatham sotukámo 'mhîti (c. -iti) dhammasenápatim yáci, atha nam thero upásaká addhánena mahákilantarúpá api ca thokam sunáhîti tassa dhammakatham kathesi, so therassa dhammakatham sunanto va anágámiphalam pápuni; so dve aggasávake vanditvá bhante sve bhikkhusahassena saddhim mama gehe sikkham ganhathá ti nimantetvá pacchá nevásikan: Sudhammattheram tumhe pi bhante sve therehi ágaccheyyáthá (c. -athá) ti nimantesi, so ayam mam pacchá nimantetîti kuddho patikkhipitvá punappuna vácivamáno pi patikkhipi, tvá esa upásake (?) pamňávissatha bhante ti pakkamitvá puna divase mahádánam sajjesi, Sudhammatthero attano nivesane pi paccúsakále yeva kídiso nu kho gahapatiná aggasávakánam sakkáro sajjito yeva gantvá passissámíti cintetvá páto va pattacívaram ádáya tassa geham agamási, so gahapatiná bhante ti vuccamáno nâham nisídámi nisídatha pindáva carissámíti vatvá aggasávakánam patiyáditasakkáram oloketvá gahapatijátivá ghattetukámo uláro te gahapati sakkáro api c'ettha ekam yeva n' atthîti kim bhante ti lasamguliká (-?) gahapatîti vatvá gahapatiná kákopamáya (?) apasádito kujihitvá eso te galrapati ávásá pakkamissámíti vatvá vávatativam váriyamáno pi pakkamitvá Satthu santikam gantvá Cittena ca attaná ca vuttavacanam (c. vucca-) árocesi, Satthá tayá upásako saddhásampanno hínena khumsito ti tass' eva dosam áropetvá pațisáráníyakammam káretvá gaccha Cittam gahapatim khamápehîti pesesi, so tattha gahapati mayham doso (c. veso) khamáhi me ti vatvá náham khamámíti tena patikkhitto mamkubhúto tam khamápetum nâsakkhi, puna-d-eva Satthu santikam paccágamási, Satthá nâssa upásako khamissatíti jánanto pi mánaddho esa timsayojanam gantvá pacchá gacchatú (c. -u) ti khamápanúpáyam anácikkhitvá va (c. ca) uyyojesi, ath' assa puna ágatakále nihatamánassa anudútam datvá gaccha iminá saddhim gantvá upásakam khamápehíti vatvá samanena náma mayham viháro mayham nivásanatthánam mayham upásako mayham upásikáyo ti mánam (c. -a, adde: vá) issam (c. -á) vá kátum na vaddhatîti evam karontassa issámánádayo kilesá vaddhantîti anusandhim ghatetvá dhammam desento imá gáthá abhási: Asatam etc. Tattha asatan ti bálo bhikkhu avijjamánasambhávanam iccheyya, assaddho samáno saddho ti mam jano jánátú ti icchati, niddese vuttanayena bálo assaddho dussílo appassuto avivitto kusíto anupatthitasati (c. -tí) asamáhito duppamño akhínásavo va samáno: aho vata mam jano (c. jáno) ayam saddho sílavá bahussuto pavivitto áraddhaviriyo upatthitasati samáhito pamňavá khínásavo ti jáneyyá ti imam asantasambhávanam icchati; purekkháran ti pariváram aho vata mam sakalaviháre bhikkhú pariváretvá pañham pucchantá vicarevvun ti evam icchácáre thatvá purekkháraň ca bhikkhúsu (c. -usu) icchati; ávásesú ti samghikesu ca ávásesu yáni yáni viháramajihe panítáni senásanáni táni attano sanditthasambhattádínam bhikkhúnam tumhe idha vasathá ti vicárento sayam pi parasenásanam palibuddhanto senásanam ágantukabhikkhúnam paccantimáni (-?) uklápasenásanáni c'eva amanussapariggahítáni ca tumhe idha vasathá ti vicárento ávásesu ca issariyam icchati; pújá parakulesu cá ti n'eva mátápitunnam (adde: na) nátakánam paresam ye kulesu aho vať ime mayham eva dadeyyum na amñesan ti evam catúhi paccayehi pújam icchati; mam'eva kata mamñantú ti yassa ca bálassa yam kiñci viháre uposathágárádikaranavasena katam navakamman tam sabbam amhákam therena katan ti evam gihí ca pabbajitá ca ubho pi mam eva nissáva katam parinitthitam mamnantú ti samkappo uppajjati; mam' evâtivas á assú ti gihí ca pabbajitá ca sabbe pi mam' eva vasena (vase?) vattantu, sakatá goná (c. -a) vasipharasuádíni vá laddhabbáni hontu antamaso yágú (c. -u) tápetvá pivanádíni vá, evarúpesu

Digitized by Google

kiccákiccesu khuddakamahantesu karaníyesu kismici ekakicce pi mam'eva vase vattantu, samka (sabbam?) mam yeva ápucchitvá karontú ti samkappo uppajjati; iti bálassá ti vassa bálassa váva icchá avañ ca evarúpo samkappo uppajjati tassa n' eva vipassaná na (c. náma) maggaphaláni vaddhanti, kevalam pan'assa candodaye samuddassa udakam viya chasu dváresu uppajjanatanhá c' eva (c. meva) navavidhamáno ca vad-Desanávasáne bahú sotápattiphaládíni pápunimsú ti. dhantîti. Sudhammatthero pi imam ovádam sutvá Sattháram vanditvá vutthávásaná padakkhinam katvá tena anudútena bhikkhuná saddhim gantvá upásakassa cakkhupathe ápattim patikaritvá upásakam khamápesi, so upásakena khamám'aham bhante sace mayham doso atthi khamatha me ti patikhamápito Satthárá (c. -tthá) dinne ováde (c. -a) thatvá katipáhen' eva saha patisambhidáhi arahattam pápuni. Upásako pi cintesi : mayá Sattháram adisvá va sotápattiphalam pattam, adisvá va evahi (aham?) anágámiphale patitthito, Sattháram me datthum vaddhatíti, so tilatandulasappiphánitavatthacchádanapúráni (c. -puráni) pañca sakatasatáni yojápetvá Sattháram datthukámá ágacchantu pindapátádíni na kilamissantíti bhikkhusamghassa árocápetvá bhikkhunísamghassa pi upásakánam pi árocápesi, tena saddhim pañcasatá bhikkhú ca bhikkhuniyo ca upásaká ca upásikáyo ca nikkhamimsu, so tesañ c' eva attano ca parisává ti tinnam janasahassánam yathá timsayojanamagge yágubhattádíni (-díhi?) kiñci vekallam na hosi tathá samvidahi, tassa pana nikkhantabhávam ňatvá vojane vojane devatá khandháváram bandhitvá dibbehi vágukhajjakabhattapánakádíhi (c. -na-)tam mahájanam upatthahimsu, kassaci kenaci vekallam na hosi, evam devatáhi upatthiyamáno devatáhi upatthiyamáno devatáhi upatthiyamáno devatáhi upatthiyamáno devasikam yojanam gacchanto másena Sávatthim (c. -ivam) pápuni, pañca sakatasatáni vathápúritán' eva ahesum, devatáhi c' eva manussehi ca abhibhatapannákáram (c. -hat-) vissajjento va agamási. Satthapi Ánandatheram ámantesi: Ánanda vaddhamánaccháváva Citto gahapati pañcahi upásakasatehi parivuto ágantvá mam vandissatíti; kim pana bhante tumhákam vandanakále kiñci pátihíram bhavissatîti; bhavissati (c. -tîti) Ánandá ti; kim bhante ti; tassa ágantvá mam (c. má) vandanakále rájamánena atthakarísamatte padese jannumattena odhiná (c. odi-) paňcavannánam dibbapupphánam ghanavassam vassissatíti; tam katham sutvá nagaravásino: evam mahápumno kira Citto gahapati náma ágantvá ajja Sattháram vandissatíti, evarúpam kira pátiháriyam bhavissati, mayam pi tam mahápumňam datthum labhissámá ti pannákáram ádáva maggassa ubhosu passesu atthamsu. Vihárasamípam ágatakále pañca bhikkhusatáni pathamam agamamsu, Citto gahapati amma tumhe pacchato anugacchathá (c. anág-) ti maháupásikáyo vatvá pañcahi upásakasatehi parivuto Satthu santikam agamási; buddhánam sammukhattháne pana thitá vá nisinná vá na ito vá etto vá honti, buddhavíthiyá dvísu passesu niccalá va titthanti (c. -ati); Citto gahapati pahatam buddhavíthim okkami, tíni phaláni pattena ariyasávakena olokitatthánam kampi, eso kira Citto gahapatîti mahájano olokesi, so Sattháram upasamkamitvá chabbannánam buddharasmínam anto pavisitvá dvísu gopphakesu Satthu páde gahetvá vandi, tam khanam yeva vuttappakáram pupphavassam vassi, sádbukárasahassáni pavattimsu; so ekam másam Satthu santike vasi, vasamáno ca sakalabuddhapamukhabhikkhusamgham (c. -á) viháre veva nisídápetvá mahádánam adási, attaná saddhim ágate pi antoviháre yeva katvá patijaggi, ekadivasam pi attano sakatesu kiñci gahetabbam nâhosi, devamanussehi ábhatapanuákáren' eva (c. -áramneva) sabbakiccáni akási, so Sattháram vanditvá áha: bhante aham tumhákam dánam dassámíti ágacchanto másam antarámagge allosim, idha me máso vítivatto, mayá ábhatam (c. ágatam) kiñci gahetum (c. -tu) na labhámi (c. lá-), ettakam

kálam devamanussehi ábhatapannákáren' eva dánam adásim. so 'ham sace pi idha samvaccharam vasissámi n' eva mama devyadhammam dátum labhissámi, sakatáni otáretvá gantum icchámi, patisámanatthánam me árocápethá ti, Satthá Ánandatheram áha: Ánanda upásakassa ekam padesam tuccham káretvá dehîti, thero tathá akási, kappiyabhúmi kira Cittassa gahapatino anumnátá, upásako pi attaná saddhim ágatehi (c. -í) tijanasahassehi saddhim tucchasakatehi puna maggam patipajji, devamanussá uttháva avya tavá tucchasakatehi gamanakammam katan ti sattahi ratanehi sakatáni púravimsu, so attano ábhatapannákáren' eva mahájanam patijagganto agamási, Ánandathero Sattháram vanditvá áha: bhante tumhákam santikam ágacchanto pi másena ágato, idhâpi másam eva vuttho, ettakam kálam ábhatapannákáren' eva dánam adási, idáni pañca sakatasatáni tuccháni katvá máne (?) va kira gamissati, devamanussá pan' assa uttháya tayá (c. nakayá) ayya tucchasakatehi gamanakammam katan ti sakatáni sattahi ratanehi púravimsu, puna attano ábhatapannákáren' eva kira mahájanam patijagganto gamissati, kim pana bhante etassa tumhákam santikam ágacchantass' eva ayam sakkáro uppajji udáhu amnattha gacchantassâpi uppajjethá ti; Ánanda mama santikam ágacchantassâpi amñattha gacchantassâpi tassa uppajjeth' eva, ayam hi upásako saddho pasanno sampannasílo, evarúpo yam yam padesam bhajati tattha tatth' ev' assa lábhasakkáro nibbattatíti vatvá Satthá imam Pakinnakavagge* gátham áha:

Saddho sílena sampanno yasobhogasamappito

yam yam padesam bhajati tattha tatth' eva pújito ti. Attho pan' assá tatth' eva ávibhavissati. Evam vutte Ánandatthero Cittassa pubbakammam pucchi, ath' assa Satthá kathento áha: Ánanda ayam Padumuttarassa bhagavato pádamúle katábhiníháro kappasatasahassam devamanussesu sam-

* v. 303.

saritvá Kassapabuddhakále (c. kappapa-) migaluddakakule nibbatto vuddhim anváya ekadivasam deve vassante migamaranattháva sattim ádáva aramnam gantvá mige olokento ekasmim akatapabbháre sasísam párupitvá ekam bhikkhum nisinnam disvá eko avyo samanadhammam karonto nisinno viya bhavissati bhattam assa áharissámíti vegena geham gantvá ekasmim uddhane hiyyo (c. hí-) ábhatamamsam ekasmin bhattam pacápetvá pindacárikabhikkhú disvá tesam pi pattam ádáya pamñattásane nisídápetvá bhikkham sampádetvá ayyo pavisathá ti amñam ánápetvá tam bhattam putake pakkhipitvá ádáya gacchanto antarámagge nánápuppháni ocinitvá pattapute katvá therassa nisinnatthánam gantvá mayham bhante sangaham karothá ti vatvá pattam gahetvá púretvá therassa hatthe thapetvá tehi pupphehi pújam karitvá: yathá me ayam rasapindapáto pupphapújáya saddhim cittam tosesi evam nibbattanibbattattháne pannákárasahassáni ádáya ágantvá mayham cittam tosentu pañcavannakusumavassañ ca vassatú (c. -u) ti patthanam thapesi, so, vávajívam kusalam karitvá devaloke nibbattanibbattattháne jannumattena odhiná dibbapuppham vassi, idáni pi 'ssa játadivase c' eva idha ca ágatassa pupphavassavassanañ ca pannákárábhiháro ca sattahi ratanehi sakatapúranañ ca tass' eva kammassa nissando ti. Sudhammattherassa vatthum.

A s a t a m præs. part. act. verbi as cum negatione, forma antiquior, comment. asantam. Is s a r i y a m sanscr. aiçvaryam; exspectari poterat essariyam, interdum vero e et o, sequentibus duabus consonantibus, in i et u transeunt, ut: pasibbaka, pativissaka, aggihutta, ussáva, ussukka, sanscr. prasevaka, prativeçaka, agnihotra, avaçyáya, autsukya; etiam in fine vocis o (pro as) u fit in exemplis sajju, aparajju, jánemu. Kata sic omnes codd. Non solum anusváram in flexione metri causa abjicere licet, ut v. 132 phuseyyu, pativadeyyu, v. 182 maccána, v. 183 buddhána (cfr. Burnouf: Bhág. Purána T. I. p. CXXII not.),

Digitized by Google

verum etiam vocalem antecedentem, ut v. 196 im' ettam, v. 242 mal'itthiyá, v. 273 maggán' atthañgiko, v. 888 pabbájay' attano. A s s u a pers. plur. potent. verbi as, forma origini proprior quam sanscr. syuh; a pers. sing. assa et siyá. Kismici cum i in stirpe non commemoratur apud Clough: Pali gr. p. 60.

v. 75. Locus : Jetavanam. Persona : Vanavásitissatthero.

Tattha amná hi lábhúpanisá amná nibbánagáminíti lábhúpanisá nám' esá amñá nibbánagáminí patipadá; lábhuppádakena hi bhikkhuná thokam akusalam kammam kátum vaddhati, káyavamkádíni kátabbáni honti, yasmim hi kále káyavamkádíni [karanakále yeva lábho uppajjati su kiñci] karoti tadá lábho uppajjati, [páyásapániyam pi vamkam akatvá ujukam eva hattham osáretvá ukkhipantassa hattho makkhitamatto va hoti, vamkam katvá táretvá ukkhipantassa puna páyásapindam uddharanto va nikkhamati, evam káyavamkádi ayam hi karanakále (c. -na-) veva lábho uppajjati adhammi] pávásapátivamhi vamkam (c. -á) akatvá ujukam eva hattham osáretvá ukkhipantassa hattho makkhitamatto va hoti, vamkam katvá otáretvá ukkhipantassa puna pávásapindam uddharanto va nikkhamati, evam káyavamkádíni karanakále yeva lábho uppajjati, ayam adhammiká (c. -kathá) lábhúpanisá náma; upasampadácívaradháranam báhusaccam pariváro aramnaváso ti evarúpehi pana káranehi uppannalábho dhammiko (c. addit : lábho dhammiko) náma hoti, nibbánagáminípatipadam (c. -nip-) púrentena pana bhikkhuná káyavamkádíni pahátabbáni, anandhen' eva andhena viya amúgen' eva (c. amuhena, adde: múgena) viya abadhiren' eva badhireneva bhavitum vaddhati, asatthena (sath-?) amáyáviná (adde: viva) bhavitum vaddhati; e v a m e t a n ti evam lábhuppádanapatipadañ ca nibbánagáminípatipadañ ca evam ñatvá sabbesam (c. sabbe) samkhatadhammánam bujjhanavasena buddhassa savanena játatthena ovádánusásanam vá savanatthena sávako bhikkhu

Digitized by Google

adhammikam catupaccayasakkáram nâbhinandeyya, tam eva dhammikam na patikkoseyya; káyavivekádikam vivekam anubrúhaye ti tattha káyaviveko ti káyassa ekíbhávo cittaviveko ti attha samápattiyo upadhiviveko ti nibbánam, tesu káyaviveko ganasañganikam vinodeti, cittaviveko kilesasañganikam vinodeti, upadhiviveko samkhárasañganikam vinodeti, káyaviveko va cittavivekassa paccayo hoti, cittaviveko upadhivivevakassa paccayo hoti, vuttam pi c'etam: káyaviveko ca vatakatthakáyánam (c. -tam) nekkhammábhiratánam, cittaviveko ca parisuddhacittánam paramavodanappattánam (-vodapana-?), upadhiviveko ca nirupadhínam (c. nirúp-) puggalánam visamkháragatánan ti, iti imam tividham vitekam (c. -ka) brúheyya vaddheyya upasampajja vihareyyá ti attho...

Ex eo, qui in versu inest, parallelismo (lábha-sakkára; nibbána-viveka) elucet, vocem lábha simili sensu intelligendam esse, quo sakkára; significat igitur, ni fallor, primum: munus, quod quis accipit, honorificum, deinde: honorem ipsum. Imprimis in composito lábhasakkára voci hæc notio subjecta esse videtur, neque vulgaris, ut vertunt Burnouf (Introd. p. 505 not.) et Turnour (Mahávanso p. 38), commodum, lucrum. Upanisá sanscr. upanisad haud scio an recte interpretatus sim. Vivekam cfr. vv. 87. 271. Játakatthavannaná fol. cai: aham amma pabbajitvá kasinaparikammam katvá attha samápattiyo pañca abhimňá uppádetvá ganato káyam kilesehi ca cittam vivecetvá imam vivekam brúhento vaddhento brahmalokaparáyano bhavissámi, alam me agárená ti. Anubrúhave (cfr. v. 285) a rad. brúh sanscr. vrmh, vide Westerg. Radices.

v. 76. Locus : Jetavanam. Persona : Rádhatthero.

Tattha nidhínan ti nidabitvá thapitánam biraññasuvanuádipúránam nidhikumbhínam ; pavattáran ti kiccájívike

duggatamanusse anukampam katvá ehi sukhena te jívitúpáyam dassessámíti nidhitthánam netvá hattham pasáretvá imam gahetvá sukhí te jívá ti ácikkhatáram viya; vajjadassinan ti me vajjadassino iminá nam asáruppena khalitena vá samghamajjhe nigganhissámíti randhagavesiko (c. ru-) ca, amnávata (amnátam?) návanattháya (nánattháya?) nátam anugganhattháya síládinam assa buddhikámatáya (c. -yam) tam tam vajjam olokanena ullampanasabhávasanthito ca (-?), ayam idha adhippeto; yathá hi duggatamanusso imam ganháhîti tajjetvâpi pothetvâpi nidhim dassento kopam na karoti pamudito va hoti evam evam evarúpe puggale asáruppam vá khalitam (c. bhavi-) vá disvá ocikkhante kopo (c. -e) na kátabbo, tutthen' eva bhavitabbam, bhante mahantam vá kammam katam mayham, ácariyupajjháyattháne thatvá ovadanto (c. -te) hi puna pi mam vadevyáthá (c. -athá) ti paváretabbam eva; niggayhavádinan ti ekaccehi saddhivihárikádínam asáruppam vá khalitam vá disvá: ayam me mukhodakadánádíhi sakkaccam upatthahati, sace nam vakkhámi na mam upatthahissati, evam eva pariháni bhavissatîti vattum avisahanto niggayhavádí (c. -i) náma (adde: na) hoti, so imasmim sásane kacavaram ákirati, yo pana tathárúpam vajjam disvá va vajjánurúpam tajjento pana mettodaccakammam karonto vihárá níharanto sikkhápeti (c. -nti) ayam niggayhavádí náma, sevyathapi sammásambuddho vuttam h'etam: niggayha niggayha (c. - a) aham Ánanda vakkhami pavayha sa sáro so thassatîti (-?); medhávin ti dhammojapamñáya samannágatam (c. -ta); tádisan ti evarúpam panditam bhajeyya payirupáseyya; tádisam hi ácariyam bhajamánassa antevásikassa seyyo hoti na pápiyo vaddhi (c. vassi) meva hoti no parihánîti ...

Pavattáram sanscr. pravaktáram Manu 4, 162. Pañcat. ed. Kosegarten p. 157, 17. Vajjam sanscr. varjyam, quod fugiendum est, vitium. Abhidhán. ed. Clough p. 99, 1. 145, 8 i. q. doso. Cfr. Dhpd. vv. 252. als. Niggayhavádim cfr. v. 24 nisammakárin.

v. 77. Locus: Jetavanam. Personæ: assajipunabbasuká bhikkhú.

Tattha ovadeyyá ti uppanne vatthusmim vadanto ovadati náma, anuppanne ayaso pi nesiyá ti ádivasena anágatam dassento anusásati náma, sammukhá vadanto pi ovadati náma parammukhá dútam vá sásanam vá pesento anusásati náma, sakim vadanto pi ovadati náma punappuna vadanto anusásati náma...; asabbhá ti akusaladhammá niváreyya, kusaladhamme patițthápeyyá ti attho...

Ovadeyy'anus-, cfr. v. 41 vat'ayam, v. 826 ajj'aham, v. 227 uddharath' att-, v. 879 coday' att-, v. 380 saññámay' att-, v. 275 dukkhass' antam, vv. 256. 260. 898 yen' attham etc., vv. 158. 884 ath' aññam etc., vv. 62. 161. 191 n' atthi etc. A sabbhá sanscr. asabhyá.

v. 78. Locus: Jetavanam. Persona: Channatthero.

Tass'attho káyaduccaritádiakusalakammábhiratá pápamittá náma, sandhicchedanádike vá ekavísatianesanádibhede (c. -nápibhede) vá attháne niyojaniká purisádhamá náma, ubho pi vá ete pápamittá c'eva purisádhamá ca, te na bhajeyya na payirupáseyya; viparítá (c. -ri-) pana kalyánamittá c'eva sappurisá (c. -sañ) ca, te bhajetha payirupásethá ti...

Mitte kalyáne cfr. v. 875 (116). De vi voci kalyánamitta posteriore tempore attributa vide Burnouf: Introd. p. 284.

v. 79. Locus: Jetavanam. Persona: Mahákappinatthero.

Tattha dhammapítîti dhammapáyako dhammani pivanto ti attho, dhammo nám' esa na sakká bhájanena yáguádíni viya pátum, navavidham pana lokuttaradhammam náma káyena phusanto árammanato sacchikaronto parimñáhi samádhíhi (c. -díhi) dukkhádíni ariyasaccáni pativijjhanto dhammam pivati (c. -anti) náma; sukham setîti desanámattam eva tam, catúhi iriyápathehi tam sukham viharatîti attho; vippasannená ti anávilena nirupakkilesena (c. nirúp-); ariyappavedite (c. -to) Buddhádíhi ariyehi pavedite satipaṭthánádibhede bodhapakkhiyadhamme...

Ariyappavedite dhamme cfr. v. 164.

 v. SO. Locus: Jetavanam. Persona: panditasámanero. Tattha pathaviyam thalatthánam khanitvá (c. -ni-) ávátatthánam púretvá mátikam vá katvá rakkhajjhá (?) doniyam thapetvá attaná icchiticchitatthánam udakam nentîti nettiká;... etam ettakam árammanam katvá panditá sotápattimaggáni (c. -nîti) uppádentá attánam damenti, arahatte pana patte ete dantá náma hontîti ...

Hic versus et v. 145, uno solo verbo inter se diversi, habendi sunt unus idemque modo cum varia lectione.

v. S1. Locus: Jetavanam. Persona: Lakuntakabhaddiyatthero.

... Evam atthasu pi lokadhammesu ajjhottharantesu pauditá na samiñjanti patighavasena vá anunayavasena vá na calanti na kampantîti (c. kapp-)...

Nindápasamsásu cfr. Mahábh. 12,7995. 8442 etc. Jñj sanscr. img.

v. 82. Locus: Jetavanam. Persona: Kánamátá.

... Mama desanádhammam sutvá sotápattimaggádivasena nirupakkilesacittam (c. nirúp-) ápajjantá vippasídanti paņditá, arahattappattá pana ekantavipassaná va hontiti ...

v. S3. Sabbattha ve sappurisá vajantíti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto pañcasate bhikkhú (c. -u) árabbha kathesi. Desaná Verañjáyam samutthitá. Pathamabodhiyam (c. -ambo-) hi Bhagavá Verañjam gantvá Verañjabráhmanena (c. -janabr-) nimantito pañcahi bhikkhusatehi saddhim vassam upagañchi, Verañjo bráhmano máravaddhanena avacco ekadivasam pi Sattháram árabbha satim na uppádesi, Veranjâpi dubbhikkhá ahosi, bhikkhú (c. -u) santarabáhiram Veranjam pindáya caritvá pindapátam alabhantá kilamimsu, tesam assavánijaká pattam thúlakam bhikkhá pamñápesum (-?), te kilamante disvá Mahámoggallánatthero pathavojam bhojetukámo Uttarakurú (c. -uñ) ca pindáva pavesetukámo ahosi, Satthá tam patikkhipi, bhikkhúnam ekadivasam pi pindapátam árabbha parittáso nâhosi, icchácáram vajjetvá va viharimsu. Satthá tattha temásam vasitvá Veranjam bráhmanam avaloketvá tena katasakkárasammáno tam saranesu patithápetvá tato nikkhanto anupubbena cárikam caramáno ekasmim samaye Sávatthim patvá Jetavane vihási, Sávatthivásino Satthu ágantukabhattáni karimsu, tadá pana paňcasatamattá vighásádá bhikkhú nissáya antoviháre veva vasanti, te bhikkhúnam bhattávasesáni panítabhojanáni (c. pani-) bhuñjitvá niddávitvá uttháya nadítíram gantvá nadantá vaggantá mallayuddham yujjhantá kílanti, antoviháre pi bahiviháre pi anácáram eva carantá vicaranti; dhammasabháyam katham samutthápesum: passathávuso ime vighásádá dubbhikkhakále Veranjáya kanci káram na dassesum, idáni pana evarúpáni panítabhojanáni bhunjitvá niddávitvá anekappakáram dassentá (c. -to) vicaranti, bhikkhú pana Verañjáya pi upasantarúpá (c. -tár-) viharitvá idáni pi upasantupasantá viya viharantíti. Satthá dhammasabháyam gantvá bhikkhave kim kathethá ti pucchitvá idam námá ti vutte: pubbe p'ete gadrabhayonivam nibbattá pañcasatá gadrabhá hutvá pañcasatánam ájániyyasindhavánam allarasamuddikápánakam pítávasesam uccitthasakatam (c.- kasatam) udakena madditvá va kanci (?) pilotikáhi parissávitattá válodakan ti samkhátam (c. samkhamgatam) apparasam nihínam pítvá madhumattá viya nadantá vicarimsú ti vatvá:

Válodakam apparasam nihínam pítvá mado jáyati^a gadrabhánam, imañ ca pítvána rasam panítam mado^b na^c sañjáyati sindhavánam. Appam pivitvána^d nihínajacco^c so majjatí tena janinda puttho^f dhorayhasílí^g ca kulamhi játo na^h majjatí aggarasam pivitváⁱ ti.

Imam Válodakajátakam vitthárena kathetvá: evam bhikkhave sappurisá lobhadhammam vivajjetvá sukhitakále pi dukkhitakále pi nibbikárá va hontíti anusandhim ghatetvá dhammam desento imam gátham áha: Sabbattha etc. Sabbatthá ti pañcakhan-. dhádibhedesu sabbadhammesu: sappurisáti supurisá; vajantîti arahattañánena apakaddhantá chandarágam vijahanti; kámakámá ti káme kámayantá kámahetu kámakáraná; na (c. ná) lapavanti santo ti Buddhádavo kámahetu n'eva attaná lapavanti na param lapápenti, ye bhikkháya pavitthá icchácáre thitá: kim upásaká sukhan te puttadárassa, rájacorádínam vasena dipadacatuppadesu n' atthi koci upaddavo ti ádíni vadantá táva te lapanti náma, tathá pana vatvá: áma bhante sabbesan no (c. to) sukham, n'atthi koci upaddavo, idáni no geham pahútannapánam (c. pahu-), idh' eva vasathá ti attánam nimantápentá lapápentá náma, santo pana idam ubhayam pi na karonti; sukhena putthá atha vá dukkhená tidesanámattam etam, atthahi pana lokadhammehi putthá tutthibhávamamkubhávavasena vá vannahananaavannavasena (vannanávannanávasena?) vá uccá-

∝cod. háyati. ^b& cod. donáma. ^d cod. piyi-. «cod.-jabbo. f cod. phu- βcod. yerayhasíle. ^h cod. ná. icod. piyi-.

Digitized by Google

18*

vacam ákáram panditá na dassayantíti ... Vighásádánam desavutta (?) bhikkhúnam vatthum.

Phuțțhá part. perf. pass. a rad. phus sanscr. sprç; hanc lectionem ex cod. A recepi, B et C puțțhá (sanscr. pușțá vel prșțá) præbent, quæ lectio convenientem ullam interpretationem admittere non videtur, nisi forte sit puțțha i. q. phuțțha cfr. pi<u>h</u>, puțh (s. spr<u>h</u>, sphuț). Na uccávacam legendum est n'ucc-.

v. 84. Locus: Jetavanam. Persona: Dhammikatthero.

Tattha na attahetú ti panditá náma attahetu vá parahetu vá pápam na karonti; na puttam icche ti puttam vá dhanam vá rattham vá pápakammena na iccheyya, etáni pi icchanto pápakammam na karoti yevá ti attho; samiddhim attano ti vá attano samiddhi tam pi adhammena na iccheyya, samiddhikáranâpi pápam na karotîti attho; sa sílavá ti so (yo?) ca evarúpo puggalo so eva sílavá ca pamňavá ca dhammiko ca siyá na (c. nam) amñe ti attho...

Paññavá sic B et C, A paññává, cfr. Clough: Pali gr. p. 24. Turnour: Mahávanso p. 30, 3. Dhpd. v. 872. Dubito, sitne nomen neutr. gen. pañña; metri vero causa, ut opinor, correpta est longa vocalis, cfr. not. ad v. 108. De metro append. vide.

v. S5-S6. Appaká te manussesú ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto dhammasavanam árabbha kathesi; Sávatthiyam kira ekavíthivásino (c. ekamv-) manussá samaggá hutvá ganabandhanena dánam datvá sabbarattikam dhammasavanam káresum (c. -u), sabbarattim pana dhammam sotum nåsakkhimsu, ekacce kámaratinissitá hutvá puna geham eva gatá ekacce dosanissitá hutvá, ekacce pana thínamiddhasamañgino (?) hutvá tatth' eva nisíditvá paláyantá sotum nåsakkhimsu; puna divase bhikkhú tam pavattim dhammasabháyam samutthápesum, Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte: bhikkhave ime sattá náma yebhuyyena bhavasannissitá bhavesu eva laggá viharanti, páragámino náma appaká ti anusandhim ghatetvá dhammam desento imá gáthá abhási: Appaká etc. ...Sammadak kháte ti sammá akkháte sukathite; dhamme ti desanádhamme; dhammánuvattino ti tam dhammam sutvá tadanucchavikam patipadam púretvá maggaphalasacchikaranena dhammánuvattino; páram essantîti te evarúpá janá nibbánapáram (c.-ra) gamissanti; maccudheyyan ti kilesamárasamkhátassa maccussa nivásanatthánabhútam tebhúmakavaddham; suduttaran ti ye (c. yo) janá dhammánuvattino te etam suduttaram duratikkamam (c.-manvá) máradheyyam taritvá (c. kar-) atikkamitvá nibbánapáram gamissantîti attho;... Dhammasavanavatthum.

Pára- cfr. vv. 355. 385. 414. Itará pajá dijambus præterea in vv. 254. 302. 414 (a1) exstat. Sammadakkháte cfr. vv. 275. 276. Maccudheyyam cfr. v. a4. Duttaram postulat formam sanscr. durtaram pro dustaram. Cfr. Rámáyanam edid. Gorresio III, 59, 20: nadím vaitaraním mrtyoh.

v. **S7-S9.** Kanham dhammam vippaháyá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto pañcasate ágantukabhikkhú (c. -u) árabbha kathesi ; Kosalaratithe kira pañcasatá bhikkhú (c. -u) vassam vasitvá vutthavassé (c. vutta-) Sattháram vandissámá ti Jetavanam gantvá Sattháram vanditvá ekamantam nisídimsu, Satthá tesam cariyapatipakkham nisámetvá dhammam desento imá (c. imam) gáthá abhási: Kanham etc. Tattha kanham dhamman ti káyaduccaritádibhedam akusaladhammam jahitvá sukkam bhávethá ti pandito bhikkhu abhinikkhamato patitháya yáva arahattamaggá káyasucaritádibhedam (c. káyaduccar-) sukkam dhammam bháveyya; katham : oká anokam ágamma okam vuecati álavo. anokam vuccati análayo, álayato nikkhamitvá análayasamkhátam nibbánam paticca árabbha tam patthavamáno bhávevvá ti attho; tatrâbhiratim iccheyyá ti yasmim análayasamkháte viveke nibbáne imehi sattehi durabhiramam tatra abhiratim (c. -ti) iccheyya; káme ti vatthukámakilesakáme hitvá akiñcano hutvá viveke abhiratim icchevyá ti attho; cittakkilesehîți pañcahi nívaranehi attánam vodapevya pariyodapeyyá ti attho; sambodhiañgesú ti bojjhañgesu sammá cittam subhávitan ti hetuná navena, cittam sutthubhávitam (c. susubh-) vaddhitam; ádánapatinis sagge (c. -ggim) ti (c. hi) ádánam vuccati ganham, tassa tattha patinissaggasamkháte agahane catúhi (c. -uhi) upádánehi kiñci anupádiyitvá ye ratá ti attho; jutímanto (c. jú-) ti ánubhávavanto arahattamaggañánadutiyá khandhádibhede (c. -dena) dhamme jotetvá thitá ti attho; te loke ti imasmim khandhádiloke (c. -dí-) parinibbutá náma, arahattapattito pattháya kilesavaddhassa khepitattá savupádisesena carimacittanirodhena khandhavaddhassa (c. ka-) khepitattá anupádisesena cá ti dvíhi pi nibbánehi parinibbutá, anupádáno viva dípo apannattikabhávam gatá ti attho;... Ágantukapañcasatabhikkhúnam vatthum.

Viveke cum commentatore figurate de Nibbáno intelligere ineptum putavi quum ob verba oká anokam (cfr. vv. 40. 91. 404. 415, Burnouf: Introd. p. 280) tum ob verba pariyodapeyya attánam cittaklesehi, quæ præ se ferunt, eum (sapientem) Nibbánum nondum attigisse; cfr. v. 75. Pariyodapeyya, ni fallor, potent. caus. a rad. de v. dá (sanscr. dai) præff. pari et ava, cfr. v. 183. Kleso (pro vulgari kileso) et kilittha, angor, miseria, et angore vexatus, miser, in paliea lingua præsertim notionem vitii et vitiosi habere videntur; cfr. vv. 15. 244. 319. 158. 165. Ratio hujus e doctrina metempsychosis patet. A kiñ cano cfr. vv. 221. 896. 421. Sam bodhi añ gesu scilicet: sati-dhammavicaya-viriya-píti-pasaddhi-samádhiupekha - sambojjhañgáni, vide Satipat!hánasuttam; cfr. Clough: Singhalese Dict. s. v. bodhyañga; Burnouf Introd. p. 295. Abhidhánapp. p. 109, 28. Ádána - an upádáya cfr. vv. 852. 896. 406. 421. 20. 414. Khínásava cfr. v. 420; vv. 94. 126. 886: anásava; v. 110: nirásaya (com. nittanha); vv. 98. 226. 258. 279. 299. 293: ásava (Abhidhánapp. edid. Clough p. 126, 91) sanscr. áçraya, ut ávudha, ávuso, kasáva, tv-eva, távatimsa sanscr. áyudha etc.; ásaya (Abhidhánapp. p. 104, 10. 122, 59) sanscr. et áçaya et áçraya (?). Parinibbuta part. perf. pass. a rad. var (sanscr. vr) præff. pari et nis; cfr. vv. 196. 406. 414: nibbuta.

v. 90. Gataddhino ti imam dhammadesanam (c. -á) Satthá Jívakambavane viháranto Jívakena putthapañham árabbha kathesi. Jívakavatthum Khandhake vittháritam eva. Ekasmim pana samaye Devadatto Ajátasattuná saddhim ekato hutvá Gijjhakútam abhiruhitvá padutthacitto Sattháram vadhissámíti silam pativijihi, tance (?) pabbatakútáni paricchimsu, tato bhijitvá gatá papatiká Bhagavato pádam abhihanitvá lohitam uppádesi, bhusá vedaná pavattimsu, bhikkhú Sattháram maddakucchim nayimsu, Satthá tato pi Jívakambavanam gantukámo tattha mam (c. tam attham) nethá ti áha, bhikkhú Bhagavantam Jívako tam pavattim ádáya Jívakambavanam agamamsu. sutvá Satthu santikam gantvá vanapatikammattháya tikhinabhesajjam datvá vanam bandhitvá Sattháram etad avoca: bhante mayá antonagare ekassa manussassa bhesajjakaranam (c. -jjamkar-), tassa santikam gantvá ágamissámíti (c. ag-), idam bhesajjam yáva mamâgamaná (c. mayág-) bandhaniyámen' eva titthatú ti, so gantvá tassa purisassa kattabbakiccam katvá dvárapidahanaveláya (c. -rampid-) ágacchanto dváram na sampápuni, ath' assa etad ahosi: aho mayá bháriyam kammam katam,

sv-áham amnatarassa purisassa viya Tathágatassa páde tikhinabhesajjam datvá vanam bandhim, ayam tassa mocanavelá, tasmim amuccamáne sabbarattim Bhagavato sarírapariláho uppajjissatîti. Tasmim khane Sattha Anandattheram amantesi: Ananda Jívako sáyam ágacchanto dváram na sampápuni, ayam vanassa mocanavelá ti pana cintesi, mocehi nan ti, thero pi mocesi, vano rukkhato chaddhí viva gato (c. ag-), Jívako antoarune veva Satthu santikam vegena ágantvá: kin nu bhante saríre vo pariláho uppanno ti pucchi, Satthá Tathágatassa kho Jívaka bodhimande veva sabbapariláho (c. sabbampa-) vúpasanto ti anusandhim ghatetvá dhammam desento imam gátham áha: Gataddhino etc. Tattha gataddhino ti gatamaggassa, kantáraddhá vaddhaddhá ti (c. vabaddhátíhi) dve addhá náma, tesu kantárapatipanno váva icchitatthánam pápunáti táva addhiko eva tasmim pana patte gataddhá náma hoti, vaddhasannissitâpi sattá váva vaddhe vasanti táva addhiká (c. -itá) eva, kasmá: vaddhassa akhepitattá sotápannádayo pi addhiká eva, vaddham pana khepetvá thito (c. thí-) khínásavo gataddhí (c. -i) náma hoti; tassa gataddhino visokassá ti vaddhamúlakassa sokassa vigatattá visokassa; sabbadhîti sabbesu khandhádidhammesu vippamuttassa; catunnam pi ganthánam palıínattá sabbaganthappahínassa; pariláho na vijjatíti duvidho pariláho káyiko cetasiko ca, tesu khínásavassa sítunhádivasena uppajjanako káyikapariláho anibbuto, tam sandháya Jívako pucchi, Satthá pana dhammarájatáya desanávidhikusalakáyikacetasikapariláhavasena desanam vinivattento: ávuso Jívaka paraman (?), tena hi evarúpassa khínásavassa pariláho na vijjatîti áha... Jívakavatthum.

Gataddhino cfr. Mahábh. 3, 14085. 12, 19504. 11876 etc. Ganthappahína cfr. v. 211; i. q. nirgrantha, vide Wilson: Sanscrit Dict. s. v. Pariláho ex paridáho sanscr. paridáhah; cfr. Clough: Pali gr. p. 15. 281

v. 91. Locus: Veluvanam. Persona: Mahákassapatthero.

Tattha uyyuñjanti satímanto ti sativepullappasattá (c. -ppavesattá) khínásavá attaná attaná patividdhagunesu jhánavipassanádisu ávajjanasamávajjanavutthánádhitthánapaccavekkhanáhi yuñjanti ghatanti (c. ppatanti); na nikete ramanti, tesam álaye rati náma n'atthi; hamsá vá ti desanásísam etam, ayam pan'ettha (c. etvá) attho: yathá gocarasampannapallale sakuná attano gocaram gahetvá gamanakále mama udakam mama padumam mama uppalam mama tinan ti tasmim tháne kismici álayam akatvá anapekkhá tam padesam paháya uppatitvá ákáse kílamáná gacchanti evam evam khínásavá yattha katthaci viharantápi kuládisu alaggá ca viharitvá gamanasamaye pi tam thánam paháya gacchantá mama viháro mama parivenam mama upatitháká ti análayá (c. anal-) anapekkhá va gacchanti; okam okan ti álayam, sabbálaye pariccajantiti attho...

v. 92. Locus: Jetavanam. Persona: Belațthisisatthero. Tattha sannicayo ti dve sannicayá: kammasannicayo paccayasannicayo ca, tesu kusalákusalakammam kammasannieayo náma cattáro paccayá paccayasannicayo ca náma, tattha viháre vasantassa bhikkhuno (c. -u) ekam gulapindam catubhágamattam sappitañ ca tandulanálim thapentassa paccayasannicayo n' atthi, tato uttarim hoti sayam (-?), ayam duvidho pi sannicayo n' atthi; parimñátabhojaná ti tíhi parimñáhi parimñátabhojaná: yáguádínam yágubhavádijánanam (c. -dichannam) ñánaparimñá (c. ñáta-), áháre patikkúlasamñávasena pana bhojanassa parijánanam tíranapatimñá, kabalimkáráháre chandarágaapakaddhanañánam (c. -mñá-) pahánaparimñá (c. paháta-), imáhi tíhi parimñáhi ye parimñátabhojaná; su mñato an imitto cá ti ettha appanihitavimokho pi gahito yeva, tíni pi cetanánibbánass'

,

eva námáni, nibbánam hi rágadosamohánam abhávena sumnatam (c. -to) tehi ca vimuttan ti sumnatavimokho (c. sumnata-), tattha rágádinimittábhávena (c. -dí-) animittam tehi ca vimuttan ti animitto vimokho, rágádipanidhínam pana abhávena appanihitam tehi ca vimuttan ti appanihito vimokho ti vuccati, phalasamápattivasena tam árammanam katvá viharantánam, ayam tividho pi hi vimokho yesam gocaro; gati tesam durannayá ti yathá náma ákásena gatánam sakunánam padanikkhepassa adassanena gati durannayá (c. -yam) na sakká jánitum evam evam (c. esam) yesam ayam duvidho sannicayo (c. hic et supra constanter: santicayo) n'atthi imáhi ca tíhi parimñáhi parimňátabhojaná vesaň ca avam vuttappakáro vimokho gocaro tesam tayo bhavá catasso yoniyo (c. -yam) pañca gatiyo satta vimnánathitiyo nava sattávásá ti imesu kotthásesu iminá náma gatá (-?) ti gamanassa apamñáyanato gati durannayá na sakká pamňápetun ti...

Suññato, ni fallor, adjectivum est e nomine substantivo abstracto suññatá sanscr. çúnyatá (cfr. Hodgson: Illustrations p. 38) formatum. Ákáse cfr. Mahábh. 12, 6768. 8757. 12156. 5958. Dhpd. v. 420.

v. 93. Locus: Veluvanam. Persona: Anuruddhatthero.

... Áhárasmiñ ca tanháditthinissayehi anissito; ... evam evam evarúpassa bhikkhuno nirayapadena gato tiracchayonipadena vá ti ádiná nayena padam pamňápetum náma na sakká ti...

Anissito sanser. anicrito.

v. 94. Locus: Pubbárámo. Persona: Mahákaccáyanatthero.

... Tathárúpassa devâpi pihayanti manussâpi dassanañ ca ágamanañ ca patthenti yevá ti... Yass' indriyáni cfr. v. 171 passath' imam (v. 826 yenicchakam); Mahábh. 11, 175. Pahína mánassa cfr. v. 221. Pihayanti cfr. v. 181. Exspectandum erat phih sanscr. sprh, at constanter tamen scribitur pih.

v. 95. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtatthero. Tass' attho: bhikkhave yathá náma pathaviyam sucíni gandhamáládíni pi nikkhipanti tathá nagaradváre nikhátam indakhílam dárakádayo omuttenti pi úhadayanti pi, apare na tam gandhamáládíhi sakkaronti, tattha (yathá?) pathaviyá indakhílassa ca n' eva anurodho uppajjati na virodho evam evam sv-áyam khínásavo bhikkhu atthahi lokadhammehi akappiyabhávena tádi vatánam sundaratáya subbato so ime hi mam catúhi (c. -uhi) paccayehi sakkaronti ime pana na sakkarontîti sakkárañ ca karontesu n' eva anurujjhati no virujjhati, atha kho pathavisamo ca indakhílúpamo evañ ca hoti, yathá apagatakaddamo rahado pi pasannúdako hoti evam apagatakilesarágakaddamádíhi akaddamo vippasanno (pas-?) va hoti, tádino ti tassa pana evarúpassa sugatiduggatísu samsárá náma (adde: na) hontîti...

Indakhílo vide Abhidhánapp. p. 24, 7. 27, 28. 130, 28. Subbato cfr. vv. 145. 208. 400. 271. 812.

v. 96. Locus: Jetavanam. Persona: Kosambivásitissatthero.

Tattha santan ti tattha (yathá?) khínásavasamanassa abhijjhádínam abhávena manam santam eva hoti upasantam nibbutam tathá musávádádínam abhávena vácá ca pánátipátádínam abhávena káyakammañ ca santam eva hoti...

v. 97. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtatthero. Tattha attaná patividdhagunam paresam katháya na

Digitized by Google

saddahatîti a ssaddho; akatamñú nibbánam jánátîti akatamñú, sacchikato (c. -tá) nibbáno ti attho; vaddhasandhisamsárasandhim chetvá thito ti sandhichedo; kusalákusalakammabíjassa khínattá nibbattaná va hatávakáso ti hato (adde: avakáso?) assá ti hatávakáso; catúhi maggehi kattabbakiccassa katattá sabbá ásá iminá vantá ti vantáso; so (yo?) evarúpo naro sa ve patividdhalokuttaradhammatáya purisesu uttamabhávam patto ti purisuttamo...

Poriso i. q. puriso sanscr. purusah: interdum pál. o respondet sanscr. u, ut ottho, gopphaka, pokkharam, no, sanscr. ustrah, gulpha, puskaram, nu, vice versa pál. u interdum sanscr. o respondet, cfr. not. ad v. 73.

v. 95. Locus: Jetavanam. Persona: Khadiravaniyarevatatthero.

Tattha kiñcâpi arahanto gámante káyavivekam na labhanti cittavivekam pana labhant' eva, tesam hi dibbapatibhágáni pi árammanáni cittam cáletum na sakkonti, tasmá gámánam (c. gámá) vá hotu aramñádínam vá amñataram, yattha arahanto viharanti tam bhúmim rámaneyyakan ti, so bhúmippadeso ramaníyo evarúpo ti attho...

Ninne sanscr. uimne. Tam bhúmim commentator nominativum habere videtur.

v. 99. Locus: Jetavanam. Persona: amñatará itthi.

Ramaníyáni araññáni legendum est ramaníyán' ar-, cfr. not. ad v. 5. Yattha na ramati Pæonem primum no legendo removere licet; cfr. vv. 18. 140. 285

v. 100. Locus: Veluvanam. Persona: Tambadáthiko.

Tattha sah as sam apîti paricchedavacanam, jekam sahassam dve sahassánîti, evam sahassena ee pi paricchinnavácá hoti táva an atthapadasamhitá ákásavannanapabbatavannanavannanádíni (c. ákásavannapabbatavannavanavannanádíni) pakásakehi aniccáni (c. -na) dípakehi anatthakehi padehi samhitá, yáva bahuká honti (hoti?) táva pápiká evá ti attho; e kam atthapadan ti yam pana: (...?) ayam káyagatá sati, tisso vijjá anuppattá, katam Buddhassa sásanan ti evarúpam pi ekam atthapadam sutvá rágádivúpasamena vúpasammati tam atthasádhakam nibbánapatisamyuttam (c. -nampati-) khandhadhátuáyatanaindriyabalabojjhanīgasatipathánaparidípakam ekam pi padam seyyo evá ti attho...

Constructioni hujus versus et seq. ellipsim inesse nemo non videt. Eruditorum est judicare, num recte interpretatus sim.

v. 101. Locus: Jetavanam. Persona: Dárucíritthero. Tattha ekam gáthápadan ti appamádo amatapadan ti pe yathámatá ti (cfr. supra v. 21) evarúpá eká gáthá seyyo ti attho, sesam purimanayen' eva veditabbam...

v. 102-3. Locus: Jetavanam. Persona: Kundalakesittherí.

Tattha gáthá satan ti yo ca puggalo sataparicchedá (c. -do) bahú (c. -u) pi gáthá bháseyyá ti attho; an att hap adasamhitá ti ákásavannanádivasena anatthakehi padehi samhitá; dhammap adan ti atthasádhakam khandhádipatisamyuttan, cattár' imáni paribbájikádhammapadáni, katamáni cattári: anabhijjháparibbájikádhammapadam, avyápádaparibbájikádhammapadam, sammásatiparibbájikádhammapadam, sammásamádhiparibbájikádhammapadan ti evam vutte catúsu (c. -usu) dhammapadesu ekam pi dhammapadam seyyo ti; yo sahassam sahassená ti yo eko samgámayodho sahassena ganhitam sahassam mánuse ekasmim sangáme jineyya, dasa manussasatasahassáni jinitvána jayam áhareyya, ayam pi sangámajito uttamo náma na hoti; ekañ ca jeyyam attán an ti yo pana rattitthánadivátthánesu ajjhattikakammatthánam sammasanto attano mohádikilesajayena attánam jineyya; sa ve sangámajuttamo ti so sangámajitánam uttamo pavaro sangámasísayodho ti...

Jeyyam potentialem intelligere videtur commentator, itaque m euphoniæ causa insertum habendum est; hoc posito præstat fortasse scribere: jeyya-m-attánam. Sed jeyyam fut. part. pass. interpretari quoque licet, ita ut vertamus: solumque superandum se ipsum sc. superat. Sangámajuttamo e sangámaji et uttamo, ji sanscr. jit.

v. 104-5. Locus: Jetavanam. Persona: anatthapucchakabráhmano.

Tattha attá <u>h</u> ave jitam seyyo, <u>h</u>ave ti nipátamatto, jitan ti lingavipalláso, attano kilesajayena attánam (c. attá) jináti tato seyyo ti attho; yá câyam itará pajá ti yá panâyam jútena vá dhana<u>h</u>aranena vá sangáme valábhibhavena jitá bhaveyya tam jitan tena yá jitan (?) tam seyyo ti attho; kasmá pana tam deva jitam seyyo idam na seyyo ti yassa (yasmá?) attadantassa pe tathárúpassa jantuno ti, idam vuttam hoti: yasmá <u>h</u>i yasváyam (jo sv-áyam?) nikkilesatáya attadanto poso tassa attadantassa káyádí<u>h</u>i niccasamyatacárino (c. -<u>h</u>árino) evarúpassa ime<u>h</u>i káyasamnamádí<u>h</u>i samnatassa (c. -ná-) jantuno devo vá gandhabbo vá máro vá (c. na) brahmuná saha utthahitvá: ágamassa (aham assa?) jitam (c. -ta) apajitam karissámi, maggabhávanáya pahínakilese puna uppádessámîti ghátento pi yathá dhanádí<u>h</u>i parájito pakkhantaro <u>h</u>utvá itaro na jitam puna jinanto apajitam kareyya evam apajitam kátum n'eva sakkuneyyá ti attho...

Jitam, hæc forma, ni fallor, orta est ex jitah; sanser. enim r et h pausale nonnunquam in m mutari videntur ut lomahamsanam, vímamsati, punappunam, jantum v. 107, kam si tvam (supra p. 122). Yá câyam scripsi, cáyam existimans esse ca et ayam, sed sine dubio scribendum est: yá c'áyam i. e. yá ce ayam, cfr. yañ ce vv. 106. 107. 808, particulam latinam quam. Brahmuná cfr. v. 230.

v. 106. Locus: Veluvanam. Persona: Sáriputtattherassa mátulabráhmano.

Tattha sahassená ti sahassapariccágena; y o yajetha satamsaman ti yo (c. yá) vassasatam máse máse sahassam pariccajanto lokiyamahájanassa dánam dadeyya; ekañ ca bhávitan ti y' eva ekam gunavase namassitaattánam (c. nav-) hétthimakotiyá sotápannam (c. -nná) uparimakotiyá khínásavam gharadvárasampannam (c. -ramsampannam) katacchubhikkhádánavasena vá yápanamattam áháradánavasena ca (-?) thúlasátakadánamattena vá pújeyya, yam itarena vassasatam hutam tato sá yeva pújaná seyyo setthá (c. -o) uttamá (c. -o) ti attho...

Satamsamam cfr. not. ad v. 31.

v. 107. Locus: Veluvanam. Persona: Sáriputtattherassa bhágineyyo.

Tattha jantú ti sattádhivacanam etam; aggim paricare vane ti nippapañcabhávam patthanáya vanam pavisitvâpi tattha tattha aggim paricareyya, sesam purimasadisam evá ti...

Jantum sic omnes codd., cfr. not. ad v. 104.

v. 108. Locus: Veluvanam. Persona: Sáriputtattherassa saháyabráhmano. Tattha yam kiñcîti anavasesapariyádánavacanam; yitthan ti yebhuyyena mañgalakiriyadivase dinnadánam; hutan ti abhisamkharitvá katam pahútadánam eva kammañ ca phalañ ca saddahitvá katadánañ ca; sam vaccharam yajethá ti ekam samvaccharam nirantaram eva vuttappakáram dánam sakalacakkavále pi lokiyamahájanassa dadeyya (c. -yyum); pumñapekho ti pumñam icchanto; ujjugatesú ti hetthimakotiyá sotápannádísu (c. -nneádimsu) uparimakotiyá khínásavesu, idam vuttam hoti: evarúpe supasannacittena saríram onamitvá (c. on-) vandantassa kusalacetanáya catubhágam pi sabbam tam dánam nâgghati, tasmá ujjugatesu abhivádanam eva seyyo ti...

Yitt ham a yaj, y anteposito. Va va pro vá vá vocalibus metri causa correptis; cfr. v. 313 kayirath' enam, v. 355 attanam. Ujju, ni fallor, pro vulgari uju, cfr. not. ad v. 18. A b hivádaná f. sic omnes codd., fortasse legendum est abhivádanam. De metro app. vide.

v. 109. Locus: Díghalambikam nissáya Aramñakutiká. Persona: Dígháyukumáro.

Tattha abhivádanasílissá ti vandanasílassa abhinham vandanakiccassá (c. -ccapassá) ti attho; vaddhápacáy ino ti gihissa tadáhu pabbajite daharasámanere pi (c. iterum: pabbajite daharasámanere pi) pabbajissa pápam na (?) pabbajjáya vá upasampadáya vá buddhatare (c. -ddh-) gunavuddhe apacáyamánassa (c. -na-) abhivádanena pá (pi?) niccam pújentassá ti (c. pi) attho; cattáro dhammá ti áyumhi vaddhamáne yattakam kálam tam vaddhati tattakam itare vaddhanti yeva, na hi pamňásavassam áyus mvattanikam kusalam katam pañcavísativassakále v'assa jívantaráyo uppajjeyya, yo abhivádanasílatáya patippasambhati so yávatáyukam eva titthati, vannádayo pi 'ssa áyuná ca saddhim vaddhanti ito

Digitized by Google

uttarim pi es'eva nayo anantaráyo na pavattassa áyuno vaddhanam anáma n'atthi (?)...

Vaddha antiquior forma, vulgaris vuddha (sanscr. vrddha) cfr. Abhidhánapp. p. 31,27. 139,4. Affertur versus in Asiatic Researches vol. 20 p. 259 not., exstat in Man. 2,121 hac specie:

Abhivádanaçílasya nityam vrddhopasevinah catvári tasya vardhante áyur vidyá vaco balam.

v. 110. Locus: Jetavanam. Persona: Samkiccasámanero.

v. 111. Locus: Jetavanam. Persona: Khánukondañño.

v. 112. Locus: Jetavanam. Persona: Sappadáyatthero.

Tattha kusíto ti kámavitakkádíhi tíhi vitakkehi vítinámanakapuggalo; hínavíriyo ti nibbiriyo ti; viriyam árabhato dalhan ti duvidhajjhánanibbattanasamattham viriyam árabhantassa...

Kusíto sanser. kusído.' Dalham efr. not. ad v. 9.

v. 113. Locus: Jetavanam. Persona: Patácárá.

Tattha a passam udayavyayan ti pañcannam khandhánam pañcavísatiyá lakkhane<u>h</u>i udayam (c. -a) vyayañ ca apassanto; passato udayavyayan ti tesam udayañ ca vayañ ca apassantassa itarassa jívitato eká<u>h</u>am pi jívitam seyyo ti...

Udayavyayam cfr. v. 374. Mahábh. 12,6665: utpattinidhanajña.

v. 114. Locus: Jetavanam. Persona: Kiságotamítherí.

Tattha amatam padan ti maranavirahitam kotthásam amatamahánibbánan ti attho...

Amatam padam cír. vv. 21. 874. Mahábh. 12, 8957 etc.

v. 115. Locus: Jetavanam. Persona: Bahuputtakátherí.

Tattha dhammam uttaman ti navavidham lokuttaradhammam ...

v. 116. Abhittharetha kalyáne pápá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Cúlekasátakabráhmanam árabbha kathesi. Vipassidasabalakálasmim hi Maháekasátakabráhmano náma ahosi, ayam pana etarahi Sávatthiyam Cúlekasátako náma; tassa hi eko nivásanasátako ahosi, bráhmaniyâpi eko, ubhinnam pi ekam eva párupanam (c. pápuranam), bahigamanakále bráhmano (c. -e) vá bráhmaní vá tam párupati; ath' ekadivasam viháre dhammasavane ghosite bráhmano áha: bhoti (c. hoti) dhammasavanam ghositam, kim divá dhammasavanam gamissasi udáhu rattim, párupanassa (c. pápuranassa) hi abhávena na sakká amhehi ekato gantun ti, bráhmaní sámi aham divá gamissámíti sátakam párupitvá agamási, bráhmano divasabhágam gehe vítinámetvá rattim gantvá Satthu purato nisinno dhammam assosi, ath' assa saríram pharamáná pancavannapíti (c. -jíti) uppajji, so Sattháram pújetukámo hutvá: sace imam sátakam dassámi n' eva bráhmaniyá na mayham párupanam (c. pápuranam) bhavissatîti cintesi, ath' assa maccheracittánam sahassam uppajji, pun' ekam saddhácittam (c. -á) uppajji, tam abhibhavantam puna maccherasahassam uppajji, iti 'ssa balavamaccheram bandhitvá ganhantam viya saddhácittam patibáhati

Digitized by Google

ο.

yeva, tassa dassámi na dassámíti cintentass' eva pathamayámo gato, majjhimayámo sampatto, tasmim pi dátum nâsakkhi, pacchimayámo sampatto (c. sampanno), so cintesi: mama saddhácittena maccheracittena ca saddhim yujjhantass' eva dve vámá vítittá (vítivattá?), imam mama ettakam maccheracittam vaddhamánam (c. -nam) catúhi apáyehi sísam ukkhipitum na dassati, dassámi dánan ti so maccherasahassam abhibhavitvá saddhácittam purecári-(c. púrevár-) katvá sátakam ádáya Satthu pádamúle kam thapetvá jitam me jitam me ti tikkhattum mahásaddam akási. Rájá Pasenadikosalo dhammam sunanto tam saddam sutvá pucchi (c. -a): na nu kiñci kira tena jitan ti áha, so rájapurisehi pucchito tam attham árocesi, tam sutvá rájá dukkaram katam bráhmanena, sangaham assa karissámíti ekam sátakayugam dápesi, so tam pi Tathágatass' eva adási, puna rájá dve cattári attha solasánîti (?) digunam katvá dápesi, so táni pi Tathágatass' eva adási, ath' assa rájá dvattimsa yugáni dápesi, bráhmano attano agahetvá laddham vissajjesíti vevácamocanattham (?), tato ekam yugam attano ekam bráhmaniyá (c.-ní-) ti dve yugáni gahetvá timsa yugáni Tathágatass' eva adási, rájá pana tasmim satakkhattum pi dadante puna dátukámo va (c. ca) ahosi. Pubbe Maháekasátako catusatthiyá sátakayugesu dve aggahesi, ayam pana dvattimsáya laddhakále dve aggahesi. Rájá purise ánápesi: dukkaram bhane bráhmanena katam, antopure mam sarápevváthá (c. -athá) ti; te tathá karimsu, rájá satasahassagghanake dve kambale dápesi, bráhmano (c. -e) pana (c. na): ime mama saríre upayogam na arahanti, Buddhasásanassa dve te anucchaviká ti ekam kambalam antogandhakutiyam Satthu (c. -um) sayanassa upari vitánam katvá bandhi, ekam attano ghare nibaddham bhuñjantassa bhikkhuno (c. -no) bhattakiccattháne vitánam katvá bandhi, rájá sáyanhasamaye Satthu santikam gantvá kambalam sanjánitvá bhante kena pújá katá ti pucchitvá Ekasátakená ti vutte bráhmano mama pasáda-

19*

ttháne veva pasídatíti vatvá cattáro hatthí (c.-im) cattáro asse cattári kahápanasahassáni catasso itthiyo catasso dásiyo cattáro gámavaráni (-vare ti?) evam váva satá cattári cattári katvá sabbacatukkam nám' assa dápesi. Dhammasabháyam katham samutthápesum: aho acchariyam Cúlekasátakassa kamman tam muduttammeva (mudutamam eva?) sabbacatukkam (c. sabbec-) labhi, tiháne (pubbaitháne?) katena kalyánakammena aji' eva vipáko dinno ti, Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte: bhikkhave sac' áyam Ekasátako pathamayáme mayham dátum . asakkhissa sabbasolasakam alabhissa, sace majjhimayáme asakkhissa sabbatthakam alabhissa, balava (?) pacchimayáme dinnattá pan' esa sabbacatukkam labhi, kalvánakammam (hi ?) uppannacittam ahápetvá tam khanam karontena si yeva kattabbam, dandham katam kusalam hi sampattim dadamánam dandham eva dadáti, tasmá cittuppádasamanantaram eva kalyánakammam kátabban ti vatvá anusandhim ghatetvá dhammam desento imam gátham áha: abhittharetha etc. Tattha abhittharethá ti turitam turitam sígham sígham karevvá ti attho... dandham hi karoto ti vo pana dassámi sampajjissati nu kho mano ti evam pi capalamaggena gacchanto viya dandham hi pumñam karoti tassa Ekasátakassa viya maccherasahassapápam okásam labhati, ath' assa pápasmim ramati mano, kusalakammakaranakále veva hi cittam kusale ramati tato muccitvá pápacittam eva hotiti ... Cúlekasátakabráhmanassa vatthum.

Dandha secundum comm. in Játak. i. q. lámaka (Abhidhánap. p. 94,9), jamma (s. jálma), cfr. supra p. 124; etymologiam ignoro, fortasse cum vocabulis sanscriticis tandrá, nidrá cohæret vox. Karoto genitivus præs. part. act. a rad. kar s. kr, kurvato. Abhittharetha, ni fallor, a rad. thar (?) s. tvar; itidem scribitur nonnunquam sattha pro satta s. satva. V. 117. Locus: Jetavanam. Persona: Seyyakatthero. Tass' attho: sace puriso sakim pápakammam kareyya khanam yeva paccavekkhitvá idam appatirúpam olárikan ti na nam kayirá punappunam, yo pi tamhi (c. tampi) chando vá ruci (c. -im) vá uppajjeyya tam pi vinodetvá na kayiráth' eva, kimkáraná: pápassa hi uccayo vaddhi idhaloke pi paraloke pi dukkham eva ávahatîti (c. -há-) ...

Codd. B C hic et seq. versu tamhi-cchandam habent.

v. 118. Locus: Jetavanam. Persona: Lájadevadhítá.

v. 119-20. Locus: Jetavanam. Persona: Anáthapindikasetthí.

Tattha pápo ti kávaduccaritádipápakammena (c. -dínip-) yuttapuggalo, so pi hi purimasucaritánubhávena nibbattam sukham anubhavamáno bhadram pi passati, yáva pápam na paccatîti yáv' assa tam pápakammam ditthadhamme vá samparáye vá vipákam na deti, yadá pan' assa tam ditthadhamme vá samparáye vá vipákam deti atha ditthadhamme (adde: vá) vividhá (-am?) kammakáraná (-am?) samparáye vá (c. va) apáyadukkham anubhonto so pápo pápáni yeva passati; dutiyagátháya pi káyasucaritádibhedabhadrakammayutto (c. káyaduccar-) bhadro so pi purimaduccaritánubhávanibbattam dukkham anubhavamáno pápam passati, váva bhadram na paccatîti yáva p'assa tam bhadrakammam ditthadhamme vá samparáye vá vipákam na deti, yadá pana tam vipákam (c. addit: na) deti atha ditthadhamme vá lábhasakkárádisukham samparáye vá dibbasampattisukham (c. -timsu-) anubhavamáno so bhadro bhadráni veva passatîti..

Pápo et bhadro in altero utriusque versus hemistichio glossæ sunt; cfr. v. 69.

w. 121. Locus: Jetavanam. Persona: asamñataparikkhárabhikkhu.

Tattha mâppamaññethá ti na avajáneyya; pápassá ti pápam; na man tam ágamissatîti appamattakam me pápam katam kadá etam vipaccissatîti evam pápam náma (adde: na) avajáneyyá ti attho...

v. 122. Locus: Jetavanam. Persona: Bilálapádakasețthí.

v. 123. Locus: Jetavanam. Persona: mahádhanavánijo.

Appasattha sanscr. alpasártha.

v. 124. Locus: Veļuvanam. Persona: Kukkutamitto. Tattha nâssá ti na bhaveyya; hareyyá ti haritum sakkuņeyya, kimkáraņá: yasmá nâbbaņam visam anveti abbaņam hi páņim visam anvetum na sakkoti, evam evam dhanuádíni níharitvá dentassâpi akusalacetanáya abhávena pápam akubbato pápam náma n'atthi, abbaņam páņim visam viya nâssa cittam pápam anugacchatîti...

Dijambum in pede tertio obvium præterea invenies in vv. 389 (dhí facile emendatur) et 405.

v. 125. Locus: Jetavanam. Persona: Kokasunakhaluddako.

... Ananganassá ti nikkilesassa; paccetîti pațieti; ... yo puggalo appaduțihassa purisassa pănippahárádíni dadanto padussati tam eva bálam dițihe va dhamme (adde: vá) nirayádisu vá vipaccamánam tam tam pápam vipákadukkhavasena paccetîti attho... Anañgana referendum est, ut opinor, ad radicem añg (i. q. lat. ango), quæ quidem apud Westerg. non invenitur; cfr. vv. 286. 258. 851. Pacceti legendum est pațieti. De metro app. vide.

v. 126. Locus: Jetavanam. Persona: Manikárakulúpakatissatthero.

Tattha gabbhan ti idha manussagabbho va adhippeto, sesam ettha uttánattham eva...

Upapajjanti sic cod. C, A et B uppajjanti exhibent; cfr. not. ad v. 7. Sugatin, duggatin i. q. sugata (Hitop. ed. Schlegel p. 5,1s. Dhpd. vv. 285. 419. Abhidhánapp. p. 1,2), duggata (supra p. 271,1. Abhidhánapp. p. 100,49) qui vitam bonam, qui malam degit, physico sensu : fortunatus, opulens, infortunatus, inops, sensu morali : probus, perfectus, improbus, imperfectus. Sugati (Dhpd. vv. 18. 819), duggati (Dhpd. vv. 17. 240. 816.) felicitas, infelicitas, coelum, inferi. Aliter Burnouf: Introd. p. 77. Parinibbanti a rad. vá præff. pari et nir omnino efflare animam, mori, in Nibbánum transire.

v. 127. Locus: Jetavanam. Personæ: tayo bhikkhú.

Tass' attho: sace hi koci iminá upáyena pápakammato muccissámîti antalikkhe vá nisídeyya caturásítiyojanasahassagambhíram mahásamuddam vá paviseyya pabbatantare vá nisídeyya n' eva pápakammato mucceyya (c. muñc-), puratthimádisu hi jagatippadesesu pathavibhágesu na so válaggamatto pi okáso atthi yatthatthito pápakammato muccitum (c. addit: na) sakkuneyyá ti attho...

Antalikkha sanscr. antaríxa, l igitur respondet r,

itidem in vipallása, pallañka, paligha, palibodha etc., contrarium observandum est in kira.

 w. 128. Locus: Nigrodhárámo. Persona: Suppabuddhasakko.

v. 129. Locus: Jetavanam. Personæ: chabbaggiyá bhikkhú.

Tattha sabbe tasantîti sabbe pi sattá (c. satthá) attani (c. -í) daude patante tassa daudassa tasanti; maccuno ti marauassa (c. -na-) pi bháyanti yeva; imissáya desanáya vyañjanam niravasesam attho sávaseso, yathá hi ramñá sabbe sannipatantú ti bheriñ carápitáya pi rájamahámatte thapetvá sesá sannipatanti evam evam sabbe tasantîti vutte pi hatthájáneyyo assájáneyyo usabhájáneyyo khínásavo ti ime cattáro thapetvá avasesá tasantîti veditabbo, imesu khínásavo sakkáyadițthiyá pahínattá (c. pahitattá) maranakasattam apassanto na bháyati, itare tayo sakkáyaditthiyá vattá attano patipakkhabhútam sattam apassantá na bháyanti...

Dauda cfr. Man. 7,17 sq. Mahábh. 12,425 sq. Num recte intellexerim upamam, videant docti. Cfr. Mahábh. 13,5572. 5569.

v. 130. Locus: Jetavanam. Personæ: chabbaggiyá bhikkhú

Tattha sabbesam jívitam piyan ti khínásave thapetvá sesasattánam jívitam piyam madhuram, khínásavo pana jívite vá marane vá upekkhako va hoti, sesam purimasadisam evá ti... ١

Digitized by Google

v. 131-32. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá kumárá.

Tattha yo daudená ti yo puggalo daudena vá ledduádíhi vá vihetheti; pecca so na labhate ti so puggalo paraloke manussasukham vá dibbasukham vá paramatthabhútam (c. -matta-) nibbánasukham vá (adde: na) labhati...

Cum hoc versu cfr. Mahábh. 13,5568:

Ahimsakáni bhútáni dandena vinihanti yah

átmanah sukham icchan sa pretya naiva sukhí bhavet. Manu 5,45:

Yo 'himsakáni bhútáni hinasty átmasukhecchayá

sa jívamç ca mrtaç caiva na kvacit sukham edhate.

v. 133-34. Locus: Jetavanam. Persona: Kundadhánatthero.

Tattha kañcíti kañci ekapuggalam pi pharusam má voca; vuttá ti tayá pare dussilá ti vuttá tam pi tath' eva pativadeyyum; sárambhakathá ti esá káranuttaráyugaggáhakathá náma dukkhá; patidan dá ti káyadan dádíhi param paharantam (-tassa?) tádisá va patidan dá vatam (tava?) matthake pateyyum; sace neresíti sace attánam niccalam kátum sakkhissasi; kam so upahato yathá ti mukhavattiyam chinditvá thálamattam katvá thapitam kamsatálam viya, tádisam hi hatthapádehi vá dan dakena vá pahatam pi saddam na karoti; esa patto 'síti sace evarúpo bhavitum sakkhissasi imam patipadam púrayamáno idáni appatto pi eso pi nibbánappatto náma; sárambho te na vijjatíti evam sante ca pana tvam dussílo aham susílo (c. dussílo) ti evamádiko uttarakáranavácálakkhano sárambho te na vijjati na bhavissati yevá ti attho...

Pharusa litera r non solum consonantem ad eandem syllabam pertinentem spiritu afficere potest: tattha, chuddha (v. 41), kaddh, chaddh, verum etiam consonantem syllabæ prioris: phásuka, et posterioris: indakhíla. Voca pro voco? Sárambha sanscr. samrambha, cfr. Clough: Pali Gr. p. 14,40. Saces. sacet, cfr. Foucaux: Rgya tch'er rol pa part. 2. p. 288 not. Neresi ad rad. ír retuli una cum negatione, minime vero ratam habeo hanc explicationem. Kam sa s. kámsya.

v. 135. Locus: Pubbárámo. Persona: Visákhá.

Ca maccu ca pæon secundus hoc versus loco præterea in vv. 143. 150. 228. 274. 367 reperitur.

v. 136. Locus: Veluvanam. Persona: ajagarapeto.

v. 137-40. Yo dandená ti imam dhammadesanam Satthá Veluvane viharanto Mahámoggallánattheram árabbha kathesi. Ekasmim hi samaye titthiyá sannipatitvá cintesum: jánáthâvuso kena káranena samanassa Gotamassa lábhasakkáro mahá hutvá nibbatto ti; mayam na jánáma, tumhe pana jánáthá ti; áma jánáma, Mahámoggallánam náma ekam nissáva uppanno, so hi devalokam gantvá devatáhi katakammam pucchitvá ágantvá manussánam katheti: idam náma katvá evarúpam sampattim labhanti, niraye nibbattánam pi kammam pucchitvá ágantvá manussánam katheti: idam náma katvá evarúpam dukkham anubhavantíti, manussá tassa katham sutvá mahantam lábhasakkáram abhiharanti: sace tam máretum sakkhissáma (c. -mi) so lábhasakkáro amhákam nibbattissati; te: atth' eso upáyo (c. -e) ti sabbe ekacchandá hutvá yam kiñci katvá márápessámá ti attano upattháke samádapetvá kahápanasahassam (-pana-) labhitvá purisaghátakammam katvá carante core pakkosápetvá: Mahámoggallánatthero náma Kálasilávam vasati, tattha gantvá tam márethá ti tesam kahápane adamsu, corá (c. -e) dhanalobhena sampaticchitvá theram máressámá (c. -ssá) ti gantvá tassa vasanatthánam pariváresum, thero tehi parikkhittabhávam natvá kuncikácchiddena nikkhamitvá

Digitized by Google

pakkámi, te tam divasam theram adisvá pun'ekadivasam gantvá parikkhipimsu, thero ñatvá kannikámandalam (c. -kamandalá) bhinditvá ákásam pakkhandi, evan te pathamamáse pi majjhimamáse pi theram gahetum násakkhimsu, pacchimamáse pana sampatte thero attaná katakammassa ákaddhanabhávam natvá na apaganchi, corá gahetvá theram tandulakandamattáni 'ssa atthíni karontá bhindimsu, atha nam mato ti samnáya ekasmim gumbapitthe khipitvá pakkamimsu, thero Sattháram passitvá va parinibbáyissámíti attabhávam jhánavethanena vethetvá thiram katvá ákásena Satthu santikam gantvá Sattháram vanditvá bhante parinibbáyissámíti áha; parinibbáyissasi Moggalláná ti; áma bhante ti; kattha gantvá ti; Kálasilápadesam bhante ti; tena hi Moggallána mayham dhammam kathetvá yáhi, tádisassa hi me sávakassa idáni dassanam n' atthîti ; so evam karissámi bhante ti Sattháram vanditvá ákáse uppatitvá parinibbánadivase Sáriputtatthero viva nánappakárá (c. -ráni) iddhiyo katvá dhammam kathetvá Sattháram vanditvá Kálasilátavim gantvá parinibbáyi. Theram kira corá máresun ti ayam pi kathá sakalajambudípam patthari, rájá Ajátasattu core (c. -o) pariyesanattháya carapurise payojesi, tesu pi coresu surápáne (c. -ne) suram pivantesu eko ekassa hatthe vittham paharitvá pátesi, so tam santajjetvá: hambho dubbiníta kasmá me vittham pátesíti áha; kim pana are dutthacora tayá Mahámoggalláno pathamam pahato ti; kim pana mayá pahatabhávam jánásîti, iti nesam pathamam mayá pahato ti vadantánam sutvá te carapurisá sabbe core gahetvá ramňo árocesum, rájá core pakkosápetvá pucchi: tumhehi thero márito ti; áma devá ti; kena tumhe uyyojitá ti; naggasamanakehi devá ti; rájá pañcasate naggasamanake gáhápetvá pañcasatehi corehi saddhim rájangane nábhippamánesu ávátesu khanápetvá (c -ná-) palálehi paticchádápetvá aggim dápesi, atha tesu jhámabhávam natvá ayanangalehi kasápetvá sabbe khandákhandam kárápesi, Dhammasabháyam (adde: katham) samutthápesum: Mahámoggallánatthero attano ananurúpam maranam patto ti, Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte: bhikkhave Mahámoggallánena imassa attabhávassa ananurúpam maranam pattam, pubbe pana tena katassa kammassa anurúpam eva maranam pattan ti vatvá kim pan' assa bhante pubbakamman ti puttho vittháretvá kathesi: Atíte kira Báránasívásí (c. -i) eko kulaputto sayam eva koddhanapacanádíni karonto mátápitaro patijaggati, ath' assa mátápitaro: táta tvam ekako va gehe ca aramne ca kammam karonto kilamasi ekam nena kumárikam ánemá ti vatvá: amma táta na mayham evarúpen' attho aham váva tumhe jívittha táva vo sahatthá upatthahissámíti tena patikkhittá punappuna tam yácitvá kumárikam ánayimsu, sá katipáham eva te upatthahitvá (c. utth-) pacchá tesam dassanam pi anicchantí na sakká tava mátápitúhi saddhim ekattháne vasitun ti ujjháyitvá tasmim attano katham aganhante (c.-tena) tassa bahigatakále keci aváhakaccáni ca yáguphenâpi ca (-?) gahetvá tattha tattha ákiritvá tena ágantvá kim idan ti putthá (c. -o): imesam andhamahallakánam etam kammam, sabbageham kilittham karontá vicaranti, na sakká etehi saddhim ekattháne vasitun ti, evam táya punappuna kathíyamánáya evarúpo pi púritapáramí satto mátápitúhi saddhim bhijjitvá hotu jánissámi nesam kattabbakiccan ti te bhojetvá: amma táta asukattháne náma tumhákam nátaká ágamanam paccásimsanti tattha gamissámá ti te vánakam áropetvá ádáva gacchanto atavimajjham pattakále: táta rasmiyo ganhatha goná (c. -a) padasamnáva gamissanti imasmim tháne corá vasanti aham otarámíti pitu hatthe rasmiyo datvá otaritvá gacchanto saddam parivattetvá coránam utthitasaddam akási, mátápitaro saddam sutvá corá utthitá ti samnáya táta mayam mahallaká tvam attánam eva rakkhá ti áhamsu, so mátápitaro tathá

viravanto pi corasaddam karonto koddhetvá máretvá ataviyam khipitvá paccágami. Satthá idam tassa pubbakammam kathetvá: bhikkhave Moggalláno ettakam kammam katvá anekavassasatasahassáni niraye pacitvá vipákávasesena attabhávasate evam evam koddhetvá sammuttito maranam patto, evam Moggallánena attano kammánurúpam eva maranam laddham, pañcahi corasatehi saddhim pañca titthiyasatáni pi mama putte appadutthe padussitvá anurúpam eva maranam labhimsu, appadutthassa hi padussanto dasahi karanchi anayavyasanam papunanti yevá ti 🗮 anusandhim ghatetvá dhammam desento imá gáthá abhási: Yo dandena etc. Tattha adandesú ti kávadandádirahitesu khínásavesu; appadutthesú ti paresu vá attani vá niraparádhesu; am ñataram thánan ti dasasu dukkhakáranesu amnataram káranam; vedanan ti sísarogádibhedam pharusam vedanam; jánin ti kiccádhigatassa dhanassa janim; bhedanan ti hatthacchedádikam (e. -dánikam) sarírabhedanam; garukan ti pakkhahataekacakkhulapañgulapíthasappikunibhávam (c. -pangukulapatha-) kuttharogádibhedam garukábádham vá; cittakkhepan ti ummádam; upassaggan ti sasavilopam senápatithánádiacchindanádikam (?) rájato va upassaggam vá; abbhakkhánan ti aditthaassutaacintitapubbam idam sandhicchedakammam imam vá rájáparádhakammam tayá katan ti evarúpam dárunam (c. -rúnam) abbhakkhánam va; ñátínan (c. -ti-) ti attano avassayo bhavitum samatthánam nátínam parikkhayam vá; pabhamgunan ti pabhangubhávam pútibhávam, yam hi 'ssa gehe dhamňam tam pútibhávam ápajjati suvannam angárabhávam muttá kappásatthibhávam (c. -si-) kahápanam kapálakandabhávam dipadacatuppadam kánakunádibhávan ti attho; aggi (c. -im) dahatîti ekasamvacchare dvattikkhattum amnasmim dahake vijjamáne pi asaniaggi (c. -im) vá patitvá dahati attano va dhammatáya utthito vá pávako dahati yeva; nirayan ti

dițțhe va dhamme imesam dasannam țhánánam amnataram patvâpi ekamsena samparáye pattabbam dassetum (-?) nirayam so upapajjatîti vuttam... Mahámoggallánattheravatthum.

Dasannam añ ñ- legendum est dasann' añ ñ-, cfr. not. ad v. 78. Jáni s. jyáni. Ábádhá cfr. Kammav. ed. Spiegel p. 4, Wilson Sanscr. Dict. s. v. ávádhá. Upassaggam cfr. Manu 4,105: jyotisám upasarjanam; attende duplicem latentis r effectum et præcedentem et consequentem consonantem geminantis. Va cfr. not. ad v. 108. Abbhakkhána s. abhyákhyána; cod. C abbhamkkhánam va. Pabhamgunam unde sit derivandum ignoro, ad eandem fortasse radicem referendum est, unde prabhanga, bhangura. Aggi dahati Pæon primus potest removeri aggí legendo, cfr. v. 99. Nonne aggi pávako significet ignem vehementem?

v. 141. Na naggacariyá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto bahubhandakabhikkhum árabbha kathesi. Sávatthiyam kir' eko kutumbiko bhariyáya kálakatáya pabbaji, so pabbajanto attano parivenañ ca aggisálañ ca bhandagabbhañ ca káretvá sabbam pi bhandagabbham sappiteládíhi púretvá pabbajitvá attano dáse pakkosápetvá yathárucim tam áháram pacápetvá bhuñjati, bahuparikkháro va ahosi, rattim amnam nivásanam párupanam hoti divá amnam, vihárapaccante vasati, nass' ekadivasam cívarapaccattharanáni sukkhápentassa senásanacárikam áhindantá bhikkhú (c. -u) passitvá kass' imáni ávuso ti pucchitvá mayhan ti vutte ávuso Bhagavatá tíni cívaráni anumnátáni tvam pana evam appicchassa Buddhassa sásane pabbajitvá evam tava bahuparikkháro játo ti tam Satthu santikam netvá bhante ayam bhikkhu atibahubhando ti árocesum, Satthá saccam kira bhikkhú ti pucchitvá saccam bhante ti vutte áha: kasmá kasmá pana tvam bhikkhu mayá appicchatáya dhamme desite evam bahu-

bhando játo ti, so távataken' eva kupito iminá dáni níhárena carissámíti párupanam chaddetvá parisamajjhe ekacívaro atthási, atha nam Satthá upatthambhayamáno na nu tvam bhikkhu pubbe hiriottappagavesako dakarakkhasakále (c. darakkh-) pi hiriottappam gavesamáno dvádasa vassáni vihási, kasmá idáni evam garuke Buddhasásane pabbajitvá catuparisamajjhe párupanam chaddetvá hiriottappam paháya thito 'sîti, so Satthu vacanam sutvá hiriottappam paccupatthápetvá tam cívaram párupitvá Sattháram vanditvá ekamantam nisídi, bhikkhú (c. -u) tassa vibhávanattham Bhagavantam yácimsu, Bhagavá atítam áharitvá kathesi: Atíte kira Báránasiyam Brahmadatto náma rájá ahosi, tadá bodhisatto tassa ramño aggamahesiyá kucchismim pațisandhim ganhi, tassa námakaranadivase Mahimsásakakumáro ti námam karimsu, tassa kanitthabhátá Candakumáro náma ahosi, tesam mátari kálakatáya rájá amňam aggamahesim thapesi, sâpi puttam vijávi, Surivo kumáro ti 'ssa námam karimsu, tam disvá rájá tuttho puttassa te varam dammîti áha, icchitakále ganhissámíti vatvá puttassa vayappattakále ganhissámíti vatvá puttassa vayappattakále rájánam áha: devena mayham puttassa játakále yeva varo dinno, puttassa me rajjam dehîti, rájá mama dve (c. ñce) puttá aggikkhandhá viya jalantá vicaranti na sakká tassa rajjam dátun ti patikkhipitvâpi tam punappuna yácamánam (c. yáciyamánám) eva disvá ayam me puttánam anattham pi kareyyá ti putte pakkosápetvá áha: tátá (c.-a) aham Suriyakumárassa (c.-mku-) játakále yeva varam adásim, idáni 'ssa mátá rajjam yácati, ahan tassa na dátukámo, tassa mátá tumhákam pi anattham pi kareyya, gacchatha tumhe, aramñe vasitvá mama accayena ágantvá rajjam ganhathá ti uyvojesi, te pitaram vanditvá pásádá orohante rájangane kílamáno Suriyakumáro disvá tam káranam natvá tehi saddhim yeva nikkhami, tesam Himavantam pavitthakále bodhisatto maggá okkamma rukkhamúle nisíditvá Suriyakumáram áha: táta ekam saram gantvá nahátvá ca pivitvá ca amhákam paduminipannehi (?) áhará ti, so pana saro Vessavanassa santiká eken' udakarakkhasena laddho hoti, thapetvá devadhammajánanake Vessavano ca nam áha: (adde: ye) amne imam saram otaranti te kháditum labhasíti, tato pattháya so tam saram otinne (c. -o) devadhamme pucchitvá ajánante khádati, Suriyakumáro pi tam saram avímamsitvá va otari, tena ca devadhamme jánásíti pucchito devadhammá (c.-o) náma candimasuriyá ti áha, atha nam tvam devadhamme na jánásíti udakam pavesetvá attano bhavane thapesi, bodhisatto pi nam ciráyantam disvá Candakumáram pesesi, so pi tena devadhamme pucchito (c. -e) devadhammá náma manassodisá ti áha, dakarakkhaso tam pi udakam pavesetvá tatth' eva thapesi, bodhisatto tasmim (c. tam) pi ciráyante antarávena bhavitabban ti sayam gantvá dvinnam pi otaranapadam disvá ayam saro rakkhasapariggahíto ti natvá khaggam sannayhitvá dhanum gahetvá atthási, rakkhaso tam anotarantam disvá vanakammikapurisavesen agantvá áha: bho purisa tvam maggakilanto, kasmá imam saram otaritvá nahátvá ca pivitvá ca hisamúlálam (?) kháditvá puppháni pilandhitvá na gacchasîti, bodhisatto tam disvá va (c. ca) eso yakkho ti ñatvá: tayá bho bhátaro (c.-e) gahitá ti; áma mayá ti; kimkáraná ti; aham imam saram otinne (c. -o) labhámíti; kim pana sabbe va labhasîti; devadhammajánanake thapetvá avasese labhámîti; atthi pana te devadhammehi attho ti; áma atthîti (c. atthi); aham kathessámíti; tena hi kathehíti; na sakká kilitthagattena kathetun ti; yakkho bodhisattam nahápetvá pánívam (c. pán-) páyetvá alamkaritvá alamkatamandapamajjhe pallamkam áropetvá sayam assa pádamúle nisídi, atha nam bodhisatto sakkaccam sunáhíti vatvá imam gátham áha:

Hiriottappasampanná sukkadhammasamáhitá te santo sappurisá loke devadhammá ti vuccare ti,

Digitized by Google

vakkho imam dhammadesanam sutvá pasanno bodhisattam áha: pandita ahan te pasanno, ekam bhátaram dammi, kataram ánemíti; kanittham ánehíti; pandita tvam kevalam devadhamme jánási yeva na pana tesu vattesíti; kimkáraná ti; káraná mavá (?) jetthakam thapetvá kanittham ánápento jetthapacáyikakammam na karosíti; devadhamme câham yakkha jánámi tesu ca vattámi, mayam hi etam nissáya imam aramñam pavitthá, etassa hi attháya amhákam pitaram etassa mátá rajjam váci, amhákam pana pitá tam varam datvá amhákam anurakkhanattháya aramñavásam anujáni, so kumáro anivattitvá amhehi saddhim ágato, araññe eko yakkho khádi tan (c. to) ti vutte na koci saddahissati, tenâham garahábhayabhíto tam eva ánápemíti, yakkho bodhisattassa pasíditvá sádhu pandita tvam eva devadhamme jánásíti dve pi bhátare ánetvá adási. atha nam bodhisatto yakkhabháve ádínavam kathetvá pañcasu sílesu patithápesi, so tena susamvihitárakkho tasmim aramñe vasitvá pitari kálakate yakkham ádáya Báránasim gantvá rajjam ganhitvá (c. -etvá) Candakumárassa oparajjam Suriyakumárassa · senápatitthánam datvá yakkhassa ramaniyyattháne (c. -ni-) áyatanam káretvá yathá so lábhaggappatto hoti tathá akási, Satthá imam desanam áharitvá játakam samodhánesi: tadá dakarakkhaso bahubhandikabhikkhu ahosi, Suriyakumáro Ánando, Candaku máro Sáriputto, Mahimsásakumáro aham evá ti. Evam Satthá játakam kathetvá evam tvam bhikkhu pubbe devadhamme gavesamáno hiriottappasampanno vicaritvá idáni catuparisamajjhe iminá níhárena thatvá mama purato appiccho 'mhîti vadanto ayuttam akási, na hi sávakaparikkhepádimattena samano náma hotíti vatvá anusandhim ghatetvá dhammam desento imam gátham áha: Na naggacariyá etc. Tattha na násaká ti na anásaká bhattapatikkhepo ti attho; than dilasáyiká (c. -káyiká) ti bhúmisayanam; rajovajallan ti

20

kaddamalimpanákárena saríre sannissitarajo, ukkuțikábhávena áraddhaviriyam, idam vuttam hoti: yo hi macco evam aham loke nissaraņasamkhátasuddhim pápuņissámîti imesu naggacariyádisu yam kinci samádáya vatteyya so kevalam micchádassanam eva vaddheyya kilamathassa ca bhágí assa, na hi etáni susamádinnáni (c. -ņņáni) pi atthavatthukáya kamkháya avitiņņabhávena avitiņņak amkham maccam sodhentîti ... Bahubhandassa therassa vatthum.

Jatá cfr. comment. ad v. 898. Na násaká (vel n'aná-), C nânásaká, quod Burnouf (p. 324) ex náná compositum putavit. Pamka Mahábh. 12, 9279. Than dila s. sthandila, Hemac. ed. Boehtlingk p. 148, 49. Rajovajallam compositum est ex rajo et vajalla, quam vocem opinatus sum, a rad. jal oriundam, plene avajalla audire, sanscr. fere avajalya; attamen adhuc maxime dubiam habeo hanc derivationem. Legendum est rajovajall' ukk-, metro exigente, cfr. not. ad v. 73. Ukkutika Clough: Singhalese Dict. s. v. ukkutakaya the act of sitting on the heels, as commonly practised by the natives; Wilson: Sanscrit Dict. s. v. utkatukásana sitting on the hams, squatting; Burnouf: utkutukaprahána.

Burnouf (Introd. p. 824) versum sanscriticum palico respondentem ita vertit: Ce n' est ni la coutume de marcher nu, ni les cheveux nattés, ni l'usage de l'argile, ni le choix des diverses espèces d'aliments, ni l'habitude de coucher sur la terre nue, ni la poussière, ni la malpropreté, ni l'attention à fuir l'abri d'un toit, qui sont capables de dissiper le trouble dans lequel nous jettent les désirs non satisfaits.

Gogerly (vide Knighton History of Ceylon p. 79): Think not that going naked, or being defiled with dirt, or fasting, or lying on the earth, or remaining motionless, can make the pure impure; for the mind will still remain the same.

v. 142. Alamkato ce ti imam dhammadesanam Sattha Jetavane viharanto Santatimahámattam árabbha kathesi: so hi ekasmim kále ramňo Pasenadissa paccantam kupitam vúpasametvá ágato, ath' assa rájá tuttho satta divasáni rajjam datvá ekam naccagítakusalam (c. -gítamk-) itthim adási, so satta divasáni surámadamatto hutvá sattame divase sabbálamkárapatimandito hatthikkhandhavaragato hutvá nahánatittham gacchanto Sattháram pindáya pavisantam dvárantare disvá hatthikkhandhavaragato va sísam cáletvá vandi, Satthá sitam katvá ko nu kho bhante sitapátukaranahetú (c. -karanohetú) ti Ánandattherena (c. -na) puttho sitakáranam ácikkhanto áha: passath' Ánanda Santatimahámattam, ajj' eva sabbálamkárapatimandito va mama santikam ágantvá catuppadikagáthávasáne arabattam patvá sattatálamatte ákáse nisíditvá parinibbáyissatíti. Mahájano Satthu therena saddhim kathentassa vacanam assosi, tattha miccháditthiká cintayimsu: passatha samanassa Gotamassa kiriyam, mukhappattam eva bhásati, ajja kira evam surámadamatto yathálamkato va etassa santike dhammam sutvá parinibbáyissati, ajj' eva nam musávádena nigganhissámá ti, sammáditthiká cintesum: aho buddhánam mahánubhávatá, ajja Buddhalílham c'eva Santatimahámattalílhañ ca datthum labhissámá ti. Santatimahámatto pi nahánatitthe divasabhágam udakakílam kílitvá uvyánam gantvá ápánabhúmiyam nisídi, sâpi itthi rangamajjham otaritvá naccagítam dassetum árabhi, tassá saríralílhadassanasattáhaappáháratáva (c. -dassanamsa-) tam divasam naccagítam dassayamánáya antokucchiyam satthakavátá (c. -áya) samuttháya hadayamamsam kantitvá agamamsu (c. -másu), tam khanam yeva akkhíhi ca vivatehi kálam akási, sá Santatimahámatto upadháretha nan ti vatvá niruddhá sámíti vuttamatte yeva balavasokena abhibhúto, tam khanam yev'assa sattáham pítasurátattakapále (-0?) udabindu viya parikkhayam

20*

agamási, so na me sokam añño nibbápetum sakkhissati amnatra Tathágatená ti balakáyaparivuto sáyauhasamaye Satthu santikam gantvá vanditvá evam áha: bhante evarúpo me soko uppanno, tam me tumhe nibbápetum sakkhissathá ti ágato 'mhi, patisaranam me hothá ti, atha nam Satthá: sokam nibbápetum samatthass' eva santikam ágato 'si, imissá hi itthiyá iminá va ákárena matakále tava rodantassa paggharitaassúni catunnam samuddánam udakato atirekataránîti (c. -ráti) vatvá imam gátham áha:

Yam pubbe tam visesehi, pacchá te mâhu kiñcanam,

majjhe ca no gahessasi, upasanto carissasîti,

gáthápariyosáne Santatimahámatto arahattam patvá áyusamkháram olokento tassa appavattanabhávam natvá Sattháram áha: bhante parinibbánam me anujánáthá ti, Satthá tena katakammam jánanto pi musávádena nigganhanattháya sannipatitá miccháditthiká okásam alabhissanti Buddhalílhan ca Santatimahámattalíhañ ca passissámá ti sannipatitá sammáditthiká iminá katakammam sutvá pumňesu ádaram karissantiti ma (yeva?) sallakkhetvá: tena tayá katakammam mayham kathehi, kathento ca bhúmiyam thíto akathetvá sattatálappamánamatte (c. -na-) ákáse thito kathehîti áha, so sádhu bhante ti Sattháram vanditvá ekatálappamánam (c. -nam) uggamma orohitvá puna Sattháram vanditvá uggacchanto patipátiyá sattatálappamáne ákáse pallamke nisíditvá sunátha (c. sun-) me bhante pubbakamman ti vatvá áha: Ito ekanavutikappe Vipassibuddhakále (c. -ssí-) aham Bandhumatínagare ekasmim kule nibbattitvá cintesim: kin nu kho paresam chedam vá pílam vá akaranakamman ti upadhárento dhammaghosakammam (c. dhammapposa-) disvá tato pattháya tam kammam karonto mahájanam samádápetvá pumňáni karomi, uposathadivasesu uposatham samádiyámi, dánam demi, dhammam sunámi, Buddharatanádíhi sadisam ratanam náma n'atthi tinnam ratanánam sakkáram

karothá ti ugghosento carámi, tassa mayhani saddam sutvá Buddhapitá Bandhumatírájá (c. -mátárájá) mam pakkosápetvá táta kim karonto vicarasíti pucchitvá deva tinnam ratanánam gunam pakásetvá mahájanam puññakammesu samádápento vicarámíti vutte kattha nisinno vicarasíti mam pucchitvá padasá va devá ti mayá vutte táta tvam evam vicaritum na arahasi imam pupphadámam pilandhitvá assapitthe nisinno vicará (c. -a) ti mayham muttádámasadisam (c. mutta-) pupphadámam datvá assam adási, atha mam rañno dinnaparihárena tath' eva ugghosetvá vicarantam puna pi rájá pakkosápetvá táta kim karonto vicarasíti pucchitvá tad eva devá ti vutte táta asso pi te nânucchaviko idha nisíditvá vicará ti catusindhavavuttaratham (c. -sibbava-) dápesi, tativaváram pi me rájá saddam sutvá pakkosápetvá táta kím karonto vicarasíti pucchitvá tad eva devá ti vutte táta ratho pi te nânucchaviko ti mayham mahantam bhogam mahápasádhanam ca datvá ekam hatthim adási, sv-áham sabbábharanapatimandito hatthikkhandhe nisíditvá asíti vassasahassáni dhammaghosakakammam akásim, tassa me ettakam kálam káyato candanagandho váyati, mukhato uppalagandho váyati, idam mayá katakamman ti. Evam so attano pubbakammam kathetvá ákáse nisinno va tejodhátum samápajjitvá parinibbáyi, saríre jálá utthahitvá mamsalohitam jhápesi, sumanapuppháni viya dhátuyo avassimsu, Satthá suddhavattham pasáresi, dhátuyo tattha patimsu, tá pakkhipitvá catumahápathe thúpam káresi, mahájano vanditvá pumňabhágí (c. -i) bhavissatíti. Dhammasabháyam katham samutthápesum : ávuso Santatimahámatto gáthávasáne arahattam patvá alamkatapatiyatto va ákáse nisíditvá parinibbuto, kin nu kho etam samano ti vattum vaddhati udahu brahmano ti vattum vaddhati, Satthá ágantvá káya nu'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte bhikkhave mama puttam samano ti vattum vaddhati bráhmano

ti pi vattum vaddhati yevá ti vatvá dhammam desento imam gátham áha: Alamkato ce pi etc. Tattha alamkato ti vatthábharanapatimandito, tass' attho: vatthálamkárádíhi alamkato ce pi puggalo káyádíhi samañ careyya rágádivúpasamanena santo indriyadamena danto catumagganiyámena niyato sesacariyáya brahmacárí (c. -i) káyadandádínam oropitatáya sabbesu bhútesu nidháya dandam so evarúpo báhitapápattá bráhmano ti samitapápattá samano ti pi bhinnakilesattá bhikkhú ti pi vattabbo yevá ti... Santatimahámattassa vatthum.

Nidháya dandam baculo deposito i. e. abjecto, non adhibito, cfr. versus super. et v. 405. Eodem sensu reperiuntur nyastadanda Mahábh. 13, 5569, nixiptadanda Mahábh. : 2, 4059, et similiter fortasse intelligendus est locus Manu 12, 11.

Burnouf l. c.: Mais qu'un homme maître de ses sens, calme, recueilli, chaste, évitant de faire du mal à aucune créature, accomplisse la Loi, et il sera, quoique paré d'ornements, un Brâhmane, un Cramana, un Religieux.

v. 143-44. Locus: Jetavanam. Persona: Pilotikatthero.

Tattha attano uppannam akusalavitakkam hiriyá nisedhetîti hirinisedho koci lokasmin ti evarúpo dullabho kocid eva lokasmim vijjati; yo nindan ti yo appamatto samanadhammam karonto attano uppannam nindam apaharanto bujjhatîti appabodhati; kasám ivá ti yathá bhadro asso attani patamánam kasam (c. kassam) arahati attani patitum na deti so evam nindam appabodhati, so dullabho ti attho. Dutiyagátháya samkhepattho: bhikkhave yathá bhadro asso pamádam ágamma kasáya nivittho imináya (imáya?) kasáya pahato ti aparabháge átappam karoti evam tumhe pi átápino samvegino bhavátha, evambhútá lokiyalokuttaráya duvidháya (c. dasavi-) saddháya párisuddhisílena ca káyikacetasikaviriyena ca atthasamápattisamádhiná ca káranákáranajánanalakkhanena dhammavinicchayena ca samannágatá
(c. -o) hutvá tissannam atthannam vá vijjánam (c. avijj-) pañcadasannam caranánam sampattiyá sampannavijjácaraná upatthitasatitáya patissatá hutvá idam anappakam vaddhadukkham pajahissathá (c. pajá-) ti...

Omnes codd. versum 144 ab asso yathá incipiunt, A et C verbis vinicchayena ca, B verbo anappakam versum concludit; ego hemistichium asso ... bhavátha ob imaginem repetitam ad versum priorem retuli, sine dubio autem est ejiciendum, quum et solum hemistichium sit et prioris versus sententiæ repugnet. Hirínisedho cfr. Rámáyana ed. Gorresio 3, 22. 30. Mahábh. 4, 594 (?). Lokasmim legendum est lokasmi, metro cogente; cfr. not. ad v. 78. Kasám pro vulgari kasam, restitit scil. metri causa pristina forma sanscriticæ proxima, itidem ajjatanám, tunhím v. 227. Bhavátha cum a vocali metri causa producta, itidem rakkheyyá v. 157. Virivena sic omnes codd., metrum facile emendaveris víriyena legendo; cfr. not. ad v. 24. Patissata sanscr. pratismrta, exspectari poterat pațissata cfr. not. ad v. 44, miræ vero euphoniæ leges interdum occurrunt, ita scribitur: patirúpa, patitthita, patisevissam, pátimokkho, patimandita, patiganhanti, sed: patinissagga, patisanthára, patisarana, patisotam, patisunitvá, patikkosati, pátikamkha, patidanda, pathaví et pathaví, attha sed atthakathá et in fine vocum -atthena. Pahassatha in integrum restitues metrum, si ad similitudinem rakkheyyá legeris pahassathá.

v. 145. Locus: Jetavanam. Persona: Sukhasámanero. Cfr. v. so. v. 146. Locus: Jetavanam. Personæ: Visákháya saháyikáyo.

Tattha ánando ti tutthi, idam vuttam hoti: imasmim okasanniváse rágádíhi ekádasahi aggíhi (c. -ihi) niccam pajjalite sati, ko tumhákam háso vá tutthi vá, na nu esa akattabbarúpo yeva; atthavatthukena hi avijjandhakárena onaddhá (c. -a) tumhe tass' andhakárassa vidhamanattháya kimkáraná ñánapadípam na gavessatha karothá ti...

Pajjalite a rad. jal sanscr. jval. Sati s. smrti memoria, mens. On addha a rad. nah præf. ava.

v. 147. Locus: Veluvanam. Persona: Sirimá.

Tattha cittakatan ti katacittam vatthábharanamálattakádí<u>h</u>i (-málamuttaká-?) vicittan ti attho; bimban ti díghádivuttat!hánesu díghádí<u>h</u>i angapaccange<u>h</u>i santhitam attabhávan; arukáyan ti navannam (c. -nnam) vannamukhánam (vanamu-?) vasena arúbhútam (c. -bhu-) káyam; samussitan ti tí<u>h</u>i aṭthisate<u>h</u>i (c. aṭtha-) samussitam; áturan ti sabbakálam iriyápathádí<u>h</u>i pari<u>h</u>aritabbatáya niccagilánam; ba<u>h</u>usam kappan ti ma<u>h</u>ájanena ba<u>h</u>udhá samkappitam; yassa n'atthi dhuvam thitîti yassa dhuvabhávo vá thitibhávo vá n' atthi, ekantena bhedena vikiranaviddhamsanadhammam eva tam idam passathá ti attho...

Aru sanser. arus. Samussita sanser. samuceita, efr. v. 851 samussaya s. samuceaya Abhidhánapp. p. 145, 22. Áturam efr. Manu 6, 77. Mahábh. 12, 12464. Bahusam kappam efr. vv. 33. 339 al.; comment. interpretatur: a vulgo magni æstimatum v. valde appetitum.

v. 148. Locus: Jetavanam. Persona: Uttaritherí.

Tass' attho: bhagini idam tava sarírasamkhátam rúpam (c. -a) mahallakabhávena parijinnam, tañ ca kho sabbarogánam nivásanatthánatthena roganídam (c. -ni-), yathá kho pana taruno pi (c. pa) singálo jarasingálo ti tarunapimgalo cílatá pútilatá (-?) ti vuccati evam tadahu játam suvannavannam pi samánam niccam paggharanatthena pútikáyam pabhamgunam, so esa pútiko (c. -á) samáno va deho bhijjati na cirass' eva bhijjissatîti veditabbo, kimkáraná: maraná, maranan tamhi jívitam, tasmá sabbasattánam jívitam maranapariyosánam (c. -nem) evá ti vuttam hoti...

Niddham codd. A et C, B nidam; fortasse est legendum niddam pro nídam, longa vocali consonantis geminatione repensa. Manu et Mahábh. ll. cc. rogáyatanam habent voci roganiddham respondens. San de ha dubii tantum notionem habet ex auctoritate Amarasinhæ et Hemacandræ, in Upanisadibus vero accumulationem significat, vide Poley: Fünf Upanishads, Bonn 1844, p. 185; pútisandeho est igitur putredinis accumulatio i. e. corpus putridum. Bhijjati emendari potest bhijjatí, cfr. not. ad v. 24.

v. 149. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá adhimániká bhikkhú.

Apattha s. apásta. Alápu neutr. gen. haud scio an sit i. q. alábu f. g. Eva pro iva? (Comm. alápúni viya).

v. 150. Atthínam nagaram katvá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Janapadakalyánim Rúpanandattherim árabbha kathesi; sá kir' ekadivasam cintesi: mayham jetthabhátiko pi (c. pa) rajjasirim paháya pabbajitvá loke aggapuggalo buddho játo, putto pi 'ssa Ráhulakumáro pabbajito, bhátâpi (pitâpi ?) me pabbajito, mátâpi me pabbajitá, aham pi ettake ňátijane pabbajite gehe kim karissámi, aham pi pabbajissámiti bhikkhuníupassayam gantvá pabbaji ñátisinehen' eva no saddháya, abhirúpatáya Rúpanandá ti pamñáyi, sá Satthá kira

rúpam aniccam dukkham anattá vedaná samná samkhárá vimnánam aniccam dukkham anattá ti vadetíti sutvá so (c. sá) evam dassaníve pásádike mama pi rúpe dosam kathevyá ti Satthu sammukhíbhávam na gacchati. Sávatthivásino páto va dánam datvá samádinnuposathasuddhuttarásangá gandhamáládihatthá sáyanhasamaye .Jetavane sannipatitvá dhammam sunanti, bhikkhunísamgho (c. -ni-) pi Satthu dhammadesanáya uppannachando viháram gantvá dhammam sunáti, dhammam sutvá nagaram pavisantá Satthu gunakatham kathentá va pavisanti, catuppamánike (c. -ni-) hi lokasanniváse appaká ca te sattá (-?), tesam Tathágatam passantánam pasádo (c. -ena) uppajjati, rúpappamániká (c. -ni-) hi Tathágatassa lakkhanánuvyañjanapatimanditam suvannavannam saríram disvá pasídanti, ghosappamánikápi anekáni játakáni (c. -ká) nissáya pañcavattam Satthu gunaghosañ c'eva atthañgasamannágatam dhammadesanághosaň ca sutvá pasídanti, lakhappamániká (c. -ni-) pi (c. hi) 'ssa cívarádilakhanam paticca pasídanti, dhammappamánikâpi evarúpam Dasabalassa sílam evarúpo samádhi evarúpá pamñá Bhagavá síládigunehi (c.-nehi) asamo appațipuggalo ti pasídanti, tesam Tathágatassa gunam kathentánam mukham na-ppahoti, Rúpanandá bhikkhunínaň c'eva upásakánaň ca santiká gatassa (Tathág-?) gunakatham sutvá cintesi: ativiya me bhátikassa vannam kathenti, ekadivasam pi me rúpe dosam kathento tittakam kathessati, yan núnâham bhikkhuníhi saddhim gantvá attánam adassetvá Tathágatam passitvá dhammam suuitvá ágaccheyyan ti sá aham ajja dhammasavanam gamissámíti bhikkhunínam árocesi. bhikkhuniyo: cirassam vata Rúpanandáya Satthu upatthánam gantukámatá uppanná, ajja Satthá imam nissáya vicitradhammadesanam desissatîti tutthamánasá tam ádáva nikkhantakálato pattháya aham attánam nikkhamimsu, sá n'eva dassessámîti cintesi, Satthá ajja Rúpanandá mayham upatthánam ágamissati kídisí (c. -i) nu kho tassá dhamma-

desaná sappává ti cintetvá rúpagaruká esá attabháve balavasinehá kanthakena kanthakuddharanam viya rúpen' ev' assá rúpamadanimmadanam (c. -damnim-) sappáyá (-am?) ti sannitthánam katvá tassá viháram pavisanasamaye ekam abhirúpam itthim solasavassuddesikam rattavatthanivattham sabbábharanapatimanditam víjanim gahetvá attano santike thatvá víjamánam iddhibalena abhinimmi, tam kho pana itthim Satthá c'eva passati Rúpanandá ca, sá bhikkhuníhi saddhim pavisitvá bhikkhunínam pitthipasse thatvá pañcapatitthitena Sattháram vanditvá bhikkhunín' antare nisinná pádantarato pattháya Sattháram olokentí lakkhanavicittam anuvyañjanasamujjalam byámappabháparikkhittam Satthu saríram disvá punnacandasassiríkam mukham olokentí samípe thitam itthirúpam addasa, sá tam oloketvá attabhávam olokentí (c. -i) suyannarájahamsiyá purato kákasadisam attánam amamní, iddhimayarúpam ditthakálato pattháy' eva hi 'ssá akkhíni bhamimsu, sá aho imissá kesá sobhaná aho nalátá sobhaná ti sabbesam sarírappadesánam rúpasirivá (c.-a) samákaddhitacittá tasmim rúpe balavasinehá (c. - o) ahosi, Satthá tassá tattha abhiratim ňatvá dhammam desento va tam rúpam solasavassuddesikabhávam atikkamitvá vísativassuddesikam katvá dassesi, Rúpanandá oloketvá na vať idam rúpam purimasadisan ti thokam virattacittá ahosi, Satthá anukkamen'eva tassá itthiyá sakimvijátavannam majjhimitthivannam jarájinnamahallitthivannan ti (dassesi?), sâpi anupubben' eva idam antarahitam idam pi antarahitan ti jarájinnakále tam virujjamánam (c. - á) khandadantam phalitasiram obhaggam gopánasivamkam daudaparáyanam pavedhamánam disvá ativiya virajji, atha Satthá tam vyádhiná abhibhútam katvá dassesi, sá tamkhane yeva dandañ ca tálavanthañ ca chaddetvá maháviravam viravamáná bhúmiyam (c. bhu-) patitvá sake muttakaríse nimuggá aparáparam vaddhi, Rúpanandá tam pi disvá ativiva virajji, Satthâpi tassá itthivá maranam dassesi, sá tam khanam yeva uddhumátakabhávam (?) ápajji, navahi vanamukhehi pubbabandhiyo c' eva pulavá ca paggharimsu, kákádayo sannipatitvá vilimpimsu, Rúpanandá oloketvá: ayam itthi imasmim yeva tháne jaram pattá vyádhippattá maranappattá, imissâpi attabhávassa evam evam jarávyádhimaranáni ágamissantîti attabhávam aniccato passi, aniccato ditthattá evam pana dukkhato anattato ditthá yeva hoti, ath' assá tayo bhává ádittá viya gehágíváya baddhakunapam viya ca upatthahimsu, kammatthánábhimukham cittam pakkhandi, Satthá táya aniccato ditthabhávam ñatvá sakkhissati nu kho sayam eva attano patittham kátun ti olokento na sakkhissati bahiddhá paccayam laddhum vaddhatîti cintetvá tassá sappáyavasena dhammam desento áha:

•

Áturam asucim pútim passa Nande samussayam uggharantam paggharantam bálánam abhipatthitam, Yathá idam tathá etam, yathá etam tathá idam, dhátuto sumñato passa, má lokam punar ágami, bhave chandam virájetvá upasantá carissasîti,

itthí sudam Bhagavá Nandam bhikkhunim árabbha gátháyo abhásitthá (-si, tathá?) ti Nandá desanánusárena ñánam pesetvá sotápattiphalam pápuni, ath' assa upari tinnam maggaphalánam vippasanná parivárá, Satthá (c. -áya) sumñatákammatthánam kathetunando imasmim saríre sáro atthîti samñam má kari appamattako pi hi ettha sáro n' atthi tíni atthisatáni ussápetvá katam atthinagaram etan ti vatvá imam gátham áha: Atthínam etc. Tass' attho: yath' eva hi pubbannaparannádínam odahanattháya katthánikam ussápetvá vallíhi bandhitvá mattikáya vilimpitvá nagarakhátam bahiddhágeham karonti evam idam ajjhattikam pi tíni atthisatáni ussápetvá nahárúhi vinaddham mamsalohitalepanam, tañ ca paticchannam jíranalakkhanáya jaráya maranalakkhanassa maccuno, máno makkho ca ohito ti tassa árogasampadádíni paticca majjanalakkhanassa (c. -nássa) mánassa (c. mán-) sukatakáranassa vinásalakkhanassa mak-

khassa ca odahanattháya nangaram katam, evarúpo eva hi ca tattha káyikacetasiko ábádho ohito, uddham kinci gayhúpagam n' atthíti ... Janapadakalyánittheriyá vatthum.

Versui ellipsim inesse, nemo non videt; et quidem apparet, eum ad alium contextum pertinere. Sensus: corpus humanum sola est conglutinatio ex ossibus, carne atque sanguine facta, cui constitutum est morte dissolvi, nam mors est vita (principium) ejus, ut dicitur supra. Cfr. Manu 6, 76. Mahábh. 12, 12462. 6911. 12053. Sp. Hardy: East. Monach. p. 250.

v. 151. Locus: Jetavanam. Persona: Mallikádeví.

... Satañ cá ti buddhádínam... paved ayan tîti evam buddhá santo buddhádayo sabbhi pandite<u>h</u>i saddhim kathentîti attho...

Sabbhi s. sadbhih.

v. 152. Appassut'áyan ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Láludáyittheram árabbha kathesi; so kira mangalam karontánam geham gantvá tirokuddesu titthantíti ádiná nayena avamañgalam karontánam geham gantvá tirokuddádisu kathetabbesu dánañ ca dhammacariyá ti ádiná nayena mañgalagáthá vá (c. cá) yam kiñci vittam idha vá huram vá ti ratanasuttam vá katheti, evam tesu thánesu amnam kathessámíti amnam kathento pi amnam kathemíti na jánáti, bhikkhú tassa katham sutvá Satthu árocesum: bhante kim Láludáyissa mangalámangalatthánesu gamanena, amnasmim kathetabbe amnam eva kathetîti, Satthá na bhikkhave idán' ev' esa evam katheti pubbe pi amnasmim kathetabbe amnam eva kathetiti vatvá atítam áhari: Atíte Báránasiyam Aggidattassa náma bráhmanassa putto Somadattakumáro náma rájánam upatthahi, so tassa (c. -á) piyo ahosi manápo, bráhmano pana kasikammani nissáya jívati, tassa dve goná alesum, tesu eko mato, brál-

mano puttam áha: táta Somadatta rájánam me yácitvá ekam gonam áhará ti, Somadatto sac'áham rájánam yácissámi lahubhávo me pamňáyissatíti cintetvá tumhe yeva táta rájánam yácathá ti vatvá tena hi táta mam gahetvá yáhíti vutte cintesi: ayam bráhmano dandhapamño abhikkamapatikkamár divacanamattam pi na jánáti, amňasmim vattabbe amňam eva vadati, sikkhápetvá nam nessámíti so tam ádáya Bíranatthamahan náma susánam gantvá tinakalápe bandhitvá ayam rájá ayam uparájá ayam senápati námá ti katvá patipátiyá pitu dassetvá: tumhehi rájakulam gantvá evam atikkamitabbam evam patikkamitabbam, evam náma rájá vattabbo, evam uparájá, nam (rájánam?) upasamkamitvá jayatu bhavam mahárájá ti vatvá thatvá imam gátham vatvá gonam yáceyyáthá (c. -athá) ti gátham ugganhápesi:

Dve me goná mahárája yehi khettam kasámase,

tesu eko mato deva, dutiyam dehi khattiya ti,

so hi samvaccharamattena tam gátham pagunam katvá pagunabhávam puttassa árocetvá tena hi táta kiñcid eva pannákáram ádáya ágacchatha aham purimataram gantvá ramňo santike thassámíti vutte sádhu tátá ti pannákáram gahetvá Somadattassa ramňo santike thitakálam ussáhappatto rájakulam gantvá ramňá (c. -o) tutthacittena katapatisammodano táta cirassam viya ágat' attha idam ásanam nisíditvá vadatha yen' attho ti vutte imam gátham áha:

Dve me goņá mahárája yehi khettam kasámase,

tesu eko mato deva, dutiyam ganha khattiya ti,

ramñá (c. -o) kim vadesi táta puna vadáhîti vutte pi tam (c. tám) eva gátham áha, rájá tena vijjhitvá kathitabhávam natvá sitam katvá Somadatta tumhákam gehe bahú (c. -u) mamne goná ti vatvá tumhehi dinná bhavissanti devá ti vutte bodhisattassa tussitvá bráhmanassa solasa gone (c. -o) alamkárabhandakam nivásagáman c'assa brahmadeyyam datvá mahantena yasena bráh-

manam uyyojesi. Satthá imam desanam áharitvá tadá rájá Ánando ahosi bráhmano Láludáyí (c. -i) Somadatto aham evá ti játakam samodhánetvá: na bhikkhave idán' eva pubbe p'esa attano appassutáya amñasmim vattabbe amñam eva vadati appassutapuriso hi balivaddasadiso va náma hotiti vatvá imam gátham áha: Appassut' áyam etc. Tattha appassut' áyan ti ekassa vá dvinnam vá pannásakánam vá atha vá pana vaggonam sabbantimaina (?) paricchedena ekassa vá dvinnam vá suttantánam vá abhávena appassuto ayam, kammatthánam ·pana uggahetvá anuyuñjanto bahussuto va; balivaddo va jíratíti vathá balivaddo jíramáno vaddhamáno n'eva mátu na pitu na sesañátakánam attháya vaddhati atha kho niratthakam eva jírati evam evam ayam pi na upajjháyavattam karoti na ácariyavattam na ágantukavattádíni na bhávanárámatam yuñjatîti niratthakam eva jírati; mamsáni tassa vaddhantîti yathá balivaddassa yuganangaládíni vahetum asamattho eso ti aramne vissatthassa tatth' eva carantassa pi mamsáni vaddhanti (c. -ati) evam evam imissapi upajjháyádíhi vissatthassa samgham nissáva cattáro paccaye labhitvá uddhavirecanádíni katvá káyam posentassa mamsáni vaddhanti (c. -tí), thúlasaríro hutvá vicarati; pamná ti lokivalokuttará pan'assa pamná ekamgulamattápi na vaddhati, amñe (?) pana gacchalatádíni viya tassa cha dváráni nissáva tanhá c'eva navavidhamáno ca vaddhatîti attho ... Láludávittherassa vatthum.

v. 153-54. Anekajátisamsáran ti imam dhammadesanam bodhirukkhamúle nisinno udánavasena udánetvá aparabháge Ánandattherena puttho kathesi; so hi bodhirukkhamúle nisinno suriye anatthamite yeva Márabalam vidhamitvá pathamayáme pubbenivásapaticchádakam tam padáletvá majjhimayáme dibbacakkhum visodhetvá pacchimayáme sattesu (c. satth-) kárumňam paticca paccayakáraňánam otáretvá tam anulomapatilomavasena sammasanto arunuggamanaveláya sammásambodhim abhisambujjhitvá anekehi buddhasatasahassehi avijahitaudánam udánento imá gáthá abhási: Aneka- etc. Tattha gahakárakam gavesanto ti aham imassa attabhávagehassa kárakam tanhávaddhakim gavesanto yena ñánena sakká so datthum tassa bodhinánass' attháya Dípamkarapádamúle katábhiníháro ettakam kálam an ekajátisam sáram an ekajátisatasahassasamkhátam imam samsáravattam, anibbisam tam nánam avindanto alabhanto yeva, sandhávissam (c. -ssa) samcarim aparáparam anuvicarin ti attho; dukkhá játi punappunan ti idam gabakárakam gavesantassa káranavacanam, vasmá jarávyádhimaranamissitá yam (vá?) játi (c. já) nám' esá punappuna upagantum dukkhá naň (na?) ca sá tasmim aditthe nativattatîti (ativ-?) tasmá tam gavesanto sandhávissan ti attho; dittho 'sîti sabbamñútañánam pativijjhantena mayá idáni dittho asi (c. ási); puna gehan ti puna imasmimi samsáravaddhe attabhávasamkhátam mama geham na káhasi (c. -sim); sabbá te phásuká ti tava sabbá avasesakilesaphásuká mayá bhaggá; gahakútam visam khitan ti imassa tavá katassa attabhávagehassa avijjásamkhátam kannikámandalam (c. -kam-) pi mavá viddhamsitam; visamkháragatam cittan ti idáni mama cittam visamkháram nibbánam árammanakaranavasena gatam anupavittham; tanhánam khayam ajjhagá ti tanhánam khayasamkhátam arahattam adhigato 'smîti ... Ánandattheraputthaudánavatthum.

Maximi sunt momenti hi versus, sed perobscuri, eo magis quod ex alio contextu sine dubio petiti sunt. Fabula præmissa statuit, versus primum esse editos eo temporis momento, quum Gotamas, ad radicem arboris sapientiæ sedens, Buddhas fieret.

Commentator ex systemate ecclesiæ buddhisticæ dogmatico ita fere interpretari videtur: generatio iterata quum sit dolorosa, multas generationes percurri non illam sapientiam obtinens, qua intelligitur, concupiscentiam esse fabricatricem, quæ corporis domum ædificet. Nunc demum, quum sapientiam illam obtinuerim, tu fabricator! a me visus es, domum non denuo ædificabis, tuæ omnes costæ, i. e. cetera peccata, a me fractæ, culmen domus a te factæ, ignorantia sc., a me destructum, mens mea interitum desiderii attigit.

Turnour (teste Sp. Hardy: A Manual of Budhism p. 180^{*}) vertit: Performing my pilgrimage through the (sansáro) eternity of countless existences, in sorrow, have I unremittingly sought in vain the artificer of the abode (of the passions, i. e. the human frame). Now, O artificer! art thou found. Henceforth no receptacle of sin shalt thou form - thy frames (literally, ribs) broken; thy ridge-pole shattered; thy soul (or mind) emancipated from liability to regeneration (by transmigration) has annihilated the dominion of the passions. Gogerly (ibidem): Through various transmigrations I must travel, if I do not discover the builder whom I seek; painful are repeated transmigrations! I have seen the architect (and said) thou shalt not build me another house; thy rafters are broken, thy roof timbers scattered; my mind is detached (from all existing objects), I have attained to the exstinction of desire. Sp. Hardy: Through many different births, I have run (to me not having found), seeking the architect of the desire-resembling house. Painful are repeated births! Oh, house-builder! I have seen (thee). Again a house thou canst not build for me. I have broken thy rafters, thy central support is destroyed; to nirwána my mind is gone, I have arrived at the exstinction of evil-desire.

Commentario innisi quam præbeant Turnour et Sp. Hardy interpretationem formæ sandhávissam minus rectam esse nemo non videt; sandhávissam enim conditio-

* Librum hunc utilissimum nuper accepi.

nalis est. Ob intimum singulorum versus 155 verborum nexum Turnour gahakárakam per totum versum compellari statuit. equidem Anandam. Nunc tamen magis placet utrumque versum sic interpretari: Multarum generationum revolutio mihi subeunda esset, nisi invenissem domus (corporis) fabricatorem, quem quærebam, (quia) dolorosa est generatio repetita. (At)domus fabricator! conspectus es, nec amplius domum fabricabis, omnes costæ tuæ fractæ sunt, domus (a te factæ) culmen destructum, destructionem (illius domus) consequuta mens (mea) ad desideriorum exstinctionem pervenit. Geham cfr. Mahábh. 11, 91: grháníva hi martyánám áhur deháni panditáh. Káhasi sanser. esset karsyasi i. q. karisyasi, cfr. vv. 850. 879. Gahakutam efr. not. ad v. s. Visamkhitam a rad. kar s. kr. Visamkháragatam cittam cfr. Mahábh. 12, 7130: nirvánagatamánasa. Tanhánam khayam cír. vv. 187. 858-54. Mahábh. 12, 6504. Abhidhánapp. p. 1, 5. Hemac. ed. Boehtlingk p. 51, 80. Ásavakkhaya vv. 253. 279. Tanhá vv. 180. 216. 251. 335. 349. 416. Ásava vv. 93. 226. 292-93.

v. 155-56. Locus: Isipatanam. Persona: mahádhanasetthiputto.

... K hína ma c c he ti te evarúpá bálá udakassa abhává khínamacche pallale parikkhínapattá jinnakoňcá viya (c. vi) avajjháyanti, idam vuttam hoti: pallale udakassa abhávo viya hi imesam vasanatthánassa abhávo, macchánam khínabhávo viya imesam gehánam abhávo, khínapattánam koňcánam uppatitvá gamanábhávo (c. -na-) viya imesam idáni jalakathalapathádíhi bhoge santhápetum asamatthabhávo, tasmá te ete khínapattá koňcá viya etth' eva bajjhitvá avajjháyantîti; cáp áti k híná vá ti cápáto atikhíná cápá vinimmuttá (c. -ttatá, adde: ti) attho, idam vuttam hoti: yathá cápá vinimmuttá (-o?) sará (-o?) yathávegam gantvá patitam gahetvá ukkhipante asati

tatth' eva upacikábhattam hoti evam ime pi tayo vaye atikkantá idáni attaná (attánam?) uddharitum asamatthatáya maranam upagamissanti, tena vuttam: senti cápátikhíná va puránáni anutthunan ti, iti amhehi kháditam (c. -tum) iti amhehi pítan ti pubbe kháditáni kháditapítanaccagítaváditáni anutthunantá socantá anusocantá sentîti...

Koñca s. krauñca. Jháyanti a rad. jhá s. jyá? Cápátikhíná commentator interpretatur: arcu emissæ sagittæ. Anutthunam præs. part. act. a rad. thun s. stan? sing. pro plur.?

v. 157. Attánañ ce ti imam dhammadesanam Satthá Bhesakálávane viharanto Bodhirájakumáram árabbha kathesi; so kira pathavitale amñehi pásádehi asadisarúpam ákáse uppatamánam viya Kokanadam náma pásádam káretvá vaddhakim pucchi: kim tayá amñatthâpi evarúpo pásádo katapubbo udáhu pathamasippam eva te idan ti; pathamasippam eva devá ti ca vutte cintesi: sace ayam aññassa evarúpam pásádam karissati avam pásádo anacchariyo bhavissati imam mayá máretum hatthapáde vässa chinditum akkhíni uppátetum vaddhatíti evam amnassa pásádam na karissatíti (c. -asíti), so tam attham attano piyasaháyakassa Sañjikáputtassa náma (c. ná) mánavassa kathesi, so cintesi: so nissamsayam esa (etam?) vaddhakim násessati, anaggho sippiyo mayi passante má nassatu, samñam assa dassámíti, so tam upasamkamitvá pásáde te kammam nitthitam no ti pucchitvá nitthitan ti vutte (c. -o) rájakumáro tam násetukámo attánam rakkheyyásíti (c. -asíti) áha, vaddhaki bhaddakan te katam sámi mama árocantena aham ettha kattabbam jánissámíti vatvá kim samma amhákam pásáde kammam nitthitan ti rájakumárena puttho na táva deva nittháti bahu avasitthan ti áha,

21*

³²³

kim kammam náma avasitthan ti; pacchá deva ácikkhissámi, dárúni (c. -ni) táva áharápethá ti; kimdárúni (c. -uni) námá ti; nissáráni sukkhadárúni (c. - uni) devá ti; so áharápetvá adási, atha nam áha: deva ito pattháya mama santikam na ágantabbam, sukhumakammam karontassa hi aññehi saddhim kathá sallapantassa me vikkhepo hoti, áháraveláya pana bhariyá me va áháram áharissatíti, rájakumáro ca sádhú ti patisuni, so ekasmim gabbhe nisíditvá táni dárúni (c. -ni) tacchetvá attano puttadárassa antonisídanayoggam garulasakunam katvá áháraveláya pana bhariyam áha: gehe vijjamánakam sabbam vikkinitvá hirannasuvannam ganháhíti, rájakumáro pi vaddhakissa anikkhamanattháya geham parikkhipitvá rakkham thapesi, vaddhakí pi sakunassa nitthitakále ajja sabbe dárake gahetvá ágaccheyyásíti bhariyam vatvá bhuttapátaráso puttadáram sakunassa kucchiyam nisídápetvá vátapáne (-nena?) nikkhamitvá paláyi, so tesam deva vaddhakí palávatíti na kandantánam yeva gantvá Himavante otaritvá ekam nagaram mápetvá Katthaváhananámarájá (c. -namná-) játo, Bodhirájakumáro pi pásádamaham karissámíti Sattháram nimantetvá pásádam catujátigandhehi paribhandam katvá pathamam ummárato pattháya celapattikam patthari, so kira aputtako, tasmá puttam vá dhítaram vá lacchámi Satthá imam akkamissatíti cintetvá patthari, so Satthari ágate Sattháram pañcapatitthitena vanditvá pattam gahetvá pavisatha bhante ti áha, Satthá na pavisi, so dutiyam pi tatiyam pi apavisitvá va Ánandattheram olokesi, olokitam (c. -a) samnáy' eva vatthánam anakkamanabhávam natvá samharantu rájakumára dussáni na Bhagavá celapattikam akkamissati pacchimajanatam Tathágato oloketíti dussáni samharápesi, dussáni samharitvá Sattháram anto pavesetvá yágukhajjakena sammánetvá ekamantam nisinno vanditvá áha: bhante tumhákam upakárako tikkhattum saranam gato, kucchigato va kir'amhi ekaváre saranam gato, dutiyam tarunadárakakále, tatiyam vimnátabhávappattakále, tassa me kasmá celapattikam na akkamitthá ti; kim pana tvam kumára cintetvá celáni attharíti (c. -rati); sace puttam vá dhítaram vá lacchámi Satthá me akkamissatîti idam cintetvá bhante ti; ten' evâham na akkamin ti; kim panâham bhante puttam vá dhítaram vá n'eva lacchámíti; áma kumárá ti; kimkáraná ti; purimake attabháve bhariyáya saddhim pamádam ápannattá ti; kasmim kále bhante ti; ath' assa Satthá atítam áharitvá dassesi: Atíte kira anekasatá manussá mahativá náváva samuddam pakkhandimsu, nává samudde bhijji, dve jayampatiká ekam phalakam gahetvá antaradípakam pavisimsu, sesá sabbe tatth' eva marimsu, tasmim kho pana dípake mahásakunasamgho vasati, te amñam kháditabbakam adisvá játakajjhattá (?) sakunandakáni angáresu pacitvá khádimsu, tesu appahontesu sakunacchápe gahetvá khádimsu, evam pathamavaye pi majjhimavaye pi pacchimavaye pi khádimsu yeva, ekasmim pi vaye appamádam nâpajjimsu, eko pi ca nesam appamádam nâpajji (c. -imsu). Satthá idam tassa pubbakammam dassetvá: sace hi tvam rájakumára tadá ekasmim pi vaye bhariyáya saddhim appamádam ápajjissa ekasmim vaye putto vá dhítá vá uppajjeyya, sace vá pana vo eko pi appamatto abhavissa tam paticca putto vá dhítá vá na uppajjissa kumára, attánam hi piyam mamñamánena tísu pi vayesu appamattena attá (c. attánam) rakkhitabbo yevá ti vatvá imam gátham áha: Attánañ ce etc. Tattha y ám an ti Satthá attano dhammissaratáya desanákusalatáya idha tinnam vayánam amnataram vayam yáman ti katvá dassesi, tasmá evam ettha attho veditabbo: sace attánam piyam jáneyya (c. -neyyam) rakkheyyá nam surakkhitam yathá so surakkhito hoti evam nam (c. na) rakkheyya, tattha sace hi gihi samáno attánam rakkhissámíti uparipásádatale susamvutam gabbham pavisitvá sampannárakkho hutvá tá (tam?) nivasanto pabbajito hutvá susamvuto pihitadváravátapánalene (c. -tamdvá-) viharanto

pi attánam rakkhati yeva, gilú pana samáno yathábalam dánasíládíni pumňáni karonto pabbajito vá pana vattapativattam pariyattimanasikáresu ussukkam ápajjanto attánam rakkhati náma (-?), evan tísu vayesu asakkonto aññatarasmim pi vaye panditapuriso attánam patijaggite yeva, sace gihíbhúto pathamavaye khiddápasutatáya kusalam kátum na sakkoti majjhimavaye appamattena hutvá kusalam kátabbam, sace majihimavaye puttadáram posento kusalam kátum na sakkoti pacchimavaye kátabbam eva, ekam (evam?) pi karonte (-tena?) attánam (attá?) patijaggito va hoti, evam akarontassa pana attá pivo náma na hoti apáyaparáyanam eva nam karoti, sace pana pabbajito pathamavaye sajjháyam karonto dhárento vácento vattapativattam karonto pamádam ápajjati majjhimavaye appamattena samanadhammo (c. -na-) kátabbo, sace pathamayaye uggahitapariyattiyá atthakatham vinicchayakáranákáranañ ca pucchanto majjhimavayena ca pamádam ápajjati pacchimavaye appamattena samanadhammo kátabbo yeva, evam pi tena (karontena?) attá patijaggito va hoti, evam akarontassa pana attá pivo náma na hoti pacchánutápanenava (-nam eva?) nam tápetíti... Bodhirájakumárassa vatthum.

. Jaññá potent. verbi ñá s. jñá. Rakkheyyá cfr. not. ad v. 143.

w. 158. Locus: Jetavanam. Persona: Upanandasakyaputto.

... Idam vuttam hoti: yo appicchatádigunehi vá ariyavamsapatipadádíhi vá param anusásitukámo attánam eva pathamataram tasmim gune patitihápeyya... attánam hi tattha anivesetvá kevalam param eva anusásamáno parato nindam labhitvá kilissati náma...

Na kilisseyya melius fortasse vertamus: non in eo culpa est; cfr. not. ad v. 87. v. 159. Locus: Jetavanam. Persona: Padhánikatissatthero.

Tass' attho: yathá hi bhikkhu (c. -ú) paṭhamayámádisu camkamitabban ti vatvá param ovadati sayam camkamádíni adhiṭṭhahanto attánañ ce tathá kayirá yath' amñam anusásati evam sante sudanto vata dametha yena gunena param anusásati tena attaná sudanto hutvá dameyya; attá hi kira duddamo ti ayam hi attá náma duddamo, tasmá yathá so sudanto hoti tathá dametabbo ti...

Dametha sic A C et comment.; B habet dammetha, qua lectione recepta metrum restituitur, cfr. not. ad v. s.

v. 160. Attá hi attano nátho ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Kumárakassapattherassa mátaram árabbha kathesi; sá kira Rájagahanagare setthidhítá vimñútam pattakálato pattháya pabbajjam yáci, atha punappuna yácamánâpi ca mátápitunnam santike pabbajjam alabhitvá vayappattá patikulam gantvá patidevatá hutvá agáramajjhe vasati, ath' assá na cirass' eva kucchiyam gabbho patitthahi, sá pan' assa patitthitabhávam ajánitvá va sámikam árádhetvá pabbajjam váci, atha nam so mahantena sakkárena bhikkhuniupassayam netvá ajánanto Devadattapakkhivánam bhikkhunínam santike pabbájesi, aparena samayena bhikkhuniyo tassá gabbhinibhávam natvá táhi kim idan ti vuttá náham avye na (?) tam jánámíti kim etam sílam vata me árogam evá ti, bhikkhuniyo tam Devadattassa santikam netvá: ayam bhikkhuniddhá (?) pabbajitá, imissá mayam gabbhassa patitthitakálam na jánáma, kin dáni karomá ti pucchimsu, Devadatto má mayham ovádakárikánam bhikkhunínam ayaso uppajjiti ettakam eva cintetvá upapabbájetha (uppab-?) nan ti áha, tam sutvá dahará: má mam ayye násetha, nâham Devadattam uddissa pabbajitá, etha mam (adde: Satthu?) santikam Jetavanam nethá ti, ná tam ádáya Jetavanam gantvá

Satthu árocesum, Satthá tassá gihíkále (c. híkále) gabbho patitthito ti jánanto pi paravádamocanattham rájánam Pasenadikosalam Mahánáthapindikam Cúlánáthapindikam (c.-la-) Visákháupásikam amňáni ca mahákuláni pakkosápetvá Upálittheram ánápesi : gaccha imissá daharáya catuparisamajjhe kammam parisodhehîti, thero . ramňo purato Visákham pakkosápetvá tam adhikaranam paticchápesi, sá sánipákáram parikkhipápetvá antosániyam tassá hatthapádanábhiudarapariyosánáni oloketvá máse divase samánetvá gihíbháve imáva gabbho laddho ti ňatvá therassa tam attham árocesi, ath'assá thero parisamajjhe parisuddhabhávam patithápesi, sá aparena samayena Padumuttarabuddhassa pádamúle patitthitatthanam (patthitapatthaná ?) mahánubhávam puttam vijáyi, ath' ekadivasam rájá bhikkhuniupassayasamípe (c. -ena) gacchanto dárakasaddam sutvá kim idan ti pucchitvá deva ekissá bhikkhunivá putto játo tass'esa saddo ti vutte tam kumáram attano gharam netvá dhátínam (c. -ti-) adási, námagahanadivase v'assa Kassapo ti námam katvá kumáraparihárena vaddhitattá Kumárakassapo ti sañjánimsu, so kílámandale daharake paharitvá (c. parih-) nimmátápitikena mayam pahatá ti vutte rájánam upasamkamitvá deva mam nimmátápitiko ti vadanti, mátaram me ácikkhathá ti pucchitvá ramňá dhátiyo dassetvá imá te mátaro ti vutte: na ettiká mama mátaro ekáya me mátará bhavitabbam tam me ácikkhathá ti áha, rájá na sakká imam vañcetun ti cintetvá: táta tava mátá bhikkhuni, tvam mayá bhikkhuníupassayá (c. -am) áníto, so távataken' eva samuppannasamvego hutvá táta pabbájetha man ti áha, rájá sádhu tátá ti tam mahantena sakkárena Satthu santike pabbájesi, so laddhúpasampado Kumárakassapatthero ti pamñáyi, so Satthu santike kammatthánam gahetvá aramnam pavisitvá váyamitvá visesam nibbattetum asakkonto puna kammatthánam visesetvágahessámíti Satthu santikam ágantvá Andhavane vihási, atha nam Kassapabuddhakále ekato samanadhammam katvá anágámiphalam

patvá Brahmaloke nibbattabhikkhu (c. -ú) Brahmalokato ágantvá pannarasa pañhe pucchitvá: ime pañhe thapetvá Sattháram añño koci (c. ko) vyákátum samattho n' atthi, gaccha Satthu santike imesam attham ugganhá ti uyyojesi, so tathá katvá pañham vissajjanávasáne arahattam pápuni, tassa pana nikkhantaditthakálato pattháya dvádasa vassáni mátubhikkhuniyá akkhíhi (c. akkhí) assúni pavattimsu, sá puttaviyogadukkhitá ten'eva mukhena bhikkháya caramáná antaravíthiyam theram disvá putta puttá ti viravantí tam ganhitum upadhávamáná parivattitvá pati, sá thanchi khíram muñcantchi utthahitvá allacívará gantvá theram ganhi, so cintesi: sac' áyam mama santiká madhuravacanam na labhissati vinassissati, taddhame (?) katvá imáya saddhim sallapissámíti, atha nam áha: kim karontí (c. -i) vicarasíti sinehamattam pi chinditum na sakkosîti (c. -ásíti), sá aho corassa kathá ti cintetvá kim vadesi tátá (c. tá) ti vatvá puna pi tena tath' eva vuttá cintesi: aham imassa káraná (c. -a) dvádasa vassáni assetum (assúni?) dháretum na sakkomi, ayam pan' eva thaddhahadayo ti kim me iminá ti puttasineham chinditvá tam divasam eva arahattam pápuni. Aparena samayena dhammasabháyam katham samutthápesum (c. -su): Manavadevadattena evam upanissayasampanno Kumárakassapo ca therí ca násitá, Satthâpi tesam patitthá játo, aho buddhá náma lokánukampaká ti; Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáva námá ti vutte na bhikkhave idán'eva aham imesam paccayo patitthá játo pubbe pi nesam aham patitthá . ahosim yevá ti vatvá:

Nigrodham eva seveyya, na sákham upasamvase,

nigrodhasmim matam seyyo yañce sákhasmim jívitan ti, imam Nigrodhajátakam vitthárena kathetvá: tadá sákhamigo Devadatto ahosi, parisâpi 'ssa Devadattaparisá, várappattá migadhenu therí (c. -i) ahosi, putto Kumárakassapo, gabbhinimigiyá jívitam pariccajitvá gato nigrodhamigarájá pana aham evá ti játakam samodhánetvá puttasineham chinditvá theriyá attaná va attano patitthákatabhávam pasamsanto: bhikkhave yasmá parassa attanitthitena (c.-te) saggaparáyano vá maggaparáyano vá bhavitum na sakká tasmá attá (c. attaná) va attano nátho kim paro karissatîti vatvá imam gátham áha: Attá hi etc. Tattha nátho ti patitthá, idam vuttam hoti: yasmá attanitthitena attasampannena (c. addit: na) kusalam katvá saggam vá pápunitum maggam vá bhávetum phalam vá sacchikátum sakká tasmá hi attá va (c. ca) attano patitthá ti, paro ko náma kassa patitthá siyá, attaná eva hi sudantena (c. addit: hi) nibbisevanena (c. -biye-) arahattaphalasamkhátam dullabham lábhanátham labhati, arahattam hi sandháya (c. -yam) idha nátham labhati dullabhan ti vuttam... Kumárakassapattherassa vatthum.

v. 161. Locus: Jetavanam. Persona: Mahákálaupásako.

Tattha vajiram v'amhamayam manin ti vajiram va amhamayam (c. amhayam) manim, idam vuttam hoti: yathá pásánamayam (c. pásámayam) pásánasambhavam vajiram (c. -ri) tam eva amhamayam manim attano utthánatthánasamkhátam pásánamanim kháditvá chiddáchiddam khandákhandikam katvá aparibhogam karoti evam evam attaná katam attani játam attasambhavam pápam dummedham nippaññam puggalam catusu apáyesu abhimatthati kantati (c. katanti) vidhamsetîti...

Abhimatthati a rad. math v. manth, itidem baddhati a bandh. Amhamaya s. açmamaya.

v. 162. Yassa accantîti imam dhammadesanam Satthá Veluvane viharanto Devadattam árabbha kathesi. Ekasmim hi divase bhikkhú (c. -u) dhammasabháyam katham samuţihápesum: ávuso Devadatto dussílo pápadhammo dussílyakaranen' (c. -non') eva vaddhitáya tanháya Ajátasattum samganhitvá mahantam lábhasakkáram nibbattetvá Ajátasattum pitu vadhe samádápetvá tena saddhim ekato hutvá nánappakárena Tathágatassa vadháya parisakkatîti, Satthá ágantvá káya nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte na bhikkhave idán' eva pubbe pi Devadatto nánappakárena mayham vadháya parisakkatíti vatvá Kurungajátakádíni kathetvá: bhikkhave accantadussílyapuggalan náma dussílyakáraná uppanná tanhá máluvá viya sálam pariyonandhitvá sambhajjamáná niravádisu pakkhipatíti vatvá imam gátham áha: Yassa accanta- etc.... Máluvá sálam iv'otatan ti yassa puggalassa tam tanhásamkhátam dussílyam, yathá náma máluvá sálam otarantíti deve vassante pavattehi udakam paticchitvá sambhajanavasena sabbatthakam eva pariyosánanti evam otatam pariyonanditvá thitam (-?) so máluváya sambhajitvá bhúmiyam (c. -ya) pátiyamáno rukkho viya dussílasamkhátáya tanháya sambhajitvá apáyesu pátiyamáno yathá nam anatthakámo diso icchati tathá attánam (c. atta-) karoti námá ti attho... Devadattassa vatthum.

Vereor, ut recte intellexerim versum. Máluvá cfr. v. 384. Otata a rad. tan? Disa s. dvișa, cfr. v. 42.

v. 163. Sukaránîti imam dhammadesanam Satthá Veluvane viharanto samghabhedaparisakkanam árabbha kathesi. Ekadivasam hi Devadatto samghabhedáya parisakkanto áyasmantam pindáya carantam Ánandam disvá attano adhippáyam árocesi, tam sutvá thero Satthu santikam gantvá Bhagavantam etad avoca: idhâham bhante sáyanhasamayam nivásetvá pattacívaram ádáya Rájagaham pindáya pávisim, addasá kho mam bhante Devadatto Rájagahe pindáya carantam (c. -to), disvá yenâham ten' upasamkami (c. addit: upasamkami), upasamkamitvá mam etad avoca: ajja tagge dánáham ávuso Ánanda amñatrevaggatá (?) amñatra bhikkhusamghá uposatham karissámi samghakammañ cá ti ajja Bhagavá Devadatto samgham bhindissati uposathañ ca karissati samghakammáni cá ti evam vutte Satthá:

Sukaram sádhuná sádhu, a pápena dukkaram,

pápam pápena sukaram, pápam ariyehi dukkaran ti, imam udánam udánetvá Ánanda attano ahitakammam eva sukaran (c. dukk-) ti vatvá imam gátham áha: Sukaráni etc.... Samghabhedaparisakkanavatthum.

v. 164. Locus: Jetavanam. Persona: Kálatthero.

Tass' attho: yo dummedho puggalo attano sakkárahánibhayena pápikam ditthim næsáya dhammam vá sossáma dánam vá dassámá ti vadante patikkosanto arahatam ariyánam dhammajívinam buddhánam sásanam patikkosati tassa tam patikkosanam sá ca pápiká ditthi velusamkhátassa katthakassa (c. kassa) phaláni viya hoti, kasmá (c. ta-): yathá katthako phaláni ganhanto attaghamñáya phallati (c. pa-) attano ghátattham eva phaleti evam so pi attaghátáya phallatîti (c. pa-), vuttam pi c'etam:

Phalam ve kadalim hanti phalam velum phalam nalam sakkáro purisam hanti gabbho assatarim yathá ti...

Ditthi s. drsti sentiendi atque intelligendi ratio, sententia, doctrina; miccháditthi vv. 167. 316; sammáditthi v. 319. Cfr. Abhidhánapp. ed. Clough p. 19, 17. 57, 38. Burnouf: Introd. p. 263. 496. Nissáya gerundium a rad. si (s. çri) præf. ni; cfr. vv. 93. 389. 341. Abit sæpe nissáya in præpositionem ejus notionis: ad, apud. Ghanna s. ghánya? Phallati, ni fallor, pass. caus. verbi phal.

v. 165. Locus: Jetavanam. Persona: Cúlakálaupásako.

Tass'attho: yena attaná akusalam kammam katam hoti so catusu apáyesu dukkham anubhavanto attaná va samkilissati, yena pana attaná akatam pápam so sugatiñ c'eva agatiñ

a Adde: sádhu.

ca gacchanto attaná va visujjhati, kusalakammasamkhátaň ca asuddhim paccattam kárassatthánam (-?) attani yeva vipaccati, amňo puggalo amňam puggalam na visodhaye ti na kilissatîti vuttam hoti...

Paccattam adv. compositum ex pați et attam (s. átman).

v. 166. Attadatthan ti imam dhammadesanam Sattha Jetavane viharanto Attadatthattheram árabbha kathesi. Satthárá hi parinibbánakále bhikkhave ito catumásaccayena parinibbáyissámíti vutte uppannasamvegá sattasatá puthujjaná bhikkhú (c.-u) Satthu santikam avijahitvá va kin nu kho ávuso karissámá ti sammantayamáná vicaranti, Attadatthatthero pana cintesi: Satthá kira catumásaccayena parinibbáyissati ahañ ca mamhi (?) avítarágo Satthari dharamáne yeva arahattattháya váyamissámíti, so bhikkhúnam santikam na gacchati, atha nam bhikkhú (c. -u) kasmá (c. tasmá) ávuso tvam no amhákam santikam ágacchasi na kiñci mantesíti vatvá Satthu santikam netvá ayam bhante evam náma karotíti árocayimsu, so Satthárá (c. -ram) pi kasmá evam karosîti vutte: tumhe hi kira bhante catumásaccayena parinibbáyissatha, aham tumhesu dharantesu yeva arahattuppattiyá váyamissámíti, Satthá tassa sádhukáram datvá: bhikkhave yassa mayi sineho atthi tena Attadatthena viya bhavitum vaddhatîti na hi gandhádíhi pújentá mam (c. mayi) pújenti dhammánudhammapatipattiyá pana mam pújenti tasmá amnena pi Attadatthasadisen' eva bhavitabban ti vatvá imam gátham áha: Attadattham etc. Tass' attho: gihíbhúto pitá ca kákanikamattam pi attano attham sahassamattenâpi parassa atthena na hápaye, kákanikamatto pi hi'ssa attadattho va khádaniyam vá bhojaniyam vá nipphádeti na parattho, imam pana evam akathetvá kammatthánasísena kathitam, tasmá attadattham na hápemíti bhikkhuná samghassa uppannam cetiyapațisamkháranádikiccam vá upajjháyavattam vá na hápetabbam

(c. -a), abhisamácárikavattañ <u>h</u>i púrento yeva ariyaphaládíni (c. -dí<u>h</u>i) sacchikaroti, tasmá ayam pi attadattho va, yo pana accáraddhavipassako ajja ajj' evá ti pativedham patthayamáno vicarati tena upajjháyádivattáni pi bhávetvá attano kiccam eva kátabbam, evam evam attadattham abhimñáya ayam me attano attho ti sallakkhetvá sadatthapasuto siyá tasmim sake atthe uyyuttapayutto bhaveyyá ti... Attadatthatherassa yatthum.

Attadattha et sadattha cum d euphoniæ causa inserto, cfr. Clough: Pali grammar p. 11, 27. Pasuta s. prasita a rad. so, cfr. not. ad v. 38.

 v. 167. Locus: Jetavanam. Persona: amñataradaharabhikkhu.

Tattha <u>h</u>ínam dhamman ti pañcakámaguṇadhammam, so <u>h</u>ínena dhammena antamaso oṭṭhagoṇádí<u>h</u>i pi paṭisevitabbo (-?), <u>h</u>ínesu ca nirayádísu ṭhánesu nibbattápetîti <u>h</u>íno náma, tam na seveyya; pamádená ti satiossaggalakkhaṇena pamádená ti na samvaseyya; na seveyyá ti micchádiṭṭhim pi na gaṇ<u>h</u>eyya; lokavaddhano ti yo (c. so) <u>h</u>i karoti so lokavaddhano náma <u>h</u>oti, tasmá <u>h</u>i evam akaraṇena na siyá lokavaddhano...

Hínam dhammam cfr. vv. 87. 115. 242. 248. 807. 70. Pamádo cfr. vv. 91. 26. 241.

v. 168-69. Uttitthe ná ti imam dhammadesanam Satthá Nigrodháráme viharanto pitaram árabbha kathesi. Ekasmim hi samaye Satthá pathamagamanena Kapilapuram gantvá ñátíhi katapaccuggamane Nigrodhárámam patvá ñátínam mánam bhindanattháya ákáse ratanacamkamam mápetvá tattha camkamanto dhammam desesi, ñátí (c. -i) pasannacittá Suddho-

danamahárájánam ádim katvá vandimsu, tasmim nátisamágame pokkharavassam vassi, tam árabbha mahájanena katháya (c. kat-) samutthápitáva na bhikkhave idán' eva pubbe pi mayham nátisamágame pokkharavassam vassi yevá ti vatvá Vessantarajátakam kathesi, dhammadesanam sutvá pakkamantesu nátísu eko pi Sattháram na nimantesi, rájápi mayham putto mama geham anágantvá kaham gamissatíti animantetvá va agamási, gantvá ca pana gehe vísatiyá bhikkhusahassánam yáguádíni patiyádápetvá (c. patisá-) ásanáni pamňápesi, puna divase Satthá pindáya pavisanto kin nu kho atíte buddhá pitu nagaram pavisitvá ujukam eva nátikulam pavisimsu udáhu patipátiyá pindáya carimsú ti disvá pathamagehato pattháya pindáya caranto páyási, tam pavattim ramño árocesum, rájá sátakam santhápento vegena nikkhamitvá Sattháram vanditvá: putta kasmá mam násesi, ativiya te pindáya carantena lajjá uppáditá, yuttam náma te imasmim yeva nagare suvannasivikádíhi vicaritvá pindáva caritum, kim (c. ki) mam lajjápesíti; náhan tam mahárája lajjápemi, attano pana kulavamsam anuvattámíti; kim pana táta pindáya caritvá jívanavamso mama vamso ti; n' eso mahárája tava vamso, mama pan'eso vamso, anekáni hi buddhasahassáni pindáya caritvá va jívimsú ti (c. tvá) vatvá imá gáthá abhási: Tattha uttitthe ti uttitthitvá paresam gha-Uttitthe etc. radváre thatvá gahetabbapinde na-ppamajjeyyá ti; pindacárikavattam hi hápetvá panítabhojanáni pariyesanto uttitthe pamajjati náma, sapadánam pindáya caranto pana na-ppamajjati náma, evam karonto uttitthe na-ppamajjeyya; dhammam anesanam paháya sapadánam caranto tam eva bhikkhácariyam dhammam sucaritani care; sukham set îti desanámattam etam; evam pan' etam bhikkhácariyam dhammam caranto dhammacárí idhaloke ca paraloke ca catúhi iriyápathehi sukham viharatîti attho; na nam duccaritan ti vesiyadibhede (c. -0) agocare caranto bhikkhácariyadhammam sucaritam (c. ducc-)

náma evam acaritvá dhammam care duccaritam (c. sucar-) na nam duccaritam care, sesam (c. tesam) vuttattham eva... Suddhodanassa vatthum.

Uttitthe com. gerund. habere videtur. Mad præf. pa, cfr. vv. 172. 371. 19. 292. 809. 234. 259. Dhammacárin cfr. dhammajívin vv. 24. 164, dhammatha vv. 217. 256, dhammadhara v. 259, dhammika v. 84.

v. 170. Locus: Jetavanam. Personæ: pañcasatavipassakabhikkhú.

Tattha marícikan ti máyam, máyá hi dúrato (c. du-) gehasanthánádivasena upatthitâpi upagacchantánam agayhúpakárattaká tucchaká va, tasmâssasattá (?) uppajjitvá bhijjanatthena bubbulakam tucchádibháven' eva máyam (c. cá-) passeyya, evam khandhádi'okam avekkhantam maccurájá na (c. nam) passatîti attho...

Bubbulaka s. budbuda. Maccurájá cfr. v. 46.

v. 171. Etha passath' imam lokan ti imam dhammadesanam Satthá Veluvane viharanto Abhayarájakumáram árabbha kathesi; tassa kira paccantam vúpasametvá ágatassa pitá Bimbisáro tussitvá ekam naccagítakusalam nátakitthim datvá tassa sattáham rajjam adási; so sattáham gehá (c. -am) bahi anikkhanto va rajjasirim anubhavitvá atthame divase nadítittham gantvá nahátvá uyyánam pavisitvá Santatimahámatto viya tassá itthiyá naccagítam passanto nisídi, sâpi tam khanam yeva Santatiamaccassa (c. santimaccassa) nátakitthí viya satthakavátánam vasena kálam akási, kumáro tassá (c. -a) kálakiriyáya uppannasoko na me sokam thapetvá Sattháram amño nibbápetum sakkhissatîti Sattháram upasamkamitvá bhante sokam me nibbápethá ti áha, Satthá (c. bha-) tam samassásetvá tayá hi kumára imissá itthiyá evam eva matakále rodantena pavattitánam assúnam anamatagge samsáre pamánam (c. -nam) n' atthîti vatvá táya desanáya sokassa tanubhávam natvá kumára má soci bálajanánam samsídanatihánam etan ti vatvá imam gátham áha: Etha etc. Tattha etha passathá ti rájakumáram eva sandháyáha; i mam lokan ti imam khandhalokádisamkhátam attabhávam; cittan ti vicittam (c. vacíci-) rájaratham viya vatthálamkárádicittam (c. -cittitam); yattha bálá ti yasmim attabháve bálá eva visídanti; vijánatan ti jánantánam pana panditánam ettha rágasangádisu eko pi sango n'atthíti attho... Abhayarájakumárassa vatthum.

Rájaratha cfr. v. 151. Sanga cfr. vv. 849. 870. 897. 419.

v. 172. Locus: Jetavanam. Persona: sammuñjanitthero.

So imam fortasse legendum est sv-imam.

v. 178. Locus: Jetavanam. Persona: Angulimálatthero. Tattha kusalená ti arahattamaggam sandháya vuttam, sesam uttánattham eva...

Pithíyati sanscr. apistíryati?

v. 174. Locus: Aggálavacetiyam. Persona: pesakáradhítá.

Tattha ayam loko ti ayam lokamahájano pamñácakkhuno abhávena andhabhúto; tanuk' etthá ti tanuko ettha na bahu jano aniccádivasena vipassati; sakunto jálamutto vá ti yathá chekena sákunikena jálena ottharitvá gayhamánakesu vaddhakesu (c. kevaddh-) kocid eva jálato muccati sesá antojálam eva pavisanti tathá márajálena ottharesu (-atesu?) sattesu bahú (c. -u) apáyagámino honti appo (c. agho) kocid eva vasanto (satto?) saggáya gacchati sugatim vá nibbánam vá pápunátiti (c. -nantíti) attho...

Andhabhúta cfr. v. 5:. Tanuk' ettha cfr. asant'

22

ettha v. 304, yávant' ettha v. 837. Vipassati cfr. vv. 878. 113-15. 190. 277. 428. Sagga cfr. vv. 126. 178. 428; devaloka v. 177; paraloka vv. 169. 176. 220. 242. 410; ayam loko vv. 168. 171. 172-74. 220. 242. 882. 410; Yamaloko v. 44; sabbaloko v. 178. 418.

v. 175. Locus: Jetavanam. Personæ: timsamattá bhikkhú.

Tass' attho: ime hamsá ádiccapathe ákásena gacchanti, yesam pana iddhipádá subhávitá te pi ákáse yanti iddhiyá dhírápi panditá saváhanam máram jetvá imamhá vaddhaloká (c. vaddhe-) níyanti nissaranti nibbánam pápunantiti attho...

Mára cfr. not. ad v. 46, præterea vv. 7. 8. 34. 37. 40. 57. 105. 175. 274. 837. 350.

v. 176. Ekam dhamman ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Ciñcamánavikam árabbha kathesi. Pathamabodhiyam hi Dasabalassa puthubhútesu sávakesu aparimánesu (c. -nenasu) devamanussesu arivabhúmim okkantesu patthate (c. -o) gunasamudaye mahálábhasakkáro udapádí, titthiyá suriyuggame khajjopanakasadisá ahesum, hatalábhasakkárá te antaravíthiyam thatvá: kim samano Gotamo Buddho (c. addit: sa) mayam pi Buddhá, kim tass' (c. ka-) eva dinnam mahapphalam amhákam pi dinnam mahapphalam eva, amhákam pi detha karothá ti evam manusse vimnápentápi lábhasakkáram alabhitvá raho sannipatitvá kena nu kho upávena samanassa Gotamassa manussánam antare avannam uppádetvá lábhasakkáram náseyyámá ti cintayimsu, tadá Sávatthiyam Ciñcamánaviká (c. -na-) nám' eká paribbájiká uttamarúpadhará sobhaggappattá devacchará viya, tassá sarírato ramsiyo niccharanti, ath' eko kharamantí (c. -i) evam áha: Ciñcamánavikam (c. -na-) paticca samanassa Gotamassa avannam uppádetvá

lábhasakkáram násessámá ti, ne atth' eso upáyo ti sampaticchimsu, atha sá Titthiyárámam gantvá vanditvá atthási, titthivá táya saddhim na kathesum, sá ko nu kho me doso yávattiyam vandámi ayyá ti vatvá ayya ko nu kho me doso ti kim mayá saddhim na kathethá ti áha; bhagini samanam Gotamam amhe vihethayantam hatalabhasakkare katvá vicarantam jánásíti; na jánámi ayyá ti kim pan' ettha mayá kattabban ti; sace tvam bhagini amhákam sukham icchasi attánam paticca samanassa Gotamassa avannam uppádetvá lábhasakkáram (c. -á) násehíti (c. -setíti), sá sádhu ayya mayham ev'eso bháro má cintayitthá ti vatvá pakkamitvá itthimávákusalatáya tato pattháya Sávatthivásínam dhammakatham sutvá Jetavaná nikkhamanasamaye indagopakavannam párupitvá gandhamáládihatthá Jetavanábhimukhí gacchati (c. gaccha), imáva veláva kuhim gacchasíti ca vutte kim tumhákan, mama gamanatthánená ti vatvá Jetavanasamípe Titthiyáráme vasitvá náto va aggavandanam vandissámá ti nagará (c. ná-) nikkhamante upásakajane Jetavane vutthá viya hutvá nagaram pavisantí (c. -i) kuhim vutthâsîti vutte kin tunhákam mama vutthatthánená (c. puttatth-) ti vatvá másaddhamásaccayena pucchiyamáná Jetavane (c. -ne) samanena Gotamena saddhim ekagandhakutivá vutth' amhîti puthujjanánam saccam nu kho etam no ti kamkham uppádetvá temásacatumásaccayena pilotikáhi udaram vethetvá gabbhinivannam dassetvá uparirattapatam (c. -paddham) párupitvá samanam Gotamam paticca gabbho uppanno ti andhabále (c. -o) gáhápetvá atthanavamásaccayena udare dárumandalikam bandhitvá uparipatam párupitvá hatthapádapitthiyo gohanukena kotthápetvá ussade dassetvá kilantindiyá hutvá sáyanhasamaye Tathágate alamkatadhammásane nisíditvá dhammam desente (c. -o) dhammasabham gantvá Tathágatassa purato thatvá: mahájanassa táva dhammam 22*

desesi, madhuro te saddo, suphassitam dantávaranam, aham pana tam pațicca gabbham labhitvá paripunnagabbhá játá, n' eva me sútigharam (c. suci-) vijánási na sappiteládíni (c. -ini), sayam na kathento (karonto?) upatthakánam pi amñataram Kosalarájánam Anáthapindikam vá Visákham vá maháupásikam imissá mánavikáya kattabbayuttakam karohíti na vadesíti (c. -ehíti), abhiramitum yeva jánási gabbhapariháram na jánásíti gúthapindam gahetvá candamandalam dúsetum váyamantí viya parisamajihe Tathágatam akkosi, Tathágato dhammakatham thapetvá sího viya abhinadanto (c. -nand-) bhagini tavá kathitassa tathabhávam vá vitathabhávam vá aham eva (c. -añ) ca tvañ ca jánámá ti áha, áma mahásamana tayá ca mayá ca nátabháven' etam játan ti, tasmin khane Sakkassa ásanam unhákáram dassesi, so ávajjamáno Cincamánaviká Tathágatam abhútena akkosatíti ňatvá idam vatthum sodhessámíti catúhi devaputtehi saddhim ágami, devaputtá músikapotaká (c. mu-) hutvá dárumandalikassa bandhanarajjuke ekappaháren' eva chindimsu, párutapatam váto ukkhipi, dárumandalikam patamánam tassá (c. -a) pádapitthiyam pati, ubho aggapádá chijjimsu, manussá dhi kalakanni sammasambuddham akkosatiti sise khelam patetva leddudandádihatthá (c. lendu-) Jetavaná níharimsu, ath' assá (c. -a) Tathágatassa cakkhupathani atikkamanakále mahápathavi bhijjitvá vivaram adási, Avícito (c. avi-) jálá utthahi, sá kuladattiyam kambalam párupamáná viya gantvá Avícimhi nibbatti, amňatitthiyánam lábhasakkáro pariháyi, Dasabalassa bhiyyosomattáya (c. -ntáya) vaddhi. Puna divase dhammasabháyam katham samutthápesum: ávuso Ciñcamánaviká (c. -na-) evam uláragunam aggadakkhineyyam sammásambuddham abhútena akkositvá mahávinásani pattá ti, Satthá ágantvá káva nu 'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte na bhikkhave idán' eva pubbe p' esá (c. -a) mam abhútena akkositvá vinásam pattá yevá ti vatvá:

Nådatthá parato dosam anumthúláni sabbaso

issaro panaye dandam sámam appativekkhiyá ti imam dvádasanipáte Mahápadumajátakam vittháretvá kathesi. Tadá kir' esá (c. -a) Mahápadumakumárassa bodhisattassa mátu sapattí (c. -im) ranno aggamahesí hutvá mahásattam asaddhammena nimantetvá tassa manam alabhitvá attaná va attani vippakáram katvá gilánálayam dassetvá tava putto mam anicchantim (c. -f) imam vippakáram pápesíti ramňo árocesi, ráiá kuddho mahásattam corapapáte khipi, atha nam pana kucchiyam adhivatthá devatá patiggahetvá nágarájassa pana gabbhe thapesi, nágarájá nam nágabhavanam netvá upaddharajjena sammánesi, so tattha samvaccharam vasitvá pabbajitukámo Himavantapadesam ágantvá pabbajitvá jhánábhinňam nibbattesi, atha nam eko vanacarako disvá ranno árocesi, rájá tassa santikam gantvá katapatisantháro sabbam tam pavattim ňatvá mahásattam rajjena nimantetvá tena: mayham rajjena kiccam n'atthi, tvam pana dasa rájadhamme akápetvá agatigamanam paháya dhammena rajjam kárehíti ovadito uttháyasaná roditvá vanditvá nagaram gacchanto antarámagge amacce pucchi: aham kim nissáya evam ácárasampannena viyogam patto ti, aggamahesim devá ti, rájá nam uddhapádam (c. uddhá-) gahetvá corapapáte khipápetvá nagaram pavisitvá dhammena rajjam káresi; tadá Mahápadumakumáro mahásatto ahosi, mátu sapattí (c. -i) Cincamánaviká ti. Satthá imam attham pakásetvá: bhikkhave ekadhammam hi saccavacanam paháya musáváde patitthitánam vissatthaparalokánam akattabbam pápakammam náma n' atthîti vatvá imam gátham áha: Ekam etc. Tattha ekam dhamman ti saccam; musávádissá ti yassa dasasu vacanesu ekam pi saccam n' atthi, evarúpassa musávádino; vi ti n n aparalokassá ti vissatthaparalokassa, evarúpo (c. -e) hi manussasampattim devalokasampattim avasáne nibbánasampattin ti imá tisso sampattivo na passati; n'atthi pápan ti tassa

evarúpassa imam náma pápam akattabban ti n'atthi... Ciñcamánavikáya vatthum.

v. 177. Locus: Jetavanam. Materia: asadisadánam.

... Sukhí paratthá ti ten'eva so dánánumodanapumñena paraloke dibbasampattim anubhavamáno sukhí hotíti...

De metro app. vide.

v. 178. Locus: Jetavanam. Persona: Kálo náma Anáthapindikassa putto.

Tattha pathavyá ekarajjená ti cakkavattirajjena; saggassa gamanena (c. -nena) vá ti chabbísatividhassa vá saggassa adhigamanena (c. -mane); sabbalokádhipaccená (c. -di-) ti etasmim ettake nágasupannavemánikapetehi saddhim sabbasmim loke adhipaccena; sotápattiphalam varan ti yasmá ettake tháne rajjam káretvâpi nirayádíhi amutto va hoti sotápanno pana pihitaapáyadváro hutvá sabbadubbalo pi atthame bhave nibbattati tasmá sotápattiphalam eva varam uttaman ti attho...

Sotápattiphalam cfr. Burnouf: Introd. p. 293. Sp. Hardy: East. Monach. p. 280. 289. Varam cum instrum. pro ablativo.

v. 179-80. Locus: Bodhimando. Personæ: Máradhítaro.

Tattha yassa jitam nâvajíyatîti yassa sammásambuddhassa tena tena maggena jitam rágádikilesajátam puna asamucaranato (asamuddhar-?) nâvajiyyati dujjitam náma na <u>h</u>oti; no yátîti na uyyáti yassa jitam kilesajátam rágádisu koci ekam kilesam pi loke pacchatovatti náma na hoti nânubaddhatîti attho (-?); an an tago caran ti anantárammanassa sabbamñútañánassa vasena apariyantagoearam; kena padená ti yassa hi rágapadádisu ekapadam pi n'atthi tam tumhe kena padena nessatha, Buddhassa pana ekapadam pi n'atthi, tam Buddham tumhe kena padena nessatha; dutiyagátháya tanhá náma (c. -me) samsibbitapariyonandhanatthena jálam assá atthîti pi jálakáriká ti pi jálúpamá (c. -up-) ti jálinf (c. -íní), rúpádisu árammanesu (c. -osú) visattatáya visattiká visattá pana, táya visáháratáya visapupphatáya visaphalatáya visaparibhogatáya pi visattiká, sá evarúpá tanhá yassa kuhinci bhave netum (c. ne-) n'atthi tam tumhe apadam Buddham kena padena nessathá ti attho...

Noyáti comm. dissolvit na uyyáti. Kena padena melius verterimus: quo vestigio; cfr. v. 93. Visattika cfr. v. 885, Abhidhánapp. p. 19, 18; s. visátmika? Kuhiñci Clough: Pali Grammar p. 69. Netave cfr. not. ad v. 38. De metro app. vide.

v. 181. Locus: Samkassanangaradváram. Personæ: bahudevamanussá.

Tattha jhánapasutá (c. jánapasú-) ti lakkhanúpanijjhánam (c. -a) árammanúpanijjhánan (c. -núp-) ti imesu dvísu jhánesu ávajjanasamápajjanaadhitthánavutthánapaccavekkhanehi yuttapayuttá; nekkhammúpasame ratá ti ettha pabbajjánekkhamman ti na gahetabbam (c. -á), kilesavúpasamananibbánaratim pana sandháy' etam vuttam; devâpîti devâpi manussâpi tesam pihayanti patthenti; satímatan ti evarúpagunánam tesam satiyá samannágatánam sambuddhánam aho vata mayam pi buddhá bhaveyyámá ti buddhabhávam icchamáná pihayantîti (c. pibh-) attho...

Nekkhamma s. naişkarmya otium, tranquillitas; ple-

rumque derivatur a nişkram, sanscritice igitur esset naişkramya (i. q. pravrajyá), cfr. supra p. 256 et Clough: Singhalese Dict. s. v. naişkramya; Abhidhánapp. p. 111, 54. Pihayanti legendum est pihenti.

v. 182. Locus: Báránasim upanissáya Sattasírisakamúlam. Persona: Erakapattanágarájá.

... Mahantena pana váyamena abhiníhárassa samijjhanato samiddhábhiníhárassa (c. -ní-) ca anekehi pi kappakotisahassehi dullabhuppádato buddhánam uppádo pi kiccho yeva ativiya dullabho ti...

Patilábha s. pratilambha. Buddhánam uppádo ita omnes codd., legendum est buddhánam uppado, cfr. not. ad v. 108.

v. 183-85. Sabbapápassa akaranan ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Ánandattherassa pañham árabbha kathesi; thero kira diváttháne nisinno cintesi: Satthárá sattannam buddhánam mátápitaro áyuparicchedo bodhi sávakasannipáto aggasávaká upattháko ti sabbam kathitam (c. -tum) uposatho pana akathito, kin nu kho nesam pi ayam eva uposatho amno ti; so Sattháram upasamkamitvá tam attham pucchi, yasmá pana nesam buddhánam kálabhedo va ahosi na gáthábhedo ---Vipassí sammásambuddho hi sattame sattame samvacchare uposatham akási, ekadivasam dinnovádo yeva hi 'ssa sattannam samvaccharánam alam ahosi, Sikhí ca Vessabhú ca chatthe samvacchare uposatham karimsu (c. karim), Kakusandho Konágamano (c. -110)ca samvacchare, Kassapadasabalo chatthe chatthe máse uposatham (c. -tam) akási, ekadivasam dinnovádo eva channam másánam ahosi --- tasmá Satthá nesam imam kálabhedam árocetvá ovádagáthá pana nesam imá vevá ti vatvá sabbesam ekam eva uposatham ávikaronto imá gáthá abhási: Sabba- etc.

... Upasampadá ti abhinikkhamanato pattháya yáva arahattamaggá (c. -a) kusalassa uppádanañ (c. -dañ) ca uppáditassa ca bhávaná; sacittapariyodapanan ti pañcahi nívaranchi attano cittassa vodápanam (c. cod-); etam buddhána sásan an ti sabbabuddhánam ayam anusatthi (c. anuss-); khantîti ya esa titikkhásamkhátá (c. tít-) khantí náma idam imasmim sásane paramam uttamam tapo; nibbánam paramam vadanti buddhá ti buddhá ca paccekabuddhá ca anubuddhá cá ti ime tayo buddhá nibbánam uttaman ti vadanti; na hi pabbajito ti pániádíhi param (c. -a) upahananto (c. -hanto) vihețhento (c. vibh-) parúpaghátí (c. -i) pabbajito náma (c. -á) na (c. nam) hoti; samano ti vuttanayen' eva param vihethayanto samano (c. -no) pi na hoti yeva; a nu pa vádo (c. anú-) ti anupavádo (c. anúpavádaň) c'eva anupavádápanaň (c. anú-) ca; a nupagháto (c. anú-) ti anupahananañ (c. anú-) c' eva anupaghátanañ (c. anú-) ca; pátimokkhe (c. -o) ti jețthakasîle, samvaro ti pidahanam; mattamnútá ti mattamnúbhávo pamánajánanam; patthan ti vivittam (c. vic-); adhicitte ti atthasamápattisamkháte adhikacitte, áyogo ti payogakaranam; etan ti etam (c. eta) sabbam pi buddhánam sásanam, ettha hi anupavádena (c. anú-) vácasikasílam kathitam aghátena kávikasílam pátimokkhe ca samvaro ti iminá pátimokkhasílam (c. -a) e' eva indriyasamvaram mattamñútáya ájívapárisuddhí (c. -im) e' eva (c. dveva) paccayasannissitasílañ ca patthañ ca senásanena sappáyasenásanam adhicittena attha samápattiyo (-?); evam imáya gátháya tisso pi sikkhá (c. -a) kathitá eva honti... Ánandattherassa vatthum.

Vide Benfey: Indien p. 202. Legendum est sabbapápass' akaranam sive -ssâkar-, cfr. not. ad v. 7, itidemque kusalass' up- sive -ssôpa-. Pariyodapana cfr. not. ad v. 88. Khantí s. xánti, titikkhá s. titixá, cfr. Mahábh. 12, 5992; in vertendo comment. 'sequutus sum. Nibbánam h. l. subjectivo sensu intelligendum est. Parúpaghátí ita B, A et C -ti; cfr. v. 210; de metro app. vide. Mattamñutá sic A, B -ññatá, C -ññútá, quæ lectio mihi recipienda esset. Pattha s. prásta? Sayanásanam cfr. v. 271. (Supra p. 264, Abhidhánapp. p. 148, 44, Kammav. ed. Spiegel p. 9. 84.)

v. 186-87. Locus: Jetavanam. Persona: anabhiratabhikkhu.

Kahápana s. kársápana; cfr. Abbidhánapp. p. 63, 35, Clough: Pali Grammar p. 51, Singh. Dict. s. v. kahavanúva, Burnouf: Introd. p. 597.

v. 188-92. Locus: Jetavanam. Persona: Aggidatto Kosalaramño poro<u>h</u>ito.

Tattha bahun ti bahu; pabbatáníti tattha tattha Isigilivepullavebhárádike pabbate ca Mahávanagosingasálavanádíni vanáni ca Veluvanajívakambavádayo áráme ca Udenacetiyagotamakacetiyádíni (c. -kañce-) rukkhacetyáni (c. -añcetváni) ca te manussá tena tena bhayena tajjitá bhayato muñcitukámá (c. -tumká-) puttalábhádíni vá patthayamáná saranam (c. -nam) yantíti attho; n'etam saranan (c. - nan) ti etam pana sabbam pi saranam n' eva khemam na uttamam na ca etam paticca játiádisu sattesu eko pi játiádito sabbadukkhá pamuccatíti attho; vo cá ti idam akhemam anuttarañ ca saranam dassetvá khemam uttamam saranam dassanattham áraddham, tass' attho: vo ca gahattho vá pabbajito vá iti pi so Bhagavá sammásambuddho ti ádikam Buddhadhammasamghánussatikammatthánam nittháya setthavasena Buddhañ ca dhammañ ca saranam gato tassâpi tam saranágamanam amnamtitthiyá vandanádíhi kuppati calati (?) tassa pana acalabhávam dassetum maggena ágatasaranam eva pakásento cattári ariyasaccáni sammappamñáya passatíti áha, yo (c. so) hi etesam saccánam dassanavasena etáni saranágato

tassa etam saranam khemañ ca uttamañ ca, puggalo etam saranam paticca sakalasmâpi vaddhadukkhá pamuccati, tasmá etam kho saranam kheman ti ádi vuttam...

Áráma cfr. Kammav. ed. Spiegel p. 84, Burnouf: Introd. p. 98. Rukkhacetya cfr. Abhidhánapp. p. 25, 10. 56, 98. 124, 78, Burnouf Introd. p. 74. 849. 630. Ariyasacca Abhidhánapp. p. 128, 94. Asiatic Res. vol. XX p. 294. 494. 476. Magga cfr. vv. 273 sq. 408; Abhidhánapp. p. 121, 48, ódòg in N. T.

Burnouf (Introd. p. 186) versus sanscr. palicis respondentes ita vertit: Beaucoup d'hommes, chassés par la crainte, cherchent nu asile dans les montagnes et dans les bois, dans les ermitages et auprès des arbres consacrés. Mais ce n' est pas le meilleur des asiles; ce n' est pas là le meilleur refuge, et ce n' est pas dans cet asile qu' on est délivré de toutes les douleurs. Celui, au contraire, qui cherche un refuge auprès du Buddha, de la Loi et de l'Assemblée, quand il voit avec la sagesse les quatre vérités sublimes, qui sont la douleur, la production de la douleur, l'anéantissement de la douleur et la marche qui y conduit, et la voie formée de huit parties, voie sublime, salutaire, qui mène au Nirvâna, celui-là connaît le meilleur des asiles, le meilleur refuge; dès qu'il y est parvenu, il est délivré de toutes les douleurs.

v. 193. Dullabho ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Ánandattherassa pañham árabbha kathesi; thero ekadivasam diváttháne nisinno cintesi: hatthájániyo chaddantakule vá uposathakule vá uppajjati, assájáníyo valáhassa rájakule jáneyyá (?) Dakkhinápathe ti ádíni vadantena Satthárá hatthiajániyyádínam uppattitthánáni kathitáni, purisájáneyyo nu kho kaham uppajjatîti; so Sattháram upasamkamitvá etam attham pucchi, Satthá: Ánanda purisájániyo (c. -saj-) náma na sabbattha uppajjati, ujjukato páti (*) yojanasatáyáme ávaddhato navayojanasatappamáne (c. -ne) Majjhimadesattháne uppajjati, uppajjanto ca pana (adde: na) yasmim tasmim vá kule uppajjati, khattiyamahásálabráhmanamahásálánam pana amñatarasmim yeva uppajjatíti vatvá imam gátham áha: Dullabho etc. Tattha dullabho ti purisájamño hi dullabho na hatthiajáneyyádayo viya (c. vi) sulabho, so sabbattha (c. sattha) paccantadese vá nícakule vá na jáyati Majjhimadese yeva pana mahájanassa abhivádanádisakkárakaranattháne khattiyabráhmanakulánam amñatarasmim kule jáyati, evam jáyamáno ca yattha so jáyati dhíro uttamapañho (c. -mamp-) sammásambuddho tam kulam sukham edhati sukhappattam eva hotíti attho . . . Ánandattherassa pañhapucchitavatthum (c. -hampu-).

A j a ñ ñ a sanscr. ajanya, Abhidhánapp. p. 52, 43. Comm. vocem idem valere ac ájániya, ájáneyya (Abhidh. p. 48, 10) statuere videtur.

v. 194. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá bhikkhú.

Tattha yasmá buddhá uppajjamáná (c. -ná) mahájanam (c. -a) rágakantárádíni tárenti tasmá buddhánam uppádo sukho; yasmá dhammadesanam ágamma játiádidhammá sattá játiádíhi muccanti tasmá saddhammadesaná sukhá; sámaggíti samacittatá yá ekacittatá yâpi sukhá eva, samaggánam pana ekacittánam yasmá Buddhavacanam vá ugganhitum dhátamgáni vá pariharitum samanadhammam vá kátum sukham tasmá samaggánam tapo sukho ti vuttam, ten' evâha: yáva kívaň ca bhikkhave bhikkhú (c. -u) sannipatissanti samaggá vuithahissanti samaggá samghakaraníyáni karissanti, buddhi yeva bhikkhave bhikkhúnam pátikamkhá no parihánîti...

Sámaggí, s. sámagrí, concordia.

v. 195-96. Pújárahe ti imam dhammadesanam Satthá cárikam caramáno Kassapadasabalassa suvannacetiyam árabbha kathesi. Tathágato Sávatthito (c. -iko) nikkhamitvá anupubbena Báránasim gacchanto antarámagge Todeyyagámassa samípe mahábhikkhusamghaparivuto (c. -kkhú-) amnataram devatthánam sampápuni, tatra nisinno Sugato dhammabhandágárikam pesetv avidúre kasikammam karontam bráhmanam pakkosápesi, so bráhmano ágantvá Tathágatam anabhivádetvá nam eva devatthánam vanditvá atthási, Sugato p'imam padesam kin ti mamñasi bráhmaná ti áha, amhákam paveniyá átañ (átatañ?) cetivatthánan ti vandámi bho Gotamá ti, imam thánam vandantena tayá sádhu katam (c. katham) bráhmaná (c. bra-) ti Sugato tam sampahamsesi, tam sutvá bhikkhú kena nu kho káranena Bhagavá evam sampahamsesiti samsayam sanjánesum, tato Tathágato tesam tayam patetum Majjhimanikáye Ghatikárasuttantam idhánubhávena Kassapadasabalassa yojanubbedham kanakacetiyam anarim iva kanakapabbatam ákáse niyádhá mahájanam dassetvá bráhmana evamvidhánam pújáraljánam pújáyuttatará vá ti vatvá Maháparinibbánasutte dassitanayena buddhádike cattáro thúpárahe pakásetvá saríracetiyam paribhogacetiyan ti (-?) tíni cetiváni visesato paridípetvá imá gáthá abhási: Pújárahe erc. Tattha pújetum aralia pújáralia púritum (pújetum?) vutta ti attho; te pújárahe (c. -o) pújayato ti abhivádanádíhi ca catuppaccaychi (c. -ppaychi) ca pújantassa; pújárabe dasseti buddhe ti ádiná, buddhe ti sammásambuddhe; yadiva (c. vadi) iti vadi vá atha vá (c. tává) ti attho, kattha (tattha?) paccekabuddhe ti kathitam hoti; sávake ca Buddhasávake (c. -a); papañcasamatikkante ti samatikkante tanháditthimánapapañce; tinno ti atikkanto (c. -e), sokapariddave ti sokapariddave ime ce atikkante ti attho, ete hi pújárahantam (-?) dassitam; te ti buddhádí (c. -íhi) tádise (c. -íso) ti vuttagahanavasena

nibbute (c. -o) ti rágádinibbutivá n'atthi kuto vibhavato árammanato vá etesam bhayan ti akutobhayá, te akutobhaye; na sakká pumňam (c. -a) samkhátun ti pumňam (c. -a) ganetum (c.gahanetum) na sakká; kathan ti ce im'et tam pi kenacîti (c. te-) imam ettakan ti attho, kenacîti apisaddo idha sambandhitabbo (c. -ambo), kenaci puggalena mánena vá, tattha puggalená ti tebrahmádiná mánená ti tividhena mánena tíranena púranena vá, tíranam náma idam ettakan ti navato dháranan ti tuláya dháranam, tíranam. púranam náma addhappasatapatthanúlikádivasena púranam, kenaci puggalena imehi tíhi mánehi buddhádike pújayato pumňam (c. -a) vipákavasena ganetum na sakká pariyantarahitato ti dvísu thánesu pújato ti kim nánam pathamam dharamáne buddhádi pújayato na sakká pumňam samkhátum puna te tádise kilesaparinibbánanimittena khandhaparinibbánena nibbute (c. -o) pi pújavato na sakká pumňam (c. -a) samkhátun ti bhede yujjanti (-?), tenâha Vimánavatthumhi:

Titthante nibbute câpi same citte samam phalam.

cetopasádahetu hi sattá gacchanti suggatin ti.

Desanávasáne (c. -ná- -ne) bráhmano sotápanno ahosíti, yojaniyam kanakacetiyam (c. kan-) sattáham (c. -bham) ákáse yeva atthási, mahanto (c. -tena) samágamo vâhosi, sattáham cetiyam nánappakárena pújesum, tato bhinnaladdhikánam laddhibhedo (c. -e) játo, Buddhánubhávena tam cetiyam yathátthánam eva gatam, tatth' eva tamkhane mahantam pásánacetiyam ahosi, tasmim samágame caturásítiyánam pánasahassánam dhammábhisamayo ahosíti.

Papañca s. prapañca, propria notio hujus vocis non liquet; cfr. v. 254. Sp. Hardy: East. Monach. p. 299. Nibbute sic A; B et C nibbuto; cfr. not. ad v. 89. Puññam sic C; A puñña, B pumña. Im'ettam cfr. not. ad v. 14; etta forma primitiva pro usitatiore ettaka hic ipse, vox ducenda esse videtur ex adv. etra (ettha). Pathamakabhánaváram sine dubio divisio est, quæ ad capita in festis recitanda spectat (pericope); exstat tantum in cod. C, et alterum membrum deest.

v. 197-99. Susukham vatá ti imam dhammadesanam Satthá Sakkesu viharanto kalahavúpasamanattham (c. -matth-) nátake árabbha kathesi. Sákiyá Koliyá (-yánam?) kira Kapilavatthunagarassa ca antare Rohinínámanadim (c. -í) eken' eva ávaranena bandhápetvá sassáni karonti, atha jetthamúlamáse sassesu milávantesu ubhayanangaravásikánam (c. -sí-) pi kammakará sannipatimsu, tattha Koliyanangaravásino áhamsu: idam udakam ubhato bhariyamánam n'eva tumhákam n'eva amhákam pahossati, amhákam pana sassam ekaudaken' eva nippajjissati, idam udakam amhákam dethá ti, itare (c. -o) pi áhamsu (c. ah-): tumhesu (c. -he) kotthe púretvá thitesu mayam ratanasunnam nílamanikálakahápane (?) ca gahetvá pacchimam pasibbakádihatthá na sakkhissáma tumhákam gharadváre (c. sara-) vicaritum, amhákam pi sassam ekaudaken'eva nippajjissati, idam udakam amhákam dethá ti, na mayam dassámá ti, mayam pi na dassámá ti evam katham vaddhetvá eko uttháya ekassa paháram adási, so pi amnassá ti, evam amnamamnam paharitvá rájakulam játim ghaddhetvá (?) kalaham vaddhayimsu, Koliyakammakará vadanti: tumhe Kapilavatthuvásike gahetvá gacchatha, ye sonasigáládayo viya attano bhaginíhi saddhim samvasimsu etesam (c. -a) hatthino ca assá ca phalákávudháni ca amhákam kim karissantîti, Sákiyakammakará vadanti: tumhe dáni kutthino dárake gahetvá gacchatha, ye ánathá (anáthá?) niggatikanti (?) tiraccháná viya kolarukkhe vasimsu etesam hatthino (c. atthi-) va assá ca phalákávudháni (c. pal-) ca amhákam kim karissantîti, te gantvá tasmim kamme nivuttaamaccá (-ánam?) rájakulánam (?) kathesum, tato Sákiyá bhaginíhi saddhim samvásam vasitakánam thámañ ca balañ

ca dassessámá ti vuddham sajjetvánikkhamimsu, Kolivápi kolarukkhavásínam (c.-inam) tháman ca balan ca dassessámá ti yuddham sajjetvá nikkhamimsu. Satthâpi paccúsasamave lokam oloketvá ňátake disvá mayi anágacchante ime nassissanti mayá gantum vaddhatíti cintetvá ekako va ákásen' eva gantvá Rohinínadivá majjhe ákáse pallamke nisídi, nátaká Sattháram disvá ávudháni chaddetvá vandimsu, atha ne Satthá áha: kimkalaho nám' esa mahárájá ti; na jánáma (c. -á) bhante ti; ko dáni jánissatíti; senápati jánissati, senápati uparájá jánissatíti iminá upávena váva dásakammakare (c. -o) pucchitvá bhante udakakalaho ti áhamsu; udakam kim agghati mahárájá ti; appam bhante ti; khattivá kim agghanti mahárájá ti; khattiyá náma anagghá bhante ti; vuttam pana tumhákam appamattakaudakam nissáya anagghiye khattiye násetun ti; te tunhí ahesum, atha ne Satthá ámantetvá: kasmá mahárájáno evarúpam karotha mayi asante 'jja lohitanadí pavattissatha ayuttan vo katam tumhe pancahi verehi saverá viharatha aham avero viharámi (c. -ma) tumhe kilesáturá hutvá viharatha aham anáturo tumhe kámagune pariyesanussukká hutvá viharatha allam anussukko viharámíti vatvá imá gáthá abhási (c. ahási): Susukham etc. Nátakánam kalahavúpasamanavatthum.

Cfr. v. 406. Ussuka, s. utsuka, Abhidhánapp. p. 98, sz.

v. 200. Susukham vatá ti imam dhammadesanam Satthá Pañcasáláya bráhmanagáme viharanto Máram árabbha kathesi. Ekam divasam hi Satthá pañcasatánam kumárikánam sotápattimaggassa upanissayam disvá tam gámam upanissáya vihási, tâpi kumárikáyo ekasmim nakkhattadivase nadim gantvá nahátvá alamkatapatiyattá (c. -ntá) gámábhimukhiyo páyimsu, Satthâpi tam gámam pavisitvá pindáya cari (c. caritvá), Máro sakalagámavásínam (c. -vasitam) saríre adhimuñcitvá (c. -mundi-) yathá Satthá katacchumattam bhattam pi na labhati evam katvá

yathádhotena pattena nikkhantam Sattháram gámadváre thatvá áha: api samana (c. -na) pindam alatthá ti; kim pana tvam pápima tathá akási yatháham pindam na labheyyan ti; tena hi bhante puna pavisathá (c. bhavisatá) ti, evam kir' assa ahosi: sace puna pavisissati sabbesam saríresu adhimuñcitvá imassa purato pánim paharitvá hassakelim káressámíti; tasmim khane ná kumárikávo gámadváram patvá Sattháram disvá vanditvá ekamantam atthamsu, Máro pi Sattháram áha: api bhante pindam alabhamáno jigacchádukkhena píliť atthá ti: Satthá: ajja mayam pápima kiñci alabhitvâpi Ábhassaraloke bráhmano viya pítisukhen' eva vítinámessámá ti vatvá imam gátham áha: Susukham vata etc. Tattha yesan no (c. to) ti yesam amhákam palibuddhanatthena rágádísu kiñcanesu ekam pi kiñcanam n' atthi; pítibhakkhá ti yathá Ábhassará devá pítibhakkhá hutvá pítisukhen' eva vítinámenti evam mayam pi bhavissámá ti attho ... Márassa vatthum.

Cfr. Mahábh. 12, 9917. Kiñcana cfr. not. ad v. 88; Abhidhánapp. p. 100, 49. Ábhassara cfr. Burnouf: Intr. p. 611; Sp. Hardy: Manual locis in indice citatis.

v. 201. Jayam veran ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Kosalarañño parájayam árabbha kathesi; so kira Kásigámakam nissáya bhágineyyena Ajátasatthuná saddhim yujjhanto (c. yujj-) tena tayo váre parájito tatiyaváre cintesi: aham khíramukham dárakam parájetum nâsakkhim, kim me jívitená ti, so áhárúpacchedam (c. arúpa-) katvá mañcake nipajji, ath' assásávattim (atha sá pavatti ?) sakalaviháranañgaram (c. -ramna-) patthari, bhikkhú Tathágatassa árocesum : bhante rájá kira Kásigámakam nissáya tayo váre parájito (c. -no), so idáni parájitvá ágato khíramukham pi dárakam parájetum nâsakkhim kim me jívitená ti áhárúpacchedam katvá mañcake nipanao

23

ti, Satthá tesam katham sutvá: bhikkhave jinanto pi veram pasavati (c. -va) parájito pana dukkham seti yevá ti vatvá imam gátham áha: Jayam etc. Kosalaramño parájayassa vatthum.

v. 202. Locus: Jetavanam. Persona: amñatarakuladáriko.

Tattha n' atthi rágasamo ti dhúmam vá jálam vá angáram vá adassetvá anto yeva jhápetvá (c. já-) bhasmamutthim kátum samattho rágena samo aggi náma n' atthi; kalisamo api idhâpi doso n' atthi; n' atthi khandhádisá (c. kkhandh-) ti khandhehi samáná, yathá pariháriyamáná khandhá dukkhá evam amnam dukkham náma n' atthi; santiparan ti nibbánato uttarim amnam sukham pi n' atthi, amnam hi sukham sukham eva nibbánam paramam sukhan ti attho...

Rága cfr. vv. 13. 14. 20. 99. 202. 251. 839. 847. 809. 856. 869. 877. 407; Abhidh. p. 19, 19. 130, 81; Mahábh. 12, 6557. 12427. Dosas. dvesa cfr. vv. 20. 251. 857. 369. 877. 407; Abhidh. p. 19, 20. 149, s. Kali Abhidh. p. 146, 9; cfr. v. 252. Khandhádisa cum a producto, ut fieri solet in vocibus cum disa compositis (B C habent kkhandhádisá, cfr. v. 117). Cfr. v. 874, Abhidh. p. 113, 74, Burnouf: Introd. p. 512. 475. 634. Santi s. cánti, cfr. v. 285, Abhidh. p. 1, s. 102, 1. 136, s.

v. 203. Locus: Álaví. Persona: amñataraupásako.

Tattha d i g a c c h á p a r a m á r o g á ti yasmá amño rogo saka (sakim?) tikicchito vinassati vátañgavasena pahíyati (c. - anti) digacchá pana niccakálan tikicchitabbá yevá ti sesarogánam ayam paramá (-o?) náma; samkhárá pañcakkhandhá (c. pacca-); e t a m ñ a t v á ti digacchásamo rogo no (?) n' atthi, khandhapariharanasamam (c. -namsa-) dukkham náma n' atthiti evam attham yathábhútam (c. -bhu-) ñatvá pandito nibbánam sacchikaroti; nibbánam paramam sukhan ti tañ <u>h</u>i sabbasukhánam paramam uttamam sukhan ti attho...

Jigacchá (s. jighatsá) A; C jígacchá; B digacchá, j in d mutato, similiter digucchu, Pasenadi, Udáyin (Burnouf: Introd. p. 358 not.), tikicchá. Miror, quod cum g scribitur, Abhidh. p. 61, 28 habet jiyacchá (lege: jigh-), p. 102, 65 jighacchita. Samkhára cfr. vv. 255. 277. 368. 381. 883; Abhidh. p. 111, 55; Burnouf: Intr. p. 84. 505; Sp. Hardy: East. Monach. et Manual. Dukhá (cfr. not. ad v. 18) aut pro -áni aut m. g., cfr. v. 221. Nibbána (s. nirvána) semper scribitur cum n; cfr. vv. 23. 32. 75. 184. 184. 204. 226. 285. 289. 344. 869. 372; Burnouf: Intr. p. 18. 589; Sp. Hardy: East. Monach et Manual.

v. 204.* Árogyaparamá lábhá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto rájánam Pasenadikosalam árabbha kathesi; ekasmim samaye rájá tanduladonassa odanam tadupiyena (?) súpavyañjanena bhuñjati, so ekadivasam bhuttapátaráso bhattasammadam (c. -sampadam) avinodetvá va Satthu santikam gantvá kilantarúpo ito c' ito ca samparivattati, niddáya abhibhuyyamáno pi ujum vipajjitum asakkonto ekamantam nisídi, atha nam Satthá áha: kim mahárája avissamitvá va ágato 'síti, áma bhante bhuttakálato paṭṭháya me mahádukkham hotíti, atha nam Satthá mahárája atibahumbhojana (atibahubhuñjino?) etam dukkham hotíti vatvá imam gátham áha:

> Middhí yadá hoti mahagghaso ca niddáyitá samparivattasáyí mahávaráho va nivápaputtho

punappunam gabbham upeti mando ti,

imáya (c. imá) gátháya ovaditvá: mahárája bhojanam náma mattáya bhuñjitum vaddhati mattabhojane sukham hotíti uttarim ovadanto imam gátham áha:

* Cfr. fabulam ad v. 325.

23*

Manujassa sadá satímato^a mattam jánato laddhabhojane tanú^b tassa bhavanti vedaná, sanikam jírati áyu pálayan ti,

rájá gáthá ugganhitum násakkhi, samípe (c. -ipe) thitam pana bhágineyyam Sudassanam náma mánavam imam gátham ugganhá ti áha, so tam gátham ugganhitvá kim karomi bhante ti Sattháram pucchi, atha nam Satthá áha: ramño (c. raño) bhuñjantassa osánapindakále imam gátham vadeyyási, rájá attham sallakkhetvá tam pindam chaddessati (c. -esati), tasmim pinde sitthagananáya (c. -nanáya) ramño (c. raño) bhattapacanakále (c.-ttam-) tattake (c. tant-) tandule hareyyásíti, so sádhu bhante ti sáyam pi páto pi ramño bhuñjantassa osánapindakále tam gátham udáharitvá tena chadditapinde (c. -ddí-) sitthagananáya tandule háresi, rájápi 'ssa gátham sutvá sahassam sahassam dápesi, so aparena samayena nálikodanaparamatáya santhahityá (c. santh-) sukhappatto tanusaríro ahosi, ath' ekadivasam Satthu santikam gantvá Sattháram vanditvá áha: bhante idáni me sukham játam, migam pi anubandhitvá (c. -di-) ganhanasamattho (c. -na-) játo 'mhi, pubbe me bhágineyyena saddhim yuddham eva hoti, idáni me Vapirakumárim náma dhítaram bhágineyyassa datvá so gámo tassá eva (c. evam) nahánamúlam katvá dinno, tena saddhim viggaho vúpasanto, iminâpi me káranena (c. -nena) sukham eva játam, kusarájakálikam maniratanam pi te (?), gehe purimadivase nattham tam pi idáni hatthapattam (c. -amp-), iminâpi káranena sukham eva játam, tumhákam sávakehi saddhim vissásam icchantena nátidhítá vo gehe katá, iminâpi me káranena sukham eva játan ti, Sattliá: árogyam náma mahárájá paramalábhá yatháladdhena santutthabhávasadisam pi dhanam vissásam sadisam (vissásasadiso?) ca náti nibbánaparamañ ca sukham (?) náma n'atthîti vatvá imam gátham áha: Árogyaparamá etc. Tattha árogyaparamá ti áro-

a cod. satimano. b cod. tanu.

Digitized by Google

gyabhávaparamá, rogino (c. -íno) hi vijjamánâpi lábhá eva arogassa (c. ár-) sabbalábhá ágatá va honti, ten' eva tam vuttam: árogyaparamá lábhá ti; san tu t thíparaman ti gihino (c. -íno) vá pabbajitassa vá yam attaná laddham attano santakam ten' eva tussabhávo santutthí (c. -tthí) náma sesadhanehi (c. sosedh-) paramam dhanam; viss ás a paramá ti mátá vá hotu pitá vá yena saddhim vissáso n' atthi so amňátako va yena saddhim vissáso atthi so asambaddho pi paramo uttamo ňáti, tena vuttam: vissásaparamá ňátiti; nibbánasadisam pana sukham náma n' atthi, ten' evaha: nibbánam paramam sukhan ti... Pasenadikosalassa vatthum.

In Asiatic Researches vol. xx p. 589 versus ita vertitur: Health is the chief acquirement. Content is the best riches. Firmness of mind is the best kinsman. Deliverance from pain is the chief happiness.

v. 205. Locus: Vesálí. Persona: Tissatthero.

Tattha pavivekarasan ti pavivekato uppannarasam ekíbhávasukhan ti attho; pítvá ti dukkhaparimňádíni karonto árammanato (c. -na-) sacchikiriyavasena pitvá; upasame 's sa cá ti kilesupasamanibbánass' eva rasam pivitvá; niddar o hotíti tena ubhayarasapánena (c. -pa-)...

Paviveka cfr. viveka v. 75. Upasamessa num recte locativum ab upasama et gerundium ab as s. aç habuerim, judicent periti. Niddara cfr. v. 885.

v. 206-S. Locus: Belavagámako. Persona: Sakkadevarájá.

... Dhíro ca sukhasamváso ti ettha sukho samváso etená ti sukhasamváso, panditena saddhim ekattháne váso sukho ti attho, katham: ñátínam va samágamo, yathâpi ñatínam samágamo sukho evam sukho ti; tasmá híti yasmá bálena saddhim samváso dukkho panditena saddhim sukho tasmá dhitisampannam (c. -á) dhírañ ca, lokiyalokuttarapamňáya sampannam pañňaň ca, ágamádhigamasampannam (c. ag-) bahussutaň ca, arahattapápanasamkhátáya dhuravahanasílatáya dhorayhasílam, sílavatena (c. -vantena) c'eva dhútañgavatena (c. dhu--vasena) ca vatavantam, kilesehi árakatáya áriyam (c. ar-), tathárúpam (c. -a) sappurisam sobhanapamňam, yathá nimmalam nakkhattapathasamkhátam ákásam (c. -a) candimá (c. -a) bhajati, evam bhajetha payirupásathá ti attho...

Addhána pro addhánam cfr. not. ad v. 74. A mittenêva cfr. vv. 66. 207. 280. 289. Tasmá hi inserunt omnes codd. Dhorayha Abhidhánapp. p. 65, 50; dhauraváhya fere sanscr. diceretur. Bahussuta s. bahuçruta Mahábh. 13, 2086, Poley: Fünf Upanishads Bonn 1844 p. 128: bahuná crutena; opponitur appassuta v. 152. Vatavat s. vratavat Mahábh. 12, 3878; cfr. not. ad v. 95. Nakkhatta s. naxatra, cfr. Abhidh. p. 7, 12. Candima s. candramas, cfr. vv. 172. 882. 887, Abhidh. p. 6, 7. De metro v. 208 append. vide.

v. 209-11. Locus: Jetavanam. Personæ: tayo bhikkhú.

Tattha a y o g e ti ayuñjitabbe ayonisomanasikáre, vesiyagocarádibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanam idha ayonisomanasikáro náma, tasmim ayonisomanasikáre attánam yuñjanto ti attho; y o g a s m i n ti tabbiparíte ca yonisomanasikáre (c. -o) ayojento; attham hitvá ti pabbajitakálato paṭṭháya adhisíládisikkháttayam attho náma, tam hitvá; piy ag g a h îti pañcakámagunasamkhátam piyam eva ganhanto (c. ganh-); pihet' attán u y o g in a n ti táya paṭipattiyá sásanato cutá (c. -o) gihíbhávam patvá pacchá ye attánuyogam anuyuttá síládíni sampádetvá devamanussánam santiká sakkáram labhanti tesam hoti (piheti?), aho vata aham pi evarúpo assan ti icchatîti attho; má piyehîti piyehi sattehi samkhárehi vá kudácanam ekakkhanam pi na samágaccheyya tathá appiyehi, kimkáraná: piyánam hi viyogavasena adassanam appiyánañ ca upasamkamanavasena dassanam náma dukkham; tas má ti yasmá idam ubhayam pi dukkham tasmá kandi (kañci?) sattam vá samkháram vá piyam náma na kareyya; piyápáyo ti piyehi apáyo (c. -e) viyogo; pápako ti lámako; gan thá (c. gandhá) tes am na vijjan tîti yesam piyam n' atthi tesam abhijjhákáyagantho (c. -gandho) pahíyati, yesam appiyam n' atthi tesam byápádakáyagantho, tesu pana dvísu pahínesu sesaganthá pahíná ca honti, tasmá piyam vá appiyam vá na kátabban ti attho...

Gantha cfr. not. ad v. 90; A gantvá, B et C gandhá. Ayoga, yoga cfr. v. 282. Piya Manu 6, 62.

v. 212. Pivato jávatíti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto aññataram kutimbikam árabbha kathesi. So attano putte kálakate puttasokábhibhúto áláhanam gantvá rodati, puttasokam sandháretum na sakkoti, Satthá paccúsakále lokam olokento tassa sotapattimaggassa upanissayam disvá pindapátapatikkanto ekam pacchásamanam gahetvá tassa gehadváram ágamási, so Satthu ágatabhávam sutvá mayá saddhim patisamtháram kátukámo bhavissatíti Sattháram pavesápetvá gehamajjhe ásanam pamnápetvá Satthari nisinne (c. -o) ágantvá vanditvá ekamantam nisídi, atha nam Satthá kin nu kho upásaka dukkhito 'síti pucchitvá tena puttaviyogadukkhená ti árocite: upásaka má cintavi idam maranam náma na ekasmim veva tháne na ca ekass' eva hoti yávatá pana bhávuppatti náma atthi sabbasattánam hoti yeva eko (c. -á) samkháro pi nicco náma n' atthi tasmá maranadhammam matam bhijjanadhammam bhinnan ti yoniso paccavekkhitabbam na socitabbam poránakapanditâpi <u>h</u>i puttassa matakále maranadhammam matam bhijjanadhammam bhinnan ti sokam akatvá maranasatim eva bhávayimsú ti vatvá bhante ke evam akamsú (adde: ti) ácikkhatha me ti yácito tass' atthassa pakásanattham atítam áharitvá:

> Urago va tacam jinnam hitvá gacchati^a san tanum^b evam saríre nibbhoge pete kálakate sati Dayhamáno na jánáti ñátínam paridevitam,

tasmá etam^c na socámi, gato so tassa yá gatiti^d imam paňcanipáte Urañgajátakam vittháretvá: evam pubbe pi panditá piyaputte kálakate yathá etarahi tvam kammante vissajjetvá niráháro rodanto (c. -e) vicarasi tathá avicaritvá maranasatibhávanábalena sokam akatvá áhárañ ca paribhuñjimsu kammamtañ ca adhitthahimsu tasmá piyaputto me kálakato ti má cintayi uppajjamáno pi hi soko vá bhayam yá piyam eva nissáya uppajjatîti vatvá imam gátham áha: Piyato etc.... Amňatarakutumbikavatthum.

:

v. 213. Locus: Jetavanam. Persona: Visákhá.

Tattha pemato ti puttadhítádisu pemam eva nissáyá ti attho...

v. 214. Ratiyá jáyatîti imam dhammadesanam Satthá Vesálim (c.-iyam) nissáya kútágárasáláyam viharanto Licchaví (c.-i) árabbha kathesi; te kira ekasmim chanadivase amñamamñam asadisehi alamkárehi alamkatá uyyánagamanattháya nañgará nikkhamimsu, Satthá pindáya pavisanto te disvá bhikkhú ámantesi: passatha bhikkhave Licchaví (c. -viyo) yehi vo devá távatimsá na ditthapubbá te ime lokentú ti vatvá nañgaram pávisi, te pi uyyánam gacchantá ekam nañgarasobhanim (c. -ní) itthim ádáya gantvá tam nissáya issádhibhútá amñamamñam

cod. -ta. b cod. sat tanu. c cod. omittit: tasmá etam. d cod. títi.

paharitvá lohitanadim viya pavattayimsu, atha te mañcenâdáya ukkhipitvá agamamsu, Satthâpi katabhattakicco nañgará nikkhami, bhikkhú Licchaví tathá niyyamáne (c. ní-) disvá Sattháram áhamsu: bhante Licchavirájáno páto va alamkatapatiyattá devá viya nañgará nikkhamitvá idáni ekam itthim nissáya imam vyasanam pattá ti, Satthá: bhikkhave soko vá hi bhayam vá uppajjamánam ratim nissáya uppajjati yevá ti vatvá imam gátham áha: Ratiyá etc. Tattha ratiyá ti pañcakámagunaratito, tam nissáyá ti attho... Licchavínam vatthum.

v. 215. Locus: Jetavanam. Persona: Anitthigandhakumáro.

Tattha kámato ti vatthukámakilesakámato, duvidham p'etam náma (c. -am) nissáya jáyatíti attho...

v. 216. Locus: Jetavanam. Persona: amñatarabráhmano.

Tattha tanháyá ti chadvárikatanháya, etam tanham nissáya uppajjatíti attho...

Tanháya jáyatí epitritum tertium in pede tertio præterea videre licet vv. 87. 281. 282. 275. 491.

v. 217. Locus: Veluvanam. Personæ: pañcasatadáraká.

Tattha síladassanasam pannam ti catupárisuddhisílena c'eva maggaphalasam payuttena ca sammádassanena sampannam; dhammattham ti navavidhalokottaradhamme thitam sacchikatalokuttaradhamman ti attho; saccavádinan ti catunnam saccánam solasah' ákárehi sacchikatattá saccañánena saccavádinam; attano kamma kubbánan ti attano kammam náma tisso sikkhá, tá púrayamánan ti attho; tam jano ti tam puggalam lokiyamahájano piyam karoti, datthukámo vanditukámo paccayapújiyam (c. -jayam) ca pújetukámo hoti yevá ti attho... Síla cfr. vv. 10. 55. 57. 144. 208. 229. 971. 289. 808. 838; Abhidhánapp. p. 21, 84. 55, 22. 143, 14; sílavat vv. 56. 84. 110. 400; sílin v. 109. Dassana cfr. v. 974, Abhidh. p. 117, 10. 19, 17; not. ad v. 164. Kubbánam cum n omnes codd., s. kurvánam.

v. 218. Locus: Jetavanam. Persona: anágámitthero. Tattha chandajáto (c. cand-) ti kattukamyatávasena játachando ussáhappatto; anakkháte ti nibbáne, tam hi asukena katam vá níládísu evarúpam vá ti avattabbatáya anakkhátam náma (c. -am); manasá va puttho siyá ti hetthimehi (c. -hí) timaggaphalacittehi puttho púrito bhaveyya; appatibad dhacitto ti anágámimaggavasena káme ca appatibad dhacitto; ud dhamsoto ti evarúpo bhikkhu Avihesu nibbattitvá tato pattháya patisandhivasena Akanittham gacchanto uddhamsoto ti vuccati, tádiso upajháyo ti attho...

Putho scripsi pro puttho (s. pusta) quod B et C habent, metrum enim brevem syllabam requirit; A habet phutho. Cfr. not. ad v. 18. Appatibaddhacitto cfr. v. 284. Uddhamsoto adverso metempsychosis flumine cfr. Manu 6, 85.

v. 219-20. Locus: Isipatanam. Persona: Nandiyo.

... Anupaddavena dúratithánato ágatam; ñ átimittá suhajjá cá ti kulasambandhavasena ñátí ca sannitthádibhávena mittá ca suhadayabhávena suhajjá ca; ab hin an dan ti ágatan ti nam ságatan ti (c. addit: nam ságatan ti) vacanamattena vá añjalikaranamattena vá geham sampattam pana nánappakárapannakárábhibharanavasena (c. náma--ráhi-) abhinandanti; tath' evá ti ten' evâkárena katapumñam pi puggalam imasmá (c. imassá) loká param lokam (c. -á) gatam dibbam áyuvannasukham sayam adhipateyyam (-?) dibbarúpam saddagandharasapotthabbá ti imam dasavidham pannákáram ádáya

Digitized by Google

mátápitittháne thitáni pumñáni abhinandantáni patiganhanti...

Sotthim i. q. sotthi, svatthi s. svasti; cfr. Clough: Pali Gram. p. 78. Suhajja s. suhrdya (i. q. suhrd)?

v. 221. Locus: Nigrodhárámo. Persona: Rohiní khattiyakamňá.

... Sam yojanan ti kámarágasamyojanádikam dasavidham pi sabbam sañnojanam atikkameyya; asajjamánan ti alaggamánam, yo hi makharúpam (?) mama vedaná ti ádiná nayena námarúpam ganhati tasmiñ ca bhijjamáne socati vihamñati ayam námarúpasmim sajjati náma, evarúpam aganhanto avihamñanto pana (adde: na) sajjati náma, tam puggalam evam asajjamánam (c. sajj-) rágádínam abhávena akiñcanam (c. -a) dukkhá náma nânupatantîti attho...

Saññojana cfr. vv. 81. 342. 897. 884. Námarúpa cfr. v. 367, Játakassa Atthavannaná fol. 2 di verso: panne námarúpam áropetvá, Poley: Fünf Upanishads p. 124, Mahábh. 12, 11970, Burnouf: Introd. p. 50⁹. Sañj cfr. vv. 842. 419. 47. 48. 287; not. ad v. 172. Dukkhá cfr. not. ad v. 208. De metro append. vide.

v. 222.* Yo ve uppatitan ti imam dhammadesanam Satthá Aggálave cetiye viharanto amñataram bhikkhum árabbha kathesi. Satthárá hi bhikkhusamghassa senásane anumñáte Rájagahasetthiádíhi senásanesu kayiramánesu eko álaviko bhikkhu attano senásanam karonto ekam náma rukkham (c. rúpam) disvá chinditùm árabhi, tattha pana nibbattá eká tarunaputtá devatá puttam amkenâdáya thitá yáci: má me sámi vimánam chindi, na sakkhissámi puttakam ádáya anávásá vicaritun ti, so aham amñam ídisam rukkham na labhissámíti

· Cfr. Spiegel: Anecd. Pal. p. 83.

tassá vacanam nádivi, sá imam pi táva dárakam oloketvá oramissatíti (c. orav-) puttam rukkhasákháya thapesi, so hi ukkhittapharasum sandháretum asakkonto dárakassa báhum chindi, devatá uppannabalavakodhá paharitvá nam máressámíti ubho hatthe ukkhipitvá evam táva cintesi: ayam bhikkhu sílavá, sac'áham imam máressámi nirayagáminí (c. -i) bhavissámi, sesadevatápi attano rukkham chindante bhikkhú (c. -u) disvá asukadevatáva evam náma márito bhikkhú ti mam pamánam (c. -nam) katvá bhikkhú máressanti, avañ ca sassámiko bhikkhu (c. -ú), sámikass' eva tam kathessámíti ukkhitte hatthe apanetvá rodamáná Satthu santikam gantvá vanditvá ekamantam atthási, atha nam Satthá: kim devadhíte ti áha, sá: bhante tumhákam me sávakena idam náma katam, aham pana nam máretukámá hutvá imam náma cintetvá amáretvá va idhagatá ti sabbam tam pavattim vitthárato árocesi, Satthá tam sutvá sádhu sádhu devate (c. dete) sádhu te katam evam uggatam kopam bhantam ratham viya nigganhamánává (c. -nává) ti vátvá imam gátham áha: Yo've etc. ... Itaro jano ti itaro pana rájauparájádínam rathasárathijano rasmiggáho náma hoti na uttamasárathîti. Desanávasáne devatá sotápattiphale patitthahi, sampattaparisáya pi sátthiká desaná ahosi. Devatá sotápanná hutvâpi rodamáná atthási, atha nam Satthá kim devate ti pucchitvá bhante vimánam me nattham (c. -a) idáni kim karissámíti vutte: alam devate má cintayi ahan te vimánam dassámíti Jetavanagandhakútísamípe (c. -ku-) purimadivase cutadevatam ekam rukkham apadisanto amukasmim okáse rukkho vivitto tattha upagacchá ti áha, sá tattha upagacchi, tato pattháya Buddhadattikam imissá vimánan ti mahesakkhá devatâpi ágantvá tam cáletum (c. -tu) nåsakkhimsu (c. -im). Satthá tam atthuppattim (?) katvá bhikkhúnam bhútagámasikkhápadam pamnápesíti. Amnatarabhikkhussa vatthum.

v. 223. Locus: Veluvanam. Persona: Uttaraupásiká.

Alika sic omnes codd., cfr. v. 264, Abhidh. p. 15, 24. 139, 3; s. alíka. Saccena ali-, cfr. not. ad v. 7. Sádhuná jine cfr. Mahábh. 12, 3550.

v. 224. Locus: Jetavanam. Persona: Mahámoggallánatthero.

... Y ácito ti yácanaká náma sílavantá (c. -o) pabbajitá, te hi kiňcâpi dethá ti ayácitvá (c. áy-) va gharadváre titthanti, atthato pana yácanti yeva náma, evam sílavantehi yácito appasmim pi deyyadhamme vijjamáne appamattakam pi; etehi tíhi etesu ekekenâpi káranena devalokam gaccheyyá ti attho...

Metrum requirit appasmi, cfr. not. ad v. 74.

v. 225. Locus: Sáketam nissáya Añjanavanam. Persona: Sáketabráhmano.

Tattha munayo ti moneyyapatipadáya maggaphalam pattá asekhamunayo; káyená ti desanámattam etan, tíhi (adde: thánehi?) samvuto ti attho; accutan ti sassatam; thánan ti akuppam thánam dhuvatthánam; yatthá ti yasmim gantvá na socanti na vihamñanti tam thánam gacchantíti attho...

Ahimsaka cfr. vv. 261. 270. 300. Accuta s. acyuta. Socare 3 pers. plur. præs. medii, itidem upapajjare v. 807, lajjare v. 316.

v. 226. Locus: Gijjhakútapabbato. Persona: Punná.

Tattha ahorattánusikkhinan (c. -ittan) ti divá ca rattiñ ca tisso sikkhá sikkhamánánam; nibbánam adhimuttánan ti nibbánajjhásayánam; attham gacchantîti evarúpánam sabbe pi ásavá attham vinásam natthibhávam gacchantîti àttho...

Adhimutta cfr. v. 831, Abhidhánapp. p. 104, 10.

v. 227-30. Poránam etan ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Atulam náma upásakam árabbha kathesi; so hi Sávatthivásiupásako pañcasataupásakapariváro ekadivasam te upásake ádáya dhammasavanattháya viháram gantvá Revatattherassa santike dhammam sotukámo hutvá Revatattheram vanditvá nisídi, so panâyasmá patisallánárámo sího viva ekacaro, tasmá tena saddhim na kiñci kathesi, so ayam thero na kiñci (c. ka-) kathesîti kuddho uttháya Sáriputtattherassa santikam gantvá ekamantam thito, therena ken' atthena ágat' atthá ti vutte bhante aham ime upásake ádáya dhammasavanattháya (c. -na-) Revatattheram upasamkamim (c. -i) tassa me thero na kiñci kathesi sv-áham tassa kujjhitvá idhâgato dhammam mekathetháti vutte tena hi upásaká nisídathá ti bahum katvá abhidhammakatham kathesi, upásako abhidhammakathá náma atisanhá (c. -nhá) thero (c. -e) bahum (c. -ú) abhidhammam eva kathesi amhákam iminá (c. -ná) ko attho ti kujjhitvá parisam ádáya Ánandattherassa santikam agamási, therenâpi kim upásaká ti vutte: bhante mayam dhammasavanattháya (c. -na-) Revatattheram upasamkamimhá, tassa santike álapanamattam pi alabhitvá kuddhá Sáriputtattherassa santikam ágamimha, so pi no atisanham (c. - nham) bahum abhidhammam eva kathesi, iminá (c. -ná) amhákam ko attho ti etassa pi kujihitvá idhâgat' amha, kathehi no bhante dhammakathan ti, tena hi nisíditvá sunáthá ti thero tesam suviñňeyyam katvá appam eva dhammam kathesi, therassâpi kujjhitvá Satthu santikam gantvá vanditvá ekamantam nisídimsu, atha ne Satthá áha: kasmá upásaká ágať atthá ti; dhammasavanáya bhante ti; suto pana vo dhammo ti; bhante mayam ádito va Revatattheram upasamkamimha, so amhehi saddhim na kiñci kathesi, tassa kujjhitvá Sáriputtattheram upasamkamimha, tena no bahum abhidhammo kathito, tam asallakkhentá kujjhitvá Ánandattheram upasamkamimhá, tena no appakam eva dhammo kathito, tassâpi kujjhitvá

idhágať amhá ti, Satthá tassa katham sutvá atulyaporánato pattháva ácinnamecetam (?) tunhíbhútam pi bahukatham pi manákatham (mattá-?) pi haranti (garahanti?) yeva, ekantam garahitabbo yeva ekamtam pasamsitabbo yeva n'atthi, rájáno pi ekacce nindanti ekacce pasamsanti, mahapathavim pi candimasuriye pi catuparisamajjhe nisíditvá dhammam kathentam sammásambuddham pi ekacce garahanti ekacce pasamsanti, andhabálánam hi nindá vá pasamsá vá appamánam (c. -nam), panditena pana medháviná nindito nindito náma pasamsito ca pasamsito náma hotíti vatvá imá gáthá abhási: Poránam etam etc. Tattha poránam etan ti puránakam etam; atulá ti tam upásakam álapati; n'etam ajjatanám ivá ti idam nindá pasamsá (c. -sánam) vá ajjatanam adhuná uppannam viya na hoti; tunhím ásínam pi hi kim eso múgo viya badhiro viya kiñci ajánanto viya tunhí hutvá nisinno ti nindanti, bahubháninam (c. -inam) pi kim esa vátáhatatálavantam viya tatatatáyati imissá katháya pariyanto yeva n'atthîti nindanti, mitabháninam pi kim esa svannahiramnam attano vacanam mamnamáno (c. -no) ekam vá dve vá (c. va) vatvá tunhí ahosíti nindanti, evam sabbathâpi imasmim loke anindito náma n'atthîti attho; na câhú ti atíte (c. ati-) pi nâhosi anágate pi na bhavissati; yañ ce vimñú (c. -u) ti bálánam nindá vá pasamsá vá appamánam, yam (c. ya) pana panditá divase divase anuvicca nindákáranam vá pasamsákáranam (adde: vá) jánitvá pasamsanti acchiddáya pásikkháya vattamánam acchiddáya vá jívitavuttiyá samannágatattá acchiddavuttim ... tam suvannadosavirahitam ghattanamajjanakkhamam jambunadanikkham viya ko ninditum arahatîti attho; devâpîti devatâpi panditamanussâpi tam dukkham uttháya (?) thomenti pasamsanti; brahmunâpîti na kevalam devamanussehi dasasahassacakkaválamahábrahmunâpi (c. - nápi) evam pasamsito yevá ti attho... Atulanámaupásakassa vatthum.

Atulam sic omnes codd., commentator atula legit, quod

nomen proprium esse statuit, cfr. v. 166. Ajjatanám, tunhím cfr. not. ad v. 148, com. ajjatanám pro neutro habet. Anuvicca unde sit derivandum, nescio, nisi forte sit i. q. sanscr. anuvrtya. Suve, sve (Abhidh. p. 153, 18) s. çvas. Acchiddavutti s. a-chidra-vrtti. Nekkham jambonadassa s. niskam jámbúnadasya, cfr. not. ad v. 97.

v. 231-34. Locus: Veluvanam. Personæ: chabbaggiyá bhikkhú.

Tattha káyappakopan ti tividham káyaduccariyam rakkheyya;... káyena samvutá dhírá ti ye (c. ya) panditá pánátipátádíni akarontá (c.-o) káyena musávádádíni akarontá (c.-o) vácáya abhijihádíni asamutthapentá manasá ca samvutá te idhalokasmim suparisamvutá surakkhitá sugopitá supihitadvárá (c.-rání) ti attho...

Pakopa s. prakopa, excandescentia.

v. 235-38. Locus: Jetavanam. Persona: goghátakaputto.

Tattha paņdu paláso va dáni sîti (c. siti) upásaka tvam idáni chijjitvá bhúmiyam patanapaņdupaláso viya ahosi; yam apurisá ti yamadútá vuccanti, idam pana (c. paņa) maraņam eva sandháya vuttam, maraņan te upaṭṭhitan ti attho; uyyogamukhe ti parihánimukhe (c. -bháni-) avaddhimukhe ca ṭhito 'sîti attho; pátheyyan ti gamikassa taṇduládipátheyyam viya paralokam gacchantassa tava kusalapátheyyam pi n' atthîti attho; so karohîti so tvam samudde (c. -o) náváya bhinnáya dípasamkhátapaviṭṭham (c. dipa-) viya attano kusalam patiṭṭham karohi, karonto ca khippam váyama sígham viriyam árabha (c. -ha),

Digitized by Google

attano kusalakammapatitthakarane pandito bhava, yo (c. se) hi maranamukham appatvá kátum samatthakále yeva kusalam karoti váyamati esa pandito náma, tádiso bhava má bálo ti attho; dibbam ariyabhúmin (c. -bhu-) ti evam viriyam karonto rágádinam malánam níhatatáya niddhantamalo anganábhávena anangano nikkileso hutvá pancavidham sandhávásabhúmim (c. -bhu-) pápunissasíti (c. -títi) attho; ... váso pi ca te n'atthi antará ti vathá maggam gacchantá táni táni kiccáni karontá antarámagge vasanti na evam (c. eva) paralokam (c. -ka) gacchantá, (adde: na) hi sakká paralokam gacchantena: adhivásetha katipáham dánam táva demi dhammam táva sunámíti ádíni vattum, ito pi pana cavitvá paraloke nibbatto va (c. ca) hoti, imam attham sandháya tam vuttam; pátheyyan ti idam kiñcâpi heithá vuttam eva, upásakassa pana punappuna dalhikaranattham idhapi Satthárá gahitam; játijaran ti ettha (c. evattha) vyádhimaranáni (c. sádhi-) pi gahitán' eva honti, hetthimagátháhi ca anágámimaggo...

Yama cfr. v. 44, Abhidh. p. 5, 48. 126, 96. Uyyoga labor, languor. Váyama s. vyáyama. Niddhanta partic. perf. radicis dham (s. dhmá) præf. nir. Ehisi futurum rad. i, eodem modo formatum quo káhiti, cfr. vv. 154. 848. 869. De metro app. vide.

v. 239. Locus: Jetavanam. Persona: amñataro bráhmano.

Tattha an up ub bená ti anupațipáțiyá; med hávîti dhammojapamñáya samannágato; khaņe khaņe ti okáse okáse kusalam karonto; kammáro rajatas sevá ti yathá svaņņakáro ekaváram eva suvaņņam tápetvá koddhetvá malam níharitvá pilandhanavikatim (c. -vítim) kátum na sakkoti punappuna pacanto koddhento pana níharati tato kena (?) vividham pilandhanavikatim (c. -i) karoti evam evam punappuna kusalam

 $\mathbf{24}$

karonto pandito attano rágádimalam niddhameyya (c. nițtha-), evam niddhantamalo hi nikkileso hotîti...

v. 240. Locus: Jetavanam. Persona: Tissatthero.

Tattha ayasá ti ayato; samuțtháyá ti samuțthahitvá; taduțtháyá ti tato uțthahitvá; atidhonacárinan ti dhoná vuccati cattáro paccaye idha pavattham ete hi paccavekkhitvá paribhuñjanattham pamñátam atikkamitvá cattáro atidhonacárí náma (-?), idam vuttam hoti: yathá ayato malam samuțtháya tato samuțthitam tam eva khádati evam evam catupaccaye apaccavekkhitvá paribhuñjantam atidhonacárinam (c. -rí-) táni kammáni attanițthitattá attano santakán' eva táni kammáni tam duggatim nayantîti attho...

Quid sit dhona, ignoro. Vocem statui idem valere ac sanscr. drona, at vix recte.

v. 241. Locus: Jetavanam. Persona: Láludáyitthero.

Tattha yá káci pariyatti (c. -im) vá sippam vá yasmá (c. yasasmá) asajjháyantassa ananuyuñjantassa vinassati vá nirantaram vá na upaṭṭháti tasmá asajjháyamalá mantá ti vuttam, yasmá pana gharávásam vasantassa uṭṭháy' (c. -ay) uṭṭháya jiṇṇapaṭisamkharaṇádíni akarontassa gharam náma vinassati (c. vin-) tasmá anuṭṭhánamalá ghará ti vuttam, yasmá gihissa vá pabbajitassa vá kosajjavasena sarírapaṭijagganam vá parikkhárapaṭijagganam vá akarontassa káyo dubbaṇṇo hoti tasmá malam vaṇṇassa kosajjan ti vuttam, yasmá pana (c. paṇa) gávo rakkhantassa pamádavasena niddáyantassa vá kṭlamtassa vá tá gávo atitthapakkhandanádíni válamigacorádiupaddavena vá paresam sálikkhettádíni otaritattá khádanavasena vá vinásam ápajjanti tissam pi daṇḍam vá paribhásam vá pápuṇáti (c. -náti) pabbajitvá pana chadvárádíni árakkhattam pamádavalesá otarityá sásaná váceyyan ti tasmá pamádo

Digitized by Google

rakkhato malan ti vuttam, so hi 'ssa vinásá vahanne malaithá nisattá malan ti ti attho (-?)...

Sajjháya s. svádhyáya. Ghará cír. not. ad dukkhá v. 208; secundum Abhidh. p. 25, 9 neutr. gen. est. Sanscritice hæc vox non occurrere videtur, cír. tamen Careyi Lex. Bengal. Kosajja statui idem esse ac sanscr. kausídya.

v. 242-43. Locus: Veluvanam. Persona: amñatarakulaputto.

Tattha duccaritan ti aticáro, aticárinim hi (c. ñahi) itthim sámiko gehá níharati, mátápitunnam santikam gantvá kusalassa angárabhútá (?c. -bhutá) akkhíhi pi nidditthapubbá ti tam níharanti, sá anáthá vicarantí mahádukkham pápunáti, ten' assá duccaritam malan ti;...pápaká dhammá ti akusalá dhammá pana idhaloke ca paraloke ca malam eva; tato ti heithávuttamalato (c. -tte-); malataran ti atirekamalam vo kathemíti attho; avijjá ti atthavatthukam amñánam eva paramam malam...

Macchera (Abhidh. p. 20, 24) e sanscr. mátsarya ortum, r et y transpositis (cfr. not. ad v. s) et syllaba ay in e contracta, itidem acchera ex áçcarya, pátihera. Pápakádham má cfr. vv. 248. 807. Hotha melius fortasse præsens quam imperativus habetur.

v. 244-45. Locus: Jetavanam Persona: Sáriputtattherassa saddhiviháriko.

Tattha a hi riken á ti chinna hirottappena, evarúpehi amátaram eva mátá me ti apitiádayo eva pitá me ti ádiná nayena vatvá ekavísatividháya anesatápati!!háya sukhena jívitum sakká; kák a súk a ren á ti súrakákasadisena, yathá hi súro káko kulagharesu yáguádíni (c.-dini) gan hitukámo bhittiádisu nisíditvá attano olokanabhávam ñatvá ano-

24*

lokento viya amnavihitako viya niddáyanto viya ca hutvá manussádam sallakkhetvá (c. -laketvá) anupatitvá susutíva dantesu veva bhájanato mukhapúram gahetvá paláyati evam evam ahirikapuggalo pi bhikkhúhi saddhim gámam pavisitvá vágubhattatthánádíni vavatthápeti (c. -ati), tatra bhikkhú (c. -u) pindáya caritvá vápanamattam ádáya ásanasálam gantvá paccavekkhatta (?) vágum pivitvá kammatthánam manasikarontá (c. - o) sajjhávanti ásanasálam sammajjanti, ayam pana kiñci akatvá gámábhimukho va hoti, so bhikkhúhi passath' iman ti olokiyamáno pi anolokento viva amñavihito viniddáyanto viya ganthikam (c. gan-) patimuñcanto viva cívaram samvidahanto viva hutvá asukam náma me kammam atthîti vadanto uttháya gámam pavisitvá páto vavatthápitagehesu amñataram geham upasamkamitvá gharamánusaketho (-kesu?) kavátam pidháya ghare nisíditvá kantantesu pi ekena hatthena kavátam panápetvá anto pavisati, atha nam disvá akámakápi ásane nisídápetvá váguádísu vam kiñci atthi tam denti, so vávadattham bhunjitvá avasesam pattena ádáya pakkamati, ayam kákasúro (c. -suro) náma, evarúpena ahirikena sujívan ti attho; dhamsiná ti asukathero náma appiccho ti ádíni vadantesu kim pana mayam na appicchá (c. -a) ti ádivacanena paresam gunam dhamsantáva dhamsiná. tathárúpassa hi vacanam sutvá ayam pi appicchatádigune yutto ti mamñamáná manussá dátabbam mamñanti, so tato pattháya vimnúpurisánam (c. -nupú-) cittam áráme dhátum (c. dha-) asakkonto tamhapi labha parihayati, evam dhamsipuggalo attano pi parassa pi lábham náseti yeva; pakkhandiná ti pakkhandacáriná (c. -ríná) paresam kiccáni attano kiccáni viya dassentena páto va bhikkhúsu (c. -usu) cetiyamkatvá kammatthánamanasikárena ganádisu vattam thokam nisíditvá uttháya gámam pavisantesu mukham dhovitvá pandukásávapárúpanaakkhiañjanasísamakkhanádíhi attabhávam mandetvá sammajjanto viya dve tayo sammunjanippaháre

Digitized by Google

datvá dvárakotthakábhimukho hoti, manussá páto va cetiyam vandissáma málapújam (c. ma-) karissámá ti ágatá tam disvá ayam viháro imam daharam nissáya patijagganam labhati imam má pajjithá (pamajjitthá?) ti vatvá tassa dátabbam mamñanti, evarúpena pakkhandiná ti pi sujívam (c. su-); pagabbhená ti káyapagabbhiyádíhi samannágatena; samkilitthena jívitan ti evam jívitam kappetvá jívantena hi puggalena samkilitthena hutvá jívitam (c. ji-) náma hoti; tam dujjívitam pápajívitam evá ti attho; hirímatá cá ti hirottappasampannapuggalena dujjívam, so hi amátádayo va mátá me ti ádíni avatvá adhammike paccaye gútham (c. gu-) jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadánam pindáya caritvá jívikam kappento lúkhajívikam (c. lu-) jívatíti attho; sucigavesiná ti sucíni (c. -ini) káyakammádíni gavesanto; alínená ti jívitavuttim anamalanena (anavalínena?); suddhájívena passatá (c. -athá) ti evarúpo hi puggalo suddhájívo náma hoti, tena evam suddhájívena (c. -ve) tam eva suddhájívam sárato passatá (c. -to) lúkhajívikavasena dujjívam hotiti attho...

Ahirikena cfr. not. ad v. s. Kákasúra species quædam cornicum? Dhamsins. dhvamsin. Pakkhandin, ni fallor, sanscr. esset praskandin. Pagabbha s. pragalbha. Samkilittha cfr. not. ad v. s7. Alína cfr. álaya v. 411, Abhidh. p. 19, 19.

v. 246-48. Locus: Jetavanam. Personæ: pañcasatá upásaká.

Tattha yo pánam (c. -nam) at imápetíti sahatthikádisu chasu payogesu ekapayogenâpi parassa jívitindriyam upacchindati; musávádan ti paresam atthabhañjanam musávádañ ca bhásati; loke ad innam ád iyatîti imasmim sattaloke theyyávahá-, rádísu ekenâpi antabhárena (avahárena?) parapariggahítam ádiyati; paradáram gacchatîti parassa rakkhitagopitabhandesu aparajjhanto (c. -jjanto) uppathacáram (c. -ta-) carati; sur ámerayapánan ti yassa kassaci suráya c'eva merayassa ca pánam (c. pánam) anuyuñjati sevati bahulíkaroti; múlam khanatîti titthatu paraloko, so pana puggalo idhalokasmim yeva yena khettavatthuádiná múlena patitthaheyya tam pi avapetvá vá vissajjetvá (adde: vá) suram pivanto attano múlam khanati anátho kapano hutvá vicarati; evam bho (c. ho) ti pañca dussílyakammakárikam puggalam álapati; pápa dham má ti lámakadhammá; asam ñatá (c. asaña-) ti káyasamñamádirahitá, acetasá ti pi pátho acittaká ti attho; lobho ad ham mo cá ti lobho c'eva doso ca, ubhayam pi h'etam akusalamúlam eva; ciram dukkháya randhayun (c. -yan) ti cirakálam nirayadukkhádínam attháya nam ete dhammá má randhantu má mathamtú (c. -tu) ti attho...

Atimápeti caus. a rad. mi (vide: Pali verbs p. 19 in Cloughii Pali Gram.) præfixo ati, cfr. Westergaardii Radices s. v. mí et mi; vv. 132. 184. 225. 261. 270. 800. Musáváda cfr. vv. 176. 806. Adinnam ádiyati cfr. v. 409; Manu 8, 840, 12, 7; Mahábh. 12, 1801. Paradára cfr. v. 309. Surá Manu 12, 285. 287. Meraya s. maireya (Rámáyana ed. Gorresio 4; 37, 8.), Abhidh. p. 70, 81. Evam eso cum m euphoniæ causa inserto, mallem me scripsisse eva-m-eso, cfr. v. 108. Múlam khanati cfr. Manu 4, 172. Bho sine dubio ejiciendum est. Nam i. e. intemperantem?

v. 249-50. Locus: Jetavanam. Persona: Tissadaharo.

Tattha dadanti ve yathásaddham ti lúkhapanítádisu yam kiñci dento jano yathásaddham attano saddhárúpam (saddhánurú-?) eva deti; yathápásádanan (c. yattha-) ti therenavádisu (?) c'assa yasmim pasádo uppajjati tassadento yathápasádanam attano pasádarúpam (pasádánurú-?) eva deti; tatthá ti tasmim

Digitized by Google

parassa dáne mayá appam vá lúkham vá laddhan ti mamkubhávam ápajjati; sa mádhin ti so (c. yo) puggalo divá vá rattim vá upacárappanavasena vá maggaphalavasena vá samádhim (c. -i) nádhigacchati; y.assa c'etan ti yassa puggalassa evam tam etesu thánesu mamkubhávasamkhátam akusalam samucchinnam múlaghaccam katvá arahattañánena samúhatam so vuttappakáram samádhim adhigacchatîti attho...

Mamku adj., ni fallor, respondet sanscr. subst. manyu; cfr. supra p. 275, Kammav. ed. Spiegel sub Add. et Corrig. et Boethlingk in Bulletin de la classe hist. de l'acad. de St-Pétersb[•] vol. L. p. 843. <u>H</u>otilegendum est bhavati. Ghaccas. ghátya. Samúhata a rad. han præff. sam et ud; cfr. vv. 268. 888 et Spiegel: Anecdota p. 68.

v. 251. Locus: Jetavanam. Personæ: panca upásaká. ... Dosasamo ti yakkhagáhaajagaragáhakumbhílagáhádayo ekasmim yeva attabháve ganhitum sakkonti dosagáho pana ekam eva ganhátíti dosena samo gáho náma n'atthi; mohasaman ti onandhanapariyonandhanatthena pana mohena samam jálam náma n'atthi; tanhásamá ti Gañgádínam nadínam punnakálo (c. punna-) pi únakálo pi sukkhakálo pi pañňáyati (c. -ti) tanháya pana (c. pana) punnakálo va sukkhakálo vá n'atthi niccam úná va pamňáyatíti duppúranatthena (c. -rana-) tanháya samá nadí náma n'atthíti attho...

Cfr. v. 202.

v. 252. Locus: Bhaddiyam nissáya Játiyávanam. Persona: Mendakasetthí.

Tattha sudassan ti parassa anumattam (c. an-) pi vajjam khalitam sudassam sukhen' eva passitum sakká attano pana atimahantam pi duddasam; paresam hîti ten' eva káranena so puggalo samghamajjhádisu paresam vajjáni upattháne (c. upaddh-) thapetvá bhusam opunanto viya opunáti; kalim va kitavá (c. kitvá) satho ti ettha sakunesu aparajjhanabhávena attabhávo kali náma sákhábhamgádikam (c. -hamg-) paticchádanam kitavá náma sakuniko satho náma, yathá sakunaluddako sakune gahetvá máretukámo kitaváya attabhávam (c. -vá) paticchádeti evam attano vajjam chádetíti attho...

Opunáti s. avapunáti a rad. pú. Bhusa s. bhrça, Abhidh. p. 5, 40. 144, 10. Kali peccatum, dolus, cfr. v. 202; aut tessara, cfr. Roth: Zeitschr. d. d. morg. Gesellsch. vol. II p. 122. Kitavá satho scripsi ex com. animo, sed verti quasi esset pro kitavasatho cum a producto. Interpretatio comm. valde arbitraria mihi videtur.

v. 253. Locus: Jetavanam. Persona: Ujjhánasamñinámatthero.

Tattha ujjhánasamñino ti evam nivásetabbam evam párúpitabban ti paresam randhagavesitáya ujjhánabahulassa puggalassa jhánádisu ekadhammo pi na vaddhati atha kho ásavá vaddhanti, tena káranena so arahattasamkhátá ásavakkhayá árá dúrá gato va hotîti...

Ujjhána, si quid video, sanscr. esset avadhyána. Saññin derivandum est a saññá s. sañjñá. Árá s. árát, Abhidh. p. 154, 20. Ásava cfr. not. ad v. 87; scholiastes Hemacandræ (Boehtlingk p. 816) scribit: áçravaxaya.

v. 254-55. Ákáse ti imam dhammadesanam Satthá Kusináráyam Upavattane Mallánam sálavane parinibbánamañce nipanno Subhaddam paribbájakam árabbha kathesi; so kira atíte kanițihabhátari (c. -țihá-) ekasmim sasse navakkhattum aggadánam dente (c. -o) dánam dátum anicchanto osakkitvá avasáne adási, tasmá pațhamabodhiyam pi majjhimabodhiyam pi Sattháram dațihum nâlattha, pacchimabodhiyam pana Satthu parinibbánakále: aham tísu pañhesu attano kamkham mahallake paribbájake pucchitvá samanam (c. -nam) Gotamam daharo ti samñáya na pucchim, tassa ca (c. va) dáni parinibbánakálo, pacchá me samanassa (c. -na-) Gotamassa anutthakáraná(?): Ákáse padam etc. Tattha padan ti imasmim ákáse vannasanthánavasena evarúpan ti pamñápetabbam kassaci padam náma n' atthi, báh ir o ti mama sásanato bahiddhá maggaphalattho samano náma n' atthi, pajá ti ayam sattalokasamkhátá pajá tanhádisu papañcesu yeva abhiratá, nippapañcá ti bodhimúle yeva pana sabbapapañcánam samucchinnattá nippapañcá tathágatá, samkhárá ti pañcakkhandhá, tesu hi eko pi sassato (c. pass-) náma n' atthi, i ñ jit an ti buddhánam pana tanhámánaditthiiñ jitesu yena samkhárá sassatá ti ganheyyum tam ekam iñ jitam pi n' atthiti attho... Subhaddaparibbájakassa vatthum.

Quid sibi velint verba ákáse padam n'atthi, non satis intelligo; fortasse supplendum est: báhirassa, ut sententia hæc sit: buddhæ et buddhistæ potestatem habent in aere eundi, non vero qui sunt extra ecclesiam Buddhæ. Báhira (Abhidh. p. 95, 13. 153, 16) adj. form. ex adv. bahi s. vahis. Tathágata cfr. v. 276, Abhidh. p. 1, 3. 145, 22; Burnouf: Introd. p 75. Meo judicio primum intelligenda est vox hoc sensu: in tali conditione versans (cfr. supra p. 295 sugata), talis, deinde: præstans, consummatus, beatus; cfr. Mahábh. 11, 196. 12, 4049. 4552. N'atthi sing. pro plur., cfr. v. 62. I ňjita affectus, cfr. v. 81.

v. 256-57. Locus: Jetavanam. Personæ: vinicchayamahámattá.

... Sahasá naye ti chandádisu patithito sáhasena musávádena vinicchineyya...; yo (c. so) pana pandito ubho atthánattham vinicchinitvá vadati a sáhasen á ti amusávádena dhammená ti vinicchayadhammena na chandádivasena (c. channadi-) samená ti aparádhánurúpen' eva pare nayati jayam vá parájayam vá (adde: so) pana vuccati (c. -nti) dhammassa gutto ti, so dhammagutto dhammarakkhito dhammojapamñáya samannágato vinicchayadhamme thitattá dhammattho ti pavuccati...

Attham nayecfr. Mahábh. 12, 8427. 4060. Niccheyya a rad. ci præf. nis.

v. 258. Locus: Jetavanam. Personæ: chabbaggiyá bhikkhú.

v. 259. Locus: Jetavanam. Persona: Ekuddánakhínásavathero.

... Appam pîti (c. piti) yo pana appamattakam pi sutvá dhammam anváya dhammánudhammapatipanno hutvá náma káyena dukkhádíni parijánanto catusaccadhammam passati sa ve dhammadharo hoti; yo dhammam na-ppamajjatîti yo pi áraddhaviriyo hutvá ajja ajj' evá ti pativedham ákamkhanto dhammam na-ppamajjati ayam pi dhammadharo yevá ti attho...

Dhammam sic omnes codd., fortasse legendum est: dhammá, cfr. Clough: Pali Gram. p. 139.

v. 260-61. Locus: Jetavanam. Persona: Lakuntakabhaddiyatthero.

Tattha paripakko ti parijinnabuddhibhávappatto ti attho; moghajinno ti antotherakáranam (?) dhammánam abhávena ca tutthajinno (tucchaj-?) náma;... samñamo damo ti sílam (c. -a) c' eva indriyasamvaro ca; vantamalo ti maggañánena níhaiamalo; dhíro ti dhitisampanno; thero ti imehi thirabhávakaranehi samannágatattá thero ti pavuccatîti attho...

Assa sanscr. aut asya (ejus) aut syát (sit). Phalita s. palita, Abhidh. p. 31, 25. Vereor, ut alterum v. 260 hemistichium recte intellexerim. Cfr. Manu 2, 156.

v. 262-63. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá bhikkhú.

v. 264-65. Locus: Jetavanam. Persona: hatthassako. Tattha mundakená ti sísamundanamattena; abbuto (c. abbh-) ti sílavatena ca dhútavatena (c. dhu-) ca virahito...

Abbuta s. avrta? Anumthúláni cfr. not. ad v. a1.

v. 266-67. Locus: Jetavanam. Persona: amñatarabráhmano.

... Vissan ti visamam vissam gandhavákáyakammádikam (-?) dhammam (c. -a) samádáya caranto bhikkhu (c. -ú) náma na hoti; yo dhá (c. yá) ti yo idha sásane ubhayam p'etam pumñañ ca pápañ ca maggabrahmacariyena báhitvá puna disvá (panoditvá?) brahmacariyavá hoti; sa mkháyá ti ñánena; lok e ti khandhádiloke ime ajjhattikakhandhá ime báhirá ti evam sabbe pi dhamme jánitvá carati, so tena ñánena kilesánam bhinnattá (c. bhinantá) bhikkhú ti vuccatîti attho...

Vissa s. viçva? Báhetvácfr. v. sse báhita, ad quam radicem sint referendæhæ formæ, nescio, nisi forte ad sanscr. barh, vide Westergaardii Radices.

v. 268-69. Locus: Jetavanam. Personæ: titthiyá. Tattha na monená ti kámaññuhi (?) moneyyapatipadásamkhátena maggañánamonena muní náma hoti, idha pana tunhíbhávam sandháya monená ti vuttam; múlharúpo ti

.

tuccharúpo; avijjasú ti avimñú (c. -u), evarúpo hi tunhíbhúto (c. -bhu-) pi muní náma (adde: na) hotíti, atha vá monena muní náma hoti, tucchasabhávo ca pana amnání (c. -i) ca hotíti attho; yo ca tulam va paggayhá ti yathá hi tulam gahetvá thito (c. thitho) atirekam ce hoti harati únañ ce hoti pakkhipati evam evam so atirekam haranto viya pápam harati parivajjeti (c. -ati) únake pakkhipanto viya kusalam paripúreti evañ ca pana karonto sílasamádhipamňávimuttiňánadassanasamkhátam varam uttamam eva ádáya pápáni akusalakammáni parivajjeti sa muní so muní námá ti attho; tena so munîti kasmá pana so munîti, yam hetthávuttakáranam tena so munîti attho; yo munáti ubho loke ti yo puggalo imasmim khandhádiloke tulam áropetvá cinanto viva ime ajihattikakhandhá ime báhirá ti ádiná nayena ime ubho atthe mináti (-?); muní tena pavuccatiti tena káranena muniti vuccati vevá ti attho ...

Aviddasu cfr. Abhidh. p. 28, 3. Sensus alterius v. 268 hemistichii satis mihi non liquet. Munáti a rad. mun (ñáne) vide: Pali verbs p. 5 in Cloughii Pali Gram. Muni cfr. vv. 49. 225. 428; Abhidh. p. 56, 26. Ubho dual., s. ubhau.

v. 270. Locus: Jetavanam. Persona: Bálisiko.

Tattha a h i m s á ti a h i m sanena, idam vuttam hoti: yena pánáni h imsati na tena káranena ariyo hoti, yo pana sabbapánánam pániádíhi (c. pání-) a h i m sanena mettádibh ávanáya patithitattá h i m sato árá vaddhito (va thito?) ayam ariyo ti pavuccatîti attho...

v. 271-72. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá bhikkhú.

Tattha sílabbatamattená ti catupárisuddhisílamattena

381

vá terasadhútagunamattena vá; báhusaccena vá ti tinnam pitakánam uggahitamattena vá; samádhilábhená ti atthasamápattisamádhilábhena (c. atthasamádhi-) vá; nekkhammasukhan ti anágámisukham phusámîti ettakamattena vá aputhujjanehi ásevitam ariyasevitam eva; bhikkhú ti tesam amñataram álapanto áha; vissásam ápádîti vissásam ápajjeyya (c. vissásam máp-), idam vuttamhoti: bhikkhu iminá sampannasíládibhávamattaken' eva mayham bhavo appako parittako ti ásavakhayam samkhátam arahattam appatto hutvá bhikkhú náma vissásam ná ápajjeyya, yathá hi appamattako gútho duggandho evam appamattako pi bhavo dukkhá ti (-?)...

Báhusacca sanscr., ni fallor, esset báhusmártya; et vivicca vivicya aut viviktya, cfr. Manu 2, 215, Mahábh. 12, 9978. Nekkhamma cfr. not. ad v. 181. Num recte alterum v. 272 hemistichium intellexerim, docti videant.

v. 273-76. Locus: Jetavanam. Personæ: pañcasatabhikkhú.

Tattha maggán' att hamgiko ti jamghamaggádayo vá hontu dvásatthiditthigatamaggá vá sabbesam pi maggánam sammáditthiádíhi atthahi amgehi miccháditthiádínam atthangánam pahánam karontí (-to?) nirodham áranmanam katvá catusu pi sabbesu dukkhaparijánanádisu kiccam sádhayamáno atthangiko maggo settho uttamo; saccánam caturo padá (c. pajá) ti saccam bhane na kujjheyyá (c. kujjeyyan) ti ágatam vacísaccam vá hotu sacco bráhmano sacco khattiyo ti ádibhedam sammutisaccam vá idam eva saccam mogham amñan ti ditthisaccam vá dukkham ariyasaccan ti ádibhedam paramatthasaccam vá hotu sabbesam pi imesam saccánam parijánitabbatthena pahátabbatthena sacchikátabbatthena bhávetabbatthena ekapativedhanatthena tathápativedhanatthena dukkham ariyasaccan ti ádayo caturo padá setthá náma; virágo settho dhammánan ti yávatá (-antá?) bhikkhave dhammá samkhatá vá asamkhatá vá virágo tesam dhammánam aggam akkhávatîti vacanato sabbadhammánam nibbánasamkháto virágo settho; dipadánañ ca cakkhumá ti sabbesam pi devamanussádibhedánam dipadánam pañcahi cakkhúhi (c. -uhi) cakkhumá tathágato va settho; dassanassa visuddhiyá ti maggaphaladassanassa visuddhattham so mayá settho ti vutto, es' eva maggo n' atth' amno; etam hîti tasmá tumhe etam eva patipajjatha; márass' etam pamohanan (c. -han) ti etam máramohanam márass' eva (c. márase) vañcanan ti; du k k h a ss á ti sakalassâpi vaddhadukkhassa antam paricchedam karissathá ti attho; sallasanthanan ti rágasalládínam santhanam nibbatanam adahanam etam maggam maya vina anussavadihi attapaccakkhato ňatvá va (-?) ayam (c. aya) maggo akkháto, idáni tumhehi kilesánam átápanena átappam ti samkhátam (c. -atam) assa adhigamanattháya sammappadhánam viriyakiccam karanívam, kevalam hi akkhátáro va tathágatá, tasmá tehi akkhátavasena ye (c. yo) patipanná dvíhi thánehi jháyino te tebhúmakavaddhasamkhátá márabandhaná mokkhantíti attho...

Dhamma cfr. v. 70. Sacca cfr. v. 190. Tumhe fortasse ex seq. versu irrepsit. Salla cfr. v. 351, Abhidh. p. 51, 84. 142, 10; s. çalya, cfr. viçalya apud Wilsonem. Santhana sanscr., ni fallor, sántvana, cfr. not. ad v. 116. Átappa Abhidh. p. 18, 12. Akkháto, akkhátáro cfr. v. 86.

v. 277-79. Locus: Jetavanam. Personæ: pañcasatabhikkhú.

Tattha sabbe samkhárá ti kámabhavádisu uppanná

khandhá tattha tatth' eva nirujjhantá aniccá ti yadá vipassaná (-áya?) passati atha imasmim khandhapariharanadukkhe (c. khandhá-) nibbindati, nibbindanto dukkhaparijánanádivasena saccáni pativijjhati; esa maggo visuddhiyá ti visuddhattháya vodánattháya esa maggo ti attho;... tattha sabbe dhammá ti pañcakkhandhá va adhippetá; an attá ti má jiyyantu (c. jiya-) má khíyantú ti vase vattetum na sakkonti (c. -oti), avasavattanatthena anattá ti sumñá assámiká anissará ti attho...

Anatta s. anátman, Burnouf: Introd. p. 508. 514. 462. Nibbindati cfr. subst. sanscr. nirveda.

v. 280. Locus: Jetavanam. Persona: Padhánakammikatissatthero.

... Samsannasamkappamano ti tíhi micchávitakkehi sutthu avasannasammásamkappacitto kusíto nibbiriyo; alaso ti maháalaso, pamñáya datthabbam ariyamaggam apassanto na vindati na patilabhatíti (c. -labbh-) attho...

Álasiyá sic C (cfr. v. 10), A et B álasiyam, quod fortasse mihi recipiendum esset. De metro app. vide.

v. 281. Locus: Veluvanam. Persona: súkarapeto.

Tass' attho: catunnam (c.addit: duccaritánam) vacíduccaritánam vajjanena vácánurakkhí, abhijjhádínam anuppádanena manasá sutthu samvuto, pánátipátádayo pajahanto káyena ca akusalam na kayirá, ete tayo kammapathe visodheti, evam visodhento hi sílakkhandhádínam esakehi buddhádíhi isíhi paveditam atthangikam maggam árádheyyá ti...

Isi, s. rsi, Abhidh. p. 56, 26. De metro app. vide.

v. 282. Yogo ce ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Poțțhilam náma theram árabbha kathesi; so kira sattannam pi buddhánam sásane tepițako pañcannam

bhikkhusatánam dhammam váceti. Satthá cintesi: imassa bhikkhuno attano dukkham nissáya sabbam karissámíti cintâpi n'atthi, samvejessámi (c. - jjas-) nan ti, tato pattháya tam theram attano upatthánam ágatakále ehi tucchapothila yáhi (c. sáhi) tucchapothilá ti vadeti, uttháya gatakále pi nam tucchapothilo gato ti vadesi, so cintesi: aham sátthakatháni tíni pitakáni dháremi (c. -í), pañca bhikkhusatáni atthárasamahámañgane (?) dhammam (c. -a) vácemi, atha ca pana mam Satthá abhikkhanam tucchapothilá ti vadeti, addhá mam Satthá jhánádínam abhávena (c. -nam) evam vadetíti, so uppannasamvego aramnam dáni pavisitvá samanadhammam karissámíti sáyam yeva pattacívaram samvijahitvá paccúsakále sabbapacchá dhammam pagganhitvá nikkhamantena bhikkhuná saddhim nikkhami, parivene (c. -nena) nisíditvá sajjháyantá nam ácariyo ti na sallakkhesum, so vísam vojanasatam gantvá, ekasmim aramňaváse timsa bhikkhú vasanti, te upasamkamitvá samghattheram vanditvá: bhante avassayo me hothá ti áha; ávuso tvam dhammakathiko, amhehi náma (c. -me) tam nissáya kiñci jánitabbam bhaveyya (c. -eya), kasmá evam vadesíti; má bhante evam karotha, avassavo me hothá ti; te pana sabbam eva (sabbe va?) khínásavá va, atha nam maháthero: imassa uggaham nissáya máno atthi yevá ti anutherassa santikam pahini, so pi nam tath' evâha, iminá níhárena sabbe pi tam pesentá divattháne nisíditvá sucikammam karontassa sabbanavakammassa (-kassa?) sattavassikasámanerassa santikam pahinimsu, evam assa mánam (c. -nam) níharimsu (c. ni-), so hi nihatamáno (c. ni- -no) sámanerassa santike añjalim paggahetvá avassayo me hohi sappurisá ti áha; aho ácariya kim nám' etam kathetha, tumhe mahallaká bahussutá, tumhákam santike mayá kiñci káranam jánitabbam bhaveyyá ti; má evam kari sappurisa, hohi (c. hoti) eva me avassayo ti; bhante sace ovádakkhamá bhavissatha bhavissami vo avassayo ti; homi sappurisa, aham aggim (c. -i) pavisá ti vutte aggimhi pavisámi (c. -iss-) vevá ti : atha

nam so avidúre ekam saram dassetvá: bhante yathánivatthapárutá va imam saram pavisathá ti áha, so hi 'ssa mahagghánam dupaddhacívaránam (dupatta-?) nivatthapárutabhávam ňatvápi ovádakkhamo nu kho ti vímamsanto evam áha, thero pi ekavacanen' eva udakam otari, atha nam civarakannánam temanakále ágacchatha (c. atha) bhante ti vatvá ekavacanena ágantvá thitam aha: bhante ekasmim vammike (adde: cha?) chiddáni, tatth' ekena chiddena godhá (-ánam?) antopavitthánam ganhitukámo taráni pañca chiddáni thaketvá chattham hitvá pavitthachidden' eva ganháti, evam tumhe pi chadvárikesu árammanesu sesáni pañca dváráni pidháya mánodváre (mano-?) kammam patthapethá ti; bahussutassa bhikkhuno ettaken' eva dípujjalanam viya ahosi, so ettakam eva hotu sappurisá ti karajakáye (?) ňánamantam otáretvá samanadhammam árabhi, Satthá vísayojanasatamatthake (c. vísam-) nisinno va tam bhikkhum oloketvá yath' evâyam bhikkhu (c. -ú) bhúripamno evam eva nena attánam patithápetum vaddhatíti cintetvá tena saddhim kathento viya obhásam (c. oh-) pharitvá imam gátham áha: Yogá ve Tattha yogá ti atthatimsáya árammanesu yonisomanaetc. sikárá (c. -o); bhúriti pathavisamáya vitthatáya pamňáy' etam námam;... bhaváya vibhaváya cá ti vaddhiyá ca avaddhiyá ca... Pothilassa vatthum.

Bhúrí Abhidh. p. 18, s. 150, s; secundum Wilsonem sanscr. bhurij v. bhúrij terram tantum significat. Niveseyya cfr. v. 158.

v. 283-84. Locus: Jetavanam. Personæ: mahallakabhikkhú.

Tattha rukkhan ti Satthárá hi vanam chindathá ti vutte tesam acirapabbajitánam bhikkhúnam amhe vásiádíni gahetvá vanam chindápetîti rukkhe chindítukámatá uppajji, atha ne mayá rágádikilesavanam sandháy' etam vuttam na rukkhe ti

2!

patisedhento má rukkhan ti áha; vanato ti yathá pákatikavanato simhádibhayam evam játiádibhayam pi kilesavanate jáyatti attho; vanañ ca vanathañ cá ti ettha (yathá?) mahantarukkhá vanam náma khuddaká tasmim vane thitattá vanathá náma pubbuppattiká rukkhá vá vanam náma aparáparuppattiká vanathá náma evam evam mahantamahantá vávakaddhanaká (?) kilesá vanam náma pavattiyam vipákadáyaká vanathá náma pubbuppattiká vá vanam náma aparáparuppattiká vanathá náma pubbuppattiká vá vanam náma aparáparuppattiká vanathá náma, tam pana ubhayam pi catutthamaggañánena (catumagga-?) chinditabbam, tenáha: chetvá vanañ ca vanathañ ca nibbáná hotha nikkilesá hothá ti; yá vam hi van atho ti yáva esa anumatto pi kilesavanatho narassa nárisu na chijjati táva so khírapako vaccho mátari viya patibaddhamano laggacitto va hotîti attho...

Vana cfr. vv. ss9. s44; in Abhidh. p. 19, 19. 144, 18 legitur vána et vána. Vanatha Abhidh. p. 19, 19. Nibbána cfr. v. 184. Hotha præs. s. imper. Anumatta sanscr. aut adj. anumátra (cfr. not. ad v. 148) aut part. rad. mad præf. anu. Nárisu pro nárísu, vocali metri causa correpta. De metro hujus et seq. versus app. vide.

v. 285. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtattherassa saddhivihárikabhikkhu.

Tattha ucchindáti arahattamaggena chinda; sáradikan ti saradakále nibbattam; santimaggan ti nibbánagámim aṭṭhaāgikam maggam; brúhayá ti vaddhaya, nibbánam hi sugatena desitam, tasmá tassa maggam bhávehíti attho...

Santimagga cfr. vv. ses. 289. Nibbánam rectius fortasse appositio habetur.

v. 286. Locus: Jetavanam. Persona: mahádhanavánijo.

Digitized by Google

Tattha id ha vassan ti imasmin tháme idañ c'idañ ca karonto catumásan vassan vasissámi, hemantagimhisú ti hemantagimhesu pi cattáro cattáro máse idañ c'idañ ca karonto idh' eva vasissámíti, evan ditthadhammikasamparáyikan attham ajánanto bálo cinteti; antar áyan ti asukasmin náma kále vá dose vá vaye vá marissámíti attano jívitantaráyam na bujjhatíti...

v. 287. Locus: Jetavanam. Persona: Kiságotamí.

Tattha tam puttapasusammattan ti tathárúpam (c. tamrúpam) baládisampanne putte ca pasú (c. pasu) ca labhitvá mama puttá (c. -o) abhirúpá balasampanná panditá sabbakiccasamatthá mama gono abhirúpo arogo mama bhárasaho mama gáví bahukhírá ti evam puttehi (c. vu-) ca pasúhi ca sammattam (c. sampattam) naram; by ás attamanasan ti hiramñasuvannádisu vá pattacívarádisu vá kiñcid eva labhitvá tato uttaritaram patthentáya sattamánasam vá cakkhuviñňeyyádisu árammanesu (c. -nesu) vuttappakáresu (c. -re) vá parikkháresu yam yam (c. ya) laddham hoti tattha tattha laggantáya sattamánasam (c. -na-) vá...

In Mahábh. 12, 9944 hic versus exstat tali specie:

Tam puttrapaçus a mpannam vyásaktamanasam naram suptam vyághram mahaugho vá mrtyur ádáya gacchati, et 12, 6540 ita legitur:

Tam puttrapaçus am pannam vyásaktamanasam naram suptam vyághro mrgam iva mrtyur ádáya gacchati. Minus aptum videtur verbum sampanna quam sammatta, cui major vis inest, quum eum studio liberorum affectum significet. Vá eodem sensu quo iva raro tantum obvium ex palica lingua in carmina epica fortasse irrepsit. Cfr. v. 47.

25*

v. 235-59. Locus: Jetavanam. Persona: Patácárá. ... Etam atthavasan ti evam tesam amñamamñassa tánam bhavitum asamatthabhávasamkhátam káranam jánitvá pandito catuparisuddhisílena samvuto rakkhitagopito <u>hutvá</u> nibbánagamanam (c. -nam) atthangikam maggam síghasígham sodheyvá ti attho...

Atthavasam rei rationem, quomodo res se habeat.

v. 290. Locus: Veļuvanam. Materia: Gangárohanam. Tattha mattásukhapariccágá ti mattásukhan ti pamánam (c. -nam) sukham parittasukham vuccati, tassa pariccágena; vipulam sukhan ti udárasukham nibbánasukham vuccati, tadve (tañ ce?) passeyyá ti attho; idam vuttam hoti: ekam hi bhojanapátim sajjápetvá bhunjantassa mattásukham náma uppajjati, tam pana pariccajitvá uposatham vá karontassa dánam vá dadantassa vipulam uláram nibbánasukham náma nibbattati, tasmá sace evam tassa mattásukhassa pariccágá vipulam (c. -á) sukham passati ath' etam vipulam sukham sammá passanto pandito tam mattásukhañ cajeyyá ti attho...

v. 291. Locus: Jetavanam. Persona: kukkutandakhádiká.

Tattha paradukkhúpadhánená ti parasmim dukkhúpadhánena paradukkhúpadhánená ti attho; verasamsa ggasamsattho ti so puggalo akkosanapaccakkosanapaharanapatiharanádínam vasena amñamamñam katena verasamsaggena samsattho verá so na (c. pana) parimuccati niccakálam veravasena dukkham eva pápunátíti attho... v. 292-93. Locus: Bhaddiyam nissáya Játiyáya vanam. Personæ: Bhaddiyabhikkhú.

Tattha yam hi kiccan ti bhikkhuno hi pabbajitakálato pattháya aparimánasílakkhandhagopanam (c. -ánam) aramñaváso dhútangapariharanam (c. dhu-) bhávanárámatá ti evam ádikiccam náma, imehi pana yam attano kiccam tam apaviddham chaddhitam (c. -itanam), akiccan ti bhikkhuno pana chattamandanaupáhanapádukasattathálakadhammakarakakáyabandhanaasamvaddhanamandanam akiccam náma, yehi (c. vohi) tam kavirati tesam mánanalam (c. mána-) ukkhipitvá caranena unnalánam sativossaggena pamattánam cattáro pi ásavá vaddhantíti attho; su sa máraddhá ti supariggahitá; kávagatá satíti káyánupassaná bhávaná; akiccan ti te evam chattamandanádikam akiccam na sevanti na karontiti attho; kicce ti pabbajitakálato pattháya kattabbe aparimánasílakkhandhagopanádike (c. -pá-) karaníve; sátaccakárin o (c. -no) ti sattakárino (satatakárino?) atthitakárino (?); tesam satiyá avippavásena satánam sátthakasampajamñam gocarasampajamňam (c. -a) asammohasampajamňan ti catúhi (?) sampajamňehi sampajánánam cattáro pi ásavá attham gacchanti parikkhayam abhávam gacchantíti attho ...

Apaviddha a rad. vidh s. vyadh? Unnala qui baculum erigit (s. un-nada)? Káyagatá sati cfr. vv. 295-99. Sátacca s. sátatya a satata? cfr. v. 28 sátatika. Sata s. smrta.

v. 294-95. Mátaran ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Lakuntakabhaddiyattheram árabbha kathesi. Ekadivasam hi sambahulá ágantuká bhikkhú Sattháram (c. -rá) diváttháne nisinnam upasamkamitvá vanditvá ekamantam nisídimsu, tasmim khane Lakuntakabhaddiyathero Bhagavato avidúre atikkamati, Satthá tesam bhikkhúnam cittácáram natvá oloketvá passatha bhikkhave ayam bhikkhte (c. -3) mátápitaro hanitvá niddukkho hutvá vátiti vatvá tehi (c. te) bhikkhúhi kin nu kho Satthá vadatíti amñamamñam mukháni oloketvá samsayapakkhanena (-pekhanena?) hi bhante kim nám' etam vadathá ti vutte tesam dhammam desento imam gátham áha: Mátaram etc. Tattha sánu caran ti áyasádhakena áyuttakena sahitam, ettha hi tanhá jáneti purisan ti pacanato (vac-?) tísu bhavesu sattánam jananato (c. janato) tanhá mátá náma, aham asukassa náma ramňo vá rájamahámattassa vá putto ti pitaram nissáya asaní mánassa uppajjanato asmim máno pitá náma, loko viya rájánam yasmá sabbaditthigatá ni ve sassatucchedaditthiyo bhañjanti tasmá sassatucchedaditthiyo dve khattiyarájáno náma, dvádasávatanáni pittatatthena ratthasadisatá ratthá náma, ávasádhako áyuttakapuriso viya tam nissito nandirágo anucaro náma; anígho ti niddukkho; bráhmano ti khínásavo; etesam tanhádínam arahattamaggañánásiná hatattá khínásavo niddukkho hutvá vátîti, ayam ettha attho;... tattha rájáno dve ca sotthiye ti dve ca bráhmane; imissá hi gátháya Satthá attano dhammissaratáya desanávidhikusalatáya ca sassatucchedaditthiyo dve bráhmane rájáno katvá kathesi; veyyagghapañcaman ti ettha yagghánucarino sappatibhayo (c. -avo) duppatipajjo maggo veyyaggho náma vicikicchá nívaranánam pi tena sadisatáya veyyaggham náma tam pañcamam assátí nívaranapañcakam veyyagghapañcamam náma (-?) idam ca veyyagghapañcamam arahattañánásiná nissesam hantvá anígho yáti bráhmano ti, ayam ettha attho; sesam purimasadisam.(c. purisamasam) evá ti... Lakuntakabhaddiyattherassa vatthum.

Miror, hos versus hic inveniri, buddhisticæ enim doctrinæ, in specie Dhammapadi (v. 405 al.), repugnare videntur, optime vero systemati brahmanico convenire (Manu 11). Hac de causa commentatori necesse est metaphorice interpretari. Anígha adj. a nígha (Abhidh. p. 10, 7; s. nyagha i. q. agha?) formatum? Sotthiya i. q. sottiya Abhidh. p. 53, 1; s. crotriya. Veyyaggha denominativum existimavi a sanscr. vyagra, fallor fortasse.

v. 296-301. Locus: Veluvanam. Persona: dárusátikassa putto.

Ratto antiquior forma locativi, s. rátrau. Buddhagatá sati cfr. Asiat. Researches vol. xx p. 470.

v. 302. Duppabbajjan (c. -ajan) ti imam dhammadesanam Satthá Vesálim (c. -iyam) nissáya Mahávane viharanto amñataram Vajjiputtakabhikkhum árabbha kathesi, yam sandháya vuttam: Amñataro Vajjiputtako bhikkhu Vesáliyam viharati aññatarasmim vanasande, tena kho pana samayena Vesáliyam sabbarattiváro hoti, atha kho so bhikkhu (c. -ú) Vesáliyam turiyatálitaváditanigghosasaddam sutvá paridevamáno táyam veláyam imam gátham áha:

> Ekaká mayam aramñe viháráma apaviddham va vanasmim dárukam^a etádisi káya rattiyá

tesu dáni amhehi pápiyo ti (-?).

So kira Vajjiratthe rájaputto várena sampattam rajjam paháya pabbajito Vesáliyam cátummahárájikehi saddhim ekábaddham (?) katvá sakalanangare dhajapatákádíhi patimandite komudiyá punnamáya sabbarattiváre (c. -cáre) vattamáne bheriyádínam turiyánam tálitánam nigghosam vatádínam ca váditánam saddam sutvá yáni Vesáliyam satta rájasahassáni satta ca rájasatáni satta ca rájáno tattaká eva ca (c.ma) nesam yuvarájasenápatiádayo tesu alamkatapatiyattesu nakkhattakílanattháya víthim otinnesu satthihatthe mahácamkame camkamamáno nabhamajjhe thitam candam disvá camkamanakotiyam phalakam nissáya thito

a cod. vatasmim dárakam.

vethanálamkáravirahitattá vane chaddhitadárukam viya attabhávam oloketvá atthi nu kho amño amhehi lámakataro ti cintento pakatiyá aramñakádigunayutto pi tasmim khane anabhiratiyá pílito evam áha. So tasmim vanasande adhivattháya devatáya imam bhikkhum (c. -ú) samvejessámíti adhippáyena:

> Ekako tvam aramne viharasi apaviddham" va vanasmim dárukam tassa te bahuká pihayanti^b nerayiká viya saggagáminan" ti

vuttam (-o,?) imam gátham sutvá puna divase Sattháram upasamkamitvá vanditvá nisídi, Satthá tam pavattim natvá gharávásassa dukkhatam pakásetukámo pañca dukkháni samodhánetvá imam gátham áha: Duppabbajjam etc. Tattha duppabbajjan (c. -ajan) ti appam vá mahantam vá bhogakkhandhañ c'eva ñátiparivaddhañ c'eva paháya imasmim sásane uram datvá pabbajjam náma dukkham; durabhiraman ti evam pabbajitenâpi bhikkhácariyáya jívitavuttim ghatantena aparimánasílakkhandhagopanadhammánudhammapatipattipúranavasena (c. -gopana--púrana-) abhiramitum dukkham; du rávásá ti vasmá pana gharam ávasantena (c. ává-) rájúnam rájakiccam issaránam issarakiccam vahitabbam parijaná (c. -añ) c'eva dhammiká ca samanabráhmaná samgahetabbá evam sante pi gharáváso pi chiddaghato viva mahásamuddo viva ca suduppúro (c. tuduppúro) tasmá ghará nám' ete durávásá dukkhá ávasitum (c. ási-) ten' eva (c. neva) ca káranena dukkhá (c. -o) ti attho; du k k h o sa mán asam váso ti gihino vá hi ye játigottakulabhágehi pabbajitá vá sílácárabahusaccádíhi samánapi (c. -nápi) hutvá ko hi tvam ke si (ko hi?) ahan ti ádíni vatvá adhikaranapasutá honti te asamáná (c. -ná) náma, tehi saddhim samváso náma dukkho ti attho; dukkhấnupatit addhagú (c. –u) ti ye vaddhasam khátam addhánam patipannattá addhagú te dukkhe anupatitá va (c. ca);

a cod. apavittham b cod. pimhanti a saggaháminan.

tasmá na c'addhagú (c. candagú) siyá (c. tiyá) ti yasmá dukkhánupatitabhávo pi dukkho addhagúbhávo (c. -gu-) pi tasmá vaddhasamkhátaaddhánam gamanattá (c. -nattáya) addhagú náma (adde: na) bhaveyya, vuttappakárena (c. -na) dukkhena anupatito pi na bhaveyyá ti attho... Vajjiputtakabhikkhussa vatthum.

In versu vertendo comment. sequutus sum, num jure videant docti. Dukkhánupatiť addhagú pluralem judicat commentator, melius fortasse singularis habetur, cfr. v. 389 y'assa, v. 152 appassuť áyam, v. 56 y' áyam.

v. 303. Saddho ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Cittagahapatim árabbha kathesi. Vatthum Bálavagge* asatam bhávanam iccheyyá ti gáthávannanáya vittháritam, gáthâpi tatth' evâgatá, vuttam h' etam tattha: kim pana bhante etassa tumhákam santikam ágacchantass' eva ayam sakkáro uppajji udáhu amñattha gacchantassâpi uppajjethá ti; Ánanda mama santikam ágacchantassa pi amñattha gacchantassa p' etassa uppajjat' eva, ayam hi upásako saddho pasanno sampannasílo, evarúpo yam yam disam bhajati tattha tatth' ev' assa lábhasakkáro nibbattatîti vatvá imam gátham áha: Saddho etc... Cittagahapatikassa vatthum.

v. 304. Locus: Jetavanam. Persona: Cúlasubhaddá.

v. 305. Locus: Jetavanam. Persona: ekavihárikatthero.

Tattha ekásanam ekaseyyan ti bhikkhusahassamajjhe pi hi múlakammatthánam vijahitvá ten' eva manasikárena nisinnassa ásanam náma, lohapásádasadise pi ca pásáde bhikkhusahassamajjhe pamñatte vicittapaccattharanúpadháne (c. -paccatar-) mahárahe sayane satim upatthapetvá dakkhinena passena múlakammatthánamanasikárena nipannassa bhikkhussa seyyá

* V. 73. Cfr. p. 267.

ekaseyyá náma, evarúpam ekásanam ekaseyyañ ca bhajethá ti attho; atandito ti jamghábalam nissáya jívitakappena akusíto hutvá sabbiriyápathesu ekako vicaranto ti attho; eko damayan ti rattitthánádisu kammatthánam anuyuñjitvá maggaphaládhigamavasena eko va hutvá attánam damento ti attho; vanante ramito siyá ti evam attánam damento itthipurisasaddádíhi pavivitto vanante yeva abhirato bhaveyya, na hi sakká ákinnaviháriná evam attánam dametun ti attho...

v. 306. Locus: Jetavanam. Persona: Sundariparibbájiká.

Tattha abhútavádíti parassa dosam adisvá va musávádam katvá tucchena param abbhácikkhanto (c. -á); katvá ti yo vá pana pápakammam katvá nâham etam karomíti áha...

Yo vâpi B C; yo câpi A. Karomîti câha A C; -mîti vâha B; ti glossa est, quæ scribarum inscitia in textum irrepsit, fortasse principio scriptum erat karomicáha, sive pro karomiccáha, sive cum ca (va) pleonast., sive cum c euphoniæ causa inserto.

v. 307. Locus: Veluvanam. Persona: duccaritaphalánubhávasattá.

Tattha kásávakanthá ti kásávena palivethitakanthá; pápadhammá ti lámakadhammá; asamñatá ti káyádisamyamarahitá, tathárúpá pápapuggalá attaná katehi akusalakammehi niraye uppajjanti, te tattha pacitvá tato cutá pakkávasese tesu (?) pi evam paccantiti attho...

Kásáva cír. v. 9, Abhidhánapp. p. 38, 18, Burnouf: Introd. p. 180. Te upapajjare, eke upapajjanti (v. 126) et so upapajjati (v. 140) fortasse legenda sunt: te 'pap-, eke 'pap- et so 'pap-, itidemque rasmiggáho itaro (v. 222), et yo imam (v. 414): -ho 'taro, yo 'mam (cfr. yo 'dha vv. 267. 409. 415).

v. 305. Seyyo ayogulo ti imam dhammadesanam Satthá Vesálim (c. -iyam) nissáya Mahávane viharanto Vaggumudátíriye bhikkhú árabbha kathesi. Vatthum Uttarimanussadhammapárájike ágatam eva. Tadá Satthá te bhikkhú kim pana tumhe bhikkhave udarassa attháya gihínam amňamamňassa uttarimanussadhammassa vannam bhásitthá ti vatvá tehi áma bhante ti vutte te hi bhikkhú anekapariyáyena vigarahitvá imam gátham áha: Seyyo etc. Tattha yañ ce bhuňjeyyá ti yam dussílo nissílapuggalo káyádíhi asamyato ratthavásíhi (c.-ihi)saddháya dinnam ratthapindam samano 'mhíti patijánanto gahetvá bhuňjeyya tatto áditto aggivanno ayogulo bhutto seyyo sundarataro (c. -darato) ti, kimkáraná: tappaccayá hi eko attabhávo jháyeyya (?), dussílo pana saddhádeyyam bhuňjitvá anekáni játisatáni niraye pacceyyá ti attho...

v. **309-10.** Cattári thánánîti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Anáthapindikassa bhágineyyam Khemam náma setthiputtam árabbha kathesi; so kira abhirúpo ahosi, yebhuyyena itthiyo (c. -iso) tam disvá rágábhibhútá sakabhávena santhátum nåsakkhimsu, so pi paradárakammábhirato va ahosi, atha nam rattim rájapurisá gahetvá ramño dassesum, rájá mahásetthissa lajjámíti tam kiñci avatvá vissajjápesi, so pana n'eva virami, atha nam dutiyam pi tatiyam pi rájapurisá gahetvá ramño dassesum, rájá vissajjápesi yeva, mahásetthí (c. -i) tam pavattim sutvá tam ádáya Satthu santikam gantvá tam pavattim árocápetvá bhante imassa dhammam desethá ti áha, Satthá tassa samvegakatham kathetvá paradárasevanáyam dosam dassento imá gáthá abhási: Cattári etc. Tattha thánáníti dukkhakáranáni; pamatto ti sativossaggena samannágato; ápajjatîti pápunáti; paradárúpasevîti parassa dáram upasevanto uppathacárí; apumñalábhan ti akusalalábham; nanikámaseyyan ti yathá icchati (c. -nti) evam seyyam alabhitvá anicchitam parittakam eva. kálam seyyam labhati; apumñalábho eá ti evam tassa ayañ ca apumñatenacaapumñatena (apumñalábho tena ca?) nirayasamkhátá (c. -yams-) pápiká gatí hotîti; ratí ca thokiká ti tassa bhítassa bhítáya itthiyá saddhim rati sâpi thokiká parittá hoti; garukan ti rájá ca hatthacchedanádivasena garukam dandam paneti; tas má ti yasmá paradáram sevanto etáni apumñádíni pápunáti tasmá paradáram na seveyyá ti attho...

Apuññalábha et nanikámaseyya suam quodque propriam sententiam, mihi adhuc ignotam, habere videntur. Paneti s. pranayati. De metro app. vide.

v. 311-13. Locus: Jetavanam. Persona: dubbajabhikkhu.

Tattha kuso ti yam kiñci tikhinadháram tinam (c. tinam) antamaso tálapannam pi, yathá so kuso yena duggahíto tassa hattham anukantati páleti evam evam samanadhammasamkhátam sámaññam pi khandasíláditáya dupparámatham (c. -a) nirayáya upakaddhati niraye nibbattápetîti attho; sathilan ti {olísetvá (?) káranena sathilagáham katvá katam yam kammam; sam kilitthan ti vesiádikena (c. -ke) agocaracaranena (c. agocaranena) samkilittham (c. -a); sam kassaran ti samkáhi saritabbam uposathakiccádisu amñatarena kiccena sannipatitam pi samgham disvá: addhá ime mama cariyam ñatvá mam ukkhipitukámá va sannipatantîti (c. -patiti) evam attano ásamkáhi saritam (c. sarítum) ussamkitam parisamkitam;... kayirañ ce ti tasmá yam kammam kareyyam tam kareyyam eva; da ham enam parakkame ti thirataram eva katvá avattasamádáno (vanta-?) hutvá etam (c. ekam) kayirá; paribbájo (c. -bbaje) ti sathilabhávena tato khandádibhávappatto samanadhammo; b h i y y o ti abbhantare vijjamánam rágarajádim evarúpo samanadhammo apanetum (c. -tetum) na sakkoti, atha kho tassa upari aparam pi rágarajádim (c. -i) ákiratíti attho...

Dupparámatitha a rad. mas (Clough: Pali Verbs p. 18, 38) s. mrc. Upakaddhati a rad. kaddh (Clough: Pali Verbs p. 11, 26) s. kard (cfr. chaddh, Pali Verbs p. 13, 19, s. chard)? Sathila i. q. satha s. çatha? Samkassara compositum ex samka (s. çañka) et sara (s. smara)? Kayir ath pro kayiráth sic omnes codd. Miror, vocalem esse correptam, quum sit in pede secundo Epitritus primus usitatissimus, Ionicus a minori vero rarus (cfr. not. ad v. 68) et quidem grammaticis auctoribus non permissus.

v. 314. Locus: Jetavanam. Persona: issápakatiitthi. Sententia: prodest homini, ut malum facinus non committat, nam postea poenitet eum facti, quod vero facit bonum facinus id fecisse eum non poenitebit.

v. 315. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá ágantukabhikkhú.

Tattha santarabá<u>h</u>iran ti bhikkhave yathá te<u>h</u>i manusse<u>h</u>i tam paccantana<u>n</u>garam dvárapákárádíni thiráni karonte<u>h</u>i saantaradvárattálaudakaparikhádíni (c. -raddhálauddá-) thiráni karonte<u>h</u>i santarabá<u>h</u>iram (c. -rambá-) guttam katam evam tum<u>h</u>e pi satim upatthápetvá ajjhattikáni cha dváráni pida<u>h</u>itvá dvárarakkhikam satim avissajjetvá yathá gay<u>h</u>amánáni bá<u>h</u>iráni ca (cha?) áyatanáni ajjhattikánam upaghátaya samvattati tathá agan-<u>h</u>antá ti pi (-?) thiráni katvá tesam appavesáya dvárarakkhikam satim appa<u>h</u>áya vicarantá attánam gopethá ti attho; k ha no (c. -e) ve má upaccagá ti yo <u>h</u>i evam attánam gopeti tam puggalam ayam buddhuppádakkhano Majjhimadese uppattikkhano sammáditthiyá patiladdhakkhano (c. -e) channam áyatanánam avekallakkhano ti sabbo ayam khano (adde: na) atikkamati, so khano tumhe má atikkamatu; khanátítá ti ye hi tam khanam atítá (c. -am) ye vá puggale so khano atíto te nirayamhi samappitá hutvá tattha nibbattitvá socantiti attho...

Gopetha aut 2 pers. plur. imper. aut 3 pers. sing. potentialis attanop. Ve s. vai, vel pro vo (comment. tumhe)?

v. 316-17. Alajjitá ve ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto niganthe árabbha kathesi. Ekasmim divase bhikkhú niganthe (c. ni-) disvá katham samutthápesum: ávuso sabbaso appaticchannehi acelakehi ime niganthavaratará sesakam purimasamappitá va paticchádenti sahiriká mamñe ete ti (c. hi), tam sutvá niganthá: na mayam etena káranena paticchádema pamsurájádayo pi pana puggalá eva jívitindriyapatibaddhá evañ ca te no bhikkhábhájanesu má patimsu (-?) iminá káranena paticchádemá ti vatvá tehi saddhim vádapativádavasena bahukatham kathesum, bhikkhú (c. -u) Sattháram upasamkamitvá nisinnakále nam pavattim árocayimsu, Satthá bhikkhave alajjitabbe lajjitvá lajjitabbe na lajjamáná náma duggatiparáyaná hontíti vatvá dhammam desento imá gáthá abhási: Alajjitá etc. Tattha a lajjitá y e ti alajjitabbe bhikkhábhájanamhi alajjitabbam náma, te pana tam paticchádetvá vicarantá tena lajjanti náma; lajjitá ye ti apaticchannena hiríkopínangena lajjitabbam, na te pana tam apaticchádetvá vicarantá tena (c. lajjitávena) lajjanti náma, (c. addit: tena tesan tam alajjitan ti náma) tena tesan tam alajjitabbena lajjitabbam lajjitabbena ca alajjitabbam, tucchagahanabhávena ca amñathágahanabhávena ca (c. va) miccháditthi hoti, tasmá davitvá vicarantá te miccháditthisamádáná sattá nirayádibhedam duggatim gacchantiti attho; abhaye ti bhikkhábhájanam nissáya rágadosamohánam ditthikilesaduccaritamáyánam (c. -duccata-) anuppajjanato (c. -anto) bhikkhábhájanam abhayam náma, yena tam paticchádento (-nti?) pana abhaye bhayadassino náma, hirikopínangam (c. -ínamtam) pana nissáya rágádínam uppajjanato tam bhayam náma, tassa apaticchádanena bhaye ca abhayadassino, tassa tam amnathágahanassa (c. ayathávagahanassa) samádinnattá (c. -nna-) miccháditthisamádáná sattá gacchanti duggatin ti attho...

Bhayadassíno cfr. not. ad v. 24; A et B -dassino.

v. 318-19. Locus: Jetavanam. Personæ: titthiyasávaká.

Tattha avajje ti dasavatthukáya sammáditthiyá tassá upanissayabhúte dhamme ca; vajjamatino ti vajjam idan ti uppannamatino, dasavatthukamiccháditthikasamkháte (c. -ena) pana tassá upanissayadhammasamkháte ca avajjadassino, etissá avajjam vajjam vajjañ ca avajjato ñatvá gahanasamkhátáya miccháditthiyá samádinnattá (c. -nna-) miccháditthisamádáná sattá duggatim gacchantiti attho...

v. 320-22. Locus: Kosambí. Persona: attá.

... Assatará ti valaváya gadrabhena játá; ájániyyá ti yam assadammasárathikáranam káreti tassa khippam jánanasamattho; sin d havá ti Sindhavaratthe játá assá; mahánángá ti kuñjarasamkhátá maháhatthino (c. -no); attadanto ti ete assatará sindhavá kuñjará vá dantá varam na adantá, so pana catumaggasamkhátena attaná dantatáya attadanto nibbisevano, ayam tato pi varam sabbehi pi etehi uttaritaro ti attho...

Cápáto pro cápato, item pasásanáto. A tivákya (Manu 6, 47) cfr. dussílya, et contra, vocali correpta, balya v. 68, pahatvána vv. 248. 415. A b hirúhati, palice plerumque rúh scribitur pro ruh, cfr. v. 338.

v. 328. Na hi etehiti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto ekam hatthácáriyapubbakam bhikkhum árabbha kathesi; so kira ekadivasam Aciravatínadítíre hatthidamakam ekam hatthim damíti (?) attano icchitam káranam sikkhápetum asakkontam disvá samípe thite bhikkhú (c. -u) ámantetvá áha: ávuso sace ayam hatthácariyo imam hatthim asukattháne náma vijiheyya khippam eva imam káranam sikkheyyá ti, so tassa katham sutvá tathá katvá tam hatthim sudantam damesi, te bhikkhú tam pavattim Satthu árocesum, Satthá tam bhikkhum pakkosápetvá saccam kira te etam vuttan ti pucchitvá saccam bhante ti vutte vígarahitvá: kim te moghapurisa hatthiyánena vá amñena vá dantena na hi sudantehi etehi yánehi agatapubbam thánam gantum samattho náma atthi attaná pana sudantena sakká agatapubbatthánam (c. ág-) gantum tasmá attánam (c. -nám) eva damehi kim te etesam damená ti vatvá imam (c. -á) gátham áha: Na hi etc. Tass' attho: váni etáni hatthivánádíni vánáni na hi tehi vánehi koci puggalo supinantena pi agatapubbattá agatan ti samkhátanibbánadisam (c. -nasadi-) tathá na gaccheyya yathá pubbabháge indriyadamena dantena aparabháge ariyamaggabhávanáya sudanto nibbisevano sappamño puggalo tam agatapubbam disam gacchati dantabhúmim (c. -bhu-) pápunáti, tasmá attadamanam eva tato (c. te) varan ti attho...

Valde corruptum hunc versum restituere non valeo; deest in cod. C, A habet: yath' attána sudantena dante dantena gacchati, B: yath' attánam sudantena dantena gacchati, fortasse legendum est: yath' attaná (cfr. v. 160) sudantena, danto dantena gacchati.

v. 324. Locus: Sávatthí. Personæ: amnatarabráhmanassa puttá.

Tattha dhanapálako námáti tadá Kásiramito hatthá-

Digitized by Google

cariyam pesetvá ramaníye nángabhavane gáhápitassa hatthino (c. -no) etam námam; katukappabhedano ti tikhinamado, hatthínam hi madakále kannacúliká pabhijjanti, pakatiyâpi hatthino tasmim kále amkusová (?) tuttatomare (-rehi?) pacandanti candá bhavanti, so pana aticando yeva, tena vuttam katukappabhedano dunnivárayo (c. -e) ti...

Dunniváraya s. durnivárayat? De metro app. vide.

v. 325*. Middhi vadá ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto rájánam Pasenadikosalam árabbha kathesi; ekasmim hi samaye rájá tanduladonassa (c. -na-) odanam tadanurúpena (c. -anu-) súpavyañjanena (c. -jane) bhuñjati, so ekadivasam bhuttapátaráso (c. -ttájáta-) bhattasammadam ,avinodetvá Satthu santikam gantvá kilantarúpo ito c'ito (adde: ca) samparivattati, niddáya abhibhúto samáno pi ujukam (c. ujú-) nisíditum asakkonto ekamantam nisídi, atha nam kim mahárájá avissamitvá ágato 'síti, áma Satthá áha: bhante bhuttakálato pattháya me mahádukkham hotiti, atha nam Satthá mahárája atibahubhuñjino (c. -bahum-) etam dukkham hotíti vatvá imam gátham áha: Middhí etc. Tattha middhîti thínamiddhábhibhúto; mahagghaso cá ti mahábhojano áharabhatthaka alam sátaka tattha vaddhakakákamásakabhuttavamitakánam (?) amnataro viva; nivápaputtho ti kundádiná súkarabhattena puttho, gharasúkaro hi bálakálato pattháya posiyamáno thúlasarírakále gehá bahi nikkhamitum alabhanto hetthámañcádisu samparivattitvá assasanto passasanto sayam eva, idam vuttam hoti: (adde: yada) puriso middhí ca hoti mahagghaso ca nivápapuțtho (c. nipápa-) mahávaráho viya amñena iriyápathena thapetum asakkonto niddáyanasílo samparivattasáyí tadá so aniccam dukkham anattá ti tíni lakkhanáni (c. -náni) manasikátum asakkoti, tesam amanasikárá mandapamño punappuna gabbham upeti, gabbha-

* Cfr. fabulam ad v. 204.

pásato (c. -te) na parimuccatiti (c. -vu-). Desanávasáne Satthá ramno upakáravasena :

Manujassa sadá satímato^a mattam jánato laddhabhojane tanú tassa bhavanti vedaná, sanikam jírati áyu pálayan ti

imam gátham vatvá Uttaramánavam ugganhápetvá imam gátham ramño bhojanaveláyam vadeyyási iminá (c. -ná) ca upáyena bhojanam pariháyeyyásíti (-hápeyy-?) upáyam ácikkhi, so tathá akási (c. á-), rájá aparena samayena nálikodanaparamatáya santhito susallahukasaríro sukhappatto Satthari uppannavissáso sattáham asadisadánam pavattesi; anumodanáya sampattamahájanassa (-jano?) mahantim (-tam?) visesam pápuníti. Pasenadikosalassa vatthum.

Mahagghasa cfr. vv. 123. 812. 356 et not. ad v. 148.

v. 326. Idam pure ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Sánusámaneram árabbha kathesi: so kira ekissá upásikáya ekaputtako, atha nam sá daharakále yeva pabbájesi, so pabbajitakálato pattháya sílavá ahosi vattasampanno, ácariyupajjháyaágantukánam vattam katam eva hoti, másassa attha divase páto va uttháya udakamálake udakam thapetvá dhammasavanaggam sammajjitvá dípam jáletvá madhurassarena (c. -na) dhammasavanam ghoseti, bhikkhú tassa mamnitvá (?) padabhánam (c. -há-) bhana sámanerá ti ajjhesanti, so mayham hadayam vá rujati (c. rú-) káyo vá khádatíti kiñci paccáháram akatvá dhammásanam abhirúlitvá Ákásagangam otárento viva padabhánam vatvá otaranto mayham mátápitunnam imasmim hamñe pattim dammîti vadati, tassa manussá mátápitaro (c. -pitunnam?) pattiyá dinnabhávam na jánanti, anantarattabháve pana mátá yakkbiní hutvá nibbatti, sá devatáhi saddhim ágantvá dhammam sutvá: sámanerena dinnapattim anumodámi tátá ti

cod. satimato.

vadati, sílasampanno va náma bhikkhu (c. -ú) sadevakassa lokassa pivo hotîti tasmim sámancre devatá salajiá (c. val-) sagáravá Mahábrahmánam viya aggikkhandham viya ca tam (c. ná) mamñanti, sámanere (c. -ena) gáravena tam pi yakkhinim (c. -ní) garum katvá passanti, dhammasavanayakkhasamágamádisu Sánumátáya (c. -tá) yakkhiniyá aggásanam aggodakam aggapindam denti, mahesakkhâpi yakkhá tam disvá maggá okkamanti ásaná vutthahanti, atha so sámanero vuddhim anváya (c. atváya) paripakkhindriyo anabhiratiya pílito (c. pi-) anabhiratim vinodetum asakkonto parúlhakesanakho (c. -kesamna-) kilitthanivásanapárupano (c. nili-) kassaci anárocetvá pattacívaram ádáya ekako (c. -to) va mátu gharam agamási, upásiká puttam disvá vanditvá áha: táta tvam pubbe ácariyupajjháyehi vá daharasámanerehi (adde: vá) saddhim idhágacchasi, kasmá ekako vási ajja ágato ti, so ukkauthitabhávam árocesi, saddhá upásiká nánappakárena (c. -na) gharáváse ádínavam dassetvá puttam ovadamánâpi samňápetum asakkontí (c. -i) app-eva náma attano dhammatáya pi sallakkheyyá ti anuyunjetvâpi: tittha táta váva te yágubhattam sampádemi yágum pivitvá katabhattakiccassa te manápáni (c. man-) vattháni níharitvá dassámíti vatvá ásanáni pamnápetvá adási, nisídi sámanero, upásiká muhutten' eva yágukhajjakam sampádesi, atha bhattam sampádessámíti avidúre nisinná tandule dhovati, tasmim samaye sá yakkhiní kahan nu kho sámanero kacci bhikkháháram labhati no ti ávajjamáná tassa vibbhamitukámatáya (c. -yam) nisinnabhávam natvá: má heva kho me devatánam antare lajjá (c. -am) uppajjevya gacchámi'ssa vibbhamane antaráyam karomîti ágantvá saríre adhimuccitvá gívam parivattetvá khelena paggharantena bhúmiyam vipphandi, upásiká puttassa nam vippakáram disvá vegena gantvá puttam álingitvá úrúsu (c. -usu) nipajjápesi, sakalagámavásino ágantvá balikammáni (c. khali-) karimsu, upásiká pana paridevamáná imá gáthá abhási:

Cátuddasí paňcadasí yavapakkhassa atihamí pátiháriyapakkhaň ca atihañgasusamágato (?). Uposatham upavasanti brahmacariyam caranti ye na tehi yakkhá kílanti iti me arahatam sutam, sá dáni ajja passámi yakkhá kílanti Sánuná ti, upásikáya vacanam sutvá:

Cátuddasí pañcadasí yávapakkhassa atthamí

na tehi yakkhá kílanti sáhu (?) te arahatam sutan ti vatvá áha:

Sánu má Buddham vajjása", yakkhánam vacanam idam, má kási pápakam kammam ávim vá yadi vá⁸ raho. Sace va pápakam kammam karissasi karosi" vá

na te dukkhá pamokkhanti uppaccâpi paláyato ti, evam pápakam kammam katvá sakunassa viya uppatitvá paláyato te mokkho n'atthîti vatvá sá yakkhiní (c. -íni) sámaneram muñci, so akkhíni ummíletvá mátaram keyevakiriya (?) assasantim passasantim rodamánam sakalagámavásino ca (c. va) sannipatite (c. santip-) disvá attano yakkhena gahitabhávam ajánanto: aham pubbe píthe nisinno mátá me avidúre nisíditvá tandule dhovi idáni pan'amhi bhúmiyam nipanno kin nu kho etan ti nisinnako va mátaram áha:

Matam^d vá amma rodanti yo vá^e jívam na dissati,

jívantam amma passantí⁷ kasmá mam amma rodasíti, ath'assa mátá vatthukámakilesakáme paháya pabbajitassa puna vibbhamanattham ágamane ádínavam dassentí (c. -i) áha:

Matam^d vá puttam rodanti yo vá jívam^g na dissati,

yo^h káme cajitvána punar ávattate idha

tam vâpi putta rodanti, puna jívam mato hi so ti, evañ ca pana vatvá gharávásam kukkulasadisañ c'eva narakasadisañ ca katvá gharáváse ádínavam dassentí (c. -ti) puna:

a vajjesi? b cod. pá. c cod. karoti. d cod. mát- cod. pá. f cod. -ti. g cod. dínam. h yo vá? Kukkulá ubbhato táta kukkule patitum icchasi,

naraká ubbhato táta narakam patitum icchasíti,

atha nam: putta bhaddam tava hetu mayam pana ayam no puttako dayhamáno gehabhandam viya níharitvá Buddhasásane pabbajito gharáváse puna dahitum (c. punañcahitum) icchati abhidhá cana parittá yathá no (-?) ti imam attham kassa (c. tassa) ujjhápayáma kam nijjhápayámá ti dípetum mam gátham áha:

Abhiya (?) vata bhaddan te kassa ujjhápayámase

ádittá níhatam bhandam puna dayhitum icchatîti,

so mátari kathentiyá sallakkhetvá: n'atthi mayham gihíbhávena attho ti, ath' assa mátá sádhu tátá ti tutthá panítabhojanam bhojetvá kativasso tátá ti pucchitvá paripunnavassabhávam (c. -punna-) natvá ticívaram pativádesi, so paripunnapattacívaro upasampajji, ath' assa acirúpasampannassa (c. ací-) Satthá cittaniggahe ussáham janento: cittam nám' etam tam nánárammanesu dígharattam cárikam carantam anigganhantassa sotthibhávo náma n'atthi tasmá amkusena mattahatthino viya cittassa nigganhane yogo karaníyo ti vatvá imam gátham áha: Idam pure etc. Tass' attho: idam cittam náma ito puretaram pápádisu árammanesu rágádínam yenâkárena icchati yatth' ev' assa kámo uppajjati tassa vasena yatthakámam yathá vicarantassa sukham hoti tath' eva carantam (c. -tá) yathásukham dígharattam cárikam carati, ajja aham pabhinnam mattam hatthim hatthácáriyasamkháto cheko amkusaggáho amkusena viva vonisomanasikárena niggahissámi, n' assa (c. nassa) vítikkamitum dassámíti. Desanávasáne so câyasmá Tepitakam Buddhavacanam ugganhitvá mahádhammakathiko hutvá vísam vassasatam thatvá sakalajambudípam khobhetvá parinibbáyíti (c. -viti). Sánusámanerassa vatthum.

Cáriká subst. abstr. ex rad. car terminatione ká formatum? cfr. jíviká, kathiká. Yoniso (Clough: Pali Gr. p. 16) adv. ex yoni (Hemac. ed. Boehtl. p. 281, 48) terminatione so s. ças formatum; Foucaux (Rgya tch' er rol pa Part. II p. 49) vertit: depuis l'origine. De metro app. vide.

V. 827. Locus: Jetavanam. Materies: Buddherakanámahatthí.

... Duggá ti yathá so pamke kunjaro hatthehi ca pádehi ca váyámam katvá pamkaduggato attánam uddharitvá thale patitthito evam tumhe pi kilesaduggato attánam uddharatha nibbánathale patitthapethá ti attho...

v. 828-30. Locus: Párileyyakam nissáya rakkhitavanasando. Personæ: sambahulá bhikkhú.

... Parissayán îti tádisam mettávihárim saháyam labhanto síhavyagghádayo pákataparissaye rágabhayadosabhayádayo paticchannaparissaye (c. -yo) cá (c. dá) ti sabbe va parissaye abhibhavitvá; ... rájá va ratthan ti rattham hitvá rajjam rásim viya, idam vuttam hoti: yathá vijitabhúmippadeso rájá: idam rajjam náma mahantam pamádatthánam kim me rajjena káritená ti vijitarattham paháya ekako va maháaramnam pavisitvá tápasapabbajjam pabbajjitvá catusu irivápathesu ekako va carati evam ekako va careyyá ti; mátañgaramno va nángo tiyatháca: aham kho ákinno viharámi hatthihi hatthinihi (c. hatthitihi) hatthikalabhehi hatthicchápakehi chinnaggáni c'eva tináni khádámi obhaggásaggañ ca sákhábhangam khádámi aviláni ca pániyáni pivámi ogáhantassa me tinassa hatthiniyo (c. -íniyo) káyam upanighamsantiyo (c. upati-) gacchanti yan núnâham ekako ganamhá vúpakattho vihareyyan ti* evam paticikkhitvá ayametena (?) gamanato mátango ti laddhanámo imasmim aramne ayam hatthinángo yútham paháya sabbiriyápathesu eko sukham carati evam pi eko careyyá (c. ca) ti attho; e k a s s á ti pabbajitassa hi pabba-

* Cfr. pag 105.

,

406

407

jitakálato pattháya ekíbhávábhiratassa ekekass' eva caritam seyyo; n'atthi bále saháyatá (c. sabhá-) ti cullasílam majjhimasílam mahásílam dasa kathávatthúni terasa dhútaguná (c. dhutanguná) vipassanánánam cattáro maggá cattári phaláni tisso vijjá cha abhimná amatamahánibbánan ti ayam hi saháyatá (c. -yaká) náma, sá (c. ya) bálam nissáya adhigantum na sakká ti n'atthi bále (c. -o) saháyatá; ek o ti iminá káranena sabbiriyápathesu ekako va careyya, appamattakáni pi na ca pápáni kareyya, yathá eso appossukko nirálayo imasmim aramñe mátanganángo icchiticchitattháne sukham carati evam eko hutvá careyya, appamattakáni pi na ca pápáni kareyyá ti attho; tasmá tumhehi (c. -epi) patirúpam saháyam (c. sabhá-) alabhantehi ekacáríhi yeva bhavitabban ti...

Parissaya sanscr. parismaya? Eko--nágo hæc versus pars plane corrupta est, libri Suttanipáto inscripti capite Khaggavisánasutto ita legitur: Eko care khaggavisánakappo, qua lectione recepta metrum restitueretur. Commentator verba corrupta ante oculos habuisse videtur. V. 380 totus corruptus in libro Játakassa Atthavannaná inscripto fol. bhau eadem forma reperitur. N'atthibále saháyatá cfr. v. 61, Mahábh. 11, 6. Mátanga Rámáyana ed. Gorresio 3; 68, 97.

v. 831-33. Locus : Himavantapasse aramñakútí. Persona: Máro.

Tattha atthamhi játamhîti pabbajitassâpi hi cívarakáranádike (c. -ná-) vá adhikaranavúpasamádike vá gihino (c. -íno) pi kasikammádike vá balavapakkhasannissite (c. -tehi) abhibhavanádike vá kicce uppanne ye tam kiccam nipphádetum vá vúpasametum vá sakkonti evarúpá sukhá saháyá (c. sabháyá) ti attho; tuțthí sukhá ti yasmá pana gihino (c. -íno) pi sakena asantutthá sandhicchedádíni árabhanti pabbajitâpi nánappakáram anesanam (c. án-) iti te sukham na vindanti yeva tasmá yá itarítarena (c. -na) parittena vá vipulena vá attano santakena santuțthí ayam eva sukhá ti attho; ... sabbassá ti sakalassápi pana vaddhadukkhassa pahánasamkhátam (c. - namsa-) arahattam eva imasmim loke sukham náma; matteyyatá ti mátari sammápatipatti; petteyyatá ti pitari sammápatipatti, ubhayena pi mátápitunnam upatthánam eva kathitam, mátápitaro hi puttánam anupatthahanabhávam natvá attano santakam bhúmiyam vá nidahanti paresam vá vissajjenti, (adde: ye) mátápitaro na upatthahanti ca nesam ninnâpi (?) ca vaddhati káyassa bhedá Gúthaniraye pi nibbattanti, ye pana (c. na) mátápitaro sakkaccam upatthahanti te tesam santakam dhanam pi pápunanti (c. -nanti) pasamsam pi labhanti káyassa pi bhedá sagge nibbattanti, tasmá ubhayam p'etam sukhan ti vuttam; sámaññatá ti pabbajitesu sammápatipatti; brahmamňatá ti báhitapápesu buddhapaccekabuddhasávakesu sammápatipatti yeva, ubhayena pi tesam catúhi paccayehi patijagganabhávo kathito, idam pi loke sukham náma kathitam; sílan ti manikundalarattavatthádayo hi alamkárá tasmim yeva (?) thitánam yeva sobhanti, idha na daharánam alamkáro mahallakakále mahallakánam vá alamkáro daharakále sobhanti, ummattako esa maññe ti garahuppádanena pana domanassam (c. sedásam) eva janeti, pañcasíladasasíládibhedam pana sílam (c. -a) daharassâpi mahallakassâpi sabbavayesu sobhati yeva, aho vatayam sílavá ti pasamsuppádanena somanassam evâvahati, tena vuttam : sukham yávajará (c. yeva-) sílan ti; patitthitâpi lokiyalokuttaraduvidhâpi saddhá niccalá hutvá patitthitá...

Itarítarena com. aliter quam nos intelligere videtur. Matteyyatá etc. com. interpretatus est: observantia in matrem etc. Sámaññatá sanscr. esset çrámanyatá. Yávajaráadv.? Pápánam ak - legendum est pápán'ak-.

... N' eva jhánam na vipassanámaggaphaláni vaddhanti, vathá pana rukkham samsibbantí (c. -i) pariyonandhantí (c. pariyosánan-) tassa vinásaya (-sáya?) máluvá latá vaddhati evam assa cha dváráni nissáva punappuna uppajjanato tanhá vaddhatîti attho; so plavati huráhuran ti so tanhágatiko puggalo bhave bhave uppalavati (c. -lapati) dhávati; ... yam puggalam esá lámakabhávena jammí visáháratáya (c. -yam) visapupphatáya visaphalatáya visaparibhogatáya rúpádisu visattatáya (c. visakkatáyatáyam) ásattavisattatáya ca visattiká ti samkham gatá chadváriká tanhá abhibhavati ...; tam vo vadámíti tena káranena aham tumhe vadámi; ... múlan ti imissá chadvárikáva tanháva arahattamaggañánena múlam khanatha, kim viyá ti: usírattho (c. -tto) va bíranam, yathá usírena atthiko puriso mahantena kuddálena bíranam khanati evam assa múlam khanathá ti attho; má vo nalam va soto va máro bhanji punappunan ti má tumhe nadísote játam nalami mahávegena ágato nadísoto viya kilesamáro maranamáro devaputtamáro ca punappuna bhanjíti (c. bhajatíti-) attho...

Huráhuram cfr. huram (sanscr. svará v. svaram?) v. 20, Clough: Pali Gram. p. 74. Vanasmim, metrum requirit vanasmi. Jamma s. jálma, Abhidh. p. 98, 89. Pokkhara cfr. not. ad v. 97. Vovadámi s. vyavavadámi, cfr. vohára s. vyavahára etc. Khan s. xan, cfr. v. 247. Usíra, s. ucíra. Sensus v. 887 mihi non liquet; fortasse vertendus est ita: hoc vobis dico (vo vadámi), (quod) faustum vobis (sit), cupiditatis radicem effodite (sanscr. khanatha), sicut qui usírum (bírani radicem) cupit bíranum (plantam effodit).

v. 338-43. Locus: Veluvanam. Materies: eká súkarapotiká.

... Evam evam chadvárikáya tanháya anusaye (c. -o)

.

Digitized by Google

arahattamaggañánena anúhate (c. anugate) asamaechinne tasmim bhave játjádibhedam idam dukkham punappunam nibbattati vevá ti attho; yassá ti yassa puggalassa iti ajjhattikass' upádáya atthárasa tanhávicaritáni báhirass' upádáya (c. -rasvapádáya) atthárasa tanhávicaritánîti imesam tanhávicaritánam (c. hánamvi-) vasena chattimsativá sotehi samannágatá manápesu rúpádisu assavatí pavattatí manápassa (c. panáp-) vaná (c. caná) tanhá bhusá balavatí hoti tam puggalam vipannamnánatáya duddittham punappuna uppajjanato mahantabhávena váhá hutvá jhánam vá vipassanam vá anissáya (c. anissasa) ráganissitá samkappá vahantîti attho; savanti (c. -í) sabbadhí sotá ti ime tanhásotá cakkhudvárádínam vasena sabbesu rúpádisu árammanesu savanato saddhim rúpatanhá pe dhammatanhá ti sabbanavelli (?) vá savanato sabbadhí savanti náma; latá ti palivethanatthena samsibbanatthena (c. -esu) ca latá viyá ti latá; ubbhijja titthatîti chahi dvárehi uppajjitvá rúpádisu árammanesu titthati; tañ ca disvá ti tam pana tanhálatam ... maggapamñáya múle chindathá ti attho; saritánîti anusváni (?) payátáni; sinehitánîti cívarádisu pavattasinehavasena sinehitáni ca tanhásinehamakkhitánîti attho; somatanhávasikassa jantuno evarúpáni nassánîti som**anassán**i bhavanti; te sátasitá ti te tanhávasiká puggalá sátanissitá (c. satán-) sukhanissitá ca hutvá sukhesino sukhapariyesino bhavanti; te ve ti ye evarúpá nará te játijarávyádhimaranáni upagacchanti yevá ti játijarúpagá honti; pajá ti ime sattá tásam (tena?) káranena tisiná ti samkham gatáya tanháya purakkhatá parivárá hutvá; bádhito ti luddena aramne (c. -o) baddho saso viya samsappanti bháyanti; sam yojanasangasattá ti dasavidhena samyojanena sangena c'eva sattavidhena rágasangádiná ca sattá baddhá tasmin vá laggá hutvá; ciráyá ti ciram dígham addhánam punappunam játiádikam dukkham upagacchantiti attho; tasmá ti vasmá tasináva purakkhatá (c. pokkharatá) palivethitá sattá tasmá attano virágam nibbánàm patthento ákamkhamáno bhikkhu (c. -ú) arahattamaggena tam tasinam (c. -nam) vinodaye nuditvá níharitvá chaddeyyá ti attho...

Punar antiqua forma conservata est. Anusaya s. anuçaya. Nibbattati legendum est nibbattatí metri causa. Manápa s. manaápa. Vaná (cfr. vv. 283. 344) aut pro vanáni aut f. g. Sarita perf. part. radicis sar s. sr? Sátasita sanscr. esset cátaçrita. Tasiná (Abhidh. p. 19, 18) altera forma palica sanscr. trsná respondens, haud multo aliter kasina ex sanscr. krtsna; ceterum cfr. not. ad v. 3. Saññojanasañgasattá i. e. variis cupiditatibus capti, cfr. vv. 221. 171. Ákamkha part. præs. pro ákamkham. De metro app. vide.

v. 344. Locus: Veluvanam. Persona: eko vibbhantako. Tass' attho: yo puggalo gihíbháve álayasamkhátam vanatham chaddetvá pabbajitatáya nibbánato vihárasamkháte tapovane adhimutto gharávásabandhanavanasamkhátá (c. -sábandhanamvána-) tanhávaná mutto hutvá puna tam gharávásabandhanatanhávanam (c. -nam) eva dhávati evam tam puggalam passatha, esa so gharávásabandhanato mutto gharávásabandhanam (c. -sá-) eva dhávatīti...

Nibbanato pro nibbánato, cfr. not. ad v. 108; terminatio adverbialis 10 eodem sensu occurrit in locuțione: bhásato bhásitum in linguam vertere, cfr. Spiegel: Anecd. p. s. Adhimutto cfr. adhimutti Abhidh. p. 104, 10; Burnouf: Introd. p. 268. De metro app. vide.

v. 345-46. Locus: Jetavanam. Materies: bandhanágáram.

Tattha dhírá ti buddhádayo panditapurisá yam (c. ya) sanikhalikasamkhátam ayasá nibbattam áyasam andubandhanasamkhátam (c. anub-) dárujam yam (c. ya) ca tinehi (c. reotinohi) vá sanhavákádíhi vá rajjum katvá katarajjubandhanam tam asiádíni (-díhi?) chinditum asakkuneyyabhávena thiran ti na vadantîti attho; sárattarattá ti sárattá hutvá bahalatarattá (bahulatararattá?) ti attho; manikundalesú ti manísu ca manicittesu ca kundalesu; etam dalhan tiye manikundalesu sárattarattá (c. -a) tesam vo ca rágo vá ca puttadáresu apekhá tanhá etam kilesamayam bandhanam panditá purisá dalhan ti vadanti; ohárinan ti ákaddhitvá catusu apáyesu patanato (c. pá-) avaharati hetthá haratíti ohárinam; sithilan ti bandhanattháne chavicammamamsáni na chindati lohitam na níharati bandhabhávam pi ajánápetvá thalapathajalapathádisu kammáni kátum na detîti (c. deti) sithilam; duppamuñcan ti lobhavasena hi ekaváram pi uppannam kilesabandhanam datthatthánato kacchapo viva dummocayam hotîti duppamuñcam; etam pi chetváná ti etam evam dalham pi kilesabandhanami ňánamaggena chinditvá anapekhino hutvá kámasukham paháva paribbajanti pakkamanti pabbajanti vá ti attho...

Sárattaratta s. samrakta-rakta? Cfr. not. ad v. 184. Pabbaja in vertendo prave intellexi, valet sine dubio: ex pabbo (planta, Abhidh. p. 81, s) factum, cannabinum fere. De metro app. vide.

v. 847. Locus: Veluvanam. Persona: Khemá.

Tattha makkatako va jálan ti yathá náma makkatako suttajálam katvá majjhattháne nábhimandale nipanno pariyante patitam patangam (c. pavangam) vá makkhikam vá vegena gantvá vijjhitvá tassa rasam pivitvá puna gantvá tasmim yeva tháne nipajjati evam eva ye sattá rágarattá dosadutthá mohamúlhá sayamkatam tanhásotam anupatanti te tam samatikkamitum na sakkonti, evam duratikkamam... v. 348. Locus: Veluvanam. Persona: Uggasenasetthiputto.

Tattha muñ ca pure ti atítesu khandhesu álayam nikantim ajjhesanam (c. ajjho-) parivutthánam gáham parámásam tanham; muñ ca pacchato ti anágatesu pi khandhesu álayádíni; muñ ca majjhesú ti paccuppannesu pi táni muñca; bhavassa páragú ti evam sante tividhassâpi bhavassa abhimňáparimňápahánabhávanásacchikiriyápáragúvasena páragato hutvá khandhadhátuáyatanabhede sabbasamkhate vimuttamánaso viharanto puna játijarámaranáni na upagacchasîti (c. -esíti) attho...

Pure cfr. v. 421. Punañ ita A; B C puna. Upehisi cfr. vv. 286. 288. De metro app. vide.

v. 349-50. Locus: Jetavanam. Persona: Dhanuggahapandito.

... Vitakkúpasame ti micchávitakkánam vúpasamasamkháte dasasu asubhesu paṭhamajjháne sadásato, so ettha abhirato hutvá niccam upaṭṭhitasatitáya (c. -tá--yá) sato tam asubhajhánam bháveti; vyantikáhitîti esa bhikkhu (c. -ú) tísu bhavesu uppajjanakatanham (c. -á) vigatam (c. dvi-) karissati...

Vyantikáhiti fut. rad. kar præff. vi et anti (cfr. Benfey: Gloss. in Sámav.s. v. anti). A habet vyantikáhíti, B cantikáhíti, C bbyantikáhiti, cfr. vyattíkaroti Spiegel: Anecd. p. 87.

v. 351-52. Locus: Jetavanam. Persona: Máro.

Tattha nitthañ gato ti imasmin sásane pabbajitánam aralıattam nitthá (c. -am) náma, tam gato patto ti attho; ... a chidda bhavasallánîti sabbáni pi bhavagámíni (c. -ini) salláni acchecchi; samussayo ti ayam etassa antimadelho (c. atta-); an ádán o ti khandhádisu niggahano (c. -no); niru ttipadakovido ti niruttiyañ ca sesu (?) padesu câpi catusu pi patisambhidásu cheko ti attho; akkharánath sannipátam jamná pubbáparáni cáti akkharánam sannipátam akkharapindan ca jánáti, pubbakkharena (c. -na) aparakkharam (c. -ayam) aparakkharena (c. -na) pubbakkharañ ca jánáti (c. addit: pubbakkharena aparakkharam jánáňcáti) náma, ádimhi pamnáyamáne majjhapariyosánesu apamnáyamánesu pi imesam ádiakkharánam idam majjham (c. -em) idam pariyosánan (c. parisemsánan) ti jánáti, aparakkharena pubbakkharam jánáti náma, ante (c. -o) pamnáyamáne ádimajjhesu apamnáyamánesu imesam antakkharánam idam majjham ayam ádîti (c. ádi) jánáti, majjhe pamnáyamáne (c. -esu) pi imesam ádiakkharánam (majjhakkh-?) ayam ádi ayam anto ti jánáti, evam mah á pam ño ti sace esa kotiyam thitasaríro mahantánam attadhammaniruttipatisambhidánam sílakkhandhádínañ ca pariggánikáva pamnáva samannágatattá mahápamño, vimutticittam khatáha (?) Sáriputta mahápuriso ti vadámíti vacanato vimutticittává (-ttatáva?) ca mahápuriso ti vuccatîti attho ...

A cchidda aor. rad. chid pro acchida metri causa? Salla s. çalya cfr. v. 275, Mahábh. 11, 29. Samussaya cfr. not. ad v. 147. Nirutti Abhidh. p. 13, 6; Hemac. ed. Boehtl. p. 40, 98. Mahápuriso omnes codd. habent; glossa est. Sa ve A et C; B habet: sace.

v. 353. Sabbábhibhú ti imam dhammadesanam Satthá antarámagge upásakam árabbha kathesi. Ekasmim hi samaye Satthá (c. sattá) pattasabbamñútamñáno bodhimande sattasatťáham vítinámetvá (c. -ná-) attano pattacívaram ádáya dhammacakkappavattanattham Báránasiyam sandháyam (?) atthárasayojanamaggam patipanno antarámagge upásakam ájívikam addasa, so pi Sattháram disvá: vippasannáni kho te ávuso indriyáni, parisuddho chavivanno, pariyodáto (c. -ojáto) 'si, tvam kam uddissa pabbajito, ko vá te satthá kassa vá tvam dhammam rocesíti (c. -siti) puechi, ath'assa Satthá mayham upajjháyo vá ácariyo vá n'atthíti vatvá imam gátham áha: Sabbábhibhú etc. ... Sabbesu dhammesú ti sabbesu pi tebhúmakadhammesu tanháditthíhi anupalitto; ... tanhakkhaye (c. -o) vimutto ti tanhakkhayante uppádite tanhakkhayasamkháte arahatteasekhá ya vimuttiyá vimutto; sayam abhimnáyá ti abhimneyyádibhede dhamme sayam eva jánitvá; kam uddiseyyan ti ayam upajjháyo vá ácariyo vá ti kam náma uddiseyyan ti ... Upásakájívikassa vatthum.

Sabbavidú (Abhidh. p 28. s) et anúpalitto cum u metri causa producto, cfr. vv. 404. 418. 281 (rúh not. ad v. 521). A et C habent anup-, A et B tanhakkhayo.

v. 354. Locus: Jetavanam. Persona: Sakkadevarájá.

v. 355. Locus: Jetavanam. Persona: aputtakase!!hf. Tattha no ce páragavesino ti ye (c. yena) páragavesino puggalá na te bhogá hananti; amñe va attánan ti bhoge nissáya uppannáya tanháya duppamño puggalo pare viya attánam eva hantîti attho...

No ce sic omnes codd., cfr. v. 829. Attanam cum a correpto, cfr. nibbanato v. 844.

v. **356-59.** Locus : Paudukambalasilá. Persona : Amkuro.

v. 360-61. Locus: Jetavanam. Personæ: pañca bhikkhú.

Cfr. Manu 12, 5. 6. 7.

v. 362. Hatthasamñato ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto ekam hamsaghátakam bhikkhum árabbha kathesi. Sávatthivásino kira dve saháyaká bhikkhú pabbaiitvá laddhúpasampadá yebhuyyena ekato vicaranti, te ekadivasam Aciravatim (c. -í) gantvá naháyitvá átápanam (c. átapánam) tappamáná sáráníyakatham kathentá atthamsu. tasmim khane dve hamsá ákásena gacchanti, atha kho daharabhikkhu sakkharam gahetvá ekassa hamsapotakassa akkhí paharámíti (c. pahá-) áha, itaro na sakkhissasíti áha, titthatu imasmim passe akkhim parapasse akkhim paharissámíti, idam pi na sakkhissasi yevá ti, tena hi upadhárehîti (c. -etíti) tam (c. yam) sakkharam gahetvá pacchábháge khipi, hamso sakkharasaddam (c. -ramsad-) sutvá nivattitvá olokesi, atha nam itaram vaddhasakkharam gahetvá parapasse akkhim pi paharitvá orimakkhiná (c. -im?) nikkhámesi, hamso viravanto parivattitvá tesam pádamúle veva pati, tattha thitá bhikkhú disvá ávuso Buddhasásane pabbajitvá ananucchavikam vo katam pánátipátam (c. páná-) karosîti (c. karohîti) vatvá te ádáya gantvá Tathágatassa dassesum, Satthá saccam kira tayá bhikkhu pánátipáto (c. -á) kato (c. karo) ti pucchitvá saccam bhante ti vutte: bhikkhu kasmá evarúpe niyyánikasásane (c. -o) pabbajitvá cavam akási poránakapanditá anuppanne Buddhe agáramajihe vasamáná appamattakesu pi thánesu kukkuccam karimsu tvam pana evarúpe sásane pabbajitvá kukkuccamattam pi na akásíti vatvá tehi yácito atítam áhari: Atíte Kururatthe Indapattanangare Dhanañjaye rajjam kárente Bodhisatto tassa aggamahesiyá kucchismim patisandhim gahetvá anupubbena vimňúpatto (vavappatto?) Takkasiláva sippáni uggahetvá pitará oparaije patitthápito aparabháge pitu accayena rajjam patvá dasarájadhamme Kurudhamme vatti, tattha Kurudhammo akopento náma pañcasíláni, táni Bodhisatto parisuddháni katvá rakkhati, yathá ca Bodhisatto evam assa mátá aggamahesí (c. -im) kanitihabhátá uparájá porohito (c. -e) bráhmano rajjugábako amacco sárathi setthi donamápako mahása (?) dováriko nangarasobhanadásí, evam etesu ekádasasu janesu Kurudhammam rakkhantesu Kálingaratthe Dantapuranangare Kálinge rajjam kárente (c. -to) tassa ratthe devo na vassi, mahásattassa pana Anjanavasabho náma mangalahatthí (c. -i) mahápumno hoti, ratthavásino tasmim áníte devo vassatíti samnáya ranno árocayimsu, rájá tassa hatthissa ánayanattháya bráhmane pahini (c. -ni), te gantvá mahásattam hatthim yácayimsu (c. yáciy-), Satthá imam tesam yácane káranam dassetum:

Tava saddhañ ca sílañ ca viditvána janádhipa

vannam anjanavannena Kálingasmim nimimhase" ti tikanipáte játakam kathesi, hatthimhi pana áníte pi deve (c. -o) avassante so rájá Kurudhammam rakkhati ten' assa ratthe devo vassatîti samñáya yam (c. ya) so Kurudhammam rakkhati tam suvannapatthe likhitvá ánethá ti puna Kálingo bráhmane ca amacce ca (c. va) pesesi, tesu gantvá yácantesu rájánam ádim katvá sabbe pi te attano sílesu kinci kukkuccamattam katvá aparisuddham no sílan ti patikkhipitvâpi na ettávatá sílabhedo hotîti tehi punappuna yácitá (c. -o) attano síláni kathayimsu (c. -im), Kálingo suvannapatthe likhápetvá (c. -pitvá) ábhatam Kurudhammam disvá samádáya sádhukam púresi, tassa ratthe devo vassi, rattham khemam subhikkham ahosi, Satthá imam atítam áharitvá:

Ganiká Uppalavanná Punno dováriko tadá^b rajjugáho ca Kaccáno donamátá ca Koliko Sáriputto tadá sețihi Anuruddho ca sárathi bráhmano Kassapo thero uparájá Nandapandito Mahesí Ráhulamátá Máyá^c deví janentiká

Kururájá bodhisatto, evam dháretha játakan ti játakam samodhánetvá: bhikkhu evam pubbe patitthá (?) appamattake pi (c. ri) kukkucce uppanne attano sílabhedam ásamkimsu tvam pana mádisassa buddhassa sásane pabbajitvá pánátipátam

a cod. vinim-. b cod. yathátadá. ccod. mátá.

karonto bhariyam kammam akási bhikkhuná náma hatthehi pádehi vácáya ca samñatena bhavitabban ti vatvá imam gátham áha: Hatthasamñato etc. Samñatuttamo ti samyatattabhávo káyacalanasukkhipanabhamukavikárádínam ákárato (?) ti attho; ajjhattarato ti gocarajjhattasamkhátáya kammațihánabhávanáya rato; samáhito ti suțihuțihapito; e ko santusito ti ekavihárí hutvá suțihu tusito vipassanácárato pațiháya adhigamanena tuțihamánaso, puthujjanakalyánakam hi ádim katvá sabbe pi sekhá attano adhigamanena santussantîti santusitá, arahá pana ekantasantusito va, tam sandháy' etam vuttam... Hamsaghátakabhikkhussa vatthum.

Sam ñatuttama ad corporis continentiam arbitrarie restringit comment. Ajjhattarata cfr. Manu 6, 49. De metro app. vide.

v. 363. Yo mukhasamnato ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Kokálikam árabbha kathesi. Vatthum atha kho Kokáliko bhikkhu yena Bhagavá ten' upasamkamiti sutte ágatam (c. áhatam) eva, attho pi 'ssa atthakatháya vuttanaven' eva veditabbo. Kokálike pana Padumaniravam upapanne (c. upp-) dhammasabháyam katham samutthápesum : aho Kokáliko bhikkhu attano mukham nissáya vinásam patto, dve aggasávake (c. -o) akkosantass' eva hi pathavi vivaram adásîti (c. ád-), Satthá ágantvá káya nu'ttha bhikkhave etarahi katháya sannisinná ti pucchitvá imáya námá ti vutte: na bhikkhave idán' eva pubbe pi Kokáliko bhikkhu attano mukham eva nissáya nattho ti vatvá tam attham sotukámehi bhikkhúhi vácito tassa pakásanattham atítam áhari: Atíte Himavantapadese (c. -o) ekasmim sare kacchapo vasati, dve hamsapotaká gocaráva carantá tena saddhim vissásam katvá dalhavissásiká hutvá ekadivasam kacchapam (c. -a) pucchimsu: samma amhákam Himavante Cittakútapabbate Nalekañcanaguháya (c. -namgu-) vasanatthánam ramaníyo padeso, gacchissasi amhehi saddhin ti; aham katham gamissámíti; mayam tam nessáma sace mukham rakkhitum sakkhissasíti; rakkhissámi (c. -í) sammá gahetvá mam gacchathá ti; te sádhú ti vatvá ekam dandakam kacchapena dasápetvá sayam tassa (c. addit: pakásanatthá) ubho kotiyo dasitvá (c. dah-) ákásam pakkhandimsu, tam tathá hamsehi niyyamánam gámadáraká disvá dve hamsá kacchapam (c. -a) dandena vahantîti áhamsu, kacchapo yadi mam saháyaká nenti (c. saháya sádhú ti vatvá ekam pakánte ti) tumhákam ettha (adde: kim) dutthacetaká ti vattukámo hamsánam síghavegatáya Báránasinangare

419

rájanivesanassa uparibhágam sampattakále datthatthánato dandakam vissajjetvá ákásangane (c. -nene) patitvá dvedhá (c. dvedá) bhijji. Satthá imam atítam áharitvá:

Avadhí vata^a attánam kacchapo byáharam^b giram^c suggahítasmim katthasmim^d vácáya sakiyá vadhí. Etam pi disvá naraviriyasettha vácam pamuñce kusalam nátivelam

passasi bahubhánena kacchapam byásanam gatan ti imam Dukanipáte Bahubhánijátakam (c. -nipijá-) vittháretvá bhikkhave bhikkhuná náma mukhasamñatena (c. -ñá-) samacáriná anuddhatena nibbutacittena (c. -ona) bhavitabban ti vatvá imam gátham áha: Yo mukha- etc.... Mantabhánîti (c. -níti), manto (c. -á) vuccati pamñá, táya pana bhananasílo; anuddhato ti nibbutacitto; attham dhammañ ca dípetîti bhásitattham eva desanádhammañ ca katheti; madhuran ti evarúpassa bhikkhuno bhásitam madhuram náma, yo (c. so) pana attham eva sampádeti na pálim, pálim yeva sampádeti na attham, ubhayam vá na (c. pana) sampádeti, tassa bhásitam madhuram náma na (c. ná) hotíti... Kokálikassa vatthum.

Manta Abhidh. p. 127, s. Attham dhammañ ca fortasse melius verterimus: verum et justum.

va cod. vará. b cod. pabyárim. •d cod. omittit. • cod. nabyás-.

27¥

v. 364. Locus: Jetavanam. Persona: Dhammárámatthero.

w. 365-66. Locus: Veluvanam. Persona: vipakkhasevakabhikkhu.

Tattha salábhan ti attano uppajjanakalábham, sapadánacárí (-ram?) <u>h</u>i vajjetvá ásanáya jívitam kappento salábham atimamñati (c. -eti) píleti digucchati náma, tasmá evam akaranena salábham nåtimamñeyya; amñesam pi<u>h</u>ayan ti amñesam lábham patthento na careyyá ti attho; ... salábham nâtimamñatîti (c. nádhimamñe-) appalábho pi samáno (c. -e) uccanícakule patipátiyá sapadánam caranto bhikkhu (c. -ú) salábham nâtimamñati (c. -ñuti) náma; tam ve (c. tañ ce) ti evarúpam bhikkhum sárajívitáya suddhájívim jamghábalam nissáya jívitakappanena akusítatáya atanditam devatá pasamsanti thomentîti attho...

Respiciens verba v. 366 "appalábho pi ce bhikkhu" cum comment. atiman sensu spernendi accipere debui. Devá pasamsanti cfr. v. 980.

v. 367. Locus: Jetavanam. Persona: pañcaggadáyakabráhmaņo.

Tattha sabbaso ti sabbasmim pi vedanádínam catunnam rúpakkhandhassa vá ti pañcannam khandhánam vasena pavatte námarúpe; mamáyitan ti yassa ahan ti vá maman ti vá gáho n' atthi; asatá ca na socatîti tasmiñ ca námarúpe khayamvasampatte (khayavayasam-?) mama rúpam khínam pe mama vimňánam khínan ti na socati na hamňati, khayavayadhammam me khínan ti passati; sa ve (c. ce) ti so evarúpo vijjamáne pi námarúpe mamáyitarahito, asatâpi tena asocanto (c. asov-) bhikkhú ti vuccatîti attho ... A sat aut: quod ei nunc non est, quod amisit, aut: quod re vera non est, quod vanum est.

v. 368-76. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá bhikkhú.

... Padam santan ti nibbánass' etam námam, evarúpo pi bhikkhu santakotthásam sabbasamkháránam upasantatáya samkhárúpasamam paramasukhatáya sukhan ti laddhanámam nibbánam adhigacchati vindati yevá ti attho; siñca bhikkhu imam návan ti imam attabhávasamkhátam návam micchávitakkudakam sincitvá chaddhento sinca;... sittá sallahuká samsáravaddhe anosíditvá sígham nibbánam gamissati; chetvá ti rágadosabandhanáni chinditvá arahattam patto tato aparabháge anupádisesanibbánam ehisíti attho; pañca chinde ti apáyasampápakáni pañcoddhambhágiyasamyojanáni (c. pañcodarabháhiyá-) páde (c. -o) bandhanarajjum puriso satthena viya hetthámaggattayena chindeyya (c. -eya); pañca jah e ti uparidevalokasampápakáni pañcuddhambhágiyasamyojanáni (c. pañcuddhamabhágisamy-) puriso gíváva bandharajjukam (c. -a) viya arahattamaggena jaheyya pajaheyya chindeth' evá ti attho; pañca vuttari bhávaye ti uddhambhágiyasamyojanánam pahánattháya saddhádíni pañcindriyáni uttarim bháveyya; pañcasamgátigo ti evam sante pañcannam rágadosamohamánaditthisamgánam (c. -a) atikkamanena pañcasamgátigo hutvá bhikkhu oghatinno ti vuccati, cattáro oghe tinno evá ti vuccatîti attho; jháya bhikkhú ti bhikkhu (c. -ú) cittajhánánam vasena jháva c'eva kávakammádisu ca appamattaviháritáya má pamajji; má bhavassú (c. bham-) ti pañcavidhe (c. -ena) ca te kámagune cittam má bhavatu (c. hamatu); má lohagulan ti satiossaggalakkhanena (c. -nenana) hi pamádena pamattá niraye tattam lohagulam gilanti, tena tam vadámi: má pamatto hutvá lohagulam gílí samáno (c. yamáná)

niraye dayhamáno dukkham idan ti kandîti attho; ... yam hi jhánaň ca pamňá cá ti yamhi puggale idam ubhayam pi atthi so nibbánassa santike thito yevá ti attho; sumňágáram (c. -a) pavitthassá ti kismici eva vivittokáse (c. -áve) kammatthánam vijahitvá kammatthánamanasikárena (c. -na) nisinnassa;... vipassanásamkhátá amánusí pi atthasamápattisamkhátá dibbâpi rati hoti uppajjatîti attho; yato yato sammasatíti atthatimsáya árammanesu kammam karonto yena tenåkárena purebhattádísu vá kálesu yasmim yasmim attano (c. -á) abhirucitakále abhirucite kammattháne kammam karonto sammasati; udayavyayan ti pañcannam khandhánam pañcavísativá lakkhanchi udayam pañcavísativá eva lakkhanchi (c. -no) vayam (c. cayam); pítipámojjan ti evam khandhánam udayavyayam sammasanto dhammapítim (c. -i) dhammapámojjañ ca labhati; a matan ti tam sappaccaye námarúpe pákate hutvá upatthahante uppannam pítipámojiam amatamahánibbánam sampápakattá vijánatam panditánam amatam evá ti attho; tatrâyam ádíti tatra ayam ádi, idam pubbatthánam hoti; id ha pamnassá ti imasmim sásane panditabhikkhuno (c. -úno) idáni tam ádíti vuttam pubbatthánam dassento indriyaguttîti ádim áha catupárisuddhisílam, catupárisuddhisílam hi pubbatthánam náma tatra, ettha indrivaguttîti indriyasamvaro; santutthîti catuppaccayasantoso (c. catusacca-), tena ájívapárisuddhi (c. -iñ) c' eva paccayasannissitañ ca sílam kathitam; pátimokkhe (c. -kkhan) ti pátimokkhasamkháte jetthakasíle paripúrakáriká kathitá; ... patisantháravutt' as sá ti ámisapatisantháre ca dhammapatisantháre ca sampannavuttitayá patisantháravuttí assa patisanthárassa kárako bhaveyyá ti attho; ácárakusalo ti sílam pi ácáravattapațivattam pi ácáro, tattha kusalo siyá cheko bhaveyyá ti attho; tato pámojjabahulo ti tato pațisantháravuttito ca ácárakosallato ca uppannena dhammapámojjena pámojjabahulo hutvá tam sakalassâpi vaddhadukkhassa antam karissasîti attho...

Mettá Abhidh. p. 19, 17, s. maitram. Padam santam cfr. vv. 381. 114. Lahum essati cfr. Clough: Pali Gram. p. 11, 26. Vuttari bhávaye? Oghacfr. v. 25. Bhavassu 2 pers. est imper. attanop., si formam respicimus; comm. vero 3 pers. intelligit, quod quidem sensus requirere videtur. Gilí adjectivum et kandí 2 pers. habuisse videtur com., haud scio an recte; equidem utrumque 3 pers. aor. intellexi. Gula cfr. v. 308. Paññañ ca ita omnes codd. Fortasse legendum est paññá ca, cfr. not. ad v. 84. Suññágára Mahábh. 12, 9979. Sam masati, ni fallor, sanscr. esset sammrçati. Pátimokkha cfr. v. 185; Burnouf: Introd. p. 300. Patisantháravutt' assa pro -vuttí assa, patisanthára sanscr. esset pratisamstára, Clough in Singal. Dict. vertit: love, affection, kindness.

v. 377. Locus: Jetavanam. Personæ: pañæasatabhikkhú.

Tattha vassiká ti sumaná (c. -ná); maddavánîti milátáni idáni, idam vuttam hoti: yathá vassiká hiyyo pupphitapupphitáni puna divase puránabhútáni muccanti (muñcantí?) vantato vissajjesi evam tumhe pi rágádayo dose hi vippamuñcathá (c. -atá) ti...

Vassiká cfr. vassikí v. 55, Abhidh. p. 77, 26. Vippamuñcetha s pers. potent. attanop. Vertendum mihi esset: dimittat (homo). Cfr. v. 389 et not. ad v. 27.

v. 375. Locus: Jetavanam. Persona: Santakáyathero. Tattha santo ti pánátipátádínam abhávena santakáyo, musávádádínam (c. -dim) abhávena (c. ábh-) santaváco, abhijihádínam abhávena santamano; káyádínam tinnam pi sutthusamáhitattá susamáhito; catúhi maggehi lokámisassa vantatáya vantalokámiso bhikkhu abbhantare rágádínam upasantatáya upasanto ti vuccatíti attho...

Santavá s. çántaván comment. ad mentis sedationem restringit, quod quidem necessarium non videtur.

v. 379-80. Locus: Jetavanam. Persona: Nangalakulatthero.

Tattha coday'attánan ti attaná va attánam codaya sáraya; pațimáse ti attaná va parivímamse...

Coday' sive imper. est pro codaya sive part. pro codayam (cfr. v. 388). Pațimáse, ni fallor, s pers. potent. rad. mas (s. mrç) præf. pați, supponenda est forma sanscr. pratimarçet. Viháhisi cfr. not. ad v. 154.

v. 381. Locus: Veluvanam. Persona: Vakkalitthero.

v. 382. Locus: Pubbárámo. Persona: Sumanasámaņero.

Have cfr. vv. 104. 151. 177; Abhidh. p. 151, 4.

v. 383. Locus: Jetavanam. Persona: pasádabahulabráhmano.

Tattha parakkam máti tanhásotam náma appamattakena váyámena chinditum (adde: na) sakká, tasmá ňánasampayuttena mahantena parakkamena parakkamitvá tam sotam chinda (c. -ditu); ubho pi káme panuda níhara; bráhmaná ti khínásavánam álapanam etam; samkháránan ti pañcannam khandhánam vayam (c. ma-) jánitvá akatañňú si (c. hi), evam sante tvam svannádisu kenaci akatassa nibbánassa jánanato akatamňú (c. -tañú) náma hosíti (c. hotíti)... v. 384. Locus: Jetavanam. Personæ: sambahulá bhikkbú.

Tattha yadá ti yasmim kále dvidháthitesu samathavipassanádhammesu abhimñápáragádivasena ayam khínásavo páragú (c. -u) hoti ath' assa vaddhasmim yojanasamatthá sabbe kámádayo (c. kámayodayo) samgá evam jánantassa attham parikkhayam gacchantîti attho...

Samyoga cfr. samyojana v. 291, et sanga v. 171.

v. 385. Locus: Jetavanam. Persona: Máro.

Tattha páran ti ajjhattikáni cha áyatanáni; a páran ti báhiráni cha áyatanáni; párápáran ti tad ubhayam; na vijjatîti yassa sabbam p'etam ahan ti vá maman ti vá gahanabhávena (c. -hana-) n'atthi, samkilesadarathánam vigamena (c. ví-) vítaddaram, sabbakilesehi visamyuttam aham bráhmanam vadámíti attho...

Vítaddara cum d duplicato, latente r, cfr. not. ad v. 139.

v. 386. Locus: Jetavanam. Persona: amñatarabráhmano.

... Catúhi maggehi solasannam kiccánam katattá (c. -ttam) katakiccam;... uttamattham arahattam...

v. 387. Locus: Migáramátu pásádo. Persona: Ánandatthero.

... Tejasá ti sammásambuddho pana caranatejena dussílyam gunatejena niggunatejam pamñáya tejena duppaññatejam puñnatejena apuññatejam dhammatejena adhammatejam paridáyitvá iminá pañcavidhena tejena niccakálam eva virocatîti atthô...

v. 388. Locus: Jetavanam. Persona: aññatarapabbajito. Tattha samacariyá ti sabbákusaláni sametvá caraná (c. -o); tasmá ti yasmá báhitapápatáya bráhmano akusaláni sametvá caranena samano ti vuccati tasmá yo attano rágádimalam pabbájento vinodento carati so pi tena pabbájanena pabbajito ti vuccatîti attho...

Báhita cfr. not. ad v. 267. De metro app. vide. In hunc versum exit cod. C, finis deest.

v. 389-90. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtatthero.

Tattha paharevyá ti khínásavabráhmano 'ham asmíti jánento khínásavassa vá añňatarassa vá bráhmanassa na paharevva; n'assa muñcethá ti so pi pahato khínásavo bráhmano assa paharitvá thitassa veram na muñcetha, tasmim kopam na kareyyá ti attho; dhí bráhmanassá ti khínásavabráhmanassa hantáram garahámi; tato dhîti (c. dhiti) yo pana tam paharantam pațiharanto tassa upari veram muncati tato pi garahámi yeva; etad akiñci seyyo ti khínásavassa akkosantam vá apaccakkosam paharantam vá appatipaharanam etam tassa khínásavabráhmanassa na akiñci seyyo ti appamattakam seyyo na hoti adhimattam eva seyyo ti attho; yadá nisedho manaso piyehîti kodhamanassa (c. kodhan-) hi kodhuppádo va manaso piyo náma, te hi manasá (c. manesá) mátápitusu pi buddhádisu pi aparajjhanti (c. -áti), tasmá yo so assa tehi manaso (c. man-) nisedho kodhavasena uppajjamánassa cittassa niggaho etam na akiñci seyyo ti pi attho; himsamano (c. -ne) ti kodhamano so tassa yato yato vatthuto (c. -no) anágámimaggena samugghátam (c. -nam) gacchanto nivattati tato tato ti tato vatthuto sakalam pi vaddhadukkham nivattati yevá ti attho...

Paháreyya A, scribendum mihi esset pahareyya, quod B habet et in versu et in commentario. Dhí v. dhi, Abhidh.

426

427

p. 154, 22, s. dhik, cfr. not. ad v. 124. Himsamano sic uterque codex, legendum est himsamano. De metro app. vide.

v. 391. Locus: Jetavanam. Persona: Mahapajápatígotamí.

v. 392. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtatthero. Sammásambuddha de solo Samana Gotama intelligendum est. Sakkaccam vide not. ad v. 52. Aggihutta cfr. not. ad v. 74.

v. 393. Locus: Jetavanam. Persona: jațilabráhmaņo. Jacca s. játya. Jațá Abhidh. p. 32, 2; 123, 70; cfr. jațila ibid. p. 57, 82.

v. 394. Locus: Kútágárasálá. Persona: Kuhakabráhmano.

Parimajjasi a rad. majj (s. mrj), Clough: Pali Verbs p. 2, 88. 6, 12.

v. 395. Locus: Gijjhakútapabbato. Persona: Kiságotamí.

Tattha kisan ti pamsukúliká hi attano anurúpam patipadam púrentá (c. -o) appamamsalohitá-m-eva honti dhamanisanthatagattá (c. -añ) ca, tasmá evam áha...

Pamsukúla cfr. Burnouf: Introd. p. 805, Sp. Hardy: East. Monach. p. 118. Num recte acceperim dhamani, judicent docti. Santhata s. samstrta? cfr. dhamanisantata Mahábh. !3, 1918.

v. 396. Locus: Jetavanam. Persona: eko bráhmano. Tattha yonijan (c. yojátan) ti yoniyá játam; mattisambhavan ti bráhmaniyá mátuyá santike udarasmim (c. upar-) sambhútam; bhovádîti yo pana ámantanádisu bho (c. hotí) ti vatva vicaranto bhovádi náma so hoti, sa ve (c. ce) rágádíhi kiñcanehi sakiñcano, aham pana rágádíhi akiñcanam catúhi (c. -uhi) upádánehi anádánam bráhmanam vadámîti attho...

Matti unde derivandum nescio. Bhovádi Abhidh. p. 53, 1. Save A, sace B.

v. 397. Locus: Veluvanam. Person: Uggaseno.

... Na paritassatîti tanháya na bháyati; tam ahan ti aham rágádínam atigatattá samgátigam, catunnam pi yogánam abhávena samyuttam, tam aham bráhmanam vadámíti attho...

v. 395. Locus: Jetavanam. Personæ: dve bráhmaná.

Tattha nandhin ti nayhanabhávena pavattam kodham; varattañ cá ti (c. varattantará ti) bandhanabhávena pavattam tanham sandánam (c. nandána) sahanukkaman (c. -a) ti (adde: anusayánukkama-) sahitam dvásatthiditthisandánam (c. vá- -sandhánam), idam sabbam chinditvá thitam avijjápalighassa (c. -phali-) ukkhittatáya ukkhittapaligham (c. -ampa-) catunnam saccánam buddhattá (c. -ttánam) buddham bráhmanam vadámíti attho...

Nandhim scripsi respiciens comment. et locum respondentem libri Suttanipáto; A nandí, B nandim; Abhidh. p. 69, 24 legitur nandi. Sanscritice dicitur naddhrí; itaque palica lingua nasalem inserit, cfr. not. ad v. 5. Varattás. varatrá. Sahanukkamam non satis intelligo, fortasse adject. est significans: cum comitatu, h. l. igitur "et ceteris" vertere possumus. Paligha Abhidh. p. 20, 20, 8. parigha. v. 399. Locus: Veluvanam. Persona: Akkosabháradvájo.

 v. 400. Locus: Veluvanam. Persona: Sáriputtatthero. Tattha vatavantan (c. mavan) ti dhútavatena (c. dadhu-)
 sammannágatam; catupárisuddhisílena (c. -le) sílavantam,
 tanháussávábhávena anussutam, chayindriyadamena (c. jay-)
 dantam, koțiyam țhitena attabhávena antimasáríram...

Anussuta, ni fallor, forma contracta ex anavassuta, cfr. not. ad v. 89; ussáva, Abhidh. p. 7, 12, s. avacyáya.

v. 401. Locus: Jetavanam. Persona: Uppalavannattherí.

Tattha yo na lippatîti evam evam so abbhantare duvidhe (c. -ena) pi kâme na lippati, tasmim kâme na sanțhâti...

Mallem me scripsisse áragge-r-iva, litera r euphoniæ causa inserta. Sásapa cfr. v. 407, Abhidh. p. 59,7; s. sarsapa.

v. 402. Locus: Jetavanam. Persona: aññatarabráhmano.

Tattha yo dukkhassá ti khandhadukkhassa; pannabháran ti o<u>h</u>itakhandhabháram; catú<u>h</u>i yoge<u>h</u>i sabbakilese<u>h</u>i vá visamyuttam...

v. 403. Locus: Gijjhakúto. Persona: Khemá bhikkhuní.

... Ayam duggatiyá ayam vidhánassa maggo ayam amaggo ti evam magge ca amagge ca chekatáya maggámaggassa kovidam, arahattasamkhátam uttamattham anuppattam ... v. 404. Locus: Jetavanam. Persona: Pabbháravásitissatthero.

Tattha asamsattham (c. -á) ti dassanasavanasamullapanaparibhogatákáyasamsaggánam (c. -ggam) abhávena asamsattham; ubhayam ti (c. tíhi) gihíhi ca anágárehi cá ti ubhayehi pi asamsattham (c. -á) análayacaran ti attho; a nokasárin ti análayacárinam (c. -rínam)...

v. 405. Locus: Jetavanam. Persona: aññatarabhikkhu.

Tattha nidháyá ti nikkhamitvá oropetvá; tasesu thávaresu cá ti taņ<u>h</u>ávasena tasesu ta<u>ņ</u>hábhávena thirathávaresu, na so <u>h</u>antîti so evam sabbasattesu (c. -amsa-) vigatapațighátáya nikkhittadaņdo n'eva kañci sayam <u>h</u>anti na annena gháteti.

v. 406. Locus: Jetavanam. Personæ: cattáro sámanerá.

Tattha aviruddhan ti ághátavasena viruddhesu pi lokiyamahájanesu ághátábhávena (c. -ta-) aviruddham, hatthagate dande (c. -o) vá hatthe vá virujjhamáne pi paresam paháradánato aviratattá attadandesu janesu nibbutam nikkhittadandam (c. -ttamda-), pañcannam khandhánam aham maman ti gahitattá sádánesu tassa ganhassa abhávena anádánam ...

v. 407. Locus: Veluvanam. Persona: Mahápanthakatthero.

Tattha ár agg á ti yassa te rágádayo ayañ ca paragunamakkhanalakkhano (c. -nalakkhano) makkho áraggá sásapo viya pátito, yathá sásapo áragge na santitthati evam citte na titthanti...

Sásapo-r-iva nunc scribere libet.

Digitized by Google

v. 408. Locus: Veluvanam. Persona: Pilindivacchatthero.

v. 409. Locus: Jetavanam. Persona: aññataro thero. Tass' attho: sáṭakábháraṇádisu dígham vá rassam vá maṇimuttádisu (c. -di) aṇum (c. an-) vá thúlam (c. thu-) vá maḥagghaagghavasena subham vá asubham vá yo (c. so) puggalo imasmim loke parapariggaḥítam nâdiyati tam

Va sic uterque codex; vocalis corripiatur metri causa h. l. non necesse est.

v. 410. Locus: Jetavanam. Persona: Sáriputtatthero. Tattha ásá ti tanhá; nirásayan ti nittanham; visamyuttan ti sabbakilesehi visamyuttam...

v. 411. Locus: Jetavanam. Persona: Mahámoggallánatthero.

Tattha álayá ti tanhá; añ ñáya akatham kath îtr ațiha vatthúni yathábhútam jánitvá ațihavatthukatháya vicikiccháya nibbicikiccho; amatogadham an uppattan ti amatam nibbánam ogahetvá an uppattam...

Álaya Abhidh. p. 19, 19, cfr. alína v. 245. Akathamkathin cfr. v. 414, kathamkathá Abhidh. p. 20, 6. Amatogadha ex amata et ogadha, quod com. idem valere ac ogaha s. avagraha statuere videtur.

v. 412. Locus: Pubbárámo. Persona: Revatatthero.

v. 413. Locus: Jetavanam. Persona: Candábhatthero.
... Nandíbhavaparikkhínan ti tísu bhavesu parikkhínatanham ...

w. 414. Locus: Kundikeliyam nissáya Kundadhánavanam. Persona: Sívalitthero.

Tass' attho: yo bhikkhu idam rágádipalipatham c' eva kilesaduggañ ca samsáravaddhañ ca catunnam saccánam apativijjhanakamohañ (c. ápativijjhá-) ca atíto cattáro oghe tinno (c. nattinno) 'ham accagá (?) tinno hutvá páram anuppatto duvidhena jhánena jháyí (c. -i) tanháya abhávena anejo kathamkatháya (c. kathákath-) abhávena akathamkathí upádánánam abhávena anupádiyitvá (c. -dayitvá) kilesanibbánena nibbuto...

Palipatha i. q. sanser. paripanthaka? cfr. not. ad v. 127; samsárakántára Mahábh. 12, 7120. An eja cfr. v. 422, ejá Abhidh. p. 19, 18.

v. 415. Locus: Jetavanam. Persona: Sundarasamuddatthero.

Tass' attho: yo puggalo idhaloke ubho pi káme hitvá anágáro hutvá pabbajati (c. -jita) tam parikkhínakámaň c'eva parikkhínabhavaň ca...

Kámábhava cum á metri causa producto. Quomodo intelligendum sit bhava b. l. et v. 413. 416, non satis video, fortasse ortum valet. Comment. in interpretando non sibi constare videtur.

 w. 416. Locus: Veluvanam. Persona: Jațilatthero. Tass'attho: yo idhaloke chadvárikam tanham jahitvá gharávásena (c. -sona) atthiko anágáro hutvá paribbajati tanháya c' eva bhavassa ca parikkhínattá (c. -na-) tam ...

v. 417. Locus: Veluvanam. Persona: eko natapubbako bráhmano.

v. 418. Locus: Veluvanam. Persona: eko natapubbake bráhmano.

Tattha ratin ti pañcakámagunaratim (c. -i); aratin ti araññaváse ukkaddhitam; sítibhútan ti nibbutam; mirupadhin ti nirupakkilesam (c. nirú-); víran ti tam evarúpam sabbakhandhalokam abhibhavitvá thitam viriyavantam...

Ca aratiñ legendum est câratiñ. Sítibhúta refrigeratus, exstinctus, cfr. Spiegel: Anecd. p. 29 l. 2, cítíbháva apud Wilsonem. Nirúpadhim cum ú metri causa producto; vertamus fortasse oportet: sine materia existendi, vide Burnouf: Introd. p. 591. In notione vocis decernenda non periclitor. Légitur in com. ad Suttanipátam fol. jhu l. s: sabbúpadhínam parikkhayá ti sabbesam khandhakámagunakilesábhisamkhárabhedánam upadhínam parikkhínattá; cfr. supra p. 270.

v. 419-20. Locus: Jetavanam. Persona: Vangísatthero.

Tattha y o v e díti yo sattánam (c. att-) sabbákárena (c. -na) cutipatisandhim (c.-i) pákatam katvá jánáti (c. -ámi) tam aham alaggatáya asattam patipattiyá sutthugatattá sugatam catunnam saccánam buddhatáya buddham bráhmanam vadámíti attho; y as s á ti yass' eva tedevádayo gatim na jánanti tam aham ásavánam khínatáya khínásavam kilesehi árakattá arahantam bráhmanam vadámíti attho...

Upapatti cfr. upapad vv. 126. 140. 307. Vedi cfr. v. 423, aor. verbi vid scire.

v. 421. Locus: Veluvanam. Persona: Dhammadinnattherí.

Tattha pure ti atítakkhandhesu; pacchá ti paccuppannesu khandhesu; kiñcanan ti sassatesu ṭhánesu taṇhágáhasamkhátam kiñcanam n' atthi, taṇhárágakiñcanádíhi (c. -ham-) akiñcanam, kassaci gahanassa abhávena anádánam bráhmanam vadámíti attho...

v. 422. Locus: Jetavanam. Persona: Angulimálatthero.
 Mahantánam sílakkhandhádínam esíkattá mahesim
 (c. -í), tinnam máránam vijitattá vijitávinam, nahátakilesatáya
 (c. nahánakilesánáya) nahátakam (c. náhakatam)...

Usabha Abhidh. p. 129, 18, s. rṣabha. Mahesi s. maharṣi, cfr. v. 281. Vijitávin Clough: Pali Gram. p. 118.

v. 428. Pubbenivásan ti imam dhammadesanam Satthá Jetavane viharanto Devahibrahmanass' atthapanham arabbha Ekasmim hi samaye Bhagavá tehi (?) ábádhiko hutvá kathesi. Upavánattheram unhodakattháya Devahibráhmanassa (c. devañgikabr-) santikam pahini, so gantvá Satthu ábádhikabhávam ácikkhitvá unhodakam yáci, tam sutvá bráhmano tutthamánaso hutvá: lábhá vata me yam mama santikam Sammásambuddho unhodakassa attháya sárakam pahinîti unhodakassaká (-dakam?) purisena gáhápetvá phánitassa (c. -ni-) ca putam Upavánattherassa pádási, thero tam gáhápetvá viháram gantvá Sattháram unhodakena nahápetvá unhodakena phánitam (c. pá-) áloletvá Bhagayato pádási, tassa tamkhane yeva so ábádho patippassambhi, bráhmano cintesi: kassa nu kho deyyadhammo dinno mahapphalo hoti, Sattháram pucchissámíti, so santikam gantvá tam attham pucchanto imam gátham áha:

Kattha dajjá deyyadhammam, kattha dinnam mahapphalam,

katham hi yajamánassa katham ijjhati dakkhiná ti, ath' assa Satthá evarúpassa bráhmanassa dinnam mahapphalam hotîti bráhmanam pakásento imam gátham áha: Pubbenivásam etc. Tass' attho: yo pubbenivásam pákatam katvá jánáti chabbísatidevalokádibhedam saggam catubbidham apáyañ ca dibbacakkhuná passati játikkhayasamkhátam arahattam patto abhiñňeyyadhammam abhijánitvá pariñňeyyam parijánitvá pahátabbam paháya (adde: sacchikátabbam?) sacchikatvá vosito niţihánam patto vositavosánam (c. vus-) vá patto ásavakkhayapañňáya monabhávam pattattá munínam (?) paháya sabbakilesánam vosánam arahattañánam brahmacariyañánam vá samvuttabhávena sabbavositavosánam bráhmanam vadámíti attho. Desanávasáne bahú (c. -u) sotápattiphaládíni (c. -ni) pápunimsú ti. Bráhmano pi pasannamánaso saranesu patiţtháya upásakattam pativedesîti. Devahibráhmanassa vatthum.

Pubbenivása cfr. Sp. Hardy: Eastern Monach. p. 284, Hemac. edid. Boehtlingk p. 316, Burnouf: Intr. p. 295, Manu 4, 148. Vosita s. vyavasita?

Versus, quos addit cod. A (Yamakam--nibbutim) concluso ultimo libri capite, in cod. B non reperiuntur et seriori manui adjudicandi sunt; numerum versuum, qui Dhammapado continentur, diverse referunt, ex altera relatione libro 418 versus insunt, ex altera 428. Enumeratio Uphami (The Mahávansi etc. vol. III p. 212) cum prima relatione pæne convenit, 417 scilicet versus indicat et legisse videtur: malavagge ca vísati. Cum secunda relatione conveniunt et numerus versuum, qui codicibus continentur quosque interpretatus est commentator, et ea quæ dicuntur versibus comment. concludentibus (gáthásatáni cattári tevísá ca punâpare). Versuum, qui secundum primam relationem singulis capitibus distribuuntur, numerum cum numero versuum, qui textui insunt, conferentes annotamus, textum cap. XIV habere 2 versibus, c. XX 1, c. XXIV 4 et c. XXVI 1 i. e. s plus quam illa relatio, sed c. V 1 et c. XII 2 i. e. 3 minus.

APPENDIX DE METRIS*.

Ex ea, quæ palicæ linguæ est, ancipiti natura, qua et in antiquiorem et in recentiorem sermonem multis partibus inclinet. fit, ut verba aliquot et dissolutam et contractam formam admittentia in versibus duplici modo efferri possint: v. 164 vo sásanam arahatam ariyánam dhammajívinam, patikkosati etc., v. 420 khínásavam a rahantam tam aham brúmi bráhmanam, v. 193 pújárahe pújayato buddhe yadi va sávake, at contra v. 9 apeto damasaccena na so kásávam arahati (lege: arhati), itidem vv. 10. 230, v. 98 yattha arahanto viharanti (l. yatth' arhanto viharanti) tam bhúmim rámaneyyakam; v. 95 rahado va apetakaddamo, at v. 89 yathâpi rahado (l. hrado) gambhíro vippasanno anávilo; v. 15 disvá kamma- ~ -1 kilittham attano, itidem vv. 244. 312, v. 158 ath'annam anusáseyya na kilisseyya pandito, itidem v. 165, at v. ss pariyodapeyya attánam cittak leseh i pandito; v. 331

|-|| = |-|| = |-|| = |-||tanhá vaddhati máluvá viya, at v. 162 yassa accantadussílyan

* Cum iis quæ sequentar omnino conferenda sunt quæ de versuum forma in Upanisadibus, Manu, Mahábhárato et Puránis annotaveruut Gildemeister: Zur Theorie des Çloka in Zeitschr. f. d. Kunde des Morgenl. B. V, et Burnouf: Bhágavata-Purána T. I préface.

Digitized by Google

nayhanti veram tesûpasammati; v. 286 (et 270?) dibbam ariya-_ | ~ bhúmim ehisi, at v. 190 cattári ariyasaccáni (l. aryasaccáni) sammappaññáya passati, v. 206 sádhu dassanam ariyánam (l. aryánam), itidem vv. 22. 79. 164; v. 7 bhojanamhi c' amattaññum kusítam hínavíriyam, itidem vv. 8. 112A. 144, at v. 112B viriyam (l. víryam) árabhato dalham; v. 318 kayirañ (cod. C scribit: kairañ) ce kayirath' enam, at v. 25 dípam kayirátha (l. kayrátha) medháví, itidem vv. 42. 43. 61. 105. 117. 118. 159. 211. 292; v. 208 dhorayhasilam vata-_ | ~ vantam áriyam, v. 176 vitinnaparalokassa n'atthi pápam akáriyam, v. 268 mettáviháriyo bhikkhu pasanno buddhasásane, contra v. 267 yo dha puññañ ca pápañ ca báhetvá brahmacariyavá (l. -caryavá), itidem vv. 61. 141. 155. 156. s12. (388); v. 94 devâpi tassa pihayanti tádino, v. 365 annesam pihayam bhikkhu, at v. 181 devapi tesam pihayanti (l. pihenti) sambuddhánam satímatam; v. 264 icchálobhasamápanno samano kim bhavissati, itidem v. 200, at v. 228 na câhu na ca bhavissati (l. hessati); v. 266 na tena bhikkhu hoti (l. bhavati) yávatá bhikkhate pare, vissam dhammam samádáya bhikkhu hoti na távatá^a, itidem vv. 249 (et 260?), at v. 77 al. satam hi so piyo hoti asatam hotiappiyo; v. 261 sa ve vantamalo dhíro thero (l. thaviro) ti pavuccati, at v. 260 (?) na tena thero hoti yen' assa phalitam siro; v. 125 tam eva bálam pacceti (l. pațieti) pápam, at v. 165 suddhí asuddhí paccattam nânno annam visodhaye; Cfr. Gildemeister 1. c. p. 274. Digitized by Google

máluvá (l. málvá) sálam iv' otatam; v. s ye tam upanayihanti veram tesam na sammati, at v. 4 ye tam na upaSemper fere scribitur quidem forma dissoluta, etiamsi contracta efferenda est, ut jam vidimus et præterea nobis videre licet: v. 9 yo vattham paridahessati (l. paridhessati, cfr. dhítu ex sanscr. duhitr, s. bhúyas ex bahu) v. 30 appamádam pasamsanti pamádo garahito sadá, v. 73 ávásesu ca issariyam pújá parakulesu ca, v. 387 sannaddho khattiyo (l. khatyo) tapati jháyí tapati bráhmano, v. 225 jine kadariyam

dánena, v. 177 na ve kadariyá devalokam vajanti, v. 161 abhimatthati dummedham vajiram v'amhamayam manim, v.

125 sukhumo rajo pativátam va khitto, v. 422 anejam nahátakam buddham, v. 88 pariyodapeyya attánam, v. 183 sacittapariyodapanam, vv. 64. 65 panditam payirupásati; fortasse adnumerandus est v. 248 evam bho purisa (l. pursa v. posa) jánáhi.

Semel et iterum invenimus formam contractam, ut v. se klesa, v. 188 cetya, v. 178 pathavyá, v. 4 upanayhanti, etiam in locis, ubi formam dissolutam requirit metrum, ut

Digitized by Google

Quæ valent leges in concursu vocalium metro cogente, sæpissime in scribendo non sunt observatæ ex. gr. v. 7 bhojanamhi ca amattaññum, v. 21 appamádo amatapadam, v. 74 mam' eva ativasá assu, v. 84 na iccheyya adhammena samiddhim attano l. n' iccheyy' adhammena, v. 99 ramaníyáni araññáni, v. 126 gabbham eke upapajjanti, v. 172 so imam lokam pabháseti, v. 175 hamsá ádiccapathe yanti v. 246 loke adinnam ádiyati etc. Semel conjuncta sunt verba, quæ metrum conjungere prohibet, scil. v. 13 yathâgáram ducchannam l. yathá agáram ducchannam, similiter fortasse legendum est v. 254 ákáse padam na atthi pro n' atthi.

Quod ad Anusváram attinet et Vocales correptas productasque vide Notas.

Metra in Dhammapado usitata hæc sunt:

1. ANUSTUBH

occurrit 354ter (34 vv. sunt sex pádarum). Habet circiter

Pes I.	Pes II.	Pes III.
122	∪2 88	129
107	∪ ∪27 8	123
85	32	Jee 82
68	28	82
↓ _↓_ 61	15	`6 8
$\smile \smile __$ 50	_⊤ ∪ 13	57
45	5	55
∪ 42	_000 5	∪∪ <u>37</u>
36	UUUU 3	U_UU 24
~ 34	2	JJ_J 22
JU_J 25		7 (v. not. ad
J_JJ 23	V. 136)	, v. 216)

440

4 (v. not. ad ____ 3 (v. not. ad 11 (vide not. ad v. as) T. 55) V. 124) 3 (v. not. ad _____ 3 (v. not. ad v. 2) v. 1) 3 (v. not. ad _____ 3 (v. not. ad v. 3) v. 99) 1 (v. 405) 2 (v. not. ad v. s.) Adaugetur sequenti modo^a Pes I: ____ gahakárakam | gavesanto v. 153. mitabháninam | pi nindanti v. 227. atha vá samá- | dhilábhena v. 271. amatogadham | anuppattam v. 411. asubhánupas- | síviharantam v. s. anupagháto v. 185. Pes II: _ _ _ _ _ tam ve nappa- | sahati máro v. s. puppháni he- | va pacinantam vv. 47. 48. kiccho manus- | sapatilábho v. 182. anupavádo | anupagháto v. 185. chetvá vanañ | ca vanathañ ca v. 283. yam hi kiccam | tad apaviddham v. 292. na bráhmanas- | sa pahareyya v. 389. sukho paññá- | ya patilábho v. 333. und duppabbajjam | durabhiramam v. 802. uuunjetha v. 27. ≤ asatam bhá- | vanam iccheyya v. 73.

evam bho pu- | risa jánáhi v. 248.

_____ subhánupas- | síviharantam vv. 7. 8. etam hi tum- | he patipanná v. 275. _____ káme ca appa- | tibaddhacitto v. 218.

ncaute, vereor, supra p. 112 contractionem fieri statui.

Ad quem pedem trahenda sit anomalia nonnunquam non satis liquet.

2. VAITÁLÍYA

occurrit 30es. Forma hæc est:

______bis

Pes I. Pes III. Pes II. Pád. I. III. Pád. II. IV. _ 34 **__22 ___**91 **___**69 JJ 16 $\bigcirc \bigcirc _20 _ \bigcirc _6$ J_J_ 45 -3(45.287. -0.10 -0.5)JUL 3(179. 284) 3 (285. ... 4 (286. 844. 862) $- \cup 3$ (24. 44. 324. 888?) 284. 884. 849) $\cup - \cup - \cup 1$ (342) $862) \quad _ \bigcirc \bigcirc \quad 1 \quad (842) \quad _ \bigcirc \bigcirc \bigcirc \quad 2 \quad (44. \quad \bigcirc _ \quad 1 \quad (842)$ - - - 1 (849) - - - - 1 (824) 45) -1 (850) -1 (862) -- (849) J (179)

Sed emendanda sunt hæc: v. s24 (lege: kaţukapabhedano), v. 179 (l. jitam), vv. 44. 45 (l. iva-ppacessati). V. s49 legendum est tasiņá pro taņhá, v. s50 viyantikáhiti pro vyantikáhiti (vide supra), v. s55 pabbájayam pro pabbájay.

Huc trahendus est v. 184, ultimo pede syllaba adaucto:

Fortasse etiam v. 871:

_ | U_U_ | UU__ || __ | _UU_ | U_U__ _ | _UU_ | U_U__ || __ | _UU_ | U_U__

· 3. TRIṢṬUBH (cfr. metrum sequens)

occurrit in versibus 29 et dimidio (v. 148; v. 20 sex pádarum). Forma hæc est: $____|____|____$ quater.

Pes I.	Pes II.	Pes III.
68	96 [.]	J 70
J_J_41	8	└ _ └ 46
~~~~ 6 (20. 108.	JJJ_ 8	· _ · · · 3 (125. 280.
125. 828. 346. 847)	$\smile \smile __ 6$	890)
1 (354)	4 (143. 177.	∪_∪_ 2 (40. 94)
1 (149)	221. 853.)	1 (306)
1 (40)	4 (19. 20.	
1 (329)	40. 125)	

P. II ____ ex v. 221 removere possumus legendo námarúpasmi, ___ ex vv. 19. 20. 40. 125 legendo sámaniyassa, pajiná-, pațieti (vide supra). Siyá v. 40 legi potest syá. De v. 806 vide notas. V. 177 leg. -loka yanti? cfr. kata v. 74.

Digitized by Google

4. JAGATÍ

occurrit 4ter. Habet

 Pes I.
 Pes II.
 Pes III.

 - - - 9 - - - - 12 - - - 12

 - - - 3 - - - 3 - - - 3

 - - - 2 (281. §38)
 - - - 1 (281)
 - - 1 (281)

 - - - 1 (144)
 - - - 1 (281)
 - - - 1 (281)

V. 338 legi potest nibbattatí, restat v. 281; ibid. sine dubio legendum est maggam isipp-, v. 144 víriyena.

5. TRISTUBH et JAGATÍ vario modo juncta.

Lege: n' iccheyy' adhammena samiddhim attano.

6. ANUSTUBH ET TRISTUBH (?) mixta.

V. 880: ____U_U___|_U_U__|U_U_ __U_UUUU__UUU__ ____ |_UUU__UU__

INDEX I.

Akathamkathin pagina 481. akiñcana 278. akkocchi 100. akkháta 277. 382. akkhátáro 882. agára 138. aggihutta 268. 427. aggh 261. . ang 295. acchidda 414. acchiddavutti ses. acchera 871. ajañña 848. ajini 100. ajjatanám 811. 868. ajjhattarata 418. atthakathá 811. atthena 811. addha 209. anumthúla 196. 879. atiman 420. atimápeti 874. ativákya 899. atula 367. attadattha 834. attanam 288. 888. 415. attha 311. 878. 419.

atthavasa ass. atthi 959. adinna 374. addhagú 398. adhimutta 365. 411. adhimutti 411. anangana 295. anatta 383. anavassuta 201. anágára 20%. anásava 279. anikkasáva 116. anivesana 202. anissita 282. anígha 390. anutthunam age. anudhammacárin 159. anupassin 112. anupádáya 279. anupádiyána 159. anubrúhave 270. anumatta ase. anuyuñjetha 189. anuvicca 368. anusaya 411. anussuta 429. anúpalitta 415.

Digitized by Google

ancja 432. anoka 202. antalikkha 295. andhabhúta 337. apattha 313. aparajju 268. apaviddha 389. apuññalábha 896. appatibaddhacitta 362. appamatta 254. appamáda 180. appasattha 294. appassuta 358. abbuta a79. abbhakkhána ano. abhabha 196. abhittharetha 99%. abhimatthati 380. abhirúhati 299. abhivádaná 988. amata 481. amatapada 180. 290. amatogadha 4\$1. amattaกิกิบ์ 111. amhamaya 101. 380. ayoga 859. · arati 433. araha 101. arahati 116. , ariya 180. 278. ariyasacca 847. aru 812. alápu 313. alika 365. alína 373. 431. avassuta 201.

aviddasu aso. as 813. asat, asata 268. 421. asabbha 979. asára 187. asubha 112. assa 269. 379; assu 269. ahási 101. ahimsaka 365. ahirika 378. ákamkha 411. ákása 282. ájániya, ájáneyya sis. átappa 382. átura 819. ádána 279. ádiyati 374. ád 101. ábádha aog. ábhassara 853. áragga 499. árá 276. áráma 847. álaya 431. ávudha 279. ávuso 279. ás 101. ásaya 279. ásava 279. 822. 876. ásavakkhaya 322. I 295. 369. 418. 428. inj 273; injita 377. itarítarena 408. indakhíla 283. 298. iriyá 101. isi 383, 434,

issariya 268. Ukkutika 806. ugganhitvá 101. uju 197; ujju 288. ujjhána 376. utthána 182. unha 101. uttitthe ssc. udayavyaya 289. uddhamsota see. unnala 389. upakaddhati s97. upadhi 433. upanayihanti 101. upanisá 270. upapajjanti 295; -pajjare 865. 894. upapatti 438. upamam 296. upalitta 415. upasamessa 357. upassagga 302. upekha 279. upehisi 413. uppáda 344. ubbhata 197. ubho 380. uyyoga 869. usabha 484. usíra 409. usukára 197. ussáva 268. 429. ussuka 352; ussukka 268. ussuta 429. Ejá 482. etta a50.

eva 818. essati 493; ehisi 369. Okamokata 197. ogadha 481. ogha 423. ottha 284. otata 231. onaddha a10. opunáti 376. Kamsa 298. katukapphala 260. kaddh 298, 897. kata 268. kathamkatha 481. kathiká 405. kandí 423. kayirati101 ; kayiratha. - rátha 288. 897. 101. kar 101. 261. 268. 822. 869. 413. 497. karoto 292; karomi 394. kali 354. 376. kalingara 202. kalyánamitta 272. kasám 811. kasáva 116. 979. kasina 411. kahápana 346. kákasúra 378. kámábhava 489. káyagatá sati 389. kárana 208. kásáva a94. káhasi 322. kiñcana 853. kitavá aze.

447

kira 296. kilittha 278; kilisseyya 826. kilesa 101. 278. kismici 269. kucchi 100. kuÿhimsu 101. kudh 101. kubbána 269. kus 100. 811. kusíta 289. kuhiñci 843. koñca 893. kosajja 371. klesa 278. khan 874. 409. khanti 845. khandha 92. 854. khava s22. khá 277. 382. khínásava 279. khíra 261. Ganháti, -imsu, -itum 101. gataddhin 280. gantha 859; ganthappahína 280. gah 101. 279. gahakáraka, gahakúta 829. gimha 101. gilána 101. gilí 423. gula 423. geha 822. gopetha 398. gopphaka 284. ghacca 875. ghañña 882.

ghara 871. Ca 894. candimas 358. cápátikhína 323; cápáto 899. cáriká 405; cárin 159. Ci 878. cintayimsu 101. cúlá 261. CC 898. 415. cetiya 101; cetya 847. coday 272. 424. chal 261. chid 211. 414. chuddha 202. 297. chetvána 211. Jacca 497. ianna 326. jatá 806. 426; jatila 427. jantum 287. jambonada ses. jamma 292. 409. jal 819. iáni 302. jánemu 268. ji 100. 101. 286. 287. 484. jigacchá, jighacchá 855. jitam 287; jinitabba 101. jimha 101. jivhá 101. iíviká 405. jutímat 181. jeyyam 286. jháyanti 828. Natta 262; ñá 152. 826. Thá 116. 336. Das 261.

dah 261. Takkara 152. tagaracandiní 254. tacchaka 100. tanha agg. tattha 997. tathágata 377, tan ssi. tasina 411. távatimsa 279. tikicchá ass. titikkhá 345. tunhim 311. 368. tussimsu 101. tveva 279. thandila 306. thar 292. 427. thun aga. thúla 196. Danda 296. dandha 292. dametha. dammetha 327. dara 425. dalha 289. dassana 362. dassin 187. 899; dassivas 106. dá 152. 374. digacchá, digucchu 355. ditthi 382. disa ası. dukkha 898; dukhá 855. 863. duggati, duggatin 295. duttara 277. duddasa 198.

dunniváraya 401.

, dupparámattha 897.

dussílya 399. deva 420; devadhamma 261: devaloka ass. dosa 152, 854. dhamsin ars. dham 269. dhamani 497. dhamma 92. 152. 261. 884. 371. 378. 382. 419. dhammacárin, dhammajívin 886. dhammattha 336. dhammadhara ass. dhammapada 209. dhammavicaya 278. dhammika 336. dhá 116. 310. dhi, dhí 426. dheyya 197. 277. dhona azo. dhorayha 358. Na 112, 261, 396, nakkhatta 358. nangara 102; nangarúpama 202. n'atthi 877. nanikámaseyya ase. nandhí 428. nah 101. 312. naháru 101. nánga 102. námarúpa 363. násaka 306. nikáma 396. niggayhavádin 972. niccheyya azs.

448

niddha 318. niddara 357. niddhanta 369. nidháya 310. nindá 278. ninná 284. nibbanato 411. 415; nibbána 257. 345. 355. 386. nibbindati asa. nibbuta 279. 350. nirásaya 279. nirutti 414. nirúpadhim 488. niveseyya 385. nisammakárin 272. nisedha a11. nissáva 382. ní 843. 396. nígha 390. nekkha ass. nekkhamma 343. 381. netave 343. neresi 298. no 284, no ce 415. noyáti 343. Pamsukúla 497. pakopa 368. pakkhandin 378. pagabbha s73. pamka sos. pacceti 295. pajána 152. pajjalite 312. pañña 432; paññavat 276. pañha 101. pati 209; -kkosati, -danda,

-nissagga 311; -máse 424; -lábha 344; -vijjhitvá 101; -vissaka 268; -santhára 311; -santháravuttí 423; -sarana 311; -sunitvá 101. 311; -sotam 811. pathama 209. pathavi 209. 311. paneti 396. pati-ganhanti, -tthita, -mandita, -rúpa, -ssata, -sevissam all. pathavi 311. pada 180. 209. 290. 343. 877. 198. paduma 101. papañca 850. pabbaja 412. pabhamguna so2. pamáda 384. payirupásati 101. paradára 374; paraloka 338. pari-dahessati 116; -nibbanti 295; -nibbuta 279; -bhuñji 101; -majjasi 427; -yodapana \$45; -yodapeyya 278; -láha 280; -ssaya 407. pali-gha 296. 428; -patha 432; -bodha 296. pallamka 296. pavattáram 271. paviveka 357. pasamsati 420; pasamsá 273. pasaddhi 278. pasahati 112. pasásanáto 399.

29

pasibbaka 268. pasuta 197. 834. pa-hatvána 899; -hareyya 426; -hátave 197; -hinissati 101; -hínamána 283. pátikamkhá s11; -hera s71; pátimokkha 311. 423. pápadhamma 261. pápunáti, pápunissati 101. pára 277. pithíyati 377. piya 359. pihayanti 283. 348. píti 278. puñña 850. 396; -pápapahína 201. puțtha 276. 362; puțha 362. puthujjana 257. punam 413. punappunam 287; punar 411. pubbenivása 435. pure 413. pú 376. pútisandeha 313. pokkhara 284. 409. porisa 284. pharusa 297. phal 332; phalita 379; phallati 332. phásuka 298. phuttha 276. phuseyya 268. phenu 211. Baddhati, bandh 330. balya 259. 399. bahusamkappa 312.

bahussuta 358. bála 407. báhita 379. 426. báhira 377. báhusacca 381. báhetvá 379. buddhagatá sati 891. hubbulaka 336. brahmuná 287. brúh 270. bhaya 899. bhar 197. bhava 482. bhavassu 423; bhavátha 311; bhávaye 423. bhásato 411. bhui 101. bhusa 376. bhú 196. 311. 423. bhúmi 284. bhúrí 385. bhovádi 428. Magga 347. 386. mamku 875. maccudheyya 277; maccurájan 211. 336. macchera 371. maji 427. matti 428; matteyyatá 408. math, manth 330. mad 336. madhuvá 260. man 420. manápa 411. manta 419. mayham 101.

mas 287. 397. 428. 424. mahagghasa 402. mahápurisa 414. mahesi 484. mátanga 401. mára 112. 210. 338; -dheyya 197; -bandhana 200. máluvá 381. mi 874. miccháditthi 389. mitte kalyáne 272. mihita 101. muc 200. 428; muccitum, muccitvá, muñcitum, muñcitvá 101. mun, munáti, muni 380. muyhati 101. musáváda 374. muh 101. múla 374. mettá 498. meraya 374. moha 152. Yan ce 287; yan tam 204. yam 200. 272. 418; yamámase 110. yama 369, -loka 338. vávajará 408. vittha 288. yuj 182. yoga 359. yoni, yoniso 405. Rakkheyyá 311. 326. rajovajalla 306. rata 418. ratta 412.

ratto 891. rahada 101. rága 152. 354. rájaratha 287; rájunam 101. rukkhacetya 847. rúh 399. 415. Laijare 365. lahu 423. lábha 970. li 481. lip 415. loka 338. lomahamsana 287. Va 229. 288. 302. 394. 431. VAC 298. vajira 101. vajja 271. vaddhati 209. vatavat 358. vad 409. vaddha ose. vana, vanatha 386. 411. vanta 116. Var 209. 279. 350. vara 342. varattá 428. vassiká, -kí 428. vá 295. vána, vána 386. váyama 369. vic 381. vijitávin 434; vijinissati 101. viññú 260. vid 383. 438. vidh 101. 138. 389. vipallása 296. 29*

Digitized by Google

452

vipassati sss. vippamuñcetha 493; vimuccimsu 101. viriya 101. 278. vivata 209. vivicca as1. viveka 270, 278, 857. vis 885. visamkhára, visamkhita 822. visattika 848. vissa 879. viháhisi 424. vítaddara 425. vímamsati 287. vutthi 138. vnttari 498. vutti 368. vuddha 289. ve 898. vedi 488. veyyaggha 391. verivat 204. VOCA 298. vovadámi 409. vosita 435. vohára 409. vyantikáhiti 418. vyaya 289. Samyoga 425. samsára 257. sak 101. ...sakubbato 230. sakkaccam 427. sakkára 270. sukkunáti 101. samka, samkassara 397.

samkilittha 378. samkhatadhamma 261. samkháta 261. samkhára 355. sagga 338. sañga 387. 411. 425. sangámajuttama 286. sace 298. Sacca 347. 382. sajju 261. 268. sajjháya 371. sanj 868. saññata 418; saññamessanti 200. saññá, saññin 376. saññojana 363. 411. 425. satha 376. 397; sathila 397. satamsamam 287. sata 889; sati 278. 319. 389. 891: satimat 181. sattha 292. sadattha 834. sanantana 102. santa 428; santavat 494. santi 354; santimagga 386. santhata 497. santhana ase. sandeha 313. sandhávissam 821. sannayihitvá 101. sabbavidu 415. sabbhi 317. samádhi 278. samussaya 812. 414; samussita 312. samúhata 875.

Digitized by Google

sambodhianga 278. sammadakkháta 277; sammadaññá 256; sammappaiána 152. sammasati 428. sammá 152; -ditthi 882; -sambuddha 427. 88F 101. sara 397. sarita 411. salla 382, 414, sah 112. sahanukkama 428. saháyatá 238. 407. sahita 152. sáta 411. sátacca, sátatika 389. sádhu 265. sámaggí 348. sámaññatá 408. sáratta 419. sárambha 298. sávaka 257. sásapa 429. 430. si 832; sita 411. sineha 101. siyá 269. silesuma 101. siloka 101. sítibhúta 483. síla, sílavat, sílin 362. sukkamsa 262. sukhuma 101.

sugati, sugatin 295; suggati 150. suññata 282; suññágára 423. subbata 288. subhásitá vácá 230. sumarati 101. SUTA 874. 81176 868. susu 197. suhajja 368. setthatá 195. seyvá 396. 80 197. 384. socare 365. sotápattiphala 342. sottiya, sotthiya so1. sotthim ass. solasa 261. svatthi 363. SVC 368. Hata 209. hammiya 101. har 101. 112. 209. 424. 426. have 424. há 197. 399. hi 101. himsamano 427. hiri 101. 181; hirínisedha 811. hiládati 101. hína 334. huram, hurahuram 409. heva 225. hoti 375; hotha 371. 386.

INDEX II.

454

Aggasávaká pag. 116. 213; -iká 218. Aggálavacetiya 387. 363. Aggidattabráhmana 317; AggidattaKosalarájaporohita 346. Amkura 415. Angarattha 280. Angulimálatthera 337. 484. Aciravatínadí 210. 224. 400. 416. acelaká 398. ajapálanigrodha 163. Ajátasatturájan 148. 279. 299. 331. 358. ajjunarukkha 131. Anjanavana 365. Amnakondanna 119. Atthissarapaccekabuddha 148. Atulaupásaka 366. Attadatthatthera ass. Adinnapubbakabráhmana 93. Anáthapindika gahapati, Mahá- 78. 107 sq. 165. 203. 212. 249. 293. 328. 340. 342. 395. Anitthigandhakumára 361. Anupiya-nigama, -ambavana 189. Anuruddhatthera 139 sq. 282. Anomaaggasávaka 131. Anomadassibuddha 117. 181.

Anománadí 118. Andhavana a28. aputtakasetthin 415. Abhayarájakumára 336. Amaranañgara 116. Ambátakavana 262. aramñakútí, -iká 288. 407. arahat vv. 98. 164. 420; ariya pag. 180. 278. Allakappa-rattha, -rájan 158. Avíci 148. 840. Assajitthera 122. Ánanda-tthera 107. 135. 139 SQ. 205. 212. 247. 258. 266. 280. 807. 819. 824. 881. 844. 847. 866. 898; -setthin 258. Ábhassará asa. Alaví 854. Álára 118. Itthi aññatará 284; issápakati- 397. Inda 185. 194. Indapattanangara 416. Isigili 254. 346. Isipatanamigadáya 119. 322. 362. Uggasenasetthiputta 413. Ujjení 157. Ujjhánasamnitthera 376. Uttarakuru 274. Uttaramánava 402; Uttaráupásiká 365; Uttarittherí 312.

Uttarimanussadhammapárájika 845. Udávitthera 259. 355. Udena -rájan 155; -cetiya 346. Uddaka 118. Upatissa, -gáma 120. Upanandasakyaputta 326. Upavattanasálavana 376. Upavánatthera 434. Upálikappaka 141; Upálitthera aga. upásaka amnatara 354; pancasatá- aza; pañca- az5; ájívika- 414; dhammika-138. Uppalavannattherí 213. 260. Uragajátaka 360. Uruvela 119; -Kassapa 119. 127. Ulumpa 222. Ekasátakabráhmana 291. Ekuddánakhínásavatthera 378. Erakapattanágarájan 344. Erávanadevaputta 190. Kakusandhabuddha 117. 129. 344. Kakkatajátaka 141. Katthanangara 85; Katthaváhanarájan 218. 324: Katthahárikajátaka 218. Kanhádiná 245. Kanthaka 118 Kapila 408; Kapilapura 217. 384; Kapilavatthu 222. 351. Kappantevásika 214.

Kappásikavanasanda 119. Kaláburájan 149. Kallaválagámaka 125. kassaka 260. Kassapa -tthera 328; -buddha 117. 129. 178. 237 SQ. 252. 268, 328, 344, 349, Kákadása 160; Kákavaliya 981. Kánamátu 273. Kárávanasenápati 222. Kála 146; Kála Anáthapindikaputta 342; Kálatthera 332; Kálanágarájan 118. Kálasilá 254. 298. Kálivakkhiní 102. Kásikosalarattha 110; Kásigámaka 353; Kásipura 119; Kásirájan 400. Kikirájan 238. 252. Kimbilatthera 139 sq. Kiságotamítherí 118. 289. 389. kukkutandakhádikásss;Kukkutamitta 294; Kukkutasetthin 164; -áráma 167. kutthi suppabuddha 260. Kundadhána-tthera 297; -vana 439. Kundalakesittherí 285. kutumbika amñatara 359. Kumárakassapatthera 327. kumára anitthigandha 361; kumárá sambahulá 297. Kumbhaghosaka 181. Kurunga 147; -játaka 331. Kururattha 162. 416.

kuladáraka amnatara 854; kulaputta amnatara 371. Kusináránangara 211. 222. 876. Kútágárasálá 360. Kelása 158. Kesavatápasa 214. Kokanadapásáda 323. Kokasunakhaluddaka 294. Kokálika 145. Konágamanabuddha 117. 129. 841. Kondaññabuddha 117. Kolita, Kolitagáma 120. Koliya, Koliyanangara 351. Kosambakabhikkhú 103; Kosambí 103. 142. 153. 154. 399. Kosala-janapada 202; -rattha 277; -rájan 231. 285. Cfr. Tiko-340. 358. 222. sala et Mahákosala. Khantivádajátaka 149. Khandhaka 279. Khánukondanna 289. Khujjuttará dásí 168. 177. 218. Khemasetthiputta 895; Khemá 213. 412. Gangárohana sse. ganthibhedakacorá 259. Gandhabbá vv. 105. 420: pag. 96. Gayásísa 119. 145. Garahadinna 256. Gahakáraka v. 158. Gijjhakutapabbata 279. 865.

goghátakaputta 368. Gotamabuddha 117. 130. 135; Gotamakacetiya 346. Godhikatthera 254. Gosinga 346. Ghatikárasuttanta 349. Ghositasetthin 164; Ghositáráma 103. 153. 167. Cakkhupálatthera 77. Candapajjotarájan 157. Candakumára 303. Candavatínangara 131. Cálinápabbata 196. Ciñcamánaviká sas. Cittagahapati 218. 262. 393. Cittalatávana 191. Cittahatthatthera 201. Cittá 188. Cundasúkariká 188. Cullapála 78. Cúlaanáthapindika 212. 328; Cúlakála 111. 126. 882; Cúladhammapálajátaka 149; Cúlapanthakatthera 181; Cúlamágandika 164; Cúlasubhaddá 898; Cúlahamsajátaka 144; Cúlekasátakabráhmana 290. Celakanthi assa 160. Chattapániupásaka 280. Chaddantajátaka 115. Channatthera 272. Jatila 231. Janapadakalyání 813. Jambukájívaka 261. Játiyávana 375. 389.

Jali 945. Jivaka 279: -ambayana 279. .846. Jetavana 78. 112. 187. 188. 189. 150. 182. 183. 184. 195. 196. 218. 249. 256. 257. 259. 260. 262. 269. 270. 272. 278. 274. 276. 277. 281. 288. 284. 285. 286. 289. 290. 298. 294. 295, 296, 297, 802, 307, 810, 811. 812. 818. 817. 826. 827. 380, 832, 383, 884, 886, 887. 338. 842. 844. 846. 847. 848. 858. 854. 855. 858. 860. 861. 362, 364, 365, 366, 368, 369, 370. 371. 373. 374. 375. 376. 877. 878. 379. 880. 881. 882. 388. 385. 386. 387. 388. 389. 398. 894. 895. 896. 897. 898. 399. 400. 401. 402. 406. 409. 411. 418. 415. 438. 484. Jotiva 231. Takkasilá 204. 211. 416. Tambadáthika 285. Tikosala 104. 110. titthiyá azo; titthiyasávaká 399; Titthiyáráma 339. Tidasá 97. Tissatthera 100. 357. 370; Kosambivási- 283; Nigama- 196; Padhánika- 327; Padhánakammika-883; Pútigatta- 202; Manikárakulúpaka- 295; Vanavási- 269. Tissadahara 374.

Tissabuddha 117, 127, Tusitapura 117. Tepițaka 80. 184. 150. 152. 168. 179. 388. 405. Tebhátikajatilavatthu 130. Todeyyagáma 849. thera anágámin 362; ekavihárika- 393. Dakkhinápatha 347. dáraká pañcasatá 861. Dárucíritthera 285. dárusátikaputta 391. Díghakáráyanasenápati 222. Díghatikosala 104. 110. Díghanakhaparibbájaka 125. Díghalambaka 288. Dígháyu- vel Díghávu-kumára 104. 288. Dípamkarabuddha 116. [394. duccaritaphalánubhávasattá devá vv. 30. 56. 94. 105. 181. 200, 224, 280, Devakosambakajátaka 110. Devadatta 112. 189. 279. 827. 330. 331. 359. Devahibráhmana 434. Dhanañjaya-rájan 416; -setthin 230. Dhanuggahapandita 418. Dhammakathikabhikkhu 103. Dhammadassibuddha 117. Dhammadinnattherí 433. Dhammikatthera 276. Nanda 187; -gopálaka 202. Nandamúlakapabbhára 178. Nandá 188. 191. 316.

458

Nandiya 362. Namuci 256. nágarájan 341. 344. Nárada 215. Nálagirihatthin 144. 160. niganthá 398. Nigrodha-játaka 329; -áráma 296. 334. 868. Nisabha 181. Neranjaránadí 118. Pancasálá 352. Patácárá 289. 888. Pandavapabbata 118. Pandukambalasilá 415. Patipújiká 225. Padumá 281. Padumuttarabuddha 127, 251. 267. 328. Parantaparájan 154. Paribbájakáráma 192. Pasenadikosala 211. 281. 257. 991, 307, 328, 355, 401, Pácínavamsamigadáya 105. Pátikájívika 229. Párileyyakadevaputta 109; **Párileyyavanasa**nda 105. 406. Pála 18. 87. Pálita 85. -Pávárikáráma 167; Páváriyasetthin 164. Pingalajátaka 150. Pitthilatthera 383. Pipphaliguhá 183. Pilotikatthera 310. Punnaka 231.

Punnadása 281. Punnavaddhanakumára 232. Punná 365. Pubbáráma 78. 280. 249. 282. 908. Purindada 185. peta, ahi- 261; ajagara- 298; satthikúta- 262; súkara-383. pesakáradhítu 337. poránakapanditá 214. Phussabuddha 117. 197. bandhanágára 411. Bandhumatínagara 308. Bandhula Mallarájaputta 211. 218. 248. bahudevamanussá 343. Bahuputtakattherí 290. Báránasí 104. 114. 177. 198. 214. 218. 303. 317. 344. 349. 414. Bálakalonakáráma 105. Bálanakkhattaghutta 182. Bálisika 380. Bimbisárarájan 119. 130. 143. 231. 336. Bilálapádakasetthin 294. Buddha vv. 75, 182, 188, 184, 190. 194. 195. 255. 296. 368. 381. 387. 398. 419. 492. Buddherakahatthin 406. Belatthisisatthera 281. Belavagámaka 357. Bodhimanda 342. Bodhirájakumára 322. Brahmadatta 104. 114. 177. 214. 303.

Brahman vv. 105. 280; pag. 119.

Brahmaloka 188. 329.

bráhmana anatthapucchaka 286. 369. 379; Sáriputtattheramátula- 287; Sáriputtattherasaháya- 287; amñatara 361; amñatarabráhmanaputtá 400; natapubbaka- 433.

Bhagutthera 105. 189.

Bhaddavaggiyakumára 119. 127.

Bhaddavatíkaneru 160.

Bhaddiya -nañgara 189. 280. 249. 375. 389; -bhikkhu 889; -seithiputta 249.

Bhágineyyasamgharakkhita 198.

bhikkhu amnatara 196. 198. 363; saháyaka- 150. 184; amnatara ukkanthita- 198. pañcasatá vipassaká 201. 336; pañcasatá 274. 381. 382; pathavikathápasutapañcasata- 209; amnatara marícikammatthánika-210; timsa pátheyyaká 260; assajipunabbasuká 272; pañcasatá ágantuka- 277; sambahulá ágantuka- 397; asamñataparikkhára- 294; tayo 295. 358; chabbaggiyá 296. 368. 378; bahubhandaka-302; sambahulá adhimániká 313; samba-

hulá 348. 379. 380. 406; amnataradahara- 384; timsamattá 338; anabhirata-346; mahallaka- 385; dubbaja- 396; hatthácáriyapubbaka 400; pañca 415: hamsaghátaka- 415. Bhesakálávana 393. Magadharattha 186. Maghamánava 185. Maghavan v. 6. p. 185. Mangalapokkharaní 117. Mangalabuddha 117. Macalagáma 186. Maccharikosiyasetthin 228. Macchikásanda 262. Majihimadesa 348. Majjhimanikáya 349. 397. Maddí 245. Maddhakundalin 93. Manavadevadatta 329. Mallá 139. 211. 376. Malliká 218. 248. 317. Mahá- ekasátakabráhmana 290; -kaccáyanatthera 204. 282; -kappinatthera 272; -kassapatthera 183. 254. 257. 281; -kála 111. 126; -kálaupásaka 330; -kosalarájan 211; -dhanavánija 294. 386; -dhanasetthiputta 322; -anáthapindika, vide Anáthapindika; -námasakka 139. 216. 224; -ná--matthera 262; -patáparájan 149; -padumaku-

Digitized by Google

mára, -padumajátaka 841; -parinibbánasutta 849; pála 78; -purisavitakkasutta 142; -máyá 185; -moggallánatthera 125.213. 24.274.298.365. Maháli Licchavikumára 184.

Maháli Licchavikumára 184. 211. 219.

Mahá-vana 346. 391. 395; -vanasanda 118; -svanna 77; -hamsajátaka 144. Mahimsásakakumára 308. Mahindarájan 128.

Mágandikabráhmana 153. 162.

Mágandiyá 162.

Mátali samgáhaka 194.

Mára 210. 838. 118. 160. 164. 197. 254. 319. 852. 407. 413; -dhítaro 342.

Málábháridevaputta 225.

Migáramátu 245. 246; Migárasetthin 232.

Muñjakesi assa 160.

Meghiyatthera 196.

Mendaka-gahapati 280; -setthin 875.

Moggallá 120; Moggallána 120. 135. yakkha 304. Yama 369.

Yasakulaputta 119. 127.

Yasavasanta 181.

Yasodhará 181.

Rakkhitavanasanda 105. 406.

Rammanañgara 117.

Rájagaha 112. 119. 188. 254. 827. 331. 368. Rádhatthera 270. Ráhulakumára 117. 185. 147. R18. Rúpanandattherí 318. Rúpasárí 120. Revatatthera 866: Khádiravaniya- 284; Revatabuddha 117. Rohiní nadí s51; khattiyakamna 363. Lakuntakabhaddiyatthera 273. 378. 389. Latukikajátaka 104. Latthivanuyyána 119. Lájadevadhítu 298. Láludávitthera 817. 855. 879. Licchaví 184. 211. 219. 360. Vaggumudátíriyá bhikkhú 395. Vangisatthera 438. Vajjiputta 145; Vajjiputtabhikkhu 391. Vaddhakajátaka 104. Vapirákumárí 356. Varuna 181. Válodakajátaka 275. Vásabhakkhattivá 216. Vásava 185. Vásuladattá deví 157. Vidúdabha 211. Vinayadharabhikkhu 103. vinicchayamahámattá 377.

Vipassibuddha 117. 126. 290. 308. 344. vibbhantaka 411. Vimánavatthu 349. Visákhá 78. 107. 208. 212. 280, 246, 248, 298, 812, 828, 340. 360. Vissakammadevaputta 117. 190. Víraka 146. Vejayanta-pásáda 190; -ratha 194. Vethadípakarájan 153. Vedanápariggahasuttanta 125. Vepacitti 193. Vepulla 846. Vebhára 346. Verañja 274. Velukandakinandamátu 218. Veluvana 116. 138. 181. 254. 260. 261. 262. 281. 282. 285. 287. 294. 298. 312. 330. 331. 336. 861. 365. 368. 371. 383. 388. 391. 394. 409. 411. 412. 413. 433. Vesálí 184. 211. 219. 357. 360. 891. 895. Vessantara 117; -játaka 335. Vessabhúbuddha 117. 344. Vessavana 204. Sakka-devarajan 87. 96. 120. 184. 190. 194. 357. 415; -pañhasuttanta 184. Sakká 139. 216. 217. 851. Samkassanangara 348.

Samkiccasámanera 289. Samghadásí 288. 252. Samghabheda 381. Samgharakkhita 198. Sañjaya 116. Sañjikáputta 323. Sattasírisaka 344. saddhivihárika, Sáriputta-871. 886. Santatimahámatta 807. 886. Sappadáyatthera 289. sammunjanitthera sa7. Saradamánava 180. Savitthaka 146. Sahampatibrahman 119. Sahassakkha 185. Sákiyá 216. 217. 222. 851; Tina- 294; Nala- 294. Sáketa 232. 365. Sánusámanera 402. sámanera pandita 273. Sámavatí 152. Sárí 120; Sáriputtatthera 113. 120, 135, 213, 283, 287, 366, 371. Sávatthí 17. 78. 79. 98. 198. 201. 202. 204. 209. 210. 211. 216. 225. 228. 229. 230. 253. 257. 258. 262. 274. 276. 302. 338. 349. 366. 400. Sikhibuddha 117, 344, Siddhatthabuddha 117. Sineru 132. Simbaliyana 194. Sirimá a12. Sirivaddhakutumbika 130.

Digitized by Google

Sugata 97. Sujampati 185. Suiá 194; Sujátá 118. 185. 188. 191. 251. Sudassana-kumbha 191; -mánava 356; -vihára 117. Suddhodanarájan 185. 384. Sudhammatthera 262; Sudhammá 188. 191. Sunandarájan 251. Superu 190. Sundará 181. Sundariparibbájiká 394. Suppabuddhasakka 296. Suppavásá 212. Suppivá 247. Subhaddaparibbájaka 376. Sumana-buddha 117; -málákára 167, 260. Sumaná 131. 150. 280.

Sumedhabuddha 117. Suriyakumára 303. Suvannacetiya, Kassapa-349. súkarapotiká 409. Súkarabatelena 195. setthin, aputtaka- 415. Setavyanangara 111. Seyyakatthera 293. Selabráhmana 230. Sobhitabuddha 115. Somadattakumára 817. Soreyya-tthera 207; -nangara 204; -setthiputta 204. Hamsavatínañgara 127. 251. Hatthaka Álavaka 218. hatthassaka 379. Hatthirájan 149. Hatthilingasakuna 154.

VARLÆ LECTIONES

V. 1 A pubbamgamá. 2 AB pubbamgamá. 3 C upanayhanti. 4 A na vupanayhanti. 5 C -tîdha. 7 A bhojanamhi, B bhojanam pi. 8 A bhojanamhi, B áraddhamvíriyan, C -ddhaviriyam. 10 C so ve. 15 A pápkári, B pápakári, vihamnati. 17 B pápam, A bhíyyo. 18 A bhíyyo. 19 B sahitam bhásamáno, ganayam. 20 B sahitam, A -cári, B sámamňassa. 23 B sásatiká. 24 A B satimato, B samňatassa dhamma-. 25 B samñamena, A ya ogho, C yam. 26 C dummedhíno, B medhávi. 27 C appamádam anuy-. 31 B samyojanam. 35 C damato. 37 AB dúramgamam. 38 B anavaddhita-. 41 C kalimgaram. 44 C vicessati, B puppam. 45 C vicessati. 46 AB abhisambuddháno. 48 BC kurúte. 49 C phaleti, evan gáme. 55 C vassikhí. 58 et 59 B samkhára-, pamňáya. 61 A -gacchevyam. 62 B dhanam m' atthi, vihamnati. 63 A mannati, B mamnati, BC -máni. 64 C -tam payirúpásati. 65 AC payirúpásati. 69 B mamñatí. 70 ABC nâgghanti. 74 C katapuññuntu (Analysis: katapaññantu), adhivasá, A mano. 75 B amná, abhimnáya, AB -gámini. 76 A -vádí, B vádhim, panditam, tádisam. 77 B ovadeyyânu-. 83 B puttho, C putthá, A vuccávacam. 84 B pamňavá. 85 C -gámino. 88 B cittakkilesehi. 89 BC jutimanto. 90 A B gatthappa-, C gandhappa-. 92 B -bhojanam. 93 B sumñato, AC durannayá. 94 A sárathino. 95 ABC

-kílupamo. 96 B -amñá-. 98 C rámanevv-. 99 B ramaníváni aramnáni, C ramati. 103 A samgáme, ekam. 108 B 109 AC vanno. 111 B pamñá-. 112 C viriyam. pumna-. 116 C kalyáne, damdham, ramati, B pumnam. 117 et 118 C kairá, kairátha, B enappunapp-, C enam, B pumñañ. 135 ABC gávo pácenti, A páninam, BC páninam. 137 B amnataram. 139 B dárunam. 142 B samam. 144 B patissatha, C patissathá, sahassatha pro pah-. 145 BC panditá pro subbatá. 146 C vonaddhá. 147 C arúkáyam. 152 C áyam puriso, B pamñá. 155 AB -maccho. 157 C piyañ, B jamná, amnataram. 158 B amnam. 159 B attánam, amnam, C kairá. 160 A atto. 164 A ditthi, B -ghamnáya. 165 Cattaná hi katam, A suddhim asuddhi. 167 C-vaddhano. 173 A kamma. 174 B bálo pro loko. 176 AC vitinna-. 177 B vadanti, nappasahanti, C -damáno. 178 B gamanena, C pathabyá. 179 B tam, A buddham. 180 A buddham. 181 A sambuddhána. 183 C etam. 184 BC samano. 185 C anúpavádo, BC anúpagháto, A etam. 186 A kahápana-, BC vimnáva. 190 B -ppamnáva. 191 BC arivam. 193 194 BC samaggi. 195 B tína-. 204 C visvása-, B -iamño. A nátim. 207 BC -samgata-, B interpungit post sabbadá et hemistichium sequens cum v. 208 uno tenore scribit. 208 C bahusutañ, dhorayiha-, tan, B dhoraya-. 210 C samágacchi. 211 C kairátha, BC piyápáye. 217 B tam, C janam. 218 C anakkháto, AB kámesu. 220 B -pumňam, C paran, BC pumnáni. 221 C kodhaň, B samyojanam, tam. 226 B jágaramánánam, A jagar-. 227 B -bháninam, animdito. 228 B ekamtam. 229 BC pamñá-. 234 BC vacáya. 235 A tithati, B titthapi. 236 B anangano. 237 C dáni si, B pátheyyam pi. 238 BC anangano. 241 C vannassa. 245 A passatá. 247 C khanati. 248 AC má na, B má tam, BC randhayam. 249 A yatháphásádanañ. 250 AC samuhatam. 251 AC nadi, B nadîti, C gaho in kali mutavit manus posterior, -samañ jálam. 252 Bamnesam, A opunási, B kitvá, C kálim vá. 253 ABC -passissam, B -samnino. 255 B samano. 258 C khemi. 263 AC samuhatam, B samúhatá. 264 B samano abbhuto, C kim. 266 A bhikkhu. 267 B pumñañ, AC bhikkhu. 268 B mulha-, avijjasu. 270 A páná vihimsati. 271 B vivitta-. 273 A atthamgiko, C atthamgako. 274 A eso va, B amño, etan. 275 B interpungit post karissatha. 276 C vimokkhanti. 277 et 278 B pamñáya. 282 A bhuri, C bhurí, A dvidhá, C pavaddhiti. 283 B jáyate, C jáyati, B vanthaň, C vana vanataň. 284 C-páko. 286 A vicintesi. 287 AB tam, A -sammattam, B puttapusutammattam. , 288 B nátisu, C tánatá. 289 B -gamanam, C nibbánam-. 291 AC -dánena, B na pi vuccati. 292 A apviddham, C kairati. 293 C akiccam, B -kárino, C sátacchakárano, B interpungit post -kárino. 294 C sánu-. 296 C ratte. 301 C mano. 302 AC -samvaso. 305 B damito siyá. 307 B asamñatá. 308 ABC -sikhupamo, B asamñato. 309 B ápajjati, apumña-. 310 B apumña-, A panetí, B. phanehi, B bhanoti. 311 A samaññam, B sámamñam. 312 A sithilam, B satthilam, C vutam. 313 C kairan, A bhíyo. 315 C nirayamhi. 322 B ájániyyá, C -níyyá, B mahánángá. 324 BC nánga-, A -vanassa. 325 B middhi, -sáyi, A -phuttho, B upenti. 327 B anurakkhata, danto, A santo. 328 B satimá, A satamá. 329 C rájá ca, mátamga-, B -ramño va nángo, C mátagaraño va nángo. 330 B na, C kairá, B -ramno va nángo, C nángo. 331 B tutthi, pumnam. 332 B ato, sámamňatá, bráhmamňatá. 333 B pamňáya. 334 C plavati. 335 AC abhivattam. 336 A jammí tanhá, soká tanhá, B so evam sahatí jammí tanhá, hic versus et initium sequentis in C desunt. 337 B usíranto, má onalam. 338 ABC cchinno, AC ruhati, B -ánusayo, ABC anuhate. 340 B pamnáya. 341 AB -jarupagá. 342 A samyojanasamga-,

Bigitized by Google

B samyojanam sabbasamga-, AC dukkhám. 344 A vá nibbanatho, B yá nibbánato, C yá nibbanato. 347 C -rattánup-, B makkatiko. 348 A B C páragu. 349 C -passíno, pavaddhanti. 350 AB vitakkup-, ABC bhávayati, C ko, A cchejjati, ko. C cchajjanti. 351 A asantási, anangano, AC -sallání, B -sallánim, C antímo. 352 C anádáno, A kovído, C akkharánam, interpungit post kovido, B jamñá, C jañño, B -pamño. 353 A C-bhu, -vidu, B sabbamjaho, C sabbamñjaho, A B abhimnáya. 354 sabbarasam. 355 C attánam, B amne. 356 A ayam. 357 A ayam, B interpungit post pajá. 360 ABC ghánena. 361 A vacáya, B pavuccati. 362 A C bhikkhu, B bhikkhú ti, B -samnato, samnatu-, C pádasamna-, samnatu-. 365 B nâtimamñeyya na amñesam pihayam amñesam. 366 B bhikkhú, BC nâtimamñati. 367 BC asatá va, A socanti, B socatí, AC bhikkhu. 368 AC samkhárupa-. 370 B -sangátiko, C tinno. 371 A kandi, C kañci. 372 B pamná, C ajhánato, B sa ce. 373 B sumná-. 374 A labhati, amatan. . 376 A patisantháravuttissa. 379 BC codayantánam. 383 B bráhmana. 384 B páragu. 385 AC visamvuttam. 387 AB jhávi. 389 B bráhmano, A dhi bráhm-. 392 A sakkacca. 395 A -kula-, B kisam dhamanisantatam etam. 397 A visamauttam. 399 B yeva titthati, A baláníkam, B balánikam. 405 A dandam. 407 A pátino, B pánino. 408 B viñnúpani. 409 A anumthulam. 414 AB akathamkathi. 415 A -kkhínam. B -kkhíná. 416 B -kkhíná. 419 A uppattiñ. 420 A jánatti, B jánáti. 423 A vedi. I v. 1 -kam pamadam, pápadandena; 2 sukhapiyena, vísatí. Il v. s dandavamhi; 5 ekavísatí; 6 náge ca, dvávísa va tanha-, cattálisa va gatháyo.

EX OFFICINA LUDOVICI KLEIN.

•